УНИВ. БИБЛ.
В. М. Бр. 48
РПІ/118

БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ

ИСТОЧНИК.

Мјесечни духовни часопис за црквено-просвјетне потребе српско-православног свештенства.

СВЕСКА I. и II. Сарајево, Јануар и Фебруар 1896. ГОД. X.

Власник: АЕМ. Консисторија. Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

†

ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНИ г. ЂОРЂЕ НИКОЛАЈЕВИЋ

Архијепископ сарајевски, Митрополит Дабро-босански, Егзарх све Далмације, посједник великог крста Франца Јосифа I. са лентом, златног крста Франца Јосифа I. за заслуге, притјажаоц царског претена брилијантног за књижевне труде, члан „*српског ученог друштва*“ *у Биограду*, члан „*друштва св. Саве*“ у Биограду, члан „*Српске Матице*“ у Новом Саду, члан „*Далматинске Матице*“ у Задру, члан утемељач *свештено-удовичке фундације* у Задру, члан утемељач *српске дјевојачке школе у Задру*, члан „*друштва доброчинства и узајамне славјанске помоћи*“ у Париграду, Фундатор од 12.000 фор. за више образовање двојице ђака у Задру, Добротвор „*задруге српкиња*“ у Дубровнику, члан утемељач српско правосл. црквеног пјевачког друштва „Слоге“ у Сарајеву, фундатор од 12.000 фор. за *удавањ сиротних дјевојака* у Јаску, оснивач од 4000 фор. „*свештено-удовачког фонда Дабро-босанске Митрополије*“, добротвор срп. прав. „*учитељског конвикта*“ у Нов. Саду оснивач фонда од 15000 фор. за издржавање „Срп. правосл.-вјероисповиједне основне школе *у Блажују*, оснивач закладе од 10.000 фор. за издржавање срп. правосл. вјероисповиједне школе у *Варцар-вакуфу*, велики добротвор срп. правосл. вјероисповиједне основне школе *Бос. Градишци*, поклонивши јој 9000 фор. за градњу школске зграде, фундатор од 15.000 фор. за образовање тројице срба ђака из Босне, Херцеговине и Јаска, оснивач фондова од 2000 фор. у *Бечу*, *Грацу* и *Загребу* за потпомагање срба ђака на свеучилишту, завјештач од 10.000 фор. срп. правосл. црквено школској Општини за фонд оснивања српске велике Гимназије у *Сарајеву*, покровитељ срп. прав. вјероисповиједне основне школе у *Бугојну* и т. д. и т. д. преселио се у вјечност дана 8. фебруара т. г. у Четвртак у $10^{1}/_{2}$ с. прије подне у својој резиденцији у Сарајеву у 89. години свога плодотворног живота.

Библиотека
ЈОЦЕ ВУЈИЋА
у Сенти

Мртво тијело великог покојника балзамовано је, а по том изложено у сали Митрополије на украшеном катафалку и декорисаној читавој згради, која бијаше са црним плишом скоро сва изнутра превучена. Свештенство је наизмјенице и дању и ноћу бдило читајући св. Еванђеље. У недељу 11. т. м. у 8 с. прије подне, пренешено је мртво тијело у стару сарајевску цркву. Литургију са парастосом, одслужило је са свештенством Високопреосвештени Митрополит зворничко-тузлански Господин Николај Мандић. На парастосу је држао достојан говор високом покојнику преч. госп. Ђорђе Бјелановић, свештеник. Тај дан, и у понедељак до 1 сат послије подне, почивао је блаженопокојени Митрополит у цркви, ће је свештенство текоће безпрекидно бдило и читало.

О великој жалости наше ово предјелне срп. правосл. цркве, изјављене су црквено-школске Општине, свештенство, Влада, Министарство у Бечу и све главније особе и друштва у српству. Одаја је био велики, јер осим многобројних брзојавних и писмених саучешћа на погреб покојника сакупило се у Сарајеву, и то: Митрополити: мостарски госп. Серафим и Тузлански госп. Николај, изасланик српске цркве у краљевини Србији високопречасни Архимандрит господин Фирмилијан, ректор богословије београдске, преко 33. Општине црквене и преко 70 свештеника, као и изасланство из Митровице и родног мјеста блаженопокојеног Митрополита.

Спровод се крено у Понедељак 12. фебруара тачно у 1 сат по подне из старе сарајевске цркве у нову, ће је по обреду свршено, под началством Високопреосвештеног Митрополита херцеговачког госп. Серафима, опијело, а по том је говорио посмртну и врло значајну ријеч Високопреосвештени Митрополит тузлански господин Мандић. Спровод је пошао из нове српске цркве кроз главну сарајевску улицу до кошевског гробља, ће је учињен спомен. Послије тога, са високим покојником опростио се у име срп. прав. црк. школ. Општине сарајевске г. Ристо Х. Дамјановић врло прикладним ријечима, и мошти покојникове биће спуштене у зидану гробницу, да ту почивају, док се црква у Блажују не подигне, у коју ће се, по жељи и завјештају, пренијети смртни остатци Митрополита Николајевића.

Ми овде све подробности при смрти, спроводу и погребу не описујемо, за то, што ће се то све опширно изложити у посмртној споменици, коју Конзисторија назјерава издати, а касније ће изаћи и биографија овога великог добротвора народног у посебним књигама; с тога само толико напомињемо, да је овом приликом одана достојна пошта Митрополиту Николајевићу са учествовањем Преузвишеног Поглавара земље госп. Барона Апела, свију високих достојанственика града Сарајева, многобројног свештенства, китом одабраних преставника срп. правосл. црквено-школских општина и народа српског, које се ни тачан број опредијелити не може. Ако само узмемо све овдашње школе у којима срп. правосл. младеж учи, па онда и овдашњу јеврејску школу и њихово Општество, осим разних депутација, друштава и саучесника из народа свију вјероисповијести, онда је тешко то све у јасној слици преставити и самим гледаоцима.

Из касније издате „Споменице“ моћи ће се боље разабрати о свему, а сад да на крају додамо и ово:

Вријеме од десет година дана управе Дабро-босанским Епархијом, блаженога митрополита Ђорђа Николајевића, није Бог зна колико дуг период, и, нама се чини као да је то још било, да је међу достојнима *најдостојнији покојни митрополит Николајевић* заузео архијерејску столицу епархије Дабро-босанске. Боже мој, што све човјек не може учинити! За тако кратко вријеме, које броји тек једну деценију, наш упокојени архипастир Николајевић радио је и урадио много. Учинио је толико, што други не може за половицу, а неки ни за читаво једно столеће да учини.

Ако узмемо, на првом мјесту, љубав за вјеру православну и св. нам цркву, *Николајевић* је ту толиким жаром свога племенитога срца љубио, да смо Га у цркви божијој гледали, не као ријетку појаву, него ли обично као свагдашњег њена посјетиоца и топла у Богу молитвеника. Служба архијерејска код нас до сада не бијаше никаква ријеткост, у чему не само да уживаше Његово толико предено Му свештенство и православни мјешћани града Сарајева, него ли и прости тежачки сталеж наслађавао се, гледајући свога доброга архипастира, како често приноси бескрвну жртву за здравље, дуг живот и душевно спасење свога народа. — Сумњамо, да ће тијем примјером хтјети, служити други архијереј!

Ако, с друге стране, погледамо труд и рад овога слављеног митроносца „времени“ и „безвремени“, па у томе је Он био највиши примјер архијереја истрајна, тачна и трудољубива, који ни у дубоким својим годинама не бацаше перо и књигу из руку. Њему ревног примјера и у томе послу тешко је данас наћи!

Посматрамо ли Га као архијереја мудра, опрезна и у свима својим пословима дубоко проникнута, и с те стране митрополит Николајевић бијаше личност, с којом се други мјерити не може!

Узмемо ли у обзир Његову очинску љубав према подручном Му свештенству, то смо у напријед освједочени, да губимо ненакнадимог пријатеља и најмилостивијег оца, коме је свештенство и на часу смртном, у устима, те моли и преклиње, да га позвани и на даље бране и заступају. —

Гледамоли Га као добра домаћина, скромна и толико штедљива архијереја, у томе Му премца ваљда нигда ни бити неће!

Узму ли се, најпослије, у рачун његова велика, добротворна и родољубива дјела, у томе Му заиста равна бити не може, јер толико ни један архијереј, ни један добротвор, према својим дохотцима, учинити не може!

Велика, и по свему српском свијету чувена дјела преминулога старца Митрополита Николајевића, као: књижевника, добротвора, највећег поборника цркве православне и патриоте српског, учинила су то, да Га је Његово свештенство, народ Његове богоспасајеме епархије, па и страни свијет цијенио, поштовао и обожавао, као човјека и личност, која се високо винула изван с фере земаљске. Многа брзојавна и писмена саучешћа и толике депутације црквених општина и свештенства из Босне, Херцеговине и из пријека, које участвоваше величанственом спроводу Његовом, ово засвједочава.

Толико обожаваном и тако ријетком и беспримјерном блажено-упокојеном архипастиру и црквеном поглавици нашему, чија се дјела не могу лако кратким потезом пера оцртати, кличемо од срца: Вѣчна ти памѧтъ, оче и владико свети; име ти се у народу твоме спомињало докле траје сунца и мјесеца, а душа Ти почивала међу светим и праведним у блаженом и бесконачном животу!

Слава ти архијереју, добротворе, Србине и највиши пријатељу народа свога! Слава ти сине вјере и имена твога! Слава ти архипастиру наш! Слава ти и хвала митроносна главо!

Са висина небесних погледај на стадо и дјецу твоју и моли се за њих пред престолом Творца, да их утјеши, да их уразуми и да им ниспошље — свога Духа светог, који ће их упутити, да узмогну твојим примјером живити; Бога бојати се родољубиво осјећати, добра дјела творити и власти штовати.

Вѣчнаѧ памѧтъ! !

СТРУК БОСИЉКА.

на гроб покојног митрополита *Георгија Николајевића.*

Требевићу горо мила
Вилин доме —
Каква чуда твоја горда
Прса ломе.

Те ти цвилиш тако горко
Тако вајно —
Те ти јецаш тако тужно
И очајно.

Ко је јунак таком диву
Боле дати,
Ко би мого таког дива
Расплакати.?

*

Не питај ме — ни сам никад
Сузе л'јево —
Но погледај оно доле
Сарајево.

Оно плаче, оно цвили,
Јадикује —
Оно српског добротвора
Сарањује.

Па се од свих страна стичу
Горки ваји —
Те с' од груди моје ломе
Уадисаји.

Жао роду што добротвор
У гроб сађе,
Жао роду, што се таки
Још не нађе.

Он је српској цркви био
Дика права —
Он је школи био други
Свети Сава.

Он је био свако добро —
Ал' што више —
Кад се сама рајска врата
Отворише.

Па да приме свету душу,
Што се сија —
Па да приме нашег дичног
Георгија.

Лело Уничић.

Број 515.

ОКРУЖНИЦА.

Свему православно-српском свештенству Епархије Дабро-босанске.

АЕ. Митрополитска Конзисторија Дабро-босанске Епархије дубоко тронута, с болом у души јавља свему православно-српском свештенству, да је наш опште љубљени архипастир и српски добротвор Ђорђе Николајевић, архијепископ сарајевски, митрополит Дабро-босански, Ексарх цијеле Далмације и т. д. и т. д. у четвртак 8. фебруара о. г. у $10^1/_2$ сати прије подне након дугога и тешког боловања испустио своју племениту душу и преселио се у вјечност.

Саопштавајући ову тужну вијест, Конзисторија по својој дужности, позива пречасно свештенство, да у напријед при сваком Богослужење у свима јектенијама спомиње, у мјесто митрополита, патријархово име и то на овај начин: ѡ свѧтѣйшемъ вселенстѣмъ патріѧрсѣ нашемъ Антимѣ, честнѣмъ пресвітерствѣ и т. д. На великом входу: свѧтѣйшаго вселенскаго патріѧрха нашего Антима, да помѧнетъ Господь Богъ во царствіи своемъ, и т. д.; а послије достојна: Помѧни Господи свѧтѣйшаго вселенскаго патріѧрха нашего Антима, егоже даруй свѧымъ твоимъ церквамъ въ мирѣ, цѣла и т. д.

Ово ће трајати све дотле, док се не попуни ова удова Епархија са другим митрополитом, о чему ћете у своје вријеме бити извјештени.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву 10. фебруара 1896.

конзисторијални Архимандрит:

Ђ. Магарашевић.

ЈАВНО ПРЕДАВАЊЕ

држано 29. октобра 1895 на сијелу срп. правосл. црк. пјевачког друштва „Слоге" у Сарајеву од госп. **Стеве Калуђерчића**, управитеља — срп. православних народних вјероисповиједних школа.

Поштовани зборе!

Ми Срби морамо велико поштовање одавати: народним зборовима, сијелима и у опће састанцима; јер н. пр. на зборовима је гуслар у пјесмама узносио јунаке и тиме соколио све на јунаштво — а издајничким жигом жигосао је отпаднике и невјернике; на зборовима су се млађи најбоље учили поштовати старије, њих слушати, њихове мудре и искрене савјете примати — и покоравати им се, — та на зборовима су се у нас и државнички послови свршавали — а то све имамо приписати и сијелу и у опће састанцима; с тога: зборовима морамо унеколико и историјску важност дати.

И ми смо се, ево, данас искупили у овако китњастом збору — а славни одбор нашег пјевачког друштва „Слоге" повјерио ми је, да на овоме збору коју проговорим. — И када ми је тако тешко задаћа повјерена, мислим, да ћу најбоље учинити, ако узмем говорити о нама самима. Само бих молио, да нико од поштованог збора не мисли, да ја некога лично нападам: јер: вријеђати никога не желим, а то с тога, јер знам, да свака увриједа може више штете, него користи донијети. Него, што год будем говорио, односиће се на народ — с намјером том: да поштованом збору предочим наше зле стране — па, у колико је могуће, да их се клонимо.

Желио бих поштованом збору предочити: да ли Срби у Сарајеву напредују или назадују и то: бројно, материјално и морално. — А да бих то предочио, морамо се мало дуље тиме позабавити, како би добили што бољи одговор. —

Да узмем прво ово: да ли ми бројно напредујемо у Сарајеву?

Ко год је за ово неколико година пратио у „Сарајевском Листу" статистику рађања и умирања у Сарајеву, видио је, да неке вјероисповијести бројно напредују, но на жалост могао је увидјети и то: да код нас Срба православне вјере више мру него што се рађају. Један стари доктор, који још и сада живи, и који већ више од 30 година борави у нашој средини и баш о овоме води рачуна, рекао је у једном друштву: ако Срби православне вјере у Сарајеву и на даље овако бројно стану опадати, за 80 а најдаље 100 година нестаће их. — Ове ријечи, које је о нама казао тај дектор, морају нам задавати бриге — и морамо им велику пажњу поклонити.

Може бити, да ће неко од пошт. збора казати: е па ако је то казао доктор, није он светац ни пророк, да зна шта ће бити. — На овакову примједбу да бих могао одговорити, морам позвати историју у помоћ. Н. пр. у Угарској било је Срба много око Пеште, и то толико, да се близо Пеште смјестила и владичанска столица у Сент-Андрији. Данас око Пеште има врло мало Срба. У многим мјестима постоје и данас српске цркве, красне, величанствене; причају нам: да је ту некада било Срба, који су тако лијеп храм себи за молитву подигли, али у тим мјестима данас има само неколико српских кућа; — тако је н. пр. у Мишколцу, Кечкемету, Рац-Алмашу и т. д. а да не набрајам остала мјеста. Нека нико од поштованог збора не мисли, да су се одатле Срби раселили, то не: Српство је у тим мјестима мало по мало изумирло док је спало на неколике куће; — на жалост исти случај, који је, на несрећу, започео у Сарајеву. —

Па знајући ово, дај да видимо, шта је узрок томе и има ли лијека? — Узрока има доста и не знам шта бих прије споменуо? Но ипак, највећма нас бројно затире *пиће*: *ракије*, *сагрдан*, *шпира и вина*. Пиће се код нас већ толико укоријенило, да ваљда више већ и не може. — Вратимо се само назад за 30 година,

јер то још сви добро памтимо, па се упитајмо: да ли је прије 30 година било овлико механа, колико их има данас, и да ли је свијет пијао по механама у овликом броју као данас? Добићемо одговор да није. — Но, и оно доба није било као што је данас! Западна култура, која се тако нагло шири по цијеломе свијету, затекла је нас овако неспремне. Са том културом дошле су нам многе добре а на жалост и зле стране, а ове су се брже и лакше рашириле и тиме завеле народ са свога лијепог патријархалног т. ј. породичног живота у назови цивилизовано друштво, које је навикло, да се проводи по механама и кавanama правећи од ноћи дан, од дана ноћ а тиме, разумијесе, убијају живот и углед и уједно нерасудно харче оно, што су, не они, него њихови дједови с великом штедњом и муком стекли и сачували. — Нијесу механџије криве што отварају механе! Они су људи: рађени, заузети, па гледају шта свијет највише тражи, и према томе свој рад удешавају. Они виде, да се у механама даде добро зарадити, па их с тога и отварају. — И док механе цајтају дотле код нас опада: поштење, морал, родољубље, вјера, црква, школа, народност и у опће сви лијепи српски обичаји — а опадају с тога, јер такав развратан живот не трпи никакву врлину поред себе. — Јер да није тако, ми Срби, који бројимо око 5000 душа у Сарајеву — да је среће као што није — имали би барем неколике српске књижарнице, имали би љепше и више школе, имали би читаоницу, имали би трговачко и занатлијско удружење — имали би и многе друге корисне установе, од којих нам такође западна култура лијепе примјере даје — али — ми се у томе не угледасмо на западну културу, него примисмо ону другу страну њезину.

Но, повратимо се опет на пиће, па да видимо шта нам оно доноси? Пијан човјек не зна шта чини, те врло лако нешто погријеши и *затвор* га. Када се отрезни и види, да је у затвору, волио би да је велики новац изгубио, него што је то доживио. Али из те коже никуда. Стид му је отишао сада под ноге, а знате када неђ једном оде образ, онда је послије свеједно. — Пијан човјек н. пр. дође кући; жена једна, зна да је новац потрошио, жао јој, па проговори, а овај једва дочека и истуче је. — Једна дјеца, шта гледају? Какве им примјере дају родитељи? И шта ће бити од те дјеце? ... Сјутри дан немају шта јести, јер је отац све потрошио; — па још ако је зима немају за што ни дрва купити, те тако морају да трпе и глад и зиму — та два највећа непријатеља по здравље човјечије. Та сви ми знате да су дјеца сарошена: и гола и боса, и једна и жалосна — а то све с тога, што им отац све кошије. Па још ако се деси, да и мати пије, ту је пропаст поготово.

Но молим поштовани збор да ово чује, шта вели научњаци за пиће:

Научењаци доктори, који проучавају живот пијаница доказују ово: она дјеца, којима је отац пијанац: неразвијена су, слабог састава, саката а врло често и сулуда — и дошли су до тога закључка, да је то само с тога, што им је отац пијанац. — Пијанац може народити дјецу, али да та дјеца неће дуго живити и да могу бити и сваке наказе, ја мислим, да то пошт. збор зна, јер имамо примјера и у Сарајеву — само ја немогу изречно наводити. — Но, научењаци још и ово доказују: пијанство као страст вековима прелази с оца на сина — и тако се рађају најгоре пошљедице: да изумре читава кућа — а кућа за кућом, па оде читаво мјесто. —

Вековима нас зна и то: да пијанац када се отријезни изложљен је, необичан, осјећа у себи неку патру и тражи што кисело да се све убласи — а то је баш најбољи доказ да пиће мало по мало сагорјева тијело и троши — док и човјека нестане —

Пијанац не може дуго живити: догоди се, али ријетко, да доживи доста година, али и то ваља знати: да је тај човјек морао у старија доба почети пити, када је већ стао на човјечију снагу — но и тај, да се није одао пићу, сигурно би дуље живио.

А шта да кажем за младића, који се тек почео развијати и коме у то доба треба највише снаге за развијање а он баш у то доба почне пити. Толиким примјерима посвједочено је, да он не може дуго дајанисати. Неколико година, па је готов. Колико се мајки у прно завило и то само с тога, што јој се син одао пијанству. У пијанству скоро свака настрада. Н. пр. опије се младић на изађе неутопљен напоље, назебе и почне кашљати — и за годину, двије, готов је; — или: пјана га неко испребија, разболи се и брао свршио; — или: потуцајући се у пијанству

по најзавученијим мјестима навуче на себе младић најгрознije болести, које му отрују крв, и када се тај послије ожени, рађа болешљиву дјецу и накаже — отрује и једну жену — једном ријечи: пијелу породицу упропасти. — Та то су такови гријеси, од којих сумњам да има још и који већи.

Но, ал' ваљда су данас таква времена, да је код наших младића мода лумповање — и то: ко ана боље лумповати, тај је постигао већу вјештину — *што је јунак данашњег времена*. Не говорим ја ово да наружим нашу омладину; — не, недај Боже, — него ме боли; јер видим наше процвјдање; боли ме: јер се сјећам, шта је омладина учинила и велике заслуге стекла у српској историји у најновије доба, када се почео нов књижевни покрет; боли ме, јер знам да је омладину од прије ресно: стид, поштење, поштовање старијих и свака врлина; боли ме, јер се наша омладина не наоружава знањем, да се може наћи у данашњем времену; — боли ме, јер то све знам и видим: да се у мјесто врлинâ у наше омладине укорјењавају пороци, гријеси и страсти. —

У земљи, гдје се води рачуна о напредовању народном оснивају се друштва противу пијанства: тако н. пр. у Енглеској та су друштва већ велике успјехе постигли. Омладино! Теби се обраћам! Одбаци ти прва од себе то велико зло по наш народ — јер на теби свијет остаје — — удружуј се, и настојавај, да се то зло искорјени из нашег народа, па ћеш тиме заслиједочити, да ти напредак српскога народа на срцу лежи. — Угледај се на омладину српску у Фочи, на њихове чланове пјевачког друштва, који су има већ неколике године, по примјеру образованих Енглеза, установили друштво против сваког пића које опија. — Што би требало да Сарајево предњачи и примјер даје осталима, као што је до сада то било — а ми доцекасмо, на жалост, и та времена, да се ми од других учимо. —

— Осим пијанства још убија живот човјечији: хрђава храна, влажан стан и врачан и нечистоћа

На храну се код нас врло мало пази и ту јако гријешимо: јер испитивањем доказано је н. пр. да неко, ако је и слабијег састава, а ако се добро храни, може се у здрављу опоравити и добро окрајепити. Зато нијесу нужна различите врсте јела на један пут да једемо, али је нужно једно јело, које добро храни; јер тијело човјечије радом троши се непрестано, и баш оно, што се истроши, јелом се надокнади; — сада: ако јело није добро, не може се оно надокнадити што је у раду истрошено — и тијело мора слабити. — При јелу и пићу опет морамо јако пазити да будемо умјерени, јер од неумјерености многи страда и главом плати. Особито у болести мора болесник пазити да што мање једе, јер ће тако прије оздравити, једино млијеко и чиста чорба, што му се може дати; а код нас је баш на против. Код нас, мисле, ако болесник једе тим прије ће се снаге дочепати; с тога му доносе понуде, а болесник често уме и поједе те бива, да му то буде и узрок смрти. И већ на овога може поштовани збор увидјети, да и јелу морамо већу пажњу обратити, ако хоћемо да бројно боље напредујемо.

Наш је народ и много сујевјерја, а тога сујевјерја има и у болести те ним и то много доприноси, да нас нестаје. Н. пр. ако се разболи неће да зове доктора, него: чвара, врача, баје и све друго чини, само неће доктора. Чварајући и врачајући болест се све више рашири, и када осваји, онда тек зове доктора — али — онда је већ касно. То је тако исто, као када сељак касно засије њиве, а сунце већ припекло, суша завладала те усјеве спари — пропустио је право вријеме, с тога се не може надати богатој жетви — Или и ово се догађа: неко је на смрт болестан, а пост је. Доктор му наређује да једе млијека, а он, да се не би огријешио, неће млијека, него пости, па се још више разболи. Наша света мати православна црква од нас такове жртве не захтјева; јер се живота тиче. — Уз таковим приликама и сваки свештеник би казао да му је слободно пити млијека а да се и опет не огријеши. Оба ова случаја можемо убројати у сујевјерја народна, који шкоде бројном напредку нашем. —

Нашем бројном напредовању много шкоде и хрђави станови. — Чист ваздух је најнужнији за тјелесни напредак; а у хрђавом стану не може бити чист ваздух. Већина станова, гдје наш народ живи, тако су хрђави, да у њих не улази довољно свјетлости; ниски су и влажни; — с тога убијају здравље човјечије. — А погледајте сељака, који ради тешке послове, и макар да има хрђав стан, али скоро по цијели дан је по пољу чистом ваздуху, те баш и с тога је крјепак и лице му се свијетли — а дјеца су им у повоју доста

блиједа, а то је с тога јер су по цијели дан у оним ниским собицама, и тек им се онда дијете оснажи, када прохода и трче по пољу. — А сада послије овога што смо видјели, погледајмо варошанина, који има хрђав стан, а поред тога ваздух по улицама такав је, да увијек гута прашину, покварен и нечист ваздух, па ћете видјети како је блијед и одмах ће те се увјерити, од какове је користи чист ваздух по човјечије здравље. — Па јесте ли посматрали љети оно цвијеће, које сунце по цијели дан обасјава, како цвјета и мирис распростире, а на против оно, које стоји увијек у хладу, и сунце га никада не обасјава, како никако не може да процвјета; — ако сте то посматрали, одмах ће те се увјерити: да и сунчана свјетлост много утиче на развиће цијеле природе па и на развитак човјечији. — А видјесте ли, како се мем пахвата на ствари, које у мемли соби стоје, — исто тако тај мем постепено подгриза и нарушава здравље оних, који у таковим собама станују. — Ако, дакле, хоћемо да будемо здравији и чилији, а ми морамо што већу пажњу обратити да нам собе буду што веће, јер ће ту и ваздух бити чистији; да прозори буду што већи и сунцу окренути, јер ће тако у собе и сунчана свјетлост улазити; — а нарочито морамо пазити, да куће не буду влажне, јер влага највише шкоди малој дјеци, и врло лако добију у влажном стану болести најгоре.

Но ако би ми све ове угодности имали а на чистоћу не би пазили, све би нам узалуд било. — Чистоћа је половина здравља — а баш на чистоћу тјелесну код нас се врло мало пази. — Код нас наш народ овако мисли о купању: да се човјек треба да окупа када се роди и када умре — и више јок — јер народ држи да смо чисти. Ови назори су у народу овладали: јер ја сам у школи виђао гдје дијете дође неочешљано, неумивено, а поред тога још издрто и масно, — пексинаво. То је једна велика мана у нашем народу и много шкоди здрављу. А да чистоћа доиста потпомаже здравље, за примјер ћу навести војника. Код војске се јако пази на чистоћу, па макар да немају меких душека ни осталих угодности — али имају велику чистоћу, и баш због тога видите их како су здрави, да их се не можемо довољно нагледати; с тога би и ми наше тијело требали што чешће прати и чистити, па би одмах у здрављу напредовали. —

Но нашем бројном опадању много доприноси и то, што се наши младићи слабо жене. Код нас су свадбе сада већ постале ријетке. — У години неколике, па ту је све. — А имамо Богу хвала и младића за женидбу и дјевојака за удају. Па ко је крив? младићи или дјевојке? Ја мислим и једни и други:

Младићи су се дали на уживања свакојака и проводива и лумповања па не налазе потребу женидбе. — Али, ако ћемо положај праведно оцјењивати: и тешко им се данас оженити јер — хоћемо ли право говорити: наше су дјевојке доста луксузне без разлике или биле од богатије или сиромашније сталежа. Данас код наших сиромашнијих дјевојака само што су димије за разлику од осталих а друго је све по најновијој моди. Младић и ако се намислио женити, не смије; јер зна: да жени треба и љетња и прољетна и јесења и зимска хањина, шешир, — па башка хаљина за визите, па модерне рукавице; — јер н. пр. данас наше женске имају код куће још читаве лијепе рукавице, али жена неће да их обуче, јер нијесу бијеле — које су у моди — па и ако има друге не ће их обући јер није у моди. — И да кратко кажем ми смо у моди почели мајмунисати; јер свако мисли да одијело чини човјека, па мисли ако буде лијепо одијело одмах ће бити: и лијеп, и изображен, угледан и уважан човјек. Да бих поштованом збору доказао да одијело не чини човјека, позивам се на красни примјер, што нам га остави Њезино Царско Височанство, удова престолонашљедниковица Стефанија, када је била у Сарајеву и скоро за цијело вријеме ходала је по Сарајеву: у читли хаљинама. — А наше госпође, ако не купе за хаљину штоф од 3 фор. метар, онда неће квзати ни да је купила и поновила се. — И вјерујте, да бих ја још пуно могао набројати, шта се све хоће данас од мужа — али — знајући, да сам и овим доста казао, нећу даље да наводим; — но ипак закључак изводим; да се у таковим приликама тешко оженити. А гдје се свијет не жени и не удаје, ту не може бити ни бројног напредка. — Е па сада се пита, шта да чинимо? Ваља да друкчији живот окрену и младићи и дјевојке, не овакав као што мало прије рекох, па ћемо одмах видјети, више нових домова гдје се осни-

вају — а гдје се кућа кући, ту и број душа расте — ту добија народ. —

И још бих могао наводити примјера, одкле би могли увидјети шта нам смета, те бројно не можемо напредовати, — али то би далеко одвело; — но, ако и на ово успазимо, те не будемо више чинили — ми ћемо почети бројно напредовати и не требамо се бојати за будућност. А на против, ако овако и на даље устраје — не дај Боже — али послије сто година спомињаће се да је некада било Срба Сарајлија. —

— Но ми у Сарајеву не опадамо само бројно него и материјално. Многе куће у Сарајеву, које су некада добро стајале, данас лоше стоје. Наравно, ми сви добро знамо, да је јапија многе упропастила, али осим јапије биће и других узрока. — Ако бих ја те све узроке наводио, знам, да би многи тумачно као неко вријеђање — па да ми не би то рекли, ја ћу скратити и само ово рећи:

Многи Срби у Сарајеву не води рачуна о ономе што заслужи ни о ономе што изда, па да према заслузи удеси издавање — него троши без рачуна: па када се види у алу, још ни онда неће да сведе своје издатке на најмање, него се још и онда држи; јер су му стари од племићке крви, па вала племство одржати. Племство код Срба нема смисла; него ако хоћемо да материјално напредујемо а ми се простиримо онлико, колико је јорган дугачак, на ћемо одмах боље стајати, него што данас стојимо. —

Нашем материјалном пропадању много шкоди и то: што се младићи стиде радити. Н. пр. млади из боље куће стиди се ићи на какав лијеп занат а не зна, да је занат златан; а науке му не иду, а новаца нема толико, да може створити по времену трговину — па онда неће ништа да ради — а баш данас су такове прилике да се може и радити и заслужити. Погледајмо друге народности у Сарајеву, како раде и на свему заслужују — а наши се стиде, велећи: није ми то ни бабо радио; — и на то ослањајући се све ће нам се мало по мало из руку узети: све радње и послове заузеће други. Други ће се материјално помоћи а ми ћемо и у томе погледу назадовати. Томе материјалном нашем назадовању није нико други крив, него ми сами. —

Истина! сви нијесу таки. Има их ваљаних вриједних, радених, који траже рада, но код нас Срба Сарајлија је опет та мана: да ми код нашега не волимо пазарити; ми с нашим не волимо радити; ми нашем не дамо зарадити, извињавајући се да то све у туђина има и боље и јефтиније. — Ја то не побијам, може бити; али, хоћемо ли ми да подигнемо народну радиност, трговину и индустрију, ми морамо нашим људима за неко вријеме макар и мало више плаћати, и на руку им ићи, само да своје људе потпомогнемо. То од нас захтијева родољубље и народност. Жртве се траже у томе случају. —

И сада би дошло најосјетљивије питање: да ли морално напредујемо или назадујемо? Али, и сам увиђам, да бих ту одавно у најосјетљивије живце и код мушких и код женских; с тога ћу о томе врло мало говорити. Доста је ако кажем: да смо и у томе погледу исто као и у ономе што сам прије говорио. Жива је рана код нас и у нашем моралном животу и треба јој обратити пажњу да је за времена излијечило; јер ако и у поштењу пропаднемо — онда смо у свему пропали. Данас су карактери ријетки. Материјализам овладао је нама и све нас више стеже. Да су нам и наши стари за новцем, на непоштен начин, толико грамзили, не би нам се знало ни за име, ни за вјеру.

А шта да кажем за вјерност између мужа и жене? . . . И она опаде . . . Али доста . . . Даље нећу. . .

И поред толиких зала, које сам набројао имамо још једно велико зло, које много шкоди нашем не само моралном него и материјалном напретку. —

Браћо! Међу нама *нема слоге;* а гдје нема слоге, нема ни божјег благослова. — Пчела је баш мала животињица, али нам тим лепши примјер даје шта може сложан и заједнички рад учинити и какове користи донијети. — Код нас су се личне ствари прениселе и на опће народне, па и опће ствари не могу онако напредовати, како би требало. Има међу нама људи, који због некога, мрзе и на опће ствари. — Браћо! Ако овим путем и на даље пођемо, вјерујте да ће нас наши унуци проклињати; јер имадосмо и не очувасмо. — Ако већ у личним стварима не можемо се сложити а оно се бар сложимо у народним пословима и та слога донијеће послије слогу и у личним стварима. — А потјерамо ли

и даље овако, остаћемо осамљени као прут. А један прут је врло слаб, лако га је сломити, но када је у снопу — не може га ни много већа сила уништити. — Та слогом расту мале ствари, а неслога све поквари. —

Поштовани зборе!

Позабавио сам вас мало дуље, него што сте можда мислили, али вјерујте, мање нијесам могао казати.

Молим поштовани збор, да ове моје ријечи искрено прими, као што сам их у највећој намјери изговорио. — Радовао бих се, ако би и једно зрнце пало на плодну њиву и уродило жељеним плодом. —

Ја рекох; а на поштованом збору а особито на омладини је да покаже, како је вољна правим путем поћи. На млађима свијет остаје, па с тога је омладина и позвата да стресе мане, а врлинама да се украси и да свијетла образа испрати деветнаести, а дочека двадесети вијек. — Омладино, поведи коло боље српске народне будућности!

РЕЛИГИОЗНО-МОРАЛНИ ЛИСТИЋИ.

Бога не превари.

Бог је већи од срца нашега и зна све (*1. Јов. 3. 20*) Очи су његове *небројено пута свјетлије од сунца* (*Сир. 23, 27*), *оне су на сваком мјесту, гледајући зле и добре* (*Приче: 15, 6*). *Откривен је накро пред њим, нити има покривача погибли* (*Јов. 26, 6*). Чини се, као да нема никога, ко неби тога знао. И јели могуће, да би се човјек тако заборавио, да би могао помислити — да превари Господа Бога — Створитеља? А у истину бива, да и до тога лако може доћи лукава савјест грјешника. . . . На самим првим страницама старога завјета у књизи постања читамо: *Каин принесе Господу принос од рода земаљскога; а и Авељ његов принесе од првина стада својега и од њихове претилине. И Господ погледа на Авеља и на његов принос, а на Кајина и на његов принос не погледа* (*Пост. 4. 3—5*). — Пита се: зашто је Бог жртву Авељеву примио, а жртву Кајинову одбацио? Зато, одговарају тумачи св. писма, што је Авељ заклао своју жртву са скрушеним срцем и вјером у будућега Искупитеља, а Кајин је спремио своје плодове за жртву необразложено, без побожности: Авељ је примио жртву од првенаца својега стада, а Каин — што је имао најлошије од плодова земаљских, — што му не бијаше тако жао дати другима; а исто је имао најбољега, то је задржао за себе. Несретник! Он мишљаше преварити Господа Бога, мишљаше, као што мисле и многи слични њему грјешници: *неће видјети Господ, и неће дознати Бог* (По. 93. 7) — али је преварио самога себе, и за ту његову дрскост одбацио га је Господ. — У Новом Завјету приповиједа се у првим главама књиге Дјела светијех апостола, да су многи своју течевину и имање продавали и доносили новце и метали пред ноге апостолима, жртвујући их у корист оне браће, која у свем оскудјеваше. Зна се, да су то чинили вјерни из љубави, и нико их није приморавао, да тако поступају; али се нашло људи, који не хтједоше заостати иза других у том светом дјелу, а уједно им жао бијаше предати све, што би примили за продано имање. Неки Ананија са женом својом Сапфиром, продаде њиву, затаји један дио од новаца са знањем жене своје, а остало донесе и метну апостолима пред ноге. Но св. Петар рече Ананији: „зашто напуни сотана срце твоје да слажеш Духу св. и сакријеш од новаца што узе за њиву?

Кад је била у тебе, не бјеше ли твоја? Ти си могао спокојно располагати са својим имањем, нико те није силио да га продајеш и дволичиш пред Богом: зашто си дакле такову ствар метнуо у срце своје? Људима нијеси слагао него Богу!" Кад чу Ананија ријечи ове, паде и издахну. Сви се препадоше: момци изнијеше тијело његово и закопаше. А око три сата уђе и жена његова, незнајући, шта се збило. Апостол Петар запита је: „кажи ми, јесте ли за толико продали њиву?" А она рече: „да, за толико". Тада јој Петар рече: „зашто се договористе да искушате Духа Господњега? Ево улазе на врата они, који твога мужа закопаше, па ће и тебе изнијети". На једанпут она паде пред ногама његовијем и издахну. Момци ушавши нађоше је мртву и изнесоше је, и закопаше код мужа њезина. „Велики страх уђе у сву цркву", завршује своје излагање јеванђелист Лука, „и у све који чуше ово." Страх обузима душу и сада, кад читате овај догађај, браћо моја. Но ту се намеће питање: да ли је само Кајин, — да ли само Ананија и Сапфира мислише преварити Господа Бога? Не догађа ли се и међу нама штогод, што је томе слично? Ево, на примјер, освануо је празник Господњи; звоно зове православне у цркву Божију; и тебе зове тамо савјест твоја; но теби је тамо досадно — ти нарочито закашњаваш код куће, како би дошао у цркву у пола литургије, а каткад још и касније, само да послије можеш рећи самоме себи: ја сам испунио дужност своју хришћанску, био сам данас на литургији, и тијем умирити савјест своју . . . Пријатељу мој! Кога ти хоћеш том лицемјерном молитвом да обманеш? Од кога ти крадеш часове молитвене? Знај, да Бога не можеш преварити; Он је давно изрекао праведни суд свој за такове лијене богомољце: „*Овај људа приближују се к мени устима својијем, и уснама поштују ме; а срце њихово далеко стоји од мене; но залуду ме поштују!* (*Мат. 15. 8*). — Или; ево се ти молиш молитвом, коју нам даде сам Господ: ти молиш да ти се опросте гријеси, ти говорипи: *и опрости нам дугове наше као и ми што опраштамо дужницима својијем*. .) . Но опрашташ ли ти дужницима својијем? Говориш ли истину? Та Бога неприкрива, он познаје и ако твоје срце боље од тебе, се тамо, у твоме срцу, крије какво недобро чувство према ближњему, — то неочекуј опроштења од Господа, јер су ријечи Његове истините: *„ако не опраштате људима гријеха њиховијех„ ни отац ваш неће опростити вама гријеха вашијех! Мат: 6, 14 –25*). — И колико таковијех случајева можемо навести из нашега живота! Нема дана, кад неби пред Господом Богом лукави били! А догађа се, браћо моја, да човјек живи цио живот тако, као да хоће преварити Господа Бога. Ствар је у томе, да сваки грјешник има свога идола, којему служи свом душом својом. Тај је идол његова страст, његов гријех, којега је јако заволио. Један је свим срцем приопуо за лакомост, други за — пожуду, трећи опет нема мјере у своме славохлепљу . . . Но сваки има савјест, тог судију неумитног; савјест говори грјешнику: Бог ће тебе строго казнити за твоју лакомост, за тјелесне гријехе, за прекомјерно славохлепље . . . Страшно ће бити грјешној души слушати те прије-коре и изобличавања, а међу тијем неће да прекине са својим грјешним навикама . . . И сад почиње човјек претварати се, не би ли како год умирио своју узнемирену савјест. Тврдици је жао удијелити просјаку најмању потпору; а заборавља јадник на ону српску пјесмицу:

„Крајцара је мален дарак
„Ал' велика задужбина:"

само због стида од других куни он по коју свијећицу у цркви Божијој; али зато мисли, да ће угодити Господу Богу строгим постом и поклонима, непрестаним молитвама. . . . Пријатељу мој! Добро је дјело — и пост и молитва; али ако ти у исто вријеме немилосрдно гониш од себе просјака, ако је теби тешко дати ма најмањи прилог на љепшање цркве Божије, или на друго које добро дјело, — бадава се трудиш: Бога не превариш, такима постницима давно је он рекао: *„немојте постити као данас да се чује с нас ваш. Таки пост нијесам ја изабрао нити да сваијаш главу своју као сита и да стереш подa се к спрети и пепео, јер то није пост угодан Господу (Иса: 58, 4—5.)* Други, напротив, ништа не жали ради биједних, жртвује много на цркве, манастире, убожнице; али је сам несретан — страда од расипности, или је свом душом одан тјелесним гријесима, и не помишља на то, како да се растане с тима грјешним наслађама. . . . Пријатељу мој, брате мој! Зар ти мислиш купити себи милост Божију својим доброчинствима исто онако, као што купују милост чоје-чију — богатим даровима и приносима? Нема сумње, да милостиња чисти гријехе (Приче 15. 27), но само онда, кад грјешник одбацује и мрзи те гријехе: најбоља је *жртва Богу — дух скрушен, срце скрушено: и понижено;* а ти дајеш Богу то, што је теби најмиље, — помисли, кога ти тијем обмањујеш? Та Бога неће варати: рекао је још стари мудрац, не реци: *Бог ће погледати на множину мојих дарова, и мој ће принос примити Бог вишњи* (Сир. 7. 9); па и сам он, грјешедаац, говори: *„Шта ће ми мноштво жртава ваших? . . . и то додијаше ми грјеси ваши! . . .* (Иса. 1, 11. 14). — Зажали на себе, напусти, одбаци, раскрети се сасвијем са грјесима својима, па ће твоја жртва бити Богу угодна као тамјан кадиони. —

Говорили се за таке добротворе, који чине добро ради земаљских угодности, ради славе људске, — кога жеље они преварити? Није њихово доброчинство по духу Христову, оно је — свјетско, земаљско, и овдје, на земљи, они добротвори примају плату своју! Но доста је о туђим грјесима говорено. Сви смо ми грјешници и све нас зове Бог к покајању, зове нас сваки дан и час, а ми увијек одговарамо: сјутра ћу се покајати, сјутра ћу почети живјети по божијој вољи. . . . Кога ми мислимо преварити тијем „сјутра"? — Не крадемо ли дане живота нашега, као што су крали злато Ананија и Сапфира? Живот наш мора скроз припадати Богу, а ми — младост трошимо на грјешне насладе, мужевност пролази у сујети свјетској, а старост . . . је ли у нашој власти та старост? Ко нам ју је обећао? Па кад би она и била у нашој власти: није ли грјешно истрошити сав живот једино на гријехе, а Богу оставити болешљиву старост? То би значило принијети Богу на жртву хромо, слијепо, кржљаво, створење! Неће ли то бити Каинова жртва, браћо моја? Бога не преваримо, и зар је чудо, ако нам Он у гњеву свом неда да видимо своје старости, и умремо у грјесима својим. . . .

II.

Ко Бога љуби, тога Бог не заборавља.

Што тужите, браћо моја? Зашто сте тако смућени? Уздајте се на Господа, јер је у св. Писму речено: *прогледај те на плодове дрвећа и видићеше: ко вјерова Господу зар се посрами?* Ко је вјеровао ријечи Господњој па се преварио? Нисам ли ја, говори Господ, нисам ли ја давалац сваке хране?

Не изводим ли ја плодове из земље и пуним житнице? Нисам ли ја хранитељ цијелога свијета, хранитељ цијеле васељене који отварам добру руку своју у изобиљу вријеме, насићавајући љубављу све што је створено". — Тако је негда преподобни Сергије тјешио тужну браћу своју, кад је у његовој обитељи нестало свагдањега хљеба, и неки од браће не окуси хљеба два дана, а сам је он постио три-четири дана. „Браћо моја, говораше он, чујте, што вели Господ у св. јеванђељу: *„погледајте на птице небеске како не сију, нити жању, нити сабирају у житнице, па отац ваш небески храни их; — нијесте ли ви много претежнији од њих?* (Мат. 6. 26). Стрпимо се мало, Бог ће дати, па ће минути невоља — дочекаћемо радост; обично бива, да радост долази иза жалости: *вечером*, вели се, *долази плач а јутром радост* (Пс. 29. 5). Ја грјешник вјерујем, да Бог неће оставити овога мјеста и оне, који у њему живе." — И заиста, Бог је чудним начином оправдао вјеру својега угодника: још док је био с браћом у разговору, неко закуца силно на манастирска врата; вратар провири кроз оканце и видје — да је неко довезао пуна кола хљеба. Будући сам гладан, од радости не отвори врата већ отрча к преподобному. — „Оче" говораше он: „довезено је много хљеба, благослови да се прими. Ето, по твојим светим молитвама, стоје пред врати". —

„Отвори" им нека уђу," рече Игуман. —

Манастирска се врата отворише, и увезе се неколико кола, пуних печена хљеба, рибе и других јестивина за монашки сто. Сви слављаху милосрђе Божије, а преподобни Сергије весело рече: „ето, сада ви, нахраните хранитеље ваше, зовите их да с нама заједно обједују, угостите их и подворите, како се пристоји. — И одмах даде звонити и запобједи да сви иду у цркву, где одслужи службу благодарноси Господу Богу, који воли и храни слуге своје, и истом послије тога благослови браћу, да сједну за оњу трпезу. Сви посједаше, а сам игуман стаде дијелити браћи довежени хљеб. Он бијаше топао и мекан, као да је истом печен, а необично сладак, као да је умијешен с маслом, медом или каквом другом мирисавом биљком. За трпезом запита преподобни: „а где су наши доброчинитељи?"

Но нико му немогаше одговорити на то питање, већ само један у другога погледаше. — „Зар вам нисам рекао" настави игуман, „да их за трпезу зовете? Зашто их нема овдје?" — „По твојој заповиједи ми смо их звали, оче, одговорише иноци: шта више питасмо их, ко је све то послао? Но они нам само одговорише, да је један хришћанин, богат човјек, све то послао из далека, да се теби преда, а захвалише се на трпези говорећи, да имаду још једну поруку, коју неизоставно извршити морају, па да морају одмах на пут." — Можемо си представити опће чуђење, кад дознадоше, да су хљебови довежени издалека, а међу тијем бијаху тако топли, као да су тек из пећи извађени. — „Видите сад сами", рече преподобни игуман „да Господ не оставља овога мјеста ни слугу својих. Онај, који је четрдесет година хранио у пустињи непокорне и незахвалне Израиљане, шаљући им ману с неба, зар није моћан да прехрани и нас, који њему радимо? Или је његово свемогућство и доброта исцрпљена сада, па је престао промишљавати о својим створењима? Не браћо, као што је у древна времена, тако је и сада — он један и исти преблаги Бог увијек готов, да нам даде све, што

је за живот потребно.“ — Ова лекција силно је дјеловала на малодушне и од тада није се чуло роптања у сличним случајевима; а међу тијем, приповиједа блажени Епифаније, ученик преподобнога Сергија, ради веће вјере у промисао Божји, непознати добротвори шиљаху браћи довољно хране и други и трећи дан. Тако је Господ оправдао наду свога изабраника у његов божанствени промисао. —

Ево и други примјер, но не из живота древних светих мужева, него из живота скоро сувременога нам подвижника блаженога старца оца Архимандрита Мојсеја. — Примјер овај очигледно доказује истину ријечи преподобнога оца нашега Сергија, да је Господ наш — један и исти преблаги Бог, који је увијек готов да нам даде све, за живот потребно, само ако живимо по Божијој вољи.

„Бијаше гладна година — тако приповиједа један од ученика О. Мојсеја. У обитељи бијаше доста браће. Нестаде нам хљеба, посљедњу шаку брашна утрошисмо. Главни трошак бијаше за раднике и сиромашну браћу. — Једном копам ја у врту и видим; иде читав низ кола. Бијаше их око петнаест, а на сваким колима по три вреће, свака од девет пудова. Поред нас иде пут даље. Ја мишљах, товари ће даље, само кочијаши не знају пута, па стали код манастира. Ја притрчах к њима и запитах: „шта желе? куда води овај пут? — Не, веле, ми смо дошли само довде — „А што, рекох, имате ли товарно писмо?.“ „Имамо, одговорише, и товарно писмо а и једно за господина настојатеља“.

„А од кога?“ — „Не смијемо,“ рекоше, „казивати, него смо само послани.“ —

Одведох најстаријега кочијаша покојному оцу Мојсеју у ћелију. Кочијаш му даде писмо, а покојник, како га прочита, прекрсти се пред иконом а низ образе му полетише сузе. . . . Вјерујем, говораше старац, Господе, да ниси ради мене недостојнога, већ ради ове сиротиње погледао с висине на слугу твога“ . . . А шта је било? Један робротвор, желећи сакрити своје име, послао је ове товаре обитељи на дар. А у нас је онда така невоља била да не бијаше ни хљеба ни новаца . . .

Велика се показа милост Господња према нама грјешницима и кроз слугу Божијега.“ . . .

А данас ништа друго и не чујеш већ само: „Како ћу живјети! Чиме ћу породицу прехранити? Како дјецу васпитати?“ — Ево о чему сви мисле, зашто се сви брину и старају. И без обзира на те бриге, на та старања, људи се туже на тежак живот, на сиротињу, као да их је Господ заиста заборавио, и нико скоро није задовољан са својом судбином; и од хиљаде једва ћеш наћи једнога сретника. . . . Од куда то, браћо моја? Отуда што ми нећемо да слушамо заповиједи Господњих. Он вели; *иштите најприје царства Божијег и правде његове, и ово све* — све, што је нужно за ваш земаљски живот — *додаће вам се*“ (*Мат. 6. 33*). А ми нећемо ни да мислимо о царству Божијем и правди његовој, не слушамо свога Господа, па и он не слуша нашијех молитава. А и то још треба рећи; молимо ли се ми? Просимо ли од њега хљеба свагдашњега? Не уздамо ли се више у своје силе, у свој разум, него на Господа Бога? Па зашто би Господ Бог и показивао према нама грјешнима свој нарочити промисао? Већ је и то велика његова милост према нама грјешнима, што нас не сатире са безакоњима нашима, што не пазећи на наше гријехе, увијек нам даје што је потребно, — та ми немамо ништа свога, све је

Божије, премда се ми, слијепци, хвалимо, да све сами својим трудом прибављамо себи, што нам је за живот нужно . . . Не, љубезни, ма како да смо сујетни, ма како да се бринемо, треба једнога да се сјетимо, да без Бога — ни до прага, да без Божијега благослова не ће бити никаква успјеха ни у чем. А благослов Божији даје се само ономе, који врши заповиједи Божије: желиш ли имати у свему добар успјех? — Живи по Божјој вољи, служи Богу свом душом, и Бог те неће заборавити. Труди се за породицу, за дјецу, али се највише старај, да испуниш заповиједи Божије: помози, чиме можеш, ближњему, сјећај се празника Божијих, љуби цркву Божију, чувај срце своје од алобе и зависти, од сваке грјешне нечистоће, чувај савјест своју од сваке неправде, и Бог ће помоћи теби у нужди твојој. И злочести господар не ће допустити да гладује његов раденик: а зар Бог милостиви, Отац небески, да остави тебе без хљеба насушнога? Иштите, вели Господ, царства Божијега, а ово све додаће вам се. Ко би се усудио посумњати у ријечи његове? Ко би се осмјелио помислити, да ће нас он преварити? . . . Вјерујемо, вјерујемо, Господе, ријечи Твојој: помози нашој невјери. . . .

III.

Храм Божији — извор је благослова Божијега.

Није у стању човјек да опише оно душевно расположење православнога хришћанина, који враћајући се у недјељне и празничне дане из цркве Божије, доноси нафору онима, који због неког узрока не могоше тога дана походити цркве своје. Миром и радошћу испуњено је његово срце, а од препуна срца говоре и уста да он жели са својим најближима поди јелити чувства радости своје. То благодатно чувство остаје на дуго у срцу његову; оно му обнавља душу његову, освјежује и укрепљује силе, уморене свагдањим пословима; свјеж налази он другога дана на нови посао, и Бог благосиља добрим успјехом његов рад.

— „А зашто ти ниси био данас на служби Божијој,?“ питају добри људи другога хришћанина, који кад кад по цијеле мјесеце не завири у цркву Божију, — „Та, како да кажем?“ одговара он: „немам времена — посао неда, — та ја се и код куће молим, Бог ће опростити он не тражи“ . . . И он ради не пазећи на празнике, ради, као најамник, па ипак ни у чем нема напретка: на његову послу не види се Божијега благослова. А колико је таквих, који нити у цркву иду, нити код куће раде или, што је још горе: људи иду у храм Божији, а они — у крчму! Може ли на њихов труд сићи благослов Божији?

„*Иштите*, рекао је Спаситељ, *најприје царства Божијега и правде његове, и ово ће вам се све дати.*“ (Мат. 6. 33). Испуните најприје заповиједи Божију, поштујте празник Божији молитвом у храму Божијем, а оставите тога дана сваку бригу земаљску: тај дан није ваш, но Божији, — Богу га и дајте. Бог зна ваше нужде, ваша земаљска дјела и бриге, и вјерујте: Он ће вас благословити добрим успјехом у дјелима вашима за то, што испуњавате његове заповиједи. У „прологу“ (9 јула) има ова приповиједчица: „била два сусједа — оба кројачи; један имађаше много дјеце на отац и мати — стари, и он без нужде икакове храњаше цијелу породицу своју занатом својим, идући уз то сваког дана и у цркву. Сусјед његов бијаше вјештији у послу и радио је неуморно, па и по

недјељама, а у цркву није никад ни завирио, па ипак ни сама себе није могао х.љебом хранити. Стаде он завидити своме сусједу, па ће му једном срдито рећи: „а како то у тебе све напредује? Ја радим више од тебе, а живим као сиједац“ . . . Овај му одговори: „ја идем сваки дан у цркву, и сваки пут нађем на путу по златник, па тако мало по мало обогатих се. Хоћеш ли — ја ћу доћи по тебе, па што нађемо — да дијелимо?“ Сусјед радо пристаде, и стаде полазити с њим у цркву. И Бог га благослови, зато, и он се брзо обогати. Онда му рече богати сусјед: „видиш ли брате, како је корисно у цркву ићи? Но вјеруј ми, да ја никада никаквога златника нисам на путу нашао, већ сам ишао у храм Божији просто зато, што је сам Бог обећао: иштите најприје царства небеснога, а све остало даће вам се. Сам си се увјерио, — ја писам слагао: и тебе је Бог наградио за твоју љубав према храму Божијем.“

„Дома се молим,“ велиш ти.

А знаш ли брате, да једно „Господи помилуј,“ отпојано у цркви са вјернима, вриједи више од стотине поклона твоје домаће молитве? Црква је одредила да се на празнике полази храм Божији, и она се мора слушати, а не мудровати по својој глави: „дома се молим.“ А треба још и ово казати: говориш ли ти истину, да се молиш? „Невиђено, нечувено, и само се по себи не слаже, да онај, ко зна љубити, призивати, и благосиљати Га у храму Његову, у заједници вјерних и Светитеља његових, кад је то могуће и добро. Давид је свагда видио Господа пред собом (Пс. 15. 8), па је без сумње свагда и свуда Га славио и молио му се; али за то није бјежао од храма његова, већ на против, кад је само могао, трчао је у храм с усхићењем; *„обрадовах се кад ми рекоше, хајдемо у дом Господњи*) (Пс. 121. 1).“

„Господ не тражи,“ велиш ти. А знаш ли ти, чије ријечи понављаш? Та то су ријечи онога безбожника, о коме говори цар Давид у Псалму 9., *зашто безбожник ругљиви Бога? јер рече у срцу свом: не тражи,* (Пс. 9. 33). Но што вели на оно божанствени Давид: — *Сатри, Господе, мишицу безбожнике и зломе: да се тражи и не наће безбожност његова* (ст. 25). — дакле, сатри, да се по том тражи и не наће безбожност његова! — „Не тражи“ говориш ти. Но знаш ли, да ће баш за ту твоју небригу за то, што ти прикриваш своју лијеност, тобож' надом на милосрђе Божије, Бог и тражити од тебе, и строго тражи гријех твоје небрежљивости к храму Божијем, к служби црквеној! Послушај, што ми је приповиједао један побожан војник о неком трговцу, свом врло добром пријатељу. — Био је то човјек добар, радо је давао и попљедњи новчић сиромаху. Но није волио ићи у цркву, премда је био врло побожан човјек. — Свеједно је — тако премишљаше он, а молио се код куће, а у цркви, — Бог је један и посвудан, на вријеме службе забавићу се чиме год, а у вече пред спаваньем помолићу се мало подуже.“ И догађало се, да он оде за вријеме службе — љети у поље, да прегледа усјеве и пшеницу, а зими код куће ради којешта. Једанпут, лицем у очи Петровдана, пође он у поље, а већ су били одзвонили на свеноћно бденије. Вече је било дивно; али се на једанпут подиже силна бура, туча с кишом поче пљуштати, мује сијевати, а гром грома стизати, док један не удари два корака далеко од трговца . . . Овога пута сачувао га је сам Бог; он остаде неповријеђен. Једанпут опет за вријеме литургије на сами Крстовдан оде он у башту да проведе вријеме

у вили, и тек је затворио за собом врата, али се иза њега сруши цијело предсобље. . . . И ту га Господ спасе; но он се не опамети нити стаде полазити цркве, већ као и прије бјежаше од ње, премда га је пријатељ одговарао да тога не чини. Дође празник св. Тројице. Он бијаше у граду, гдје је узео своју приштедњу из једне банке, да је пренесе у другу. Зазвоните на бденије, а трговац науми да иде кући својој. Знанци његови задржавали га говорећи: „куда ћеш?“ сјутра је велики празник, пођимо у цркву, помолимо се Богу, па онда куд који.“ Но он и не слуша: „код куће,“ вели, „помолићу се Богу, а по хладовини је лакше путовати.“ — И оде. Иде и пође прквене пјесме. Међу тијем небо се наоблачи, киша поче падати, смрче се као у рогу. Зађе он у шуму. — на једанпут му неко ухвати коња за узду и дрекну; „стој!“ Од страха проблиједи, а кољена му стадоше клецати. Навали на њега неколико оружаних људи, скидоше га са седла, а што је даље било — он се ничега не сјећа. Пробуди се и видје да је већ свануло; коња нема сам је опљачкан, овдје — ондје тече крв, неможе ни да макне с мјеста, и већ почињље осјећати, да га грозница почиње трести. Сад се тек он обрати к Богу с покајном молитвом: „Господе! ја сам грјешник — писам посјећивао твога светог дома, опрости ми, милостиви оче, не дај да умрем као пас! ... Ја ћу непоставно полазити св. храм!“ Послије те молитве опет се онесвијести, а дође к себи тек у кући свога пријатеља, који је случајно тога дана наишао на њега и довезао га кући. Трговац одлежа пол године у кревету, али ниједанпут није роптао на Господа Бога, него се увијек молио и говорио: то сам и заслужио; слава теби, Господе!“ — А кад оздрави — стаде пријежно цркву похађати: дође још прије јеванђеља, а изађе послеђњи; стоји — моли се, а сузе му цуре низ образе. Прође година, дође Тројичиндан. Оде трговац на бденије и суним очима усрдно се мољаше, да би Господ управио с њим како год: да није увијек на туђем хљебу. Вративши се кући са бденија — дадоше му писмо.

Шта мислите, од кога бијаше то писмо.

Од онога, који га је оробио прије годину дана и оставио без коре хљеба! Тај невољали човјек пише му, да га је савјест мучила. па не може дуже држати код себе његова новца, него га жели повратити његову господару. . . .

Трговац, прочитавши писмо, заплака, паде на кољена пред иконом христовом и стаде се молити . . . Новци му бијаху повраћени и он уреди своје ствари. Треба ли говорити, да је послије такове милости Божије почео још усрдније њи у цркву Божију, на свето богослужење?

Полазите, браћо; чешће храм Божији, нарочито у празничне дане: храм је Божији — извор благослова Божијега — благослова небеснога и земаљскога! . .

(Наставиће се).

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЂЕ ДОБРОМ ЖИВОТУ: СТРАХ БОЖИЈИ МУДРОСТ, ТРЕЗВЕНОСТ И РАД.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеву.

(Наставак).

У суботу дошао ми отац младожењин, сав заплакан, једва дише.

— Ох, господин попо, милостиви оче духовниче! велика беда! Шта ће мо радити јадни?

— Бог с тобом човјече, шта се то догодило? Говори брзо!

— Ја сам се, господин попо, сами већ знате, погодио са Јанкелом на 12 ведара и дао сам му новце, и заложио корале, и узео ракију, донео буре кући и метнуо сам у комору сасвим добро и пажљиво, као што се обично то чини, да се не промене у суду или да не извјетри. Стоји тако цио уторник, уједанпут, осјетим, — у соби неки мирис од ракије. Шта је то! — премишљам, у комори је буре с ракијом, за што не ће бити мириса у соби? Па и умирио сам се, а не потрудих се да погледам. Сад у јутру изашла моја жена из собе да закречи зидове, шта опет? — и тамо, на дворишту удара ракија! Иде она на мирис тај, уђе унутра, у комору, загази у блато, — сагла се, помирисала, и рукама се пљеснула: блато није од воде било, него од ракије! Ми буретy, празно, у њему ништа! Чивутин, не крст, буре дао пробушено — ракија је сва истекла! Господин попо, оче наш, шта ћу сад да радим?

— Но, ту већ нисам лекар, — ни чим ти не могу помоћи!

— Ево шта, господин попо: вјенчајте их већ сутра, јер ће све до капи истећи. Ми смо лепили буре и салом и смолом и свачим, што год је ко рекао, — етеч па тече ништа не помаже! Ишао сам Јанкелу, говорно му, шта је с нама учинио, разбојник један, а он мени на то: „требало је, вели, да донесеш своје буре, кад моје не ваља!“ И смије се још: после овога записнице, вели, не дам ти, — треба још да купиш ракије.

— А записнице још немате?

— Обећали су ми је издати, па нису.

— Но, па како ћу ја вјенчати? Па да и записницу имате, опет не могу: сутра ће бити тек друго навештење, а са дозволом могу без трећег навештења да вјенчам. за то треба ићи у бецирк, а до бецирка је 100 врста не кеш — стићи. Идите опет спахији, потрудите се свакако да добијете записницу од њега. А за ракијом не тужи, нек иде у бездан, без трага! Продао си за њу и краву и овце — но и боље је што је пропала, чуј и боље је: мање ће бити пијанства, мање греха.

Ухватио се сиромах за главу, и пошао сав у сузама. У вече ево га опет мени: записнице ми не ададоше, казали су да узмем од Јанкела још 3 ведра. То ме је потресло до дубине душе моје. По молби мога парохијана, ја сам писао у спахијук, молећи да се сажале над бједним човјеком и да му не чине препоне. Одатле добијем кратак одговор: „Молим да се не пачате у моје ствари и да не примате на себе обвезу заштитника. Свештенику припада право да венча, а мени — да надам или да не надам дозволу“. Још дође овце одоше за ракију и од тог дана не крочи нога моја спахији. Стоку моју почеше прогањати са спа-

хинских ливада, воденичару заповедили да не прима на, мељаву моје жито, ма да сам имао на то законито право, дрва за гориво тешко сам набављао, водили ме тамо у шуму, где је најхуђе и на такова места, где ни проћи колима не могох. Волови моји и краве почеше падати од глади, за рану сам потрошио све, чинило ми се свакојаке напасти и пакости, и најпослије отишао спахија митрополиту, и казао му као да ја буним народ! Парохија буде упражњена и презенту добио је од спахије онај од потраживача, за кога је Јанкел вјерно напред дознао, да је он „врло разуман човјек“. И доиста је био врло разуман човјек, но на што о том говорити! Нама дошло да се селимо у позну јесен, у саму провалу, блато и глиб! Ствари ми прокисле и покварише се, ја сам назебао, — кашљем од тога времена и побољевам непрестано. У другој парохији нашао сам на пустињу, кућа без крова, наерила се од старине, зграда других нема; у цркви перед, у парохији пијанство, крађа, сиромаштво, једном речи, патим се, Онуфрије, патим!

Ето шта ми је приповедао тада покојник под растом иза цркве, и горући бол ухватио је срце моје, кад сам дознао, да тако чиста душа толико трпи и страда за народ свој! С те парохије га опет кренули, и тако до 6 места је променуо и у том селењу потресао је и уништио здравље. У петнајстој години свога свештенства доби најпосле царски приход у Горама. Ту се могао смирити и дахнути душом, али дође смрт. Ево ти, прочитај писмо, које ми је писао пред саму смрт своју.

Никола. (чита). „Драги друже мој!

„Знај, кад учиташ ово писмо, ја ћу бити већ у бољем свету, где ме не дира ни спахија, ни Чивути, нити ракија. Много сам патио и страдао на овом свету, али се не кајем, што сам служио Богу и ближњима, ма да се осећам у дугу пред децом својом. Ја им не остављам наслеђства, не остављам им ништа осим свога благослова, да истинито и нелицемерно служе свом народу, упућујући га познавању Бога и истине, као што сам служио ја. Истина, силе моје биле су одвише слабе, и царство таме и греха победило је; али доћи ће час, кад ће нестати ропства и таме, кад ће народ познати Бога и самога себе, кад ће се опаметити, отрезнити и побољша ће чест и срећу своју. Ако за недељу дана не добијеш од мене друго писмо, — помоли се Богу за душу моју: то ће бити знак, да је тело моје већ у гробу. Љубим те срдачно и благосиљам жену твоју и децу.

„Твој на веки Александар“.

Онуфрију потекоше сузе низ лице, — чисте и непритворне, као што је чисто и непритворно било друштво, које их је на веки сјединило.

За неко вријеме није могао говорити; Никола је такође тихо плакао. Најпосле, старац се опоравио и настави приповетку:

Сваки пут, када читам ово писмо, ја не могу да не плачем. Но ми се заборисмо и удаљисмо се Бог зна куда на страну од нашег предмета, — трезвености и умјерености. Вријеме је да се вратимо њима — Но знаш ли сад, зашто се није наше друштво трезвености и умјерености одржало, не гледећи на указ Консисторије и на то, што су свештеници, додуше не сви, но скоро сви, имали живу и тврду жељу да одвратé народ од ужасног ропства ракије?

Никола. Не, не знам.

Онуфрије. За то, мој мили, што је тај указ од Консисторије издан још у вријеме спахијско, кад су пољска господа владала народом и свештеницима, а народ није имао слободне воље своје и морао је да пије. Сваки свештеник, који се савесно примио, да распростире трезвеност у својој парохији, навукао је себи тако гоњење, као и Александер, кога су смакли са света непријатељи нашег народа. Истина није увјек тако било, јер међу спахијама бијаше и савјесни људи, који нису чинили слично и живили су са свештеницима добро: ја сам познавао спахију, који није тежио за добитком од крчме, није дизао аренду Чивутима, и сами су настојавали на том, да се народ учи, и у цркви, и у школи. За то сељаци такове спахије спомињу и сад у ово вријеме: код њих су и цркве лепе, и собе и домаће зграде су у реду. Али таковиx спахија било је мало. . . Више зла на свету, синко, него добра, више кукоља, корова, него пшенице! Сад би ваљда било вријеме за то, да наше Консисторије обнове тај указ о увађању по парохијама друштва трезвености и умјерености. Ма да и сад наши свештеници још много, врло много страдају од пољских спахија, који итају право да бирају настојатеље за руске цркве, за то је сад међу њима други дух, љубав их је свом народу спопила тврђе, јаче, а и сам народ почиње већ мислити да је ракија — његова погибао. А да ли ти, Никола пијеш ракије?

Никола. Радо испијем готово стакленце.

Онуфрије. Ја ти неби забранио да пијеш готово и стакленце, али несрећа је у том, што човјек није сталан, па не може да буде добар за себе. Ти, рецимо, пијеш по једно само стакленце, али како дође гост — пријатељ, који радо и два три попије, теби већ и не приличи, да не пијеш с њим једнако. А ето таких пријатеља може се накупити и више. Како ће бити теби у таковом случају? С једним да пијеш а с другим не? Ја би ти саветовао, да је не пијеш никако, да је оставиш сасвим већ по том, што та смрдљива течност лишава наш народ вере, чести, имања, сваке среће времене и вечне. Ја је мрзим, и за то је не узимам никад не само у уста, него ни у руке.

Никола. Ја ћу те послушати.

Онуфрије. У самој ствари дај да рачунамо. По стакленце на дан, нек је само једно, ето већ за недељу дана 7. т. ј. на недељу дана понајмање бутела, теби бутела, жени твојој бутела, на осталу породицу и раденицима старијим, а скоро и млађима најмање још двије, — ето ти литра. У години би било 52., друкчије рећи пуних 13 ведара. А дођу празници, славе, летње, радно вријеме, дођу гости, случај се какав догоди или невоља у породици или радост, и шта ти ја знам, — без ракије не може бити. Година за годином пролази, истина, не догађа се то увек, но ти знаш каква се пропаст изроди у неким породицама за сличних случајева, и никако не ће мо претерати, ако тај расход, осим овога, што смо ми назначили, повећамо за 10. ведара. Ето из ништа, тако рећи, накупи се 23. ведра у години. А, то, променувши у новац, ни мање ни више, — 115 рубаља на годину! Издаш ли те вовце, место на мрску ракију, на газдовање, на боље држање марве, на књиге, — корист ће бити видљива. А зар не треба узети и то у рачун, да ће ти глава бити свјетла, савјест чиста, и чест пред Богом и пред људима неосрамоћена? Сине мој мили! Знаш ли

ти колико се попије за годину овде на посаду? Најмање да рачунамо пет хиљада! А знаш ли шта добија на годину наш учитељ? Жалосних 150 рубаља! А знаш ли колко се деце учи у школи? Ни пети дио дјеце, која је дорасла за школу! А зашто тако? Зато, што нема обуће, нема капе, нема хаљине, нема кошуље, нема књиге, нема папира! А зашто нема?, Зато, што и онај последњи сељак много врло много даје крчмарима, толико да̂ крчмарима, да најбогатији газда никад није платио толико царске и општинске порције. Имали ту разума? Јесу ли ти људи мислили — какве им штете чини ракија? Неки су мислили, и ти сад газдују како је Бог заповједио да буде, а неки још не мисле — и голаћи су, убоги сиромаси, а ако и имају нешто иметка, то није оно, што би имали, кад би мислили и с рачуном живили! Тако, синко, чувај трећу чаробну траву: трезвеност и умјереност! С њима ћеш поживити дуго и стећи ћеш иметак!

Никола. А каква је још четврта трава?

Онуфрије. Четврта је *рад.* По о том — други пут.

V.

Онуфрије. Овим ће мо путем већ и завршити ријеч о чоролијама: теби је свакако досадно да слушам моју дугачку, бесједу? Шта да чиним, синко! Код нас у стараца, старачка је и нарав: ми радо приповједамо о оном, што знамо, што смо видили, живећи на божијем свијету, и радујемо се да послужимо млађима својим искуством. О четвртој нашој трави, о *раду*, много би имао, синко, да говорим, — та је ствар врло важна. Па слушај и старај се да запамтим сваку моју ријеч.

Никола. Мени твоје казивање ни мало није досадило. Ја бих те слушао, дедане један сат, него цио дан, — тако ми се свака ријеч твоја, што говориш, допада, и усађује ми се у памет, пада на душу, — и све, све ћу чинити тако, како ме ти учиш.

Онуфрије. Живио те Бог! . . . Сваку своју наставу ја радо започињем божијом ријечи; тако и сад почећу ријеч с тобом причом евангелском о талантима. Ти ето знаш ту причу?

Никола. Знам. Господ наш Исус Христос рекао је једном ученицима својима: човјек неки (богат) одлазећи на пут, предао је слугама својим имање своје: једноме је дао 5 таланата, другом два, и трећем један. Вративши се господар кући, позвао је слуге и тражио је од њих рачуна, на што су употребили новце, које им је дао. Онај, што је добио 5 талената, зарадио је још 5 талената, онај, што је два — још два, а онај што је добио један таланат, закопао га у земљу, и имање господара свога није умножио и вратио му је један таланат.

Онуфрије. А шта му је рекао господар?

Никола. Прву двојицу је похвалио и примио у радост своју, а трећега, лукавога и љенивога, заповедио је да баце у тамницу.

Онуфрије. Тако је заиста, Господ Бог свевишњи Господар, свакоме од нас даје ма какав таленат, ма какву особиту способност — једном к науци, другом ма каквој вештини, трећем занату, четвртом земљодјелству, петом сточарству, шесто пчеларству и т. д. Али част и заслуга пред Богом у том се састоји, да сваки од нас свим силама и свом душом буде одан оном послу, на који има дар. Кад премишљам о тим талантима, и погледам на друге народе и на наш народ, мени

се увек чини, да су Енглези, Французи, Немци, чије су науке, вештине, трговинне и ствари распространене сад по целом свету, онај слуга, који је добијо 5. таланата, и зарадно на њима други 5; Талијанци, Чеси, Мађари, умом и радом јако се обогатили, — јесу слуга, који је добио два таланта, и зарадио 4; а наш галицко руски народ зацело је онај слуга леньи, који је закопао свој таланат у земљу и ни на што га није употребио.

Никола. Ријеч је твоја истинита, мили деда!

Онуфрије. Зар није тако, реци сам: није ли чудо, да је Енглез изумео помоћу паре да се вози по земљи и по мору, да сад та пара тјера млинове, фабрике, и шта ту још нема на свијету? Слушао си, да машину за вршење однесу у поље, метну код камаре, и њом не само да целу камару измлате, него још чисто зрна избаци, очисти, одели добро добром, рђаво рђавом, тако да купиш и одмах сипај у амбар! Како је човјек дошао до тога, да уз путеве помеће ступове, помеће на њих од једног до другога гвоздене жице, и да по њима шаље писма са брзином муње од краја на крај свијета? Ето шта је рад, сине мој! Али човјек се не труди само рукама, него и главом, — мисли и премишља, како би учинио што разумно и корисно, како би с мање снаге учинио бољи рад, како би рђаво побољшао, мало умножио и увеличао, како би се најбоље користио тим, што је Бог дао. Један нешто измисли, други мало дотера, трећи обоје то поправи — и паче ствар корисна за све. Тако се други народи труде: раде и рукама, и главом, измишљају друкчије ређи проналазе, брзе алате, машине и сваку употребу, — пишу књиге, учи друг друга, и све више проналазе, све даље и даље иду. А наш галицко-руски народ такав је управо сад, какав је био прије 100 година: ништа није пронашао, ништа уштедио, ништа није себи привредио, није се обогатио, — напротив, све сиротује, јер живи у незнању и тами, у пијанству и лењости, изнаша себе на подсмех другим народима.

Никола. На рачун сљепоће и пијанства не могу се препирати, а што се тиче лењости ту морам казати, да се наш народ труди колико може: ја сам више пута видио, како лети, у вријеме жетве, не само да дању ради, него и ноћу, при мјесечини косе, жању, везују снопље.

Онуфрије. Али и рад од рада се разликује, сине, посао од посла. Шта је у том, да многи наши раде, из све се снаге упињу, кад у раду њиховом нема никаквог рачуна, нема разборитости, кад рад његов не доноси никакве користи? А паметни људи труде се са знањем и с корићу, и за то су богати. Ето ти града, у граду је пијаца; на пијацу доноси и доваља сваки, што ко има: жито, маст, телад, ждребад. Стоје наши товари са житом, кромпиром; наше жене са маслом и млијеком, и немачке такође са маслом и млијеком. Дођу купци, али сваки иде прво Немцу, ма да Немац даје скупље од нашег сељака. Жито је у Немаца чисто, суво, провејано на вретењачи. Немац би се стидио донијети на пијацу жито неизвејано добро и неочишћено; сваки ти Немац има вјетрењачу, жито провеје једанпут и двапут, добро зрно донесе да прода, а рђаво остави код куће за коње, за стоку, живину: за то је жито у њега добро и по добру цијену пролази! Чивути тако и говоре: ово је жито спахијско или немачко, а ово је мужичко. Чим се Њемица покаже у граду с корпом,

у којој има кисела млијека, сира, одмах јој препрече пут, — једна тргује, друга диже цијену; товар јој из руке отимају, јер у Њемице је масло жуто, мирисаво, милина ти је погледати. А наша жена иде са својим маслом по цијелом граду, моли да купују, но купац види, да је бијело као кредa, по укусу горко, преслано, не опрано, нечисто и не ће да узме. То није измишљотина, то је права истина. Ето и ми видимо: Немац ради, наш човјек ради, али није такова радња наша као у Њемца; и Њемац држи краву за млијеко и масло, и наш сељанин држи, и од тога држања излази рана корист. Има већ и код нас добрих газда и газдарица, но такових је, право да кажем, врло мало. Свуда је код нас још старо ропство, старо незнање, старо љеновање; и за то, синко, што даље идеш на југ на пр. у округе Станиславски, Коломијски, према Буковини, т. ј. што је ђе боља, плодња земља, тамо се већма одомаћила тама, неугодност, већа нужда, и сиромаштво! Ја сам често ишао у Буковину, у Садагору, на вашар да купујем волове, и доста сам се нагледао, како живи тамо народ. Тамо још не знају да косе жито; тамо не знају што су то грабље, и раж, пшеницу, јечам, зоб, хељду, све то косе; снопове не вежују, него дену жито као сијено, врло чисте лопатама тако, да трећи дио пропада у класу. Ето каван је њихов рад! А кад сам их запитао: браћо, за што ви не косите жито и не грабите га грабљама? — Ето видите гријех је да пропада толико жита! Они су се смијали и одговорили ми, да код њих није такав „обичај"

За то свуда код нас: и у Золочевском округу, и у Љвовском, и у Стријском, у Перемишљијском, Сомборском, народ више већ ради са житом; ту се већ ниште не штеди дар божији, не бацају га без користи, косе и жању и садијавају људски. Па и то, није гријех рећи, нигде нисам јео добро испеченог хљеба код нашег газде, ма да је и од најбољег жита, мало ће сам видио добро масло или укусно скувану чорбу. А ја сам био у нашем народу свуда како стоји наша Галиција од краја до краја.

(Наставиће се).

АПОЛОГИЈА ИСТИНЕ

или

Приговор на дјело Psychologie militaire professione г. Хамона.

Од **Јована Шарића**, свештеника.

(Свршетак).

Св. апостол Павле у посланици Тимотију, моли да се чине молбе и молебствија за цара и за све, који су у власти. То страна посланице од ријечи до ријечи садржи ову садржину:

„Молю бо̀ у̀бо прежде всѣ́хъ творити мо́литви, моленїа, прошенїа благодарéнїа: за царѣ́ и за всѣ́хъ, йжи во власти сѣ́ть: да тихо́е и безмолвное житїе пожи́вемъ во всѣ́мъ кáчествїй и чистотѣ́. Сїе во добро́ и прїя́тно прéдъ Спасителемъ нáшимъ Бо́гомъ йжи всѣ́мъ человѣ́кwмъ хощетъ спастисѧ и къ рáзумъ йстины прїйти. Єдúн бо̀ ѐстъ Бо́гъ и є̀динъ ходатáй Бга и человѣ́кwвъ человѣ́къ Іисо́съ Хрúстосъ дакúй сѧ́ изкупленїе за всѣ́хъ" (I. Пос. Тим. ст. 1, 6.)

Теби о биједно човјештво, намјењена је та ријеч свештена; теби искључиво, као

да је баш за тебе зато и установљена, јер нећеш да чујеш светиње, тога светога гласа. Бједа, болест, старост и невоља, све дође на човјештво натовареним грјехом човјештва, желеће поћи натраг а не напријед. Саслушасмо ријеч Божју а нечусмо је, чусмо је а неслушасмо је, цареви без опасни нису; атентати се на њих чине; односе им се динамитама ноге други се као владалац касапи слично животињи[1]), динамити се подмећу у црквама и на раскршћу, у кафанама, у позоришту; гори хоће да постане бољи од бољега; војска се хоће да уништи, створи се преврат гори од преторијског доба. Устани ти који спаваш и ускрени из мртвијех, обасјаће те Христос. „*Гледајте да уредно живите. Пазите на вријеме, јер су дани зли, не као немудри већ као мудри. Зато не будите неразумни, него познајте што је воља божја*“ (Еф. гл. 5, 14. 15, 16, 17). Када ап. Павле тада писаше Ефесцима, човјештво, правишељство, општество и породица налажаху се у стању, у којем се и данас свијет налази. То бјеше одма пошље спаситељеве смрти на крсту, кад се бјеше сав стари свијет јудејски и незнабожачки хиљадугодишњим својим уређивањем усколебао у своме основу, када нико не могаше ништа рећи шта ће бити са љуцкијем свијетом, почевши од све свјетске Римске Империје до пошљедњега роба. Зато ап. Павле и пише; „*пазите браћо на вријеме, јер су дани лукави*“. А лукавство је то што и свака злоћа у човјеку.

Када говоримо из св. Писма и из Апостола, ни људска мудрост у томе не изостаје, а да не покаже сличност у савјетима таким. Велики научењак F. F. Rousseau, кога смо науку унапријед износили о невјернику, кога се као и од лукавијех дана чувати треба, вели: „*о како је неверник за сажаљене*“! У животу не руководи га никакова нада! Црни облак невоље лебди на његовим васколиким мислима и изгледа на потпуно уништење бића му ставља му душу у неописиво наопако стање. Па шта се тада често догађа? Живот му постаје несносним, лаћа се пријеступа, да се свога стања ослободи и употребљава оно зло начело Валтерово: „*Ако смо све изгубили и ако више ни наде немамо, тада је живот јадан и смрт постаје жалосном дужношћу. Заблуђели и безбожни људи, који непрестано вјеру нападате, престаните са вашим богохулством, увидите да је прва дужност човјекова, да буде човјеком, а престаните распростирати несретна начела, која су свакоме друштвеном поредку шкодна, Веле, да је Калифа Омар, кад су га запитали, шта да се ради са александријском библиотеком?* — одговорио: „*ако књиге, што су у њој, садрже што противно корану, онда су хрђаве и морају се спалити; а ако у себи садрже оно што и коран, онда су излишне, и треба их спалити*“. *Ставимо сад каквог знаменитог поглавара цркве у мјесто Омара, а еванђеље у мјесто Корана, библиотека била би спаљена и то би ваљда била најљепша црта у животу тога црквенога поглавице . . . А шта да речемо о маси незнатнијех писаца и лијенијех књижевника, који просто државе троше. Рекох лијенијех? Ну камо среће, да су сви само то! Морал би био честитији, а друштво мирније. Но ти празноглави и незнатни букани ничу као печурке свуда и окружени својим несрећним пародоксима, пошкопавају начела вјере и уништавају врлину; они се са сажаљењем смјешкају, кад чују старе ријечи: вјера, отаџбина и т. д. и посвећују*

[1]) Невини Карнот од Кашерија погинуо је бодежом прошле 1894 године Писац.

своју филозофију паду или изопачењу свега онога, што људи за свето држе, они не мрзе догму и вјерину сасвим, него се само против јавном мишљењу, а ако хоћемо, и да се опет повратe к' олтару, смијемо их само међу атеисте пројектирати. О, страсти за одликовањем, шта све нијесу у стању. — (М. С. Анђелковић свр. богосл. „Источник“ 1893. стр. 166 и други цит).

Свеганм а у свијету и на свијету, па и мудрости, за то се право вели: и од луда нигда не учини мудра“, а ако није то, оно је друго, то је болест, а што је болест, то није здраво, и напротив. Смјело се и о томе ријеч повести може и историјом потврдити. У колико смо проучавали модерни материализам, у толико смо то о њему нашли т. ј. да је сама лудост, одојче Епикурске филозофије и другијех филозофија, кварежи и ништавила. Епикур налази да добродјетељ за нас праве криједности може имати само у толико, у колико нам може нешто дати неки пријатан живот (Ист. филозоф. по др. А Швеглеру С. Драгољевић „Весник срп. цркве 1894. стр. 223). Ето то је језеро шупље Епикурске филозофије, којој се модерни материализам дао у наручја а то зато: јер у развоју људскијех друштава, као год појединијех људи, настају периоде шупљег доктринаризма и јаловог теоретисања. То је код појединијех индивидуа оно незгранно доба, у ком би људи хтјели да све сруше а изнова сграде, па у својој манији за новотарном образују друштво донкижотства (Марко Ј. Цар. О поезији Војисл. Илића „Српски Глас“ бр. 12 год. 1894.) Имамо право погледати на сјекиру Ребеспјерову подигнуту над угријаном главом Херберовом. Хербер тај тиран вјере и наравствености, титрао се с' вјером и наравственошћу, што је плод француске револуције. Гледати у добу француске[1]) револуције париског владику Гобе и његово одрицање пред конвентом, налазимо га истовјетно с Пелагића, анархистом. Анархисти, та блудна класа људи са својим материалистичним тежњама на све мрак а највише на војску. Док ми ово пишемо, Бечки листови доносе то, што анархистима неће бити мило а не баш друго, већ зато, што је на Римски Ускрс служена служба Божија за витезе златнога Руна у бечкој дворској цркви, као и сваке године. На служби Божјој присуствовало је Њ. В. са свима витезовима. Служба Божија свршена је најсвечаније. Како ће г. Хамон прикрити тај чин тумачећи витештво то што и јунаштво, јасно ће сваг погодити, просуђујући смјер његов са војском као *„дресираном животињом“*. Правац је материјалиама такви, као што је и физикуса Стојковића и Пелагића и у св. причешћу прилепљива дифтерија дјечија, што је лаж и пука измишљотина. На сличну расу људи, или боље рећи на појаве људи, који се одређују од људи динамитама и постају даномично плашилоуправо узурпатори човјештва нечовјештвом у жудњи убити и узурпирати добро је рекао Хердер:

„Када глава многијем знањем отежа, тада мучи тијело; притискује груди и помрачава поглед“. Говорећи Хердер о угрејаним главама модерног материјализма, не заборавља се божанства, великијех и одабранијех људи. Ми мислимо да су владаоци, велики, и одабрани људи, а владаоце замишљати „дресираном животињом“ не можемо без увреде. Чујмо како Хердер о томе говори. Он вели: „Божанство ради на земљи само кроз велике и

[1]) Г. Ниђифор Дучић право вели да треба писати француз а не француз. *Писац.*

одабране људе", а који то могу бити други људи, ако нису владаоци или влада? Никако нисмо сагласни са дезорганизирањем војске, а нисмо, ни са гледишта буђења јунаштва народног духом Обилића па и духом Милоша Обреновића и српскијех пјесама:

„Помињем колац, жртве казујем,
А памет твоја заборавља, јел'
Окове тешке што ти ломи кости?
На коју само јунак умире,
Оковe носи измет човјештва.
У грудима твојим зар је усахла
Предака нашијех сва моћ?
Кад тако збориш, а ти остани;
Народна клетва и сав терет њен
Кад падне на те, на твоју дружину
Тад ћеш се мојијех ријечи сјетити.

(Мат. Бан драм. књиж М. „Отаџбина 1875 стр. 546.)

У наведеним стиховима није каква смишљена простота, већ је врућ и патрен дух Србинов, патње и јунаштво неказано, какови се има чувати и одгајати редовима војске тај јуначки дух, а на другом реду и у свакоме другоме појединцу. За то, с разлогом одобравамо, да у Србији до V. разреда гимназије мора бити научена војена тактика, како би још у младим грудима распаљивала се ватра војене љубави и војенога поноса моћи одговорити слави и своме поносу, слави и своме имену с ријечју која нам вели: „чух глас с неба који ми говори: *благо онима који умиру у Господу да се одморе од трудова својијех, јер дјела њихова, која иду за њима славе, ах*" (Откр. Јов. гл. 14 ст. 13 Ej дивно ли је то, а тако би требало и да буде!

У оличеном с њером народу, дух јунаштва не смије клонути ни изумрјети јер би му тада и живот и опстанак изумро и погинуо; Херојизма — дух Тројанства не само није у заборав наступио не треба га напуштати, већ га треба будити и подизати. Док је било јунаштва, бјаше и слободе, а не бјеше вртлога и данашње трзавице ни у свијету па ни у српству. Да би потврдили наше казивање, осврнићемо се на тројанско доба, и погледати Паријев (Александров) изласак пред тројанске бојне редове. Да видимо га гдје излази пред бојне редове и изазива Ахајске јунаке на мегдан. Али чим се пред Ахајском војском укаже Менелај, Парид умакне од страха у Тројунце; Хектор брат његов, кори га и грди, те Парид на ново се нуди за мегдан. Хектор ступи међу војске и каже им одлуку Паризову, да ће се борити с Менелајем, па који предобије ономе да припаде Јелена и благо. Весело пристану обе војске на то, а да њера још тврђа буде, позову Пријама, који је у то са тројанске куле гледао обе војске, а Јелена му показивала ахајске јунаке, да сам њеру међу војскама утврди и жртву боговима принесе. Иза тога започне мегдан, у којему Менелај побједи Парида, које га би и убио био, да га Афродита не спасе; обави га у маглу, пренесе га богиња у њезову кућу у Трој. Агаменом тражи од Тројанића, према заданој њери, да испуне обвезу и да поврате Јелену. („Нова Зета" 1889 свез. IV. стр. 136). Ето јунаштва задане ријечи узора и њере; ту се све видило и огледало. Самим једним примјером из Тројанскога доба, човјек одлази у чуд ко да би модерни прогресисти хтјели једном психологијском књигом војску уништити и јунаштво погазити. Да је данас устати великом артиљеријском генију и јунаку Наполеону I. чудноват би комплимент учинио г. Хамону „*са дресираном животињом*", којом назва војску тај г. Хамон. Ја борем тако заступам са потпуним

правом нашу Аустро-угарску, и ако другијем у свијету писам вичан. Заиста га Наполеон I. не би звао на двобој, но. . . Да је војска потребита, ево двије ријечи од прије 46 год. Војвода Шупљиканац меће нам их у уста. Он нам у то доба вели: *„Нека цио свијет види, како брат брату у помоћ иде“*. Тако Шупљиканац, а писац догађаја 1848 и 49, као очевидац описује догађја овако: *„Наумио сам да нашем Српству по гдјекоју црту из нашега рата пре 27 година приопштим. Нама, који смо тада саучетници били, нека је успомена на оно доба поновљена, нека нам се груди опет разгреју, сјећајући се онијех бурнијех дана; млађано наше потомство пак нека види како браћа браћи у помоћ долажаху, нека види и сазна, како се наша према противнику саразмјерно мала сила, али опојена највећим одушевљењем и обдарена природном разборитошћу и урођеним јунаштвом двије пуне године борила против много силнијега и много пута надбијала, а тиме српску славу српскога оружја увеличала*[1]) *Ове ће црте можда у толико већа интереса имати, што их приопштава очевидац и један од тадашњијех саучесника у рату од године 1848 и 49* („Отачбина 1875 свез. за Април стр. 640).

„Крвава бјеше 1848. и 49. година; али пуна и јуначке успомене за наш српски народ и с једне и с друге стране Саве и Дунава. „Дал ће војевање у будуће све ређе да бива, дал ће кадгод да престане? — та су питања много далеко од нас и баш нема сувишнијега посла, но занимати се ријешавањем тих питања. „Наше садашње стање и наш позив, треба да су нам суђаје у овоме; и ако зрело расудимо, морамо сви као из једнога грла извикнути: и војна је наша прека потреба и ми треба да имамо војске, што веће, то боље. Историја нам је јасно показала, да се ни један народ од вајкада па до данас није ослободио и ујединио без борбе. И наша данашња земља истргнута из туђијех чељусти, лежи на костима нашијех отаца.

„Ово неколико ријечи казасмо не из обичаја, но држасмо да је баш и нужно. Нађе се по неки необећани месија међу нама, који нам почне предиковати, како смо мали према нашим противницима па нам је сувишно и оружати се, него нас упућују да се свега тога оканемо, па просто да се бацимо у наручја другом, на милост и немилост. Заиста дивна предика за срећу свога народа! Ми пак с наше стране волимо да вјерујемо Бонапарти. Као што знамо, Бонапарта је био чедо устанка наоружаног француског народа. Његов геније наоружан народним срествима, чинио је чуда, — сва Европа скоро бјеше под његовијем ногама. Остала је још за њега мала краљевина Шпанија а и Русија. Но Бонапарта падне у велику погрешку: своје успјехе приписиваше једино своме генију, а на народно одушевљење и жртвовање, ту неисцрпљиву силу, не само да се није освртао, но ју је постепено стезао, док је није угасио. Но за то је и сам љуто платио. Његове вјеште и побједоносне војске, које једним ударом обараху краљевине и царевине, у маленој Шпанији нанђу на препону, коју у пето-годишњем војевању не могаху да савладају. Побједоносни француски орлови претрпе овдје прве поразе. Са претрпљенијем онђе ранама, пође Наполеон 1812 год. на Русију — ал се више војска његова, дотле невиђена, неврати. Европа скочи сва на

[1]) Доклен, оноје доказ да је српски народ јуначан и храбар, а да није онархист као што су други. **Писац.**

оружје а из мале Прусије ницала је војска као из земље. Француска је чинила напрезање — не далеко старо одушевљено, но напрезање остарилога, изнемоглога бесвјеснога човјека безуспјешно. Наполеон паде . . . појави се опет као метеор, но и опет се стропошта за свагда и т. д. Народ у Шпанији, народ у Русији, народ у Прусији, — бијаху за њега неодољива сила, којој његов геније подлеже. Пун туге и није могао ништа више учинити, по својим искуством да користи потомству, за то је изрекао ону чувену аксиаму: *„Држава је непобједима, ако је и сам народ брани“* (Димитрије Ђурић „Отачбина“ 1875 свез. за фебр. 255—256). С радњом г. Ђурића исцрпљена је сва потреба војске на једноме маленоме терену земље, као што је Србија, и ми јој дајемо сву важност, и могли би се позвати на све старе јунаке као што бјеше један Ханибал, Цезар, Густав — Адофел, Фридрих Бонапарта, Маршал Мориц саксонски, који рече *„Побједа војске лежи у ногама војника“*. Но анархисти су јој изрично противни, но не по осјећању, већ по смјеровима т. ј. *„срушити па живити“*. На слично држање анархиста, ми ћемо за нас Србе усвојити ону г. А. А. Кирчјева: *„да за руски народ нису могућа она начела, која чак и ондје, гдје су поникла, изумру. Они траже друге путеве: чисто народне. Они одричу прикаламљивање туђијех доктрина, туђијех обичаја.* И право мисле. Они виде спас народа у Православљу, самодржављу, народности. Каламљење туђинскијех доктрина, највећа је народна несрећа; отуда зло ако га у народу има. Код нас Срба као и код браће Руса, треба да нам буде све и сва Библија, псалтир и остала религиозна светиња, а не Ренан и његово писање о Ис. Христу. Православље, Самодржавље и народност, чиниоци су непомични и спасоносни: те идеје држале су србинство и одржале у најкритичнијем добу: запис на букви бјеше најсветијим аманетом религлозним, па шта би тадај српству? Та вјерска, држављанска и народоносна челичност држи и свемоћну Русију у слави и моћи, давши у сургун нихилисте и анархисте, које би Србија имала узети на око, пруженом гвозденом руком против нарушиоца вјерскога права и народне својине, ускраћујући непозванима мјешање у унутарња питања цркве.

Држава, ма која била у XIX вијеку, не треба да допушта у себи ма које фантасте, имрије и теорије, а без зазора да не пође кораком у назадак и к извјесноме паду. „Tempora umtantur et noi in mutamur“ тако, а другчије није; али добром државе и срећом народном. Али нама нико не смије стварати времена ни згоде на штету другога; јер то ни животиња не чини. Нама су познати Ескимози барем из описа ако не из живота, па и код њих има реда а у Европи бајаги просвијећени се људи дижу, да сруше, што нису подигли и на то немају права, до револуционернога; све срушити, уништити. Рекли смо о православљу своју ријеч, о самодржављу и о народности а то су и највећа три идеала, три најбитнија услова за опстанак и напредак народа! Без вјере се ништа не ствара; без власти се ништа не може, без патриотисма се ништа не постизава. Ево збиља три велике истине. Говорећи у овом правцу, г. Кирјев је успио казати да „западњаци“ у Русији, изрођени у нихилисте, могаху само да одричу, само да руше, али да ништа не стварају. Они су идеалисте, који вјерују у једну општу човјечанску природу, у којој је сваки члан свој господар, и у којој мед и млијеко тече. И они као и

сви занешењаци, код свију народа нису могли а да се не разочарају у своје идеале, а да не виде да је сва њихова идеја — утопија. Сумње нема, и они имађаху великих људи, који даваху правац у Русији, али им често њихови захтјеви долазаху до комунизма. Познати научењак А. А. Кирјев у својој бесједи пуној патриотизма, завршује своју бесједу овим ријечима:

„Наши противници налазе, да су наши идеали остарили и неспособни да нас залијече од нашијех недаћа. Они хоће наше политичке и друштвене недостатке да лијече. Наше црквене недаће они хоће да лијече — преласком у унију! Нама нису потребни овакови лијекови; они су гори од болести; своје недаће ми можемо залијечити сами, без туђе, прекоморске помоћи. У нама самима, у нашој цркви у нашем народу ми треба да тражимо, — и наћи ћемо оне силе, које су нам потребне у борби са ма којим противником има са каквим било! . . . Ово су ријечи, које се могу примијенити на многе народе. Оне су врло карактеристичне и поучне, јер су резултат дугогодишњега проучавања захтјева, потреба и народног живота и његове културе". (В. Росић у 29 броју „Реда" од ове 1894 год.) Блюдите бо̀же, како̀ хо̀дите, не акоже не мѫдри но акоже премѫдри: Искꙋпꙋюще врéмѧ, бо̀гꙋ дн҃ї лю̀кави сꙋ́тъ. Сегѡ̀ ради не бꙋ́йте несмы́слени, но разꙋмꙋ́йте чтѡ̀ ѥ̀сть во́ля Бо̀жїѧ. Разум људски и свјетски томе воде. С тијем је све свршено.

Сви филозофи од кад је васељене, и у крајности свога бића, па и на крај крајева самога себе, појединци признаде, да без Бога и воље његове у свијету ништа нема, нити опстати може. *„Вјера у Творца бјеше Хердеру веза, која га је руководила и с којим се усуђивао, да проникне у лавиринат човјечанске историје. Њему је посвећено свој сило: „Твојијем стопама, велико сушшаство, не видими, високи беније нашега рода подносим мој? (Међу својем смртношћу) најслађи рад, у којему сам се усудио, да истражујем твоју мисао* Dir nach zur zinen), *и да идем твојијем трагом. Нека се растлиму моје мисли, нека нестане мојијех напрша, јер ће и без тога нестати облика и начина, у којима сам находио твоје Твоје трагове, трудећи се да их предам мојој сабраћи. На твоје ће мисли остати: и Ти ћеш их свагдане напрштајућу (писмењу) све јасније и јасније откривати, и још ће дивнима показивати. Добро ће бити, ако тада моје спасе однесе поток заборављености и ако се мјесто њих нађане у душама људи још свијетлије мисли".* (Н. *Дучић „Раз. Нем. наук).*

Негативне ни ријечице није у томе спису, те су истине и јаке и обле, и ми смо уз њих; уз светост, вјеру и божанство, посвећујући све у вјеру творца и његов промисао. Наше је таково мишљење, неудаљујући се од критике погледом на безвладаоце, анархисте и нахилисте. Такова згода даће нам се можда и биће прилике говорити о болести овога вијека и могућем његовом лијеку, а сад се задовољимо и са оним, што смо до сада рекли.

(Написано мјесеца маја 1894. године.

БЕСЈЕДЕ МАР. С. ПОПОВИЋА ПРЕЗВИТЕРА.

На арађелов-дан.

Хвалѣте его̀ вси а҆гг҃ли его̀, хвалѣте его̀ вса̀ кѣ́бы его̀.

Благочестиви Христољани!

Прије, него што је Бог створио прве људе, створио је свете анђеле. Анђели су невидљиви духови, слуге Божије, наши чувари и они врше вољу, Оца, који је на небесима.

Најстарији између анђела, успротиви се Богу, што је Бог створио човјека, и што му је дао разум, слободну вољу и рај да на земљи прославља име Божије.

Њега Бог са мноштином присташа оћера од себе, те су тако постали зли духови — демони, који у свакоме часу пакосте роду људскоме.

Сваки хришћанин има уза се доброг духа анђела, који га чува од свакога зла, од муке

видовне и невидовне; која га упућује на добра дјела; уче људе вјери и побожности; чувају људска тијела и душе; они се моле Богу за људе у животу и они помажу људима при смрти.

Но, како сваки човјек има уза се доброга анђела, тако исто има и злога демона — нечисту савјест, који у сваком раду, на сваком мјесту и у сваки час навраћа људе на зло. Свјетује људе, да живот свој проведе у свјетским сластима; упућује их, да се старају једино за тијело — за овоземни живот, а да царицу душу униште — упропасте. . .

Знају зли дуси, да је човјек већим дјелом наклоњен гријеху, па то је демонима добро дошло, те сваким даном одвраћају људе од вјечног и неностижимог божанства; одвраћају људе од најсветије истине и правде, а приводе их највећем злу, нека их само више има у њихову табору.

Обећавају људима привремене насладе, заводећи им умове, као да ће им те насладе вјечито трајати. Због чега им: да сваки човјек има слободну вољу, па може чинити, што хоће,

Таквоме човјеку заблуђеломе, долази свети анђел чувар његов сав плачан и опоминье га да се поправи; да не пљује на највеће Вели чанство.

Сваки час свјетује душу његову, да одбаци од себе зла дјела; моли га, да не служи и да не робује демону, него да се покаје и да слави Оца вјечнога.

Многи се покаје на пријеме, и тима се анђели радују на небесима; а многи заблуђели оду на онај свијет непокајани, и тешко њима!

Анђел чувар његов, послије смрти не може га избавити и за њим вјечито плаче. . .

Сваки од вас жели вјечност; али је у томе између вас велика разлика!

Многи замишљају да могу чинити како хоће и да је најбоље како они мисле и раде; јер им је демон заво умове, па не могу да разликују добро од зла. Док су с тијелом на земљи, проводе се, не осврћући се на своје ближње.

Демоне — зле духове задовољавају, а чисте и праве духове — посланике Божије, своје анђеле хранитеље, љуте и жалосте!

— Ко ће, да воли више непријатеља, него ли свога највећег пријатеља и добротвора?

— Само људи слаба ума безумни су. Само они, који гледају, а не виде; они, који уши имају, а не чују; само они, који не познају; само они, који не осјећају; и само они, који су на свјетлости, а живе у тами.

Сунце гријеше праведне као и грјешне; богате као и сиромашне; добре као и зле. Само што грјешни и зли не осјећају толико сунчане топлоте и што не виде толику сунчану свјетлост, као што осјећају и виде праведни и добри.

Дужност нам је свима хвалити Господа, као што га хвале анђели и све силе Његове. Али није корист ријечима хвалити Га, ако ту хвалу срце не осјећа и ако је душа не жели.

Благо сваком ономе, ко срцем хвали и слави Господа, с њиме је анђел мира — хранитељ његов, а таквом човјеку демон не може ништа учинити.

Ми треба анђеле да поштујемо и славимо као слуге божије, који код трона Вишњега приносе славопоје Створитељу свега.

Они су разумни духови, који нас заклањају од биједа, а у невољи притичу нам у помоћ. Они су с нама дан—ноћ!

Па и када блаженим сном боравимо, они више нас стоје, чувајући наше душе, да их демони у помрчини — као крадљивци не растргају и да их не однесу у вјечну пропаст.

Они се с нама заједно Богу моле; они с нама цркве посјећују и с нама пјесме пјевају.

Они се радују сваком нашему добру, а жалости их и најмања наша несрећа. Када се они толико заузимају за нас, када су увијек с нама, како да ми бјежимо од њих; како да се њима не радујемо; како да не слушамо свете савјете њихове?!?

Ко је рад да живи духом и истином, тај мора слушати и поштовати свога анђела хранитеља, — иначе је сваки онај изгубљен, ко одвраћа лице своје од њих.

Наша света црква слави и велича данас Аранђела Михаила и све остале анђелске чинове и силе — многоочите Херувиме и шестокрилате Серафиме. Износи их особитим пјесмама и хвалама: „Вышнихъ кѣсъ ѵ҃ѵ҃ѳ҃ѹ҃ѳ҃ѹ҃ и ангельскихъ, ѵ҃ѵ҃ѳ҃ѹ҃ѳ҃ѹ҃ Херувимы и Серафимы, ѵ҃ѵ҃ѳ҃ѹ҃ѳ҃ѹ҃ хвалящыя Господа!“

Наша срца треба да су радосна, шта и ми имамо данас прилику, да се и мало одужимо доброти анђелској, коју нам они сваки дан ука-

зују; а одужићемо се њима, ако — прослављајући њихов св. дан, ако се заречемо и тврдо им обећамо, да ћемо увијек њих у помоћ призивати, да ћемо им бити вијерни, искрени и послушни. А, друго ништа више они од нас и не траже.

Тако чинећи, разишли би се демони и сакрили би се од нас у вјечиту пропаст, те нам не би могли ни у чему пакостити.

Ми би онда били сигурни за вјечиту будућност. С радошћу би могли очекивати задње дане живота нашега; јер се не би бојали да нам је душа пропала.

За то се увијек молимо.

„Анђеле Божји чувару мој свети, живот мој сачувај у страху Христа Бога, ум мој утврди и истинитом путу и горњој љубави нагони душу моју, да тобом упућиван добијем од Христа Бога велику милост".

Заиста!

На Введење.

„Йстыи кождыи пріиметїа зрѣщи вдинцыма, како дѣва кнѧгы ко скатїа катѣчъ" — припјев празнични. —

Благочестиви хришћани!

На данашњи дан донијели су у Храм Господњи праведни Јоаким и Ана матер божицу, најчистију Дјеву Марију и посветили су је Господу, што их је Господ у задњим данима њихове дубоке старости обрадовао необичним даром; што их је удостојио, те су на заходу свога живота могли рећи:

„Сада с највећом тишином и с радошћу полазимо на онај свијет у вјечност, јер смо оставили иза себе своју кћи, своју слатку јединицу ћерку!"

И, та њихова ћерка великим промислом божјим постала је царицом неба и земље.

Када су је донијели у храм, свештеник Захарија узео је на руке и унио у свјатаја свјатих, што се до тада и послије тога није удостојила те светиње никаква ћерка.

И томе њезину ступању у највећу светињу сами анђели чудили су се, — како да једна дјевојка уђесе у свјатаја свјатих?!

Божијој наредби свак се мора покорити; јер што он жели, никоме не смије бити противно.

У младим данима нероткиња, а под старост — када се свака нада изгуби — родити матер свијета, то само божије провиђење учинити може.

Ѥлїй Гдⷭ҇подъ и ѹкрасивъ дѣлы ко градѣ Бога нашего, къ горѣ скатѣй бгⷭ҇!"

Велики је Господ, а благо свакоме, ко се срдачно у њега узда!

— Што сте се снуждили ви потребни и немоћни? Што весело данас не погледате по свијету? Шта очајавате! Што се не радујете, када ће Господ свакога ублажити, ко њега тражи...

Задовољиће свакога, ко жели његова задовољства. Научиће свакога, ко иште Његове науке. Обрадоваће свакога, ко очекује радост Његову.

Не треба духом клонути, јер и под највећим теретом људскијех мука и невоља, када дух весело и ведро гледа, човјек не може бити уништен.

Као што су праведни Јоаким и Ана посветили Богу своју најмилију јединицу ћерку, зато треба и ви браћо и сестре да посветите Богу народ свој.

Треба да своју дјецу научите на свака добра дјела; треба да им оплите храм свети, храм православни.

Но, у то сумњам! Јер како ћете својој омладини оплити светињу храма, када ви собом не доказујете, да вам је мио храм Господњи. А, да вам је мио, ви би га сваког празника и нељеље посјећали, да с тијем одужите своје дужности и да примјером млађима предходите: него напротив, окренули сте храму леђа, — и многи само из обичаја кад и кад дође у Храм, а неће назад, као што га света дужност веже.

Многи се шта више подсмјевају онима који редовно посјећују цркву гордељиво им довикујући: Гле они ће се посветити, док назад иду у цркву"!

А ја велим и ове се заиста посветити; јер ко посјећује цркву, њега ће света црква научити добру; — грјешника ће обратити на прави пут, а праведник ће се задовољити, прослављајући пјесмама Оца свију.

Многи умијемо рећи и примјетити својим ближњима: ово и ово дужност ти је! А ми собом не ћемо ни да чујемо шта је дужност!?

Мило нам је другоме наругати се, а себи не ћемо да се насмијемо, кад што заст,анимо!

Како ће те казати, да вам је мио народ, када многи трујете свој народ рђавим дјелима и примјерима. И, ко остави иза себе рђав народ, боље би му било, да га није ни имао.

У данашње доба више се чује псовка и неумјудне ријечи, него ли разговор користан и достојан људског поштења.

Сваки би отио, да је главар и старјешина, — а кад тамо, а оно на сриједи ништа.

Ко се отима о старјешинство, он је најзадњи у вршењу старјешинских дужности.

Ко тражи, да је први, треба добро да осјећа, како је бити пошљедњи.

Никаква корист није, нешто жељети и непрестано викати: то би добро било за нас, — а када дође до рада, крити се од свијета.

„Немрчи се, ако ковати не ћеш!“ Како је златна ова српска пословица. Ко није рад и ко не жели, да га глава заболи; ко не жели за опште добро — ма и до невоље доћи, он нека се не пача у никакву народну ствар; јер је од њега само штета, а никаква корист. . .

Пријавим карактерима, убија се дух наше омладине.

За то је најсветија дужност сваког родитеља, да се бори за свој пород; да се дан—ноћ стара за своју дјецу.

Црква православна, широм је сваком отворена, она сваког прима у своју средину, ко жели истините науке.

Св. Еванђеље сво је написано светим и славним дјелима највећега учитеља — Христа Спаситеља.

Он сваког позива, ко је прави Хришћанин; „Ходите благословени Оца мога, примите царство које вам је приправљено од створења свијета!“ (Матеј гл. 25. 34.)

Ће ћете боље науке? Ће ћете љепших и светијех примјера наћи, него ли у православноме храму, у коме православни свештеници проповиједају најсветијег међу светима. . .

Потеците храму св. православља, придите и примите највећу светињу, да будете увијек прави синови православља.

Не гледајте на оне, који по тами блуде, него се поклоните Господу и помолите му се, да умудри и оне, који су зашли са пута истине и правде.

За што више да се гордимо, кад нам је све од Господа — живот и смрт Били добри, били зли, у Његовијем смо рукама. Када ће нас за добро наградити, а за зло казнити строго, треба увијек да смо уз Њега; јер ко стоји уз Њега, далеко је од зла и, благо Њему!

— „Радујте се небо и земља матери свијета, која улази у храм Господњи, Она ће родити Спаситеља свијету“.

Ето пјесме свете, која се пјева данас у цркви православној, која потреса од радости утробе наше.

И, на данашњој успомени доласка свете Богородице у Храм, када је света мати црква велича пјесмама и пјевањем, молимо јој се, да нас избави и сачува од сваке напасти; а оне који су заблуђени од истине, да их умудри, те да и они с нама заједно узносе име Створитељево у храму св. православља. Нека тако буде!

(Наставиће се).

ПОУКА ПРЕД ПРИЧЕШЋЕМ.

Со страхом Божијим и вѣрою приступите!

Тако нас учи св. црква да приступамо чаши живота — пречистим и животворним тајнама Христовим. — Со страхом Божијим и вѣрою приступите! говори нам она, износећи из св. олтара Божанствено тијело и животворну крв Христову.

Со страхом Божијим приступите. Могуће ли је друкчије и приступити? К чему ми приступамо и ко смо ми, који приступамо? Ми приступамо причешћу пречистих и животворних тајана Господа и Бога и Спаситеља нашега Исуса Христа, које ће бити за оне, који га недостојно примају, огањ, који сажиже; ми примамо у биједни храм душе своје Онога, Којега је престо — небо, а подножје — земља (Исаија 66, 1); — ми примамо Цара над царевима и Господара над господарима (1. Тим. 6, 15), примамо Бога над боговима и Господара над господарима, Бога великога, и силнога и страшнога (Втор. 10, 17), и Њега се све боји и стреши, пред којим и сами анђели у страху и трепету стоје. А ми, који приступамо страшним тајнама Христовим, — ми ко смо? Зачети у безакоњима и рођени у грјесима, ми сваки дан и сваки час жалостимо Бога својим грјесима. Св. пророк Исаија, кад је само угледао Господа и цара славе, у страху и трепету је

ускликнуо: *Јаох мени! погибох, јер сам човек нечистих усана: јер цара Господа над војскама видјех својим очима* (Ис. 6, 5). А ми се спремамо не само да видимо Господа, него да Га и примимо у себе. И по овоме каквим страхом и трепетом ваља и треба да се испуни срце наше? с каквим осјећајем покајања и скрушења о грјесима дужни смо ми да приступимо примању у пречистим и животворним тајнама Христовим — Самога Христа Спаситеља? Дакле са страхом Божјим приступите.

Съ вѣрою приступити. Онај, који приступа причешћу Божанственога тијела и животворне крви Христове дужан је тврдо и несумњиво вјеровати, да је Господ наш Исус Христос једини наш Спаситељ и да нас осим њега ништа и нико на свијету не може спасти од гријехова и вјечне смрти: *нема другога имена под небом, данога људима, којим би се ми могли спасти, осим имена Господа Исуса Христа* (Дел. ап. 4, 12). Онај, који приступа св. причешћу, дужан је тврдо и несумњиво вјеровати, да под видом хљеба прима истинито и право тело Христа Спаситеља, а под видом вина истиниту и праву крв Христа Спаситеља, — ону исту крв, која је проливена на крсту из пречистих рана Његових и која је очистила све гријехе наше. При такој само вјери биће нам св. причешће „во оставлени грѣховъ и въ жизнь вѣчную,“ при такој само, вјери — причешће пресветих тајана Христових душу чисти, освећује мисли, сажиже трње свију сагрешења наших, служи нам „во исцѣлени души и тѣла;“ при такој само вјери онај, који се причешћује, сједињава се са Христом и постаје причасником живота вјечнога. А који нема такове вјере, томе ће бити причешће светих тајана „во судъ и осуждени.“

Љубазни слушаоци! Вријеме се већ приближило, — још мало па ће се отворити двери св. олтара Господњег и предложиће вам се за јело Божанствено тијело и животворна крв Христова. Па приступите са страхом и трепетом и са тврдом вјером у Христа Спаситеља; плачите о својим грјесима, реците из дубине душе: Спаситељу наш, ми смо грешници, — први грешници на свијету, и нисмо достојни да уђеш под кровове душâ наших; али Ти, Христе Боже, по неисказаном милосрђу свом, који си Митара оправдао, хананејку помиловао и разбојнику раја двери отворио, отвори и нама утробу човјекољубља твојега, прими нас који Ти долазимо. Учини нас недостојне да се причестимо пречистих и животворних тајана твојих „во оставлени грѣховъ и въ жизнь вѣчную“. Амин.

У Митровици 1895.

прерадио:

Григорије А. Николић.

свештеник.

ПОУКА ПОСЛЕ ПРИЧЕШЋА.

Вѣсте ли, что сотворихъ вамъ? — знате ли, шта ја учиних вама, — питао је Христос Спаситељ апостоле послије тога, кад им је дао на тајној вечери Божанствено тијело и часну крв Своју. Знате ли и ви сада, шта вам Христос Спаситељ учини? Он је дао и вама Божанствено тијело и најсветију крв Своју — оно исто тијело, које се родило од пресвете Дјеве Марије, које је страдало и умрло за нас на крсту. Ону исту крв, која се проливала из пречистих рана Његових на крсту за нас грешне. Ви примисте сада оно исто тијело и ону исту крв, којим се причешћиваху и свети Апостоли и сви праведници. Видите ли, какав неоцијењени дар даде нам сад Христос Спаситељ? Ви сте сада другови и сапричасници Апостола и свих светих. Мало је то, висте другови и браћа Самога Христа Спаситеља, јер кроз причешће св. тајана ви сте се сјединили с Њим најтјешњом везом. Он је сада у вама, и ви у Њему. Ядый Мою плоть и пѣй Мою кровь въ Мнѣ пребываетъ и Азъ въ немъ, рекао је Господ.

Удостојивши се тако великог и неоцијењеног дара, шта ви осјећате сада? Није ли истина, да вам је сад на души тако мирно, угодно, весело и утјешно, да је исказати тешко? Да, у коме је Христос Спаситељ, код тога је на души рај, блаженство.

Хоћете ли, да буде Христос Спаситељ у вама на дуже вријеме? Не жалостите Га својим грјесима, не одбацујте Га од себе и он ће бити у вама. Опомените се, шта сте осјећали, кад сте исповиједали гријехе своје оцу духовноме. Вама је било стидно, болно, горко, досадно за то, што сте се предавали гријесима. Сад судите и сами,

како је грешно предавати се наново грјесима, проминјенути времену сладост греха за Христа Спаситеља? Жалостан је био Господ наш Исус Христос за вас, када сте се предавали грјесима. Њему преблагоме жалосно је било, неописано жалосно кад сте ви трчали у бездан наклени. Он је сва средства употребљавао, да вас врати на пут прави, да се сједини с вама. И ево сад се Он радује што сте се вратили на пут прави и сјединили се с Њим. Па радујте својим добрим дјелима, бјегајте од грјехова, и Он ће бити у вама. Обрадујте своје анђеле хранитеље. Они су плакали, кад сте ви провађали живот у грјесима. Но ево они се сад радују, што сте одлучили да оставите свој пређашњи живот и што сте се сјединили с Христом. Па не пријечите им да се радују о вама, бјегајте од грјехова. Смилујте се на своје душе, оне су патиле, измучиле се гресима. Но ево сад је Христос Спаситељ, усељивши се у њих, развеселио, обрадовао их. Па дајте им да се радују даље и више — чувајте се од грјеха.

Па спомените се, драги моји, шта вам је учинио сада Христос Спаситељ. Он се сједињио с вама, Он је сада у вама и с вама. Па будите и ви с Њим, не бјегајте од Њега и Он ће бити у вама. Амин.

У Митровици 1895.

прерадио:
Григорија А. Николић.
свештеник.

НА ГЛАС СМРТИ

великога Србина — родољуба, узор архипастира и добротвора *Георгија Николајевића* А. Е. и Митрополита Дабро-Босанског.[1])

И опет једна зв'језда
Са српског неба паде,
И опет оштра стр'јела
Србинству рану даде....

И опет сузу проли
Српскога рода вила —
И суза чиста, света
Покваси вили крила...

И опет сриство тужно
Од ока сузе лије;
И тежак, болни уздах
На све стране вије....

И сунце негда сјајно,
Нама за облак зађе...
Сред бола, тешки јада
Сриство се само нађе...

Нестаде дике поносне Босне,
— Умрије стара свештена глава.
А широм сриства, ко једним гласом
Захори се слава му! слава!...

... И тужни ваиај Сриства
Одјекну земљом — широм.
И звона забрујаше
Тихијем свемиром . . .

С' неба се вијенац спушта
— Гледам га како сија!
Над гробом Срб-идеала
Поносно он се вија.

На њему златна слова
Казују име сјајно,
Које је за род знало
Живити тако славно! . . .

И горко сузе лијућ' —
Душа ми на гроб лети,
И с' цјелим Сриством кличе:

Слава Ти владико свети!

Бос. Петровац 9./2. 1896. год.

Богд. Р. Милановић-Крајишник

[1]) Ову пјесмицу читао је, на парастосу великога покојника у бос. Петровцу, преч. господин Коста Новаковић, парох и надзиратељ. **Писац.**

ДЕСЕТОГОДИШЊИЦА „БОС. ВИЛЕ“

Српско правосл. црквено-пјевачко друштво „Слога“ у Сарајеву, у славу десетогодишњице „Бос. Виле“ приредило је у понедељак 28. јануара т. г. забаву са играном у просторијама „Гранд-Хотела“ Чист приход намијењен је „Бос. Вили.“ Одбор је преко тога листа позвао све претплатнике и пријатеље „Вилине,“ да у прослави учествују. Добровољни прилози примаће се са захвалношћу и путем истога листа објављени бити.

И ми се од наше стране томе слављу придружујемо, желећи обљубљеној „Вили“ дуг опстанак, како би и двадесетогодишњицу могла славити. „Бос. „Вила“ је поучан и врло добро уређен српски лист. Страна критика увијек се повољно изражавала о добром правцу и моралној користи тога листа по народ српски, који га је на све стране, ђе срба православни живе, обљубио и пригрлио. Осим марљивога му уредника *госп. Николе Т. Кашиковића*, на листу су увијек радиле добре и приносите снаге, с тога је „Бос. Вила“ не само овамошњим србима од замашне користи била, него ли је и код прекосавски срба, као и срба у Србији, Црној Гори, Војводини, Далмацији и т. д. мио и обљубљен лист. Напосе пак, срби Босне и Херцеговине могу се поносити, што у својој земљи имају такав лист; с тога треба сваки, ко год може, да га и *материјално поштомогне* и да се на њега претплаћује. Свештенство наше, коме треба здраве науке, имало би једнаком љубављу да обгрли и прима „Бос. Вилу.“ као и свој лист „Б. Х. Источник,“ и ми ни то од своје стране својски препоручујемо. *Четири форинта* за годину дана падати, то је заиста мала жртва и незнатан принос, а листу је велика корист. Често пута један једини чланак, мудра парека или важан примјер, човјеку велику корист у животу допринесе, а шта може учинити марљиво читање читаву годину, осим пријатне забаве, која је сваком у слободним часовима нужна.

Ужасамо се да ће ова братска препорука наћи одзива, како код нашег пречасног свештенства, тако и код свију осталих срба, који љубе просвјету и своју српску народну књигу.

Цијењеном уреднику „Бос. Виле“ Господину Николи Т. Кашиковићу захваљујемо на труду племенитим осјећајима, марљивом раду и, срдачно десетогодишњици придружујући се, честитамо велики успјех, који је својим радом у „*Вили*“ постигао! Живио јуначе!!

ЈЕВТИНО ПУТОВАЊЕ У СВ. МЈЕСТА

Јеромонах *Сава Грбовић*, хиландарац, који је доста свијета пропутовао и трипут досад св. Јерусалим и друга источна мјеста походио, пише нам, да се путовати може на разне стране и да пут данас ни у четвртину није толико скуп, као што то негда бијаше.

Од свију православних, највише данас путују Руси у Хаџилук на поклоњење св. гробу Христовом, тако, да њих 10 — 12.000 сваке године рушама крене у Палестину, да прођу и виде знамените хришћанске светиње. Руси су установили т. зв. *руско палестинско друштво у Одеси*, које даје знатне олакшице путницима свију вјера и сталежа.

У Јерусалим се путује:

1). Дунавом, преко Оршаве и Видина у Галац лађом у III. плацу *за 18 круна*. Одатле преко Шумле и Кестенџила Црним морем до у Цариград плати се за лађу *3 кл. 20 круна*. Из Цариграда преко Измирне, Хиоса, Триполиса и Бајрута до у Јафу морем за 8 дана. За *40 круна*. У Јерусалим жељезницом за 4 сата за *6 круна*.

— 2). Од Галца руском лађом у Одесу. Ту се код поменутог руског друштва извади билет за сва мјеста приморска, као: Одесу, Цариград, св. Гору, Солун, Пиреју, или: Атину, Хиос, Триполис, Смирну, Бејрут, Јафу, Портосаид и Александрију; а ко ће особно у Каиро, па преко Измаила на Синај и у Јерусалим. Цио тај пут траје 15 дана лађом и III. кл. и плати се *120 круна*, не рачунајући у то пут у Каиро и на Синај.

— 3) Пут преко Београда, Ниша и Ристовца *25 круна*. Одатле све жељезницом, преко Скопља до у Солун *20 круна*. Ту се дочека руска лађа, која сваки 15 дана путује за Јафу,

И плати се такса морем око *60 круна*. Ко оће, из Солуна, иде лађом у св. Гору за *8 круна*:

— 4). Из Биограда преко Ниша, Пирота, и Цариброда до бугарске границе жељезницом стаје пут *20 круна*, а одатле преко Софије, Пазарџика, Филипопоља, Једрене у Цариград за *65 круна*. Из Цариграда морем и већ означеним путем до Јафе плати се око *40 круна*.

— 5). Је пут преко Будимпеште, Беча, Цириха, до у Тријест жељезницом за *60 круна*. Одатле морем преко Венеције и Италије у Неапољ, па Александрију, Портосаид и Јафу. Пут траје 10 дана и стаје *60 круна*. Из Венеције путује се лађом у Бар, ђе почивају нетљене мошти св. Николе, па онда и у Рим, све Аустријском лађом, и тај пут плаћа се засебно.

— 6). Путовати се може жељезницом преко Загреба до у Фијуму, па онда лађом у Задар, Спљет, Шибеник, Дубровник, Котор, Будву, Спич, Антивар, Улцињ и т. д. до у Кореју, ђе почивају мошти св. Спиридона. Билета морем за 10 — 12 дана стаје око *50 круна*. Из Кореје иде се преко Сантенавро и Колефоније у Пиреју 6 — 8 дана за *40 круна*. Из Пиреје у Александрију, Смирну, Портосаид и Јафу за *40 круна*. Тај пут и грчка острва лијепо је видити, но стаје скупље, него ли којим од већ поменутијех путова.

По Палестини се разилазе путници на разне стране. Главна су св. мјеста: Гора Јелеонска и Сион, св. Гроб Христов, Гетсиманија, Крсни манастир св. Симеона Богопримца, Соломунов храм, село Кровије, Витлејем, Хеврон, Јордан, Мртво море, манастир св. Саве, Гору ће је Христос 40 дана постио, Јерихон, Источник пророка Јелисија, Витанију, ће је гроб св. Лазара. У сва та мјеста путује се пјешице и на коњу, ређе на колима, али свукуд треба ићи с друштвом — сам ни пошто! У свако доба од године лијепо се у св. мјестима придесити, но Васкрсеније Христово не би требао нико пропустити а да тамо не буде. Рођење Христово (Божић) такође се слави најсвечанијим начином у Витлејему, куда одалази и сам јерусалимски патријарх, кога с великом помпом дочекују тамо.

Јеромонах Грбовић рачуна почетак пута из Земуна без ране и да се с добром штедњом може отићи и натраг повратити са 400 *круна*. Прилози се дају *добровољно*. За језик се нетреба бринути, јер и тамо има Срба и други словена, с којима се човјек може споразумјети.

На послетку г. Грбовић каже, кад би се из Босне и Херцеговини пријавило 10 — 15 особа за путовање у св. мјеста, да би им он радо био путовођом. — Коме је Бог дао, да може, лијепо би било, да се за живота поклони онијем светињама, а још љепше, кад би се тамо на св. Спаситељевом Гробу завјерио, да красти, варати, лагати, криво свједочити, хулити и т. д. неће. Ко би с том добром намјером предузимао пут у св. мјеста, и ми би му од своје стране препоручили, да се, у име Божије, одлучи поћи у св. Јерусалим.

НЕКОЛИКО СТАРИНА У ГРАЧАНИЧКОМ КОТАРУ.

I.

Стара развалина цркве у Бољанићу, која је била на узвишеном округлом бријегу више села под планином, изгледа округла, а озго је равна. С ње се на далеко види. Од ове у близини ове развалине, има још неколико развалина као: Карановца цркве, удаљена четвртину сата; Сочковца цркве, удаљена по сата; Стјепанове цркве, удаљена сат; Брјеснице цркве, удаљена такођер сат.

С развалина у Бољанићу види се Крмин планина 15 сати далеко на западу и 3 града. На истоку, град Сребреник удаљен 9 сати; на сјеверу град Соко у даљини 3 сата, а на западу Добој далеко 2 сата. На сјеверу су села: Стјепаново поље и Брјесница; Сиједи камен крш, који изгледа округао. На југу је планина Петровица у даљини од једнога сата; на југозападу по сата далеко јесте Гостиљ планина, удаљена по сата.

Око бољанићких развалина има старо гдобље с неколико гробова. Према староме олтару налази се један крст, који се зове *калуђерски крст*, бијел као млијеко (Јамачно мрамор! Пр. Ур.), а нема никаква натписа. То је мјесто плужевина.

Ту се је налазио на развалинама један камен на пет углова, лијепо отесан, па је дошао био ондашњи бег, те потјерао кмете, да му га довуку, да га постави као праг своме чардаку. Тако ми је причао мој комшија Стојан Госпић, који је живио 140 година, а умро је прије 37 г. Он ми причаше: „Кад је бег кметове натјерао и натоварили камен на кола, волови почеше страховито рикати. Кад су били мало одмакли, волови опет заричу, поломе лијес, а кола потару. Бег је више пута кметове наганио, да му тај камен довуку, али заман. Најпослије бег рече, Дигосмо камен на кола и пођосмо. Кад смо одмакли неколико (по прилици $1^1/_2$ километар. пр. пишчева), волови на једанпут зарикаше, потргаше јармове и утекоше као виле. Бег на то рекне: Тај камен није сам, не даду га мелиња" и више га није дирао! — Кад се поче у Бољанићу градити црква, писац ових редака весело оде једном с парохијанима до оног мјеста, гдје је камен био, те им рече, да је тај камен од старе цркве, па да га довуку и подигну на њему часну трапезу, а и изгледа, да је и био часна трапеза, јер је мало шупаљ, метар и по дуг, широк 4 педља, а дебо два и по. Парохијани весело са мном скоче и довукосмо га, а мајстори га узидаше за часну трапезу, на којој се на литимису служи.

Бољанићка црква има своје земље 20 дана орања, а новаца 2763 фор. Код ње стоје 2 свештеника на свом имању: писац ових редака и брат му Петар.

II.

Развалине цркве Крановца, која је била на једној косици више села између доње ријеке под планином. С истока је мала ријека Прена, а са запада велика Прена; које се састоју ниже развалина. Види се око тих развалина и старо гробље. То је лијепа равница. Ту је цркву развалио неки Ризван бег на Грачанице, те одузео камење и саздао кулу у пољу код Грачанице Срби, који су некада код те цркве били за силнога Душана и Лазара, одселе у Славонију. Кад чују, да је Ризван бег развалио цркву, па да је од ње кулу направио, подигне се један од тога племена по имену Дели Митар преко Посавине са 11 другова хајдука и дођу у по ноћи кули на 1 километар под једну крушку у неки пуљ крај пута. Сад рекне Дели Митар друштву, да остану туде, а да ће он сам ићи и зовнути Ризван бега, па ако хтједне изаћи, да ће га донијети. Друштво га послуша, а Дели Митар оде. Кад Дели Митар дође пред кулу, викне Ризван бега, а бег се одазове, питајући ко је — Дели Митар одговори: „Зове те Усо из села Малешића; ево горе хајдука Дели Митра, који ти пријети за цркву". Бег радостан изађе пред кулу, а Дели Митар зграби га и баци на плећа, па као змај одлети друштву, друштво бега пријеже за крушку. А тада Дели Митар рече друговима, да режу месо од бега, па да га натичу на шипке од пушака и пеку и да бегу говоре: Овако се, беже развалује црква Миросавићка у Крановцу мојих старих праотаца (Крановац се је у старо вријеме звао Миросаван пр. пишчева).: И тако су од бега резали месо, док није умро. Сутра дан нађоше га Турци за крушком свезана, а месо му одрезано и печено, укопају га и назову шехом, те му гроб озидају самим тесаним каменом. Кула се поруши, јер је бег био сам, па је није нико поправљао, те Турци одвуку камен и њиме поправе џамије. И данас се познаје један камен, који је био над црквеним вратима, а на њему има неколико слова. Турци су лијепили слова кречом, а сад су их показарили, јер је то крај улице, па завирују знајући, да је то с некадашње цркве.

III.

Између мухамеданског села Стјепанова поља и православног Малешића покрај пута, има један стари камен на брду. Мјесто изгледа округло. Камен је као сандук, а зна се, да је било око њега старо гробље, јер се види, да је сваки гроб био ограђен па по се каменом и окренут истоку.

Има још један камен као филџан 7 педаља широк, а 7 висок.

Овај камен, што је као сандук, зове се у нас *плоча*. На њега долази народ међу Госпојине без разлике вјере, па и Цигани спавају на њему, који су болесни, па им буде боље. Чак из Славоније долазе овамо Срби, Католици, па и паши мухамеданци. Понајвише долази народ томе камену у ноћи, па га љуби и наслања се на њега. Због тога није прије дао онај Турчин чија је то њива. Причају, да су Турци тај камен у исток отискивали, али да се је он увијек невидимо вратио. Тако причају православни Срби и мухамедански. Због тога камена изађу Турци

те се ту потуку с народом. Народ надбије Турке, а онај се Турчин оде да тужи муселиму у Грачаницу, да му свијет чини штету због камена. Муселим на то дигне свој меџлуз: Мула Омер бега и хаџи Ђуку Урушца, па онај Турчин отпусти један дан орања земље, те се и данас народ на то мјесто скупља међу Гвспојине.

То ми је казивала покојна мати Госпава. Она ми рече да су још била 2 округла камена, које је исто тако народ штовао, но једном дођу двије буле, па на њима окупају дјецу, те их наши отисну у поток. — Још би их се и данас могло наћи, који би их познали.

IV.

Некада је постајала црква и у Стјепанову пољу под селом уврх поља на равном и широком једном брежуљку. Камен су од ње одвукли турци за куће, само је остао један надгробни камен округао као филџан. Од развалина познаје се још и праг, лијепо отесан на четири угла. Хтјели су и њега да одвуку, али веле, да волови нијесу хтјели ићи, него га једва одвуку на 400 корака с црквишта. На развалинама има доста седре, од које су били сводоми саграђени, али се је данас у прах расула. Црква је била истоку окренута и веома велика и широка. Мјесто је тако дивно, да га нема на далеку таког, чисто заплачем кадгод дођем, што је ово мјесто још једнако пусто. Мухамеданци то мјесто зову Поквенац и говоре, да је ту била црква Стјепана Томаша; по њој се зове Стјепаново поље цијело село. Около су свуда лијепи путови, а удаљено је од Спрече 1. km. Изнад развалина било је мухамеданско село. Сиједи Крш је на сјеверу и на истоку и на западу опколио, а само на југу је српско православно село Бољанић и планина Островица и Гостиљ. Под Гостиљем су многа поља и равнице, а на 3 km. на сјеверозападу на једном су брду велике развалине. Говоре, да је ту био двор Стјепана Томаша и да се је из њега далеко видило.

V.

Развалина цркве у селу турској Брјесници, која је постојала међу брдима у пољу под селом близу једне ријеке. С ње се види планина Острвица и Гостиљ 2 сата даљине на југ, и село Бољанић, а на исток и на запад слабо се види. Изгледа, да је то био манастир. Темељ је у облику крста; манастир није био голем. Ту има гробље с великим тесаним каменовима, који су по 3 метра дуги, а широки метар и по. Скоро су посве заорани па не могох опазити, има ли натписа на њима; сви су окренути истоку. Више развалине су велика 2 каменита бријега, који се јако бијеле. Мјесто, гдје је била црква, мало је избрежито и данас постоји под, по коме се оре. Под је од камена и цигле, од по метра. Коло је до скора било на мјесту, а од самог је шареног мрамора. Под тим је зид, те га није нико могао да одвуче, јер је прилијепљено било за њега. Један пут дођем мухамеданцу Сунији Мерковићу у башту, коме припада њива, гдје су развалине, јер сам с њим добар, па га замолим, да ми помогне, да одбијемо коло, те узесмо ћускију и с једне стране порушимо зид испод кола, али коло не могосмо добити. Момци почеше озго ударати, те одбише мало мање од половице, па узеше комад и оставише га у чардачић и начинише на њем пећ. Ено тог комада и данас. Турци веле; „Ово је плоча на којој је поп стајао.“ Намислио сам, ако читаво коло извадим, да га купим од турчина, па ћу га довући у своју цркву.

VI.

У селу Сочковцу имају неки стародревни бунареви[1] сасјечени од широких греда 3 метра. Не знам колико су дубоки. Било их је 7, па је пет засуо свијет, јер су погибељни. У овим двама има још воде, па се не даду засути и не смије се нико да над њих надвири, осим кад је велика врућина и кад није близу мијена или уштап. Што год дође близу, око уштапа, одмах се занесвијести, па ако се одмах оданде однесе, поврати се. Ако птица изнад њих пролети, пане, зецови, лисице или људи, чим се надвире, одмах пану. Људи одмах почну пљувати крви, па да их не однесу, умрли би. Бунареви су у једном брежуљку, сви су у реду, а растављени су један од другог метар и по, да се може око њих одати. На средини су бунарева канали проведени, да може вода пролазити. Говоре, да су били покривени, па су се греде проломиле. У најгорњем као да нешто зуји. Доктор вели, да се је опасно наткучивати над тим бунаревима. Требало би, да се изашаље комисија, која би разгледала ту старину, а ако су ти бунареви доиста тако шкодљиви, ради здравља околице требало би да власти

нареде, да се ишчисте, јер ће инаће бити узрок, што се занесвијести онима, који се надвире, кужан ваздух) (Примј. уредн.). —

Молим славно уредништво „Источника“, Да ово неколико старина уврсти у лист, па ћу ја још описати неколико развалина црквених, а док добро разаберем и неке каменове, па ако ово прими, много ћу којешта писати све о стародревностима*).

Митар Поповић
свештеник у Бољанићу.

*) Весма ћемо Вам бити благодарни. Наш лист ће врло радо примати све, што се тиче наших старина. Много их је и онако уништено, па би требало, да бар оне, који су се до данас сачувале, отмемо заборану. Молимо и осталу г. г. свештенике и учитеље, да нам шаљу оваких описа. Да не морамо прерађивати, нека вам ко вјештији пише а ви казујте.

Уредништво

НА БОЖИЋ.

На данашњи данак,
Данак среће, славља,
Родио се Христос
Да народ избавља. . . .

У сред Витлејема,
У забитном крају,
Родио се Спас наш,
У божанском сјају.

И чим он се роди —
Небом засја звјезда,
— Путевођа то је
До Христова гњезда.

. . . И похита народ
Пред Божијег Сина,
Приносећи даре:
Злато, уље, смирна.

Поклони се Спасу
Све, што штује Бога;
— И данашњи данак
Потсјећа нас тога.

Па славимо данак
Свјетлога рођења,
Сјетимо се, браћо,
Душевног спасења . . .

Запјевајмо сложно
Сви: „Рождество твоје“ . .
И славимо данак,
Данак среће своје! . . .

Миримо се, грл'мо
Нек нас слога води
Љубимо се, браћо,
Христос Спас се роди.

„*Христос се роди!*“ браћо,
Српкиње, сеје драге,
„*Христос се роди!*“ Србе,
— Пјевајмо пјесме благе . .

*

„*Христос се роди!*“ Србински роде,
Срећан ти Божић ов',
Ал' Божић прави и Божић славни,
Божић Србинов!!!

22. XII. 95.

Богд. Р. Милановић-Крајишник

ОСВЕЋЕЊЕ ЦРКВЕ У СЕЛУ ЧАРДАЧАНИМА НА САБОР АРХИСТРАТИГА МИХАИЛА 1895.

Благословом Његовог Високопреосвештенства Господина Митрополита Георгије Николајевића, освећена је црква у Чардачанима, парохији бошковићкој, бањалучког протопрезвитерата.

Иста црква носила је прије име ћелија, која је од приличног и доброг материјала одма иза окупације саграђена (а и прије је на истом мјесту за отоманске владе постојала, те је уз устанак пред окупацију изгорела) и служила је до освећења мјесто цркве, али пошто није имала олтара него је изгледала више као обична кућа, ђе се је само јутрења и вечерња недељним и и другим празничним данима обављала. Чардачанска општина желећи да се ћелија разшири, уз припомоћ свога свешт. Цвије Поповића, замолила је Његово Високопреосвештенство Господина Митрополита Георгију Николајевића, да им пошаље свој Архијерејски благослов, да ћелију

повисе и да јој нов олтар сагради. На што ја Његово Високопреосвештенство својим одписом од 6. јула Број 1592. благоизволело свој Архијерејски благослов послати, да се ћелија по жељи чардачанске општине разшири; те пошто томе од стране области никакве запреке није било, то је благословом Архијерејским у суботу 19. августа, уз припомоћ свештеника: Цвије Поповића и Петра Варинце, прото Вид. Ковачевић осветио олтарски темељ по изложеном правилу у „допунителном требнику“. Истина да је био тежетни дан, али је ипак доста старјешина на освећењу темеља било и прилично према броју и прихода пало.

Кад је већ ћелија близу довршена била, замолила је чардачанска општина Његово Високопреосвештенство Господина Митрополита за Архијерејски благослов, да се ћелија назове црквом и да се освети, Услед чега је Његово Високопреосвештенство, на молбу срп. правос. чардачанске општине и свештеника Цвије Поповића, дописом својим од 25. октобра Број 2009. благоизволело послати освећени Антимис и дозволити да се ћелија у Чардачанима назове црквом и да се у недељу 5. новембра освети, и да тај чин обави прото Вид. Ковачевић, уз припомоћ оближних свештеника, по изложеном правилу у „допунителном требнику.“ Но пошто је још нешто у цркви било недограђено, а како је опет 5. новембра било освећење српске православне школе у Пријавору, те да неби ни онамо ни овамо кривало, то је срп. чардачанска општина одредила за освећење, сабор Архистратига Михаила.

У очи истога дана у уторак вече, обавио је прото Вид. Ковачевић вечерње а послије свеноћно бденије уз припомоћ свешт. Цвије Поповића и предједника српско-православне црквене реброваче општине г. Саве Суруткe, који се доста у црквеном правилу разумије. Сутра дан свршена је јутрења, и онда у 10 сати отпочето је освећење по изложеном правилу у „допунителном требнику.“ При освећењу уз проту Ковачевића чиподјеиствовало је још 7 свештеника, а при служби свештеници: Петар Ивановић, Милан Радовановић и Петар Варинца. Служба је Божија свршена у 12 и по сати. На служби послије еванђеља, иаговорио је прото Вид. Ковачевић сходну бесједу дану и свечаности, поучио народ да чува своју св. православну вјеру и срп. народност, да не заборави на св. матер цркву, да буде послушан своме свештенику, да се законима црквеним и државним строго покорава и т. д.

Послије службе у 1 и по сат био је објед. При обједу прву здравицу напио је прото Вид Ковачевић, у име Његовог Високопреосвештенства Његовом Величанству Цару и Краљу Фрањи Јосифу I., другу је напио изасланик котарског уреда г. Розман, Његовом Високопреосвештенству Госп. Митрополиту Георгији Николајевићу, а трећу прото Вид Ковачевић високој влади. Све три ове здравице биле су врло значајне и свака је пропраћена од срп. правосл. црквеног пјевачког бањалучког друштва са многаја љета, пуцњавом из прангија и звоњењем; још даље при столу пало је лијепих здравица, које је пјевачко друштво са неколико лијепих српских пјесама пропратило.

Народа је при освећењу било прилично доста, премда је био ладан и суморан дан, нарочито се могу похалити срби бањалучани, који ову свечаност посјетише и материјално потпомагаше, а за њима срби пријаворци, који обилатим прилозима у помоћ братској.е. Прилога је пало 360 фор. а кум Танасије Радонић из Чардачана, придарио је 100 фор., даклен свега 460 фор.

ПОУКА

у недељу по воздвижењу честнога крста, — По руском. —

Браћо, познајмо достојанство нашега призива! видимо ко нас призива? Ни пророк, ни анђел, ни арханђел, него сам Владика и Господ њихов. Послушајмо Његов најмилији глас, који слушају све видљиве и невидљиве, разумне и безсловесне (неразумне), живе и мртве ствари. Тај глас је из ничега све створио, као што и пое Давид: Тој рече, — и створиће, повеље и — постадоше; а на другом месту стоји писано: Полагаше ѣи и постадоше Ты заповѣдѣ.

О човече! Теби је дата вредност већа од свих других тварн. Тебе Господ није створио само речју својом, него и својим пречистим рукама, Даровао ти је живу, словесну и разумну душу,

времени и вечни живот — времени за кратко, а вечни за вечита времена; створио те је по обличју и слици Својој. Схвати величину дарова, послушај Господа свога, пођи за Њим, остави својевољство, не задржавај се на путу погибељи, недај се варати од лажне сласти овога света. Погледај, с каквом Те кротошћу и смерношћу позива Твој Владика. Зашто лењујеш, а не бдијеш и не показујеш усрђа? Господ те не гони, него призива, — не на посао, него на одмор, не на тугу, него на весеље — да с Њиме царствујеш и с ангелима, да се веселиш. Пођимо за њим с вером и трпљењем. Ако се на том путу деси и што страшно или мучно, не плашимо се и не враћајмо се назад, као некада неблагодарни јудеји — котловима и свињском месу — у таму греха и сладострашћа. Него пазимо добро, да нам душа наша не падне у пустињи безакоња и да је нечисте птице не поједу. Молим вас, послушајмо глас Христов и сљедујмо му несумњајући, неповратним корацима.

Данашње евангелије 37. зачало од Марка, јасно нам говори о томе. Рече Господь; иже хощетъ по Мнѣ ити, да отвержется себе, и возметъ крестъ свой и по Мнѣ грядетъ. Иже бо хощетъ душу свою спасти, погубитъ ю: а иже погубитъ душу свою Мне ради и Евангелію, той спасетъ ю и ост. Господе мој хтео бих те запитати: куда идеш? а знам, даби одговор био: На Голготу, — тамо, где је Адамова глава сахрањена, где се природна и вечна смрт зацарила; тамо хоћу муке да претрпим и на крст да се подигнем, тамо да умрем и смрт да умртвим, царство њено да уништим, а Адама и његово потомство, да у рај уведем.

А ти, православни роде хришћански, гледај шта чини Владика твој за тебе; погле како грозну смрт трпи ради тебе, А ти, ако хоћеш, да следујеш стопама Христовим, не хвастај се за земна блага; буди као бескућник и безродник свагда готов, да за истину пострадаш; одбацуј све од себе, што ти стоји на путу, који Христу води; омрзни сву варљивост овога света, да те ништа неби могло задржавати. Тада узми на се крст, то јест, добровољно трпљење и страдање; буди готов свагда умрети за Христа, трпети све жалости и беде у свету. У свему буди уздржљив, као: умртви себе, буди мртав за зле помисли и греховне сладости, умом се разапни на невидљиви крст. Ако то учиниш, онда слободно можеш рећи са блаженим Павлом: Мнѣ міръ ратася, и азъ — міру. Резуми! Свети Павле је омрзнуо свет, а не свет Павла. Павле пак не назива светом земљу и небо, него светске ствари, као: похвалу од људи, почасти, славу, богаство; све се то чини врло привлачно и сјајно, — а за Павла то све бејаше мртво. Такав треба, да је сваки хришћанин и увек треба, да се сећа Павлових речи. Па ни са тим, што је све земаљско за мртво сматрао, не бејаше Павле задовољан, него он и сам бејаше мртав за све то; као што је све земаљско за мене мртво, тако сам и ја мртав за све земаљско; мене не може ништа да задржи и запљени, јер за мене је све мртво и ништавно; ја не могу желети земаљско, потоме, јер сам мртав за њега. О, како је блажено то мртвило; оно је боље од сваког живота овога века!

Сравнимо, разјаснимо то двојако мртвило. Нека буду два мртваца на једном месту: један другога не види и оба се један за другога не старају. Или нека један буде жив а други мртав; живи гледа мртвога, а мртви живога не види. Исто се то догађа и у животу човечијем: многи су за свет мртви, те свет и не обраћа пажњу своју на њих. Мртви су за свет отшелници, који се настанише у горама и провалијама земаљским; они омрзнуше сву сладост светску, презреше славу и богаство, и само своје тело за туђе сматраше, од слатких јела и сјајних одела гнушаше се; напротив они обљубишо својевољно сиромаштво, молитву, клечање, лежање на голој земљи. Тим начином они заиста за свет умреше. Али свет помоћу њих живи и на њих гледа, т. ј. моли их да се моле, да даду благослова, мудрости, побожности. Њих свет хвали, тражи и себи привлачи и на тај начин живи траже од мртвога помоћи и садјејства.

Од других се опет свет гнуша, мрзи их и бега од њих, као да умире за њих. А они трче за светом и гледају, да се сближе с њиме. Такови су ниске и неблагодарне душе, лажљивци и славољупци, трбушари и пијанице. Они се труде, да ласкањем привуку себи љубав света, а свет их презире. Многи и од калуђера тако чине; заборављају своје обете; а неки измећу њих и незнају шта значи калуђерство. Многи од њих остављају свој манастир, тихи а иголски живот и своју браћу, те блуде по свету, траже крвне сроднике и рођакају се с туђим људима. А свет се од таковиx гнуша, окреће се од њих и смеје се њиховом безумљу.

Такав је тај свет; често баш онога, ко њега воли, тога он мрзи; а ко се њега као трулог члана гнуша, томе се он прилубљује и тога се држи; где влада смрт, ту он тражи живота.

А ви који љубите Христа, ако желите ићи по стопама Христовим, умртвите греховне пожуде у души својој, — и будите такови не један или два дана, него целога века свога. Бежи од греха, љуби правду и бори се за њу. Не буди тврђи од камена и неосетљивији од мртвих ствари. Све неразумне твари врше заповеди Створитељеве. Бог им је само једнред заповедио, да служе човеку, — и оне никада, да преступе ту свету заповед. А колико ли имаћасмо ми весника воље Божије: закон, пророке, апостоле, учитеље црквенске, а више свију — Самога Господа Исуса Христа! И ми још никако нећемо, да вршимо Његове заповеди. Он је умро за нас, а ми нећемо за љубав Његову, грех да оставимо и да се одречемо од времене сладости, него и дању и ноћу служимо греху. Каквули ћемо од туда имати корист? Нама се чини, да се ранимо и веселимо, да би нам жива била душа наша, а она је дивно умрла.

Али пробудимо се браћо из греховног сна, узмимо наше крст, то јест, умртвимо телесне жеље: победимо пре свега домаће непријатеље наше нечисте помисли. Свет победимо презрењем, тела уздржавањем, сребролубље милостињом, ђавола — постом и молитвом, гордост — смерношћу ташту славу — понизношћу. Снажни су ти непријатељи нашега спасења, али је силнија од њих десница Божија, која ће нам помоћи, да их победимо. . . .

Сетите се љубљени моји, како су свети мученици све оставили и презрели; отаџбину, високе дужности, народну славу, она и матер, жену и децу; али и поред мука — као поред раја — они се веселише и хваљише Господа појући. Заиста, њихови подвизи незадивљују само људе него и анђеле небеске. Дрижим, да су се и анђели јако чудили, како ти људи који су обложени слабим и смртним телом, победише бестелесног и неукротљивог ђавола; Анђелима бејаше чудно, како могаху мученици поред онаквих најужаснијих мука, подражавајући анђелима — који стоје у неописаној светлости пред Богом, радосно појати хвалу Тројичноме Богу!

Како ли ми благодаримо Богу, кад нам се ма и најмања увреда нанесе или нам се што на жао учини? Ко ли се од нас радује, када имање изгуби? Међу нама нема таквих — или скоплишта или цркве. Док смо здрави и док света имамо у изобиљу, ми на Бога сасвим и заборављамо, проводимо време у обједењу и пијанству у свакидањем весељу, у разузданости и нечистоти, у чињењу неправде и прибирању блага неправедним начином, узимањем — од сиротних и невољних — процената на проценте, сиромахе преварамо и христијанску веру својим делима ругамо и немамо. А кад Господ пошље на нас какову болест беду или губитак имања; тада роптамо на Његов праведан суд и увек се противимо Његовој светој вољи. Када нам до ушију дође прекор, којим нас св. црква као наша мати, преко својих учитеља изобличава, што неправедно живимо и што служимо више греху него Богу, што се прекомерно одајемо сујети а на Божији закон заборављамо; ми на те опомене чинимо несмислене приједбе и одговоре. Како да живим по вољи Божјој, кад имам жену и децу? То је обично питање. Али сујетни и преварени човече! Не слушај сада моје худе и гњиле речи, него слушај шта ти говори, велики учитељ васељене св. Јован Златоусти. Он овако каже: „Зар ти брак спречава спасење? Жена ти је дата за помоћницу а не за досадницу. Како је пророк Исаија имао жену и још видео Серафиме? И брак тада није пречио св. Духу, да пребива у Пророку. Изиђи ты говораше му Господ Јаѣкъ гнѣвъ твой (Ис. 7, 3). Ето Исаија имађаше и деце, па још бејаше пророк; па и са женом живљаше — и бејаше пророк. Па зар неимађаше и Мојсеј жену? А није-ли он из камена воду извео, море разделио, ваздуху заповедао, с Богом говорио и молитвом својом од народа свога гњев Божији одвратио. Зар Аврам не имађаше жену? Па још бејаше назван оцем многих народа. Зар не имађаше он сина Исака, кога хтеде Богу на жртву принети? Па још се удостојио, да Самога Бога прими и да Му трпезу зготови. Видимо дакле, да он бејаше и чедољубив — и богољубив и да брак ни најмање не сметаше његовој побожности. Шта ли да речемо о матери Макавеји? Зар она не бејаше удата жена? Зар она не приведе у лик светитеља седам синова? Зар не гледаше њихова страдања и зар не шиљаше благодарности пуне молитве Богу за њих? Тако дакле она бејаше и мученица и мати мученика; седам је пута претрпела муче-

ништво. Не мисли, да она при томе није осећала тугу; знај, да је она била мати, те је по природној љубави страдала за децу своју; али као што се морски вали ударајући о брег поново враћају натраг, тако је и узбуђеност срца њеног умирило страх Божији. А ко бејаше Петар? Основа цркве, прави подражатељ Христов; ма да није учио риторику, ипак је победио риторе, разрушио је науку јелинску и обишавши васељену, бацио је на њу своју мрежу и привукао ју је ка Христу. А шта ли је за њега речено у св. Писму? Пришедъ Іисусъ къ дому Петрову, видѣ тещу его лежащу и огнемъ жегому (Мат. 8, 14). Кад је Петар имао ташту, онда је за цело имао и жену, а где је жена, тамо је и брак. Шта пак да кажемо за Филипа? Зар он не имађаше четири кћери? А где има кћери, тамо се налази и жена и брак. И Сам Господ Исус Христос, ма да је од Пречисте Дјеве рођен, ипак је дошао на брак у Кану Галилејску и учинио је тамо чудо, претворивши воду у вино, почитујући брак дјевством и носећи му дар чудом.

И тако обљубљени, не гнушај се од брака него се чувај блудништва и злих дела. Имај жену, али буди смотрен; то ти велим и стојим добар за твоје спасење. Ако ти је жена добра, то ће ти бити помоћница. Ако ли је пак зла, ипак ти неће вреда нанети, ако си сам разборит. Ја ћу, да наведем за пример једну злу жену, која ипак није нанела вреда мужу своме. Жена праведнога Јова, била је лукава и зла, она га је саветовала, да хули на Бога; али није могла поколебати стуб, разбити дијамант, одолети камену, ранити војника, потопити корабаљ, ишчупати дрво са кореном; није му могла учинити никакова зла, ма да је покушавала. Стуб је постао још чвршћи; подигоше се вали али корабаљ не потону, јер се њиме добро управљало; плодове обраше са дрвета, али се оно не задрма, лист опаде, а корен оста неповређен."

Шта на то, да одговориш сујетни човече? Ето, твоје мнимо неудобство од стране брака узима на себе васељенски учитељ и јемчи ти за твоје спасење. Живи са женом и васпитавај децу, али само испуњавај вољу Божију, уздржавај се од злих жеља, од пијанства и обједења, од кајмшарства и неправде. Имај жену, али ради деце, ради немоћи, а не ради похоте и гадне сладости, не дајући своје страсти преко мере; угушуј излишност њихову уздржавањем, смиравај телесне пожуде постом. Даривај од својих трудова сиротињу: ако си богат, даривај више; ако си сиромах, то по могућству. Не чини неправду, не жели туђе, радуј се назад о Господу и закон Његов учи дању и ноћу. Ако имаш децу, то их учи побожности и страху Божијем; тумачи им шта значи хришћанство и чему нас учи вера наша. У свете недељне дане долази у цркву, слушај реч Христову; имај свога духовног оца, испуњавај савете његове и слушај га, као Самога Бога, јер ти Божију реч говори; чешће му исповедај грехе своје, не лишавај себе причешћа св. тајана, да би свагда имао при себи Христа, који живи у теби.

Ако ово све испуниш: веруј ми, — истину говорим, — нећеш изгубити своје спасење, на против постаћеш велики победилац, победићеш свет и његове саблазни, назваћеш се добрим војником Христовим, носећи крст свој и следујући за Њиме. И за ту борбу своју биће ш удостојен, да примиш венац славе из руке Господње, по Његовом истинитом обећању: побѣждающимъ дамъ сѣсть со Мною на престолѣ Моемъ, какъ и Азъ побѣдихъ и сѣдохъ со Отцемъ Моимъ на престолѣ Его. (Апок. 3, 21).

Удостоји и нас Христе Боже, Твога царства, по благодати и човеко љубљу Твоме. Теби приличи част и слава са беспочетним Твојим Оцем и са Пресветим Духом, сада и свагда и на векове векова. Амин.

У Сомбору 7. IX. 1895.

Р. Стефан С. Илкић
учитељ.

БОРБА ПРОТИВ АЛКОХОЛНИХ ПИЋА.

Међу многим манама и страстима, које породицама, па и читавим народима спријечавају, убијају душевни и тјелесни напредак, важна је чињеница прекомјерна употреба отровних алкохолних пића. Да прекомјерна употреба алкохолних пића, штетно утиче на тијело и душу човјечију, свакоме је познато, коме у мањој, коме у већој мјери. Свак зна да од пића нема ни најмање користи, а да оно има веома хрђаве посљедице. За човјечије тијело алкохолна су пића убитачна,

јер од њих долазе многе, па и тешке болести, које тамане појединце па и читаве породице. А како опет пијанство штетно утиче на душу човјечију, на моралну страну живота нашег, кад више пута од свјесних људи прави будале, прави моралне богаље и пропалице! Колико ли се пута чује усклик за овог или оног: само, да много не пије, би био сретан?! И при свем том, страст опијања, све се већма шири, и узима веће махове, а тијем се човјек све више баца у вртлог противности према Богу и према природи.

Какве све несреће чини употреба пића тијелу и души, позвани су у више чланака и књига доказивали, те би о том сувишно било и говорити непозватом, за то мислим, да је боље показати практички, како се страст опијања може најбоље и најбрже сузбити у народу, а особито у млађег нараштаја, миле нам Србадије. Јер, као што савјестан и разуман учитељ неће својој дјеци само говорити: ово и ово не ваља чинити, тога и и тога се прођите, већ ће им показати дјелом, што да чине и како да се владају, тако и сваки, ко би желио да учини што против употребе алкахолних пића. Треба тај стварно, да сузбија страст пијанства, а то ће учинити најбоље, ако око себе окупи све, који су ради проћи се пића, па створи удружење против пића, чији ће се чланови сами чувати пића, као од отрова, па и друге у своје коло призивати. Ово ћу и с примјером показати.

Како по другим мјестима тако и овђе у Фочи, употреба разнога пића бијаше у народу узела мах назад неколико година. Особито се то међу младежи могло опазити, против старог обичаја, кад се почињало пити и пушити у тридесетој години. Данас од шеснест година момче, зна што је ракија, пиво, ликер, коњак и т. д. Често је омладина наша своје скупоцјено вријеме утуцала у кафанама, те испијала чашице отровног алкохола, па тако загрејани витезови наши, трошили су у лудо ону са знојем стечену зараду. Под утицањем алкохола, наша младеж виђала се по срамним и саблажњивим мјестима, и није чудо било дознати, да су се ти и ти, браћа Срби, те и те ноћи потукли и крвили, па шта више, крвили су се и са својом браћом друге вјере. Пошљедица свега тога, бивала је, да се је и власт умијешала, те по кога спремила борме и гђе не изгледа најмекше: пошљедица пића била је брука—покор. Него срећом неки међу нашим младићима увиђеше, да их такав рад шаље у суноврат. Дођоше на мисао, да поведу борбу проти пића. Неколико младића бијаху овђе саставили дружину за његовање тјелесне снаге гимнастиком, и у свом правилнику забиљежише међу осталим и ово: „*свакп члан вала да азбјегава прекомјерно уживање алкохоличног пића.*“ Тијем је учињен у нас почетак ајке на алколол, а стављен темељ друштву против употребе пића. (Племенито! ур.)

На то побуђен чланцима против алкохола од покојног Натошевића и својим искуством, предложи један Србин, да се отпочне радити против употребе пића и 1. октоцра, на Богородичин Покров, 1893. би сазват збор, на коме се 19 момака потписа, да ће започети борбу против тога зла, и обвеза се, да неће до Васкрса 1894. никаква алкохолног пића пити. Речено и учињено. Одржали су обећање и на Цвијети 1894. г. поновили су одлуку своју и рајешили се, да не пију до 1897. год., а тијем основали „дружину против алкохол. пића“. Дружини овој у почетку се придавала слаба важност. Неко вели, не ће издржати, неко вели, не могу, неко каже, имаће кад надокнадити, а неко опет: Красна мисао, лијепо друштво, права благодат. И тако, ово наше друштво бијаше у почетку изложено и хвалама и погрдама, шали и збиљи, вјери и невјери. Али то није ништа сметало, да чланови одрже своје обећање. Није сметало ни стварном напретку ове красне дружине, која је тако рекућ сваким даном добивала по ког члана више. (Угледајте се срби и другијех мјеста на браћу фочане! Ур).

Мало по мало, па су језици умукли, а успјеси друштвени били су јасни сваком. Омладина наша бистра и пријазна у свакој прилици је показивала кораке напретка. И гле чуда прије: свађа, туча, брука међу младежи, а данас: слога, љубав и мир! Прије без чаше ни чланови нашег пјевачког друштва не могоше се одати на рад, а данас се чаша и не помиње. Чим се створила дружина против пића, одмах се сјетно живљи рад међу младежи. Поред ревног рада у пјевачком друштву, младеж је почела правити излети у Јелеч, Кмур, на Кисељак све у

фочанском котару, и у Чајниче прошле и ове године, о Великој Госпојини. Особито се пут у Чајниче показао за дружину од велике користи. Око двадест младића на ове дружине све у народном одијелу а пјешице ишло је у Чајниче, Милина је било погледати Србадију како уз гласове свитне тамбурице једнаким словима гласова корача весело, пјевајући и поскакујући без и мало умора, дошао сам с њима већином пјеше у Чајниче. У Чајничу сц на сваком кораку могао опазити, да фочанска омладина сачињава неку особиту цјелину, која се на сваком мјесту разликовала, и коју је са задовољством посматрао скупљени народ. Али се и та дружина достојно понашала. Особито је лијепо било опазити ону послушност, коју је указивао сваки члан према друштвеном старјешини.

Као што се види из досадањег, наша поменута дружина има карактер покушаја, и тај покушај срећно је испао за руком. Друштво је стекло до сад осамдесет чланова. То је истина скроман број, али кад се узме у обзир, да дружина није још образована, као јавна, са својим правилником — знатан је број. Већина чланове друштвених је одавде. Има нешто и са стране као из Сарајева, Мостара, Чајнича, Вишеграда Калиновика, Нишића и других мјеста (са стране 18 чланова).

Судећи по успјесима, који су до сад учињени, сигурно је, да ће се кроз коју годину успоставити стална дружина против алкохолних пића, а каква ће тад корист бити од друштва, не може се унапријед ни рећи.

Нека се поноси омладина наша, која је прва у Босни и Херцеговини, а ваљда и у Српском основала „*дружину против алкохолних пића*“. Дао би Бог. да се и по другим мјестима угледа наша младеж на овдашњу, те нека оснива дружине против употребе пића; нека се бори са страшћу пијанства, па ће успјети. Није ли могуће на сваком мјесту основати такву дружину. то нека свак ко воли тријезан бити, похита у коло наше дружине, она ће их раширених руку примити. Не тражи се ту жртава. Кратки су услови за примање у дружину. Ко жели бити члан наше дружине против пића, нека даде друштву преко кога члана писмено *поштену српску ријеч*, да не ће окушати алкохолних пића, постаће члан наше дружине. Ал ту ријеч ваља поштено одржати, јер у противном случају оде образ!

Та кад велики народи осјећају потребу сложити такве дружине против пијанства, тим прије, дужни су мањи народи имати их. У Енглеској има таких друштава. У Чикагу, у Америци. постоји друштво против употребе алкохолних пића и против пушења дувана. Друштво то зове се „Темперанц“. Чланова има 650.000, од којих је већина у Чикагу. То друштво необичном брзином напредује и показује невјероватне успјехе. Чланови плаћају пет долара годишње, те је с' тијем друштво дошло до великог богатства. Друштво то има неколико својих врло великих палата, има своју школу за занатлије, и још много којекаких поучних завода и забавних клубова. Има и Срба, који су чланови тога друштва.

Грјех би био затајити имена главних поборника и покретача ове дружине у Фочи. И ако ће ме њихова скромност осудити, ево њихова имена. Први помену, да се оснује дружина против употребе жлко пића, *Само Јеремић*, фочанин, а сад опћинјал у Травнику. Највеће заслуге за ово друштво имају Ристо Јеремић, и Милан Хаџи Вуковић, оба одавде, први медицинар у Грацу, а други трговац овђе. Нека би и остали љечници Босанци и Херцеговци водили борбу против алкохола, као наш доктор, а тијем ће учинити много за ширење тјелесног васпитања, а сузбијање разних болести. Милана Х. В. похваљују сама дјела око ширења друштва против пића, и око општег заузимања за напредак наше омладине.

Свештеници и учитељи, као насиоци просвјете у народу нашем, први су позвани, да пораде око оснивања оваких дружина. Они треба сваком згодном приликом, да предстаие народу штете од алкоколних пића и да препоруче стварање дружина против пића. Тај рад би особито користио свештеницима, који су одговорни за душе својих парохијана, као пастири њихови. Што би мање пијаница бивало у народу, то би мање било сиротиње, болести, мање јада и чемера, а више здравља, више моралног и материјалног имања. Одучавање од пића, треба започети код младежи, док још није почела ни окушати пића. Тад ће њи најлакше. Док човјеку пиће нагледа луто и горко, дотле га је лако одучити, а кад

му чашица постане слатка, иде теже одучавање. Ја сам на пр. све своје ученике, који су свршили IV. разред основне школе, уписао у дружину против пића. (Тако ваља! ур.).

Оснивање друштава против алкохолних пића најбољи је лијек за болест пијанства, и такав начин борбе већ је показао сјајне успјехе, а показаће и веће, ако човјек промисли зрело о себи. Показаће се корист кад човјек испита, колико све пиће наноси рђавих пошљедица скакоме ко га пије. Ко хоће то све да сазна, нека чита чланке покојног Натошевића против алкокола, или нека потражи књигу за народ: „Алкохолна пића с' љекарског гледишта. Предавање професора А. Штримпла".

Тежак је то посао борити се против алкохолних пића, али је племенит. Драги моји антиалкохолисти! ако вам ко прави сметње и руга се вашем послу, вашој племенитој борби против пића, избаците му ријеч професора Штримпла, са којима ћу и ја завршити: „*Пошалице и исмјевања, којима се излажу противници алкохола нису ништа, кад је човјек само увјерен, да се бори за добру и корисну ствар*".

У Фочи 15. новембра 1895,

Јосиф Кочовић

срп. пр. свештеник и учитељ.

КРАТАК ОПИС ПОСТАЊА АНГЛИКАНСКЕ ЦРКВЕ. — У ЧЕМУ СЕ ОНА РАЗЛИКУЈЕ ОД ПРОТЕСТАНТСКЕ И РИМОКАТОЛИЧКЕ ЦРКВЕ. — СЕКТЕ: МЕТОДИСТИ, БАПТИСТИ И КВЕКЕРИ. — ЖИВОТ, МИШЉЕЊЕ И ВЈЕРОВАЊА ТИХ СЕКАТА.

I.

До XVI. стољећа Инглези су припадали римокатоличкој цркви. 1529. г. престадоше се папском престолу покоравати, али још не преврнуше вјером.

Рефармација је свагдје потјецала из потребе читава народа. Она је била пошљедица увјерења, да је нова вјера боља, те је с тога обично и имала огроман успјех. На пр. у њемачкој је покренуло реформацију духовно лице-Лутер. На против у Енглеској је први краљ почео реформацију, а не баш с увјерењем, колико због личних несугласница с папом. Истина инглески је народ још од прије осјећао, како му је тешка власт папина и да римски престо многа зла чини, али је и краљ Хенрик VIII. био узрок вјерске реформе.

У почетку свог краљевања Хенрик VIII. (1509 — 1547). био је реван католик; чак је написао и једно дјело против Лутера, за које га папа награди у оно вријеме великим насловом „заштитник"-ом „вјере (defensar fidei). Но у скоро тај краљ од ватреног заштитника папиног постаде му нији ешћи непријатељ. Хенрик VIII. имађаше брата Артура, који се је од 12 година заручио био с Јекатарином, кћерју арагонског краља. Кад се Артиру наврши 15 година, ожени се но те године и умрије. Хенрик VIII. науми да се ожени Артуровом удовицом, а пошто канони не дозвољаваху таки брак, замоли папу Климента VII. и авај му то допусти. Херник проживље с Јекатарином у миру 17 година и за то вријеме родише петеро дјеце (међу њима Марију, потоњу краљицу), кад на једном краљ смисли, да се растави с Јекатарином Арагонском и да се ожени с Аном Булн, која је била дворска дама његове жене. Он мишљаше већ у нипријед да ће му папа и овај пут допустити брак, али му папа одбије молбу и — од тога часа започе реформација. Краљ, ражљућен што му папа не учини по вољи, одби се од њега и себе учини главом цркве. За архиепископа постави Тому Кронмера, који је за све његове владе био слијепо оруђе. Кронмер, по жељи Хенриковој, прогласи, да се разрјешује „законопреступног" брака с Јекатарином и да се с њоме вјечито раставља. Архиепископ, разумије се, пошто се је здоговорио најприје с краљем, изјави да се то био незаконит брак, јер је краљу Јекатарина снаха. Тако краљ сврши ту ствар како је желио, па искаже синовску послушност цркви и позове архиепископа, да о томе чину пресуди по закону. Сад Кранмер у скоро објави жељени развод.

Веома би било погрешно мишљење, да се је вјера у Инглеској промијенила само по жељи владаочевој. Виши су друштвени кругови жељели, да себи приграбе велико манастирско имање. Кранмер, који је у брачним стварима све рјешио по краљевој жељи, није се ни сад противио. Влада наумн да разграби добра манастирска, па да томе даде лијепши облик, пошаље по двојици чиновника, да преледају епархије. Ти чиновници нађоше, да монаси и монахиње живе гадно и неморално, те би „било у славу Божију боље, да се манастири испразне“. По жељи краљевој то мишљење постаде закон и 376 се манастира уништи, а њихово имање припаде краљу и његовим нашљедницима; а много добра доби и господа.

Тако је Хенрик почео реформацију без народа. Одијелив се од папе, није додирнуо друге тачке вјерског учења.

1547. г. ступи на престо хенриков с н Едуардо VI., који је био одан протестантским начелима. Он ограничи права црквених служитеља, међу тим протестантима је било слободно свуда проповиједати своје учење. Њемачки протестанти почеше проповиједати по Инглеској. У брзо се појаве 42 члана вјере у протестанском духу.

Но послије Едуардове смрти дође на престо Марија, ревна католикиња. Она прогласи римокатоличку вјеру државном. Протестанте почеше ужасно прогањати, те бјежаху у Швајцарску и у југозападну Њемачку. Они, који остадоше код куће, чињаху службу и здоговараху се по гудурама и гробовима. Тако се навикоше, да су им мјеста за богослужење проста и без украса, па с тога и почеше доказивати, да не смије у храмовима бити никакве раскоши и да их треба „очистити“ од свако „папске сујете“; због тога се и прозову *пуританн*. Они изнесоше из храма Спасителљеву слику и друге и сликаху само по зидовима и окнима. Али Марија није дуго владала, 1559. дође на престо Јелисавета и протестантизам се на ново уведе. Тако, дакле, мање од 30 година, Инглези по вјери прожнвљеше три периоде. Но ни у једној епоси није било састављено ново вјероучење. Не гледајућ ни на какво ново уважање владино у вјеру, народ оста вјеран старој вјери. Ако је и било неких, који су по нешто од побожности изгубили, нијесу тхјели ипак да одустану од старе вјере. Пошљедица различитог мишљења било је различито разумијевање, те је то ушло и у преображену вјеру. Нову *англиканску* или *епископску* цркву која влада у Инглеској, признаде Јелисавета 1563 г. 39 чланака англиканског вјероисповиједања јесу *смјеса католицизма и протестантизма*. Тако је вјероучење било веома потребито, јер је Јелисавета сјела на престо послије смутње преображавања и новог обраћања католицизму. Све се је било узрујало. Њој је требало умирити обе странке, од којих је свака хтјела да буде прва, с тога је задржала много из католицизма, да умири оне, који су били за римску цркву, а за протестанте је увела новости у обредима. Но пошто је протестанска странка за њезина времена била јача, Јелисавета је морала, да у нову вјеру уведе више протестанских мисли.

Нема на свијету вјере, која није родила бар неколико секата. Мухамедова се наука данас веома различито тумачи. Православна вјера води почетак од Бога, па ипак колико се је од ње одијелило јеретика? А кад је тако било са православном црквом, која учи, чува увијек непромијењено Христову науку, зар се је могла сачувати од секата англиканска црква, у којој као што ћемо послије видјети, једна вјерска тачка говори противу друге. И збиља та неуређена вјера уроди множином секата, од којих су најважније: *методисти, индепенденти, баптисти, квекери, социјали* и многе друге, који се опет у у нове и нове подијелише, тако да се може рећи, има данас у Инглеској без броја секата. То стање инглеске цркве нагони често Инглезе, да размишљају, како би томе злу стали на пут. Сваки дан искрсне по која нова секта, па ако овако пође и на даље, биће једном толико секата, колико и становника. Мудри старац Гледстон вели, да ће томе бити најбољи лијек, ако се инглеска црква споји с православом васиљевском Христовом црквом.

Оне, који не припадају англиканској цркви, зову: *нонконформистима, дисидентима* или *дисентерима*, т. ј. несједињенима, расколницима и разномишленицима.

Закони признају англикански епископску цркву државном у британском краљевству. Краљ

је глава цркве, њезин највећи заштитник и покровитељ, с тога и мора бити англиканског вјероучења. Но његова је власт, као главе цркве, да само набира и потврђује епископе по грађанским законима, црквеним канонима и установама, но догматима и у опће управом црквеним ни мало се не бави. Тиме управљају двојица архиепископа: кантерберски и јоркски.

Што су главне основе; на којима је подигнута англиканска црква?

Прије свега англиканска црква ни мало не признаје својом и свјетском и духовном главом свога краља. Она одбацује црквено предање, па учи да је неома доста и једино св. писмо, да се спасемо. Од тајана признаје само двије: крштење и причешће. За осталих пет вели, да су само обреди. Признавајући св. причешће као тајну, не вјерује, да се хљеб и вино, које се при том употребљује, претвара у право тијело и крв Христову. О тајни крштења, које признаје англиканска црква, учи да крштење не уништује прародни гријех. Англикани држе, да се не треба молити за покојнике, не допушта обраћати се молитвама светима и Богородици, забрањује клањати се иконама. Као што смо казали, сва је англиканска вјера пуна противуријечја, јер се угледа или на протестантску вјеру или на римокатоличку. Одбацивши метање на себе знака часног крста и многе знаке молитве, који су у римокатоличком; па и у православном богослужењу, допушта само, да се младенац осјени крстним знаком послије крштења. Она не признаје светих, но ипак је одредила неке дане на успомену неких великих мученика и проповједника вјере. Не признаје Богородице, анђела, светих, но ипак им је посветила неколико дана. На пр. у част Богородичину јесте дан: Благовијести; други су дани опет у славу св. Јована Претече, апостола и јеванђелиста. У те се дане читају при богослужењу особите молитве, у којима црква моли Бога за ову или ону милост светих, које празнује. Одбацује миропомазање и рукоположење као тајне, али их је очувала као неома потребите обреде. Англиканска црква не признаје исповиједи, но у исто вријеме заповиједа самртнику да исповиједи гријехе свештенику и даје власт својим служитељима, да тјеше душу, која се сећи, опраштањем гријехова. Англиканска је црква позајмила из римокатоличке обрасце молитава; али римокатолици служе на латинском језику, а англикани на материнском.

Мјесто, гдје се сваша богослужење, јесте храм. Унутрашњост англиканских храмова наличи много лутеранским. Сав је украс једна запрестона слика распећа. По што англикани не поштују икона, до најновијег времена нијесу имали светачких икона. Но сад све више и више улази у обичај, да сликају по стаклу на окнима што много наличе на иконе. На једном је окну обично насликано распеће Христово, на другом догађаји из Спасителева живота или што год из старог завјета. Међу тим у самој је цркви забрањено држати на какву било икону, а строго се пази, да се крст не метне на часну трпезу. —

(Наставиће се).

ПАБИРЦИ ИЗ „БОС.-ХЕРЦ. ИСТОЧНИКА

1.

Како треба да је положено тело Исусово на антимису.

У „Босанско-Херцеговачком Источнику“ за 1891. год. свеска 6. и 7., страни 265.—272. описао је Високопреосвећени Господин „Д. Б. М. Ђ. Н.“ неких седам старих антиминса.

На опис под 4. и 6. бројем наведених антиминса имао бих неке примедбе, односно исправке учинити.

У овдашњој св. цркви служи се на антиминсу оваком иконом, какав је онај под 6. бројем наведени и описани антиминс.

На стр. 270. „Б.-Х. И.“ за 1861. наводи се запис тога антиминса, који гласи: „Сиі плтный и Божанственный жертвенникъ изъ на лѣсѣхъ Бездрочныя плоти и крове Господа и Бога и Спаса нашего Іисуса Христа по преданію святыя каѳоличныя церкві І. Патріархіи и т. д.

Шта значи то римско І. иза речи „церкві“? Какког смисла може имати то І. у запису том?

Не значи ништа; нема и не може имати смисла никаквог.

Па што онда то І. ту?

То и није римско І., него је то усправљени потез ограде, који се старачком оку В. преоса.

Господина писца привидио као римско I. Иза речи „перкве“ ограда се затвара, а испред реча „плоти“ ограда почиње, тако да запис тај изгледа овако: „Сей . . . Бѣзрѣкивѣ (Плоти и крокі . . . кошточньа цркы) Напечатана . . .“

У даљем спису, а на истој страни у другом ступцу каже се, да „преко пречаге (крста виси ланац.“

Није „ланац,“ него трнован венац, који — изгледа као ланац. Венац је то, а не ланац, јер само трнован венац на крсту места и смисла имати може. —

Одма иза тога вели се: „И с једне и с друге стране крста . . . стоји по један велики анђео, с раширеним крилима, на сваки држа обадвема рукама по једну дугу греку, или пругку, која има на врху округли колут; у једном су колуту у накрст четири гвоздена клинца, неби знао друго шта значи; и у другом су тако исто с црним капљама, ваљда означују ране.“

У споменутим „колутима“ нису „четири гвоздена клинца;“ но шта је управо у њима — тешко је тачно и јасно одредити. То су као нека крилца, и то свега четир пара; та се крилца налазе на периферији колута, на четири места и то у накрст. Корени крилаца су на периферији састављени, а крилца су раширена, те се једно крилце пружа у колуту, а друго изван колута. Да су то доиста крилца види се по перју, које се на истима лепо распознаје, нарочито се добро виде и распознају телика, крупна, крајња перад. На лакту, на савијутку сваког крилцета распознаје се и види по једно око. Та ока биће, сва. како, опе „црне капље.“ — Што је и како је у једном, то је и тако исто и у другом колуту. —

Шта хоће да значе та два „колута“, који се налазе „на врху трске или пругке“ са описаним у њима и на њима крилцима?

Неби ли могли означавати „маховине“ којима су „два велика анђела“ махала над и око главе Христове на крсту, те му блажили и олакшавали преголеме муке и болове и ладили му смртним знојем обливену главу? — Иначе, примећујем са В. преосв. Господином писцом, „небих знао друго што значи.“

Све три — од моје стране — примедбе; односно све три — од стране — В. преосв. Господина писца — учињене погрешке потичу, без сваке сумње, од туда, што је антиминс, који је В. преосв. Господин писац при описивању пред собом имао, овештао и лоше сачуван, те се на њему све тачно и јасно видети и распознати не може; међу тим је антиминс овдашње св. цркве доста добро сачуван, те се на њему све јасно види и добро распознаје. — Напоменути ми је, да сам још један антиминс пред собом имао који је исти онакав, какав је и антиминс овдашње св. цркве. На и на том се антиминсу види и распознаје све оно и онако, што и како и на овдашњем антиминсу.

Рекох већ да је антиминс, који је В. преосв. Господин писац под 6. бројем описао исти онакав какав је и антиминс овдашње св. цркве. И све, што се на описаном антиминсу налази, то је и на антиминсу овдашњем, — осим једнога. На овдашњем антиминсу има нешто, чега на описаном антиминсу нема, или га бар у опису није. —

На антиминсу под 6. бројем описаном нема, или бар није описан врт са гробом Христовим. Чело ногу Христових, између јеванђелиста Јована и Марка, а иза леђа Никодимових мало више је кошкаста фигура; то је место ограђено зидом, који се савија у цик-цак; поједине стране те фигуре, односно поједини делови зида по дужини врло су неједнаки. У фигури сзуд у наоколо поред зида поређана су дрвета, у неких су круне округле. а у других шиљате као у јабланa. — По сред те фигуре је гроб, који је у земљи, а над њим је ограда, као оно осек на бунару (студенцу). — Плоча, којом се гроб затвара, описана је под десни крај: један крај плоче је на земљи, а други је наслоњен на ограду гроба; на плочи при земљи седи анђео.

Мисли, да описани врт мора се налазити и на антиминсу под 6. бројем описаним. Кад су у свем и свачем једнаки, биће и у том. Само је та) врт В. преосвећени Господин писац или превидео, или описати заборавио.

А сад да одговорим на насловно питање.

Описујући више старих антиминса — седам на броју — В. преосв. Господин писац скоро код сваког антиминса наводи, како је Христос на антиминсу положен. Овде ћу навести, шта је у опису антиминса под 4. бројем речено.

„Христос је положен тако, да му је глава окренута сјеверу, а ноге југу, видио сам на неким новијим иконама са свим противно, то јест, глава му је окренута на југ, а ноге на сјевер; па пита

се, јели то по духу наше православне цркве? гИли је то све једно?“ (стр. 268).

На то питање није одговорио ни В. преосв. Господин писац, нити други когод до данас. Бар у овом листу на то питање одговорено није; или, зар, ја на тај одговор нашао нисам. — Незнајући, јели когод на то питање одговорио; а кад је већ питање стављено, онда треба на њега и одговорити; — покушаћу на то питање одговора дати, шат погодим прави и добар одговор. —

Не бих рекао, да је „све једно“: био положен Христос на антиминсу овако; лежала му глава на северној или на западној страни; био лицем обрнут на десну или на леву страну антиминса. Једно од овога може и мора бити „по духу наше православне цркве,“ а друго не. —

Но се пита; које?

Пре одговора на ово питање нужна је једна примедба.

Нема сумње, да је В. преосв. Господин писац одређивао положај главе и ногу Христових по томе, како антиминс на престолу лежи. — Пошто је олтар у нашим прав. црквама окренут истоку, то се горња страна антиминса налази на истоку, доња на западу, десна на северу, а лева на југу; те је онда — да како — глава Христова „окренута сјеверу, а ноге југу“ или обратно, лава је на југу, а ноге на северу. —

Но, држим, да је боље одређивати положај главе и ногу Христових по странама света на антиминсу; дакле без обзира на то, је ли антиминс на престолу или не, те да ли је горњом страном обрнут истоку, или другој којој страни света. — А означујући стране света на антиминсу, означићемо их, — разуме се — онако, како се оне и на земљописним картама нацрта, означују: горе — север, доле — југ, десно (посматрачу — лево) — запад, а лево (посматрачу — десно) — исток.

И сад се пита: на којој страни антиминса, односно страна света треба да је глава, а на којој ноге Христове?

Глава треба да је на десној страни антиминса, на западу, а ноге да су на левој страни, на истоку.

Зашто?

Зато, што је тада Христос у гробу положен и обрнут онако, — како и ми данас наше мртваце — по православном обичају — у гроб полажемо и обрћемо: главом на запад, те лицем истоку обрнутим. — Као што се ми стојећи на молитви, у цркви или иначе, окрећемо лицем истоку, где се сунце рађа, и где се „сунце правде“ родило, тако и наше мртваце покопавајући лицем истоку обрћемо.

Кад то знамо, онда одмах имамо готову тврдњу, да није „све једно:“ била глава Христова на десној страни антиминса, на западу, те гледала на исток; или била на левој страни, на истоку, те гледала на запад. Уједно имамо — рекао бих — тачан одговор на питање; како треба „у духу наше православне цркве“ полагати и обрћати тело Христово на антиминсу треба да је тако положено, да је глава на десној страни антиминса, на западу, те да је лицем истоку обрнута.

И доста, колико сам год видео православних антиминса, на сваком је тело Христово тако положено и обрнуто. — Видео сам и сам у једној цркви једну — свакако — „новију икону,“ на којој је изображено полагање Христово у гроб, и на којој је глава Христова на левој страни иконе, на истоку, те је лицем западу обрнута.

Но колико су те „новије иконе“ православне, сведочи најбоље то, ко их и где се фабрицирају. Тако је на икони, коју сам видео, по дну а на левој страни, запис: „Dr. u Verl. a. H. Gerhart, Margarethen Grüngasse, 32. Wien.“

Да би сачувало православне цркве од неправославних икона; и да би показало и упозорило на биљег и знак, по коме се православна од неправославне иконе распознати даде и може. — Славно уредништво „Босанско-Херцеговачког Источника“ у листу своме, а у I. свесци за 1894. год. „упозорило је свештенство и народ на двије окружнице АЕ. М. Конзисторије Дабро-Босанске,“ које говоре о томе, да се неправославне иконе куповати и у правосл. цркве уносити неиму; па ту се вели; „неправославне су иконе потписане латинским и њемачким језиком, и другим некаквим писменима . . .“ (стр. 34).

Како је на споменутој икони потпис њемачким језиком“ и латиницом: јасно је, да то православна икона није. —

Но осим тога, има споменута икона на себи још један знак неправославности. Као што је на тој икони тело Христово положено у правцу, православном обичају противном, тако су и слова у нимбусу око главе Христове на трашке поређана, а једно је и погрешно:

И (место: И) — Ѡ. — О."

У Тарашу (Банат) 1896.

Југ Станикић
парох. —

ПРОПОВИЈЕД НА ДАН СВ. ЈОВАНА КРСТИТЕЉА.

Према приликама, на крсном имену у дому једног тежака говорио: **Петар Стеванов-Иванчевић**

Во имја Отца, и Сина, и свјатаго Духа. . .

Драги дома домаћине, миле званице и узовници овог дома!

— Промисао и света воља Господа Бога нареди, па се и ја ево данас овдје у средини вашој нађох, а у дому мога кума и бившег ваљаног ученика.

Као ваш законоша и учитељ ваше дјечице, не могу пропустити ову прилику, а да вам љубезна браћо двије три пријатељске не речем, и не кажем: о данашњем празнику — *св. Јовану Крститељу*, о српском *крсном имену*, као и о овоме освештаном св. *кољиву*. . .

И молим вас драги слушаоци, послушајте ме неколико часака! . . .

*

— Оцу св. Јована Крститеља било је име Захарије, а матери Јелисавета. Обоје су били праведни пред Богом, јер у сваком погледу живљаху по вољи Божјој.

Врло су били остарили, а порода не имађаху. Но, Захарије, како је био свештеник, служио је у Јерусалимској цркви, тада му је анђео Господњи казао: „Захарије! услишана је твоја молитва, жена твоја — Јелисавета роди ће сина, надјени му име Јован".

— И тако и бијаше, како је анђео Гаврило јавио и казао Захарији. Јелисавета роди сина, и надјену му име Јован. —

— Данашњи светитељ и Божји угодник — св. Јован Крститељ, напредовао је као дијете, да је било за приповиједати.

— У пустињи био је дуго вријеме. Живио је сасвим просто, храна му је била: скакавци и дивљи мед.

— Св. Јован учио је и говорио у пустињи Јудејској: „Покајте се, јер се приближи царство небеско!" . . .

— Њему у пустињу излажаху: Јерусалим, сва Јудеја, а и сва околина Јорданска. Св. Јовану исповиједаше се, он их крштаваше говорећи: „Ја вас крштавам водом, а за мном иде јачи од мене, и он ће вас крстити Духом светим и огњем". . .

— И наш Спаситељ Исус Христос дође из Назарета к' св. Јовану на Јордан, и ту у ријеци Јордану крстио је св. Јован Исуса Христа, јер то је воља Божја била; а св. Јован постом, молитвом, својим владањем и Бого-угодним дјелима ето удостоји се, да крсти Сина Божјег. Истина, св. Јован устезао се је и говорио: „Ти треба мене да крстиш, а ти ето долазиш к мени?"...

— Исус му је одговорио: „Остави сад, јер тако нам треба испунити сваку правду[1])"...

— Св. Јован Крститељ био је жртва једне несретнице и грјешнице — Иродијаде. Ова несретница учини безакоње, и уда се за свога рођеног ђевера — Ирода. Св. Јован врло је често корио Ирода и Иродијаду за то безакоње. Ирод, ма да је волио св. Јована, разљути се, па како је цар био, то уапси св. Јована.

— При једном весељу умили се шћер Иродијадина Ироду, и овај јој обећа дати, што јој гођ душа поиште. Она за љубав своје матере поиште главу св. Јована.

— Ирод јој и испуни наклену жељу! . .

— Ученици св. Јована дођу, однесу св. тијело његово, метну га у гроб, оду и јаве Исусу Христу за тај догађај. . .

— Ето, то толико, укратко рекох вам браћо, о данашњем празнику — св. Јовану Крститељу!...

*

— Још наши пра-шукунђеди били су многобожци, што ће рећи, имали су много богова; на примјер, свака кућа, њива, шума, ливада, имала

[1]) Мат. Гл. III., ст. 13 — 17., зач. 6. —

је свог бога. Но промишљу нашег небесног Оца, Господа Бога јединог, почну наши пра-шукунђеди примати Христову вјеру. И мало, по мало *крајем деветог вијека сви Срби пријеђу у Христову вјеру*; одбаце све лажне богове, а само пригрле правог истиног и једног Бога.

— Мјесто кућњег Бога, и за спомен свог преласка у Христову вјеру, свака српска породица узме себи за крсно *име* по једног светитеља — на чије име његова породица покрстила се. Рецимо, Давидовићи, Мајсторовићи, Марјановићи, Ковачевићи, Иванчевићи, Милосавићи и сви Јовањштаци, покрстили су се и прешли у Христову вјеру на дан св. Крститеља Јована; Никољштаци на Никољ дан; Ђурђевштаци на Ђурђев дан и т. д. . . .

— Еле, као што чусте браћо Срби, тако вам је постало „*српско крсно име*; запамтите, да крсно име имаду само Срби, па гдје се гођ крсно име слави, служи, ту је Србин. . .

— Мало и велико чељаде весели се крсном имену; богат и сиромах настоји, стара се, да своје крсно име што љепше прослави; у добру и у злу моли се своме светитељу — крсном имену, који код Господа Бога заштитник и толмач молитава, свију оних, који Га славе и служе.

*

— Ево видите мила браћо ову здијекицу[1]) пред нама на софри, пуну варене пшенице, измијешана шећером, а у срадини воштена свијећа. Све сам ја сад ово овако справљено — послије освећења водице освештао, а ова варена пшеница овако приуготовљено и освештано зове се *св. кољиво*. . .

— Жао ми је, али колико сам видио, кроз ово скоро шест година мога боравка код манастира, морам вам рећи и укорити вас, да сте до сад слабо и ни мало пазили на св. кољиво. Велим слабо, јер мало сам вас видио, да доносите кољиво у цркву, биле ни онда, кад вам ко од кућње чељади умре?!? . . .

— Кољиво у нас Срба правосл. вјере, као и у опће православних народа означава; *тајну васкрсења тијела*; а шећер, што је посут по кољиву означава: *да је будући живот слађи од овог садањег живота*.

Кољиво је браћо у православнијех овако постало:

„Прва субота часног поста, Зове се Теодорова Субота". Св великомученик Теодор Тирон умро је прије толико година (17. фебруара 306. год.) Он је умро с великим мукама, а за хришћански закон — нашу православну вјеру. Скоро на педесет и шест година, послије своје смрти, св. Теодор јави се патријарху Евдоксији у Цариграду, каже, му, да је цар наумио осквернити сву храну, што се на чаршији купује за јело.

А то је незнабожан — цар Јулијан урадио због тога, да омаловажи наш свети закон, нашу вјеру православну, и то баш прве недјеље св. великог поста, кад је најстрожији наш пост.

— Ал' браћо православну вјеру Бог чува, јер православна вјера учи: *право и здраво вјеровати и познавати Господа Бога и његову свету науку*. . .

— Св. Теодор Тирон рекне, патријарху, да одмах на чисти понедјељак сазове правовијерни народ, и заповједи, да нико цијеле чисте недјеље не купује у чаршији ништа за јело; рече и то патријарху, да за храну народу цијеле недјеље вари шеницу и даје, да ту варену шеницу једу-

— Тако патријарх Евдоксије и учини. . .

— Еле промисао Божја осујети овијем начином паклену жељу, нехришћанина цара Јулијана. . .

— Послије мало-прво реченог догађаја наша је света мати црква узела и усвојила, да се сваке године на Теодорову Суботу приуготовљава кољиво". . .

— У опће браћо, учени људи кажу, да је кољиво потекло из дубљина хришћанске древности, а приноси се у спомен мртвих, као и на спомен наших светитеља — крсни имена, а сад вам казах, шта кољиво означава[2]).

— А сад драги домаћине, и ви званице и узовници, послушајте ме и запамтите и ово:

1. Нека вам је на уму, да прво и прво требаш на дан свог крсног имена послати једно чељаде из куће у цркву са кољивом, кољиво ево овако приуготовити ваља, као што је наш брат домаћин приуготовио. То чељаде, кад из цркве дође, и донесе освештано кољиво, понуди

[1]) Здјела — чанчић.

[2]) Види „Истина", од 1887. год. број 17., као и „Источ." од 1890. год. свеска 12. — Иванчевић.

браће свако чељаде у кући колибом, а исто тако учини и понуди и госте! . . .

— Све се то браћо чини, за здравље и берићет кућни.

2. У очи крсног имена, као и на крсном имену, сјети се браће сиротиње, убога и кљаста, гладна и жедна, гола и озебла, страна и уморена, па по могућности и своме кућрету, колико је који кадер, подијели и утјеши сиротињеску сузу.

— Боље је браћо мање пића прибавити, а особито несретне шпиритуше; те сиротињи тако више подијелити, јер све што сиротињи удјелимо и дадемо, то ће нам двојином надокнадити наш небески отац — драги Бог, јер му је најмилија милостиња, и он јемац, ћефил за сиромахе, што им ми одјелимо и даднемо; знај тежаче, *да је милостиња мост, преко кога се у царство небеско дође.* . .

3. Браћо, оканите се: *опијања, ружна разговора, псовања*, а особито при крсним именима, јер тиме умаловажавате своју славу, гријешите Бугу и своме светитељу — крсном имену.

4. Не моје се браћо преварити, и криво заклети, и лажно осиједочити један на другога!...

5. Браћо слушајте своје законоше — свештенике, јер они су ваши чобани а ниједан чобан није непријатељ свога стада.

6. Не моје ићи уз нос никоме своме старијем, поштујте све службенике наше државне власти! . . .

7. Особито вас браћо Срби молим и позивам, да сваки од вас набави икону свог крсног имена и метне у свој дом, у соби у прочељу на источном дуварy.

— Дете Србадијо. то. учините и набавите, тако нас Господ Бог и крсно име ваше помогло! И жито вам уродило! . . .

8. Напошљетку, браћо мила, савјетујем вас, да настојите на да све из живота свог крсног имена научите, и приповиједате један другоме, а особито ви, који знате читати, лако можете то учинити, па онда у кући и другој чељади причајте и читајте! . . .

— Дете браћо послушајте ове моје ријечи, и владајте се, како Бог и Божји закон заповиједа, па ће све добро бити; Господ Бог благословити ће: вас, вашу чељад и све ваше миле, ваше благо и ваш усјев — сада и свагда на вијекове вијекова амин! . . .

У манаст. Гомионици, 1896. год. —

ОДГОВОРИ ИЗ ЦРКВЕНЕ ПРАКСЕ

С руског прибиљежио и допунио: **Вид Паренганин**, свештеник и православни катихета у Бјелини.

Треба ли спустити на дискос св. „агнец" иза ријечи: „скатла скатымъ" прије раздробљења.

Подизање св. *агнца* послије ријечи: „вознесыйся", кад се изговарају ријечи: „скатла скатымъ", значи по ријечима *Симеона Солунскога*, и др., подизање Исуса Христа на крст, а раздробљење и унакрст по томе постављање на дискос, значи само распеће Господа Исуса Христа на крсту. С обзиром на таково тајанствено значење св. агнца, не треба спуштати св. агнец на дискос по подизању прије него се раздроби на дијелове; или, боље је, да се више не спушта докле се не раздроби[1])

Али прије него се раздроби и спусти на дискос агнец, ваља да се придржи у лијевој руци, мало више дискоса, а десном руком ваља узети на све честице што су на дискосу свете за живе и мртве које су помакнуте горе, ваља губом близе средини помаћи дискоса и тек тада побожно приступити раздробљењу *св. агнца*

Мисао пак некијех, да је оправдано дно агнца „іс" поставити на честице за живе и мртве с обзиром на ријечи: „на скатлы" или „на раздѣленыхъ пятилѣхъ почивай Богъ" и проч., — није умјесна, Јер на тај начин честице за свете, за живе и мртве, лако би могле прићи дно агнца. па се заједно с њиме спустити у путир, те би се тако дале причестницима (кад их има), што се у служебнику веома строго забрањујује свештенику[2]).

[1]) Видио сам да ваше свештеника, пошто подигни агнец, опет га спуштају на дискос, па тек по томе отпирују руке губом, читају молитву: „Раздроблятся и раздѣлятся" и проч. а за тијем га раздробљавају. Атакцем не треба крстити, него само подаћи га кад се изговарају ријечи: „скатла скатымъ" Особ. къ изуч. Никол. стр. 440.; види „Б. Х. Источник" од 94. св. 4. и 5. стр. 170. 1. прим. Златојева).

[2]) Прим.-дбо на 22. тачку: „Неколико савјета богослужбене праксе. Стр. 351. — 2.

На благосиљању хљеба треба ли шта више кадити осим около стола — хљебове?

По ономе, што је речено у књизи „Помоћи къ изученію оусет. Богосл“., т. ј.: „За вријеме појања тропара, ђакон кади по обичају три пута около стола на коме је постављена петохљебница са пет хљебова и посудама за пшеницу, вино и јелеј — уље“ а по томе, пошто је три пута крстообразно окадио сто, окади јереја (који благосиља), и напошљетку покади једном сто само с прије[1]), — на благословењу хљебова не треба ништа више кадити осим стола, односно хљебова, пшенице, вина и уља, и самог свештеника, или архијереја, који благосиља предложење на столу.

При ношењу „Плаштанице“ на велику Суботу око цркве шта треба пјевати: или „святый Боже“, или „Благословенъ Іосифъ“?

У Вѣдом. орлов. епарх. од 1877., Бр. 19[2]) наречно стоји, да при обношењу плаштанице или гроба Христова око цркве на велику суботу треба пјевати: „Благословенъ Іосифъ“, а не: „святый Боже“. Тако нето тади треба звонити *мртвачки — у једну страну*, а не *празничкн* — у обје стране[3]) [4]).

Како треба довршити крштење, које је, по случају нужде, свршено по свјетовњаку?

Неки се не саглашавају у томе, како треба допунити крштење, које је свршио свјетовњак у случају опасне болести над новорођеним младенцем, ако дотично новорођенче остане живо и оздрави.

Поводом тога неспоразума опћинство љубитељâ духовне просвјете надало је објашњење, по коме треба да свештеник допуњава таково крштења т. ј. молитвама и радњом — начином како ишледује у Требнику за трикратним погружењем у воду уз произношење ријечи: „во имя Отца, и Сына, и Святаго Духа“. Но овај кратки одговор опет све није могао задовољити.

Неки, строго, ревнујући к тачном вршењу обреда, показују као на нешто опредијељено у ријешењу одговора, који смо напоменули, на требник Јосифов, у коме се у броју правила Номоканона поставља питање: „Шта треба чинити код крштења, која свршс, по нужди, несвештена лица?“ на које се овако одговара: „Ако умре онај (младенац), ког је крстио свјетовњак, прије него дође свештеник, божествена је благодат свршена и примљена, и ако остане жив, тада ваља да га свештеник поново метне у *купјел* — крстионицу, и да сврши молитве и миропомазање по обичају. Тако исто и Никифор, патријарх цариградски, говори“ (Лист 726).

На овоме основу изводе, да је „законито и правилно“ оно свештенодјејство, т. ј. читати молитве за отпашење, освећивати воду, помазивати уљем, и, изостављајући *трикратно погружавање*, стављати младенце у купку, у воду до кољена, замакати у њу губу, и отирати њоме места помазана уљем, призивајући име св. Тројице.

Но ми не дајући особите важности горе-реченом из Јосифовог требника, не налазимо ништа овђе, што није *произвољно* у погледу допуњавања крштења.

Докле, напротив, доказујемо, да је отирање уља с уста губом, заточеном у освећену воду, нови производ, који није ни мало својствен предању православне цркве, и туђ је обичај.

Вршноци обреда ваља да сами пресуде, за што би имали у крстионицу стављати онога, који је већ крштен? за што освећивати воду, у којој не бива трикратног погружавања крштеног? Какво ће значење онда имати ријечи молитве: — „Бывъшаго, Господи, на водѣ тѣй, и дождь пречистыя къ сей крещаемой (крещаемой), во ѥже ѡложити стыя крестнаго тлѣнѣя. . .“ Какво ли ће значење имати помазивање крштеног уљем, кад помазивање уљем мора да претходи крштењу (са мира) Ур.

Ми у осталом не говоримо ни о том, да ли је у мјесто у овијем случајевима производити изклињање и одрицање од ђавола над тијем, који је већ кроз крштење у води свукао са себе старог и обукао новог човјека, те постао ново саздање у Христу Исусу, син и наследник (да) небеснога царства.

И, тако, остаје, да се призна, да само правилно поступају у оваким случајима они свештеници, који крштења, која евршс, по нужди, свјетовњаци, допуњавају, ако дотични остану

[1]) Тавр. епарх. Вѣдом. 1873. Бр. 8.
[2]) Види вол. кр. дух. зак. Р. Бог. стр. 327.
[3]) Истор. Пол. к. д. 3. стр. 328.
[4]) Код нас у Босни клепају а не звоне. Ур.

живи, *молитвама, миротомазањем и осталим обредом „крштења“, што за овијем следује*[1]). —

Треба ли по допуњавању крштења обилазити око стола?

При допуњавању крштења младенца, који су крштени од свјетовњака, може се обилазити у круг около стола — трпезе и онда, кад не би на њему ни било миро, крст и др.; а може се правити круг и без да има каква предмета, на име стола, у средини[2]).

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У БОС. ПЕТРОВЦУ.

Како у свима српским крајевима, тако се и у нашем Петровцу у куту поносне Босне, у Крајини лутој, прослави св. Сава.

Већ у јутро истога дана, могао си опазити неки живљи покрет и припрему. . . . Све ти се је то сазидало, да се што достојније прослави св. Сава; да се што већа пошта ода неумрломе великану. . . . Па и само звоно са свете цркве, некако је глас ије и радосније куцало, него обично.

У $10^1/_2$ сахата скупио се је силан народ у цркву, те отпоче св. литурђија. Служили су: овд. прото К. Новаковић и Никодим Новаковић, парох буковачки; а одговарао је г. И. Иваковић, парох ушачко-басташки. Цијела служба текла је дивно, а нарочито нас је г. Иваковић занио својим дивним појањем. Затим је било водоосвећење у овд. срп. школи; ђе је и 5—6 пјесама, све лепша од лепше декламовано; а онда се је народ пуним и радосним срцем раширио, да чека свијетлу вечер.

Већ у 7 сах. била је школска сала дупком пуна. Грађанство наше било је све на ногама, само да гостима буде што у добиље.

У $7^1/_2$ сах. диже се завјеса и на бину ступи преч. госп. И. Новаковић, који лијепим и језгровитим говором поздрави госте. Затим су ученице срп. школе отпјевале „Усклицнимо“, а онда отпочеше декламације. Веома нас је изненадио и особиту хвалу заслужио мали Душан Новаковић, изговорио своју декламацију »Рањеник,« са тако живом гестикулацијом, да је публика бурно пљескала. Не мању хвалу заслужили су и Драгиња Милановић, Обрад Бајић, Коста Крстановић и Нико Јовановић. Тоде П. Ковачевић, са својом декламацијом. „Шетња стенографа. . . .“ дао је публици доста смијеха; и ако би му на појединим мјестима могло замјерити. — Пјесма „Бранкова жеља,“ отпјевана је веома складно дочим је „У ранама на бојишту“ баш несрећно испала.

Али најдивнији призор бијаше, кад се оно диже завјеса, а указа се српски гуслар — Перо Пузић — гологлав; прекрстио ноге, у лијевој му руци гусле а у десној „тансно гудало; а око њега полегло 5—6 момака и неколике дјевојчице као анђелчићи. Па тек кад је дигао својим јуначким гласом пјевати, не вјерујем, да је било Србина, а да му срце није брже и силније куцати стало. —

Ја укратко пропешетах пред два дијела, но сад долази најглавније: III. дио, одигравање позор. комада „Шарана“ и Честитамо.“

„Шаран“ је текао лијепо и неусиљено — Сви дилетанти били су на свом мјесту, са малим изузетком. Од свију, најбоље је играла ђица. Кат. А. Крајићева, овд. срп. учитељица у улози Ане. Свака ријеч, сваки покрет, казивали су нам да имамо пред собом праву једну футошкињу. Па за то, нека јој је овом приликом изречена моја усрдна захвалност и признање.

Такођер и Обрад Гајић, у улози Пантe — изабрао је мјесто. Не слабије играли су: Т. П. Ковачевић у улози Станка и Илија Кецман у улози кнеза. Ђа Росанда Ковачевићева одиграла је баш вјештачки Савку.

Публика је била задовољна и бурно је аплаудирала.

„Честитам“ је такођер сјајно испао. Ђа Росанда Бајићева, у улози, Маре, управо нас је изненадила; Росанда Ковачевићева, у улози Софке и опет је показала своју, вјештину; дивно је извео своју улогу Коста Крстановић, као Спира Грабић; а и остали су били на свом

[1]) Смол. епарх. Вѣдом. 1871. Бр. 17.; види Пол. кр. д. 3. стр 393 — 4, од Р. Богосл.

[2]) Тул. епарх. Вѣд. 1874. Бр. 17 ; види П. К д. 3 стр. 402.

мјесту. И овај је комад пропраћен бурним аплаудирањем

Тако се заврши и са комадима; а онда одноче весеље. Играло се је, пило пјевало и веселило, све до зоре

Гостију бијаше веома доста. Највише су нас обрадовала браћа Мухамеданци, који многогобројно учествујући у овој српској слави, доказаше, да је брат брату мио, па ма које вјере био. Хвала им!

Како чујем прихода је било, које од улазница, које добровољних прилога од мјешћана преко 300 фор. Заиста лијепо! У овако малом и забитном мјесту не може боље бити, него је било.

Само још, кад би наше грађанство било мало сложније и заузимљивије, кад не би било себичности и мржње прама другом, кад би се на нашу омладину више полагало, могла би наша општина пуно боље напредовати. — Боже ускори!!

Бос. Петровац. 17. I. 1896.

Б. Р. М. К — К.

РАЗНО.

Принц Борис, син бугарског кнеза Фердинанда лицем на Сретеније о. г. преведен је најсвечанијим церемонијама у крило св. православља. У Бугарској је владајућа црква православна, с тога је народна жеља била, да се млађахни принц, као будући нашљедник бугарског престола у вјери православној одгоји. Чин св. миропомазања извршио је Егзарх бугарски уз азистенцију још 14 владика и многобројног свештенства. У име руског цара, кумовао је ђенерал гроф Кутузов.

Православна црква у Русији. Према најновијим податцима броји 32.865 парохија за 73,000.000 душа оба пола. Саборних цркава има 708, парохијалних 35.548. Цркава на гробљима и приватним кућама 9.742, капела и мањих богомоља 17.192. манастира 742 Од просвјетних и црквених завода; 4 духовне академије, 55 семинара и 186 свештеничких школа. Врховни надзор над свим црквеним заводима у царевини води св. Синод.

Православно српско црквено пјевачко друштво „Слога“ обдржавало је у недењу 4 фебруара. своју VII. редовну главну скупштину. Болесног пресједника г. Петру Т. Петровића, заступао је г. Ристо Х. Дамјановић. Незна се, шта је тачније. марљивије, и савјесније, обрађено или извјештај друштвенога тајника г. Калуђерчића или благајника г. Пупића или књижничара г. Кашиковића. Рад овога друштвеног одбора превазишао је све досадашње и, одбору се мора потпуно признање *на свему* изрећи. Овако паметно руковање диже углед друштвени, — с тога би могли пожељети да и нови одбор шљедује истим примјером под предсједништвом овдашњег угледног и уваженога грађанина госп. Глигорије Јевтановића. Новом одбору желимо сваку срећу и успјешан рад. Дај Боже и боље, али сваког ће србина моћи задовољавати и оваки успјех, кога је досадашњи одбор у прошлој години постигао. Сретно започели!

Избор рашко-призренског Митрополита, једна једном, пао је на скопљанског архимандрита госп. *Дионисију Петровића*, нашег земљака.

Младоме Митрополиту честитамо тај високи степен у јерархији онамошње српске цркве, а и народу српском онијех крајева желимо с њим сваку срећу и напредак у црквено-просветним приликама.

Познавајући Митрополита Дионисију, као личност добра срца и човјека пуне воље и мара — човјека симпатична, несумњиво се надамо, да ће с њим задовољан бити онамошњи народ српски. Срећа и дуг живот пратио га на свима стазама труднога му рада архијерејског. „*Исполасти деспота!*“

За будимског епископа изабран је и од Његова Величанства потврђен будимски прота госп. *Јеремија Мађаревић*. — Сретно му и дуговјечно било!

Који од пречасног свештенства, или Цијењене црквено-школске Општине или приватне особе жеље имати слику спровода Њ. В. блаженопреминулога АЕ. и Митрополита Дабро босанског Ђорђа Николајевића, нека изволи Конзисторији послати по 2 фор. за комад, па ће му се слика доставити.

Код уредништва овога листа, налазе се три лијепе *плаштанице*, које се црквеним одборима нуде *уз повољну цијену*. Двије су на црвеном сомоту, а једна на свиленом црвеном чтлазу. Највећа је дуга 1. 70 m, а широка 1. 02. m, Рађена је руком, а наоколо су везена крупна испупчена слова. Вриједна је 200 фор. а продаје се за 140 ф. Остале двије мање стају; једна 90, а друга 60 фор. а вр.

Српска омладина у Бечком приредила је на Сретеније 2. (14.) фебруара 1896. год. Духовни концерат са игранком у Хетелу „к цару аустријском" под хороводством г. Ристе Мисите. По већијем нашим мјестима у Босни и Херцеговини, требало би наше пречасно свештенство да установи бар по један свој духовни концерт у години.

Уредништво.

Кнез црногорски Никола I. за његов просвјетни и књижевни рад, одликован је од српског краља Александра орденом св. Саве I. степена. Генерал Павловић, уручио је Његовом Височанству то високо одликовање свечаним начином, и Кнез отварајући кутију, у којој је орден стајао, изрекао је ове ријечи: „*Свештенству Саво, који си помирио браћу, одакле је потекла сва срећа и величина ондашња српског народа, Ти бди и над слогом између мене и краља Александра!*"

Поклон турског Султана руском цару. Између многих драгоцјености, које је султан по изасланику свом Ариф паши послао скоро руском цару, налази се и парче светиње од онога крста, на коме је Спаситељ наш Ис. Христос разапет био. Говори се, да је турцима неправо, што је султан ту светињу из своје ризнице поклонио.

Његова светост патријарх српски Георгије по примјеру св. православне цркве цариградске, установио је службу ризничара при саборној цркви карловачкој, и ту је дужност повјерио протосинђелу *Лукијану Богдановићу*, да надгледа драгоцијености — сосуде и свештене одежде. Ризничару је дужност одређивати ред црквеног богослужења и када који свештеник има проповијед црквену држати.

Марко добројевић из Бос. Крупе осигурао је онамошњу српску вјероисповједну, школу поклонивши школском фонду двије велике двокатне куће са намјештајем, ледану и три куће кмета у знатној вриједности *40.000 фор.* а поврх тога 2000 ф. готовог новца. Остали срби крупски, сљедујући примјеру горњег добротвора, приложише и то: Никола Јовановић. Раде и Ристо Стефановић по 2000 ф. а и други се одазваше са прилозима од 600 ф. па на ниже. — То је други велики добротвор у Бос. Крајини. Бог нека му његове родољубиве жеље испуни и сваком га срећом и дугим вијеком обдари!

Жупник примио рравославље. Из новина дознајмо, да је у биоградској саборној цркви примио православну вјеру неки римокатолички жупник из Зенице (у Босни) и на крштењу је добио име *Властимир*. Преведен је протом Васом Милићем у присуству самога митрополита Михаила. Наспори Боже!

Богојављење је у Сарајеву, како сваке тако и ове године, прослављено свечано и достојанствено. По свршетку св. литургије у новој срп. прав. цркви, кренула се *Литија* на Бенбашу, ђе је Архимандрит Николиновић освештао воду уз пуцњаву топова са Кастела, одавања војничких салви из пушака и свирањем војничке музике. Осим многобројног срп. правосл. народа из мјеста и околине, свију мјесних вјероисповједних и градских школа. цркв. пјевачког друштва „Слоге," рељевских богослова и наставника, Литији су присуствовали и Њихове Преузвишености Барон Апел и Барон Кучера са свима одјелним директорима и осталим многобројним чиновништвом грађанскога и војног реда. Началствујучи Архимандрит захвално се Преузвишеном Поглавару земље госп Барону Апелу, а овај одговарајући на поздрав, изјавио је своје и осталог чиновништва сажалење, што наш Митрополит Николајевић није могао том приликом, болести ради, сам ову свечану функцију обавити.

Свети Сава, просветитељ народа српског прослављен је овде свечаном службом, коју више свештеника одслужише, онда са уобичајеним водоосвећењем и кољивом у сали Општинској, и најпослије светосавском прославом, коју је приредила виша српска дјевојачка школа уз судјеловање цркв. пјевачког друштва „Слоге" у Гранд-Хотелу. Говоре су држали: свештеник Чупић, у цркви, г. учитељ Марковић у школској дворани, а г. Милан Манојловић, учитељ више дјевојачке школе у вече на забави. Забавни програм пјесама и декламација испао је на потпуно задо-

вољство. Са играма позабавила се чила младјарија до 3 сата по поноћи.

Светосавска „панахија“ свечена је у вел. Гимназији, у препарандији и у вишој градској дјевојачкој школи. Штета је, што за овакве свечаности нема локала, па да се и нижи сталеж народни позове на забаву, а непотпуно је, ће се недаје, какви било, комад позоришни.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Јавна благодарност. Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину покрај очинске бриге и неисказано учињене милости св. манастиру Озрену; благоизволела је милостиво и овај пут излити своју милост овој стародревној и чувеној српској светињи, даровавши 1 „Апостол и 2 „Октоиха“ (1. и 2. дио) — све у фином и тврдом кожном повезу с позлаћеним дозом корицама.

Управа св. манастира, покрај свакидашње захвалности, сматра за своју св. дужност, Високој земаљској влади изрећи и овај пут највећу захвалност и благодарност, препоручујући и у будуће св. манастир Озрен очинској бризи и милости Високе земаљске владе, којој нека је Слава и вјечита Захвалност!

Манастир Озрен, 6. февруара 1896.

Перовођа: **Васа М. Ђуковић.** учитељ.

Управитељ: **Илија П. Инђић** Архимандрит.

Јавна благодарност. — Из хришћанске побожности, а српске добродушности придарише овдашњој парохијалној св. матери цркви, ова лица, слиједеће св. утвари:

Илија Рачић, житељ села „Кола“ св. путир, у вриједности од 23 фор.;

Стана Удовичић из Кола, св. дискос у вриједности од 10 фор.

Петра Копрена из Кола, ложицу и копље у вриједности од 3 фор.,

Цвијо Плавшић из Кола Требник. у вриједности од 6 форинти.

— Доље потписани у име црквеног одбора, а од стране наше св. матере цркве, најтоплије захваљује побожним приложницима са жељом; да им Господ Бог подари здравље, благослови њих и сву им чељад.

Српско-православни црквени одбор у селу Колиба, код Бање-Луке, 8. јануара 1896. год.

Предсједник: **Герасим Кочић.** јеромонах. парох

КЊИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

Историја српске цркве од Епископа Никанора Ружичића. Књига друга. обухвата 641 страну обичне осмине. Цијена јој је 3 круне. Препоручује се нашему свештенству.

Примили смо на приказ књигу „*Први Цвијетак*“ пјесме за одраслију српску младеж од Богдана Р. Милановића-Крајишника, — штампарија српске књижарнице Јована Радака у Вел. Кикинди. Цијена је лијепо штампаној књизи од 80 страна 30 новч. Да би нас млади писац могао и даљим својим радом даривати, препоручује се ово прво дјелце пишчево.

НОВ ПРОТОПРЕЗВИТЕРАТ

Актом Његова Високопреосвештенства од 18. јануара т. г. установљен је нови *Протопрезвитерат* Масловарска, Јапоранска и Липљанска парохија. Привремено надзирателъство над тим Протопрезви-*парохијâ Котор-варошког Котара*, у који спадају: имљанска, грабовичка, шолајска, живиничка,

тератом, повјерено је, такође декретом Митрополита Дабро-босанског Господина Ђорђа Николајевића пречасном пароху живиничком *Луки Поповићу*, о чему су, како околни Протопрезвитерати, тако и Висока земаљска Влада својим путем обавијештени. Новом надзирателју честитамо то одликовање, а подручном свештенству препоручујемо, да се вјерно, тачно и савјесно одазива својој пастирској дужности.

РУКОПОЛОЖЕН

Ристо Вуковић, свршени рељевски богослов из Липља (у Босни) рукоположен је 25 .. и 27. децембра 1895 од Његова Високопреосвештенства Митрополита Мандића у Д. Тузли за ђакона и презвитера, те му је Конзисторија у администрацију повјерила упражњену парохију *Шљиватину* — тешањског Протопрезвитерата.

ПОСТАВЉЕН ЗА ПАРОХИЈУ

Млади свештеник *Ђорђе Павић* (рељевски богослов) на Дворишта актом конзисторијалним 7. марта т. г. постављен је за свештеника пароxије *Расавара* — у старомајданском Протопрезвитерату, која му је у привремену послугу повјерена.

Ч И Т У Л А.

†. Михаил Радовић.

Администратор парохије еминовачке, Протопрезвитерата и котара Санског Моста, дана 25. јануара о. г. преселио се у вјечност. Био је родом из Србије, но пошто је у Црној Гори одрастао и богословске науке на Цетињу свршио, код нас је добио назив и *Црногорац* прије 2½ године примљен је као из милости овде и дато му је ухљебљење, које га се он ненаужива, ма да је био човјек у млађој снази љупкој. Рођен је 24. марта 1849. — Бог нека души његовој милостив буде!

ИСПРАВАК.

У новембарској свесци „Источника“ стр. 431. под насловом „Бјежање у Јегипат“ погрјешно стоји: „Прибиљежио П. С. Иванчевић, јеромонах.“ Пјесма је спјевана од г. Б. Р. Милановића-Крајишника и ни од кога није прибиљежена — што се овијем исправља. **Уредник**

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА

Р. Ј. Ст. парох Банат. Овоме првом чланку вашему, под нашим уредништвом, радо дајемо мјеста у листу овоме, надајући се, да ћете нас и на даље вашим радовима почаствовати.

НА ЗНАЊЕ ПОШТОВАНИМ ЧИТАОЦИМА.

Неприлике и дуга болест нашега блажено-упокојеног Митрополита **Николајевића**, смело нас је, те прва и друга свеска овако касно излази! Пошто нам је и штампасија дала тврда јамства, да ће лист од сад уредније излазити — то штоване читатеље увјеравамо, да ће у будуће сваки број на вријеме добивати, и то по једну свеску за сваки мјесец.

И овога пута примјећујемо, до лист животари једино од кретплате, па пошто је свога благодјеја Митрополита Николајевића, поји га је новчано потпомагао, изгубио, уредништво се нада, да ће га штовани читатељи сад, тим више претплатом потпомоћи да и на даље може продужити свој рад и излажење. Потпомогнете ли га ви, поштовани читаоци, вашом уредном претплатом, очуваћете лист вашој моралној користи у духовним потребама намијењен, да не пропадне.

Да Вас стоји и једно и друго; а сад Бог вам а душа Вам!

Уредништво

В. МАРКОВИЋ И ПАВЛОВИЋ

радња за црквена одјејања, утвари и свештеничка одела.

ЗЕМУН „ТРИ ГОЛУБА“ бр. 484.

Препоручују своје богато стовариште црквених утвари и књига, као: Путира, Крстова, Полилеје, Петохлебница, Венчала, Крстионица, Кадионица, Кандила, Сасуда за теплоте, Рипида, Дарохранилница Мироносница, Свећњака, Икона целивајућих и свечарскиа у разном формату, евангелија и свију црквених књига у малом и великом формату.

Црквеног шивеног одјејања у великом избору: Одежди (фелона), Стихара, Епитрахиља, Појасева и Наруквица, Плаштаница, Барјака, Неба, Покривача за часне трапезе и налоње, Набедреника, Орара и Наруквица, Архијерејских окрута, Митри и Бројаница.

Свештеничког носећег одела у великом избору;

Антерија од разне материја, чоје и первијана.
Џубета „ „ „ „ „
Раса „ „ „ „ „ по прописном кроју.

Камилавки за монашко и мирско свештенство и Протојереје, Појасева — Архијерејских — Архимандритских — Протских и Свештеничких.

Свега наведеног има готовог, а примају се и поруџбине, које се брзо извршују. Еспап је најбољи и даје се гаранцијом. Крој правилан и воштачки. Израда добра,

Иконостаса за цркве потпуно састављених; **иконе у строго православном типу под гаранцијом и стручним комисијским прегледом израђујемо.** —

Примамо на оправку црквене утвари и одјејања, као и барјаке.

Све наведено продајемо и израђујемо по врло умереним ниским ценама.

Очекујући многобројне поруџбине.

В. МАРКОВИЋ и П-ВЛОВИЋ,
радња за црквена одјејања, утвари и свештеничка одела
Земун ул. три голуба бр. 484.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића

2908

Босанско-Херцеговачки

ИСТОЧНИК.

Власник:

А. Е. М. Конзисторија Дабро-босанска

Уредник:

СТ. Н. ДАВИДОВИЋ,

протојереј.

МАРТ. 1896.

СВЕСКА III. ГОДИНА X.

Штампарија Спиндлера и Лешнера, у Сарајеву.
1896.

САДРЖАЈ:

1. Мандатар Дабро-босанске Епархије.
2. Записи из пастирског богословља.
3. Религиозно-морални листићи.
4. О дужностима парохијалног свештенства.
5. Блаженства.
6. Четири путевође добром животу : страх божији, мудрост, трезвеност и рад.
7. Беседе о Молитви Господњој.
8. Беседе М. С. Поповића, презвитера.
9. Има Бога.
10. Биљешке из црквене праксе.
11. Како ћемо да повратимо у народу стару побожност.
12. Поука на дан Благовести.
13. Поука пред Плашчаницом.
14. Крсту. (спјев).
15. Дубровачки аборник турскијех севдалинака.
16. Наша опроштајна ријеч.
17. Разно.
18. Јавне благодарности.
19. Читуле.
20. Одговори уредништва.

Свеска III | Сарајево, март 1896. | Год. X.

Власник: АЕМ. Конзисторија. | Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј.

Мандатар Дабро-босанске Епархије.

Његова Преузвишеност Поглавар земље, наволио је овијех дана писменим декретом Високопречасног господина

ЂОРЂА МАГАРАШЕВИЋА,

архимандрита и подпредсједника конзисторијалног, витеза ордена жељезне круне III. степена именовати привременим управитељем Дабро-босанске Епархије, у смислу § 119. пословног реда конзисторијалног.

Високопречасни господин дана 17. марта о. г. дао је на знање то у свечаној сједници члановима АЕМ. Конзисторије, који су му поклоњено високо звање и повјерење честитали.

Добри и заслужни старина *Магарашевић* служи међу нама од мјесеца октобра 1882. год. и са свога доброг срца и племенитих осјећаја, милостиве и мирољубиве нарави, доиста је и заслужно част, коју му је висока власт поклонити наволјела. — Госп. Магарашевић рођен је у Адашевцима, у Сријему, 15. Априла 1824.

Сретно и живио!

Записи из пастирског богословља.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије **Архимандрит Борис.** Превео **Григорије А. Николић** свештеник у Митровици.

(Настављак).

Знаци божанственог позива к пастирској служби.

Када се непобедна жеља или намера служити Богу у сану свештеника праћа другим доказима у корист примања свештенства или спољашњим околностима, по вољи промисла, који помаже овом при-

мању, то чињеница позива мора се рачунати до неког степена установљеном; и савршена непажња к овим другостепеним доказима и околностима, при једном подражавању само унутрашњој побуди или тежњи к свештенству, може довести пре ка неразмишљеном, него ка разумномy решењу овог важног питања. Ка таковим другостепеним знацима божанственог позива односи се:

а) Слободна жеља или наклоност ка пастирској служби. Неки налази, да га срдачне наклоности, на исти начин као и позитивна пресуда односно дужности, привлаче ка свештенству. Ма каква случајна околност може му показати, да његово саучешће делу Христовом превлађује над сним другим симпатијама; може бити, ма што му је казало, да је његово срце овде, а не у свецким занимањима. Искушење свецким успесима могло га се већ коснути, и он је јасно видео његову слабост над својим срцем; сви ови знаци непосредног осећаја и сазнања могу служити као велика помоћ и заштита за њега у решењу питања о позиву. Јавне тешко ће, скопчане са пастирском службом, неопходност сталног самоодрицања, које се тражи од пастира, такође га не плаше. Он је готов рећи: ево ме, Господе, пошљи ме; ја сам готов да идем.“ Али ми имамо и друге јасније и одређеније знаке божанственог позива.

б) Способност је за пастирску службу; физичка, умна и нравствена. Тешко би Бог позвао к свештенству човека, било у ма ком односају неспособнога за свршавање ове високе службе. Решење питања о ваљаности или неваљаности за службу, јесте дело савести сваког човека, његовог властитог духа, који решава да прими божанствени позив. Преовладана жеља или побуда ка свештенству мора се спроводити таковим, премда и смиреним, сазнањем неке мере ваљаности к делу, — сазнањем, да у њега нема, бар, резолутне недоскудице својстава, која су нужна ради достојног вршења пастирске службе, да нема резолутне, природне неспособности к њему. Пастирска је служба дело тешко, и с тога изискива извесни степен физичког здравља. Ако су плећа човека одвише слаба за то, да би могао водити дело проповеди, то му Бог кроз ово даје знати, да се не прима овога дела. Млад човек, додуше, може рећи: „Ја ћу, свакако, живити дуже при другом начину живота и занимања, но будући свештеником, али овде ја могу принети више користи сравњујући за кратко време.“ Таково је расуђење погрешно. Без сумње, живот се никада не мора предпостављати дужности; али с друге стране, ниједан служитељ Божиј не може са самопоуздањем тврдити, да ће на једном пољу донети више добра сравњујући за кратко време, него за много већи период времена — на другом. Даље, битни недостатак у органима речи или у једном којем делу тела, чинећи човека неспособним, за свршавање многобројних дужности пастирске службе; јавља се довољном препоном за прмање свештенства; но други путеви за служење цркви за њега су још отворени. — На исти начин не ваља да буде и одсудне умне неваљаности к пастирском делу. Неки људи показују се незгоднима за службу у умном односају, ма да, може бити, и владају лепим умним даровима. Узрок овог јављања садржи се не у недоскудици ума, но више у његовој неспособности за службу. Има људи много ћутљиви, у себи самом повученог карактера, — људи с философским правцем ума, који могу да буду само ученим мислиоцима, филозофима. Особитост њихова

није у том, да они одвише много мисле, него у том, што искључиво само мисле, — у том, што су они заинтересовани само теоретичком страном истине. Други, напротив, разликују се много практичним складом ума и способни су да буду обртници, трговци, грађанским радницима или ученим практичарима. Такови људи су кориснији ма на ком другом пољу, него ли у свештенству. Усљед својих практичних способности, свога умења да воде трговачким делима, они могу показати већу корист цркви, у својству даваоца милостиње, добротвора цркве, чуварâ њених блага, добивајући материјална средства и дајући маха к свима великим добротворним подузимањима. Ми не ћемо казати, да се за свештенство изискују велики, необични дарови; напротив, обичне и посредне способности, при потпуној оданости службе, доводе на овом пољу к достојним чуђења резултатима; — ми настојимо само на том, да се у свештенству, као и у свакој драгој служби, тражи познати степен готовости за дело: наклоност за проповед, за назиданье друштва и к другим видовима пастирских дужности. Право говоре, да кад ко год завлада својствима, нарочито неопходним за која дела, то је јавни знак, да га је Бог означио за то на име дело, — положај, за којим је корисно ићи при избору професије.

Не ваља да буде у кандидата свештенства особите неваљаности за службу и са стране природног расположења и нравствених својства. Неки људи по свом природном темпераменту одвише много напоминьу на својства дивље маслине или дивље јабуке, што расте у винограду Божјем, не говорећи већ о саду њиховом у свештенству, где душевна опреазност, поузданост, наклоност имају толико важан значај. У кога је јелеј срца усануо, томе је много боље да се ода другом којем занимању, но до краја живота да непријатно звечи и натеже на пољу служења божанствене љубави. Други су по својствима свога темперамента одвише слаби у жељи да приме и понесу велико и тешко бреме свештенства. Све ове урођене или наслеђене слабости и набрајани душевни недостаци, лишавају човека способности да управља и руководи другима. У вези са показаним физичким и нарственим знацима неваљаности и неспособности могу бити и друге препреке ка пастирској служби, препреке више духовног карактера, пропстичући при самом развитку духа, какове су на пр. религиозне сумње, које се могу протезати до савршеног помрачења вере. Сваки мислећи човек преживи своје периоде сумњâ и колебањâ, које код неких личности кад-што се упорно одржи до краја живота. Људи, припадајући к броју најсмиренијих, најбољих Хришћана, кад-што падају у сумње односно своје вере и могућности спасења. Код свештеника религиозне сумње кад и кад расту са умноженьем научних истраживања. Глава често се већ налази у магли за то време, као што срце још продужава да иде у правом правцу.

(Наставиће се).

Религиозно-морални листићи.

Намијењено православној српској младежи и сваком хришћанину.

Превео и попунио: **Јован Петровић**, свештеник-катихета и професор у Загребу.

(Наставак).

IV.

Не богми се узалуд.

Не узимај име Господа Бога узалуд (Изх. 20. 7.)

Био један учен муж, који је цијелог свог живота изучавао свјетила небеска; што се више бавио науком својом, тим се све више дивио дивној премудрости Божијој, — небеса казују њему славу Божију, и он, поражен величином и свемогућством Творца насељене, није никада изговорио свесвето име Божије иначе, него *стојећи* и свагда *откривене главе*. Ево, браћо, примјера достојна најусрдниjега подражавања! Ево како треба свето поштовати најсветије име Божије!

Не узимај име Господа Бога твојега узалуд (Исх. 20, 7.) — то је трећа заповијед Божија: *свето је и страшно име његово* (Пс. 110. 1.); *не ће пред Господом бити прав, ко узме име његово узалуд* (Исх. 20. 7.). *Не куните се именом мојим криво, јер неш оскврнити име Бога својега* (Лев. 19. 12.). То говори сам Господ Бог. *И доћи ћу к вама на суд, и бићу брз сведок против... онијех, који се куну криво именом мојим* (Малах. 3. 5.) — ево пријетње његове свима нарушитељима његове свете заповиједи!

Слово је Божије — чисто огледало: погледајмо, браћо моја, у то огледало и видимо саме себе. Сјећамо ли се ми овога страшнога завјета Божијега? Поштујемо ли свето и страшно име његово, као што се заповиједа? Та жалосно је и помислити, а камо ли говорити о томе, најљубезнији! Ми се називамо православним хришћанима; добро знамо, да нема на земљи истинитије и спасоносније вјере од наше свете вјере православне; а у ствари . . . зар се не стидимо, да Јевреји, који никако не вјерују Господа Исуса Христа, — ипак испуњавају трећу Божију заповијед тако, да би се и ми требали учити од њих! . . . Кад би Јевреј морао у обичном разговору изустити страшно име Господње (по јеврејски — *Јехова*), он га не изустиће друкчије, него, мјесто да каже: *Јехова* заповиједа, *Бог* је одредио, Јевреј вели: *Он* је заповиједио; *Он* одредио. У вријеме старозавјетно, поштовало се код Јевреја име Божије тако свето, да га исписиваху на дашчицу и не дозвољаваху никоме та слова носити, до ли првосвештенику. А код нас гријешних . . . Пођи само улицом испред дућанâ, зађи у ма коју кућу, завири у трговину, па у крчму: гдје нећеш чути имена Божијега, да се узалуд узима? „Бога ми! Кунем ти се богом! Бог ме наказно! Тако ми Христа!“ — и томе слично богмање чује се не само у обичном разговору нашега свијета, него и страшно је рећи! — шта више у шали, доколици, у разговору непристојном! Други лаже, на очиглед лаже, којешта говори, да само слушаоце увјери, а сам скоро уза сваку ријеч додаје: „Бога ми, види Бог!“ и слично. И њега радо слушају, као да је заиста тако; и нико не ће да заустави безумника, нико и не мисли на то, да сви они, који слушају, постају учесницима страшног гријеха узалудне клетве имена Божијега! А шта да рекнемо за наше трговце. Гдјекоји је готов да се и по хиљаду пута закуне, само да му спане с врата његова прележала роба, само да опсјени муштерију. Шта је њему стало, да обмане не само ближњега, него, —

бојим се, браћо, и рећи — самога Господа Бога зове он за свједока своје обмане, — чинећи тако најправеднијега судију учасником неправде своје! . . . А што да мислимо о онима несретницима, који се не само сами куну, него и друге приспљавају, да исто чине, говорећи: „та дед' закуни се!“ — И све то слушају дјеца мала, њима се допадају те страшне ријечи, примају их од старијих, и гле, не знајући још ни разлике међу десном и лијевом руком својом, у игри и забави, и она се богмају, њихова се дјечија уста *залуд* — наравски без сазнања — именом Божијим! Овога се имена плаше и дрхћу пред њим све силе небесне, њега са страхом изговарају херувими и серафими, када славе и величају Господа, а ти се усуђујеш дрско призивати ово име и у шали и узалудном разговору твоме, — шта више, и онда, када обмањујеш ближњега? „Или зар се не бојиш — да се послужим ријечима Јефрема Сирина, — да ће огњени срп, кога виде пророк Захарија (Зах. 5, 4), доћи на кућу твоју, за то, што на Бога сведржитеља отвараш уста своја? Или зар ти мислиш, да ћеш остати некажњен? — Престани, човјече, да саме те ријечи, које занемарујеш ти, не постану пламеном у устима твојима и не сажегу језика твога! Ти не мислиш, да се може изненада отворити под тобом земља, и прогутати те? Не варај се, човјече: не можеш избјећи руке онога, који нас је створио!“ (Јевр. Сир. дио 2, поуч. 43). „Страшно је дјело, говори св. Златоуст, слуга не смије звати господара свога по имену без нужде и случајно, а ми име Господа, Анђелâ произносимо тако небрежљиво! Христос штеди нас, забрањујући нам клети се па и својом главом, а ми никако не штедимо Господа славе, него га потежемо свуда! Ти црве, земљо, пепелу, диму, узимаш за доказ Владику свога и присиљаваш га, да ти буде свједоком! Каква дрскост! . . . Какову казну не заслужујеш ти? Но је ли могуће, рећи ћеш, никако се не клети? Шта говориш то, љубезни? Бог говори: *не куните се никако,* — а ти се усуђујеш питати: је ли могуће држати ту заповијед? Није могуће *не сачувати је!* Не говори ми, да ти не вјерују без клетве: кад не би нигда лагао, онда би само дао знак и вјеровали би ти више, него онима, који се хиљаду пута куну. Нека сви знаду, да би ти радије изгубио све, него прекршио заповијед Божију, и онда те не ће приспљавати да се закунеш. Него ти говориш: ја сам се научио богмати се, језик ми сам понавља клетву. На то ти ја ово кажем: један ученьак имађаше глупу навику, да, идући, увијек трза десним раменом; њега упозорише на то, а он је објесио у својој соби о греду један штап, и на доњем крају штапа причврстио иглу, те стајао по неколико сати дневно са голим рамном под тим штапом, па кад год би се заборавио и макнуо десним раменом, увијек би га игла убола, а он би се сјетио своје погрјешке, — и тако се тога одучио. Учини и ти тако с твојим језиком; мјесто штапа са иглом, метни на њега страх од казне Божије, моли друге, да пазе на твоје ријечи и да те сјећају, и Бог ће дати — ти ћеш напустити луду навику своју; ти ћеш се бојати клетве, као што се бојиш отрова.“ Тако учи св. Златоуст. — Но ако је тако, рећи ћеш ти, како онда грађански закони прописују заклетву у присеги? — Присега је, пријатељу мој, сасвијем друга ствар. Има случајева, кад се не може увјерити о истини иначе, него заклетвом, а без овога увјерења може се појавити велика штета по државе и друштва. У тако важним и неопходним слу

чајевима, — и то не самовољно, него на захтјев законите власти, — и слово Божије не забрањује с дужним поштовањем употребити заклетву у присеги. Апостол Јован Богослов говори, да ȁнђео, којега видје у откривењу, *подиже руку своју к небу, и закле се онијем који живи ва вијек вијека (Апок. 10, 6)*, то јест, самим Богом. Кад би Бог забрањивао сваку заклетву, свети вјесник воље Божије не би се клео именом божијим. Апостол Павле у 2. посланици Коринћанима изражава се овако: *а ја за свједока Бога призивам на своју душу (1, 23):* Апостол је без сумње знао за заповијед Спаситељеву: *не кунн се никако*, али ево он се избјегава заклетве именом божијим, а то значи, да је он односио заповијед Спаситељеву на обичне свјетске разговоре, а не на тако важне случајеве, кад се тражи, да се докаже истина заклетвом. И зиста, у другој својој посланици не куди заклетве, кад говори: *људи се већијем куну, и свакој њиховој свађи свршетак је потврђење, за то и Бог кад шћаше нашљедницима обећања обилније да покаже тврђу савјета својега, учини посредника клетву (Јевр. 6, 16—17) и неимајући ничим већијем да се закуне, закле се собом (13). Собом се заклех, говори Господ (Бит. 22, 16).* А у књизи Второзаконија има шта више и јасна заповијед о клетви! *Господа Бога својега бој се и њему служи и његовим се именом куни* (6, 13). Јасно је, да је клетве — дјело свето, дјело велико, с тога треба да се употребљује с великим поштовањем а притом само онда, када то захтијева законита власт. А наше обично богмање тежак је гријех: *не ће пред Господом бити прав онај, ко узме име његово узалуд (Исх. 20, 7). Муж који се куне, пуни се безакоња, и не ће одступити од куће његове рана (Сир. 23, 11.).*

V.

У врлини је наша срећа.

Који човјек жели да види добре дане, нека се клони од зла и чини добро (Пс. 33. 13 и 15).

„Сваки који чини гријех, роб је гријеха“ — вели св. Писмо, — он служи гријеху, гријеху робује, с почетка добровољно, а за тијем и нерадо, као роб, свезан грешним накикама. Напротив, ко чини добро, тај је — син врлине, благодатно чедо Божије: он љуби добро свијем срцем, само о добру мисли, у добру налази своју срећу, своје блаженство. Гријех овлада душом као жестоки господар; врлина станује у срцу, као слатко присуство благодати Божије; гријех трује, врлина заслађује; гријех руши и убија, врлина кријепи и оживљава душу човјечију. Ни очајни гријешник, ни најгори злочинац — роб гријеха — не може убити своје савјести тако, да га она не би корила, већ у миру оставила: он, роб сатане, не може никада наћи праве среће на земљи, ако се не покаје! — Напротив у души, која је пуна врлине, царује увијек мир небесни, и тај мир није у стању порушити никаква незгода живота, тај мир, ту срећу, не може одузети никаква туга ни болест. С тога такав човјек и љуби добро, и сваки час, сваку минуту тражи прилику, да учини добро дјело, као добар купац не упита прилике, да купи или прода што хоће. Да, браћо моја, врлина сама по себи пружа награду: она је тако прекрасна, тако утјешљива за душу човјечију, да се ради ње све заборавља: и почасти, и угодности, и свака задовољства земаљска; она ће ти све надомјестити! Ево зашто се ти, читајући животе светих Божијих угодника и древна казивања о подвижницима побожности, чудиш, како су они љубили врлину, како су лако налазили дјела, која треба чинити у славу Божију. Ево

на примјер, младића, који је у срцу носио врлину. Он бијаше вјешт и на далеко чувен златар. Неки велможа наручи, да начини крст за цркву из чиста сребра и да га украси драгим камењем. Младић прими од њега злато, пође кући и путем премишља: „како је сретан тај велможа! Гле како много злата жртвује Господу . . . За то ће му и Господ дати велику милост. А за што да и ја од своје стране не жртвујем на крст ма колико-толико злата? Онда не ће Господ ни мене лишити своје милости и примиће од мене дар љубави, као што је примио и двије лепте удовице, о којој се спомиње у св. Јеванђељу.“ Како намисли, тако и учини: имађаше он и свога злата у приштеђених десет дуката, па га употреби на израду тога истога крста. Кад сврши златну работу, он оде да покаже крст наручитељу. Овај метну крст на вагу и видје, да је претегнуло више злата, него што је он дао. „Шта је то?“ рече срдито златару: Ти си ме мислио преварити! — Ти си украо мога злата, и у замјену додао си нешто друго? . . .“

Сад је морао младић исказати чисту истину: „Бог — срцевједац зна,“ рече он велможи, да ја не само да нисам украо твога злата, него сам и свога додао; ја сам хтио заједно с тобом добити од Бога награду за добро дјело.“ — Велможа се врло зачуди томе поступку младићеву и рече: „ко зна, сине мој, да си ти тијем учинио какво добро дјело.“ — „Заиста је, господине, тако!“ — „У томе случају,“ рече добри велможа, „ако ти баш желиш да добијеш заједно са мном награду од Бога, то буди од сада мени као рођени син и мој нашљедник!“ — Тако је Бог наградио оданост пуна врлине младића још овдје на земљи, премда он није ни мислио на такву награду. И како би лијепо било, кад би сваки узмеђу нас настојао, да подражава томе младићу! немаш ли злата и сребра — за то имаш оданости, имаш ревности, само их оствари: учини за форинту за цркву Божију тако, као да би учинио за двије, па вјеруј, брате мој, Господ ће те благословити својим небесним благословом, благословиће те невидљиво, и ти ћеш се сам чудити: због чега ће ти све ићи за руком, све ће ти напредовати, и сам ћеш благосиљати име Божије! Та не вели се бадава: *побожност је за све добра* и у овом и будућем животу! Добра дјела низводе Божији благослов на доброга човјека, а кроз то и срце човјечије бива расположено да чини добра дјела. Желиш ли то искусити на себи? — узми за правило, да од сваке форинте, поштеним трудом стечене, дадеш на добра дјела само неколико новчића: нека ти новчићи иду или на свијећу у цркви Божију; или на српску школу, или на помоћ биједноме сусједу, или на удовице и сироте . . . . Ах, како се често може, и за новчић учинити много добра! Српска пословица вели: „зрно до зрна — погача, камен до камена — палача.“

Ево шта пише један свештеник: „имао сам једнога парохијанца, који је више година био одан пићу; колико је жалости поднијела његова породица, колико је пута он сам под заклетвом обећавао, да не ће више пити ракије, но све бијаше узалуд, он настави пијанчовање и разбијање . . . Једном приликом жена његова купи у дућану свијећу, коју трговац замота у неки папир, а на том папиру бијаше наштампана приповијетка о томе, како се један часник избавио пића, читајући по једну главу из св. Јеванђеља сваки пут, кад би га жеђа морила. Тај папир додаде она свому мужу. Добро сјеме паде на његово срце: несретник

стаде подражавати тога часника . . . Па шта? свакога дана све је мање и мање жедниo, и он, читајући св. Писмо, излијечи се од пића сасвијем. Ево, какво је велико доброчинство учинила своме мужу купивши му за неколико новчића такав лијек! Купи и ти, брате, за који сексер (10 новч.), лијепу књижицу за свога синчића, који већ зна по нешто читати, па ћеш видјети, како ће се он веселити тој књижици, и колику ће корист од ње имати! А зар се мало добра може учинити за те, с муком стечене, новчиће, које ћеш ти откинути од своје форинте? С муком стечени новчић тим је бољи, што на њему почива печат благослова Божијега: за форинту, лако стечену, нећеш учинити толико добра, колико за новчић, с муком стечени! . . . Само кад се то чини у славу Божију, у име Божије, просто, без самохвале, без сујете: и најбоље ће бити, ако за то твоје правило нико не буде знао, осим оца твога духовнога . . . .“ А ако немаш новаца, а ти подијели оно, што имаш, подијели комад хљеба с оним, који га нема, и опет узми за правило: уради ма што за сиромаха сваки дан, па макар пô сата, или четврт сата, помози му, удијели му оно, што он нема . . . . Вјеруј ми, брате мој: не ће проћи ни година дана, а ти ћеш само о томе мислити, како ћеш коме помоћи, како ћеш учинити добро дјело ради Господа . . . Само се труди у томе неуморно; *не пропусти дана, а да не учиниш дјела добра.* О једном светом старцу приповиједаху ово: док је он још у свом селу живио, па дознао, да који сусјед због сиротиње не може да пооре и засије своје њиве, он би устајао ноћу, одлазио би тајно с плугом на њиву такова сусједа и засијао би њиву својим сјеменом . . . Живећи у пустињи, старац би често излазио на пут, што води од Јордана у св. град Јерусалим, и износио би хљеба и воде уморним путницима! И кад би видио, да је који уморан, он би заиртио његов терет и испратио би га до горе Јелеонске. Враћајући се натраг, уиртио би опет од когагод његов терет, и носио би до Јерихона, који лежи не далеко Јордана . . . Кад-кад би старац сјео и правио обућу за путнике, имајући увијек уза се потребни алат. Једнога би напојио водом, другога наранио хљебом. Ако би сусрео кога нага, он би му дао своје одијело. А ако би нашао на путу мртваца, он би га опојао и предао матери земљи. Тако би му цио дан прошао у дјелима ради Господа, у дјелима љубави и милосрђа; тако прође и сав живот тога старца — трудбеника. Ево, што значи завољети врлину свим срцем и свом душом! Заволите, браћо, добро, па ће и вас завољети Бог: дијелите с Богом, ко шта може, и он ће благословити ваше трудове добрим успјехом. Само будите постојани у добру: што будете чешће чинили добро, тим ће оно бити вашему срцу слађе, тим ће нам бити благодат Божија ближа, и, вјерујте: она ће загријати ваше срце неоцијењивим миром, и ви ћете се увјерити, искуством осиједочити и дјеци ћете својој у аманет оставити, да је у добрим дјелима сва наша срећа — овдје на земљи, и блаженство — на небу. *Окусите*, и сами ћете се увјерити, *да је добар Господ!*

(Наставиће се).

О дужностима парохијалног свештенства.

Превео с руско славенскога **П. Рафаиловић**, свештеник.

(Наставак),

31.

Овом начину поучавања принадлежи показати: *а*) разлику која постоји међу гријехом својевољним и гријехом против своје воље, гријехом почињеним разумно и из незнања. Гријех разумно или са знањем почињен тежак је и баца грјешника и адске муке (числ. 15, 27, 30); такав гријех може повући за собом много неопроштених гријехова, а особито онај против Духа светога (Јевр. 6, 4, 9; 10, 26; I. Јов. 5, 16.)[1]).

Такођер потребито је да се разјасни и гријех уређени и госпоство истога над грешником и потешкоћа, да се од њега ослободи. — *б*) Доводити у свезу један гријех с другијем и посљедице истих једне с другим. — *г*) Преставити гријешнику гњев Божји, ужасни, предстојећи суд Божји, лишење небеских блага и — муке адске. — *д*) На посљетку поучити, у чему се састоји истинито покајање, које се мора продужити не само до исповиједи него и до саме смрти, а ако му буде дата за неко мало вријеме епитимија од свештеника. Но о овоме ће се, кад се буде говорило о тајни покајања, опширније говорити.

32.

Ако је икада потребито, да свештеник ревносни покара, то је заиста у оваким приликама, опомињући се оних божјих ријечи: **Возопіи крѣпостю, и не пощади, ꙗкѡ троубоу возвыси гласъ твои и возѣсти людемъ моимъ безакнїꙗ ихъ** (Исај. 58. 1.). И Павлову заповијед Тимотију: **Проповѣдꙋи слово настои благовреннѣ и безвременнѣ, ѡбличи, запрети, оумоли.** (П. Тимот. 4, 2.)

Стане ли пастир лагано и кроза зубе говорити, а не духовито, него благо, гледајући свакоме у брке и викати: мир, мир, гдје мира нема (Јез. 13, 10, 18, 19.) или на сиромахе грмљети, а богатима и благороднима ласкати, или их не укорити и не опоменути; Такав се пастир не може назвати лијечником оваца својих него убијцом[2]).

33.

То је исто тако, као кад би се **небѣлена плата приставила ризѣ ветсѣ, те горша дира боудетъ** (Мат. 9, 10.), а то је тако ради тога, што се учење, изобличење и поука није изговарала како треба, није била попраћена бодрошћу духа спојеном с трпљењем (Гал. 6, 1; II. Тим. 2, 25.) И по томе прави пастир на ране болесника не смије само вина, него и уља и вина изливати. (Лук. 10, 34)[3]).

Није ли могуће, имајући очинско и материнско срце — какво мора имати (I. Сол. 2, 7.) — наспрам гријешнима, ране његове излијечити, ни са олтара, ни приватно у кући; то му примјери апостолски и старих учитеља служе, како ће у том случају даље с њима поступати. (Дјел. 20, 19, 31; II. Кор. 2, 4; 12, 21; фил. 3, 18).[4])

34.

Безаконика треба треба поучавати све дотле, док се безакоња не отресе. Лијечник прави не губи наде у излијечење болесника, док има живота у њему. Тако и ми свештеници не смијемо посумњати у повратак заблуђелих кад смо ми од самога Бога на духовно лијечење позвани; — јер су од Бога особити часи покајања. Неке зове са свим рано, неке у трећи, а неке у шести и девети час.

---

[1]) Златоуст на гл. 18. Мат. Гријех је, вели, или јаван или тајан. Ако је јаван, нека се јавно изобличи, није ни него тајан, то нека се тајно и међусобно изобличи и дотични опомене.

Бл. Августин: ако знаш ти сам, да је брат твој згријешио и приправан си, да га јавно изобличиш, није си учитељ, него издајник. Ти сам знаш да је згријешио, дакле тајан је и гријех његов, то онда и тражи мјесто тајно и ту га опомени и укори.

[2]) Злат. на I. гл. Гал.: Господ је много пута мирно с ученицима својима говори, а некад само и оштро. Ракао је Петру: **Блажен еси Сїмоне варъ Іѡна**, и обећао је да ће основати цркву на исповиједању његовом За тим је рекао: **Іди од мене сатано, саблазнь ми еси.** А на другом мјесту: **Єда ли нь ы безъ разоума есте;**

[3]) Св. Игњ. Богоносац у посл. свештеномуч. Поликарпу еп. смирском, пише: Љуби све, као што тебе Господ. Све немоћи подноси, као прави подвижник, јер ако више устрпиш, вишећеш се поштовати. Ако уљубиш добре ученике, нећеш имати похвале. Не лијечи се свака рана једним лијеком, тешћу уљем мажи.

[4]) Злат. на II. Кор. у 28. бесједи: И заплакаћу се за многе гријешнике, који се не покајаше.

Бдите поминающе, ꙗко три лѣта нощъ и день не престаѧхъ оуча со слезами единаго когождо васъ. — И у другим посланицама говори врло јасно о овој пастирској дужности.

Али не треба заборавити ни оне, који устрајаше у безакоњу и од најекрајњег часа (Мат. 20, 1, 6.). С тога дужност је наша да у овом случају по примјеру апостолском поступамо: **wкнощъ всю тружденсм, ничесоже іхомъ, по глаголоу же твоемоу вкергоу мрежоу** (Лук. 5, 5.)[5].

35.

Правовјерне у добродјетелни живот упућивати.

Четврти начин поучавања, јест правовјерне упућивати у добродјетелни живот. С тога сваки пастир треба да поучава паству своју, да је вјера без добрих дјела мртва (Јак. 2, 17, 20, 26) и Богу непријатна и да се често дешава, да многи, изгубивши у себи глас савјести, јавно се вјере одричу по примјерју Имењеа и Александра (I. Тим. 1, 19, 20.) За тим треба да им разјасни, да хришћанска добродјетел истините и превасходи сваку лицемјерну, филозофску или грађанску, које за основ свој немају славу Божију, него сопствену корист. Као и то, да хришћанске врлине проистичу из једнога корјена, на име: из љубави к Богу, и да су тијесно скопчане међу собом тако, да кад би се једна прекршила, прекида се вас вез њихов (Јак. 2, 10). На свршетку треба ми напоменути, да је пут к небесима тијесан и да су врата, која воде у вјечни живот, уска (Мат. 7, 13, 14.).

36.

Невоље тјешити.

Пети и послиједни начин поучавања, јест невољнике тјешити. Двоврсне су невоље људске: духовне и тјелесне. Духовне — такођер су двоврсне: једне које сналазе оне, који се кају и плачу за своја безакоња (Мат. 5, 4), сазнавајући тежину својих гријехова и очајавајући да ће добити од Бога помиловања (II. Кор. 2, 7, 8.); друге пак, које сналазе оне, који благогодно живе, али трпе искушења тијела, свијета и дјавола (I. Петр. 2, 11; I. Јов. 2, 15; I. Петр. 5, 8, 9.).

Тјелесне невоље или опће су добродјетелним и грешницима, као: глад, рат, помор и ост., или су посебне: вјерско гоњење[6]) и сл. (I. Петр. I, 6, 7; 3, 14).

У свима споменутим невољама, које тјешења потребују, искусни пастир мора их тјешити словом Божјим, као непресушним изворам (II. Кор. 1, 4, 5.). Они који не потребују тјешења, т. ј. оне који се не хоћу кајати, пастир не треба ни да тјеши, него да их оштро и јавно изобличи, јер с таковима пастир треба да је оштар, а не благ и добар.

37.

Оне, које властита похот искушава. (Јак. 1, 13, 14.), треба не само да их тјеши, него и поучи, како бише се похоти отресли[7]) и с Богом се смирили, те с апостолом узвикнули: **(г) окаанныи азъ человѣкъ! кто мя избавитъ w тѣлѣ смерти сеа** (Рим. 7, 24); те се снима силама старали, да похот у зачетку уништили (Кол. 3, 5.), како неби породила гријех, а гријех смрт. (Јак. 1, 15.).

38.

Будући је почетним и извршилац, како вјере тако и спасења нашег, сам Господ Исус Христос (Јев. 12, 2) и нема другог имена под небом, о којем би се могао човјек спасти, осим имена Његовог (Дјел. 4, 12.), о чему сви пророци свједоче, да је сваки вјерујући спасење добио од Њега (Дјел. 10, 43.), да је проповијед о покајању на св. уста Његових проистекла (Лук. 24, 47.); то при којему драго спомену-

---

[5]) Злат. на I. Там. у 6. вар. поуци: Ми смо много о овоме говорили, а и њемо на престати говорити, док се ви не поправите." И даље у истој поуци: „Ако хоћете да вам ми небудемо досадни, то чините, ствар удовољите, јер иначе нигда вам нећу престанут о тим стварима говорити.

[6]) Имали пастир да тјеши оне, који рада истине страдају, а особито ради вјере; то у том случају мора их пастир поучити, да они, као људи поштени, морају се старати, да никаквог повода гоњен сами од себе не дају, него да поступају са свим поштено. **Сѣ бо естъ оугодно предъ Богомъ**, говори св. ап. Петар, **аще совѣсти ради Божіа терпитъ кто скорби, страждa безъ правды. Кая бо похвала, аще согрѣшивше моучими терпите: но аще добре творяще и страждоуще терпите. сіе оугодно предъ Богомъ** (I. Петр. 2, 19, 20.) Таковим начином пострадали Хришћани приближује се страдањима Христовим, и **прославлаютъ Бога въ чести сеи** (Исто Посл. Петр. 4, 15, 16).

[7]) Безаконе похоти у човјеку-велико су зло. Да је то вибла тако, свједочи ап. Петар, кад говори, да се треба од њих уклањати, јер **Что полишлиѣмя злам, исходящам w сердца, скверняютъ человѣка** (Мар. 7, 21, 22, 23). У десетој пак заповиједи забрањена је свака срдачна жеља: **не пожелиши жены ближняго твоегw, ни домоу, ни села** и ост. Ради чега дужан је сваки испитати самог себе, те похоте своја угушивати по овому: **Немли сѣкъ да не боудетъ слово тайно въ сердцѣ твоемъ беззаконіа** (Второз. 15, 9.). О таком испитивању св. Василије велики у слову „о познању самог себе" врло добро поучава.

том начину учења, дужан је пастир уливати познавање Исуса Христа,[8]) проповиједати учење Његово, напомињати милосрђе Његово и учити, да је Христос једина премудрост, правда, освећење и избављење (I. Кор. 1. 30.).

39.

Гдје и када треба учити?

Што се тиче послиједње тачке овог првог дијела т. ј гдје и када дужан је свештеник учити, уметнута је овдје ради тога, да неби свештеници промислили, да је мјесто поучавања само црква, па и то у недјелне и празничне дане. Мисле ли тако варају се, јер им најбољим примјером може послужити ап Павле, који је учио и въ церквѣ и по домамъ или све заједно или одјелито сваког појединца (Дјел. 20, 20, 31; Сол. 2, 11.) и по ноћи и по дану (Дјел. 20. 31.), благовременнѣ и безвременнѣ (II. Тим. 4, 2.)[9]).

Дужност је свештеника, да чешће полазе домове својих парохијана, како би дознали живе ли благоугодно; да ли супрузи звању супружкоме, родитељи родитељскоме, дјеца синовљем, господари и газде господарскоме, слуге послужничкоме, одговарају. И ако то све тако небива, да се стара исправити.

[8]) О томе нам говори Спаситељ: Се естъ животъ вѣчни, да знаоутъ Тебе единаго истиннаго Бога, и егоже послаль еси Іисоусъ Христа (Јов. 17, 3.). Ради и чега и говори ап. Павле: Ми проповѣдоуемъ Христа распѧта, Божію силоу и Божію премоудростъ (I. Кор 1, 23, 24). И на др другом мјесту: Христа, иже естъ оупованіе слави, ми проповѣдоуемъ, наказоующе всѧкаго человѣка, и оучаще всѧкаѧ премоудрости, да преститъ всѧкаго человѣка совершена ѡ Христѣ Іисоусѣ (Кол. 1, 28.) По примјеру споменутог учења Христовог и апостолског, црк. пастир, пак и сваки проповиједник слова Божијег, при којему драго начину поучавања, дужан је престављати, да је Христос син Божји, свијетлост свијету, а који иде по њему, неће ићи по тами; да је Пастир добро, који је положио и душу своју за овце, да је Јагње, које је узело на себе гријехове људске; да пут и истина и живот, врата, воскресење, страшни судија, који ће судити свакога по заслугама својима: во огни пламеннѣ ѡ чиститъ невѣдоущимъ ж Бога и не послоушающимъ благовѣствованіѧ Господа нашего Іисоуса Христа (II. Сол. 1, 8.) и остало, јер је дужан улијевати познавање И. Христа. И тако свака настава мора се оснивати на И. Христу; у противном случају бесплодна је и неспасава.

[9]) Злат., на посл. II. Тимот. у 9. бесједи, пита: Што значи благовременнѣ? То значи — сам одговара: — неопредијељено вријеме; увијек да је приправан и кад се одмара и кад је у цркви и кад се у опасности налази, и кад је у тамницу затворен, у гвожђима окован, и кад на губилиште иде, да изобличи и запријети; јер нема запријеке гдје се види усијех.

Така посјета мора бити честа, али не досадна, и да парохијанима даде повода, да мисле да долази код њих не ради пјанства или какве друге страсти, него само ради спасења њиховог.

40.

Особито се од свештеника изискује добро Пастирство. Ако пак не смије ни једну овцу изгубити (Лук. 15, 4.), и сачувавши деведесет и девет, а једну немарношћу својом изгубивши, то ће за њу одговарати душом својом: услијед тога треба да пази, налази ли се сваки његов парохијанин[1]) здрав помоћу благодати Божје, или болује ли од гријеха, те каквог љековитог срества потребује[2]). А ово није могуће без надгледања, испитивања и учена; јер се један лијек за све болести не може употребити. Искусни љекар, гледајући разноврсне болести и испитујући их, према њима и даје сходни лијек[3]).

41.

Дјело таквог карактера и толиког учења, не само по црквама него и по кућама, не само благовременнѣ него и безвременнѣ, не само с нарочитом приправом него и без приправе, свједочи како свештеник треба да буде ријечит и богат знањем, да би могао дужности својој одговарати.

42.

Услијед споменутог искуства, потребног сваком свештенослужитељу, то сваки онај био презвитер или дјакон, био онај који има намјеру ступити у свештенство, дужан је безусловно, када вријеме и силе допуштају, читати и изучавати св. Писмо,[4]) и тражећи у њему истиниту

[1]) Св. Јов. Златоуст на посл. Јевр., у бесједи 34: „Свима оним, о свештениче, који су бриви твојој повјерени, било женама, било људима или дјеци пружи утјешну ријеч.

[2]) Ист. на Мат.: „Као што домаћин знаде што му је кући потребито; тако и пастир треба да испитује нарав, дјела и понашање свијех, како би могао према болести и сходан лијек дати: или утјешити, или запријетити.

[3]) С тога сваки свештеник, налазећи се услијед каквог случаја у домовима својих парохијана, било крсном имену или ради освећења масала, ради исповиједи, причешћа и посјете болеснога, или ради каквих других случајева, дужан је поучавати, и поуком лијек или доуховноую пищоу болесноме пружити, да небуде у броју оних нешарених пастира, о којима ап. Јуда у својој посланици пише: Сіи соутъ въ мобвахъ вашихъ сквернители, съ вамиѧдоуше, безѣ боѧзни себе посоуще, облацы безводни, древеса есенна, безплодна и ост. (ст. 12.).

[4]) Како би могао свештеник изучавати св. Писмо и на памет тврдо научено држати, сам Господ И. Христос казује му: Воним себѣ, и снабди ѿдоушоу твою

мудрост с Давидом Господа призивати: „Еразоумаи мѧ, и испытаю законѣ твои: wкрыи очи мои и разоумѣю;“ за тим списе и правила св. Отаца тако исто и црквену и грађанску историју, вадећи различите примјере, сходне приповиједе и друга знања која се његовим дужностима односе. Не ради ли ко тако, тај не смије ни ступити у свештенички чин[5]).

43.

Као завршетак реченога, за знање, које је дужан свештеник својим парохијанима излагати, примјер ћу навести Павлово учење и бригу, у којој се, као у чистом зрцалу све речено огледа. Погледом само на главу 20. дјела апостолских

1) Чему он учи? Зар је изговорао молитви Господњу „Оче наш“, и то без разума?! О, далеко је он био од таквог некорисног и немарног учења! Он је засвједочио Јудејима и Грцима, какво треба да буде покајање и вјера у Исуса Христа (ст. 21.): он им је казао сву вољу Божију, која је потребна за спасење (ст 27).

2) Гдје је учио? зар само у храмовима или у скуповима? — Не само пред скупом, него и по домовима (ст. 20.); не само пред народом, него и посебно сваког појединца (ст. 31).

3) Када је учио? зар само у недјељним и празничним данима? ил' само св. четрдесетнице? — Даљу и ноћу кроз три године пребивања свога у Ефесу (ст. 31.), од доласка у Азију па течајем цијелог свог земног живота. (ст. 18.).

4) Како је учио? Сурово или оштро? — Не, него благо и смирено, много патећи (ст. 29).

5) Каква је сврха учења његовог? Можда слава и част? — Не, он није тежио за славом и чашћу, него се трудио само ради тога, како би радосно скончао живот свој и извршио службу, коју је од Христа примио (ст. 24.).

6) При таким околностима, је ли благодатно и спокојно живио? — Не, него је претрпио многе напасти и невоље од Јудеја (ст. 29.).

7) Је ли имао какви приход за трудове своје? — Не, јер овога није ни тражио ни желио имати: *Сребра, говора, или злата, или* ризѣ ни единагw кождѣкѣ (ст. 33.). Руке су његове не само њега, него и многе друге с њим издржавале (ст. 34.). И то је био узрок, да је овај велики учитељ ученицима својима својима рекао: чистъ азъ w крове всѣхъ (ст. 26.).

ѕѣлw, и не закоуди всѣхъ словесъ и да не отстоупатъ от сердца твоего всѧ дни живота твоего, и да наставиши сыны твоѧ, и сыны сыновъ твоихъ (Второзак. 4, 9.). Да не отстоупитъ книга закѣта Моегw от оустъ твоихъ, и да поучаешисѧ къ нен день и нощь: да оухранѧемъ творити всѧ писанѧа, тогда благоусп҃ѣшни и испракиши поути твоѧ (Іисоус Нав. 1, 8.).

Тако и апостол учи: Внемли чтенію, оутѣшенію, оученію, къ сихъ поучаисѧ, къ сихъ прекиваи, к сихъ разоумѣваи и ост. (*1.* Тимот. 4, 13.). Слово Христово да вселитсѧ къ васъ богатно, во всакои премоудрости (Колос. 3. 16.).

Св. Јероним (6. нар. пукао) на гл. 8. књиге Левит.: „ако ко жели бити свештеником, нека небуде именом само, него и дјелом; нека подражава Мојсеју и Аролу, који се као што се пише о њима, не одрицаху кончега завјета: вѣ оубо Моусеи непрестанно къ скинїи Господнѣи. Зашто је он ту све пребивао? — Да би се или сам од Бога чему научио, или народ чему поучио. И ово су двије главне дужности свештеничке, да се или сам од Бога научи, проучавајући га. Писмо или да пастиру поучи, на име да је поучана ономе, што ју сам од Бога научио, не по својој вољи и по разуму људскоме, него онако, како Дух свети учи.

[5]) Сиракса Господ преко пророка Озије немарног свештеника и пријети свему дому његовом: Понеже ты, оученїе Мое отвергль и азъ тебе, ежи не жрчествовати Мнѣ: и закыль еси законъ Бога своегw, закоудоу и азъ чада твоѧ Озија 4, 6.).

Апостол је заповиједио, да се немају за свештенике рукополагати они, који нијесу ријечи закону и који су порочног живота, него они, који су способни друге учити о којој су доброј владала. Иже слышль еси от мене, говори он, сіѧ предажд҃ь вѣрнымъ человѣкwмъ, иже довольни боудоуть и иныхъ наоучити. (II. Тим. 2, 2.).

3. пр. VII. васељ. сабора: „Наређујемо, да сваки онај, који се има произвести на епископски ступањ (тако исто и презвитерски) мора свакако познавати псалтир, како би изучио и сав свој клир, да се из њега поучава; такоми нека се испитују како би се дознало, да ли имају спремни и способни дух, да размишљено, а не тек површно, чита свете правила и свето Јеванђеље и књиге божанственог апостола и свето божанствено Писмо; те да ли ће пажљиво повјерену му паству учити. Ако нема воље и ако не изгледа да ће тако поступати, нека се не поставља.

Св. Јован Златоуст у четвртој књизи о свештенству у дуго о ономе пише и поучава свештенике, захтијевајући од њега упражњавање у светом Писму и другим наукама. Не буде ли се упражњавао и показао ли се немарним и неука ли, како треба у вјери и покајању народ утврђивати, те на штету својих парохијана буде, то се такоме забрањује, да буде за свештеника произведен; јер такови морају имати пред очи јеванђелске приче о злим работницима (Мат. 21.) а слугама, који су таланте примили (Мат. 25 и сва 26) и о добром пастиру и изгнаницу (Јер. гл. 10.).

(Наставиће се.)

Блаженства.

Приказао по F. Rougemontu **С. Араницки**, прот. капелан у Земуну.

(Наставак.)

„Кад Исус видје народ, попе се на гору и седе, а приступише му ученици његови. И отворивши уста своја учаше их говорећи.“[1])

Ти преблаги и смирени Господе Исусе, који ниси своје ученике да их поучиш, у пустињу одвео нити на синајске висине сам узишао, нит им под муњом и громом говорио; него ти остаде заједно с њима у пријатној и плодној Галилеји, ти си изабрао гору сваком приступачну и на њој си проповедао о спасењу окружен многобројним народом, што се из свих крајева агрнуо. Сео си међу њих и говорио не као господар, који своје наредбе даје, него као пријатељ, што своје мнење износи. Наука је твоја задивила твоје слушаоце, твој глас имађаше толико ауторитета и уважења, што га може само савршена истина и необориво увјерење пружити. Ти си говорио о ономе, што се скрива у дубини душе човечје, који је све испитао својим рођеним очима; ти си говорио о небеским тајнама као путник, који је одande сишао. И ми ученици твоји, који те можемо после 18 столећа само да читамо, ми, који смо прочитали по сто пута твоју проповед на гори, ми се чудимо и дивимо непрестано и дан данас твојим тако простим и опет тако узвишеним мислима. При сваком погледу којега си нас удостојио да загледамо у тајне природе човечје, велимо ми: „Тако је“ и опет те само у пола разумевамо. Истину коју нам ти из живота свога износиш, налазимо ми заиста и у свему; само ју ти потпуно схађаш и откривај, да нас задивљује оно, што нашој немоћи пружаш. О Господе Исусе! Ти си човек као ми, јер арханђео није нас кадар тако познати; али си ти више него човек, јер човек никада не говораше као ти, и кад нам ти кажеш, да си јединородни син Божји, то ти радо верујемо, теби који си нам седећи на гори разјасниo новозаветни закон и расветлио молитву и степене духовног живота. „Коме ћемо ићи ако не теби Господе? Ти имаш речи живота вечнога“[2]).

Блажен.

Прва реч, коју си изустио, јест обећање среће, које се 9 пута понавља. Је ли могло и друкчије бити? Зар те нису при рођењу твоме анђели Спасителем назвали и зар није требало да ти будеш за све народе *велика радост*.[3]) О како си добро познавао срца наша, кад си нам се окренуо речима: *Блажени су* . . . . . Дакле у тебе је тајна блаженства; а та тајна, тајна живота човечјег, то је оно највише добро, што га сви људи траже, деца као и стари, богати као и сиромаси, дивљи необразовани, као и они које зраци цивилизације обасјавају; то је онај камен мудрости, што га је човечанство још од раја узалуд тражило. Једни траже блаженство у телесном угађању, само ови упропашћују душу, она страда и умире — други у части и слави, само њима срце вене и у себи осјећају горку празнину; — трећи у најватренијој страсти, у љубави; али она их троши или се изненада угаси или их притискује и испуњава радошћу, којој сваки час смрт прети; — неки у врлини, али их она испуњује поносом и гордошћу, подлеже при првом искушењу или нас остаља саморане без

[1]) Мат. 5. 1. 2.

[2]) Јов. 6. 68.

[3]) Лук. 2. 10—11.

икакве заштите према Богу, који према дотичном нема ни најмање обзира. Тако дакле испитујемо ми све путеве, којим можемо до циља жеља својих доспети, само нас ниједан не води тамо! Па шта значи ова опћа заблуда? Значи да ми немамо права да срећни будемо. Но као да не произлази од Бога наша топла жеља да срећни будемо. Он је заиста тај, што нам је усадио у срце ову неугасиву жеђ и ову незаситљиву глад. Такови нагон и сувише је узвишен, а да би могао бити посљедицом греха. Кад се ружа наслађује благом светлошћу сјајнога сунца, кад шева веселим цвркутом васиону испуњава, то како неби човек имао права, да срећан буде? Али човек је згрешио, па је падом својим са свим своје право изгубио. Грех и блаженство се искључују, као светлост и тама, као истина и лаж; не може се у исто доба и у једном и у другом живети. Зар није грижа савести, бољетица, невоља, страх, посљедица греха? Како може радост уз њих стајати? Зар ју неће они из станова наших изгонити? Тако човек, који ју тражи, иде за оним што је добро, и то он не би смео изгубити, што му је немогуће опет постићи. Но што је немогуће човеку самом, то му је могуће уз помоћ божју. Бог је човека створио срећним. Грех, када је срећу човечју разорио, није до крајности природу човечју повредио и растровао, а Исус се назива Спаситељем. О Исусе! Избави нас од грехова наших, успостави и обнови природу нашу и испуни нас радошћу! Реци нам, какви треба да смо, па да се онима прикључимо, које ти за *блажене* сматраш.

§ 1. *Блажени су сиромашни духом.*

Духовно сиромаштво: то је дакле прво блаженство, које нам износиш, о Исусе; то је дакле прво душевно стање, по ком се прави ученици твоји познати могу, њихова прва станица на путу спасења, прва степеница на тајанственој лествици што води са земље на небо.

Фарисеј за свагда и свуда, частољубиви и сујетни световњак сматра се богатим да у свему изобилује, да је притиснут сваковрсним злом, које није заслужио; да је обасут свакојаким добром, које је у свако доба спреман чинити, да је издашне руке и у милостињи, коју у изобиљу чини, да је велик у части, коју му свет указује, да је богат и у уздању на доброга Бога и у нади на живот вечни. Али на једаред сине муња у савести његовој, проповед, реч из св. јеванђеља, савет побожна пријатеља, религиозна поука или какав несрећни случај, самртна бољетица, ненакнадиви губитак, или и чудесно спасење или поглед новорођенчета, које се у колевки осмејкује, и прекида обичан ток његових мисли, изводи га први пут пред св. лице Бога свевишњега, пред њега самог, његово срце, његов живот и њега језа и страх спопада. У њему се рађа мисао, да би могла његова велика срећа бити само једна велика обмана, Он се осећа побуђеним, да то тачно испита: он се сматраше богатим, и сада види и уверава се, да је *сиромах* и то у *најјаднијем стању;* да је бех љубави према Богу и ближњему, да је без молитвеног осећаја, без светости и чистоте, без тврде наде, без вере и без сваког истинитог добра. Он мишљаше да у свему изобилује а он је у *духовном* смислу најбеднији *просјак.*

Цариник, блудни син сматраше се богатим у радости, задовољству и уживању, ништа, мишљаше он, не оскудева његовој срећи, тако му је страст заслепила и занела душу и срце. Али громки глас једног Јована Крестителља или благи и њежни глас Христа Спаситеља, велика несрећа, брига неизмјерна, бродоломство,

удар силнога грома, баца га у таму очајну . . . . он долази к себи, просуђује сладост порока те увиђа његово горко ништавило, броји своје духовно благо и најпосле долази до увјерења, да је он бедни просјак.

Бедан и сиромашан па опет *блажен*, јер цариник (митар) и фарисеј живљаху у лажи, а сад познају истину; јер дане своје проводише у горкој самообмани, што је сад све разорено, јер окрену леђа тами а лице своје истини: *Блажени су сиромашни духом, јер је њихово царство небесно.* Је ли њихово? Но Боље је рећи: *њима ће припасти. Сиромашни* се спремише и кренуше на пут, једнога дана, да наскоро доспеју у небеско царство; но они још нису у њега ступили. Они метоше већ једну ногу на прву степеницу лествице, којом се небу иде, али другом ногом стоје још на земљи. Од њих би лудо веровати, да је већ сада њихово небеско царство. Не односе ли се сва остала блаженства на будућност; да *ће* се утешити, да *ће* помиловани бити, да *ће* се синовима божјим назвати. Но што ја видим? Хришћани који су савршенство постигли, оно у 9 блаженства, то су мученици, а за њих се каже: *Њихово је небеско царство.* И то је исто речено о верујућима у првом блаженству! Како! Исто обећање важи за мученике и сиромашне и обратно? Како! Зар они, који су тек ступили на стазу твоју, припадају теби Исусе, баш као и они, који су је већ са свим прешли и својим знојем и крвљу поškропили. Како! Зар царство небесно припада нама од оног часа, чим сами признамо своје сиромаштво. Јест, ти нам велиш, ти, који си оваплоћена истина; да *је*, а не да ће бити сиромашних царство небеско. Где ће се сад наћи људи, тако будалаштих, да неће радити на својој материјалној пропасти, која ће им одмах небо и блаженство осигурати, па да ће противно теби тврдити, да су фарисејство и светска уживања богатство, које више вреди од твога спасења и да веће блаженство имају, него што може твој мир дати? Али ко слуша твоју проповед? Ко се пашти да разуме твоју науку? Свет неће да се учи са твога живота живети, у твојој радости уживати и њој се радовати. Због греха је он са свим обезумио.

Ми, које избавља милост твоја од света, ми ти верујемо. Ти нам велиш, да царство небеско припада сиромашнима и узимамо те за реч. Ти нам то кажеш, и ми оберучке пригрљавамо таку срећу. Ти нам велиш и то, ако смо сиромашни, да ћемо се осназити речју твојом, да ће нестати сваке сумње у погледу нашег спасења, која се рађа у срцу нашем. Кад смо сиромашни? . . . . Је ли нам то заиста могуће, да се прикључимо броју твојих сиромашних, а да то не будемо (иисмо)? Не ћемо ли ми то по својој тајанственој радости сазнати? Заиста духовно сиромаштво и блаженство срца налази се у најтешњој вези само у тебе, и ко се осећа блаженим у свом сиромаштву, заиста мора бити свестан и уверен да припада стаду твоме.

Ти си заиста, о Исусе, добро познавао срце човечје, кад си рекао, да небеско царство припада сиромасима као мученицима; јер се јунаштво твојих следбеника и исповедница састоји у сиромаштву и остала блаженства показују нам развитак овог духовног живота, који сиромаштвом започиње.

(Наставаће се.)

Четири путевође добром животу: страх божији, мудрост, трезвеност и рад.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеву.

(Наставак.)

Никола. Све, што ти говориш, деда, истина је, али узрок томе није баш леност и бодавадисање, него је то слепоћа: народ не зна шта и како да ради, како да доскочи своме злу. А ето ветрењача, право си казао: нацео посад тек једна само — у вас.

Онуфрије. Има још у Семена Коровојникова.

Никола. Но, па две. — Свакако, истину рећи, треба да је има сваки газда, у кога је не више, него два или три јутра земље, и не кошта много, само 20 рубаља.

Онуфрије. Тако је то. Али кад би се удружило њих пет комшија, па купили ветрењачу, дошло би на сваког по 4 рубље, а корист би била сваком сигурна. — Сад се праве лаке ветрењаче: четворица је могу пренети куд им је нужда. Један би радио с њом неколико дана, кад би тај извејао, био готов, — однео би други и тако би ишла од комшије до комшије.

Никола. На тај начин могли би узети и сечку за сламу!

Онуфрије. Тако је, сечка је још нужнија, него ветрењача. Ко уме вејати згодно и вешто, тај ће извејати и без ветрењаче, а сечка је — велика помоћ у газдинству, и њу би требао да има сваки, ако неможе сâм, то у заједници с другима. Време је новац, а колико оде времена на сецкање! Сирото марвиниче једва се вуче; а то с тога, што му никад не исецкају рану — жваће, бедну, сламу, а иде пољу и ливадама, те мршави; а снагу јој даје сечена рана, опарена водом, помешана мало мекињама или љускама, од тога ће се тако опоравити, угојити, да ћеш је једва познати. Имам сечку изврсну, — дао сам за њу 30 рубаља, но одавна ми је те повце навадила. Њом могу и деца да раде, што и раде код мене; нарезку ти они за кратког данас најмање 25 џакова и то не само снопове, но и измлаћену сламу сецкају. Да се сложе пет газда и да дâ сваки 6 рубаља, па ето им сечке и посао би ишао као намазан. Један би држао сечку недељу дана, приправно би себи одмах неколико 100-пна џакова, то би му дуго трајало, — предао би је за тим другом, други трећем и т. д. На тај начин ишла би у наоколо и сваки би радио њом, и за једну зиму она им се сама исплатила.

Никола. Зацело! Сад си ми добро растумачио, да је друго рад разума, а сасвим друго рад човека слепога код очију.

Онуфрије. Разуман рад увек је јефтин. Сам видиш: да сечка два пута јефтиније ради од руку.

Никола. Права је истина! Али наш народ дуго још морамо чекати, да би његов рад био тако разуман, као што је у Немаца: Свакако пак наш се народ труди, ради тешко и свакако ми се чини, да напредује у лености. Често и ноћу ради, и то тако, да не знаш управо, кад се одмара: тек свануло он опет за радом!

Онуфрије. Кад хоћеш да знаш, какав је наш народ, да ли раден или не, ти не гледај њега лети, за време вршитбе: тада ти он ради, јер зна, ако не буде радио, умреће од глади. Ти га огледај у друго време и све ћеш га боље појмити кад се прилагодиш нашим друштвеним или заједничким радњама. Чим дође зима,

и завеје путеве, и гоне народ да чисти (снег не забадава, него за новце), ти стани подаље на страну и гледај. Тада ћеш видити, да је на рад, који би један израдио, изишло десетеро, а на оној, што би десетеро урадили, раде 100 људи, јер не раде као што се ради, већ више торочу по вас дан на мразу. Једва силом то један то други сагне се; па погледај га како диже лопату, како баца снег, како му је милије мрзнути, него прионути за послом, како стење, стане, после сваке лопате одмара се, и опет четврт сата стоји, докле не намисли, где ће опет спустити лопату, — и тако нехотице помислиш, да од таквог народа ништа добра нема, осим да сам Господ Бог удуне у њега нови дух и отвори му очи, јер он како је био роб, тако и остаје.

Никола. С тога мужик тако ради на наднице и говори: „сад нема спахија.“

Онуфрије. А зашто он тако говори? За то, што још право није слободан, ни разуман, ни честит човек, него роб, који онда више ради, кад осећа над главом штап, а како нема штапа, нема у њега ни части: он се не стиди самога себе да стоји цео дан, а за тим да пружи руку да прими плату! А дед иди и види у селу код Немаца, где такође има надница, — шта ћеш видити? Код њих на надници раде тако сложно и неуморно, као да сваки за себе ради . . . Код Немаца има части, има поштовања према самом себи; он би се стидио напшав на рад да стоји, држао би то за грех! Немац је паметан, он зна, кад не учини, што је данас нужно, то ће му доћи ма кад опет да то уради. Радио себи, а другом, не треба му надзирача. Отиди у Немачку, — тако ми говорише људи, који су тамо били, — видићеш да увек од почетка до краја њихови надничари раде без надзирања и нигде не ћеш чути да гоне и терају на рад као код нас: „дед, што си стао!“ И код нас на народ треба викати као на марву, иначе од рада ништа. Срамота, срам!

Никола. Да, у нашем народу мало има части! Али право да кажем, да ли може својски радити за 20 копејака!

Онуфрије. Истина је; Немац не ради за 20 копејака; он треба добру плату, али за то добро и ради, и у сваком случају Немац без надзирања двапут више уради од нашег раденика. А зар не би и ти платио раденицима по 40 копејака, па не би морао ићи за њима да пазиш, него би их послао на ливаду или њиву саме са потпуним уверењем, да ће ти све урадити људски, савесно, како треба?

Никола. Тако је! Но зашто наш народ није такав, као што је други?

Онуфрије. Зашто? За то, што је више од 500 година у невољи тешкој, у ропству, за то, што су га начинили робом, а у роба као у марве нема части и поноса, нема поштовања према самоме себи. Растумачићу ти примером, шта је такав роб. У старо време био је код нас овде на посаду неки арендатор спахијски, — није ти то био човек, него звер. Радо је мучио и тукао поверене му људе, и кад би којега шибао, а овај се не би ни на мрштио, тога би похвалио и наградио — дао му ракије или друго што. Тако дођем једанпут к њему у кућу, да купим пшенице и тада сам видио, како мужик добивши 20 удараца штапом, устаде, дође арендатору и рече: „молим вас 60 копејака, — ја ћу још одржати 20,“ — и зацело је лего наново за 60 копејака! Од таког роба, који нема ни мало појма о части, достојанству човека, који својевољно даје тело своје на ругло, што не чини ни марва, можели се очекивати, реци сам,

човечанско понашање и владање? Такав човек не ради без бича и штапа; он не појми, како се труди, ма то и за плату, не стиди се да му стоји за леђи назорник и да му непрестано вичe: „ој што си стао? не дремај! пожури се!“ А у таковних су родитеља и дјеца таковa; ропска крв прелази с колена на колено.

(Наставиће се).

Беседе о Молитви Господњој.

За народ превео **Григорије А. Николић**, свештеник у Митровици.

Рекне један од ученика Исуса Христа: Господе! научи нас молити се Богу. А Исус им рече: Кад се молите Богу, говорите: Оче наш, који си на небесима! . . . (Лук. 11, 1—2).

Беседа I. Увод.

О неопходности молитве

Шта је, браћо моја Хришћани, најнеопходније човјеку за утврђење у њему вјере и љубави према Богу? Најнеопходније је молитва.

Молитва је неопходна: 1) за саму нашу вјеру. Јер своју вјеру дужни смо ми умножавати, дужни смо стајати у њој и утврђивати се (1. Кор. 16, 13). А будући да је вјера дар Божији (1. Кор. 12, 9), то како нам је у почетку даровано Богом вјеровати (Филиб. 1, 29), тако у истини и стајати и утврђивати се у вјери ми друкчије не можемо, но помоћу Божјом (1. Кор. 12, 9). По овоме баш истинити ревнитељи побожности моле се Богу о самој вјери: Господе! **приложи нaмь вѣрѣ** — дометни нам вјере (Лук. 17, 5). 2) Пошто наша вјера мора бити посвједочена добрим дјелима; то нам је молитва неопходна и за добра дјела; јер, без Божије помоћи ми не само не можемо учинити какво добро дјело, него шта више не можемо ни помислити о добром као што учи апостол Павле: *не да смо врсни од себе помислити што, као од себе, него је наша врсноћа од Бога* (2. Кор. 2, 5). *Јер је Бог што чини* у нама *и да хоћемо и да чинимо као што му је угодно.* (Филиб. 2, 13). Дакле молитва нам је неопходна за најглавније у нашем животу: за вјеру и љубав, без чега се не можемо спасти.

А колико је код нас у животу несрећа, које као што се шалу на нас Богом, тако исто и удаљене могу бити од нас не другим ким, него Богом, послије наше молитве к Њему! Колико је код нас у животу искушења, или таковних случајева, при којима ми лако можемо сагријешити! Будући да та искушења бивају код нас нехотице, а међу тим су она тако опасна, да, сваки пут, наводећи нас на гријех, тим самим могу погубити нашу душу; то нисмо ли дужни по томе *стражити и молити се Богу, да не падемо у напаст* (Мат. 26, 41); а ако смо већ пали и сагријешили, тада да нам Господ опрости наше гријехе?

Најпослије, колико имамо ми непријатеља видимих, а особито невидимих, то јест ђавола! Ти духови злобе и само се о томе и брину, да нас могу погубити, свуда иду као љути лавови, тражећи кога би прождрли (1. Петр. 5, 8). Будући да су ђаволи најгори, и несравњено јачи од нас, наши непријатељи, и при свем томе они су тако окретни и лукави, да лукавштине њихове ми чисто и не примјећујемо; то чим се можемо од њих избавити, ако *не сваком молитвом и молењем, молећи се Богу духом без престанка* (Ефес. 6, 18)?

Дакле молитва је за нас неопходна. Молитва је живот наше душе. Ми све примамо од Бога, и све што имамо није ништа наше (1. Кор. 4, 7); сваки трепутак живота нашега дар је Божји, и по овоме ми смо дужни без престанка захваљивати Богу. Свети апостол Павле даје нам заповијести: *молите се Богу без престанка. На свачему захваљујте, јер је ово вола Божја у Христу Исусу од вас* (1. Солун. 5, 17—18).

Молитва нам је исто тако прирођена, као што је прирођено малом и слабом дјетету да се обраћа за све својој матери: хоће ли оно да једе, да пије, да се обуче, за све обраћа се матери; мати га овда-онда покара, казни, — простодушно дијете ипак обраћа се матери, и без ње не може макнути се никуда. Исто тако је баш и нама прирођено свагда и за све обраћати се Оцу нашем Небеском: и за јело, и за пиће, и

за одијело, и за просвјету нашу у вјери, и за поуку у добрим дјелима, и за опроштење наших гријехова, једном ријечи за све. Као простодушна дјеца, дужни смо ми обраћати се Богу са љубављу и хвалом шта више и тада, кад нас Он кара, опомињући се, да је Господ и у карањима Својим толико исто према нама милостив, колико је милостив у добротама Својим (Јевр. 12, 6—8).

Дакле видите, браћо моја мила, како је молитва неопходна за нас, како нам је прирођена, и — да је она живот наше душе. Но кад је молитва тако за нас неопходна, да ваља и треба да буде сталним нашим занимањем; то не излази ли из тога, да смо се дужни побринути да знамо, како је потребно молити се Богу, да би молитва наша угодна била Богу, и да нам се не обрати у гријех, јер бива и има и таковых молитава, које се обраћају у гријех ономе, који се моли Богу (Пс. 108, 7); На сваки начин дужни смо се побринути о томе. Дакле како нам се ваља Богу молити, па да нам молитва буде Богу пријатна, плодотворна и да нам се не обрати у гријех? Томе нас учи молитва Господња: Отче нашь, иже еси на небесѣхъ! Ту молитву је Господ наш Исус Христос управо с том намјером и предао Својим ученицима, да их научи, а кроз њих и све нас — молити се Богу. Он је рекао: *Овако дакле молите се ви:* Отче нашь, иже еси на небесѣхъ! Да свѧтитсѧ имѧ Твое; да пріидеть царствіе Твое; Да бꙋдеть волѧ Твоѧ, ꙗкѡ на небеси, и на земли; Хлѣбь нашь насꙋщныи даждь намь днесь; и ѡстави намь долги нашѧ, ꙗкоже и ми ѡставлѧемь должникѡмь нашимь. И не введи нась во искꙋшеніе; но избави нась ѡть лꙋкавагѡ. Іако Твое есть царствіе и сила и слава во вѣки аминь. (Мат. 6, 9—13).

Од свију молитава та је молитва најглавнија и најважнија. Њој нас је научио Сам Господ; у њој је речено све, о чему највише може човек и дужан је молити од Бога. На основу те важности молитве Господње и уједно наше свагдашње обвезаности молити се Богу, ја сам и наумио, браћо моја љубазна, да вам у неколико бесједа протумачим молитву Господњу. То тумачење ми ћемо одпочети, ако Господ Бог благослови, идуће недеље; а сад вас молим и преклињем: да се потрудите на изуст и без погрјешке научити и свагда у памети чувати молитву Господњу: Отче наш. Како је неопходно молити се Богу свима: и старом и младом, ученом и простом, — то и молитву Господњу знати и сваки дан њом се Богу молити потребно је свима заиста.

Господ Бог, *обасјавајући свакога човјека, који долази на свет* (Јов. 1, 9), нека вам помогне познати и без престанка држати у памети молитву Господњу. Амин.

Беседа II. О призиву.

Молитва Господња — Отче нашь — дијели се на призив, седан прошења и славословље.

Прве ријечи молитве Господње — Отче нашь, иже еси на небесѣхъ — зову се призивом, јер њима, обраћајући се Богу, призивамо Га вичемо Му, говорећи: Оче наш, који си на небесима! Даље долазе седам прошења: 1) да свѧтитсѧ имѧ Твое; 2) да пріидеть Царстіе Твое; 3) да лꙋдеть волѧ Твоѧ, ꙗкѡ на небеси и на земли; 4) хлѣбь нашь насꙋщныи даждь намь днесь; 5) и ѡстави намь долги нашѧ, ꙗкоже и ми ѡставлѧемь должникомь нашимь; 6) и не введи нась во искꙋшеніе; 7) но избави нась ѡть лꙋкавагѡ.

Свима тим ријечима молитве Господње молимо Бога овога ил' онога блага. Најпослије последње ријечи молитве Господње: ꙗко Твое есть Царствіе и сила и слава во вѣки, аминь, зову се славословљем, јер њима ми прослављамо царство Божје над свима, Његову свемогућу силу и вјечну славу.

Дакле почећемо тумачење молитве Господње са призивом. Призив гласи овако: Отче нашь, иже еси на небесѣхъ, или краће речено: „*Оче наш Небески!*“ Браћо, ове прве ријечи — *Оче наш* — дужне су побудити свакога од нас и расположити к молитви! Може бити ти се, љубазни у Христу брате, бојиш да се обраћаш на Бога, држећи себе великим грјешником, а Њега строгим Судијом, пред чијом *неиздржљивом величином* нико се не може противити; можда ћеш ти, при погледу на мноштво својих гријехова, шта више очајавати у Божјем милосрђу и рећи ћеш, да ће тешко примити Господ какву год молбу твоју? Па сјети се своје утјехе ради, да је Господ уједно и наш Отац. Он ма да је и праведан, али је и милостив; Он ма да и строго тражи и захтјева од нас за наше гријехе, но и милује у свему грјешнике, ако се они обраћају

к Њему са искреним покајањем. Сам Господ наш Исус Христос говори: *кад ви зли будући умијете дарe добре давати дјеци својој, колико ће више Отац ваш небески дати добра онима, који Га моле* (Мат. 7, 11). Па и како ти, љубазни у Христу брате, налазећи се без престанка пред очима свуда присутнога Бога, можеш живјети и никад да се не обраћаш к Њему — Оцу нашем Небеском? Зар дјеца не говоре са својим оцем? И каква су то дјеца, која не ће да говоре са својим родитељима? Напротив разумна дјеца увијек налазе особиту сласт у друштву са својим родитељима, сваки пут сретајући мили поглед и слушајући од њих умиљате и добре ријечи. Тим више и чешће дужни смо ми да се обраћамо ка Оцу нашем Небеском, који нас љуби несравњено више од тјелесних родитеља; тим више сласти можемо ми налазити у молитви к Богу, у том разговору с Богом. Дакле ријечи, — *Оче наш* — веома јако побуђују сваког онога, који се Богу моли и расположају сваког к молитви.

Но пита се, па како ми можемо звати Бога својим Оцем? Како смијемо ми приписивати себи такову част, да се називамо дјецом Божјом? Можемо, браћо мила! Бог је заиста наш Отац: 1) јер нам је Он даровао живот; јер ма да се ми рађамо од родитеља, но родитељи нас рађају по Божјем благослову. 2) С тога је Бог наш Отац, што нас Он Духом Својим рађа у живот духовни у тајни крштења. У овом односиџу ми да нисмо по природи дјеца Божја, какав је Јединородни Син Божји Господ наш Исус Христос, но по благодати и посиновштву. О овом свети Јеванђелист Јован богослов овако говори: *Који Га примише*, то јест Исуса Христа, *даде им власт да буду синови Божји, који вјерују у име Његово* (Јов. 1, 12).

Но кад је Бог наш Отац, уз то не само неколицине, него свију људи, особито свију Хришћана, у опште — општи *наш* Отац; то дакле ми смо сви људи — браћа међу собом. По овоме дужни смо приступити к молитви с духом братољубивим и мирољубивим према свима, не мислећи никоме зла, великодушно праштајући све нанесене нам од ближњих увреде, слично ономе као што и Отац наш Небески опрашта све нама у Христу. Уз то дужни смо приступати к молитви и молити се Богу са смиреношћу и са истинито-хришћанском простотом, заборављајући то, да је један од нас више другога по стању, мислећи само једно да смо сви без разлике дјеца Божја, и дакле смо сви пред Богом једнаки. А пошто смо сви по Богу браћа, то по томе осјећају братољубља ми смо и дужни молити се Богу не само за себе, него и за све, по заповијести апостола: *молите се Богу један за другога да оздравите* (Јак. 5, 16). Последње ријечи призива: — **иже єси на нєбєсѣхъ** — говоре нам, да је Господ по преимућству на небесима, да је све земаљско — нечисто и пропадљиво — недостојно Бога, и да Господ љуби и воли само неб ско, што је чисто, свето и непропадљиво. По овоме, приступајући молитви, дужни смо ми очистити ум свој од свију нечистих помишљаја, а срце од свију нечистих жеља; дужни смо оставити на страну сваку земаљску бригу, то јест да не будемо у пријеме молитве расијани, да не мислимо ни о чему свјетском и да се не бринемо о ничему земаљском, него да се удубимо у ријечи молитве, да мислимо само на једнога Бога, и ма да смо на земљи, но духом смо се дужни узвисити и тако, као да смо на небу код самога престола Божјега.

Ето, браћо хришћани, то је у кратко тумачење призива молитве Господње! Дакле почетне речи молитве Господње — **Отчє нашь, иже єси на нєбєсѣхъ** — у почетку храбре сваког, који се моли Богу и побуђују дух молитве, за тим уче да се молимо Богу с духом братољубивим и мирољубивим, са срцем чистим, оставивши на страну сваку земаљску бригу; уз то да се молимо Богу не само за себе, него и за све људе. Молимо се Богу, браћо, увек тако, ако желимо и хоћемо да нам се од Бога молитва прими. Амин.

(Наставиће се).

Бесједе М. С. Поповића, презвитера.

(Наставак),

На Никољ-дан.

Благочестиви Хришћани!

Између свијех просвјетитеља православља, наша мати света црква највише прославља св. оца Николу светитеља чудотворца.

У храмовима православним сада се поју дирљиве стихире празничне, тако умиљате, да човјек слушајући их, неко га небесно миље заноси у мислима својим, здружује се анђелским коровима, приносећи пошту великоме чудотворцу и учитељу православља.

Многе српске породице данашњи дан светкују, као дан своје крсне славе. У многим мјестима, још особито славе овај дан, што су многи храмови подигнути у славу Богу, а посвећени на данашњи дан у част светога оца Николе.

Свети Никола још из дјетињства, био је благе и добре душе, те су га његови родитељи, сви старији и млађи волјели и љубили.

Гладан и жедан остајао би, а да сиромахе нахрани и напоји.

У цркву је свагда ишао, молио се Богу, не само за се, него и за остале људе. Он је био ревносни проповједник слова Божијег, те је чувао цркву од расколника и од свакијех јеретика.

Због његовијех добријех дјела, Бог га је примио у своје угоднике, а православна црква прогласила га је за светитеља.

Његово цјелокупно и свето тијело и сада почива и граду Бару у краљевини Италији.

Њега људи призивају у помоћ кад путују по морима. Он је поморски патрон — заштитник, који — с помоћу Божијом избавља људе биједа и свакога, ко њега усрдно призива и ко се у њега узда.

Својим светим и Богу угодним дјелима оставио је и нама примјер, како треба у животу да се владамо.

У данашњим данима, ће све више избијају нове јереси; када су непријатељи православља — као злобни вукови скочили, да растјерају словесно стадо Божије, треба сваки православни Хришћанин, да је чврст и одважан у обрани светиња лијепога православља; треба до краја живота, да сваки остане вјеран својој прађедовској вјери, јер нас је она спасла.

Треба да се чувамо од свега онога, што може од штете бити нама и вјери нашој.

Немојте браћо да вас преваре непријатељи вјере наше! Можда ће вам многи обећавати златна брда у помрчини, ни у највећој муци — тако здрави били — не одреците се свете вјере; јер нема љепше вјере од наше св. вјере православне, нити има дичнијега имена од српскога.

Не окрените се на оне лакоумне, који би све продали за паре; они су безумни, па не знају шта раде!

Свјетујте један другога и помажите у сваком раду.

Ако је ко између ваше браће ослабио у вјери, не примајте га у своју средину, док се не покаје од своје заблуде; презрите га, док се год не обрати; а Богу се молите, да га Он својим свемогућством упути, да истину твори.

Света црква наша вјерује што су Христос и апостоли учинили и проповједали; вјерује у све оно, што су нам свети оци оставили, а установили на светим саборима васељенским и помјесним; вјерује старозавјетне пророке књиге; једном ријечи вјерује св. Писмо Старог и Новог Завјета.

Све друге нехришћанске вјере наша црква одбацује од себе као новотарије и измишљене; јер само православна црква вјерује у пастироначалника Христа и само Њега признаје и исповједа за главу црквену.

За то и јест наша црква: једна, света, вселенска и апостолска; или једном ријечи црква св. православна.

Нека се диже ко год хоће, нека устаје ко год жели, вјера православна свакога ће побједити, јер је истинита, а истина на вјекове царује.

Наши светитељи, мученици, преподобни и праведни, већином су мученичком смрћу окончали живот свој; али су светим дјелима овјенчали рад свој, а нијесу ни у највећим мукама охладњели према својој вјери.

Када нас светитељи толиким светим и дичним примјерима поучавају, да поштујемо своју вјеру, треба још више да се заузмемо, те да својој дјеци засладимо ријечи слова Божијега; треба своју дјецу да шаљемо у школе, ће ће се поред свјетскијех наука упражњавати и учити у истинама свете вјере православне.

То треба да нам је највећа светиња. Свети апостол Павле вели:

„Не вѣсте ли, ꙗкѡ храмъ Божїи есте, и Дꙋхъ Божїи живетъ во васъ. Аще кто Божїи храмъ растлитъ, раститъ сего Богъ: Храмъ бо Божїи свѧтъ есть, иже есте вы.“ I. Кор. гл. 3. 16—17.

Наши светитељи моле се Господу Богу за нас синове православне; али и ми треба да покажемо у свакоме дјелу и раду, да нам је светиња наше вјере мила, и да смо готови за вјеру и живот жртвовати.

Као што су светитељи били милостиви према потребној браћи, треба и ми да се отимамо, ко ће више помоћи ближњему своме, јер код Бога се прима више милостиња него ли жртва.

Не жалостимо се, ако нас прогоне, јер ми нијесмо од мира овога временога, него смо од онога мира вјечитога.

Ко не слуша еванђелске науке, проклетство ће бити на њему и дому његову. На златним листовима еванђелским стоје ове духовите и значајне ријечи, које треба сваки православни да упамти, јер нам оне живота ваљају.

„Благо вама сиромасима духом, јер је ваше царство Божије; благо вама који сада плачете, јер ћете се и насмијати; благо вама гладнима, јер ћете се наситити; благо вама који сте милостиви, јер ћете бити помиловани; благо вама чиста срца и који мир љубите, јер ћете се синови Божији назвати; благо вама биће, кад омрзну на вас људи и кад вас безчасте и разгласе име ваше као зло и непоштено, због сина човјечијег . . . Радујте се браћо у тај дан и поиграјте, велика ће бити награда ваша на небесима!“

Чистим срцем принесимо молења и благодарења св. оцу Николи, помоћнику нашему на суву и мору, а са светом црквом запојимо му:

„Покори враге наше свуда,
Помоћник свагда нама буди.
Па ћемо те хвалити
Име твоје славити —

Бо вѣкы!

На Савин-дан.

(Говорена на светосавској бесједи).

Драга браћо и сестре!

Радост ме необична обузима, што са овог узвишеног мјеста могу вас поздравити; а радост та још већма ме весели — као Србина и сина кршне Херцеговине, свуда ђе год Србин живи; свуда ђе се српски говори прослављају се значајне светосавске бесједе, које су за нас Србе од особите важности и од неоцјењене користи и с моралне и с материјалне стране . . .

На овијем славама, духом се сјећа брат брата; духом желе и раде оно, што је узвишено и свето свакоме човјеку, а наособ српскоме народу.

Ове српске славе пружају нашем српском народу врло много светијех и узвишенијех примјера, те Србин прослављајући дан свога највећега просвјетитеља и учитеља светог Саве Неманића, срце му се радује, а дух му се расвјетљава, те не жали на олтар просвјете и од залогаја своје муком стечене зараде; срце му жели, да и малени дар принесе на општу корист, — те тако у нашем народу — сваким даном рађају се нови и нови добротвори, а тијем доказују, да и српски народ — као и остали просвјећи народи, не жали труда ни муке, ђе треба помоћи за опште добро.

Ми Срби имамо свијетлијех карактера, а то је наша дика и наш понос.

Када су Хришћанска српска господа питала:

„Куд се ђеде Немањино благо?!“ Свети Саво смирено им је рекао:

„О, Бога вам господо ришћанска,
Не говор'те о мом родитељу —
Не говор'те, не гријеш'те душе.
Није бабо потрошио благо,
На нацаре, ни на буздоване,
Ни добријем коњ'ма на ратове, —
Већ је бабо потрошио благо,
На три славна српска манастира!“

А, тијем је свети Саво доказао, да његови родитељи нијесу у лудо трошили, већ су потрошили благо за опште добро и за срећу народну; потрошили су на народну просвјету.

Њихове непорушене и свете задужбине, свједок су њихови родољубивијех и узвишенијех дјела.

Њихове задужбине, видљиви су знак и доказ истинити, да су они ширили и подизали просвјету у српскоме народу, да би им народ напредовао у свакоме погледу.

Они су знали да сваки народ без просвјете пропада, па су смишљали како ће најлакше у свој народ да пресаде своју свету жељу и намјеру; те мислећи, да су за то најбољи бедеми

свети манастири — њихове дичне задужбине, с тога су их подизали на сваки крај простране своје домовине; те је од тијех њиховијех многијех и многијех светиња, остало само неколико у Србству, које се свијетле као сунчани зраци небеснога сунца на српскоме обзорју, који њијемо говоре:

„Српска браћо! Видите ли како се просвјетне рушевине и сада свијетле свијету на видику, па и ако нас је зуб времена уништио, а неке обронуо, опет нијесмо пали; јер нас идеја светијех Немањића одржа, да причамо покољенима славу и величину наших прађедова; да причамо како су нам прађедови вруће жељели и радили о свеопштој просвјети!"

Народима треба просвјета!

Ко не жели и нема просвјете, духовно је мртав. То је знао и српски просвјетитељ Сава, који је мудрим и узвишеним духом сједињо свето православље са српском народношћу, те Србин наком толиких петестољетнијех мука не пропаде.

Стари српски манастири били су расадници српске просвјете — знања и науке. Ту су се скупљала српска дјеца; ту су биле прве српске школе, — а учитељи српско свештенство, обојега реда, васпитавали су омладину, будећи у њима дух народни, а опленењавали су им срца узоритијем истинама јединоспасавајуће св. вјере православне.

Још у оно старо доба светијех Немањића и касније, док српски народ није пао под петвјековно ропство, народ је наш цвјетао у просвјети.

Српски народ, имао је своје школе, своје књиге, своје српске штампарије и много нешта, што је потребно за културне народе . . .

Српски народ у кога је природјен дар — духовитост, могао је створити оне ремек и узорите српске пјесме!

Свако српско срце задахнуто је појезијом; јер у крви му је пјесма.

Од рођења мати му тепа пјесмом; од рођења мати му говори пјесмом; од рођења мати га задаја пјесмом . . .

— „Та, да није пјесме ове Србинове —
Како би се веселила, утјешила;
Браћа драга?
Неком с' срце миљем пуни,
Неког опет чемер стеже.
И, да није пјесме миле
— Српске виле;
Како би се исказали:
Осјећаји, уздисаји,
У пјесми је сласт и миље,
Изобиље . . .
Ако плачеш, пјесма блажи,
Ко је весо, пјесму тражи.
Шта би мајка над колијевком
Свога сина, — драга, мила —
Да не пјева пјесме српске,
Што је учи српска вила?
Занесе је пјесма њена!
Срце јој се спушта, диже, —
А притисне сина ближе,
Па га љуби, па му тепа:
Моја кућо лијепа!
Слушај пјесме Србинове —
Соколове . . .
Па их љуби, па их памти —
Е, тако ти жива мати!
Љуби народ — Србство своје
Нека чује пјесме твоје" . . .

Српски је народ појетичан, па нека није чудо, што се сав страни просвјећени свијет диви српским пјесмама и у звијезде их окива!

Када би бацили поглед на дуго и широко по пространоме свијету, освједочили би се, да сваки народ, који је рад да осигура свој опстанак; који је рад да га незнање не сурва у пропаст, одакле се више не може подићи, — освједочили би се, велим, да много улаже, е, да би остао чврст и узорит, а то се ничим не постиже, нити се може толико помоћи, — ако се не заузима за разне просвјетне циљеви.

С тога ћемо видјети да сваки просвјећени народ сваким даном заузима се и труди, да би извојевао просвјетом опште добро, како себи, тако и својим једноплеменицима!

Сваки у свијету подижу се разне просвјетне задруге, удружења, хумана друштва; набијају на сриједу огромне вјештине; унапређују се занати и све избија на површину, што је спасоносно и корисно за општи људски род.

Сваким даном школе се множе; сваким даном све више је ученијех људи; а то је знак, да просвјета, наука и знање — као море с таласима — запљускује сваки крај земни, ће год људи духом живе.

И, код толико великијех проналазака у данашњем вијеку, докле је наука могла докучити,

како за трен да не застане човјек и да не ускликне:

„Диван си Господе и чудна су дјела Твоја, јер Ти си народе науком обдарио!“

У хуманост спадају и пјевачка друштва, па се и ми браћо Невесињци можемо дичити, што смо основали просвјетно *„Српско-прав. црквено-пјевачко друштво „Застава“*, које је добило највишу потврду . . .

Радовати се можемо, што смо створили у нашем мјесту просвјетно друштво; али на жалост мора нас и срце заболјети, јер смо ослабили према томе нашему друштву.

Раздор и неслога није није добрим плодом уродила, па не мислим, да ће уродити и међу нама, ако се не поправимо, ако братски један другоме не помогнемо; јер у општој ствари, ми не смијемо гледати на личне интересе.

Свима нама треба, да је света дужност један другога потпомагати; један другоме притјецати у помоћ; један с другијем слагати се, па ће нам онда наше друштво и свака наша ствар напредовати.

Ми ћемо с тијем доказати, да нам опште добро на срцу лежи.

Шта смо стали и ушућели се браћо?

— Окренимо се, па ћемо видјети да у свакоме скоро мјесту Босне и Херцеговине има српска вјероисповједна школа, потврђена од највишијех власти; а ми — има неколике године још смо добили одобрење од милостиве земаљске владе, да можемо купити прилоге по нашему котару, да би и ми подигли своју српску школу, да нас не гризе и не једе стид од друге наше браће из Босне и Херцеговине!

У здрављу Његова Величанства, када нам је слободно подизати српске школе, треба већ једном да се сви заузмемо, да и ми Невесињци имамо своју српску школу, — та, нијесмо ни ми толико згријешили мимо нашу осталу браћу, па да немамо своје највеће светиње српске школе поред православне цркве; а то су двије светиње, без којих Србину нема опстанка.

Захваљујући вам на многобројном посјету, позивам вас, да ускликнемо: „Живило Његово Величанство цар и краљ Фрањо Јосип I.!“

Живио наш српски народ!

Невесиње.

Има Бога.

Знатан дио наше омладине која изучава веће школе, има обичаја, да прву ријеч, коју у народу пусти, каже: *„нема Бога.“* Многи од њих, и ако у души својој и вјерују, да има неко више биће, које свијетом овим управља, ипак, на колегијалности на спрам другова својих, или, да би се пред свијетом показали да су заиста велики научењаци, они јавно говоре: *„Бога нема, а овај свијет природа је створила.“* Колико такви људи гријеше и пред Богом и пред људима, они не увиђају; али, саме пошљедице то свакоме јасно казују.

Имућнија класа људи долази најприје и највише у додир са оваквим надрикњигама; они се од њих у том погледу окуже, држећи, да су ријечи њине истините, нарочито и с тога, што су школовани, па онда ту деморализацију пошље и међу прост и невин свијет уносе и на тај начин безвјерије шире, а своје зле и погубне намјере остварују; а како их дочније, казна божија постигне, — они се тек онда сјећају Бога и његове вјечите правде, и тек тада веле: *„има Бога“*, и њему се за помоћ обраћају. У потврду, довде реченога, да наведемо овај истинити примјер који се је прије неколико дана десио у овој околини.

У Селу З . . . . . живљаше доста имућан трговац по имену А . . . . .[1] Он је имао обичаја, да се врло често и радо састаје са познатим лицама, која говоре: *„Нема Бога; вјера се је преживила, а заклества ништа не вриједи.“* Ко се с киме дружи, онаков је и он, вели наша народна изрека. Па и Алекса, држећи да је све то истина, што је чуо од ових безбожника, хтједе јуче пред првостепеним судом помоћи двојици лопова из истог села, који бијеху поново украли пар волова једноме пуком сиромашку. Цијело село говораше: Марко и Живко волове су украли и нико други. Само их Алекса браћаше, да су они невини. Сам су свједоци пред судом на

[1]) Гријех се може увијек јавно изнијети; али име грјешника не.

своје исказе заклеше, па и Алекса рече: *„како се право заклео, тако ми Бог помогао“*. И ако довољно доказа не бијаше, поротни суд ипак рече: *„криви су“*, и осуди ове крадљивице на седам година робије.

Сјутри дан, послије овога, Алекса са своја два сина оде на Тимок да лови рибу а динамитом. Запали један фишек и баци га у воду Фишек се угаси. Алекса љутито брзо запали други, и докле, да га у воду баци, он експлодира у његовој руци и цијелу му шаку разпрска, да се кости само на кожи дрмаху. Она дакле рука, која се јуче бијеше у суду на св. јеванђељу наслонила, бијеше сва у крви обливена; а три прста, који св. крст додириваху, одоше у ваздух! Правда се божија задовољи. Синови, оца одмах у болницу пренијеше, а рибари му и оно мало висеће кожице одсјекоше. Болесник у самртним мукама тешко кука и јауче, и све једнако нариче: *„има Бога, има. Јуче се криво заклех, и зато ме Бог казни“*. *„Чујте ме људи, па се бар ви од сада немојте ни за право, а камо ли за криво клети као ја, што урадих“*. Његови сељани дознавши за ово, рекоше: *„има Бога, и он никоме дужан не остаје. А Алекса, што је тражио, то је и нашао.*

Мих. С. Пантелић
свешт. вајечаркси.

Биљешке из црквене праксе.

С руског прибиљежио и с додацима написао **Вид Парежанин**, пресвитер

Треба ли жени неправославној, која је за православним мужем, читати молитву из Требник: **„женѣ родилницѣ?“**

Ако жена исповиједа ма коју од хришћанскијех вјера, н. пр. римокатоличку, протестанску — лутеранску, и др., то православни свештеник, по њезиној жељи и жељи њезина мужа, *може јој очитати из Требника молитву:* **„женѣ родилницѣ,“** исто као и православнијем женама, јер се у нас на свакој св. литурђији помињу сви хришћани и црква се за све њих без разлике Богу моли, који вјерују у Исуса Христа и који су крштени, ма које вјероисповијести били[1]).

Само се напомиње, да се у томе случају морају сагласити дотични муж и жена, те обоје изјавити заједничку жељу: да то желе.

У противном случају, ђе то жена, по свом вјерском убјеђењу, не би пожељела, ту свештеник може да и не чита дотичну молитву, без уштрба дјела; само чита молитву „знаменовања“ ђетета и т. д., по обичају.

Шта ће радити родитељи новорођеног ђетета, које је опасно болестно а још није крштено, ђе је свештеник далеко?

У књизи „О дужност. презвит. на стр. 84. упућује се свештеник, да научи своје парохијане, како ће у такијем случајима поступати. На име да их научи:

1) да своје новорођенче сами крсте трикратнијем погружењем у чисту воду с точнијем произношењем ријечи: **крещается рабъ Божіи или раба Божія** (спомену име које хоће[1]) **во имя Отца — аминь, и Сына — аминь, и святагѡ Дꙋха — аминь;“**

2) да погружење ђетета у воду могу замијенити и прикратнијем *полијевањем*, онда, кад је већа опасност за ђетињи живот;

3) да такову воду, пошто сврше крштење, излију у ријеку, бунар, чатрњу и т. д., или на друго које мјесто, које је чисто и ђе се не ће газити;

4) да је дијете, које је на тај начин крштено, те да га, ако тада умре, слободно сахране на гробљу с осталијем умрлијем (дакле у „сјен црквени).“

Ако дијете пак остане живо, онда родитељи позову свештеника, те он доврши крштење и миропомазање, почињући од молитве што долази иза погружења, на име од ријечи: **„во вже облещи его“**, и остало.

При појању: **„Єлицы во Хріста“** обилази око стола, налоње, ђе се налази крст и посуда са св. миром, па ма да ту и нема купјели, која у томе случају ни нужна није.

Каква имена не треда да свештеник надијева?

Света православна црква још од најстаријих времена сачувала је обичај, да не дава крштенима имена: *Исуса* и Његове пречисте *Матере, Дјеве Марије*, и то из највећег поштовања ти-

[1]) Правосл. Исповјед. П. Могиле, одговор на питање 92.

јех великијех и вазда слављенијех имена, по ученју св. Писма[1]), и разматрању Цркве[2]). Тако потреба надијевати ни имена, која нијесу својствена правосл. Хришћанима, односно Србима, те која је тешко изговарати при поменима. Исто тако ни имена неправославна: римокатоличка, протестантска и др. На пошљетку не ваља надијевати ни имена једнака у једној породици, т. ј. да два или више чланова једне куће носе једно име, као ни имена умрлијех у истој породици[3]).

Је ли дозвољено свештенику да открива гријехе исповједника?

Исповијед је тајна, која се строго држи између свештеника и лица, која му се исповиједају, која казују своје гријехе. По томе забрањује се свештеницима под пријетњом најстрожије казне да откривају гријехе своје духовне ћеце ниђе и ни којим поводом, дакле ни пред судом[4]).

Али, кад неко каже на исповијести пред свештеником, да има зле намишљаје против части и живота владаоца земље, или намјеру, да изведе буну, немир и покрет народа против владаоца, односно против државнијех власти и постојећих прописа закона сигурности — ако дотични не прими свјета од духовника те се непокаје и не одустане од зле мисле: онда је свештеник неодложно дужан дотичног име, презиме, занимање и мјесто пребивање доставити надлежној власти. А кад преступник већ буде у рукама страже, тада свештеник потпуно искаже пред власти његове зле замишљаје[5]). Даље кад неко каже на исповијести свештенику, да је почињио неки гријех, који је произвео јаван саблазан у народу, који може имати рђавијех посљедица за народ и цркву.

У такијем случајевима свештеник не ће нарушити светињу тајне исповиједи ако откаже гријехе исповједника, т. ј. оног који се исповиједа; јер у првом случају открива зле мисли против владаоца — Божјег помазаника, а у другом против народа и благостања Божје цркве[6]). — Остале гријехе забрањује му се, под пријетњом казне, откривати.

Кад треба раздавати причешће на св. литурђији: или по возгласу: „Со страхом Божијмъ . . .“, или иза отпуста литурђије?

Пошто су се причестили св. тајн. свештеник и ђакон, или ако их више има при служби, и пошто су очитане дотичне молитве и честице са дискоса спуштене у путир, ђакон, узевши благослов од свештеника, појављује се на отвореним царским дверима са путиром, говорећи: „Со страхомъ Божіимъ и съ вѣрою и любовію пристѣпите“, а пјевачи поју: „Благословенъ грядый во имя Господнѣ.“ А то има ово тајно значење:

Свлачење завјесе, отварање царскијех двери и појављење дарова, означава појављење самог Исуса Христа пошље његова славног васкресења из мртвих[7]). *И само у то вријеме приступају, пошто им је свештеник докле су држали преклоњену главу очитао дотичну молитву, они који су се за причест припремили те се, један по један, приближују.*

А другог времена за причешћивање вјернијех (изузимајући болестне и старце ниђе није показано[8]).

По томе, *причешћивати треба одмах иза возгласа*: „Со страхомъ Божіимъ . . .“, *а не пошље свршетка литурђије*, као што неки практикују, те једне причешћују, докле други цјеливају иконе, ишту нафору-антидор и т. д., и тако бива перед у цркви.

На другијем пак мјестима, ђе се раздава св. причест по возгласу: „Со страхомъ Божіимъ . . .“, чим се који од причестника причести, излази одмах на поље, докле сам свештеник остане да продужи и доврши литурђију; јер поред овијех, наравно, између и остали, који се нијесу тада причестили. Ту је опет већи перед, него онамо, ђе се причешћује по свршетку литурђије.

Такав примјер гледао сам не једном у манаст. Добрић. цркви, ђе и сам свештеник, који не служи, тада излази, и дава углед богомољима!

[1]) Филип. II. 10.
[2]) Деб. попеч. прав. Цр. о спас мира кн. 1., стр. 133., исход чјесте: „Честитишше хрѣшимъ и т. д.
[3]) Црк. вѣсн. 1887. Nr. 11.
[4]) Св. Закон, Т. XV. гл. 2. стр. 597—600: Дух Регл. приб. о прав. прич. церкв. §. 11.
[5]) Картаг. саб. пр. 147.; Дух. Регл. о пр. прич. приход и чин монашес. §. 9. 19.; Кн. о дов. преш. прих. стр. 109.; св. Зак. Т. VII. ч. 2. стр. 245. издање. 1856.
[6]) Дух. Регл. §. 11. 12.
[7]) Простр. Катихизис о причет.
[8]) Руковод. для сел. пр. тач. 1. 1869. г.

Мислим, на име, да такијем не би згорега било научити ово кратко правилце: св. причест раздава се одмах иза возгласа: „Со страхомъ Божіимъ . . .“, али причестници не излазе на поље, докле се не рече отпуст литурђије, него се опет враћају на своја мјеста, без хуке и вике и стоје побожно до краја.

Како ће свештеник причестити некога, ко због каква узрока неможе узети вино?

Оне, који због нечега, или што им шкоди, или што су се зарекли, или ма због којега узрока не могу пити вино, свештеник је дужан причестити освећеном честицом св. хљеба пошто је најприје натопи капљу крви Господње. Мјесто вина може улити чисте воде. И тако, мјесто с вином, треба дати с водом св дарове из ложице. А може дати и саме без воде[1]).

Можели свештеник причестити болестника и по други или трећи пут, ако овај први пут оздрави и опет се разболи?

Ако који болестник, причестив се на болестничкој постељи божаственијем тајнама, поживи иза тога још неколико дана, и опет, панувши поново у болест и смртну опасност, т. ј. у сумњу и бојазан да ће умријети, зажели и по други или трећи пут узети св. тајну причешћа: *свештеник нипошто не смије се тог одрицати, него га мора и опет причестити, и ако се тако и више пута случи, дужан је учинити по жељи дотичног болестника. А оне, који су у већој опасности, ђе се дакле не смије ни мало с причешћем отезати, може причестити и иза јела*[2]).

Може ли се причестити св. тајнама свештеник или ђакон за вријеме епитимије, т. ј. кад му је забрањено свјештенодјејствовати, и како: сам себе, или као свјетовњак, из руке другог свештеника?

На ово питање одговорио је један искусан и научен архипастир овако: „Био свештеник или ђакон, пошто је под забраном-епитимијом, то свештенодјејствовати не може. Но почем није лишен свештеног чина, то са дозволом надлежног духовног старјешине, епископа, односно консисторије, *може се причестити* и један и други (свештеник и ђакон) у олтару код часне трапезе, и то осуђени свештеник с десне а осуђени ђакон с лијеве стране св. трапезе[1]) . . .

Како ваља опојати свештеника ако умре за вријеме докле је под епитимијом, т. ј. или по чину свештеничког или свјетовњачког опијела-погреба?

Прије свега ваља одговорити на ово питање: је ли лишено свештено лице и благодати свештенства кад је стављено под епитимију, т. ј. да ли епитимија-забрана свештенодјејства-уништава у том лицу, благодат свештенства? Вршење богослужбе односно свију свештенорадња како у цркви тако и ван цркве, у парохији, свештеном лицу, које је од надлежне духовне власти ставпод епитимију, заиста је забрањено. Ну пошто истече рôк казне-забране, или ако духовни врх. старјешина прије прекрати рôк, таково лице, које се налазило под забраном, прима опет сву власт, права и обавезе свештенства, и то без икаква „посљедованија“, т. ј. претпостављен не свршује већ над њима никаква чина кад га разрјешава од казне; једино што му уручи акт разрјешења, односно помиловања.

По томе видимо, да је благодат свештенства остала недирнута код дотичног лица. Како за вријеме епитимије, тако и по свршетку исте, благодат светога Духа није изгубила нимало од своје моћи, кад је већ једном низведена[2]) —

Из истога разлога истинито је учење правосл. цркве, која учи да светост, сила и моћ тајне само ако се правилно врши-не зависи од лица, као што неки мисле, у дјеловању. На име, тајне и свештена дјела, која сврши свештено лице док је под епитимијом или другом каквом морал. мâном, имају потпуну мôћ, исто као да су свршена изван епитемије[3]).

И, тако, кад се не уништава и не губи благодат свештенства од оног лица, које издржава епитимију ушљед неког преступка, онда *не може бити никакве сметње да се над свештеником, ако умре за вријеме епитимије, сврши опијело по чину* „погребенія священическагѡ“ *и да се обуче у свештеничко „одјејаније“ и учини све*

[1]) Мин. стар. Вједомости No. 16.
[2]) Требник митроп. Петра Могиле, стр. 327,

[1]) Душепо. Чтение, август 1873.; Пол. кр. д. 3. стр. 451.
[2]) См. значен. епит. вч правосл. догмат. Богосл. Арт. Макар. т. ј. изд. 1857. стр. 337.—348.
[3]) Тамо, т. 2, стр. 392.

што се чини при сахрањивању слободног свештеника, који није лишен свештеног чина[3]). —

Али ако је лишен свештеничког сана, онда се опојава као свјетовњак[4]).

Правила за свештенике у погледу свршавања тајне крштења.

1) Крштења имају се вршити у цркви, изузимајући једини случај, кад је младенац (онај који се има крстити) опасно болестан. Но крштење у цркви могу спријечити још и ови узроци: сувише хладно вријеме, удаљеност цркве и друго, кад се такође крстити може и у кући.

2) Свештеник је дужан крстити, но кад нема у близини свештеника, а новорођенче је опасно слабо, те се бојати да не умре без крштења, може да крсти сваки свјетовњак — православни Хришћанин из оба пола — мушког и женског. Само треба крстити погружењем тијела у воду (у већој опасности може и полијевањем), изговарајући при томе ријечи: „Крешается рабъ Божіи или раба Божія (име) во имя Отца — аминь, и Сына — аминь, и святаго Духа — амин". Ако младенац, којег је крстио свјетовњак, остане жив, онда је свештеник дужан да доврши крштење над њим, молитвом и обредом, као што је у требнику изложено, и сврши миропомазање.

3) Младенце, за које се не зна да ли су крштени, не треба само тада крстити, кад се нађе код њих свједочанство, с потписом свештеника који га је крстио и датум кад је крстио; но ако и има свједочанство крштења, али без имена, или по све нема истог, тада треба крстити. У осталом, ако ма што даје повода мислити, да ли је младенац крштен, тада, по упуству митрополита *Петра Могиле*, ваља да свештеник дода к форми крштења још и ријечи: — „аще не крещень (щена) есть". —

4) Мртве, истурене, младенце не треба ни пошто крстити.

5) При св. крштењима морају бити кумови — воспријемници једино православни Хришћани, и то они, који већ знају на памет исчитати *символ правосл. вјере* и познају правила хришћанског живота. По томе не могу бити кумови: Римокатолици, Лутерани-Протестанти, Калвини, Мухамедовци и други неправосл., као ни дјеца православна, која нијесу довршила доб — узраст, који је црква одредила[1]) за пунољетне, те још нијесу добро утврђена у заповијестима православне вјере, и, напошљетку, ни малоумни не могу бити припуштени за кумове.

6) Свако крштење мора се свршити с испуњењем свију обреда, свију услова, које су правилима опредијелили и у требнику написали св. оци. Не смије се ништа изоставити, или по својој вољи измијенити, као обилажење у круг три пута око стола, измивање — одонсно погружење, постризање власи и т. д.

7) Хришћане — иновјерце: Католике, протестанте, Калвине и друге, који пријеђу у православну вјеру, ако су крштени, а не миропомазани, не треба на ново крштавати, него *само помазати св. миром*[2]).

8) Дужност је свештеника, да се брине, да вазда уза њ буде довољно св. мира за помазање при крштењима.

При томе добро би било да сеоски свештеници поучавају парохијане, како би сваки, у случају нужде, могао свршити крштење над новорођ. болестнијем младенцима[3]).

[3]) Руковод. для сел. прест. 1860. т. 1. стр. 548—550.
[4]) Вал. епарт. Вједом. 1878. No 15.

[1]) Правила св. отаца одређују за воспријемнике-кумове као и за оне који ступају у брак, за мушке 15 а са женске 13 година (Полн. Собран. зак. тач. XII. Но 10250.; Пол. кр. дух. зак. стр. 400.)

[2]) Нека и ово што је речено овђе под седмом тачком буде у прилог одговора преч. јереја Светозара Грубара „оцу Луки" у погледу његова, питања које је ријешено у VIII. свесци „Б.Х. Источника" од год. 1895. на страни 302.

[3]) Влад. епар. Вједом. 1871. No 1. види Пол. кр. дух. зак. стр. 392.—3.

Како ћемо да повратимо у народу стару побожност.

То је питање веома важно за свакога, који искрено жели, да нам народ у ове дане сумње и материјализма остане на чврстоме и правоме путу, на путу божанске истине — јеванђеља. Тешко заиста народу, који сиђе с тога златнога пута. Шта је бивало с људима, који су у своме тобоже мудровању порицали свако вјеровање у биће вјечне правде, која влада свијетом? Кад погледамо на таке „мудраце", морамо се грозити а у једно их сажаљевати. Сјетимо се само француског филозофа из доба револуције Волтера. Замислите човјека, који се с прва клања уре-

ђењу овога свијета и велича Творца, који је све тако дивно уредио. Препуни су тих похвала сви његови ранији списи; тада је био заиста срећан, као што и сам признаје. Но мало по мало — ваљада судбином — филозофова уста мјесто похвале Творцу на уређењу, почеше сипати грдње псовке и ријечи, које не приличе ни највећем лопову. Поста од највећег срећника најнамрштенији очајник . . . Он, који говораше, да човјека не очекује никаква награда и казна, поче се већ на земљи мучити у пакленим мукама. Кајаше се истина гдјекад, али бјеше касно. Умрије у највећем очајању. Веле, да је звао на смртном часу да га свештеник утјеши, али му обијесни другови не учинише по вољи. Јадни Волтеров живот разљутио је великог Русо-а, па је бôно узвикнуо: „Ох, како је невјерник за осуђење! У животу се ничему не нада; црни облак смутње лебди му над главом . . . .!“ Заиста је то права истина, која је јасна свакоме мисаоном, човјеку. Па колико би још могли сличних примјера навести!

На не бива друкчије ни с читавим народима. Француска је револуција укинула хришћанску вјеру. Па какав је био плод тога? Један и кукаван. Настадоше грозна пролијевања крви. Човјек поста крволочни тигар. Храмови се Божји рушише, највећи неморал наста; јутром бјеху улице прекривене невиним жртвама. Па и „богиња ума“ не могаше да замијени просту, но велику Христову ријеч. Ни најбољи не бјеше без страха за живот. Најзад то сваком досади. Увидјеше, да без вјере нема праве слободе; са свију страна завапише и вјера се Христова опет поврати. Највећи свећеник новог божанства Робеспјер бјеше највећи грјешник.

Дванаест је стољећа од кад је српски народ примио св. православну вјеру. За све то вријеме она је била Србину права ријеч Христова. Она га је оживљавала, она га је хранила небеским храном, па је једино тако могао да остане жив. Кад му се је навукла каква бора на чела, он је побожно устао, прекрстио се, отишао у цркву, напојио се својим дивним пјевањем, све је разумио . . . све га је одушевило и он се је вратио мирне савјести. За то, што га је одушевљавала, увијек га храбрила и помагала му, он је постао захвалан томе једином своме пријатељу, па је назвао ту вјеру — *српском вјером*. Дивно признање! . . . .

Но изгледа као да је почело данас да нестаје те пријатељске љубави. Говори се, да сваки народ у своме препорођају пролази кроз многа искушења, па и народна вјера кора доста да претрпи; то се заиста и опажа. Народ на нижем ступњу просвјете веома је побожан; у полуобразованих народа видимо неку струју, која би и вјеру хтјела да води током, противним јој. Наравно ту не мисли се, да је вјера непромјењива (говоримо о хришћанској). „Сезиждѧ цр҃ковь мою и врата ада҃ова не одолѣютъ ѥи (Мат. 16. 18.) — рекао је Христос; а Бог је истина . . . . „Ближи је онај истини, који није почео истраживати него ли филозоф, који није истраживање довршио“ — вели њекачки пјесник.

Истинито просвијећени народи су заиста и истинито вјерски. Узимо Њемце за примјер. Пруски војник не заостаје у побожности ништа иза руског и шпањолског. Обазрите се на слободну Америку. Недјеља је тамо прави дан одмора.

Па ко у нас шири безвјерије? — Видићемо одмах, да је то онај дио народа, који је нешто научио од просвјете. Ко је само видио Пелагићев „Учитељ“, тај је и самог Пелагића надмашио доказима, да нема Бога. Шта је такоме Сократ, Аристотело и хиљаде других? Шта је њему савјест? Шта ли дивни поредак у свијету? Та то је њему ништа; његов ум је тако велики, па би се понизио, кад би се и на то још обазирао.

Ми хоћемо да покушамо одговорити напитање, које стоји пред нашим рецима. Наше су силе слабе, да подробно одговоримо на то, али се надамо, да ћемо тиме изазвати друге паметније, да га расправе, јер се зло најлакше у клици убија. Једино ћемо тако очувати два наша највећа блага: православље па с њиме и Србство, јер је то двоје у нас православних Срба и сад спојено, па пропане ли једно, и друго ће.

1. Треба нам интелигенција задахнута духом православне вјере. Изгледа, да у нас и нема онога дијела, који други народи зову *интелигенцијом*. Помислимо само ко потпомаже у нас, књижевност. Осим: ђака, учитеља и свећеника веома их је мало, који ће потпомоћи књигу. Од тих „мало“ многи је не ће прочитати. Но преварих се. Потпомаже се у нас једна врста књижништва па још како. То су романи, новеле и остали смет, који је вјетар донио из туђе куће. Младићи воле такве књиге, а дјевојке још више.

Воли ти „образована“ дјевојка прочитати: Малу Мару, Нану, Срећног рибара и друге нагрђе и најнеморалније, него омести оно паучине, што ће се прилијепити на косу сватовима, чим на праг ступе. Младићи опет воле: Краљ-лира, Двије ноћи у Венецији и т. д. него: збирку пјесама, што их је Вук скупио или Доситијеве басне. Истина још се читају Видаковићеви романи, но хиљаду пута више оне погрде. Заиста тога не би било, да имамо праве интелигенције. Кад нијесам онаки, какав би требало да будем, онда нијесам оно, за што ме држе.

Интелигенција мора имати све врлине, јер није лако водити цио народ. Ако је вођ кукавица и незналица, боме и војници су таки. Гласовити историчари веле, да је интелигенција упропастила римски народ; она је достигла највећи ступањ покварености и невјерства. Купати се мушки и женски голи по ријекама а на јавним мјестима, мислим, да то није мало и да не води добру. Сјетимо се, како римске даме не хтједоше рађати дјеце. Августо награђиваше родитеље, који имађаху по више дјеце. Све је било узалуд. Правих је Римљана све то више нестајало, а што их је још и било, били су размажени, па им се није милио војнички живот. У вријеме, кад је од свуда пријетила навала нових народа да разори зидине древног Рима, баш тада Римљани наимаху странце, да се за њих боре. Војници се не бораху, да спасу римску државу, него само, да добију што више новаца. Преторијанци почеше дизати буне, цареви се преко ноћ уздизаху на престо и ко је више обрекао војницима, уз тога су и били, па ма ко био. Најпослије умири ту буку један млади народ који сруши труло царство. Да су тада живјели они Римљани, што 'но протјераше Тарквинијевиће, било би са свијем друкчије.

И у нас улази некаква мода у „више кругове“, да је срамота дјецу рађати, или се баш и не ће. Човјечност захтијева, да се такој „господи“ покаже мјесто, гдје ће одлежати неколико година, јер је то одузимање живота будућим људима, а свима је познато како власти казне оне, који одузму ма само и једноме живот. То није никаква углађеност, то је право и нечувено варварство. Те не треба успоредити ни с оним Папуасима, који људе једу, па ни са животињама. Треба сви, да против таког варварства по прагу двадесетог вијека устанемо!

Па како ћемо да створимо праву интелигенцију? Ми мислимо, да о томе највише треба да учитељи и свећеници раде.

Учитељи управо могу у томе највише да учине. Њима долазе дјеца, која још не знају ни за какве болести човјечијег друштва. Ако и нијесу добили најљепше почетке васпитања код куће, „младо се дрво лако савија“, па какву учитељ клицу усади, таки ће бити и плод. Многи мисле, да је лако бити учитељ. „Мала су дјеца, па које те не слуша, ти га изгрди и оно ће стрепити, а ако те опет не послуша, доста је трскољаца, па нека му поскачу маснице, па ће бити доста!“ — То је највећа мудрија. Псовке и трсковац никад не уђераше памет у главу. Пословица вели: „Мудра ријеч и гвоздена врата отвара“. И заиста је то истина. Нема тога ученика, који не би послушао благе савјете свога учитеља. И у најгорем ће се дјетету пробудити човјечји понос, кад се с њиме човјечно поступа. Сви људи потичу од једног праоца; у све је прешла она иста Божја искра, из које су изашле све врлине. Понижавај најбоље дијете и кињи га, не ћеш му користити. Оно ће кад било познати свој несносни положај, а у раздражености свашта бива.

Поука на дан Благовести.

(О неизреченој љубави Божјој према људима, која се јавила у ваплоћењу Сина Божјега).

„Днесь спасенїѧ нашегѡ главизна и еже отъ вѣка таинства ѧвленіе: Сынъ Божіи — Сынъ Дѣвы бываетъ (тропар празника).

Данас, љубазни хришћани, св. црква слави један од најзнаменитијих догађаја у историји домостроитељства нашега спасења — Благовести Пресветој Деви Марији од архангела Гаврила, да ће родити Христа Спаситеља.

Овај слави и знаменити догађај збио се овако: У шести месец после јављења анхангела Гаврила праведној Јелисавети, матери Јована Претече Господњег, тај исти архангел јавља се и Пресветој Марији у Назарету . . . . Пресвета

Дева Марија забављала се, као што нам предање казује, читањем св. Писма; у њеној соби владала је дубока тишина . . . И гле, њено се чуло у један пут потресе небеским звуцима. Она подиже очи са св. књиге и виде пред собом Божјег посланика, који њу поздрављаше овим речима: *„Радуј се, благодатна! Господ је с Тобом, благословена си ти међу женама“.* (Лук. 1, 28). Смирена Дева Марија поплаши се од таковог необичног поздрава, но архангел јој рече: *„не бој се Марија, јер си нашла милост у Бога. И ево ти ћеш у утроби зачети и родићеш сина, и надени му име Исус. Он ће бити велики и назваће се син највишега; и даће му Господ Бог престо Давида оца његова, и цароваће у дому Јаковљеву вавек и царству његовом не ће бити краја* (30—33). *Како ће то бити,* запита зачуђена Дева Марија, саслушавши ове необичне речи, *кад ја не знам за мужа* (34) и доби одговор: *Дух свети доћиће на тебе и сила највишега осениће те; га то и оно што ће се родити биће свето, и назваће се Син Божји* (35). То рече архангео и отиде од ње, постаде невидим.

Знаменит је, браћо, овај догађај у историји домостројитељства нашега спасења . . . . Он је почетак нашега спасења, њим се открива превечна тајна ваплоћења Сина Божјега. **„Днесь спасенія нашегw главизна и еже отъ вѣка таинства явленіе: Сынъ Божи, Сынъ Дѣвы бываетъ.“** Сад се у своју пуноћи својој указала и показала љубав Божја према човеку, сад су му дарована таквога блага, која није кадар човек да оцени, блага небеска, *која онде на земљи око не виде, ухо не чу и на срце човеку не дође.* Значи, да је данашњи дан — дан радости, весеља и духовног славља. Сад срца наша треба да су препуна благодарности према Богу Спасителу нашем, „који је зарад нас људи и зарад нашега спасења сишао с неба и примио тело од Духа светога и Марије Деве и постао човеком.“

Представимо себи стање и положај палога човека! Представимо себи слику судбине, која га чека! Истом падоше наши прародитељи, истом им отров греха захвати душе — одноше их гађати беда и невоље. А ево њихов пад био је и нашим падом. Отров греха разлио се на сву човечју природу — и телесну и духовну — а показа одмах и своје последице . . . У телесној природи као последице греха — појавише се болести и смрт, у духовној — смрт духовна, скањивање у гресима, робовање ђаволу. Обратимо се најближим потомцима Адама и Еве и шта више њима самима, па шта видимо? Видимо, да изопачиште прави појам о Богу свуда присутноме, — трудећи се сакрити од Њега међу рајским дрветима; видимо, да се сви потомци њихови изопачавају . . . И што је даље протицало време, што се више умножавало човечанство, то се више умножавао и грех и присвајао себи људе тако, да у времену Нојеву и није било праведника на земљу осим њега и породице његове . . . Но ето Бог истреби народ потопом. Изгледало би, да је и грех истребљен, уништен у водама потопа; али није; семе греха заостало је, заостало је шта више у срцима праведника. И опет се грех зацари у роду људском! Опомените се Содоме и Гоморе, затртих од Бога сумпорним огњем! У овим развратним градовима не нађе се шта више ни десет праведника, ради којих би били избављени. Тако је исто било у у добу пророка Мојсеја . . . Обратимо се доцнијем времену, времену Давида. *Сви застраниште,* говори овај свети муж о својим савременицима, *сви се покварише, нема никог добро да твори, нема ни једнога* (Пс. 52, 4). Тако је то било и у данима пророка Илије, у којима је било само седам тисућа праведника (3. Цар. 19, 18). Сасвим је било јасно да човечанство мора пропасти, очевидно је било, да га очекује проклетство и смрт. Али Бог *„који неће смрти грешника, него да му се обрати и жив буде“*, одреди за човека друкчије. Он га је у превечном Савету Свом одредио за спасење кроз Једнороднога Сина Свога, Господа нашег Исуса Христа.

И гле, кад човечанство сазнаде сву своју грешност, кад признаде сву своју кривицу пред Богом, кад се уверило о слабости својој и неопходности Божје помоћи ради спасења, — кад се припремило да прими Спасителя — Он се и јавља на земљи. И ово се догодило „данас“, „данас је спасења нашега почетак“, „данас Син Божји — Син Деве бива“.

Дакле, драги моји, ето какво ми сад! славимо доброчинство указано и дато нам од Господа. И је ли могуће не дивити се и не бити побожан пред величином овога доброчинства? Је ли могуће да се уздржимо и не благодаримо Богу — добротвору и Његовој Пречистој Матери, најближој Учесници у делу нашега спасења?

Но како ћемо им достојније благодарити, ако не својим животом по заповестима Божјим,

како и чим друкчије, ако не подражавањем савршенствима Божјим и доброчинствима Пресвете Богородице? Највеће су заповести Божје — заповест о љубави према Богу и заповест о љубави према ближњима, на овим се двема заповестима оснивају и из ових истичу све друге заповести, у њима су *сва закон и пророци*. Будимо љубазни, хришћани, ревносни у испуњавању ових заповести — љубимо један другога, љубимо непријатеље наше као сами себе, а врх свега и највише љубимо Господа нашега свом душом, свим срцем, свим мислима нашим; па по примеру Богомајке украсимо себе смиреношћу и кротошћу, оставимо пшчупајмо из срдаца својих злобу, завист, жељу за осветом, гордост и самољубље, те највеће и најжешће непријатеље милог нам Сриства, оставимо, пшчупајмо, из срдаца својих све те и друге пороке и одпочимо нов, Богу сличан и Богу угодан живот од данашњега дана, од којега почиње спасење и васцелога рода људског. Амин.

У Мишровици 1894.

Прерадио:
Григорије А. Николић,
свештеник.

Поука пред Плашчаницом.

Шта то чинимо, браћо? Шта видимо? Спомињемо крстна страдања и смрт Господа нашега Исуса Христа, који пострада и умре за нас, да би нас избавио од греха, који нас мучи, од проклетства, које лежи на нама, и од смрти, која убија и тело, и душу нашу; видимо у гробу Сина Божјега . . . Верујемо ли ми томе? Ако верујемо, ако имамо веру живу, срдачну; то не можемо у овим тренутцима да се не испунимо страха Божјега и љубави; — *страха* пред неумољивим правосуђем Божјим, које не пожали Сина Свога јединороднога, него Га предаде за нас крсној смрти, — *љубави* пред безкрајном љубављу Божјом нама грешнима, која доведе Сина Божјега до таквога умора . . . *Тако омили Богу свет да је и Сина Свога јединороднога дао, да ни један, који Га верује не погине, него да има живот вечни.*

Страх Божји, као што вам је познато, почетак је премудрости, — премудрости божанствене, која нас наставља у спасењу. За спасење, пре свега, захтева се од нас самоодрицање, — а оно није могуће без страха Божјега, јер ми смо одвише самољубиви; за спасење се захтева борба са страстима и жељама нашим, — а та борба је без страха Божјега слаба, јер ми смо одвише немоћни; за спасење захтева се борба са светом и лукавствима његовим, — а та борба је без страха Божјега безуспешна, јер ми одвише љубимо свет; за спасење захтева се, најпосле, борба са исконим непријатељем нашим — ђаволом, а можемо ли га без страха Божјега победити, кад он, као лав ричући ходи и тражи кога да прождре? Но ко има страха Божјега, тај ће смело и поуздано прегнути да победи непријатеље своје, одбацивши свога старога човека и обући се у новога. Дакле, браћо моја, са страхом и трепетом учините своје спасење; друкчије оно није могуће.

А када ви, љубазни моји, у страху Божјем почнете свлачити старога човека — живот грешни, и облачити се у новога — у живот свети и богоугодни, тада вам је неопходно хранити љубав к Богу и ближњима. Љубав к Богу дужна је бити код нас неповређена и безгранична, — до готовости положити за њу живот свој: *љуби Господа Бога својега свим срцем својим, и свом душом својом, и свом снагом својом, и свом мисли својом* (Лук. 10, 27). Љубав ка ближњима такође треба да је код нас општа: ми смо обвезани да љубимо не само пријатеље, него и непријатеље своје, — да љубимо тако, као што љубимо себе, — да љубимо не штедећи ни живота свога из љубави ка ближњима: *од ове љубави нико веће нема, да ко душу своју положи за пријатеље своје.* То је ето друго сретство неопходно за спасење — љубав к Богу и ближњему! Љубав, љубав искрена, из срца и душе има сву силу да нас одушеви на све подвиге истинито хришћанске; без љубави ни корака не можемо учинити на путу спасења. Но потребно је знати, да се љубав не добија у један пут, него постепено; у почетку она бива слаба код нас, за тим мало по мало, с дана на дан расте и најпосле тако се разгора, да јој пламен обухвата сво наше биће. Таковим начином у страху Божјем јесте почетак нашега спасења, у љубави је крај његов; а у средини — подизи

и врлине хришћанскога савршенства нису друкчије него у страху Божјем и љубави хришћанској. Дакле, браћо моја, чувајте страх Божји и љубав к Богу и ближњему; и спасење ће ваше бити сигурно.

Но шта да чине, браћо, они међу нама код којих је мало или нимало страха Божјега и љубави хришћанске? О, молите се Богу, особито сад код гроба Господњега, пламено молите се Богу, да би Сам Господ, који је пострадао и умро за нас, усадио страх свој Божанствени у срца наша, која Га поју и славе, — да би нам Сам даровао благодат да га љубимо свим срцем, свом душом, свом мисли и свом снагом, — да љубимо и ближње, као сами себе. И верујте, да ћете добити те велике дарове Божје: што год узиштете у име Моје, — све ћете добити, рекао је сам Господ. За тим, целивавши са жарким усрђем ране Господње, не заборављајте никада, да нам је неопходно ради спасења нашега живети по заповестима Божјим, а за то је опет неопходно чувати страх Божји и љубав хришћанску. А да се опомињете тога, помоћи ће вам молитва, којом се молите св. Анђелу Хранитељу: Аггеле Божіи, Хранителю мои свѧтыи, животъ мои соблюди во страсѣ Хріста Бога, оумъ мои оутверди во истиннѣмь пѹти, и къ любвы горнѣи оуѧзви дѹшѹ мою, да тобою направлѧемь полѹчѹ ѡт Хріста Бога велію милость. Амин.

У Митровици 1895.

Прерадио:
Григорије А. Николић,
свештеник.

Крсту.

Посвећено Преч. *О. Дионисији Миковићу.*

Пјевали су биљеже Ти Свети
Стару пјесму сви народи св'јета,
И та пјесма све *људство* посвети,
Та је пјесма кроз хиљаде љета
Још старија од грчког' *пеана*[1])
Ал' с Голготе одјекне хосана[2])! . .

*

Крст је биљег првога човјека,
Прве муке сред земаљског раја,
Па он иде од вијека до в'јека
И све краје *Крст* људству осваја,
Старија му пјесма од *пеана*,
Ал, Голгота пјева му хосана!

*

Крст биљежи слику љуцког рода,
Они нам' пише све што Ева доји,
Он је биљег привјесе народа,
По њему су сви на св'јету своји,
Али крвљу биљежи *хосана*
Назаранин уз наше *пеана*.

*

Христос биљег запише љубави,
И рече нам', да смо једна браћа,
И свакому тако се објави,
А грешницу ка' кћерку прихваћа,
Па *Он* Крсту запјева *пеана*,
А ми *Њему* за вазда *хосана*!

*

Сви *Хосана* од в'јека до в'јека,
А ко неће, нек' се с братом бије . . .
Крст је биљег свакога човјека,
Крст нам' љубав у срдашца лије,
Пјевајмо *Му* сложно сви *хосана*,
Свему *људству* ово је *пеана*!

2. марта 1895.

Вид Вулетић-Вукасовић.

---

[1]) Пеану су Хелени пјевали у древно доба на славу Аполина, те је устријелио Питонску аждају, па би је понављали иза сваке народне добити, а још к тому, да би их Бог саклонио од голомијех народнијех несрећа.

[2]) Хосана је хеврејски народни поздрав, те значи Помози нам'!

Дубровачки зборник турскијех севдалинака

(љубавнијех пјесама од год. 1657.) Биљежи **Вид Вулетић-Вукасовић.**[1])

Дубровчани су уживали у средњем вијеку једнаке, ако и не веће, трговачке повластице и права као и Млечићи, Генуези, Каталанци и Јакињани, — бива године 1437. био је склопљен трговачки уговор с цесаром Манојлом Палеологом и сином му Иваном.

Исти Базилејски сабор, прије тога, био је допустио Дубровачкој Републици, да јој је слободно трговати с невјерницима, а то особитом *булом* мудрошанца Ивана Стојковића: — „terventi sollecitudine dilecti Ecclesiae filii Joannis Stoici de Regusio ordinis fratrum praedicatorum, magistri in theologia".

У тому допусту није било никакве ограничености у времену, нити у народима, бива *булла* није била дана, као што су то папе обичавали, од *beneplacitum nostrum*. Дубровчани се нијесу само задовољили с реченијем допустом, него им је допустио још тога опћење са иновјерницима Папа Павле II. Инокентије VIII. Адријан VI. Клемент VII. и т. д. У очи навале османлијске, Дубровчани су живо били у односајима с Босном и Херцеговином, а особито са Стјепаном Твртковићем, Сандаљем Хранићем, Радославом Павловићем, те и са српскијем деспотом Ђорђем Бранковићем. Римски је двор речене велможе сматрао присташама богумилства, ал' је Павловић и Хранић био без икакве сумње, прави син *босанске цркве*, која се је владала по себи без икијега уплива, те имала босанску хиерархију, т. ј. Дједа, Госта, Старца, Стојника (стројника) и т. д. Стјепан Твртковић, премда и он шљедбеник свете босанске цркве, нагињао је на katolicizam, а Бранковић је био православне вјере, премда Дубровчани пишу (Cerva, de viris ill ustr.), да „Бранковић, сам Бог зна, којој је вјери припадао". Дубровчани су водили пропаганду католицизма између реченијех владара, а то по жељи римске курије, ал испак *без икаква успјеха* . . .

По свему наведеноме је закључити, да су Дубровчани подобро познавали туђе обичаје, па и стране језике. Они су опћили понајбоље ради трговине и политичкијех односаја с Турцима, те су познавали и турски језик, а то нам јамчи и збирка пјесама Миха Мартелини, Дубровчанина. Ова је збирка писана око године 1657., те је у њој пјесама талијанскијех, словинскијех, турскијех и т. д. Уз турске је стихове читава страна написана *старом босанчицом*. Ради занимљивости ових ми је навести двије стране турскијех стихова, те су писани латиницом. О читавој ћу се збирци бавити на другому мјесту,

Pocigniu Verssi Turski.[1])

Ben seni seuerdum gaiet
ismune' okuidum aiet
uar bende sana igaset
uar seuenler seusun seni.

Ben seni doghri iar sandum
sen beni seup osandun
bir hairisi uarup seudun
uar seuenler seunsun seni.
Sfarca = svrha.

Jarumun ainasi uar diunde
icer scarabuni katur giosunden
sagosum uarosum alem iusunden
sagosum seudeghum ghiene benundur

Jarumun Culaghunda chiupeler
onun giosi kasci ascik tepeler
kumasci Catader meghier upeler
sagosum seudegum ghiene benum.
Sumbulum.

Sambulum menecxe benum
bre be'i kainabiuifihi salum
s'enden Cach nasarum kaldi
gitrnen ; ben bunda jatarum.

Ben bir giusel iar geterum
soraim anda ghideim
bir ghidi aldi jarumi
iscte ben' aglaiup kaldum.

Eleinden aldardum ciftta bellum
scol charxi danghlari iscto ben aglaup haldum
guindus akaiagunde giegie dascunde
Elunden aldardan inge belumi.
Sfarca = svrha.

[1]) Споменута је збирка сада власништво писца ове цртице.

[1]) Искра, лист за књижевност су то јест г. I. — дон I. — Бр. 7—8. стр. 44—50.

Bir ghiege Jardidibana
kalka gianum sabacoldi
nasiatum budur sana
kalka gianum sabac oldi.*)

Ова овога је острижено неколико листа. У другој је књизи седамнаест сличнијех пјесама, а то с наопака на сврх речене књиге. С почетка је књиге Гундулићева слика, те је и ради тога збирка од велике знаменитости.

Рекъ би, да се Дубровник навластито одликује старијем збиркама, јер је у Дубровнику забавника за год. 1868. на стр. 279—292 сасвим учени др. В. Богишић „Најстарија збирка Српских Народних Умотворина". Ова је збирка од год. 1697.—1758.

Дубровчани су се одликовали у познавању источнијех језика, а особито турскога, па је добро ондје, ако и узгред, напоменути *Вашљења Брајутини*, Дубровчанина, те је уз источне језике познавао до савршенства турски. Он је био тумачем споменутога језика код цара Фердинанда II. у Бечу, па онда у Мадриду на двору Филипа IV., гдје је и умро године 1680. Превео је на талијански *Саидинијеву* турску повјест, била „*o постанку и о успјеху Отоманскијех владара*" (Sull' origine e progrehsi dei Principi Ottomani), те је штампао на трошкове Фердинанда III., то страном у Бечу године 1649. код Riccio-a, а страном у Мадриду године 1652. у тискарници Garzias Morras. Осим тога превео је с турскога на шпањолски „*грабанско и кудоредно огледало*". те је објелодањио први дио године 1654. код Garzias, а године 1658. код Fernandes-a други дио, па га је посветио краљу Филипу.

Књига *Saadeddin* или *Saidino* веома је знаменита и ријетка, те јој је сада старинарска вриједност преко 100 фор. Овако је антикварски оцијењена од првијех познавалаца: — Chronica dell'origine e progrehsi della cosa Ottomana. Trad. da Vinc. Bratutti Raguseo dall' idioma Turco nell' Italiano. 2 parto. Con 2 ritratti di Bratutti. Vienna e Madrid 1649.—52. vèl. in 4. (fl. 100) — Graehse VI., p. 200: „Le second vol. Madrid 1652 es, si rare que la plupart des biblio graphes le croient inédit". Très — bel exemplare de cet ouvrage impostant".

Свакако, по овијем скромнијем подацима тражити је у славному Дубровнику и први зачетак, не само за развитак источнијех односаја, него и источне језикословне науке.

*) Оригинал ове пјесме пропустили смо штампати латиницом, а остало смо изнијенали у ћирилицу. Ур.

Наша опроштајна реч.

Престрављени пред очигледним ширењем неверија у народу нашем, дубоко ожалошћени на погледу упарложеног винограда Господњег, поражени равнодушношћу оних на којима је страшна одговорност пред Богом и народом, пред садашњошћу и будућношћу, због опадања вере и побожности у народу, ми смо пре седамнаест година прегли да на своју руку радимо што можемо и колико можемо да службом православној вери народној послужимо слави Божјој.

Пуно свесни недовољности наше моћи али уздајући се у помоћ божију, ми смо пре седамнаест година кренули „Хришћански Весник". И кад данас бацимо поглед на оне страховите материјалне и моралне тегобе с којима нам је ваљало скоро без прекида и одахнућа борати се, онда осећамо дубоко да је наша прва дужност те смо се *пуни седамнаест година* у неравној борби одржавали и одржати могли.

Ми нећемо да улазимо у то, да изричемо суд колико је „Хришћански Весник" успео да сузбије неверије, да оживљава веру, да проповеда морал Христовог Јеванђеља, да допринесе лично образовању свештенства, да брани интересе свештенства материјалне и моралне и да тиме подиже углед православне цркве наше. Доћи ће бесумње време кад ће историја српске цркве имати да оцени наш рад и рад оних који су били отворени противници „Хришћанског Весника" и нашег рада. Ми се ослањамо на беспристрасност тога суда, и све што желимо да се узме при том погледу, јесте: да смо искрено и од свег срца желели, и да смо се својски трудили да ширимо по народу чисту свету Христову Науку, да проповедамо братску љубав, да притичемо у помоћ свештенству нашем, да свој велики и свети задатак што потпуније врши и најзад да подижемо гласа противу не-

радње и зле штетне радње црквених власника у интересу саме православне цркве!

Ми смо нашу јавну службу кроз свих седамнаест година вршили не само у пуној искрености него и с топлом љубављу и са правим одушевљењем. Може бити да се некима чинило да је служба наша по некад одступала од оног идеала који смо пред собом имали: али ми можемо смело казати да и у таквим приликама главни идеал није никада био запостављен. Јер нам је у тим приликама остајало да бирамо: или рад на штету части и задатка; или неблагодарну борбу за сам идеал. И ми смо увек бирали оно што је теже и неблагодарније.

Ми смо дакле радили оно што смо сматрали да смо били дужни радити и колико се то дало урадити. И тај рад, пун одушевљене преданости идеалу није могао проћи незапажен: одани свештенства и побожни хришћана у краљевини и у српству најбољи је доказ за то.

Но, у колико је „Х. Весник“ брже жудно свом идеалу, у толико је више расла маса препрека, с којима се он имао да бори, и које су на жалост потицале с оне стране, са које се нису имале очекивати.

На крају крајева, кад је црквена јерархија нашла за добро да и она има нарочити свој орган за одбрану својих личних интереса, и кад је свештенство под притиском аукторитета те јерархије принуђено да њен орган држи, онда је наравно створена и немогућност слободног избора. „Хришћ. Весник“ је осуњичен у свештенству и његов прави задатак изопачаван, а разни поверљиви расписи имали су задатак да спрече његово ширење у свештенству и народу. Па и тада кад се „Х. Весник“ особито за две последње године сав посветио беше ширењу живе и здраве науке хришћанске, која је толико потребна народу нашем, кога сујеверице и заблуде даве, а који није пружао други који лист — па и тада је осуђен био на уништење!!

Мислили смо, да је рад наш, сложен у седамнаест годишњих свезака имао бар колико толико права, да се нада неком признању од стране наших духовних старешина. Још више смо веровали да је задатак, који је „Хр. Весник“ себи поставио, такве природе, да не може бити да не заслужује одобравање и потпоре од стране њихове. Уздали смо се да ће они то и посведочити у толико пре, што имају и начина и средства за то, и што се од њих самих никаква лична жртва тражила није. И та нада није нас напутила ни у 12 часу „Хр. Весника“. Обратили смо се дакле г. митрополиту Михајлу и Архијерејском Сабору за материјалну потпору из црквеног фонда, те да можемо наставити издавање „Хр. Весника“ по што је иначе његов опстанак онемогућен.

Да би г. митрополиту Михајлу и Сабору Архијерејском пружили што више разлога, да помогну и подрже најстарији духовни часопис у српској православној цркви, ми смо предложили сабору: да се из „Хр. Весника“ сви одабранији и популарнији списи као: животописи светитеља, поуке и приче с морално религиозном тенденцијом, оштампавају из листа у засебне књижице, које би се по нискоj цени растурале у народ, да то буде издање Сабора Архијерејског и да тим радом уз уредника листа руководи један нарочити одбор кога Сабор изабере. За све то ми нисмо тражили никакве користи за себе, шта више изјавили смо г. Митрополиту да не ћемо нигда тражити активну службу за себе, већ хоћемо да посветимо све своје скромне силе овом великом и неопходном подузећу цркве наше.

Али на жалост и г. митрополит Михајло и Архијерејски Сабор и ако су наклоно прихватили овај наш предлог и похвалили нашу толику пожртвовну ревност, ипак су одрекли сваку даљу помоћ „Хришћанском Веснику“ и штампању за народ списа морално религиозне садржине, и ако су добро знали да без те помоћи није нам могуће даље наставити издавање часописа, који је кроз седамнаест година бранио веру и интересе цркве.

У овако жалосним приликама нама не остаје друго него да обуставимо даље издавање „Хришћанског Весника“. Ми то чинимо са тешким болом и дубоком раном у срцу, али са уверењем да смо све чинили што је до нас стојало, да тај орган за хришћанско-моралну поуку нашег православног народа одржимо. Наша је нам савест нема шта да пребацује, а надамо се да нам ни наша браћа свештеници, ако ће праведно да суде, неће имати шта да пребаце. А остављамо народу и јавном мњењу нека пресуде, да ли су и сви они који су најзвише и позвани да раде на утврђењу вере и побожности у народу учинили добру службу цркви, што су крај толиких огромних средстава која су им на ту цељ и став-

љена на расположење, што су угасили живот најстаријем гласилу српске цркве који је за пуних седамнаест година верно и одано служио великим интересима цркве, свештенства и народа свога и који је срећан био да у броју својих сарадника види прве књижевнике наше световног реда и најобразованија свештена лица из целог Српства.

Архијерејски Сабор у краљевини Србији располаже данас покрај књижевног фонда владике Јанићија и Архимандрита Самуила и још других омањих фондова и фондом црквеним, који броји близу пола милијуна динара који је установљен и стављен на расположење Сабору Архијерејском чисто за црквено-просветне цели. На кад се из тих и толиких фондова одриче помоћ најстаријем часопису духовном, одриче помоћ штампању и ширењу списа у народ, којима би се сузбијали сви насртаји на веру и цркву нашу и крепила побожност у народу, и то баш онда, кад се у Риму врше припрема за оснивање епископата католичког у Србији и организира читава једна радња за ширење католичке пропаганде и када се Назаренство чак и по рудничком округу шири — онда не истиче ли се само собом питање: па на што се троше ти и толики фондови који стоје на расположењу Сабора Архијерејског??!!

О томе нека нико од нас не очекује објашњења Наша преданост цркви и њеним вишим интересима диктују нам, да ћутом пређемо преко тога!:

На растанку не можемо а да црковним старешинама цркве наше не поновимо пред лицем целе цркве оно, што смо им и лично изјавили. У заман ће те, Господо Архијерејн бријати Васу Пелагића сваке године по једанпут, његова ће брада бивати све већа и његов пагубни утицај у народу све злочестији!!

Није то пут да се сузбије антирелигиозни утицај Пелагића и осталих којим се трује омладина наша. Само озбиљним прегоштвом и радом може се тај пагубни утицај сузбити и обеснажити.

Постарајте се дакле да пружите народу — пастви својој мест» „Пелагићева учитеља" праве здраве духовне хране. Отворите неисцрпне ризнице блага Христова и пустите нека обасја омладину нашу светлост јеванђеља Спаситељева, па ће се у њима кроз то убрзо разбудити љубав према вери својих прадедова и онда ће верујте настати „јако воск от лица огња" пчелици Пелагићева и свију оних који шире антирелигиозност у добром и побожном народу нашем.

Пратећи ће са нашим читаоцима, ми изјављујемо нашу искрену и дубоку захвалност нашим сарадницима, који су нам тако свесрдно и некористољубиво својим књижевним прилозима помагали, те је „Хришћ. Весник" кроз све тешке материјалне неприлике могао да се одржава пуних седамнаест година служећи верно Богу у народу своме.

На Божић 1895.

у Београду.

Алекса Илић

прота, уредник „Хришћанског Весника".

Разно.

Прилози за градњу цркве св. Саве на Врачару већ се почињу сабирати. Њих прима за то већ постројен одбор (Belgrad-Serbien) а и уредништво „Српског Сиона" у Новом Саду. Црква св. Саве биће величанствена. Та црква не ће бити задужбина самих Срба из Србије; она је, а и треба да буде, задужбина свега Српства, исто онако, као што је и светитељ Сава највећи светац не онијех само, него ли свију Срба, па ма ти живили и у најдаљенијем крају свијета. С тога је *сваки Србин* дужан приложити колико може, па да тај храм служи на понос роду, који с толиком љубављу обожава светитеља Саву.

Надина Славјански са својом дружином давала је и у нашем граду 12, 13, и 14. Марта о. г. концерте. Осим старо-руски и мало-руски пјесама, мијешане су и неке црквене пјесме и одговори при св. богослужењу православне цркве. Гђа Надина не може се у вјештини мјерити са својим оцем, али ипак има доста сличнога и, то чувено свјетско друштво, вриједно је чути и једном иновјерцу, а особито нама православнима, наслађујући се и управ уживајући у оном анђеоском појању наших и иначе предивних црквених пјесама.

Нови буковински митрополит. Њег. ц. и кр. Величанство, наименовало је конзисторијалног

архимандрита и генералног викара госп. *Аркадија Чупковића* источно-православним митрополитом за Буковину и Далмацију у Черновици; а на његово мјесто, постављен је др. Васил Репту, архимандрит архијепископске конзисторије у Черновици, за управитеља богословије на свеучилишту.

У Русији од скора избија на површину њерска секта, која се зове „Неплательщиков", која неће ништа да плаћа ни цркви ни држави. Та секта непризнаје иконе, не крсти се, нема цркава, него ли се моле Богу приватно у кућама! Власти и духовенство имају муку са одметницима, који не дају ни Богу божије — ни цару царево.

Српска омладина, која се школује у Бечу, покреће нов недељни белетристички лист, који ће се звати „Српска Вила".

Од уједа змијина лијечи поуздано гас (петролеум). Чим кога уједе змија, он треба одмах рану да испере или замочи у петролеум, па је сигуран, да му ништа бити неће! Доиста јевтин лијек за опоравку опасност по живот људи, а боме и животиња.

Његово блаженство римски папа Лав XIII. спрема нову „енциклику" о „сједињењу црквама". Та енциклика биће уједно и као одговор на синодалну окружницу св. Синода цариградског, штампаној и у нашем листу свеска XII. од прошле године. Да видимо и то!

Лужички Срби, који се тек по имену знају, одлучили су своју цркву реформисати. Саставио се већи одбор од најугледнијих особа, који је изаслао своја два члана руском протојереју у Праг с молбом, да се неколико лужичких младића прими у руске богословске заводе, како би се могли спремити, да као свештеници послије у својој земљи утврде православну вјеру, коју су преци њихови исповиједали. Душекорисна и значајна намјера. Дај Боже, да се скорим и остварити узмогне!

Њ. В. Герасим Петрановић, Епископ Бококоторски, навршио је 8. марта о. г. 25 година свога архијерејског рада. Дичном архипастиру честитамо, са жељом, да и педесетгодишњицу здраво достигне. На многа љета Владико свети!

Славенско-узајамно потпомажуће Општинство у Москви јављајући да је за своју библиотеку у прошлој години примало бесплатно ове листове: „Московске Вједемости", „Рускоје Слово", „Син Отечества", „Свемирнаја и Руская Бесједа", „Галичанин", „Листак", „Правосл. Буковина", „Руска Рада и Наука", „Одјек", „Срп. Застава", „Србобран", „Мир", „Срп. Глас", „Дјело", „Бос. Вилу", „Бос. Херц Источник", „Casopis Matice serpskeje", „Obzor", „Мir", „Знање", „Согласије", „Глас Македонски", „Библиотеку", „Православен Проповједник", „Narodni Listy", „Velegrad", „Humorist, Listy", „Jesenske Noviny, „Dom i Škola", „Narodni Noviny", „Narodni Glasnik", „Cernoknazuik", „Slovinske Pohlady", „Obzor", „Крај", „Le Pensiero Slavo" и „Candela", моли, да се и у овој години неускрати тај поклон, па шта више, да се и остали издаваоци славенских листова угледају на то.

Исправак. У чланку: „Кратак опис постања англиканске цркве" и т. д. налазе се неколике велике погрјешке. Тако: на 47. стр. ступац десни стоји (Ист. 1 и 2. бр.) социјали, а треба *социјани;* на 48. стр. лиј. ступац у 12—13 реду стоји, да англиканска црква „ни мало не признаје својом и свјетском и духовном главом свога краља", а треба: „англиканска црква ни мало не признаје папе, већ сматра својом и свјетском и духовном главом свога краља."

Уредништво.

Јавне благодарности.

Одбор православне српске цркве у Добрљину пријатном дужношћу сматра јавно благодарити Високој земаљској власти у Сарајеву, која је поред прије дарованих: књига, утвари и потпуног двоструког одјејанија — поново дарована овдашњу цркву с једним „апостолом" и „октоихом" (осмогласником — у двије књиге), за које јој се од стране одбора изјављује најљуднија благодарност.

Добрљин, 14. II. 1896.

Предсједник одбора:
Ст. Врањевић,
свештеник.

Наша Преузвишена вис. земаљска влада за Босну и Херцеговину, након свију милодара и прилога, којима је нашу св. цркву досад обдарити извољела и опет се смиловала, те је цркви у Прекаји, котара гламочког, поклонила у прошлој години 1 апостол и 2 октоиха (I. и II. дјела), који нам је дар и уручен преко пл. котарског престојника г. Тодоровића у Гламочу.

На томе поновном милостивом дару потписани црквени одбор изриче понизну јавну благодарност Преузвишеној земаљској влади, која се о нама и нашим светим црквама очински стара. Живила Висока земаљска влада!

У Прекаји, 3. марта. 1896.

Перовођа: **Остоја Ковачевић**

Пресједник одбора: **Марко Савић**, парох.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину очинском бригом и великом милости благоизволила је нашим св. црквама, у протопрезвитерату билећком, даровати свештеничка одјејанија, и то овима: 1. *У Мируше*, храму св. пророка Илије, 2. *У Балке*, храму св. Архангела Михајла, коме је прошле године високо иста благоизволила даровати књиге: 1. Апостол и I. II. дио Октоиха (осмогласника). 3. *У Врањена*, храму св. Георгија, 4. *У Звијерну*, храму св. оца Николаја, 5. *У Домашево*, храму св. оца Николаја. 6. *У Љубомир*, храму св. апостола Петра и Павла.

Одјејаније је све од једног кроја а и скупоцјене фине израде, комади одјејанија јесу ови: 1 фелон, 1 појас, 1 петрахиљ, 1 наруквице, 3 покровца за св. Путир. Све шест цркава, добиле су горње комаде од одјејанија од једне робе и израде.

Овај узвишени и велики дар од Високе земаљске владе, примиле су горе речених 6 цркава црквене општине, преко слав. котарског уреда у Билећу, ђе су изразили своју благодарност, синовску оданост и вјерност Његовом Апостолском Величанству нашем најмилостивијем цару и господару Франц Јосипа I. Овим се од стране црквених општина и ниже подписатог изриче високој земаљској влади најтоплија благодарност и синовска вјерност и оданост својој високој покровитељици. Живила!

Из српско-прав. протопрезвитерског уреда.

У Билећу, 13. фебруара 1896.

Надзиратељ протопрезвитерата: **Ђорђе Периновић**, свештеник.

Српско-прав. црквена општина храма св. Саве у Билећу, нашла се побуђена истаћи јавну захвалност његовом преподобију госп. Партенију Ђедовићу, јеромонаху св. Ваведенског манастира Добрићева, који поклони новоподигнутом храму св. Саве у Билећу лијепу своту од 50 наполеона у злату (т. ј. 500 фор.) а тако исто и у Требиње своту од 50 наполеона, за градњу српско-прав. цркве у мјесту.

Још исти добри старац отац Партеније у мјесецу јануару о. г. даровао је 50 товара жита, које је купио у Дубровнику и на моско доћерао, те подијелио на стотину сиромашних породица по 50 ока, које му толико стотина душа Бога моли за његово здравље, да још дуго поживи на корист своје миле пастве.

Отац Партеније Ђедовић, стар је око 80 година а има да је свештеник у истом св. Ваведенском манастиру више од 50 година. Добри старац и побожни пастир своје св. цркве не заборави са прилозима ни своју милу сиротинску паству, коју даром овим утјеши. Старац Партеније имаде својих непокретнина: 1 велику кућу у Љубомиру, нешто мало лозе у Требињу пак и 1 или 2 дућана и то остаје за исти св. манастир, а у истом је доста готовине потрошио око поправка.

Овом добром старцу оцу Партенију, желећи из свег срца, да га свемогући Бог уздржи још дуго година у подпуном здрављу, крјепка и сретна на корист оне св. обитељи, а на понос и дику свог милог српског народа.

Дај Боже да се и други оваки свештеници јаве са прилозима као добри отац Партеније Ђедовић.

Из српско-прав. протопрезвитерског уреда.

У Билећу, 13. фебруара 1896.

Надзиратељ протопрезвитерата: за пресједника: **Ђ. Периновић**, свештеник.

Читуле.

† **Дамјан Николић**, парох нишићки и надзиратељ сарајевског протопрезитерата преселио се наглом смрћу (ударен капљом) 14. марта т. г. у вјечност.

Покојник је рођен у селу Штрпцима, котара вишеградског, 20. октобра 1849. У чин ђакона и свештеника рукоположио га је Дабробосански митрополит Дионисије Илијевић 25. и 26. марта 1869. У својој парохији подигао је с народом лијепу зидану цркву и до ње кућу, која је била намијењена за српску вјероисповиједну школу. За ревну службу Богу и цркви био је одликован од бившег Дабро-босанског митрополита Ђорђа Николајевића првенијем појасом.

Свечан погреб био је у Петак 15. и. м. у 4 сата по подне. У спроводу је осим многих познаника и поштовалаца покојникових било и овдашње српско-православно црквено-пјевачко друштво „Слога“, неколико рељевских богослова са наставником Чавићем, ђаци из препарандије са својим професорима и српска основна мушка вјероисповиједна школа са својим учитељима. Пратња је била величанствена. Самих четрнаест свештеника било је обучено у одежде црквене. На опијелу, које је обављено у новој српско-православној цркви чиноначалствовао је високопречасни господин архимандрит Ђорђе Магарашевић, администратор Дабро-босанске епархије.

С лијепим говором опроштао се с покојником у цркви пречасни госп. Ђорђе Петровић, члан конзисторијални.

Покојнога попа Дамјана оплакује: ожалошћена супруга, три сина, од којих је најстарији Љубомир, овомјесни свештеник и једна неудомљена кћерка; а жали га и остала родбина и пријатељи.

Мир пепелу његовом!

† **Ђорђе Протић**, парох карађићки, котара и протопрезитерата маглајског — преминуо је 18. фебруара о. г., а 19. и. м. опојан је од архимандрита озренског, надзиратеља маглајског и још двојице сусједних свештеника. Покојник је оставио ожалошћену супругу и деветеро дјеце, од којих су четири женске удомљене, а остали су без обскрбе. — Ђорђе Протић, према прибиљежци у књизи свештенства, рођен је у Мичијевићу 10. априла 1848. За ђакона и свештеника рукоположен је 30. септембра и 1. октобра 1865. у манастирској цркви Возућкој од епископа Висариона. Цркви и народу своме послужио је на опште задовољство. **Вјечна памаћ!**

Прим. Упражњену парохију до даље одредбе конзисторијалне, послуживаће Недељко Серафијановић, парох буковачки.

† **Миша Димитријевић** кр. савјетник и пресједник „Матице Српске“ умро је у Н. Саду 20. фебруара т. г. Вјечни му покој!

Одговори уредништва.

Г. Т. А. Б. Чланак: „Побожни часови размишљања“ примамо. Изволите послије послати и остало. Поздрав.

Г. Г. А. Н. Радове смо примили. Ући ће по часу у штампу. Хвала!

Г. С. С. свештеник. Уврстићемо док дође на ред. Лијепо!

Г. М. С. П. свештеник. Радови ће излазити. Твоја марљивост заслужује сваку хвалу. Искрено поздравље.

Г. П. Р. свештеник. — Књига ће се наставити. Болест и смрт Митрополта Николајевића смела нас је. Здравствујте!

Г. Ј. Н. учитељ. — Ове двије пјесмице предаћемо. „Б. Вили“, а шта је за нас — то је већ уврштено.

Г. В. В. В. Жао нам је што је материјала за I.—II. свеску и сувише било, те ваши цијењени радови нијесу могли ући. Настојаћемо да се у III. или IV. свесци објелодани. Племенита душа добро мисли, па и своја начела без увијања исповиједа. Живио.

Богословима С. Тр. и М. П. Задар. Ваши радови употребиће се чим дођу на ред. Наставак „из службеника“ пошаљите онда док ово прво почне излазити, а тако и превод проповиједи. Поздрав.

Штампарија Шнидлера и Лешнера, Сарајево.

Штованој г. г. читаоцима на знање.

Овдашња штампарија г. Ристе Ј. Савића неимајући свога добро изученог штампарског особља, задавала нам је доста муке, па и поред тога лист није могао на вријеме излазити, с тога смо са трећом свеском „Источника“ преницли штампање у овдашњу штампарију **Шпиндлера и Лешнера**, у којој ће посао тачније ићи.

Пошто ће цијењени читаоци од сада лист на вријеме, концем сваког мјесеца добивати, то и овога пута молимо, да се претплатом пожурн; јер и опет велимо, **опстанак листа једино од потпоре најцијењенијих читаоца зависи.** Пусте ли га они, он је пропао; но уздамо се, до тога неће доћи, пошто је овакн лист потребан особито нашему српско-православном свештенству овијех крајева.

УРЕДНИШТВО.

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ

РАДЊА ЗА ЦРКВЕНА ОДЈЕЈАЊА, УТВАРИ И СВЕШТЕНИЧКА ОДЕЛА

Земун „ТРИ ГОЛУБА“ бр. 484.

Препоручују своје богато стовариште црквених утвари, као: Путира, Крстова, Полијелеје, Петохлебница, Венчала, Крстионица, Кадионица, Кандила, Сасуда за топлоте, Рипида, Дарохранилница, Мироносница, Свећњака, Икона целивајућих и свечарких у разном формату, евангелија и синју црквених књига у малом и великом формату.

Црквеног шивеног одјејања у великом избору: Одежди (фелона), Стихара, Епитрахиља, Појасева и Наруквица, Плаштеница, Барјака, Неба, Покривача за часне трапезе и налоње, Набедреника, Орара и Наруквица, Архијерејских окрута, Митри и Бројаница.

Свештеничког носећег одела у великом избору:

Антерија од разне материје, чоје и перпијана.
Џубета „ „ „ „ „
Раса „ „ „ „ „

по прописном крају.

Камилавки за монашко и мирско свештенство и Протојереје, Појасева: архијерејских, архимандритеких, протских и свештеничких.

Свега наведеног има готовог, а примају се и поруџбине, које се брзо извршују. Еспап је најбољи и даје се гаранцијом. Крој правилан и вештачки. Израда добра.

Иконостаса за цркве потпуно састављених; **иконе у строго православном типу под гаранцијом и стручним комисијским прегледом израђујемо.**

Примамо на оправку црквене утвари и одјејања, као и барјаке.

Све наведено продајемо и израђујемо по врло умереним ценама.

Очекујући многобројне наруџбине.

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ,
радња за црквена одјејања, утвари и свештеничка одела.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Православна Еп. Консисторија у Задру у намјери да свештенству и народу далматинско-истријске епархије даде прилике, да се што више упозна са црквено-просвјетним питањима, покренула је отпрагу три године мјесечни часопис „**Гласник православне далматинско-истријске Епархије**“.

Мислимо да смијемо истаknути, да се „**Гласник**“ кроз ове три године уздржао на оној висини, која му као црквено-просвјетном листу доликује, те је, осим епархијских службених вијести и биљежака, старао се да доноси према програму своме различите чланке и преводе; а уз то, да разјасни замршења питања из пастирске службе, доносио је скоро у свакоме броју исцрпљене и образложене одговоре на свако постављено му питање.

Но и ако смо у стању, да се похвалимо признањем што је „**Гласник**“ стекао за ово вријеме својим радом, ипак не можемо, а да не истаknемо, како је врло мален био број његових претплатника. Ово администрацији листа ствара великих потешкоћа и неприлика, које би, поред све наше добре воље, могле запријечити и само издавање „**Гласника**“. Ради овога управа листа обраћа се свима и свакоме, који програм листа овога одобрава, те моли, да га претплатом потпомогне, како би могао и даље свој задатак као и до сада испуњавати.

Наш је задатак чист и јасан: упознавање свештенства и народа нашега са духовним животом далматинско-истријске епархије, ширење учења православне цркве и обрана тога учења од сваког нападаја, ма с које он стране долазио. И према томе нашем задатку ми можемо и очекивати, да ће нас српско свештенство и народ хтјети драговољно претплатом на лист подупријети.

„**Гласник**“ ће излазити као и до сада свршетком сваког мјесеца Цијена је листу 3 фор. за цијелу годину. За стране земље 9 франака у злату. — Претплата се шаље: **Канцеларији Еп. Косисторије у Задру.**

У Задру, на св. Саву 1896.

Администрација „Гласника“.

C 908

Босанско-Херцеговачки

ИСТОЧНИК.

Власник:

А. Е. М. Конзисторија Дабро-босанска

Уредник:

СТ. Н. ДАВИДОВИЋ,

протојереј.

АПРИЛ. 1896.

СВЕСКА IV. ГОДИНА X.

Штампарија Спиндлера и Лешнера, у Сарајеву.
1896.

САДРЖАЈ:

1. Окружница.
2. Антим VII. архијепископ Константинопољски Новога Рима и Васељенски Патријарх.
3. Парастос у Санском Мосту, обдржан је покојном митрополиту Дабробосанском Георгију Николајевићу 12. фебруара 1896.
4. О нравственим својствима пастира.
5. Религиозно-морални листићи.
6. О дужностима парохијалног свештенства.
7. Блаженства.
8. Четири путевође добром животу: страх божији, мудрост, трезвеност и рад.
9. Беседе о Молитви Господњој.
10. Како ћемо да повратимо у народу стару побожност.
11. Одговори из пастирске праксе.
12. Проповијед на Цвијети.
13. Проповијед о молитви.
14. Поздрав при уласу на парохију.
15. Ријеч браћи свештеницима.
16. Химна.
17. Са свештеничке скупштуне у Београду.
18. Свечан унос освећеног „Антиминса".
19. Допис.
20. Село Азићи и његове старине.
21. Разно.
22. Књижевне вијести.
23. Јавне благодарности.
24. Премјештени.
25. Читуле.
26. Одговори уредништва.

Број 779.

Објава

српско-православном пречасном свештенству и општинама Дабро-босанске епархије.

Који жели набавити фотографију спровода покојног митрополита Дабро-босанског Ђорђа Николајевића, нека се обрати на канцеларију АЕМ. Конзисторије у Сарајеву и послаће 2 форинта за један ком.

Из конзисторијалне сједнице

у Сарајеву, 4. априла 1896.

Привремени администратор епархије Дабро-босанске,
Архимандрит:

Ђ. Магарашевић.

Натјечај.

Братство ове свете обитељи тражи једног **учитеља препаранда** или **богослова** рељевског завода за мушку четвероразредну школу.

Учитељ мора бити Србин православне вјере и неожењен.

Годишња плата учитељу је 300 фор., стан, огријев и храна с браством.

Ко жели оно мјесто заузети нека се пријави преко Високопречасне Конзисторије сарајевске са својим документима, до 15. Јула 1896.

Први су кандидати свештеник неожењен.

Манастир Гомионица, 8. Априла 1896.

Братство.

Свеска IV. Сарајево, април 1896. Год. X.

Власник: АЕМ. Конзисторија. Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј.

Окружница.

Протопрезвитерским уредима и свему Пречасном свештенству Дабро-босанске Епархије.

Висока земаљска влада „за Босну и Херцеговину“ својом цијењеном наредбом од 28. марта (8. априла) о. г. број 38.298 Ст. З. извољела је у погледу брачника Угарске краљевине (осим Хрватске у Славоније) издати слиједећа наређења:

1. Изводке вјенчајемих Угарских подајника, осим Хрватске и Славоније, треба саставити о сваком вјенчању, гдје је за само и један брачни пар надлежан Угарској;

2. Ови изводци имају према рубрикама у протоколима вјенчајемих садржавати важне тачке, које се у матице вјенчаних унашају;

3. Изводци се морају *најдаље* на 3. дана послије сваког вјенчања поменутих странаца предложити политичкој власти I. инштанције.

4. Изводци неморају бити оптерећени никаким пристојбама;

5. Потпис водитеља матица има се овјеровити (легализирати) односним котарским уредима *бесплатно*.

6. Изводке те дужна је политичка власт I. инштанције сабрати и на надлежно мјесто управљати, и

7. пошто је врло нужно знати и оне брачнике, који су као угарски подајници (осим Хрватске и Славоније), од 1. октомбра 1895. па до сада у овијем земљама у брак ступили, — то се пречасном свештенству од ове духовне власти наређује, да искаже тијех бракова, ће их има, састави према наведеним тачкама и надлежној политичкој власти *одмах* достави, имајући се и у будуће строго придржавати ове наредбе.

Из конзисторијалне сједнице

Сарајево, 4. априла 1896.

Администратор Епархије Дабро-босанске Архимандрит:

Ђ. Магарашевић.

Антим VII. архијепископ Константинопољски Новога Рима и Васељенски Патријарх.

Високопреосвећени Митроп. Дабро-Босански, пречасни Ексарше целе Далмације, у светоме духу љубезни брате и саслужитељу наше смерности Господине Ђорђе Николајевићу; благодат нека буде с Вашим Високопреосвештенством и мир од Бога. — С радошћу примисмо два братска писма Вашег Високопреосвештенства од 10. и 31. августа, уједно и суму, која је сакупљена, као доброкољни прилог у Епархији Вашег Високопреосвештенства за подизање од земљотреса порушене наше Патријаршијске богословске школе на Халки, и која сума износи свега фор. *1593 и 69 новчића*. Прилажући овде у вези с тиме и признаницу одбора речене школе, благодаримо усрдно Вашем Високопреосвештенству на доброти и готовости, коју је указало у овим околностима према највишој школи Велике цркве, услед чега шаљемо наш благослов свима побожним и пуним частољубља Хришћанима, који похиташе да укажу своју помоћ овом духовном заводу. Овом приликом стављамо до знања Вашем Високопреосвештенству и то, да пошто је један анонимни (безимени) православни хришћанин предузео, да својим рођеним трошком подигне цело здање ове школе, решено је нашим светим синодом, да се прилози осталих хришћана употребе, као главнина, која ће се капитализати, и од које ће се интерес и доходак употребити на издржавање школе, уколико не буду стизали они доходци, који се годишње узимаху од митрополита и манастира ради великих нужда и потреба поменуте школе, која се подиже већа, него што је раније била и у којој ће и наставни програм бити много већи и опширнији. И по што иначе учињена помоћ припада истој школи, то верујемо, да ће и приложници Епархије Вашег Високопреосвештенства, којих је каталог имена изволело послати нам, са свим пристати на то, као што су и сви други приложници са сваком готовошћу то учинили. А благодат Божија и неизмерна милост нека буде с Вашим Високопреосвештенством.*)

У Цариграду, 6. фебруара 1896.

Константинопољски у Христу Богу љубазни брат.

*) Ово врло уважено писмо Његове Светости васељенског Патријарха, нека је благочестивим приложницима као уверење, да су њихови прилози на опредељену циљ отправљени и у Халки примљени. Уредништво.

Парастос у Санском Мосту, обдржан је покојном митрополиту Дабро-босанском Георгију Николајевићу 12. фебруара 1896. год.

Свештеник Марјановић, добијо је брзојав 10. поменутог мјесеца исте године од Високопречасне АЕМ. Конзисторије. Иста је одговорила на његово питање, да је госп. митрополит заиста преселидо се у вјечност 8. фебруара о. г.

Свештеник Марјановић, у споразуму са предсједником овдашње српске црквено-школске општине, нареди, те се одмах на срп. прав. цркву стави црна застава, која је представљала и означавала видљиви знак жалости и туге овдашњег српског народа за својим црквеним поглаварем; тог истог момента и звоно је огласило за смрт покојног г. митрополита.

11. истог мјесеца, свештеник Марјановић, такође у договору са предсједником, одреди да се држи парастос, (упокојеном г. митрополиту

12. фебруара у 9 сахати прије подне, кад се имао и сахранити г. митрополит у своју вјечну — кућу.

Предходно је свештеник Марјановић, службено јавно овдашњој котарској области, ради присутности г. г. чиновништва, иста је котарска област примила радо на знање, и сутра-дан цијело чиновништво дошло је у цркву у одређено вријеме, кад се имао обавити парастос.

Унутрашњост цркве била је сва искићена са црним литијама и пантљикама; више амвона био је један астал'чић, који је прекривен са црнином, на истом астал'чићу било је кољиво, и слика покојног господина митрополита, која је представљала његову узвишену особу.

Кад све то човек посматра, чини на њега велики утисак, и побуђује на тугаљивост и велику скромност и побожност. На парастосу чиндјествовала су два свештеника, дотични свештеник Милан Марјановић, и свештеник Јован О. Митровић; сбред је обављен на најсвечанији начин, тако, да се ово мало мјесто не бих постидило ни већијех на гласу мјеста у том погледу. При свршетку обреда изговорио је красну бесједу свештеник Марјановић, у којој је говорио о „смрти“ а уз то напоменуо је о великим дјелима пок. госп. митрополита.

Што се тиче присутности у цркви, нашег српског овдашњег народа, може се казати, да је било све отмјеније грађанство, које зна цијенити и уважавати племенита и патриотска дјела госп. митрополита, која је учинио свом српском народу; те према томе зна одати последњу почаст свом црквеном великану и узоритом архипастиру и рећи Му: вјечан ти помен св. владико!

Говор пароха Марјановића од ријечи до ријечи гласи овако:

Тужни зборе!

Откуца посљедњи час живота нашем сиједом архијерају. Закуца на вратима живота нашега владике — немилостива смрт. Да, та немилостива хала, није хтјела више трпити смиреног молитвеника, да шаље своје молитве милостивоме Творцу, за спас душа наших; није хтјела, да гледа тога неуморнога првосвештеника, који савлађујући своје старачко бреме, иђаше од града до села, проповједајући о вјери, дајући својим животом примјере врлина. О несита смрти! немој тако побједоносно дизати се. Стани! обори то гордо лице доље! Зар незнаш да си побјеђена? зар си заслијепљена својом похлепом заборавила побједу, коју је свршио над тобом воскреснути Христос Спаситељ?

Мислиш, да својим чином побуђујеш свијет? Не! Побједу, коју си упрла на цијели свјет, побјеђује тебе саму. Старога митрополита Георгија, истргла си из овог тешког и пуна ништавила свијета а милостиви Творац, даје му свијет: „идѣже нѣсть печалъ ни воздыханіе.“

Па ко би смио тужити за неуморним трудбеником Христове цркве? ко би се преварио, те пустио сузу сажаљења? Не! тај који би то учинио, био би грјешник, тај би војевао против милостивога Бога, који је позвао нашега архијереја, да га украси вијенцем праведничким, чија свијетлост сија ће свагда; чија скупоцјеност неће изгубити цијене.

Тужни зборе!

Глас о смрти нашега митрополита, потресла је сваког правога хришћанина; потресла је нас све, јер смо изгубили архијереја, који је се очински старао за своју паству; изгубили смо доброга старца, чији је живот био посвећен само у корист народа и цркве. Да, вођен родољубивим тежњама, стари митрополит, откидао је од свога

залогаја парче по парче, па га је давао на олтар просвјете и хуманитарности. Многе школе у нашој поносној Босни, уживају данас благотворне плодове, које је родољубиви архијереј, пресадио са својом дарежљивом руком.

Дуго ће српско-православни народ, поносне Босне, имати слику челичног старца митрополита, који савлађујући своје старачко бреме, а по жељи своје пастве, долазаше и у најзабаченија села, да у њима својим архијерејским благословом освешта домове Божје; да својим присуством увелича те највеће народне светковине.

О, добри владико Георгије! колико си нас задужио? колико си добра учинио своме народу?

Да сам обдарен Златоустовим даром бесједништва, опет не би имао довољно ријечи, са којима би вијерно нацртао дјела твоја за српско-православну цркву и школу. За то опрости, о, опрости свети првосвештениче Христове цркве, што писам, у стању, да ти у вјерним бојама насликам твоја добра и богоугодна дјела! Прими светя владико, на овоме тужном растанку, од твога народа, кога си са највећим жаром родољубља грлио и обасипао — прими посљедње уздарје: „вјечну памјат,“ молећи те, да порадиш са својим смиреним молитвама пред престолом милостивога Оца, да и ми побједоносно оставимо овај ништави свијет, а уђемо у свијет вјечни: „идѣже нѣсть печаль ни воздихание.“ Амин.

Говорио:
Милан Марјановић,
парох.

II. О наравственим својствима пастира.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије **Архимандрит Борис**. Превео **Григорије А. Николић** свештеник у Митровици.

I. Општа духовна својства, неопходна за пастира цркве.

Само лични покушај може привести ка истинитом схваћању потпуне важности и разноликости потреба пастирске службе и заједно с тим показати она главна душевна својства, која су неопходна за успешно деловање његово.

Од пастира цркве природно је очекивати, да буде примерним хришћанином. „Никтоже ѡ юности твоеи да не радитъ, говори ап. Павле Тимотију; но ѡбразъ бꙋди вѣрнымъ словомъ, житіемъ, любовію, дꙋхомъ, вѣрою, чистотою (1. Тим. IV., 12). Кад пастир смишља поуку за паству, то је он дужан да се обрати најдубљим скровиштима свога срца, да одатле црпи реч живу, јаку и спасоносну; а за то му је најнеопходније да завлада богатством духовног живота; он не сме бити, по апостолу, „почетником“ у божанственим стварима. По овоме, не може бити никакве сумње у том, да је пастир дужан да буде истинитим учеником и пошљедователем Христа. Свакако, могући су случајеви заблуда односно себе самога; но онај, чије је назначење да приводи људе ка Христу, дужан је прво сам да иде за Христом; ко је постављен да руководи вернима, дужан је сам бити човеком дубоке, срдачне вере.

У самој ствари, да чини све оно, што је дужан чинити савршени пастир, потребно је бити савршеним човеком, потребно је бити испуњеним Духа Божјега. Па где да нађемо таковога човека? Историја света пружа нам само један углед таковога савршеног човека и пастира, Богочовека Исуса Христа. Јеванђеље је поверено несавршеним људима; и ипак како можемо ми да се усуђујемо придавати нижу и очевидно несавршену меру к пастиру душа? Можемо ли ми тврдити, да пастир у којем год одношају има право погрешити, и да његов немар или пад, макар бно најнезнатнији, нема важних посљедица за поверена му дела?

Св. Григорије Богослов, у једној својој беседи, говори: „ми смо дужни прво сами бити чистима и за тим већ чистити друге; бити наученима, да можемо учити друге; бити светилом, да можемо просветити друге; приближити се Богу сами, и за тим побуђивати друге да Му се приближују; посветити себе саме, и за тим тек друге чинити светима.“ Пастир је дужан да буде кадар рећи заједно с првим служитељима Христовим: „Ми же не дꙋха міра сегѡ пріѧхомъ, но дꙋха иже ѡтъ Бога, да вѣмы, ꙗже ѡтъ Бога дарованнаѧ намъ. Іаже и глаголемъ, но, въ наученыхъ человѣческіѧ премꙋдрости словесѣхъ,

не, научныхъ Дха Сватаго: духовима духовними сразсѣжданіе“ (1. Кор. II. 12, 13).

По овоме, у одношају духовних својстава ми смо дужни поставити, као аксиому, да је не само ради свога сопственога добра него и ради успеха у служби прва религиозна обвезаност пастира — та обвезаност у одношају према себи самоме и према својој сопственој души. Пре свега другога и с особитим настојавањем он је дужан да се стара о томе, да се живот по Божјим заповедима сачува у њему у сили и чистоћи: „Внимаи себѣ и ученію: и пребываи къ нихъ. Сіа бо творя, и самъ спасешися и послѣшающіи тебѣ“ (1. Тим. IV., 16).

Висина нашег духовног приправљања к свештенству неопходно мора одсијавати и на ступњу успеха у нашој делатности на овом пољу. Одтуда наша прва мисао, наше прво старање мора се састојати у настојању о властитом унутарњем приправљању ка свештенству, које се састоји у истинитом управљању срца к Богу, у концентрисању свију сила на једном предмету службе Њему: „то је једино дело, које сам дужан чинити.“ Приправљање Христа за земаљску његову службу било је највише духовно: сав његов живот, који је предходио служби, протекао је у неизвесности и у испуњавању незнатних дужности, али у то исто време у сталном одношају с Богом и у васпитању духа ка делу, које га чека, вежбањем у смирености, трпљењу и самоодрицању. Без ове самоће духа, која искључује свако притворство и лукавство, које се открива у наклоности ка светској слави и власти у колебању међу службом Богу и службом себи самом, не може бити довољне силе за рад свештенства.

Сила човечја на сваком пољу религиозне делатности налази се у зависности од унутарњег приближења к Богу путем живе и јаке вере. Вера је закон, чијим делотворним откривењем условљава се наш живот по Богу, и ми не можемо одделити оно, што чинимо у свом животу, од онога, ради чега се јављамо у свом властитом духовном суштаству; управо исто тако, као што не можемо одделити светлост или топлоту од њиховог садањег извора или надати се уживању од њих онде, где нема услова за њихово битисање. У тајни свештенства Бог сашиташа својим служитељима благодатну силу за спрашање јеванђелскога дела; но та сила постаје могућом у души човека само под условом живога и непрестаног одношаја његова с Богом. А ако се човек удаљи од извора благодатних сила, то опак он и у таквом случају не престаје бити за своју паству проповедником или посредником благодати Божје, која се даје у тајнама, али већ посредником пасивним, не добијајући ништа из општег извора живота зарад свога властитог оживљења и ојачања. Ученици Спасителеви на заповест Господњу да пратњу увреде, одговорили су знаменитом молбом: „приложи намъ вѣрѣ“ (Лук. XVII., 5). Као што се види, у виду колебања пред тежином нравствене дужности, пре свега морало би се очекивати да чује речи: „Господе, умножи нашу силу или љубав ка испуњавању дужности; но ученици Господа били су убеђени, да је послушност заповести Учитеља могла бити остварена једино при помоћи силе, која није била у њима самима, и за то су се молили о умножењу те способности, кроз коју је једино могла божанствена помоћ бити усвојена душом. Душевна својства служитеља Христова, на тај начин, сасвим се ослањају на његове одношаје према Богу, на одношаје стално, правилне и живе; без таквих одношаја благодат свештенства, која се даје полагањем руку епископских, остаје за њега као да је неделотворна.

По овоме, ако пастир осећа у себи благодат Божју и ако има истинити позив к служби Христовој, то се од њега захтева да одржава у себи тај божанствени дар позива. „Воспоминаю тебѣ возгрѣвати даръ Божіи, живущій въ тебѣ возложеніемъ рѹкъ моею (2. Тим. I., 6); јер је то особити дар љубави к делу Христовом. Та љубав, та ревност, тај жар, послани с неба и освећујући човека на дело спасења ближњих, може слабити. При сусрету с озбиљним препонама, пастир може пасти у сету; при навали светских искушења — да им се пода и да охладни; он мора држати себе ван опасности и, будући заузет духовним делима других, лако може заборавити да обраћа пажњу на своју сопствену душу и да престане бити над својим властитим срцем. Као јавни и општи радник, он може предпостављати, да нам времена за старање о себи самом; мало је то, он може доћи на мисао, да се истинито самоодречење у том и сасвим не мисли о себи. Он је предназначен, да носи изванредно тешко духовно бреме, а познато је, да чим се више пењемо на брег, тим се тежи чини

терет и тим је тежи сваки нови напор да га одржимо. Свештеник није дужан употребљавати ништа вештачкога зарад своје олакшице; од њега се захтева непрестани напор душе; он не може себи допустити да сиђе с висине свога позива и да се спусти у област нижих тежња и мисли, него свагда мора бити на висини свога позива. Из олтара иде он на амвон, с амвона у школу, из школе ка постељи болесника, одатле долази к својим научним радовима, с тиме, да плодове тих радова опет обрати на корист своје пастве у храму, у школи, у појединим домовима; сав живот и сваки дан, сваки тренутак тог живота мисао му се окреће около узвишених духовних предмета. С једне стране, то је велико преимућство, с друге — тешко искушење; јер при таковом стању духа неопходно је без престанка бдити над собом и чувати се, да се не изроди угушење и отупљење духовних сила, да се унутарњи огањ не угаси и дар Божји да се не покаже мртвим у њему.

Као главна средства за одржање у себи тог жара душе или, што је то исто, за погревање у себи дара Божјега, добивенога епископским рукоположењем, служиће му читање св. Писма размишљање о религиозним предметима и молитва.

2. О читању Св. Писма и религиозним размишљанима пастира.

Ништа се у религиозном образовању пастира по важности и значењу за његов живот не може упоредити са савршеним и срдачним знањем Библије. Ако се свештеник обраћа Библији свагда само ради једних оних интереса, с намером, на пример, да нађе тему за поуку или потврду за одређену богословску истину, то таквим једностраним односајем к речи Божјој лишава своју духовну природу њене природне хране. Пријатно је срести свештеника, који би усвојио себи Писмо не умом само, него и срцем, који би се у једно те исто време питао мáном Речи Божје и који би се учио мудрости више, но мудрости учених.

Добро чине они свештеници, који сваки дан прочитавају извесни одељак Библије, руководећи се при томе неким планом. При читању Библије с побожном циљи, т. ј. зарад питања срца божественим учењем, не треба да се предаје умом у царство обстрактних теорија, да тражи у Библији ништа необично и непознато, него је просто потребно да се стара дознати, како Бог говори души у својој Речи. Наша размишљања треба да буду, што је могуће, проста; ми смо дужни ограничити се срдачним примањем божанствене истине, побожном пажњом гласу Божјем. Сваки пут кад приступамо таковом читању Библије, дужни смо ми да се старамо тражити у њој Онога, који је благоволео открити Себе у њој, — Бога, као Искупитеља; и ако шта више прочитамо мало, него се то читање сједињава са жарком жељом проницати све више и више у самоткривење Бога у Христу. „Изъ негоже всякое отечество на небесѣхъ и на земли именуется: Да дастъ вамъ по богатеству славы своея силою утвердитися Духомъ его во внутреняемъ человѣцѣ: Вселитися Христъ вѣрою въ сердца ваша; въ любви вкорененни и основани: Да возможете разумѣти со всѣми святыми, что широта и долгота и глубина и высота. Разумѣти же преспѣвающее разумъ любовь Христову, да исполнитеся во всякое исполнение Божие" (Еф. III, 15–19).

Тим начином, свештеник, испитујући непрекидни губитак својих духовних сила и средстава, неопходно је дужан имати стално обновљење изгубљеног и божанственога извора, да увек стоји на висини потребâ своје службе. Употребљавајући упоређења из свакидашњег живота, могуће је казати, да као што човек раденик осећа потребу у већој количини хране, него сваки други, тако и пастир више осећа, потребу у духовној храни; њему је неопходно особито стално оживљење, допуњавање и појачање духовних сила. Као друго средство за таково појачање духовних сила пастира служи мишљење о Богу. Средство то припада броју најнеобичнијих и мало употребљаваних, јер већина људи не само није позната са његовим благотворним утицајем на душу, него шта више нема правилнога појма о њему. И ово незнање је једно од главних узрока недостатка побожности у људима. К молитви приступају људи већином или случајно, по изазвању каквих спољашних околности, или по навици, следећи утврђеном поретку. Но ако се ми свесно и с осећајем односимо к делу молитве, то ће светлост благодати озарити и загрејати наше унутарње биће; сршила се молитва, и озарење је нестало, и ми опет тонемо у обично стање душевне сушице, хлад-

ноће и мрака. Међу тим, ако би ми што је могуће чешће оживљавали своје религиозно чувство дубоким и спасоносним размишљањима о предметима вере, то би нам духовни живот био несравњено више обезбеђен од те сушице и равнодушности, које тако вређају побожности шкоде јој. Мишљење о Богу састоји се у срдачној пажњи к предметима вере, брижљивом истраживању средстава и способности к достижењу светог и богоугодног живота, дубоком расуђивању њиховом и побуђењу у себи наклоности и осећаја, који имају праву свезу са љубављу к Богу и најтешњим општењем с њим. У самој ствари, размишљање служи тиме као велика помоћ за побожност, при помоћи којега је она разумна правилна и стална. Јер кад је наш ум обогаћен знањем тајана божанственог откривења, које је дух наш кадар примити и усвојити себи, то најдаља делатност духа у одношају к њима (тајнама) дужна је принадлежати разуму и бити у размишљању о њима, а за тим већ те истине, тим начином појмљиве закључком, у колико је свакако то могуће за човјека, примају се вољом ради остварења свега добротворнога живота. Таковим начином, религиозно размишљање води ка утврђењу у нашем духу оних божанствених истина и начела, која имају прави утецај на одржање и развитак светог и богоугодног живота. Често мислећи, на пр., о смирености Христовој, чинећи ту смиреност предметом дубоког размишљања, ми тим самим васпитамо смиреност у себи самима. Размишљање о таквим местима св. Писма, као што су на пр. Мат. XI., 29: „Возмите иго Мое на себе и наꙋчитесѧ ѡтъ Мене, ꙗкѡ кротокъ есмь и смирень серцем: и ѡбрѧщете покои дꙋшамъ вашимъ“; Лук. XXII 26. 27: „Болїи бо васъ да бꙋдетъ ꙗкѡ слꙋжаи. Кто бо болїи, возлежаи ли, или слꙋжаи; не возлежаи ли; Азъ же посредѣ васъ есмь ꙗкѡ слꙋжаи;“ Мат. XX., 28: „Іакѡже Єынъ человѣческїи не прїиде, да послꙋжатъ емꙋ, но послꙋжити и дати дꙋшꙋ свою избавленїе за многих;“ Јов. XIII, 12. 15: Єгда же ꙋмы ноги ихъ . . . рече имъ . . . Образъ бо дахъ вамъ, да ꙗкоже азъ сотворихъ вамъ, и вы творите“; Апокол. III., 20: „Се, стою при дверехъ и толкꙋ; — често и дубоко размишљање о таковим местима св. Писма помаже човеку да присвоји себи мало по мало тај углед смирености. Истим начином размишљање о речима Спаситеља, код Јов. XV., 19; XVII., 14: „ѡтъ міра нѣсте . . ꙗкоже и Азъ ѡтъ міра нѣсмь“ побуђује у души нашој тежњу да ослободимо своје срце од привржености ка свету. Нарочито је корисно размишљање о примерима из живота Христова, о догађајима Његовог свакидашњег опхођења и општења с људима. Нека сваки запита себе како је чинио Христос у овој или оној околности свога земаљског живота, и он ће наћи овде најпростије и највише руководство за своје владање, за којим идући највише ће успешно постигнути оно савршенство, ка којему без престанка теже како философи, тако и прости људи. Но религиозно размишљање није дужно да се држи стално на највишим тајнама религије, него особито на најпростијим истинама и дужностима. Мора без престанка држати свој закључак и уображење, не дозвољавати им да прелазе од једног предмета на други, тонути у високе обмане, које немају практичнога одношаја к добротворном животу. Истина, бива кад-и-кад случајева, кад се људи светога живота удостојавају од Бога да се узвисе до гледања највиших тајана вере, но такови су случајеви ретки; при том пак и тај дар гледања небесних тајана има као своју цељ потпомагање побожности и наравственог савршенства човековог Религиозна размишљања таким начином, дужна су увек имати примену ка практичном животу; у противном случају она ће бити безплодна.

Неопходно је изабрати такођер време зарад усамљеног религиозног размишљања. Свакако, зарад таковог размишљања, пастир не може оделити већи део свога времена а тим више посветити му сав свој живот, како су то чинили древни свети подвижници, повлачећи се у мрачне јаруге и пустиње, да се тамо, далеко од света и људи, без препрека предају подвизима поста, молитве и побожних размишљања, како то чине и многи данашњи пустињаци и иноги по манастирима. Пастир је човек од света, јавни раденик, и по томе савршено удаљавање његовим од испуњавања његове службе. Христос нам је дао углед у томе, како ваља располагати својим временом, кад је с попришта општег живота, који је био испуњен преблаге делатности, удалио се за време зарад самотнога размишљања на гору или у пустињу; а у колико више треба да чине то Његови несавршени пошљедователи и особито служитељи његове цркве, духовни живот којих

без престанка осећа потребу у чувању и испуњавању из извора божанствене благодати.

Стално пребивање у друштву, где се човек по невољи заноси сликама и појавама светског живота, где светски жагор, пунећи му уши, расјава ум, не дорушта му да се концентрише на предметима светима. Усамљено мишљење о Богу спасава пастира од такове расејаности, саопштавајући његовој души спасоносну побожност. Таштина, гордост, хвалисање ишчезавају, духовни живот његов дубље продире, чисти се и јача.

Спасоносне истине, којима пастир храни умове и срца пастве, не могу бити добро појмљиве кад се ум расејава жагором светске таштине. За дотично постигнуће њихово неопходно је то концентрисање мисли, то самоћа, у којој се душа проницава дубоким саучешћем к потребама патњама људи. Човек, који често говори јавно, неизбежно је дужан да говори много више оно што осећа, у чему је убеђен, или о чему мисли сам са собом. Онај пастир кадар је више принети користи, који спаја мисао са деловањем, у кога се размишљање и спољашњи рад допуњује међу собом. Јер његова убеђења размишљењем постају више тврда и дубока, а намере и тежње више концентрисане, то, приступајући к испуњавању својих општих дужности, онима већ јасно означену циљ и осећа у себи сталност и силу, које га вуку далеко преко границе, приступачне другима, мање силним и уередерећеним умовима.

Време школског приправљања к делу свештенства представља у некојим одношајима много удобности за самотна размишљања. Господ наш Исус Христос проживео је тридесет година у самоћи, пре но што је ступио на своју општу службу. А таким начином може бити употребљен и неки део каникуларног времена, јер последње је могло помоћи ка установљењу и утврђењу не само телесних, него и духовних сила. Млад човек, приправљајући се да буде пастир, нека иде у поље, у шуму, у самоћу и тамо нека пробави неко време сам с природом и Богом. Но и поставши пастир, он је дужан, по могућности, често да се користи савршеном самоћом зарад побожних размишљања; и нека боље изгуби део свога времена од умних и научних занимања, него да троши ону силу духа, која се условљава здравим и потпуним стањем религиознога чувства. Религиозно размишљање није ни молитва ни побожност у правом смислу, ма да је оно у то исто време високо-побожно вежбање. Оно је проницавање духа у суштину ствари, и у примени за предмете вере, стоји, с једне стране, у тежњи достигнути најузвишенија начела божанствене истине, која има непроменљиве одношаје у души човечијој, с друге — у зрелом трпљивом истраживању нашега сопственога срца, с циљи да дозна његове истраживању нужде и потребе. Оно је старање да открије, помоћу Божјом, изворе наше слабости и болешљивости и, у смирној покорности духа, да се приближи Богу да добије ново познавање истине, нову силу љубави Богу и ближњима.

Религиозно размишљање, таковим начином и преимућствено се тиче две врсте предмета — божанствене истине личног душевног искуства човековог.

Наше размишљање о Богу дужно је бити руковођено љубављу, слично томе као мисао детенцета, које се налази одвојено од родитеља, неопходно га вуче к њима, пробуђена чистом и високом љубављу ка милим за њега суштаствима.

Даље, размишљање наше о Богу дужно је бити руковођено и испомагано и знањем. Могуће је васпитати мисао ка примању божанствене истине посредством читања књига, које животворно утичу на срце човека. Такове су књиге животописи древних великих подвижника хришћанске вере и живота и њихова сопствена дела, особито она, у којима се највише огледа преживело од њих искуство духовног живота. А овамо је могуће прибројати и књиге доцнијега постанка, чији автори на пр., Тома Кемпијски у свом „Подражавању Христу“, дубоко проничу у суштаство душе човечје и њене одношаје ка Богу и невидимом царству вечнога живота, и љубави, у којем станује постојани мир и радост.

Што се тиче размишљања о свом личном духовном искуству, или испитивању самога себе, то сада на њега обраћају мање пажње, но у прешашња времена, јер неки шта више тврде, као да Христос није учио томе. Несумњиво је, да се то испитивање самога себе доводило кад што до крајности, јер је постало неприродним и штетним испитивањем самога себе; и савремена непажња истоме делимице се објашњава, као противност прешашњим крајњим полазиштем његовим. Но неопходност ове врсте размишљању при његовом правилном и природном разумевања

улива нам се и св. Писмом, и сопственом нашом савешћу. У самој ствари, испитивање самога себе сасвим нам је неопходно ради очитовања пред нами нашега сопственога стања наших потреба, слабости и недостатака. Само тим путем можемо ми пребивати познање о себи самима, као предходни услов духовног пробуђења, бољитка и напретка. А ако хоћемо да видимо у испитивању самога себе нешто друго или више од тога, то ће оно већ бити за нас теретом. Испитивање самога себе само по себи не побољшава човека и не спрема заслуге пред Богом; оно није цељ, него је само средство, којим је могуће користити се и не користити се. Ми можемо и дужни смо одати плату удивљења тој суровој тежњи, која, путем унутарњега притиска сатире вољу човека, убија у њему сваку и тим начином чини човјека „usque cadaver“ (трупом који иде), но ништа даље. Истинито апостолско испитивање самога себе, напротив, води човека к живим изворима светости у Христу, ка детињској утеси у љубави к Богу и ближњима. Оно није толико управљено у унутрашњост душе, у мутне изворе мрака самољубља и греха, колико је упрaљено ка погледу Бога, који „свѣтъ есть и тмы въ Немъ нѣстъ ни единыѧ.“

Но пастир, свакако, брижљиво је дужан испитивати себе од времена на време, живи ли он онако, како то одговара његовој дужности, испуњавали он ту дужност по истинитим мотивима; није ли у њему заклетва самољубља, излишне привезаности ка свету, зависти, частољубља или пожуде; управљали се он у својим радњама желењем добра другима и утврђења истините праведности, или се пак руководи каквим год нижим побудама.

Осим тога, у парохији могу се срести кадкада тешки и незгодни случајеви, на пр., случајеви особитог навешћивања религиознога живота, или пак упорнога противљења светлости Христовог учења, који захтевају од пастира нарочитог размишљања. У таковим случајевима уму пастира са особитим постојанством стављају се питања: како ће приближити хришћанску истину умовима људи богатих и сиромашних, младих и старих, образованих и простих и како ће васпитати и утврдити у срцима њиховим хришћанску љубав? Такова питања зарад свога решења захтевају дубоког размишљања. А ради тога неопходно је да се за време одвоји и удали од шума светске таштине и животних бура.

(Наставиће се.)

Религијозно-морални листићи.

Намијењено православној српској младежи и сваком хришћанину.

Превео и попунио: **Јован Петровић**, свештеник-катихета и професор у Загребу.

(Наставак).

Од савјести не можеш побјећи.

Бјеже безбожници, кад их нико не гони . . . (приче 28,1)

Ништа није гадније од гријеха; па и онај, који га тако радо чини, не воли га гледати и, кад је учинио гријех, гледа, колико је могуће, да га затаји. И кад мора да призна гријех пред судом, он је готов да поднесе свако искушене, само да не открије гријеха. А кад добровољно иде к духовному оцу на исповијед, онда или лукаво изврће свој гријех, или га прикрива каквим год изговором. А то је без сумње за то, што је он могао учинити гријех, али не може да га гледа. Заиста је савјест његова огледало: хоћеш — нећеш, мораш се ње стидити! Нека ћуте уста колико хоће, савјест чини своје и њезини пријекори јесу — најжешћа искушења за душу. Георгије Кедрин приповиједа у свом љетопису, да је грчки цар Констанс, не желећи, да му млађи брат Теодосије има дијела с њим у управи државној, присилио га да се одрекне престоља, да ступи у свештенство и прими ђаконски чин. И Теодосије би посвећен. Но то није било доста за властољупца — брата: послије некога времена заповједи Констанс да га убију. Нови Кајин

братоубица, мишљаше да ће спокојно живјети и срећно царовати без брата. Но те ноћи, у најдубљој тами, кад је овај тиран хтио да заспи, јавља му се неправедно убијени брат његов Теодосије, обучен у свештеничко одијело, као ђакон, с пуном чашом своје крви у рукама и говори му страшним гласом: *пијте сви од ње!* — Ја сам твој брат Теодосије, којега си ти убио; то је — крв моја, за којом си ти жедно; сад загаси жеђу своју — *пијте сви од ње!* Задрхта цар од такова виђења, уплаши се, скочи с постеље и оде у другу собу. Умиривши се мало од узрујаности, леже опет у постељу, и гле, ево опет оне крваве чаше, и оног страшнога гласа: *пијте сви од ње!* — Тако је било првога дана, тако је било и другога, то се стало понављати сваки пут кад би легао на почивак: долазио би к њему брат и говорио би, страшне ријечи: *пијте сви од ње!* Да би избјегао то страшно виђење, цар би се удаљавао у поља, баште, у лов; но и тамо га је оно гонило, и тамо га је плашило, и тамо му је пружана крвава чаша — *пијте сви, браћо!*

Најпослије Констанс не могаше издурати, с тога оде из Цариграда на Сицилију, у нади, да ће, с промјеном мјеста престати привиђења, — но и то не поможе. Свуда се он борио с душом с тога што је у савјести својој носио узрок своје муке. Свуда га је гонила страшна сјенка — *пијте сви од ње!* И докле је то трајало? Дотле, док није, послије неколико година мукотрпног живота, праведним попуштењем Божијим, цар — брато-убица био сам убијен у купци; ево када је испио ту горку чашу! Бједни Констанс! несретни цар! Та оно, што те је тако плашило, бијаше — не оружан човјек, и не живи, него већ умрли, — само слика, само сјенка, уобразкење . . . Заиста; али је тако страшна била само представа онога гријеха, којега је учинио! Учинити тај гријех — могао је, али гледати га — није могао! Њега је корила савјест, а пријекор савјести — мука је тешка: *пијте сви од ње!*

Но у овом животу кори савјест тајно с тога, што је и сами гријех сакривен; њезина укора нико не чује, до ли једнога грјешника. А на дан страшнога суда савјест ће корити јавно с тога, што ће онда пред свима бити откривени и гријеси наши, и укора њезина не ће чути само грјешник, него и сви анђели Божији, чуће и сви људи, и сви ђаволи . . . Сви ћемо ми видјети пред очима не само привиђење, не машту, него баш онога човјека, кога смо ми, ако не руком својом, а оно може бити ријечи својом, хрђавим савјетом убили; онда ће убијени стати с чашом крви у рукама, и рећи своме убојици: *пијте сви од ње!* . . . Моја је смрт остала без освете, моје сироте без оскрбе, моја жена — несретном удовицом а дјеца — сирочад; и ево сада, пред лицем Бога — Судије најправеднијега, показујем ти крв моју — *пијте сви, браћо!* —

Боже мој! Та ум наш не остаје кроз цио живот ни једнога часа без рада; а колико ли је он кроз цијело то вријеме зла смислио! Језик нам никада не престаје да говори, а колико ли је зла изговорио! Воља је наша склона на све, што је грјешно! а колико ли је зла она учинила! Тада ће се све, што год смо згријешили језиком, до најмање узалудне ријечи; све, што смо згријешили умом, до најмање помисли; све, што смо ма гдје и ма кад учинили, са најмањим потанкостима изаћи пред наше очи, открити пред цијелим свијетом и цијелом васељеном . . . . „Ми ћемо онда видјети пред собом, говори св. Васи-

није Велики, сва дјела наша; све ће бити откривено пред очима нашима исто онако како је било изречено, или како је било учињено.“ О, какав ће то страшан призор бити! Откриће се онда лицемјерство, које је надавало себе за врлину; откриће се завист, која се поштовала као права ревност издајство, које се сматрало пријатељством, осуђивање ближњега, које се истицало као жеља, да исправи друге . . . . Ако се је гдјегод нашло какво подметнуто писмо, тада ће се показати, чија га је рука написала. Ако је украдена из храма Божијега каква ствар, — тада ће се показати, ко ју је однио. Ако је ко претрпио клевету, тада ће се показати, чија су уста сковала ту клевету . . . Изобличен ће тада бити варалица, кога су светим држали; не ће се сакрити ни блудник, који се показивао као примјер чистоће; показаће се тада и вук, који сада носи одјећу овчију . . . Све, све ће се тада открити пред свима! . . . . Тешко мени! Кад идем пред оца духовнога, да исповједим гријехе своје, мени пробија по челу хладан зној, ја црвеним од стида, премда за цијело знам, да ће он чувати моју исповијед у највећој тајности, да не ће никоме казати мога гријеха, па и мене сама не ће ничим казнити, него ће ми још опростити и разријешити ме од гријеха. Но како ће ми бити тада, кад мој гријех буде откривен пред свима анђелима Божијима, који ће се окретати од мене, — пред свима злим духима, који ће се смијати нада мном! О каква срамота! Какав немир! И уз то још осјећати пријекоре савјести моје, која ће ме онда непштедимице корити! О, какав немир! . . . Они гријеси, које ја сада видим, — тако ћу онда сам себи говорити, — гријеси велики и мали — моји су властити гријеси. . . . Сад их више не могу сакрити: Бог ми је давао на земљи најсигурније средство да добијем опроштење једином мојом ријечи: *сагријеших*, једном изреком духовника: *опраштају се теби гријеси твоји*. . . . И опростили би ми се онда; но ја се тијем не окористих; увјераваху ме у томе и проповједници слова Божијега, и оци моји духовни, но ја се не владах по њихову упуству; и знао сам за то, да нисам радио! Живио сам толико година, имао сам толико времена, па се ипак не покајах... Имам ли, дакле, каква год изговора? Но и то је мало. Није ми било доста мојих гријеха, него сам још и друге на гријех навађао . . . Није хтио човјек да вријеђа ближњега, ја га научих; није хтио лагати, красти, варати, — ја га упутих . . . Није знало дијете за никакво зло, — моји разговори и ријечи отроваше слух његов, искварише добро владање његово . . . И кад би ја сад ишао сам у муку вјечну, ни пô јада, ал' ево повукох за собом и друге — примјером, савјетом, саблазни својом!... Па каква изговора имаш у томе? Сад се кајем, али без користи: прошло је вријемо кајања, — настало је вријеме плате! . . . Шта да радим сада? Ја сâм корим себе, ја сâм диктујем себи казну! Боже! није ми потребан Твој суд; осуђујеме савјест моја... Идем добровољно у пакао, да се сакријем тамо, да не гледам више гријеха мојих! Прими мене, о муко вјечна! Рај — није више за мене! . . .“

Браћо! ја говорим о томе и сав дрхћем! . . Тако кори грјешника, тако изриче над њим суд свој неумитна савјест његова! „И нема, по ријечима св. Златоуста, нема судије тако неподмитљива, као што је савјест наша“ . . . Но стој, грјешна душо, причекај: ти још мораш саслушати грозну осуду правосуђа Божијега . . . О, суде! о душо! . .

(Наставиће се.)

О дужностима парохијалног свештенства.

Превео с руско-славенскога П. Рафаиловић, свештеник.

Други дио.
О ученью дјелом.

44.

Утврдите и напућивање у добродјетељи живот примјером својим.

Ријеч учитељева у тијесној свези стоји са животом и дјелима његовим и то тако, да незнабошки говорници и риторским правилима придодали су: нико говорником добрим и ваљаним не може бити, ако није човјек поштен. Они су опазили, настављајући друге у добродјели, а сами не одликујући се њима, да њихова ријеч нема никакве важности ни силе; јер слушаоци, видећи да они (говорници) једно мисле и творе, а друго говоре, дошли су до те помисли, да они добродјетели хвале и величају ради неког другог узрока, њима корисног, а не ради тога, што важност саме добродјетели тако захтијева. Отуда проистиче то, да ако ко проповиједа добродјетель, а порочно живи, његова ријеч тад нема никаквог утицаја, нит говорник може убједљиво и смјело говорити. Такоме приговара и сопствена савјест: **врачу исцѣлися самь** (Лук. 4, 23.). Сам се Исус Христос таквима обраћа: **лицемѣре, изми прежде вержне изь очесе твоегѡ, и тогда узриши изати соучець изь очесе брата твоегѡ** (Мат. 7, 5.). А у Псалму 49.: **Ѥскоую ты повѣдати оправданиа моа, и воспрїемлеши завѣтъ мои** (стр. 16 и 20).

На против је ли којега проповиједника живот сходан с ријечју његовом, тај може слободно, убједљиво и смјело проповиједати, и свакоме може рећи ону Христову изреку: **кто wт каꙗ wбличаетъ мѧ w грѣсѣ**; Јов. 8, 46.).[1])

45.

Ако је незнабожачко риторство захтијевало од својих говорника непорочни живот, то још више хришћанско у проповиједању јеванђелске истине. С тога и Христос, шиљући апостоле своје на проповијед, назива их свјетлошћу свијета: **вы есте свѣтъ мі́ра**. А у чему се та свјетлост састајала, Сам је разјаснио кад је рекао: **Такѡ да просвѣтится свѣтъ ваш предъ человѣки, ꙗкѡ да видятъ ваша добрая дѣла, и прославлятъ Отца вашего, иже на небесѣхъ** (Мат. 5, 16.). А на другом мјесту: **иже сотворитъ и наоучитъ, сеи великї нарічется въ царствїи небесномъ**. Он сам описујући доброга пастира намећу осталога ово говори: **егда свои овцы изведетъ, предъ нима ходитъ, и овцы по немъ идоутъ, ꙗкѡ вѣдятъ глась егѡ** (Јов. 10, 4.). Није доста, да овце познају глас свога пастира, него и да га виде, а он пред њима иде примјером добродјетелног живота, како бише га и овце слиједиле.

46.

Као што је Христос својим апостолима, тако и ови својим пријемницима: епископима и презвитерима, ово су правило у аманет предали. Ап. Петар молио је презвитере, да пасу стадо Божје (I. посл. 5, 2, 3, гдје се говори како се има пасти: **не ꙗко владѣющеи причтоу, но образъ бывайте стадоу**). И ап. Павле томе истоме поучава Тимотија: **образъ бꙋди вѣрнымъ словомъ, житїемъ, любовїю, доухомъ, вѣрою, чистотою** (I. посл. 4, 12; II. посл. 3, 10.). Исти говори и Титу: **w всѣмь самъ себе подавай образъ добрыхъ дѣлъ, во оученїи цѣлость, честность, нетлѣнїе, слово здравое, незазорное** (*Д.* 7, 8.).

47.

И сви ови, који су нам правила светости живота учитељског прописали, ти исти су та правила и примјерима потврдили.

О самом Исусу Христу св. јеванђелист Лука у почетку Дјела апостолских говори: **начатъ Иисоусъ творити же и оучити**[2]). Сам Христос о Јовану крститељу: **бѣ, рече, свѣтилникъ горѧ и свѣтя** (Јов. 5, 35.). А апост. Павле о себи: **азъ такѡ такоу не ꙗкѡ безвѣстно: но оумерщвлꙗю тѣло мое и порабощаю, да не какѡ инымъ проповѣдоуꙗ, самъ неключимъ коудоу** (I. Кор. 9, 26, 27.). За тим казујући, како се Христу уподобио и како га

[1]) Златоуст на II. посл.: у 5. бесједи: „Велика је свијест учитеља, када при поучавању својих ученика може узети за примјер своја добра дјела. О томе говори и св. ап. Павле: **сами бо вѣсте, какѡ мнѣ естъ подобатиса намъ.**

[2]) Климент алекс. у 6. књизи Стром.: „Ово је истинити црк. пастир и истинити служитељ воље Божје, који и говори и ради по Божјој".

Св. Јован Дамаскин у Паралелама својима приводи ријечи Дидима Александријског: „Онда учитељ дјело сачињава и слушаоца ријечју, када он дјелом и животом поучава, по ономе: **начатъ Иисоусъ творити же и оучити**".

је у свему подражавао, говори: **подобни мнѣ бывайте, якоже и азъ Христосъ** (I. Кор. 4, 16.). **Подражатели мнѣ бывайте, якоже азъ Христосъ** (11, 1.). А на другом мјесту: **подобни мнѣ бывайте, братіе, и смотрите такъ ходящихъ, якоже имате образъ насъ** (Филип. 3, 17.).

48.

Из прије споменутога свак може закључити, да живот свештеника мора бити добродјетељан, како би могао парохијанима својима служити примјером и у свету и добродјетелном животу назидавати их.[3]) С тога, свештениче, гледај упознати себе и старај се да уподобиш живот свој Христовом животу, како би могао с Павлом узвикнути: **подобни мнѣ бывайте, якоже азъ Христосъ.**

Не буде ли твој живот сагласан јеванђелском учењу, тад поуке твоје, и кад би парохијанима користиле, биле би на твоју тешку осуду[4]). Него инак већи дио таквих проповиједи од народа су примане равнодушно и не само што немају никаквог утицаја, него још и разврађују[5]); јер у многима буде сумњу, да вјера није ништа друго доли басна, а добродјетељ груби егоизам; те мјесто да прослављају Име Божје, наносе му бесчашћост по ријечима: **Научая иныхъ, себе ли не учишн; проповѣдуя не красти, крадеши; глаголи не прелюбы творити, прелюбы творити; гнушаяся идолъ, святая крадеши; иже въ законѣ хвалишися, преступленіемъ закона Бога безчествуеши. Имя во Божіе ваши хулится во языцѣхъ** (Рим. Д. 21, 22, 23.). С тога Господ и пријети таком учитељу: **искую ты повѣдания правдания моя, и восприемляши завѣтъ мои устъ твоихъ** (Псал. 49. 16.).

49.

Подобаетъ епископу быти непорочну, единыя жены мужу, трезвену, цѣломудрену, благогостиину, честну, страннолюбиву, научителну, не пьяницѣ, не бійцѣ, не сварливу, не мшелюбцу, но кроткоу (не завистливоу, не сребролюбцу: Свои домъ добрѣ правящу, чада имоущу въ послушаніи со всякою чистотою: аще же кто своегw домоу не оумѣетъ правити, какw w церкви Божіи прилѣжати возможетъ; не новокрещенноу, да не разгордѣвся въ судъ впадетъ діаволь. **Подобаетъ же емоу и свидѣтельство добро имѣти wт внѣшнихъ, да не въ поношеніе впадетъ и въ сѣть непріязненоу** (види и Тит. 1, 6, 7, 8. 9.) Врлине, које морају красити свештеника (I. Тит. 3, 2 и напред.)

[3]) Златоуст у првој бесједи на Дјела апостолска, говори: Погледај како Христос чињаше сагласно ријечима својима! Тако је и ученицима својима заповиједио, да чине. Ради чега и Павле говораше: **якоже имате образъ насъ** (Филип. 3, 17.). Ништа горе нема, него кад учитељ у говору мудрује: онаква се не може назвати учитељем него лицемјером.

Исти у 5. бесједи на I. Тимот.: „Учитељ прије свега треба да себи буде учитељем, да неби, учећи друге, сам невјеровао ономе, чему учи, него тврдо вјерујући и имајући благу савјест, да и друге у томе утврди.

Исти у 10. бесједи на I. Тим.: Увреник свакога свјетала треба да буде право свјетило, да безпорочно живи, како би послушно примјером свима и њему се уподобили.

На исту посланицу у 13. бесједи: „Буди огледало парохијанима својима у ријечи, у животу, љубави, вјери и чистоћи".

[4]) Златоуст у 72. бесједи на Мат.: „Што се може горе замислити, него кад пастир с превјешем гледа паросиљане своје и не стара да их бареи достојним својим животом руководи? Достојан је ватета осуде сваки онај, који законе преступа, но још више учитељ и то с два три узрока: прво што преступа закон; друго, што друге, које је дужна исправљати, развраћује; треће, што учитељ наноси већи кнар, кад је преступник ученља свога".

Исти у 6. бесједи на посланицу Римљ.: „Не користи ништа слушање закона, ако се дјелом не испуњедочи, па не само слушање него и знање, које је боље него ли слушање". Даље у истој бесједи „Која је корист од ученја, кад себе не научите? па не само себе, него и друге као не учите ономе што је добро чинити? и што не учините оно што је законито, него оно што је закону противно? а то је много горе!

Овдје се све шесте бесједе односи нарочитавно ученје.

Проспер у Августина: „Добро учити а порочно живјети, исто је што и самог себе судити".

[5]) Златоуст у 30. нарав. ученју на Дјела апостолска „Апостол: што филозофирам, кад проповиједам? Ако хоћеш филозофирати у проповиједању, прије уповиај нене животом твојим и њему не поучи, јер је то право учитељство. Говорити, да се треба примирити, и о томе проповиједати, али проповиједи не риједи толико, колико дјела: Јер ако немаш добрих дјела, боље је мучати него ли говорити. Зашто? Јер ма говорио о непотребној стварн. Могу доћи до те помисли, да се не могу ни за покајати, који неспан, кад се ти, који толико много знаш и тако говориш, не можеш на праву стазу навести. Ја сам опроштена наше достојан, јер не говорим, него ли ти који говориш".

Пророк вели: **Грѣшнику же рече Богъ: искую ты повѣдания правдания Моя: коліи ко сіи вреды егда добрѣ оучи кто глаголы, дѣлати же боіеть на оучительство: сіе многимъ книговно дать зазримь въ церквахъ.**

Јероним у Д. посл. Неопријану: „Пази, говори он, да неби рекао што, што се не слаже с твојим животом, да ти не би кад поучаваш, ко рекао: Зашто сам не знаиш, чему учиш?

Жалосан ти је учитељ, који учи, да треба стрести обућаватта, а сам је њима украшен; тако може и разбојник укоравати за лукавштину. Уста, срце и дјела Христова свештеника морају се слагати".

Св. Јован Дамаскин у слову о Пасхама: „Или учи нарачестенопшу, или не учи, да неби ријечима приказао, а дјелима одгонно".

(Наставиће се.)

Блаженства.

Приказао по F. Rougemontu **С. Аранички**, прот. капелан у Земуну.

(Наставак.)

§ 2. Блажени су који плачу, јер ће се утјешити.

Сиромах, срећан у томе, што је право стање душе своје сазнао, испитује своју мрачну таштину. Он се не стиди да тамо светлости унесе нити се устеже да испита њезину дубину. Јер му је духовно сиромаштво пут утрло, двери небеског царства отворило и јад, који је сам себи задао, може само јад свети бити, који га животу води.

Светски човек при погледу на она добра, што је уживао некад, врло се разжалости, па испитав себе дубоко је потрешен због ала, што је починио. Он је требао љубити Бога из свег срца а ближњега свога као себе сама, а међу тим његове мисли, све његове речи и сва дела била су само као једног себичњака! Закон божји садржи се у ове 2 заповеди и он их је сваки дан, сваки сат прекорачивао. Он их је још из рана детињства на памет научио, и никад не помишљаше на то да их испунити треба! Он је у себичности у греху живео и за њега нема опроштења. Како у његовим очима нестаје правде, којом се хвалио! Он није до душе убијао, али је мрзио, а мржња је тако тешка и грешна, као и убиство. Он није ниједну жену и девојку завео, али колико је жељних погледа на њих бацио! а поглед је грешан као и браколомство. До душе није нигде провалио да крађу почини, али колико је куповина, колико беше послова, у којима је помишљајући само на своју корист, глас савести своје ућуткао! До душе није се ни пред судом криво заклео да би упропастио непријатеља свога, али колико беше клевете и потворе! Он се за сиромаха сматраше, али он је и дугом оптерећен, дугом према своме ближњему, а особито неизмерним дугом према Богу! И овај Бог кога он непрестано вређаше, обасипаше њега земаљским благом, окружаваше духовном милошћу, спремаше му преко светог духа свога спасење, посла му свог јединородног сина, који му опроштење греха донесе. На реч твоју Исусе отвори му се срце љубави према Богу и он *оплакује* своје грехе.

И Митар *плаче*, а страшна бојазан испуњује му срце; он плаче због порока и злочина својих он плаче због срамоте и поруге своје, но он не би плакао да већ нема у њему вере у Исуса Христа, да не осећа у срцу своме љубави према Богу, која му навешћује радосну вест о његовом спасењу. Без љубави, без вере он би од страха пропао и лица божјег далеко се клонио. Марија Магдалина квасила је сузама својим ноге Исусове, јер бејаше уверена о свом помиловању, и греси су њезини опроштени, јер је заиста много и љубила.[1])

Суза митареве и частољубивог световњака *блажене* су сузе. Запитајмо дете, које тешким срцем матери своју погрешку признаје, није ли радост због овог признања већа од свих радости, које оно у игри својој налази. Запитајмо Марију Магдалину, да ли могу сва светска ужизања пружити онакоп блаженства, каквог је она нашла у оном искреном признању и припадању ногама Христа Спаситеља. Онај, који рече: *Блажени су који плачу*, добро је познавао срце човечје. Није ли дакле грижа савести једино истинити бол,

[1]) Лук. 7. 47.

и признање погрешака наших наша прва истинита радост?

Јер ће се утешити. Они ће то постићи у оном свечаном тренутку, када зачују у духу свом речи Спаситељеве: „Идите с миром, ваши су вам греси опроштени: ја сам их на крсту покајао“. Они ће то постићи, кад у бриги и страху угледају како им земаљски живот као брзи поток смрти иде на сусрет а душевни живот само неприметно напредује те започну оплакивати своје слабости, свој немар и нехат. Они ће то бити и при својим свакиданим молитвама, кад узмогну речима: „И опрости нам грехе наше“ из дубине душе додати: У име Исуса Христа, који је за наше грехе умро. Најпосле они ће то савршено постати после смрти, када им на небу сам Господ са њихових очију сузе обрише.[2])

§. 3. Блажени су кротки, јер ће наследити земљу.

Они, који страдају и пате због свог греха, ти се уједно и одричу своје поноситости и гордости; а који се утеше, ти се заодевају *кротошћу*. Може ли нас изненадити така промена? Кад смрт омиљене личности разњежи и натера сузе човеку без срца и осећаја, зар не ће онда најдубљи од свих болова — бол покојнички умекшати наша срца окаменьена себичношћу нашом? Кад већ земаљска страст мења карактер човечји, кад частољубље изазива осмејак на уснама гордељивца, кад љубав испуњује срце поносите девојке таком радошћу, да она постаје кротком и смиреном, зар да онда из чисто унутарње радости због полученог опроштења не процветају у сломљеном срцу осећаји благости и кротости? Сваки бедник, који овде страда и кога Бог тепи, биће свакако кротак; не мислим ону природну кротост, што се своди на кукавичлук темперамента човјечјег; него ону благост, што је небески плод светога Духа и која само тамо обитава, где мир и радост душу испуњује.[3]) *Блажени су духовно кротки.*

Али може рећи когод, кротост је женска врлина, што се не слаже с достојанством човечјим и његовим високим позивом. — Но како се љуто вара! *Они ће наследити земљу.* Ученици жртвованог и закланог „агнца“ и сами су јагањци; но, и ако је јагње, Исус је ипак и лав Јудин, истинити лав целе васионе, па су и ученици његови лавови. Ми видимо, како ови кротки трећег блаженства у најужаснијим мукама умиру, јер су они покушавали да свету мира прибаве, за чим он тежи, да се одушевљено на ломачу пењу, да муку своју победе. И у рату што га јагње Божје са светом води, припада победа неустрашивој војсци. Навукодоносар, Кир, Александер, Цезар, Наполеон, уображавају, да њима свет припада, јер га они прелазе на челу војске своје и што успех крунише њихова подузећа. Они мишљаху да ће универзалне државе, што их основаше, непролазне бити, и не слутише, да је вечно једино царство Исуса Христа и св. цркве Његове. Свет уображава, да може истребити и уништити ове кротке, што их својим јеванђељем у њиховом уживању узнемирује, а ватра са ломаче, што ју он поли, захвата његове хаљине и њега упропашћује. Они мисле да смеју проливати некажњено мученичку крв, а Бог их напаја њиховом сопственом крвљу у страховитом грађанском рату.[4]) Свет је тога уверења, да мртви не могу више оживети, а не зна, да душе њихове пред св. престолом

[2]) Апок. 2, 1, 4.

[3]) Гал. 5, 22.

[4]) Апок. 16, 6.

на небу суд божји на њих набацује.[2]) Бог ће оборити све силнике света, једног за другим, и на развалинама њиховим основаће царство свога „агнца“ и његових мирољубивих ратника. *Благо онима који мир граде, јер ће наследити земљу* на свршетку века, кад сатана буде у бездан бачен[3]) а сви народи обрате се Господу

Но они ће то већ у овом животу наследити, јер ће се научити да се послуже као краљеви са сваким даром, што им се буде дало. Чеда света држе се без сумње и господарем истога, јер они у свету живе; они мисле да посредују сребро и злато, јер овај метал у своју благајну гомилају; они уображавају да имају задовољства, јер у њему, како се њима свиди, уживају; они верују да су у части, јер над народима господаре. Безумници! Зар ви не видите, да су баш те части, уживања и богатства, с којим располажете, све вас баш робовима начиниле. На против кротак у себи налази потребне моралне снаге, да сам собом господари, да ужива у земаљском дару, а да не овлада његовим срцем. Он га постигне, он га изгуби, међу тим се не наруши у њему унутарњи мир. Он у Богу почива, који га чува и заштићује. *Блажени су кротки, јер ће наследити земљу.*

[2]) Ibid 6. 9—11, 8. 3—6.
[3]) Апок. 22.

(Наставиће се).

Четири путевође добром животу: страх божији, мудрост, трезвеност и рад.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеву.

(Наставак).

Никола. А у Немаца зар није тако било?

Онуфрије. Било је рђаво и код Немаца, али не сасвим тако као код нас. Код Немаца спахија је био Немац, — једна вера, један језик, једна народност. Ма да је и тамо било ропство, али ипак је било у градовима и селима школа, јер у немачком народу одавна је укорењен обичај, да свако и најмање село мора имати школу. Писмени сељак имао је о себи, о свом достојанству сасвим други појам, с тога га је и спахија држао за човека, а не за марву; и ма да је и код Немаца било неправде, притиска, јер увек је тако међу људима, да силнији тлачи слабијега, али писмени сељак умео је себе заштитити од неправде и добијао је правицу по закону. И у највећем притешњењу Немац никад није таковим робом, као наш сељак у Галицији под пољским спахијама. За то је од старина у Немаца било части, било појма о своме достојанству; Немац од старина држао је себе човеком, уважавао је себе; за то је и соба, и гумно, и стока, и јело и рад увек бољи, него у нашег сељака. Јеси ли имао прилике да видиш — какав је сад рад по спахилуцима, и код Чивута?

Никола. Тамо сад ракија ради.

Онуфрије. Добро си рекао; ракија ради. За рад наплаћује се Чивутин-Крчмар. У време жетве спахија Ворновски обећа жетеоцима по 15 копејака на дан и по два „фракла“ ракије; спахија Круповић, по 15 копејака и по 3 фракла ракије, а спахија Мојша плаћа само 12 копејака и за то пођи ракијом мужика по пет пута

на дан: буре с ракијом и стоји код њега на сред поља, и на њиви цео дан свира музика. И народ све врви спахији Мојши. Виде спахије Ворновски и Круповић, да је то посао рђав, да се жито просипа и да трули, — хоће-неће, шиљу своје помоћнике по селима да јављају народу: хеј, мужици! ајдете к нама на рад, ми такође дајемо по 5 фраклова, а имаћемо на њиви и музиканте, као што има и Чивутин-Мојша!" Добро си рекао, да ракија ради! Но зар би се код Немаца одважио Мојша на таково дело?

Никола. Шта ти, деда, говориш! Немац би се стидио да ради за ракију и за музиканте. Плати Немцу поштено, па ће ти поштено и радити. Ја сам чито, да Немци плаћају косачу једну рубљу, па и више, и рад његов и вреди то! Немац ма да ради, здравља свога не троши, а наш ти мужик ради цео дан и поткрепљује се бајаги ракијом у највећој жеси, а за тим још игра пијан до поноћи.

Онуфрије. Као што и приличи старом, вечитом робу. Исто та ракија и музиканти, шта су друго, него насљедство старога ропства. Појили га ракијом и тешили игром, да би заборавио своју срамоту и своју нужду, играо је и скакао као с ума сишавши, за тим је спавао, пруживши се без осећаја, као марва, а кад устане он опет ради и опије се. Таков рад, сам знаш, не даје ни имање, ни здравље, ни дуги живот. Не, то све даје разумни човечији рад, то долази од трезвености и умерености. Ја сам ти приповедао о мом деди, какав је он био радин, како ни једне минуте није могао остати без рада, како нас је непрестано учио, да је рад, највећа чест човеку, а ленљост и бадавадисање — болест и срамота. И ја сам целога свог живота нишао науком његовом. Ја сам се дивио пчели, како жудно, брзо лети у поље! Нек је ветар или вихор однесе с пута, она ће се борити из све снаге своје, да долети тамо, куд је намислила и да се врати кући са соком. Код куће, у кошници такође свака има свој рад: једне праве ћелије, друге одгризају плесањ, треће чувају и пазе, да не би ушле туђе пчеле или оса, четврте слажу у ћелије мед и заграђују их, пете дворе матицу и све до једне раде жељно, без натеривања. Тако сам и сам, док сам био млад радио, по цео сам дан у врту, у пољу, на ковањлуку, а у вече још радим ма шта у соби као мајстор. И никад нисам био болестан, јер сам налазио радост у раду, и снагу своју нисам тражио у неуздржљивости и пијанству, из кога се изроди јаз-болова. Врло ми се допало, кад сам прочитао у једној књижици разговор спахије са мужиком. Возио се неки стари спахија и опази старог, као овца седог мужика, који је бацао на сонице ђубре.

— А за што ти, вели, старче, не идеш да се одмараш? Пусти млађе нек раде, већ није за тебе рад!"

— Млађи имају други рад, — одговори старац.

— Но, а шта ћеш радити, да ти смрт дође ту и каже: „ајде старче са мном?"

— А ја ћу јој одговорити: „Чекај, рекићу, мила и драга, оскудица је велика, сама видиш, да ђубре возим или што друго да радим. Иди ти к спахијама и Чивутима: они немају шта да раде, узми њих са собом. —

Спахија се уједе за усну и отишао је даље. — И заиста, ја видим, да нећу никад умрети, јер непрестано сам у раду! И колико сам се већ година нарадио, а и сад не могу да будем без рада. Колико ми пута донесу у поље ручак, а не могу

да једем, — тако се и олади јело у лонцу, за то што хоћу без прекидања да свршим ово или оно. Код куће такође ме зову унуци на ручак, а ја тешем, бушим, и по неколико пута долазе и зову ме, јер никако не могу да се отргнем од рада. А кад се почну пчеле на ковањлуку ројити, дође кошење сена, жетва, — сасвим и заборавим јело, од јутра до мрака радим, знојим се, па ни умора сасвим не осећам, — тако је код сваког рада, ако га с вољом радиш. — Ја не могу да видим лењог човека. Пази га само, како иде с ноге на ногу, гега се све, кад се вата за сикиру пљује у длanове, или за косу или друго што, како уздише, јауче, — мени се одмах смучи. Ја стар па не знам да идем полако, ја све трчим, тако ми је нарав. Ту живахност волем и код других и не могу да гледам човека млакоњу. не могу га гледати како једе, једе хоће-неће, леђо се лаћа рада, и обзире се, — не гледили ко на њега, а како види да га нико не гледи, стане, наслони се на мотику, косу и готов је тако цео дан стајати. И мени изгледа да такове леђивце Господ Бог не љуби. Како нам је мило погледати на неуморну радилицу — пчелу, а немило видити леђу гусеницу — мукташицу; тако исто и Господ Бог с љубављу гледа на човека радина, на брзи и ваљани рад његов, а одвраћа лице своје од леђивца и мукташа. За то леђивци, ладолежи и мукташи падају често у невољу, у нужду и сиромаштво. Бог их казни за леђост њихову.

Никола. То све зависи од тога, како родитељи васпитају децу своју. Кад су отац и мати леноштине, — така су и деца њихова, а у родитеља радени, радена и деца.

Онуфрије. Истина је! Не треба свакако заборавити и то, да, као што се каже, боље је и не лаћати се посла, па га оставити, а кад почнеш радити — ради. Приповедаћу ти о једном мом раденику, — од каквог је рода био, какву је имао нарав, и шта је после с њим било. Звао се Матија Тушић.

Никола. Није ли то онај црни, што је ишао за нас у Лавов да пазари?

Онуфрије. Он главом. Има пет година како се оженио из Воље и отпочео газдовати. Но какав је био у почетку, нико не би веровао, да је тако постао газда. Тако ти је био лењ, да му пара није било; — много би имао о њему приповедати, — о том Матији, но сад немам времена; други ћу ти пут све потанко приповедати, да би разумно и појмио, како се од леноштине начинио такав раденик, да би му ја дао у руке сво имање моје и уздао бих се у њега сасвим.

(Свршиће се).

Беседе о Молитви Господњој.

За народ превео **Григорије А. Николић**, свештеник у Митровици.

Беседа III. О првом прошењу молитве Господње.

Призвавши Оца нашег небеског речима: Отче наш, који си на небесима, ми даље изговарамо прво прошење молитве Господње; да се свети име Твоје. Српски те речи гласе овако: „Оче наш Небески! Нека се свети име Твоје, или: учини, да би се светило име Твоје!“

Свакако *име Божје* је само по себи *свето* (Лук. 1, 49), као што је Бог свет, но се може још да свети међу нама — људима, то јест може да се открије међу нама вечна светост Божја.

Ево када и како то бива: Бог је свет и праведан у вишем степену. Он је и човјека саздао по обличју својему (1. кн. Мојсеј. 1, 26), који се састоји *у правди и у светињи истине* (Ефес. 4, 24), друкчије рећи такођер у светости. Дакле у природу је нашу, при самом нашем саздању, положена светост Божја, то јест тежња ка добру и способност бити добрим и светим. По овоме кад ми тежимо ка добру и живимо тако, како нам заповеда образ Божји, или наша добра савест, — то кроз то само светост Божја, положена у нашој природи, и појављује се у нашем животу. Но људи мало слушаху тај унутрашњи закон, положен у нашој савести, и, заглушујући савест, проводише живот телесни и грешни; по овоме потребно нам је било дати закон спољашњи — писани. Будући да је Бог свет и праведан, то је и закон Његов, написани по надахнућу Духа светога Пророцима и Апостолима такођер свет и праведан. *Наредбе су Господње*, говори свети Давид, *праведне, веселе срце. Заповест је Господња светла, просветљује очи. Судови су Господњи истинити, праведни сви колики* (Пс. 18, 8—10). Дакле друго, светост Божја је сакривена у закону Божјем. По томе кад живимо ми по закону Божјем и испуњавамо заповести Божје, то кроз то само светост Божја, сакривена у закону Божјем, и јавља се у животу нашем. Ово баш, то јест да се светост Божја јавља у нашем животу, да живимо тако, како нам наређује наша добра савест и како заповеда закон Божји, ми и молимо Господа у првом прошењу молитве Господње.

А кад на тај начин будемо живели свето и праведно, тада ће се тим светим животом и Бог славити међу нама. Прво, ми ћемо сами славити Бога нашим светим животом. Јер ако се марљиво старамо да испунимо закон Божји, то значи то, да на достојан начин поштујемо закон Божји; тако га љубимо, тако смо смерни пред њим, да ни зашта не ћемо одступити од њега; да је закон Божји милији за нас *него тисуће злата и сребра* (Пс. 118, 72), *слађи од меда, који тече из сата* (Пс. 18, 11), и да га испуњавати можемо — то је за нас дело и благо (Јов. 4, 34; Лук. 11, 28). А поштујући тако и испуњ вајући закон Божји, тим ћемо самим показивати част самом законодавцу Богу, који нам даде такав савршени закон, и славићемо како тајно у срцу, тако и устима пред другима Бога, говорећи: *Боже, пут је твој свет; који је Бог тако велик као Бог наш? Ти си Бог, који си чинио чудеса!* (Пс. 76, 14—15). *Ко ће нас раставити од љубави? Невоља ли или туга, или гоњење, или глад, или голотиња, или страх, или мач? Ништа нас не може раздвојити од љубави Божје, која је у Христу Исусу Господу нашему* (Рим. 8, 35. 39).

Друго, гледајући наша добра дела, и други ће славити Бога. Као што добар ученик својим одговорима чини част своме учитељу; и сваки, слушајући његове одговоре, нехотице ће рећи: „дакле учитељ је његов добар, уман и ревностан, кад је питомац његов тако уман и добар: тако исто када и ми испуњавамо свето закон Божји, незнабошци ће, неверујући у истинитога Бога, видећи нас кроткима, мирољубивима, послушнима, милостивима, нехотице рећи: „ах, ти хришћани, — какви су дивни људи! Како су они добри! Како су кротки и пуни љубави Дакле њихова је вера добра! Дакле Бог је њихов истинити Бог, кад су поштоваоци његови такви добри и поштени људи, и не само да ће тако говорити, него ће се шта више, угледајући се на наш добар живот, сами поправити, сами ће се обратити к Богу истиноме и пожелећи живети по његовим светим заповестима. То је заиста тако и бивало, особито у првим вековима хришћанства. Незнабошци, видећи хришћане у обичајима кроткима, у мучењима мучитељима-нехотице су ускликнули: „Велик је Бог хришћански!“ (Види живот Теодора Стратилата, мучница Тадијане, Василисе), и у великим гомилама обраћаху се ка хришћанству, често са самим мучитељима.

Тако се име Божје свети међу људима кроз наша добра дела! Напротив пак тада, кад ми живимо хрђаво и не радимо на испуњавању закона Божјега; то кроз то само како о себи сами сведочимо, да не поштујемо закон Божји, и дакле не поштујемо законодавца Бога, тако и незнабошци, видећи нас да смо злобни, користољубиви, неуздржљиви, нехотице ће рећи: „Дакле хришћани се узалуд хвале својим законом: они не живе боље од нас, шта више још горе; дакле закон њихов не учи доброме, и вера им је рђава.“ А ружећи нашу веру, незнабожци ће тим самим показивати неуважавање Самом основатељу наше вере Господу нашем Исусу Христу; а таковим

начином *име Божје*, због наших рђавих дела *и хули се у незнабошцима* (Рим. 2, 24).

Дакле, браћо љубазна, у првом прошењу молитве Господње молимо Господа најглавније, за што смо и саздани (Ефес. 2, 10), — на име молимо Господа. да Он обнови у нама — самима, Свој чисти образ, по којему смо створени, и да нам дарује живети тако, како нам налаже наша добра савест и како нам заповеда закон Божји. По овоме прво прошење молитве Господње имаће овакав смисао: „Оче наш Небески! Нека се међу нама свети име Твоје! Учини, да се открива светост Твоја и у нашем животу, у нашим мислима, речима и делима, да се тим светим животом име Твоје слави како међу нама самима, тако да Те и други славе, гледајући на наша добра дела!

Тако нека сине светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела и прославе Оца нашега, који је на небесима (Мат. 5, 16). Амин.

Беседа IV. О другом прошењу.

Да пріидетъ царствіе Твое.

Тако гласи на црквеном језику друго прошење молитве Господње, а српски овако: „Оче наш Небески! Нека дође царство Твоје!“

Овде под царством Божјим разумјевају се два царства: царство благодати, које бива на земљи, и царство славе, које ће бити на небесима.

1. Царство благодати не састоји се у каквом временито сретном животу. По тумачењу светога апостола Павла, оно *није јело и пиће, него је правда и мир и радост у Духу светом* (Рим. 14, 17). Дакле царство благодати је у праведном и побожном — истинито хришћанском животу; а ако будемо живели праведно и побожно, то ће душа наша бити мирна и спокојна, савест нас не ће гристи за грехе, јер ћемо их избегавати, напротив ће нас одабрати и утешити за побожан живот, а при таквом унутарњем миру, у срцу нашем избиће и радост у Духу светом: ми ћемо се радовати и веселити се у своме спасењу, и налазећи се још у овом животу, осетићемо блаженство будућег живота.

Дакле, браћо хришћани, у другом прошењу молитве Господње, тако исто као и у првом, ми молимо Оца нашег Небеског о добрим делима, да нам дарује живот праведни и побожни, с том само разликом, што смо у првом прошењу молитве Господње молили себи добрих дела од Господа зарад Њега самога, зарад славе Божје, која треба да буде за нас виша и важнија од свега; а у другом прошењу молимо у Господа добрих дела за себе саме, на име — да се за та наша добра дела шта више и у овом животу, не само у будућем, наслађавати можемо миром и спокојством савести, и неисказаном радошћу у Духу светом.

2. Но ко ступи у то царство благодати овде на земљи, тај ће заиста ући у царство славе, које не ће бити на небесима. Царство је Небеско награда за побожан живот, и за цело за њим долази. За царство Божје ми смо и саздани, за достигнуће Његово ми смо дужни и трудити се и борити се у добрим делима, и кад се молимо Оцу нашем Небескоме да нам дарује живот праведни и побожни, то свагда имајмо у виду то, да за овај свети живот можемо добити царство Небеско. Дакле живот пун врлина и царство Небеско међу собом су нераздвојени; по овоме под царством Божјим, којега ми молимо у Господа у другом прошењу молитве Господње, разумева се друго, царство небеско, то јест савршено блаженство побожних људи.

Свакако, браћо љубазна, сви људи нису ступили у царство благодати Христове. Многи људи. још до данас остадоше у незнању истинитога Бога, као на пример незнабошци и мухамеданци; многи шта више од хришћана живе грешно, без кајања. Дакле свима тим људима још није дошло царство благодати — на земљи, то они не ће ући ни у царство славе, које ће бити на небесима; напротив очекује их пакао и вечне муке. По овоме речима — да пріидетъ царствіе Твое — у ширем смислу молимо Оца нашег Небескога, да се то царство благодати, то јест праведни и побожни живот, распространи на све људе, да они људи, који су још у незнању истинитога Бога, најпосле Га познаду и да Му се обрате; да се јереси и расколи униште, грешници да се обрате покајању; да милостиви Господ *добре сачува у врлини, а зле да учини добрима, расејане да сабере, преварене да обрати и сакупи у свету Своју цркву, да нас све прими у Своје царство благодати* (Молитва из литурђије Василија Великаго), међу тим — *да би кназ овога света* ђаво *изгнан био на поље* (Јов. 12, 31) из срдаца наших, *да не царујуе* уз то *грех у нашем смртном телу* (Рим. 6, 12), напротив, докле живимо,

да царује у срцу нашем правда, мир и радост у Духу светом, а кад се *разрешимо* од овога тела, то да управо уђемо у рај *и са Христом да будемо* (Филиб. 1, 23).

Дакле ево, браћо, каква молења садрже се у мало речи другога прошења молитве Господње: да пріндетъ царствіе Твое! Краће, друго прошење молитве Господње имаће оваково значење: „Оче наш Небески! Даруј нам, *праведно и поштено поживети на овоме свету* (Тит. 2, 12) да се за овај свети живот можемо наслађавати како овде — на земљи са миром и спокојством савести и радошћу у Духу светом, тако да и у будућем свету добијемо царство Небеско."

Тражимо, браћо, и усрдно молимо се Богу, да нам дарује — *Царства Божјега и правде Његове;* тада ће нам се *све ово*, то јест мир и радост у Духу светом, и царство Небеско заиста *пружити*, то јест даће нам се. Амин.

(Наставиће се.)

Како ћемо да повратимо у народу стару побожност.

(Наставак).

Требало би да учитељи мало више пажње обрате поучавању у Христовој науци. Ми не ћемо да они занемаре друге предмете. Не дај Боже! Али истина је истина, осим неколицине, учитељи се мало брину о поучавању својих ученика у вјери. Не знамо, шта је томе прави узрок. Огријешили бисмо се, кад бисмо рекли, да је то с тога, што и учитељ није тврд у вјери. Има их веома побожних, па ипак је успјех у вјерској науци веома слаб. Ми бисмо рекли, да је томе узрок, јер је неки оптерећен осталим предметима, или је лијен, да се више потруди.

Без вјерске је науке јадна свака школа, а особито основна. У томе се слажу сви паметни људи. Некима је у Францеској пошло за руком, да прије неколико година избаце вјерску науку из наставног плана. Какве су биле пошљедице тога, најбоље је осјетио сам народ, јер би више Карно-а као и он свршило, *те се је ове године вјерска наука опет увела у школе.*

Кад се дјеца добро одгоје у хришћанској вјери, послије ће то бити прави људи. С тога треба, да су учитељи побожни, да уче дјецу, нека љубе своју вјеру, нека их воде уредно у цркву. У опће, треба, да им служе као примјер у свему, да од њих постану прави хришћани. Кога учитеља не весели, кад му ученик постане добар човјек и паметан, па као такав знаће и свог доброг учитеља штовати.

Савјестан учитељ зна, шта треба да ради, да га нико и не опомиње. Но „у свакој пшеници има кукоља", па ни сви учитељи нијесу, какви би требали да буду. С тога има мјеста, гдје ђаке нема ко да води у цркву, па ни да их посавјетује, да сами то учине. Духовне власти треба, да се ту побрину, а свјетске власти ће им радо припомоћи. Учитељ је просвјетиоц народни, па му мора у свачему ум просвјећивати.

Кад буду учитељи ученике на првом мјесту у вјери поучавали, долазили с њима увијек у цркву и служили им као узор у побожности, тада ће мо се моћи надати, да ће мо добити интелигенцију, којој ће се народ моћи повјерити, да га води, јер ће знати, да га не ће никуд у странпутицу скренути. Њемачко је учитељство на првом мјесту учинило, те је њемачки народ данас: *релативно најпросвјећенији народ на свијету, али и који је међу најпобожнијима.* —

Свештеници такође много могу, да раде о учвршћивању побожности у дјеце, а код одраслих имају за то највише прилике.

Тек што се је дијете родило, свећеник је код њега при крштењу. Послије кад образуми, виђа свећеника често у кући, те га сматра као у пола укућанина.

Сваки пут кад дође вриједан свећеник своме парохијанину, поучиће га ма само с неколико ријечи. У сеоским је кућама ријеч паметна свећеника света. Ту је свак од најмањег до највећег пажљиво слуша. И ако то није баш у градским кућама, ипак не треба свећеник никад да и ту пропусти поучити, па је ли добра ријеч, мораће се чути.

Колико ли има свећеника, који чим дође особито на село, одмах сједе за сто, па пиј и једи, док не дође до врата. Мјесто да представи укућанима како се кућњи заштитник вријеђа, кад се слави крсно име по 2, 3 и по више дана, како се тиме руши кућа, како Бог ту не

помаже, он им баш у злу предњачи. Ракија га угрије, па разумије се, да неможе ћутати, те удри гроји псуј. Тако је и о свадби, о крштењу, погребу и о другим приликама. Народ се радо на господу угледа, на од ње све радо и прима. Како ће пјан да крсти како треба? Зар се може на таког новог Хришћанина излити благодат св. Духа, а преко недостојног посредника? То ће бити замачно један Хришћанин.

И учитељ и свећеник су људи, па по оној „Errare humanum est“, морају имати и они својих мана. Али њима су се повјерили други, па они морају, да се што више усаврше, да нагладе своје мане, за које се брину. Свећеник треба да приправи дјецу до школе, и ако се то са свијем не може, јер школа може највише младом, непоквареном срцу користити.

Ваљан свећеник треба да је миран, праведан несебичан, озбиљан а на све побожан. Има на жалост свећеника таких, да се не треба чудити, што их нико не поштује. У нас има свећеника, који својим понашањем показују, да су, не ћемо да речемо атеисти, равнодушни (индиферентни) према својој вјери, а што јој служе, чине с тога, јер држе вјеру за занат, што вјера не смије бити. Има их, који шире књиге противне моралу, противне и самом Богу. Познајем једног, и то угледнијед, свећеника у Босни, који *јавно* нуди и растурује Пелагићеве „Учитеље“. То је истина као што је Бог. За овај пут и ради наше и ради његове срамоте не ћемо му име широм публици да откријемо, јер се надамо, да ће се тога проћи. Мјесто *овог* појаса треба такоме дати личину, да се објеси! Има их и таких, гдје има на селу црква, па и у граду, он се је опио, па не може да служи*). Може ли тај, да захтијева од других какву побожност, кад је он сам нема. Како не ће нестајати побожности код таких слугу Божјих? Зар не ће свакоме све омрзнути.

Докле може неваљао свећеник, да дотјера своје парохијане, казује нам један примјер, што се је догодило лани. У једном селу код Крижевца у Хрватској, гдје бијаше неки неваљани свећеник. Он се завади са свима својим парохијанима. Кад онима досади, одреде, да прију сви у унију, што збиља и учине. Духовна власт на то пошаље бољег свећеника, те се народ поче враћати у своју прадједовску вјеру и данас је опет село *све* православно. — Што се овако гдјегдје догађа, свакако биће томе узрок свећеник, који није за тај чин. Ко у нашој домовини учи за свећеника? То су у првом реду свећенички синови и — сиромашки, који мисле, да ће тако најлакше доћи до хљеба. Ми смо пријатељи сиротиње, те немамо ништа против тога, што и она иде, да буде ученик Христов. Но морамо рећи, а то је ради угледа православне вјере и и њезина опстанка, да није сваки свећенички син и сирома за свећеника. Нека *само* они ступају у тај тешки и велики чин, који су за то. Нека се већ свећеници окане средовјечног обичаја, да им синови морају бити оно, што су и они. То не може данас бити ни у занатима, а камо ли у томе чину, ако се хоће, да се чини како треба. И опет велимо: ко је за свећеника нек и буде свећеник, ако није за то, фала Богу, паметан ће човјек знати размислити, куда ће, а данас можеш куд год хоћеш.

Може бити, да ће их се наћи, који ће зло тумачити то, што рекосмо. Но наша је савјест чиста, па нијесу нам потребити параболе и алегорије, него изнијесмо истину у најпрозаичнијем облику. Мислимо, да ће нам то сваки вјерни син св. православне цркве одобрити.

Али то се не односи на све свећенике. Док се у неких блиста црвени појас и окрајци реасе, а међу тијем немају каквих заслуга, други у најудаљенијем крају, у тишини пасе „овцы свои“. Па и ако се за њих овдје не зна, зна ће се тамо, кад изађу пред најправеднијег Суца. Тамо ће замачно бити награђени!

Од сваког се свећеника треба с правом тражити, да је прави *пастир стада*. Ако речемо, да би могло још два пута или три пута више радити. Истина томе смета много што шта, а највише рђаво стање свећеника, но духовне се власти сваја брину, да се то већ једном уреди и поправи, а ми се надамо, да ће још већу енергију на то употребити. Остале потешкоће моћи ће се лако да савладају.

Ми бисмо нешто предложили, а мислимо, да не ће бити зла. По свој прилици, да су штовани читаоци чули, да је руско свећенство од свих у православљу најрђеђније. Нек нико не мисли, да је у њега Бог зна како добро стање. И оно још доста кубури. Али опет је тако вриједно, па подиже и уздржава *читаче школе т.*

*) Такви су у мањини. Уред.

зв. народнјске. Помислите! вршити свећеничку дужност, па још и учитељску.

Вјерујем, да то наше свећенство не може чинити. Али могло би нешто. —

У наш је народ ушао неки обичај од старина, да светкује празнике, на које се може радити. Добро би било, да свећеници науче сељаке, да на неке раде, само нека при том пажљиво поступају, јер се може лако повриједити њихова побожност. Који се пак не би могли искоријенити, јер их светкују многа села, ми бисмо препоручили, гдје има црква, да се на тај дан служи, а гдје нема, да се и тамо на какву мјесту служи. Свештеник ту треба да посавјетује, како не ваља пити, псовати, свађати се, опадати један другог; ваља народ опоменути, да пости, да не прима којекакве рђаве обичаје; говорити му, како треба боље да обрађује земљу и рећи му о користи школе. Народ ће те зборове радо послушати, а много ће се тиме побожности учинити. Послије подне свећеник нека опет проговори неколико ријечи о школама онима, који нијесу били у њима и нека их позове, да му се јаве, који би хтјели, да науче читати и писати. То би била веома велика корист, јер колико у нас има домаћина, којима би то било веома потребито знати. Мислим, да би се догодио на таком збору по који учитељ, који би свећенику радо помогао, па и други би им помогли, који би знали читати. Данас има их и у селима, који знају читати и писати, па нека другима показују. За годину дана би могли многи да науче тако, од њих би и други примили, те би се тако могла ширити просвјета и у оном, дијелу народа, који није био срећан, да му школа очи отвори. Послије би требало по народу растурнати књижице моралног садржаја, али ће бити и о томе говора. Ми не сумњамо у успјех таког поучавања. Тиме би свештеници постали народу још милији.

Стари свештеници нијесу имали толико науке колико данашњи, али их је народ увијек слушао и био је веома побожан. Они су то постигли *само* љубављу према народу, те су ту љубав често и главом платили. Данашње свештенство има доста теорије, па само треба да стече још искуства у практици. Рећи ће неко: „Лако је било некада држати народ у побожности". Ми му то одобравамо, али тај треба да призна и ово, што ми велимо: свећеник може данас свуда да више ради, па само ако ради паметно, не пријети му никаква опасност због проповиједања вјере.

Духовне су власти, мислим свуда наредиле да свештеник проповиједа. Проповијед највише привлачи народ у цркву. Али се те заповједи не извршују тачно. Да свештеник почне увијек проповиједати, биле би цркве пуне. Ко не воли слушати о своме добру? Ко се не воли вратити из цркве утјешен, него ли попити неколико ока ракије у механи, па, може бити и вратити се испребијаних леђа и крваве главе? И сами су невјерници трчали, да чују привлачиве ријечи св. Јована Златоустога. Хроници вele, да су амфитеатри остајали празни, јер је све вољело Златоуста, него гледати, гдје се нанемогли сужњи боре с тигровима и биковима. Но не може свако да буде Златоуст, али и не мора бити. Доста је да сеоски свећеник говори просто, шта треба народ да чини, па да угоди Богу, како ће да живи и т. д без икаквих нових мисли и теорија. Али градски свећеник дужан је мало љепше да говори и да се приправи. Ко не може, да одговори својој дужности, нека даде мјесто бољему. Ми нијесмо позвани, да оцјељујемо рад других, али примјећујемо што се је српског народа толико поназаренило, главни је узрок то, што свештеник није хтио да проповиједа.

Фала Богу, у нашој домовини још нема те куге, а ни је „Ханибал пред вратима", па може и нас лако усрећити. У памет се свећеници!*)

*) Позивамо писца, да продужи чланак до краја. Ур.

(Наставиће се).

Одговори из пастирске праксе.

С руског превео и допунио **Вид Прежанин**, свештеник и православни катихета у Бјељини.

Како треба свршити крштење над оном рођенчади, која долазе на свијет с неприродним својствима: са више глава, руку, ногу и т. д. или у облику животиња?

За рјешење овог питања може послужити ставка у требнику *П. Могиле* на 10. страни под натписом: „О крещеніи дивокъ или чѣдъ родящихся“.

Ако се догоди да жена роди дијете неприродних својстава, или нешто, што је налик на животињу и чудновато, ако не буде имало лика — образа људског, *не треба га крстити*. Но ако се ипак, по неким знацима, не може тачно сазнати: да ли је рођенче човјек или животиња бесловесна, онда у томе случају нека се крсти уз изговарање овијех ријечи: „аще сей ест человѣкъ“, **крещается рабъ Божій** или **раба Божія**, **къ имя Отца, — аминь, и сына — аминь, — и святаго Дѣха — аминь.**

Али ако се за рођено не зна да ли је једно или више њих у једноме трупу, тада не треба га крстити, прије, докле се добро не сазна за то. А ово се познати може по томе: да ли рођенче има једну главу или више глава; има ли једна прса или више преиу (груди), јер колико је глава и преиу, толико мора бити и срдаца и душа и, шљедовательно, особа; и у такоме случају треба га крстити овако: ваља свакоме посебно лијевати воду на главу и за свако изговарати ријечи крштавања: **крещается рабъ Божій** и т. д.

А ће се догоди, да је таково новорођенче на смрти, те се то опази, ту, да би се прекратило вријеме ради скоријег крштења, у мјесто да се на свако посебно полијева вода и за свако изговарају ријечи крштавања, — могу се сва новорођенчад (када их је више од једног у једноме трупу) уједно крстити, полијевајући водом сву заједно и изговарајући ријечи: **крещается рабы Божіи** (поменути име свакога) **къ имя Отца**, и проч.

Ову заједничку форму крштења, осим само у смртнијем и другим евентуалнијем опасностима, ће се не смије вријеме дуљити, крштава-јући засебно свако, нека нико не употребљава под смртнијем гријехом и казном.

А ће је случај те се дозна, да је рођено, са двије главе, двоје преи, али то није добро раздвојено, тада ваља најприје крстити једно као што ваља, по пропису, па по томе друго, под овијем условом: **аще нѣсть крещенъ, крещается** и проч. — т. ј. ће се смије, са крштењем отезати, кад нема смртне или које друге опасности.

Може ли се дозволити жени родиљи, која је у случају смртне опасности кад је боловала исповијешена и причешћена св. тајнама, да прије очишћења дође у цркву, ако се догоди, да међу тим умре њезино новорођенче?

С обзиром на то, што је она већ примила св. Христове тајне, те се кроз то приближила самоме извору освећења и очишћења — Господу Исусу Христу, могла би се у такоме случају припустити у храм на опијело и испратњу свога ћетета. Али можемо и против исте дозволе, на основу права, приговорити.

Оно, што је по нужди допуштено било (јер нужда и закон измењује), не може бити руководним правилом, т. ј. не може се дозволити и онда, кад нема те неопходимости, кад је искључена нужда.

Св. православна Христова црква, држећи се правила св. отаца, дозвољава вјерницем, који су због својих грјехова, одлучени на неко вријеме од св. тајне причешћа, да се причесте, кад се опази, да су у опасности смртној, макар да одређено вријеме забране није још истекло. Али пошто болест прође те им живот сада није у опасности, опет се дјејство или трајање епитимије — забране понови и — продужи до рока. Таман је тако и у погледу жене родиље до истечења рока очишћења. С обзиром на опасност и страховање од смртног случаја, црква јој чини снисхођење, и ако очишћење још траје; но чим она види, да јој сад живот није у опасности, забрану уласка у Божји храм, докле не прође вријеме очишћења, поново успоставља (Ворон. епар. **Вѣдом.** 1870. бр. 17.).

Какву казну заслужују родитељи, који пусте да им дијете умре без крштења?

Родитељи, који немаром својим и неопрезношћу допусте да им дијете умре некрштено, 68. правило *Номоканона* одлучује од причешћа на *три* године, са по 200 поклона до земље на дан, и да посте (ништа не једући) понедељак, сриједу и петак велике — страсне седмице (кн. о должн. пресв. одјел. 84. стр. 118.).

Може ли се дозволити употреба богојављенске водице при крштењу?

Чин тајне крштења отпочиње се освећењем воде. А ово освећење, имајући некијех својих особина, разликује се од освећења воде богојављенске. Тако су овђе нека јектенија и неке молитве, какве се не налазе у „послѣдованіе“ освећења воде на Богојављење. На примјер: ѡ еже достоинѣ[1]) быти нетлѣнiемѡ цѣтвїа вь нeи крещaемоѧ (мои). Господѣ помолимсѧ, ѿ еже нынѣ приходѧщемь (цеи) кь сватомѹ просвѣщенію, и ѡ спасeни егѡ (еѧ), Господѣ помолимсѧ. ѿ еже показатисѧ емѹ (еи) сынѹ (дщеи) и послѣдникѹ (послѣдницы) вѣчныхъ благь . . и т. д.

Осим тога у молитви послије јектеније, што долази иза ријечи: да сокрѹшатсѧ подь знaменіемь . . . , коју свештеник чита на глас, стоји ово: Молимсѧ тебѣ Господи, да отстѹпать ѿт насъ всѧ поздѹшнаѧ и невидимаѧ прикидѣнїа: и да не ѹстанѹтсѧ вь водѣ сеи демѡнѣ темныи: нижe да снидѣть съ крещaющимсѧ дх҃ъ ѕ҃вѣздныи, и проч. А тога свега нема у послѣдованіе освећење водице богојављенске. Покрај тога се вода при свршавању св. тајне крштења у два пута благосиља — знаменује знаком часног крста. Један пут претпа свештеника: и знaменѣть водѣ трижди, погрѫжаѧ персти вь водѣ . . . , а други пут унакрст уливањем уља — „елеа“ у воду, при пјевању: ѧмилѹйѧ . . . творитъ (свештеник) кресты три, елеемь вь водѣ.

По свему овоме види се, да вода за крштење мора бити сваки пут непосредно пред самим крштењем освећена.

А кад би се за ту тајну могла употребљивати богојављенска водица, онда, сигурно, не би нужно било састављати особите молитве ради освећења воде за крштавање.

Неки свештеници на ово примјећују, да употребу богојављенске водице чине тек у случајима крајње нужде, кад је н. пр. опасно болестан младенац. Али у таким случајима, у којијем је дозвољено, да младенца може крстити и несвештено лице оба пола, не треба богојављенска водица; нити се смије чекати, докле се сада освети вода, него се може одмах употребити проста, неосвећена вода.

По томе употреба богојављенске водице за крштење не може се дозволити, почем се вода мора осветити пред самим крштењем младенаца (Нур. сп. Вѣд. 1873. Ср. 4.).

[1]) Ако се догоди, да се заједно има крстити двоје, или троје дјеце, онда ваља говорити у множини, н. пр. ѡ еже достоинѣмь . . . крещaемымь . . .

Проповијед на Цвијети.

Осана во вышнихъ благословенъ Грѧди во имѧ Гдне (Јов 12. 12.)

Богољубива браћо!

Торжествен бијаше улазак преблагог Спаситеља у Јерусалим, на данашњи дан. Истину Он свијући, ријечи небесног свог оца, свуда је сјајно и усрдно дочекиван, али данашњи његов улаз у Јерусалим, све је досадашње свечаности својом надмашио.

Кад је чуло глас по Јерусалиму да је Господ воскресао у јучерашњи дан четверодневног Лазара, множина народа који се за празник Пасхе скупио бјеше у Јерусалиму, поврви тамо да види тога пророка и узкрситеља Лазарева. Многи стадоше скидати са себе хаљине и стерати по путу куда Господ њаше, а остали су тргали са дрвећа гранчице зелене, и стерали вичући сви „Осана вь. Вишнихъ, благословен да сп који долазиш у име господње.

Израиљски народ који тад бјеше под притиском римскога царства, мишљаху да је дошао сад час, да се ослободе од јарма римског, јер они мишљаху да је дошао онај, који ће им царовати над земаљским благима, а незнадоше

да долази цар небесних и невидимих блага, с тога они њега овако свечано и дочекиваху, јер овака слава самосе у добу ондашњег времена могла владаоцима одавати.

Надаху се сви да ће овај који долази повратити престо својих предака: Давида и Соломона. Видимо да се превари у нади својој овај изабрани народ Божи. Не долази Господ да успостави, уреди и завлада, државама и сујетама задовољства овога свијета, кога примисао Божи руководи и својом десницом управља, по Господ долази да успостави врлине и остале красоте овога свијета, које човјека тијесно вежу са својим промислитељем и створитељем. Господ долази да избави запуштани и покварени род човјечи, који бијаше већ огрнуо у невољалетву, почео се рушити и пропадати сасвим.

Ово је онај који збиља избави цио род човјечији од невољалетва, и запуштености! Ово је онај, који човјека као разумно и Богу подобно створење попе и узвиси на степен опредјељеног и и назначеног му достојанства! Ово је онај, који успостави слогу, љубав и мир јер овога ништа не бијаше код људи, док се непојави ова величанствена појава, преблаги наш искупитељ Христос Спаситељ, кога се спасоносна и вјечна истина кроз мало времена разшири по цијелој васиони.

Ово је онај једини увор, који нам са својим истинама блиста над свима својим посљедователима и учитељима, као даница пред осталим звјездама, и чије се истине потаманити и угасити неће, док је свијета и вјечнога вијека.

На данашњи дан ми славимо, величамо и пјесмама прослављамо, новога вјесника и оживитеља новога сијона, који је проповједајући вјечну истину, љубав, слогу и мир међу људима, од непријатеља и завиденика тих врлина најпосље живот свој на крсту скончао.

Благов. Христијане. Како да ми након оволиких очинских и пријатељских добара које нам указа наш Спаситељ и преблаги син Божи, не славимо, и не ликујемо на данашњи дан, кад нам са улазом преблагог спаситеља у Јерусалим, дође и усели се у срце и душу нашу, она врлина, која краси, дичи и одликује Христјане од осталих народа на свијету.

Чистим срцем и смиреном душом, обратимо се вјечној истини, искупитељу и спаситељу нашем Господу Исусу Христу пришедшу града Јерусалима, и посјетитељу данашње славе, у силној и невидимој сили својој. Призовимо га да нас охрабри и упути, у бједама и напастима нашим, вјечној истини, и рајском наслеђу вјечног спасења. Амин.

Вареш на цвјети 1896.

Поп Јован.

Проповиједь о молитви.

Држао у цркви Сарској, на дан св. Архиђакона Стефана године 1895. **Јован О. Митровић**, свешт. козички.

Славите Господа, јер је добар; јер је довијека милост његова. (Пс. 2. 156)

Побожни Христјани!

Из ових ријечи псалмопјевца Давида, а историја човјечанства и површина земљина, која је покривена остатцима пређашњих Храмова, свједочи нам, да није било времена никад кад народи — човјечанство није вјеровало у неко више надприродно биће, а то је биће: Бог.

Вјера је најјача веза између душе наше и Бога. Молитва је човеку православном Хришћанину неопходно потребна, јер човек се помоћу молитве приопћава Богу, као свом Творцу, и одржава ту најјачу везу. — За то сам и намјеран драга браћо, да вам са овог св. мјеста проговорим коју о потреби молитве и о значају њеном.

Побожни Хришћани!

Сви народи који живе на кугли земљиној, сматрали су да је молитва нешто најсвечаније у животу човјечијем. И заиста јест потребито за човека да се моли Богу; те да тим начином душу своју доводи у приближност њеном извору Оцу небесном — Богу. Човек ма каква звања и занимања био, он својој души друге утјехе дати неможе, него: искреном и свесрдном молитвом к Богу, као свом Творцу. —

Као што је год потребно човечијем тијелу да помоћу хране живи, тако је исто и души потребна молитва, — њена утјеха; да је заиста тако, свједочи нам то: што знамо да сви народи, као

и поглавари њихови, који живе било то по најдивљијим предјелима и пустарама Азије и Африке, као и они што живе по просвећеним мјестима Европе, сматрају да је потребно молити се Богу, и да има мјеста за молитву. — Молитва је средство, помоћу кога се одржава веза између душе наше и Бога. —

Молитвом и св. тајнама обнављамо ми у души нашој образ и подобије божје, и тим човек доводи себе у најтјешњи саобраћај с Богом. Сваки човјек, православни хришћанин, који се искрено и уредно Богу моли, а притом се влада потпуно по закону његовом; тај се заиста може очекујући надати, да ће постати у загробном животу учесником вјечног блаженства, — у царству небеском.

Сваки православни Хришћанин, може се молити Богу у свако доба и на сваком мјесту, Но најподесније је мјесто за молитву: храм Господњи-црква, коју је основао наш Христос Спаситељ, јер се у цркви свршава св. литургија, која је установљена Исусом Христом, ради нас, и нашег душевног спасења.

Па кад знамо, да је црква Богом установљено мјесто за молитву, да се запитамо: долазимо ли ми у св. цркву у дане недељне и празничне слушати службу божју? — Одазивамо ли се ми христијанским дужностима, онако, како треба и како нас Бог дужи? —

На поменута питања одговорите ни драга браћо; а и ја по мојој увиђавности, са тешким болом у души могу рећи: да слабо и једно и друго чинимо; јер, како видим, овладало је грозничаво стање међу нама и борба за тековинама, за страстима и жудњама тјелесним овога свијета; све нас је то повукло за собом, све нам то смета нашем душевном спасењу.

Многи опет занешењаци мисле и то: да молитва ништа и не помаже, и да од молитве немамо никаквог стварног успјеха; па за то слабо и долазе у цркву на молитву. Заиста и јест молитва бескористан посао, само ако она не потиче из љубави према Творцу; и ако она није искрена и уредна, већ ако се она чини из наших личних побуда. —

Човјек огорчен, који дотле није ни мислио о Богу, који ће Га одмах сутра заборавити, сјећа се Бога само онда: кад је у каквој нужди и невољи; као на пример један непросвјећени Китајац или Јапанац, кад се на весе у свом чамцу на море, а горостасни вали морски побјесне, па стану његов чамац, као малу трску пребацивати тамо и амо, а он онда од страха и невоље, сјећа се Бога и диже руке к небу и тражи помоћи од „овога" — од Бога, а дотле Га се није никад прије ни сјетио. Зар овакви се истинито Богу моле?

Многи би хтели драга браћо, да молитвом постигну одмах што желе и што им фали; но онда то не значи да молитву вршимо из љубави према Творцу; него за то: што нам налажу, да тако чинимо, наши лични интереси. — Драга браћо, доста нам је то, кад знамо, да је Бог отац свију људи; и да је његова неограничена родитељска љубав најузвишенија. Земаљски родитељ, не може свом чеду зла пожелити, па макар тај родитељ био невољно, он не ће свом дјетету кад му оно потражи хране, дати отрова. У колико се онда више брине за нас свију наш отац небесни, и Он се заиста не ће оглушити о нас, само ако се ми владамо по Његовој св. вољи. —

Пуне су свога значаја драга браћо, оне ријечи апостолске које кажу: „Непрекидна молитва праведнога много може да поможе". (Јак. 5. 16.) Из ових ријечи апостолски драга браћо, видимо да права и истинита молитва није без успјеха, само треба да у те ријечи тврдо вјерујемо, — па онда све знамо, о потреби истините молитве.

Борећи се овде на земљи и тежећи, да неку срећу заснујемо овде, ми заборављамо на циљ нашега земаљскога живота, а треба да знамо, да смо ми овде на земљи само једни путници, који путујемо од овог времена тренутног живота, у онај вјечни загробни живот, и тек ће мо тамо видети, како смо много изгубили од времена, трудећи се овде на земљи да угодимо жудњама тјелесним, а ни најмање не помишљајући, о душевном спасењу у загробном животу. —

Тамо немо се кајати, али ће бити доцкан; Тамо ћемо видети, колико нам земаљски тренутни живот служи на пропаст душевном вјечитом животу; само ако се ми нијесмо овамо владали, онако, како нас Бог дужи.

За то, драга браћо, немојмо никад заборављати, као православ. хришћани и Срби, на нашу хришћанску дужност. Молимо се драгом Богу у свако доба; при почетку нашег сваког рада и посла, а тако исто и по свршетку; сјетимо се Бога, и иштимо помоћи од Њега. Дола-

зимо у св. цркву у недељне и празничне дане слушати службу божју, која се свршава за наше здравље и напредак овога свијета, и за спасење душа онога свијета, у загробном животу.

Заиста вам кажем драги хришћани, ко у св. цркву не долази, и дригијем хришћанским дужностима неодазива се, а броји се неки вајни православни хришћанин, тај неће бити спашен, јер без св. цркве нема спасења.

А ко, у св. цркву редовно долази, ко се драгом Богу моли срдачно и у Њега се узда, Он ће му заиста и помоћи, јер каже псалмопјевац: „Уздај се, у Господа и твори добро; живи на земљи и храни истину". (Псал. 2. 37).

Тако радећи и свој земаљски живот проводећи, драги Хришћани, можете се надати, да ће Бог ваше праведне жеље испунити, у овом земаљском животу, а у загробном вјечном животу души подарити вјерно спасење. —

Волите и љубите и срцем и душом хришћани, св. цркву, св. вјеру православну и народност српску, које величају име србиново. Амин.

Поздрав при улазу на парокију.

Љубимо стадо!

Ево први пут ступих на ово свето мјесто, као спремни и скоро посвећени служитељ св. олтара, први пут ступих на ово свето мјесто, као ваш, ново-постављени и одређени свештеник; на чему нека је слава и хвала Господу Богу, а мир и благодат Господа нашега Иисуса Христа, нека је међу Вама свима.

Душа је моја желила, срце је моје чезнуло да се што скорије појавим у средини вашој и да се поздравим христољубивом паством и да вам у новој служби преподам благослов Свевишњега.

Но да ли ће са доласком мојим доћи у ваша срца, нова сила побожности, мира, и љубави христијанске? Да ли ће вам нови пастир, који је у свом позиву прилично наоружан, донијети Духа и силу апостолског рада. О томе христољубиви моји, сама ће нам будућност вјерни извјестилац свега би ти. Пламену жељу моје душе која је мој рад обузимала од онога дана кад сам усрећен назвати се духовним пастирем, Бог је данас тек милостиво испунио, видећи своју возљубљену паству, чија љубав испуњава неописаном радошћу срце и душу моју.

Поздрављам све вас од малог до великог, од богата до убога. Сви сте ми драги и љубезни христјани. Прво што желим написати на срцу вашем, то је ово: Да љубите Бога више свега, да љубите ближњега својега као самога себе. Слажите се, вјечитом слогом с љубављу христијанском. Пуните, и што ревније и боље похађајте овај красни и свети дом Господњи.

Чувајте српску народност, то свето име сачувано од старине предака наших, живите у миру у слози и узајамној љубави, владајући се свагда онако, као што пристоји добрим христјанима и ваљаним челик Србима наше Босне поносне.

По томе ће вас, љубими моји, познати цио свијет и рећи вам, да сте вјерни и трпљеливо стадо Христово. Јербо на муци се познају јунаци.

То је браћо језгро, то је онај прави и необорими темељ на коме почива цијела поука светога нам правос. и миле народности српске.

Немаш ли христјанине слоге, љубави и мира, не похађаш ли сваке недење и празника овај свети дом Господњи и неслушаш ли у њему ријеч својијех проповједника и свештеника, пао си духовно, убијен си морално, Бог је од тебе одвратио своје лице, и одказао ти сваку помоћ, и по том учинио те најнесретнијим створом на земљи".

Познајући данас браћо моћ вишњега Творца, видећи сваким даном грозна чудеса, којим Бог казни оне који га неће да чују, који неће да извршују ријечи и заповиједи његових проповједника. Треба да се пренемо, пробудимо и отресемо од свега онога, што нас води нашој вјечитој и видимој пропасти.

Укратко речено, треба да се покоравамо и извршујемо све оно, што нам свети закон и његови проповједници налажу. Тако радећи браћо, моћи ћемо тек онда получити, честити сретни и благодетни живот на овоме, а блажени на ономе свијету. Амин.

Реч браћи свештеницима,

коју је говорио **Григорије А. Николић**, *протопрезвитерски капелан, у Митровици приликом свештеничке исповести 20. априла 1895.*

Пречасни оци! Љубазна у Христу браћо! На позив нашег протопрезвитерата сабрасмо се ево у лепоме броју на исповест и братски договор, који треба да је важан и користан, јер само при таковим случајевима, где се бројно налазимо, можемо ми делатност нашу тачно расмотрити, успеха и неудаће наше боље познати, један другога на већи рад брже ободрити а особито у случајевима заплетеним један другом у помоћи бити, по речима Спаситеља: *где су два или три сабрани у име моје, онде сам ја међу њима* (Мат. 18, 20).

Пречасни оци и браћо! Ми као пастири душа имамо велике обвезаности и дужности, и од ревнога и савеснога испуњавања тих наших дужности и обвезаности зависи не само наше добро и срећа, него такође и добро и срећа наших парохијана. С тога смо упућени, да се уједињеним силама трудимо, да наше парохијане поучавамо не само у храму Божјем, него и у домовима и свуда, где нам се прилика пружи, да их поучавамо, шта је за њих добро, а шта рђаво, шта их води срећи и напретку, а шта назатку и упропашћивању верском, моралном и материјалном. Особито у данашње време дужни смо ми сваки сваки за себе и сви заједно бринути се о бољитку и срећи народа нашега, кад силни непријатељи устају против свештенства нашега, рушећи му сваком даном приликом углед његов, тражећи узрока пропадању и опадању народа нам православнога у томе, као да се ми довољно нестарамо о народу нашем, и тим иду за тим — ти тобоже пријатељи народа нашега — да нас пред светом — народом нашим, понизе и омловаже. Тиме, ти тобоже пријатељи цркве и свете нам вере православне, не само да љубав и поверење народа према свештенству хоће и жеље да ослабе и униште, него шта више чупају му из срца и душе и нехотице све оно, што је свето и поштено, све оно, чим су се дичили и поносили наши прадедови.

Колико је истине у овом што рекох, држим да није потребе доказивати, треба само нам' не све од реда узети новине наше у руке и у њих завирити, па ћемо се о свему том, на жалост, уверити.

Пречасни оци и браћо! Моје је мишљење, да је помоћ наша само реч Божја и наука и увиђајући се, и ослањајући се на реч и науку Божју, не ћемо требати друге помоћи, па да наш народ сачувамо од тих силних лажних учитеља и упропаститеља његових. Узимо пример од свештенства других вероисповести, који су добро схватили, колики значај има реч и наука Божја, и они, као што видимо, не требају ничије помоћи, но се труде те науку Божју тумаче својим парохијанима и у цркви и ван ње и тиме их утврђују у вери и чувају да се не поводе „*странимъ вѣтромъ поученіямъ*“. С тога није се чудити, да су код њих преступи ређи, но код других прказа, или на пример као што је, на жалост, код нас.

Браћо, већ је наступио крајњи час, да уједињеним силама ревно прегнемо на рад и устанемо против непријатеља цркве, свете нам вере православне и завађача народа нашега, а при томе сами себе да чувамо и да се старамо да парохијане своје поучавамо у Божјем, како да живи хришћански и како да унапређује имање своје. У том правцу дужни смо ми на народ наш утицати, а да би тај наш утицај био оживотворен, држим да морамо: 1) у доброј слози са парохијанима живети и љубав и поверење њихово стећи и имати; 2) да их васпитамо у религиозно-моралном духу, да им омилимо књиге религиозно-моралног и економског садржаја, да их чувамо у трезвености и штедњи и 3) да реч Божју не само недељом и празником проповедамо, него при свакој прилици, кад нам се иста укаже.

Тога ради молим вас браћо речима Апостола: *Чувајте као добри пастири словесно стадо Христово . . . А када се јави Архипастир Христос, примићемо као награду венац правде и славе.*

Са свештеничке скупштине у Београду.

23. Августа прошле године држана је у Београду, српској престоници, годишња редовна скупштина удруженог свештенства краљевине Србије. Ово је шеста редовна скупштина, што значи, да је свештеничко удружење основано пре шест година.

На овој скупштини посматрани су обични текући послови. *Саслушан је извештај главног и уређивачког одбора* о своме раду у минулој години. Затим је протосинђел Виктор прочитао своју *расправу „о уређењу свештеничког стања;“* учињене су извесне *измене у друштвеним правилима, и изабране нове управе за идућу годину.*

* * *

Скупштини је председовао опет прота ниротски г. Димитрије Цветковић и Никола Крчнежевић свештеник топчидерски. Њихов је избор извршен противно друштвеним правилима, јер се по њима и председник и потпредседник поимени гласањем бирају, а не на предлог појединих чланова, као што је овди учињено. Но када је то учињено на предлог председника глав. одбора г. проте Илије Протића, који је као привремени председник најпре позван да штити друштвена правила, и када се увидело, да је он предложио опет старог проту Цветковића, који је врло невешт у руковођењу скупштином, онда се увидело, колико је сахати и каква ће бити скупштина. И дојиста, ни на једној скупштини није било већег вашара, нереда и лармања, него што то беше на овој садашњој скупштини. Говорници нису могли добијати реч, нити свршити своје говоре од ларме многих њих. Управо ово није ни изгледало на парламенат, већ на какав вашар, гди се не зна ни ко пије, ни ко плаћа. Свему је овоме криво председништво, које није умело вешто скупштином руковати. Желити је, да свештенство у будуће ово на уму има и да за председништво бира увек за то спремна лица, неглеђени: којој политичној странци припада, те како због тога не би цело свештенство изсмејано било, као што га је због речене своје скупштине готово сва штампа осудила.

* * *

Извештај главног одбора примљен је без икакве примедбе. Код извештаја уређивачког одбора чињене су уредништу и одбору замерке на уређивање листа. Но и ако је и овај извештај већином гласова примљен, — ипак све свештенство није задовољно са уређивањем друштвеног листа: „Весника Српске Цркве“. И ако овај лист носи назив: орган *свештеничког удружења за хришћанску науку и свештеничко усавршавање*“, и ако су многи свештеници, као у своме органу почели кушати своју умну снагу и својим знањем и практиком користити цркви, народу и свем свештенству, шаљући уредништу своје радове, — ипак, у самој ствари, овај лист није лист свештеничког удружења, јер у њему нису управо ни штампани свештенички радови; већ је ово лист професора богословије, гди су они махом штампали своја држана јавна предавања и којекакве сухопарне некористне преводе, за које су се богато наплатили. Да, цела субвенција од 1000 динара, коју је Архијерејски Сабор као помоћ „Веснику Српске Цркве“ дао, раздата је професорима богословије, а осталим сарадницима — свештеницима — ни пара једна дата није. Једно због тога, а друго што је уређивање листа поверено познатом калуђеру, којег су се другови на жалост одцепили из ове опште свештеничке заједнице, а за себе образовали *„монашко удружење“*, и када се још ана, да овај господин хоће помоћу удружења да ускочи на архијерејску столицу — готово махом све свештенство напустило је и одрекло се свога удружења! Овоме је највећи доказ тај, што од хиљаду свештеника на овај скуп једва дођоше до стотину њих, и то махом све саме пирошлије, које је прота Цветковић силом свога положаја као на какав кулук догнао и који, безусловно одобраваху све оно, што председништво предлагаше! — Од виђених свештеника не беше на скуп дошло ни десетак, па што више ни многи београдски свештеници (а од толиких протојереја баш ни један) и ако су у месту, ипак због реченога нехтедоше у скупштину доћи.

* * *

На реду је сада, да речемо коју о расправи оца Виктора, коју је прочитао о уређењу свешт. стања. Као што се зна, Виктор је калуђер и професор богословије, који није у народу ни часа једног живео. Питање се поставља: како може знати за патње и невоље свештеника и о томе писати онај, који није нигди поповао, који

незна што је то вересија, и коме у дому ништа не дречи, нити у тору вречи. Према овоме можете и сами судити каква је то расправа могла бити! Он, — Виктор — у расправи тражи: да бир и даље остане и на садашњи начин прикупља се; опело и парастосе укида, па да се свештенству у место тога нека сума новаца издаје, а не каже од куда. Ето то ти је цело побољшање, које он предлаже. Нас би далеко одвело, када би се на овој расправи дуже забавили; с тога ћемо рећи: да с њоме није погођен пут и начин за уређење свешт. материјалног стања, и да би скупштина паметније урадила, када би од државе тражила уређење свештен. стања на онај начин, какав је предложила крагујевачка скупштина; на којој беше око 400 свештеника, који сви једногласно усвојише за то нарочито спремљени законски пројекат. Ово је требало чинити тим више, што и сама влада краљевска није се изјаснила, да на предложени начин не може уредити стање свештенства свог. А када је тако онда од тог правца није требало никако одступити.

Најзад, главни је одбор не правилно у овоме поступио и по томе, што по правилима друштвеним није ову тему расписо преко друштвеног листа и позвао компетентна лица да ову тему разреде, већ је поверио једном калуђеру да пише о ономе, о чему искуства и практике нема.

* * *

И ове године мењата су друштвена правила. Није прошла готово ни једна скупштина да се што год у правилима не измени. Па и ове године та је практика учињена. Но и од тога биће слаба вајда за удружење, јер његовом напретку не сметају правила, већ нешто друго, што они, који удружењем рукују неће да виде.

* * *

Напослетку по учињеним наменама (и ако нису од надлежне власти још потврђена) изабран је главни и уређивачки одбор од 12 лица, и то 7 на Београда, а 5 из унутрашности, махом они, који нису бар до сада, показали воље и умешности, да удружење поведу бољим путем и на потребну га висину уздигну.

Скупштина за идућу годину одређена је да буде опет у Београду. Дај Боже, да бар и на њој видимо свештеничко удружење још у животу и са што већим бројем свештеника заступљено, а што мање себичника и народа, јер је удружење једини спас, који га може уздићи, и материјално му стање уредити, а опалу веру, морал и побожност у народу подићи*).

*) Прим: Ово није један српски свештеник. У овакошње ствари не начазе се. Ако је тако, желимо и ми, да окрене на боље. — Ур.

Б.

Свечани унос освећеног „Антиминса“

у новосаграђену црквицу (капелу) у Подновљу у протопрезвитерату и котару дервентском.

Има томе нешто више од године дана, како се народ парохије подновљанске, са својим свештеником, покренуо на градњу храма Божијег.

Ушљед малог броја парохијана, као и због сиромаштва њиховог, није се могло мислити на какову велику лепоту, величину и тврдоћу храма, него према околностима, гледало се на пристојност. И збиља, обзиром на мали број парохијана и њихово сиромаштво, ипак се може рећи, да је црква, према својој изради, скоро надмашила материјалне зиле својих парохијана, јер не пожалише ни чега, што имадоше, а да им храм Божији буде у реду храмова, који су са вишом материјалном снагом подизати.

Као свагдје, тако и овје, било је при градњи пометња и напора, али све то није могло збунити чврсто и одважно народно заузеће.

Исто тако, било је и таквих пријатеља, који су пострекавали народ на градњу цркве од солиднијег материјала. Између тих су Висока влада и Високопречасна АЕМ. конзисторија, пружајући своју помоћ гледе дозволе за купљење добровољних прилога, како би храм Божији дужег вијека могао бити!

Народ пак, не могући ствар тако дуго времену одлагати, прими то угодном знању, те положи камени темељ од једног скоро метра у ширину, а онд настави у (дебљини) од једне

цигле тако, да је $^3/_4$ фундамента остало празнога у нутра, да се узмогне по времену наставити уз садањи зид други дебљи и стаљнији.

Форма црквице јест прави облик једне поveће капеле врло лијепо планиране — на чему припада захвала на Високославну окружну област у Бањојлуци. Ну, према плану није испуњена пропорција звоника према згради, јер је звоник, сразмјерно према згради, доста мањи. Та погрјешка поткрала се некако неимару, али не чини за просто око тако примјетну погрјешку.

Унутрашњост црквице је такође красна. Зидови су бијели, а свод плав. Иконостас пак по својој изради, јест прави цвијет цркве.

Православни прави тип иконâ зачињава све, само да су вјештије поraспињате на својим мјестима, удвостручена би била љепота. Подузимач св. икона г. Лука К. Алексијевић из Н. Сада није пожалио показати и овје своју вјештину, уштедивши општини знатну суму новаца за оквире икона, које је замјенио од боја бордурама на самом платну — и које врло лијепо изгледају.

Мјесто, (земљиште) на коме црквица лежи, јест један повећи брежуљак, са кога се црквица, од свију страна види и краси собом сву парохију, којој припада.

Да је све овако испало, и до овога дошло, припада највише признање и благодарност нашој Високој влади, јер она би предтеча свему овоме својим богатим даровима, које је поклонила овој парохији још у 1893. години!

Дарови наше Високе владе састоје се из свега, што једној цркви треба, да може сва „Богослужења“ отправљати. Једном ријечи подмирена је црква, да њена општина не мора ништа више набављати.

Како црквица није могла бити готова љетос, нити у почетку јесени, да би се могла у пријатном времену освештати, али и да неостане преко зиме неосвештана, т. ј. да се у њој могне св. литургија обављати, замолила је општина Његово Високопреосвештенство нашег љубљеног Архипастира (сад блаженопокојног) г. Ђорђа Николајевића за дозволу и благослов уноса освећеног „Антимиса“ на дан св. Стефана краља српског — 11. новембра 1895. год.

Молбу општине уважило је Његово Високопреосвештенство, те наредило надзирателју дотичног протопрезитерата пречасном г. Кости Поповићу, да са подручним му свештенством обави ту свечаност.

Потребне спреме учињено је надзирателъ журно, и у очи одређеног дана дошао је црквици у друштву са протом Дамјаном Поповићем, гдје га је дочекао дотични свештеник са неколико првих парохијана. Ту у црквици обавио је надзирателъ вечерњу и остало што је требало.

По довршеној дужности отсјео је надзиратель и прото Д. Поповић код Лазара Дамјановића, гдје им се придружио и парох Новоградски Јован Ристић.

Сјутра дан, на св. Стефана, кренуо је надзиратель са друговима црквици порано, те посвршавао и припремио све што је требало претходно учинити за полагање „св. Антимиса“. У том спремању прикупљало се свештенство и народ. Свештеника је било седам са надзирателем, а било је око 10 сати прије пола дана, кад је отпочето свечано уношење св. Антимиса, које је обављено по „Дополнит. Требнику“ од г. Николајевића — а дотле пак и народа се више прикупило.

По довршеном уносу св. Антимиса, настављено је св. литургију надзиратель уз асистенцију пароха бродског Симе Поповића. Остало свештенство помагало је учитељима за пјевницама, јер не бјеше више свештеничког одјејанија.

Кад је било на причешћу, изашао је госп. надзиратель пред народ и поучио га сходном бесједом, коју је отпочео службеним дијелом, т. ј. да се по дозволи Његова Високопреосвештенства нашег АЕ и митрополита госп. Ђорђа Николајевића, а по довршеном већ свечаном обреду при уносу св. Антимиса, од данас смије и може отправљати св. литургија и сви остали православни црквени обреди. За тим је наставио г. надзиратель од прилике: „Кад сте вашим трудом подигли овај свети дом молитве господње; кад сте тражили, да вам се обави овај свети чин, да можете слушати св. литургију, кад сте и дочекасте, да вам се прва св. литургија отслужи на славу Богу, а вама на духовну утјеху, сматрам за дужност опоменути вас, благочестиви Христијани, да цркву не сачињавају само ове зидине, него ју парочито сачињавају њени духовни синови, који и своје дужности према св. матери цркви имају, и које дужности требају да набљудавају, на име: да св. цркву уредно и свесрдно похађају, да ју својим добровољним

приложита потпомажу, чувају, надгледају, унапређују, љепшавају и т. д.

По свршетку св. литургије неки су свештеници кропили народ водицом, неки дијелили нафору, неки читали молитве онима, који су то тражили.

Коначно свршен је тај први официозни дио у 2 сата послије пола дана.

У народној основној школи, која лежи уз новоподигнуту црквицу, приредили су парохијани ручак и дочек за своје госте. Надзиратељ са свештенством заузео је чело трпезе, а до њих су се поредали остали одличнији гости и парохијани. Послије благословенија јела и пића, а при првој чаши устао је госп. надзиратељ, те подигао здравицу у здравље Његова Величанства нашег цара и краља Фрање Јосифа I. рекавши:

„Дижем ову скромну здравицу за крјепко здравље и дуг живот нашег премилостивог владара Његова Величанства цара и краља Фрање Јосифа I. под чијом великодушном управом и очинском бригом осјећамо наш религиозно-морални развитак и материјални напредак. Доказ нашег развитка и напредка између безброј других — јест и данас, у славу Божју, посвећени храм — коју свечаност обавнемо сво у највишој слободи и мирноћи!

У овом св. храму узноситће српски народ своје заједничке топле молитве, за здравље, дуг живот и благотворну управу нашег великодушног владара, као што то чине милиони Срба́ља с ове и оне стране Саве!

Живјело Њег. Велич. наш цар-краљ Фрањо Јосиф I.!!!

На ову здравицу, коју су сви присутни стојећи саслушали, отпјевала је заједничка прва и послједња китица царске химне, коју је предводио мајевачки учитељ г. Ђоко Ђорђевић.

По малој паузи дигао је г. прото Д. Поповић здравицу нашем љубљеном Архијереју г. Ђорђу Николајевићу са жељом дуга вијека, челик здравља и бодре управе, — по чему је отпјевато одушевљено многољетствије!

Свештеник мојевачки г. Стево Поповић наздравио је нашу Високу владу као претечу ове красне и остварене установи; као дарователку у небројеним мјестима; као будилницу просвете и покретачицу на све оно, што њеном народу моралну и материјалну асну и бољу будућност доноси. У клицању живјела Висока влада изби многољетствије у најживљем тону!

По дужој почивци и залагању захвалио се мјесни парох г. Јосиф Поповић свом надзиратељу г. Кости С. Поповићу на његовом старању за пријеме градње црквице; на његовом праведном спровађању молби од стране његове и општинске; на његовим савјетима, и у опште на његову труду, кога је у пуној мјери имао и радо сносио и т. д. — додавши дубоку захвалност свима присутним гостима на њиховом непожаљеном труду, и увеличању данашње свечаности!

У брзо за овијем одговорио је надзиратељ наздрављачу подужом здравицом, и захвалио се на признању, додавши, да он као свештеник није пожалио никад труда, који му је у дио падао, и да му труд тај крунише ова свечаност, коју је он први пут као „начелствујај“ у животу обавио — препоручивши надлежном свештенику, да је он од данас везан за дом Божији више него ико у парохији; да је он њен чувар; да се чува од немарности, и свега чиме би се о св. матер цркву огрјешити могао . . . За тим се окренуо народу и напоменуо му, да се сјети оних времена, кад се Срби по шпиљама крио, књигу учио и име Божје узносио, па колико више, да је дужан народ чинити то данас у слободи — те колики би гњев Божији постигао га, кад би своју св. матер цркву занемарио!

Тако је свршен и овај други официозни дио ове ријетке свечаности!

Тако би један св. храм више у славу „Сошествија Свјатаго Духа“.

Послије овог другог официозног дијела, настала је нека пријатељска гозба, при којој се наредало још много искрених здравица од учитељства свештенству и народу и обратно.

Дирљиво је било видјети одушевљене парохијане, како им од радости срце јаче бије, и како свесрдно своје госте часте, те како понеки у заносу подигне и здравицу у народном духу пуном искреног одушевљења — на како добровољно и замашно даје прилог св. матери цркви!

На пољу пак милина је било виђети мушко и женско у својој народној ношњи, гђе колом окреће, а пјесмом попијева и радује се, што не имати гђе долазити и заједничке молитве Творцу узносити!

До 5 сати по пола дана веселило се: играло и пјевало у најљепшем реду — а онда се кренуло кућама, носећи ту свечаност у дугој успомени!

Дервента, у децембру 1895.

К. С. П.

Химна

Срп. правосл. црк.-пјевачко друштво „Соко“ у Требињу.

Руке амо, српски синци,
Хајд' у коло, трудбеници!
Загрљени — запјевајмо,
Српску славу освештајмо, —
Нек свако зна:
Да Српству сја!

Журно, браћо, 'од'те амо,
Српску славу да пјевамо!
Нек Бог српски на нас гледа
Сунце јарко нек не седа, —
Нек Српству сја
Док траје дна!

Бос. Петровац.

Пођмо браћо, српски тићи,
Пођмо, дјецо Југовићи —
Пођмо Богу и олтару,
Пођмо Србу осветару:
„Живио крин —
Див — Србин!“

Пођмо слози љубави,
Пођмо *наду* — цвјет убави!
Пођмо славу нашег рода,
Китила га цвјет — слобода!
Пођмо сложно, хој!
К'о пчелица рој...

Пођмо, док нам крвца вриј,
Док нас пламен српства гриј, —
... Пођмо браћо и пјевајмо:
„Бог да живи Српство славно“.
Пјесмом сложно, хој!
У српински рој.....

Пођмо браћо, — Бог нас прати,
Сложно ваља запјевати:
„Плакали смо доста вене,
А сад пођмо пјесме среће,
Нек свако зна:
Да Српство сја!“

Богд. Р. Милановић-Краишник.

Допис.

У 11. 12, 13 и 14. броју вршачког „Српства“ од ове године штампани су чланци, који црним бојама илустрирају наше срп.-правосл. босанско свештенство. Ја тијех дописа пијесам читао, али ћу ипак бити слободан путем нашег духовног часописа „Б.-Х. Источника“ изјавити, да ствар не стоји у оноликој мјери, и да ми у нашој домовини збиљам имамо таковијех свештеника, којима се поносити можемо. Наше проте и надзиратељи већином су људи ваљани и свијесни своје дужности; а и међу парохијалним свештенством има их, који за узор добријех и родољубивијех пастира служе.

Нећу тајити, да има некијех, који свој посао радити незнају, има их, који су и иначе, као људи, у гријеху, има немарнијех, има зубатих и немирна духа, има који се опијају и који туђ посао узбијају; но тијех је незнатна маљина. У 250 наших свештеника, број таковије једва је 20, а у највишој мјери 30. и ти су од стране духовне власти опоменути, укорени, новчано, у корист свештено-удовичког фонда, кажњени, под јепитимију и одлучење стављени, а неки је и премјештен био с парохије. Има их и суспендованијех!

„У свакоме житу има кукоља“, па тако и међу свештенством наће се људи, који по својим тјелесним слабостима и манама кад-кад погријеше, но такви и пате за то. Зло је свако за осуду и ни један преступ не остаје не кажњен; но на кукавном свештенству то свако примјети, јер је „кидкле свѣта“. Ако својим добрим дјелима свијетли, види га свако, ако ли каквим крђавим дјелом и примјером послужи, ето се и то види.

Дакле, дозволићу, да има једна десетина свештеника, који су за осуду и којима се приговорити може, а остали су чесни и поштени — хвале, а никако прекора и нападања, вриједни.

Оној браћи, свештеницима, који су у гријеху, имао би братски и пријатељски препоручити:

1) да своје дужности гледају, а нетичу их се ни странке ни политика. „Свештенику *олтар*, предстојнику *кошар*, а трговцу *кантар*; сваком своје и за свој посао сваки има да одговара.

2) Сваки треба строго да паази на владање своје, да је учтив и да неслужи злим примјерима у повјереној му пастви. Мјесто тога дужан је бити присебан и својим видљивим радом указивати, да је он не нижак и раван или понижењи од своје пастве, него ли да се одржи на висини, коју му је Бог кроз своју свету цркву поклонио.

3) Највеће је зло *опијање* и од тога свештеник мора бити далеко. У пићу је блуд, вели апостол. Пиће и обична човјека попизи до скота, а какав ће онда изгледати онај, на коме почива благодат св. Духа, ако је пијаница?!

Данас је за свештенство наступило друго вријеме. Од свештеника се много тражи и, оно мора и Богу и људима да угоди, ако ће да му други признају, да је на своме мјесту.

Као што је напријед речено, за преступе у разним видовима, кажњено их је доста и ни један не може казати да је каштигу претрпио „на правди Бога.“ Нека нико не мисли, да ће одсад настати боље вријеме за наше свештенство. То не! Доброта блаженоупокојеног „старца“ митрополита Николајевића некима је и праштала; али нови Дабро-босански митрополит неће ни моћи такав бити. Рана на духовном тијелу мора се лијечити и кривцима ће се и одсад судити — строжије, него ли досад.

Нашто јавно грдити и брукати и уљудне поред оних, који су у гријеху?

У хатар истине рекао сам ово. Дај Боже да „добрима“ послужи на трајно успјевање у добру; а гријешнима да послужи за науку, те да и они постану памотни и свјесни свога свештеничког положаја.

Брат свештеник.

Село Азићи и његове старине.

Саопштио: **Срб Пеција.**

Парохија манаст. Гомионице врло је раштркана и голема. Ита се састоји из овијех села: Кмећана, Мелиће, Обровца, Суботице, Голеша, Первана, Борковића, Вилуса и Азића.

Првијех година (понајвише месеца октобра, новембра и децембра 1890. год.) обилазио сам сва села, нешто с манастирским послом, а у неколико и да се упознам са парохијанима, и да појединa села с етнографског гледишта проучим.

Од свију села манаст. парохије, најзабаченије је село Азићи, и управо је у једну руку, баш ко дивље.

Чешће сам пута слушао од мога духовног оца јеромонаха Герасима, врло много шаљивих прича и пошалица о Азићанима; па сам у неколико због тога 3. марта о. г. отишао у то горско село Азиће, гдје сам неке парохијске послове обавио, а и рушевине неке у истом селу обишао.

Село Азићи једва да има око педесет српскоправославних домова, а пружило се је, испод неких страна, и то на крају бањалучког котара. Од Бање-Луке удаљено је скоро десет сати, а од Санског-Моста само четири сата, па ипак Азићи припадају котару бањалучком?! . . .

Само село дијели се на три заселка (махале), као: „Доњи Азићи“, „Горњи Азићи“ и „Пантелићи“. Село је доста неуперно; једино нешто за благо има агоде, а вода, млин, па и дрво доста им је далеко.

И ако је сеоце Азићи врло забачено и вријетно, ипак у стара времена играло је боју улогу, него данас, и по свој прилици било је и знаменитије, него ли пак сад, јер у споменутом сеоцету имаде рушевина и развалина од старинских градова, а на сред села постоји и старинско гробље са великим мраморним плочама. То гробље народ зове „дивовско гробље“? . . .

Развалине су у Азићу ове:

„Вучај-град“, од ове развалине врло се добро и сад зид позна, а налази се у једној страни, између села „Вилуса“ и „Азића“, на десној обали ријечице истога имена. Ријечица „Вучај“, извире испод села Павића у бањалучком котару, па тече према сјеверо-западу, и салијева се у овећу ријечицу „Козицу“.

Вучај-граду прићи се може осваклен, ама бора ми Србине мој драги, више „четверо-ножице“, него „двоножице“. Ниже града има природна пећина, и још доста великих литица. А у оне, пошавши према ушћу ријечице Вучаја велике су стијене и стране, особито од Пантелића, па до у село Козицу — (котар Сански-Мост.)

Сјеверо-западно од Вучај-града, у истом правцу, око десет минута хода, у шуми званој „Брезовача“ има једна развалина, па народно предање каже, да је ту црква била. То мјесто данас се зове „црквина“.

Позна се старински пут из Горњи Азића, који из њиве „Рупе“, па у шуму „Окуке“ — (на лијевој обали Вучаја) води, из шуме салази управо ријечици Вучају, отален према сјеверу вијуга и води управо у Вучај-град. Из Вучај-града к споменутој црквини, а од те црквине опет се вијуга све до у село Козицу. У самоме селу Козици, а на лијевој обали ријечице Козице има град, или боље да речем зидине од града, које се врло добро познају. Простор, што га град у Козици заузима изнаша око 600 *м*. Граду козичком може се, осим са сјеверне стране, осваклен прићи*).

Готово на крају села Азића у махали Доњи Азићи, ниже куће Јов. Ковачевића има једна зидина, и околни народ зове ту зидину „град“.

Нијесам могао разабрати, да ли се је што, спомена вриједног нашло на споменутим рувинама у Азићу.

Манаст. Гомионица, 1896. год.

*) Детаљни опис села Козице, послао сам уредништву „Гласника зонаљског музеја“, чини ми се још 1892. године, и све до сада санак борави у редакцији?!? . . . . — Срб Пецијa.

Разно.

Изложбу на најсвечанији начин отворило је 2. Маја (п. н.) Његово ц. кр. Ап. Величанство Франц-Јосиф I. окружено страним Височанствима, члановима госпоцке куће, члановима депутације, заступницима културних народности, члановима државне управе, заједничким министрима монархије, депутацијама главних градова из провинција, краљских слободних градова Угарске и т. д.

Нашој браћи земљацима и пречасном свеченству препоручује се, да употребе по могућности тако згодну прилику, да виде знаменитост, које је изум напредних народа могао и умио створити.

Римокатоличка црква на Цетињу. Задарском „Српском Гласу“ припослана је ова вијест с Цетиња: „Јутрос, на Васкрс, Господар је дао испред дворца сакупити Цетињске римокатолике“. кад је Књаз ступио међу њих, рекао је: „Моји подајници нека изађу на страну“. Од свију колико их је ту било, њих око 50, само је *један* био црногорски подајник. Кад је овај на страну стао, Господар је наставио: „чуј ме мој поданиче, и ви остали латини, да вам је свима сретно Воскресеније Христово! И још вам јављам, да сам вам дозволио, да можете на Цетињу зидати вашу цркву, а и ја ћу вам што припомоћи“! . — Која грдна разлика између тога и онога, ђе се ради, да се православни одвоје од своје прађедовске вјере?!

Капела на кошевском гробљу у Сарајеву. Чули смо, а ето и у „Бос. Вили“ читали, да овдашњи велепосједник и подначелник града Сарајева родољубиви и уважени госп. *Петро Т. Петровић* кани још у течају овога љета, подићи себи задужбину — красну православну цркву у византијском стилу. Црква та биће посвећена св. Атанасију, кога уважена породица г. Петровића слави као своје крсно име 24. Октобра. Доиста ријетка и племенита мисао! Дај Боже, да штовани завјештач поред тога, и досад чињеног добра цркви православној и школи српској и много и дуго поживи на корист роду, а на срећу и понос своје многобројне врло уважене породице, те да и од сад буде чинио дјела, која ће му свијетло име у народу српском проносити и послије његове смрти. Живио! — Таквих људи требамо. али их је, жали Боже, мало!

Опијело. Дана 18. фебруара о. г. приредила је српска црквена општина у Брчком свечан парастос блаженоупокојеном Митрополиту Ђорђу Николајевићу. На сред цркве био је подигнут црнином обвит величанствен катафалк. Јектенијама је одговарало тамошње ново-засновано српско црквено пјевачко друштво. Црква је била пуна домаћег свијета и чиновништва.

Српска трговачка омладина у Б. Градишци у Недељу 14/26. Априла о. г. приредила је забаву са игранком у просторијама „Гранд Каване“. У програму су: поздравни говор, и двије декламације: „Пјесма о пјесми“ и „Мираз“. П. дио „Мој џеп“, шаљива игра у 3 чина од Мите Калића и српске народне игре. Добровољне

прилоге са стране примају Браћа Малићи, што ће бити путем српских листова обнародовано.

Бањалучка Епископија У 23. и 27. броју земунског листа „Новог Времена“ штампани су дописи из „бос. Крајине“, у којима се разложно доказује, да би нужно било и у Бањојлуци православног епископа поставити. Познајући онамошњи народ и свештенство, увиђајући потребу, за коју се позване високе власти моле, и уредник овога листа слободан је придружити се жељи свештенства и народа, из кога је потекао.

Митрополит Дионисије, добивши султански берат, отпутовао је на велики Уторак из Цариграда у своју престолницу Призрен, ће га је повјерена Му паства дочекала с највећим усхићењем. Још из Цариграда упутио је Дионисије своју архипастирску посланицу своме народу, у којој га врло лијепо савјетује и архипастирским гласом учи, како да се влада. Прва срп. архијерејска служба, била је на свијетло Васкрсење у Призрену. Дај Боже, да му и напредно буде све, што доброг намјеравао буде чинити!

Да и Фердинанд, књаз бугарски намјерава примити православље, о томе новине поговарају.

Њ. В. Краљ Србије, посјетио је св. Гору и у чувеном срп. манастиру Хиландару, провео Васкрсење Христово. Краљ Александер, посјетио је и олимпијске грчке игре у Атини. При повратку своме сватио се на острво Крф да учини посјету нашој Цјерици-Краљици Јелисавети, па се преко Трјеста упутио у своју престолницу Београд, ће је стигао 6. Априла о. г.

Крунисање руског Цара Николе II. биће у Москви 12. Маја о. г. Свечаност ће трајати пуних 12 дана.

Овогодишњи празник св. Васкрсенија донио нам је радосну вијест из Далмације: на тај свијетли празник и задњи траг *арлинске уније* ишчезао је. И ми поздрављамо браћу, која се опет враћше прадједовској вјери, а у једно честитамо будним пастирима св. православља, који притекоше за времена, да подигну поклињнуле. Помолимо се сви скупа: „Отче нашъ, иже еси на небесѣхъ . . . не вѣди насъ во искушеніе, но избави насъ отъ лукаваго.“

Неки босански листови имају обичај, да нашу св. православну вјеру називају некаквом „грчкоисточном“ и т. д. Ми их опомињемо, да од сад никога не вријеђају, јер кад сама Висока влада у свима својим актима назива православље како треба, морају и други њихи на то пазити.

Како читамо у Срп. Сиону ни ове године угарска влада не дозвољава држање срп. црквнароднод сабора. По томе ни ове године не ће моћи Срби проговорити о својој аутономији.

Миленијска изложба у Будим-Пешти. У спомен доласка мађарског народа у Европу, слави се ове године у Будимпешти *хиљадугодишњица*, с којом је скончана и велика изложба у главном граду мађарске престолнице. Изложбени простор обухвата 500.000 квадратних метара, на коме је подигнуто 130 павиљона — прекрасних палача, а осим тога ново етнографско село са 32 куће, осим великог броја мањих павиљона приватних подузетника. На изложбено мјесто улази се широком новом жељезном ћупријом кроз импозантни славолук. Колика је то изложба и од каква је значаја по људство, ми ћемо се осврнути на ово други пут. На изложби ће бити заступљена и наша земља Босна и Херцеговина са својим умјетничким радњама и производима; а да би свијет могао лакше видити чуда 19. вијека, управа изложбења постарала се, да облакша пут, храну и посјетиоцима преноћишта са јевтиним цијенама. Особито простом сталежу пружена је згодна прилика да може за *само 5 фор.* отићи видити изложбу и натрag се повратити.

Наша Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину такође пружа полакшице за путовање, а нарочито ђацима земаљских завода.

Госп. Павле Вукановић, отворио је у Ћемалуши улици, преко пута од старе српске православне цркве, гостионицу под именом „**Гостионица Црквени хан**“. У просторијама те гостионице има сала са билијаром, у којој стоје и српске новине на расположењу. Даље сала за ручање, добра кујна са јелом и пићем. Кафана ала Турка. Собе са два кревета коштају 1 фор. а са једном постељом 60 новч. са послугом. У собама влада чистоћа. Намјештај је сав нов — послуга у реду.

Препоручује се прочасном страном свештенству и с тога, што је у близини Митрополије и цркве, и што је мјесто скровито без икакве вике и дабулане.

Књижевне вијести.

Уредништво „Бос.-Херц. Источника прима у замјену ове листове: „*Бос. Вилу*“, „*Сарајевски Лист*“ „*Наду*“ „*Школски Вјесник*“ „*Гласник земаљског Музеја*“, „Franjevački Glasnik“ „Bošnjak“ (из Сарајева); „*Глас Црногорца*“ „*Лучу*“ (с Цетиња); „*Гласник Далматинске Епархије*“ (из Задра), „*Ново Време*“ (из Земуна), „*Српски Сион*“, „*Наше Доба*“ (из Новог Сада) „*Нови Васпитач*“ (из Белевара) „*Домаћицу*“ „*Мале Новине*“ и „*Просветни Гласник*“ (из Биограда) **Домашенъ Приѧтель** (из Софије), „**Листакъ**“ из Унгвара) „**Церковнiѧ Вѣдомости**,“ „**Петербургскiѧ Вѣдомости**“ (из Петрограда). „Цариградски Гласник“ (из Цариграда). — Молимо и остала славна уредништва, да нам своје, а нарочито црквене, листове у замјену дају.

— Почетком ове године, почео је у Нишу (Србија) излазити лист „Слава“ којој је задатак, да слави име, језик и иначе српски дух. Тај лист излази у мјесечним свескама од 3 табака осмине и цијена му је за наше крајеве 6 круна годишње. Рукописи шаљу се уреднику *Миливоју Башићу*, а претплата власнику листа *Мићи Ивковићу*.

Примили смо књигу „*Прослава Споменица Четиристогодишњице Одобске Штампарије*“ коју је издао Прославни одбор на Цетињу. У овој књизи описана је потпуна свечаност те ријетке српске прославе. У њој су истакнути сви поздрави појединих научних друштава и особа, као и све остало, што су страни листови донијели о тој прослави. На крају књиге измијењене су неке илустрације са старинског двора Иванбега Црнојевића. Дјело је разаслано свима ученим друштвима и угледним особама, као и уредништвима српских листова.

Српски књижевник госп. Драг. Ј. Илић, издао је на свијет књигу под насловим: „Светле Слике“ — *Прва ноћ Рождества, Богојављење, Стефан, Савле и Бура на мору.* — Претплатници „Српског Сиона“ читали су те интересантне догађаје, а ко тога листа не држи, може књигу поручити од Српске манастирске Штампарије из Н. Сада. Цијена је 50 н., а за поштарину треба додати још 5 новч. Књига се препоручује и овоземном српско-правосл. свештенству, јер ће из ње моћи дознати оно, што досад не бијаше познато, пошто нам Библија не излаже догађаје о томе толико јасно.

Код исте штампарије могу се добити „*Приповијетке једнога каплара*“ из српско-бугарскога рата 1885. Цијена је тој књизи с поштарином 65 новч. Ово је друго, поправљено и новим причама допуњено издање.

„Зора“, лист за забаву, поуку и књижевност покрећу у Мостару млада г. г. књижевници и пјесници *Алекса Шантић и Светозар Ћоровић*. Лист ће доносити пјесме, приповијетке, драмска дјела и разне поучне чланке. Излазиће једном у мјесецу у свескама од 4—5 табака, а цијена му је на годину 5 фор. Претплата се шаље уредништву. Ко скупи 10 претплатника, добива лист бесплатно.

„Бубањ“, шаљиви лист, излазиће сваког 1. 10. и 20. у мјесецу под уредништво г. Анте Белића, а главним сарадништвом дра Казбулбуца (Чика Васе-Љубисава). Претплата се шаље администрација „Бубња“ у Вршцу. Цијена?

„Шематизам“. Примили смо „*Шематизам православне епархије далматинске и истријске за 1896. годину.* У почетку су убиљежени епископи од времена установљења те епархије, затим епископ, конзисторија, придворно свештенство, манастири, парохије, учевни и васпитни заводи, закладе и т. д. На крају додат је азбучни преглед свештенства и мјеста у епархији.

Далматинско-истријска Епархија има: 3 манастира, 5 протопрезвитерата. 55 парохија са 10.141 кућом и 72.724 православне душе. Богословију посјећују 39 питомаца. Има их из свију епархија у архидијецези карловачкој, па и двојица из Дабро-босанске архидијецезе. Разне основне школе посјећују 2299 православне дјеце-

Јавне благодарности.

Висока зем. влада за Босну и Херцеговину, која се очински стара за свој народ и његове богомоље, благоизволила је подарити подрашничкој цркви, поред досадашњег дара, све што за једну цркву потребује, као: књиге, утвари, потпуно двоструко одјејаније, чираке велике и мале, кандила,

цвијет и кадионицу, — тако и сад бојећи се да шта не фали цркви, поново је даровала 1 апостол, 2 књиге (I. и II. дио) октоиха; те високој даровательки на цијењеном дару, у име народа и одбора изричем најискренију захвалност. Живила!

Варцар-Вакуф, 13./4. 1896.

М. Вучковић,
свештеник.

Наша Висока земаљска влада благоизвољела је преко овдашњег славног котарског уреда, милостиво подарити за српско-правосл. цркве у овој парохији у Требињу, Мустаћима и у Требијовима девет (9) комада врло фино увезаних црквених књига и то: за сваку поменуту цркву по један апостол и по два октојиха (осмогласника) и то I. и II. дио.

На овоме дару, Високој земаљској влади подписани у име туторства ових цркава и народа, изјављује најтоплију благодароост и захвалу. Живила Висока влада!

У *Требињу*, 15. априла 1896.

Надзиратељ протопрезвитерата:
Ристо В. Кочевић,
парох.

Поводом смрти моје јединице и нигда незаборављене премиле шћерке, *Зорке, ученице II. разреда приватне учитељске школе у заводу српске народне добротворке племените Мис Аделине Павлије Ирби у Сарајеву.*

Подписани из дубљина уцвијељеног срца и душе овијем захваљује, у првом реду споменутом заводу речене српске добротворке, чије је наставничко особље са највећом њежношћу за вријеме боловања — милу Зорку нагледало, а и пошљедњу јој почаст свеердно и матерински одало, са свима ученицама, чиме ми у неколико тугу и жалост ублажише.

Хвала слав. српско-православној вјероисповиједној вишој дјевојачкој школи, као и наставници њеној — Српкињи Ј. Дуић, што присуствоваше у тужном спроводу, и тиме почаст покојници одадоше.

Хвала славној дирекцији државне учитељске школе и њезином љубезном директору г. Ђури Бујхеру, као и свему професорском особљу сарајевске препарандије, који са својим ђацима присуствоваше у спроводу, а ваљани учитељски приправници мртво тијело — драгог ми јединчета од земаљске болнице до у „Кошевско српско православно гробље“ носише.

Хвала преч. госп. Жарку Ј. Поповићу, катихети на српској вишој дјевојачкој школи у Сомбору, који као бивши учитељ миле ми шћерке Зорке, са ученицама својим, а бившим другарицама покојнице, писмом из красног града бачког Сомбора братско саучешће изјави.

Хвала, г. Стеви Н. Давидовићу, проти, конзисторијалном члану и уред. „Источника“, који добровољно из братске љубави чинод јејствоваше при опијелу покојничину; а исто тако хвала и г. Петру Ј. Лапчевићу, катихети на сарајевској препарандији, који је покојницу причестио и опојао, а иначе братски ми саучешће изјавио . . . Но, особита хвала моме земљаку и комшији из околине вароши Приједора г. Пери Векићу, угледном мајстору — дрводјелцу — сад у Сарајеву, који са својом добром супругом Катинком у свачему и свему дијелише жалост самном за покојницом, и својски се заузимаше госпођа Катинка око опремања мртвог тијела — драге ми шћерке.

Хвала свима и свакоме који ми било: писмено, брзојавише или усмено изјавише саучешће, а тиме ми у полак олакшаше и ублажише превелику тугу . . .

Још једноч велим: „Свима по сто пута хвала!“ . . .

У *Ман. Гомионици*, у марту 1896.

Тужни и уцвијељени отац:
Гаврил Стојнић,
игуман, пређе мирски свешт.

Овдашња српско-православна вјероисповиједна основна школа држала је шест забава у своју корист, и корист школске младежи; и то од устројења свог, т. ј. од 20. јануара 1891. г. па до данас.

Дарежљиве српске душе сјећале су се сваком приликом овдашње школе, па и при овогодишњој светосавској бесједи сјетише се ова господа и послаше своје прилоге.

По 5 фор. г. г. Јосип Ј. Куртовић, из Шапца; Сохнер, П. Николић у књигама, обадва из Загреба. По 3 фор. преосвештени госп. Серафим Перовић, митрополит из Мостара. По 2 фор. пречасни госп. прото Стево Н. Давидовић, члан-референт конзисторијални, из Сарајева; високопреподобни г. Илија П. Инђић, архи-

мандрит, из манаст. Озрења; госп. Перо Дрљача, из Бос. Новог; преподобни отац Герасим Кочић, јеромонах, парох. По 1.50 фор. часни госп. Ст. Бабић, парох, из Раткова; часни госп. Јово Ђ. Лазичић, свештеник, из Лусића. По 1 фор. пречасни госп. Хаџи Миле А. Попадић, прото из Кључа; г. Перо Каран, из Кључа, Раде Стефановић, из Бос. Крупе; Симо Пећанац, из Лакташа; Илија Малиновић, из Варцар-Вакуфа; Јов. Петровић, Исо Игњатовић, Марко Рончевић, Н. Николић, сви с Кадиневоде; Илија Бијелић и Перо Јокић из Кола. По 50 новч. Јово Пилиповић-Бишћанин, терција; Петар Љубојевић, Јован Марчић, Михајло Милосављ, Миле Милосављ, Ристо Козанара, Лазар Мајсторовић, Лако Поповић, Миле Поповић, Васо Милојевић, Станко Станић, Гавро Савић, сви из ман. парохије. По 30. новч. Ђурађ Петковић, Јован Миласковић. По 20. новч. Петко Вукелић. По 10 новч. Никола Драговић, Шкрбић, Марко Драговић, Игњатија Кољанчић, Лука Кољанчић, Миле Дољевић, Симеун Дринић, Стево Ђукић, Ђукан Батар, Ђукан Драговић, сви из манаст. парохије.

Као сваке године, тако и ове сав је новац уручен у руке високопреподобном оцу Г. Стојнићу, игуману.

Овом приликом захваљујем у име школе и школске младежи свој господи приложницима; а велика хвала и часном госп. Јовану Новаковићу, пароху бистричком и катихети на државним школама у Бањој-Луци, који је добровољно примао преко себе добровољне прилоге са стране!...

Српско-правосл. вјероисповиједна основна школа у манаст. Гомионици, у марту 1896. г.

Петар Ст. Иванчевић,
јеромонах, учитељ.

Премјештени.

Михаило Карановић парох из Бос. Новог у Бушевић — котара бос Крупе.

Алекса Поповић из Бос. Кобаша у бос. Нови.

Кобашка парохија предата у администрацију свештенику Сими Игњатићу, из бос. Свињара.

Читуле.

Симо Берић (млади) свештеник и помоћник медљанског пароха Симе Берића (Старог) — из котара јајачког — преминуо је 26. марта о. г. Тај Свештеник рођен је у м. мају 1870. г. Свршивши рељевску богословију, рукоположен је, од блажено-почившег Митрополита Ђорђа Николајевића 12 децембра 1891. за ђакона, а 7. јуна 1892. г. за свештеника у Сарајеву. На погребу чиподјејствовао је преч. прото варцарски г. Јован Пећанац уз припомоћ још четворице свештеника. — Богу је угодно било да прими овог младог свештеника, кога је Митрополитска власт под јепитимијом држала, и у којој га ето и смрт затече, *ради страсти опијања*. (*У памет свештеници!*) Покојника жали остарјели му ђед — парох медљански, супруга и двоје нејачке дјечице.

Бог да му души милостив буде!

† **Марко Поповић** (Живанић) парох *равањски* — котара бугојанског — преселио се у вјечност 5. марта т. г. у Вуковску. Покојник је рођен у истом селу 18. априла. 1844. г. По свршетку бањалучке богословије, рукоположен је од епископа Данила у Глоговцу 23. и 24. септембра 1871. Пок. поп Марко био је реван и ваљан свештеник, а притом човјек искрен и добра срца. У своме народу уживао је повјерење и љубав. Оплакују га удова супруга и четверо дјеце, од којих је најстарији му син Ђорђе, свештеник у Благају. **Вѣчнаа памать!**

(Примј. Смрћу овог свештеника, упражњену парохију *Равно* заузеће син његов Ђорђо Поповић, а парохија Благај (Доњи Купрес) одсад сматра се упражњеном.)

Одговори уредништва.

Г. А. Григоријеву у М. — Са бесједама ћемо расположити, кад се којој мјеста укаже. Она је погрјешка нехотице испала, — исправи ћемо је. Ви доиста радите много и радом сте нас обвезали пуно. Уз нашу усрдну захвалу, изволите примити и братски поздрав.

Штампарија Шпиндлера и Лешнера, Сарајево.

C 908

Босанско-Херцеговачки

ИСТОЧНИК.

Власник:

А. Е. М. Конзисторија Дабро-босанска

Уредник:

СТ. Н. ДАВИДОВИЋ,

протојереј.

МАЈ. 1896.

СВЕСКА V. ГОДИНА X.

Штампарија Спиндлера и Лешнера, у Сарајеву.
1896.

САДРЖАЈ:

1. Надвојвода Карло Људевит.
2. У. смрти Њ. В. Преведрога Господина Надвојводе Карла Људевита.
3. О нравственим својствима пастира.
4. О дужностима парохијалног свештенства.
5. Блаженства.
6. Религиозно-морални листићи.
7. Четири путевође добром животу: страх божији, мудрост, трезвеност и рад.
8. Беседе о Молитви Господњој.
9. Мртвачки обичаји и обреди код јужнијех Словена прије и сада.
10. Како ћемо да повратимо у народу стару побожност.
11. Проповјед о домаћој побожности за поуку народа.
12. Англиканска црква.
13. Један предлог у погледу наплате (уџене) за дјевојке.
14. Крунисање у Москви.
15. Балкан.
16. Црта с Миленијске изложбе у Будимпешти.
17. Божанско цвијеће.
18. Седам веселија пресвете Богородице.
19. Разно.
20. Књиженне вијести.
21. Јавне благодарности.
22. Читуле.
23. Расписи натјечаја.

Свештенству и читалачкој публици на знање!

С IV. свеском „Источникова“ је благајна потпуно исцрпљена. Штампарија нам је нешто подигла цијену за штампање, те из тога шљеди, да се наш лист налази на рубу своје пропасти.

Ако је пречасном свештенству стало да „Источник“ и на даље излази, нека **одмах** пошаље дужну претплату, *иначе са издавањем мора се престати.* Ми томе криви нијесмо. Само је брза помоћ кадра лист од кризе сачувати — то нека свако зна!

Уредништво
„БОС.-ХЕРЦ. ИСТОЧНИКА“.

Свеска V. Сарајево, маја 1896. Год. X.

Власник: АЕМ. Конзисторија. Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј.

†

НАДВОЈВОДА КАРЛО ЉУДЕВИТ

Рођ. 18. јула 1833. умро 7. маја 1896.

Прејасни владалачко-хабзбуршки дом и опет је у црну тугу обвијен. Млађи брат Његова ц. и кр. Апостолског Величанства цара и краља нашег Франца Јосипа I. затворио је своје очи за навијек. Прејасни Надвојвода био је племенита срца, а научна бечка Академија назабрала га је за свога почасног члана. Сиротињи бечкој био је милостиви старатељ. Женио се трипут. Намећу данас седмеро живе му дјеце, ако буде воља Божија, наиљеди ће сјајни Хабзбуршки престо. Његов најстарији син Франц Фердинанд, рођен у Грацу 1863.

У пренеликој тузи, учествује и наша домовина Босна. У петак у 8 сати прије подне држан је свечан парастос (requiem) у новој српско-православној цркви у Сарајеву. На парастосу су учествовали многи свештеници са администратором госп. Магарашевићем, Његова преузвишеност барон Кучера, много чиновништво, црквено пјевачко друштво „Слога“, школе и народ.

Помолимо се Господу, да душу слуге свога прими у мјеста свијетла, у мјеста покојних, ђе сви праведни почивају!

У смрти Њ. В. Преведрога Господина Надвојводе Карла Људевита.

Умиљато нариче **Вид Вулетић-Вукасовић.**

*

Жарко сунце, божје чедо драго,
Зашто си се котреном завило,
Зашто Ти је сјешно чело благо
Моје сунце, што си се сјадило?

*

Б'јела Вило, моје дјеше мило.
Љуто цвилим, — и Ти Кеш заваго.
Срце ми се пусто скаменило,
Смрт ми оше све Миле и Благо!

*

Сунце моје, ал' Му слава сјаје,
Слава сјаје, уз вјекове траје,
Дивна слава Карла Људевита....

*

Подгорином, кверко племенита,
Хабсбургово Стабло илода даје.
Дивна илода, ше никад нестаје.

У Корчули, дне 23. маја 1896.

П. О нравственим својствима пастира.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије **Архимандрит Борис** Превео **Григорије А. Николић** свештеник у Митровици.

III. О усамљеној молитви пастира.

Много је било писано о молитви, али нико још не протумачи потпуно питање о сили и користи њеној. Питање ово припада најдубљим, непротумаченим тајнама наших односаја к Богу. Тим не мање је молитва право обраћање душе к Богу за помоћ са чисто детињским поверењем, којом открива најтајније мисли, најскривеније потребе Оцу Небеском. Таква је молитва врх свега неопходна пастирима ради ревносиога испуњавања њихових обвезаности. Духовна јачина човека проистиче из јединства с Богом, из свестне теже душе ка узајамном деловању са вишим духовним светом, из молитвеног обраћања ка престолу Сведржитеља. Молитва служи неопходним преправљањем и условом пастирске силе и успеха. Пастир, у прилог својим сопственим потребама и гресима носећи на себи тежину старања о повереним му душама пастве, двоструко треба молитвеног ојачања духа. Он је дужан постојано да притиче молитви, да би одржао у себи истинити дух свога позива. Спаситељ је наш рекао Својим ученицима: „род се овај ничим не може изгонити, само молитвом и постом“, који дају пастиру силу да се труди у вези с Богом и у духу Христа, силу да обраћа људе Богу, какво је обраћање, у неком смислу, чудно дело. Апостоли памтећи те речи Господа, касније су заповедили верним, да изаберу из средине своје седам мужева ради светских старања. „Мы же к҃ молитв҃к и слѫженїи слова прилѣднмъ“, рекоше они при томе.

Дух Свети сишао је на апостоле и посветио их на дело службе у то време, кад се они молише у општем збору, и тим начином они добише особито приправљање ка служби. Као што је свештенство дело вере, тако је живот вере молитва Корисно је читање, корисно је образовање; но много више је неопходно помазање, које учи свему. То небесно помазање, помазање је од Св. Духа Просветитеља, тај дух живота, светлости и силе, који прониче у све и сим се користи ради поучења, добија се молитвом; молитва приправљя к домаћем раду. Ријечју Божјом, к проповеди, ка богослужењу, ријечју — ка испуњавању сваке обвезаности пастирске службе. Њом се добија моћно и спасоносно садјејство Духа светога; и она чува дух наш у јасној, здравој, бодрој слози, пуној наде, љубави и вере. Молитва даје уређени правац нашем животу и нашим побудама у пастирској служби Богу и ближњима. Она чува службу нашу у чистоти. „Не сиј у винограду својем другога семена, да не би осквернио род од семена које посијеш и род виноградски“ (Второз. XXII, 9). Тако и свештеник није дужан мешати земаљске и ниже побуде с тим чистим начелима, која су дужна да њом управљају у његовом раду и која се добијају с више и развијају се у духу Христа; а

то примешање може бити предупређено само молитвом и јаком духовном пажњом. Молитва је неопходна ради одржања себе на вишем степену духовнога знања и гледања, која нам се често измакну, ради исцелења ранâ самољубља и нижих осећањâ, ради оживљења наше пажње, ради одстрањења нападаја, који нам увек грозе од стране лености, лакомислености, безбрижности и тромости, духовне гордости, проповедничке таштине и зависти.

Молитва је, даље, неопхода пастиру ради истинитога разумевања Речи Божје. Тома Кампијски у свом „подражавању Христу“ црта Господа како говори: „Ја сам онај, који подиже смирени и прости ум и неочекивано меће у њега таково примање вечне истине, каково не може бити и постигнуто наукама целога живота. Ја не учим без забуне мњењâ, без раскошности похвалâ, без препирке, у којима се труде више о победи, него ли о истини. Ја учим презирати земаљско и тежити к небу; гнушати се од телесних и временитих наслада, мислити о духовним и вечним; презирати почасти и подносити саблазни; полагати све наде и уздања на Мене и више свега, што је на небу и на земљи, љубити Мене жарком љубављу. Кроз ту вишу љубав к Мени неки су били испуњени божанственога знања и навештаваху истине, које су биле више граница човечјега разумевања; и таковим начином, презирајући себе, они нађоше онај свет, ка којему их не могаше довести најдубља истраживањâ њиховог сопственог ума“*). Но приведене речи нису ништа друго, него одјек речи св. Писма: „И ѡ семъ разꙋмѣемъ, ꙗко познахомъ его, аще заповѣди его соблюдаемъ“. „Всѧкъ любѧи отъ Бога режденъ есть и знаетъ Бога.“ Пут ка божанственом познању и тумачењу Речи Божје јесте љубав, која разгања маглуштине страсти, расвитљује и чисти силе ума и даје дубину духовном погледу. Ко приступа тумачењу Речи Божје, не призивајући Бога да га научи и упути Духом Светим, тај Га жалости; и не мора се очекивати откривења истине од човека, који се сам у себи узда да се лати дела, које надмашује његове способности. Без помоћи Божје тешко се уздати на достижење познања Духа Божјега у Откривењу.

Учени пастири кад што се не брину о тој вишој помоћи; но духовна истина не може бити добивена чисто научним методима, и сваки, који жели да завлада њом, дужан је бити непосредно научен од Самога Христа, који више открива Себе човеку молитвенога расположења, него ономе, који расположе целокупним оружјем знања. Ово је речено не с намером понижења учености. Историја цркве даје нам много примера мужева простих, необразованих, но који су завладали дубоким разумевањем Св. Писма; дела њихова, може бити, не одликују се спољашњим сјајем учености и шта више страдају кад што саврше ним незнањем човечје мудрости, но за то садрже у себи толико поучне силе, толико светлости, помазања и небеске мудрости, што надмашује човечји разум, да ће на увек остати неисказаним изворима религиознога одушевљења и духовне хране зарад потомства.

Пастир, најпосле, мора се молити Богу, као посредник између Бога и своје паствe, јер он ће одговорити за поверено му стадо. Св. Апостол Павле без престанка молио се Богу за оне, које је он обратио ка Христу. „Захваљујем Богу својему кад се год опоменем вас, свагда у свакој молитви својој за све вас с радошћу молећи се“, писаше он Филипљанима, и даље: „и за то се молим Богу, да љубав ваша још више и више изобилује у разуму и у свакој вољи, да кушате шта је боље, да будете чисти и без спотицања на дан Христов.“ (Филбљ. I, 3. 4. 9. 10). И ако пастир правилно појми своје дело, он не ће занемарити то средство, — молитву Духу Светоме, који један само саопштава силу и радиност истини. Мора се споменути, да је молитва на самом делу корисна, да је она духовна сила, да се њом постизава оно, о чему ми молимо. Христос је примио молитву слепога од рођења и исцелио га; Он је услишао молитву сотника и Јајира и одговорио је на сталну молитву жене Хананејке. Премда све, што ми молимо, не добијамо, као што је то било, на пр. с молитвом ап. Павла, који је молио о избављењу свом од жалости у телу, тим не мање свака молитва бива услишана од Бога и удостојава се одговора. Предсмртна молитва Спаситеља у Гетсиманском врту била је услишана од Бога и удостојена је одговора, ма да и не таковога, каквог је очекивала човечја природа Господа, и речи Спаситеља: „ѡбаче не ꙗкоже азъ хощꙋ, но ꙗкоже ты,“ изражавају истинити дух хришћанске молитве, — дух покорне синове преданости Богу, која

*) Кн. III, гл. 43.

Му не прописује чинити тако или друкчије, него смирено се слаже с Његовом вољом. Молитва вере доноси истинито велике плодове; она управља мисли срца ка истинитом благу и пробуђује човечју природу из нравственога сна; она продире онде, где никаква друга сила, никакав други утецај не може да продре; она покреће горе; она води вољу и радње човекове од греха ка светости.

(Наставиће се.)

О дужностима парохијалног свештенства.

Превео с руско-славенскога П. **Рафаиловић**, свештеник.

(Наставак).

50.

Непорочнаго[1]). Ова ријеч значи, да свештеник не смије имати никаквог порока, нит' дјела крђавога: да је слободан од обичних људских слабости, од личних и безобразних, као: убиство, прељуба, превара и овим слично; да не смију бити подвргнути ни осталим порокима, које апостол набраја, него тим супротним добродјетељима мора бити украшен. Овдје се непосредно односи и оно, што Титу пише: **Подобаетъ быти Епископу (сіесть презвутерову) праведнов, преподобнуу** (1, 8.)

Ова два наслова **праведань и преподобень**, једно је те исто што и **непорочень**, а у оне означавају добродјетељ, која садржи у себи скуп добродјетели, које морају пастира красити.

51.

Єдиныя жены мужу, т. ј. да свештеник може имати само једну жену. Није рекао Апостол, као што тумачи Златоуст, да свештеник не може бити без жене, него, ако жену има, да не може послије смрти њезине с другом у други брак ступити[2])

52.

Трезвенноу. (Νηφάλιος — разборит, свијесан.) Златоуст под овом ријечи разумијева будност свештеникову над стадом својим. Додуше ни тјелесна се трезвеност не искључује, јер много може душевној, без које тјелесна замислити се не може, као што ни душевна без тјелесне.[3])

53.

Цѣломоудроу (Σωφρονητή) Цјеломудар означава човјека, који зна а и може обуздавати сваке страсти, особито похоте плотске. Ради тога често се под цјеломудрије разумијева чистота срца од рђавих и грјешних помисли и жеља. **Отъ сердца бо исходятъ прелюбодѣянія** и ост. (15, 19; Мар. 7, 21, 22, 23, [4]) чистота у очима, устима и у свима чувствима и тјелесним побудама[5]) Овдје се убраја и уздржљивост (ἐγκράτή.) Тит. I. 8.). Јер уздржавање или умјереност у јелу и пићу дио је чистоте. Ако уздржавање узмемо у општијем смислу, то онда значи не само од јела и пића, него и од свих страсних склоности као што и Златоуст тумачи[6]) И по томе уздржавање у општирном смислу узето није ништа друго, него цјеломудрије или здрави ум, који није потамнио од крђавих тежњи, а особито од крђавих тјелесних тежња, које ум и срце највише помрачују и навлаче их на зло.

54.

Цјеломудрију или уздржавању противни су пороци, блуд, прељуба и овим сл.[7]).

[1]) Непорочан бити значи човјека украшеног свима врлинама, човјека праведног. Таквим је назван Захарија и Јелисавета (Лук. 1, 6.); таквим је назван Јов: **истинень непорочень, праведень, Богочестникъ, оудалаисѧ отъ всѣкіа лоукавыа вещи** (1, 1.)

[2]) Ове мудре ријечи апостолске не само су саборским правилима и тумачењима сп. Отада довољно разјашњене, него и у 5. глави овог посланја потпуно су протумачене.

Ова ће добродјетељ за то од свештеника захтијевати, да би био уздржљив, те се не бацио у варуше плотским страстима и служио на руку и срамоту. За то, оженили се свештеник, не могући се уздржати, по правилу 1. сабора неокесаријског, престаје свештенодјејствовати: „Презвитер, који се оженио, има бити свргнут са чина; ако падне у блудочињство или прељубу, има се од свих искључити (из општења) и стављати на кајање."

[3]) Сам Спаситељ побуђује нас како на тјелесну тако и на душевну: **Да не отѧгчаютъ сердца ваша ѡбѫдѣніемъ и піанствомъ** (Лук. 21, 34. 36.), наводећи: **Бдите оубо на всако время молящеся.** А ап. Петар оружавајући нас против ђавола, препоруча нам трезвеност и бодрост (1. посл. 5, 8.).

[4]) Εὐφρόσυνη, као што Златоуст тумачи у 20. бесједи Ром., значи човјека који има здрави ум.

[5]) Бл. Августин: „Не говорите, да имате чисто срце, ако немате и очи. Нечисто око зван је нечистог срца.

Св. Јован Златоуст у 3 кн. гл. 4. о Свешт., говори: „Због тога мора свештеник тако бити чист, као да стоји на небу посред онијех сила."

[6]) Исто параенет. учење 2. на посл. Титу.

С тога по правилима св. Отаца не само човјек, који на себи има таке пороке, није достојан свештенства, него и жена, пануши у таковс гријехове, бива препрјеком своме мужу да ступи у свештенство.[8]) А да ни најмање сумње неби било забрањено је правилима црквеним удовим свештеницима у својој кући жене држати, осим матере, сестре и тетке.[9])

55.

Благоговѣйнос. Благоговѣйност и страх према Богу апостол заједно спомиње: **имашы благодат, егежи слоужимъ благоугодно Богоу, со благоговѣйнѣмь и страхомъ.** (Јевр. 12. 28.) У дјел. ап. гл. 10 ст 2 чита се о Корнелију: **благоговѣйнь и боаиса Бога, творат милостыни многи людемъ и молиса Богоу всегда.** Одавлен се јасно види, да **благоговѣйним** означава бојање од Бога, или поштујући страх према Богу.

Ово благоговјење изјављива се двојако: 1.) унутрашње духовно, када човјек вјером, љубављу и страхом односи к Богу и клања му се духом и истином (Јов. 4 24.); 2.) спољашње тјелесно, које происходи из унутрашњега духовног, када се молимо, благодаримо и тјелесно се Господу клањамо, свесрдно Слово Божије слушамо и сиромасима милостињу дијелимо.

Ова добродјетел потребита је свакоме човјеку, но још потребитија је свештенику, као душа тијелу, особито кад се пред жртвеником Господњим за све Богу моли и кад призива Духа светога на принесену жртву.

NB: О овоме погледај опширно у 4. књ., гдје се о молитви говори.

56.

Честноу. **Честнь** означава човјека који се влада сходно чину своме, у дјелима, у ријечима, у ходу, у одјећи, у кутњем поретку и у осталом; човјека, који Богу угодно чини носи и поступа. За то је правилима црквеним и поученьима св. Отаца забрањено, да епископи и презвитери полазе богате трпезе,[1]) да пирове у својим домовима приређују и на исте да иду,[2]) на карте да играју, плешају и на плесове гледају[3]) да носе скупоцијене одјеће, али не ни гњусне, јер се у првом случају свештеник показује мек и малодушан, а у другом свети лицемјерац[4])

[7]) Ап. пр. 25: „Епископ, презвитер или ђакон, који се затече у блудочинству, криволетству, или у крађи, нека буде свргнут, али не одлучен." (Срав. неокес. сабора 1 и 9 и Василија великог 3 пр.).

[8]) Неокес сабора 8 пр.: Ако жена једнога, који је још световњак, учини прељубу и у томе буде изобличена, тад тај не може бити примљен на службу (црквену)" (Ср. Вас. вел. 27 пр.)

[9]) I. нас. сабора 3. пр.: Одлучио је велики сабор забранио, да не мора ни Епископ, ни презвитер, ни ђакон, нити икоје други из клира држати доведену женскињу, осим само матер, сестру или тетку, или оне једино особе које су слободне од сваког приговора (Срав. VI. нас. сабора 5 пр.; VII. нас. саб. 18 пр. и 71 наредбу Јустинијанову.)

[1]) IV. картаг. сабора 15. пр. „Епископ нека има мало имућство и сиромашну трпезу сходно достојанству свога чина и светости живота".

Незнабожачки историк Амијан Марцел о старим хришћанским епископима пише у 27. књизи: „Њихи епископи са сувим мало и скромно једу и пију; одјело им је просто, и Богу предјечном и истинитом „Његовим поштоваоцима, престављају се чисти и чесни".

[2]) Ап. пр. 42: „Епископ или презвитер, или ђакон, који се игри или пијанству одаје, или нека престане, или нека буде свргнут." (Срав. VI. нас. сабора 51. пр.)

[3]) VI. нас. сабора 24. пр.: „Нека не буде допуштено никоме, који припада свештеном чину одлазити на комедијачке трикове или присуствовати на позоришним играма; исто тако, и ако један клирик буде позван на свадбу, чим се покажу они, који имају да забављају нека устане и одма нека се удаље, јер тако заповиједа наука Отаца наших. А који се у томе, затече, нека или престане, или нека се свргне (Срав. Лаодик. сабора 53. пр.)

О одјећама свештеничким види 16 пр. VII. нас. сабора.

[4]) Лаодик. сабора 27. пр.: „Свештене особе, или клирици, или свјетовњаци, који бивају позвани на агапе (вечере љубави) не морају ништа са њих за себе носити, јер се тиме вриједа црквени чин."

Примједба: Као што се види, забрањено је свештеном лицима бавити се свјетовним пословима; не смију полазити забаве, свадбе и балове. Али ако дође слабо се или баш ни мало на то зазирјеке не нази. Слабо се поштују канони; али кад би било до нужде канони некажу и служе оправдањем или окрављењем. Свештенство није не понаша се према достојанству свога чина. Ради и поступа све оно што му је забрањено: одлази на недопољења и непристојна мјеста, гдје се одају разним страстима; полази позоришта, гдје се задовољава гледаљем деморализације; похађају плесове, гдје се пошут свјетовњака одлази непристојним увеселењима; А све то оправдава цивилизацијом.

Добро би било кад би духовне власти парочитим наредбама строго све то поновно забраниле, те сваки сличан преступан строго казниле. Само би се на тај начин свештенство на ред и послушност привело.

С тијем ријеч смрди, вели наша пословица. На тако и јест. Немарност, пристрасност, незнање и несавјесност поглавица и бирачи њихових пријединка узроком су расипућености своје и свега подручног им свештенства.

(Настаниће се).

Блаженства.

Приказао по F. Rougemontu **С. Араницки**, прот. капелан у Земуну.
(Наставак.)

§ 4. Благо гладнима и жеднима правде, јер ће се наситити.

Што више осећај о своме духовном сиромаштву у оних, који Те слушају Исуса Христа порађа покајнички бол, тим више распаљује кајање жарку жељу за правдом. Они се одвраћају с гнушањем и сузама од своје тамне прошлости, коју не могу из живота свога избрисати; њихова душа тежи будућности, која се погледу њиховом указује са пуно наде у сјајној светлости. Бејаху огрезли у егоизму; и сад тако сами веле, хоће да буду сушта љубав. Бејаху огрезли у пороку, а биће сад сушта врлина. У њима се појављује потреба, која све већа бива, да проводе нов живот, живот послушности према завету Божјем и савести, живот правичности и чистоте. Предани беху свету и његовим сластима, а сад ће да љубе Бога и вечно добро. Обогатиће се непоштеним путем на рачун ближњег свога, они ће повратити благо на непоштен начин стечено, један део добитка свога даће својој браћи, која су у невољи.[1]) Живљаху у непоштењу без гриже савести, а сад ће прекинути са својим грешним навикама, бдити над срцем својим, над сваким кораком својим[2]). Жртвоваху све својој сопственој слави; сада жртвују свој живот својој части једино Исусе, јер си их ти познању истине довео и на земљу дошао, да их избавиш, но ова правда није им још довољна. Светост последњих дана њихова живота не може избрисати мрње прећашњих година, нит од казне сачувати, коју су заслужили нит мира њиховој узнемиреној савести поклонити: треба опроштења. Својом сна-

[1]) Ез. 4. 28 — [2]) Мат. 5. 28.

гом једино не могу они тело савладати, коме је грех постао другом природом; њима треба Божанске помоћи. У себи осећају они нов духовни живот, дотле непознату чежњу к Богу и невидљивом свету; али човек нови не може се у њима родити, да га није свети дух створио.

Па имају ли они већ ову божанску правду, што је храна њиховој души? Не. Претходно они осећају глад и жеђ за њом, и ако су они већ *блажени*, Исусе, узвишене и свете жеље, које су ти у души речју својом пробудио, њих испуњују већ великом радошћу. Ова правда, за којом жедне ученици твоји, јеси Ти сам, јест Твоја смрт и Твој живот, Твоје тело и Твоја крв и Твој дух. Ти си вода и хлеб живота, вода, што гаси жеђ Самарјанка, хлеб, који су имали Галилејци јести, да вечно живе и ускрсну у последњи дан. Ти си наше опроштење, наше спасење, наше оправдање; Ти си животворни дух, што нас обнавља и у духовног човека преображава. Ти можеш потпуно све заситити, који за тобом жедне и теже, и Ти ћеш то учинити пре или после, овде доле или тамо горе Боже премудрости и милосрђа.

§ 5. Благо милостивима, јер ће бити помиловани.

Душа, коју учинише кротком њезино сиромаштво и сузе, не може се заситити правдом Божјом *без саучешћа* према грешницима. Она је схватила контраст између небеског царства у које си је Ти Исусе увео и између света, што се у невољаштву и греху купа. Она је сад потпуно свесна свога сопственог блаженства па тиме и невољног стања оних, што не верују у

Тебе Спасителју. Она се срећном осећа и у њој се покрада никаква сумња у савршену истинитост радости њезине. Њезину радост не производе спољашња добра, која би јој се могла сваки час ускратити, него дар вечнога, што је постао од ње саме допуњавајући део; не пуке и савети, што могу бити погрешни, нек од Тебе потиче она, од Тебе — сунца духова, које ти својим зрацима обасјаваш. У теби сазна она себе у правој истини[1]) и не може јој бити познатија светлост белога дана од светлости Твоје, који си светлост овога света. Ако се од Тебе окрене и баци поглед на браћу своју, то види како су они несретни, себични и грешни, као што и сами беше. Хоће ли се она сад при овом погледу на њих разгњевити? Хоће ли на њих с презрењем гледати? Сме ли се она дичити својој узоритошћу? Никако. Је ли она основала небеско царство или га открила? Није ли она сама собом због својих грехова се заплакала, покајала и саму себе утешила? Не она би била, као и остали, да ју нисн Ти на пут истине извео и њој блаженство подарио. И тако дакле посматра верни у срцу а не разумем патње у свету, и ове га патње најосетљивије дирају. Он има топла саучешћа према сваком свом неумрлом бићу, што себе упропашћују и душом и телом, пошто би они, да се спасу од уједа старе змије, требали само да подигну свој поглед светоме Крсту Твоме[2]).

Блажен је човек ради милосрђа свога, јер ће и Бог за то према њему саучешћа топлог имати. Зар би и могло бити друкчије? Зар ово саучешће хришћанина према свету није исто онако, као и оно, које си ти показао Исусе према заблуделим овцама дома Израњева[3]) и нисн ли Ти сам Боже свемогући, превечни Цару, из неизмерног саучешћа према палом човечанству, њему дао свога јединородног сина, да га спасе? Када дакле, о оваплоћено слово, срце човечје покушава да бије са Твојим срцем, то како не би имао саучешћа према своме немоћном слузи, његовим погрешкама и пороцима? Како можеш бити строг и немилостив према ономе, кога си кротким учинио и пошто си га љубио, још док Те није познавао или је одбацивао, како му неби у његовој грешној слабости опростио, кад је сад у царство Твоје ступио?

§ 6. Благо онима, који су чистога срца јер ће Бога видети.

Душа, која за правдом жеђни, преобразиће се храном што ју је Исус пружио, и можемо рећи постаће праведна. Правда, склад у делима са законом божјим јест обележје побожног човека из старог завета, који не беше још примио обновљајући Дух божји; то још није особени знак оне душе, што је ступила у небеско царство. Она ће бити.... света? Но светост би могла једино Богу служити, а душа може ову службу без воље и љубави обављати. Она ће постати чиста. Мислили се овде она чистота, коју ћемо ми постићи у очима Божјим тиме, што његову реч као најсветије благо примамо и у нашој памети јасну и непромењену чувамо? Никако. Ми ћемо бити *чистог срца*. Наше срце, наша унутарња природа овај навор свих наших алих мисли[1]), ово огњиште свих наших страсти очистиће се од својих пега и мрља огњем свога светог Духа. Оно ће бити чисто? Не Оно то треба да буде, но да ли ће то овде доле постићи? Треба ли да ја на то одговорим из свог рођеног искуства? Колико је прохујало година, од како си ме Ти уверио о мом сиромаштву и у своје

[1]) Јов. 5 20. — [2]) Јов. 3. 14. — [3]) Мат. 15. 24.

царство увео и примио! и још је срце моје пуно себичности, чувствених страсти и лукавства... Јесам ли ја узор вере, и је ли мој духовни живот мерило очишћавајуће силе твоје свете речи. . . Посрамљен застирем своје лице и помишљам на Марију Магдалену. Она ми казује, да се срце, и ако је окаљано земаљским страстима, са свим опет може очистити Твојим опроштењем и светим Духом Твојим. Мислим и на Савла. Он ми вели, да и најсујетнији и најокорелији фарисеј твојом благодаћу може постићи срце као кристал чисто и прозрачно. А особито посматрам Тебе, Сине човечји, и на Теби се учим, да човек може дотле доћи, да ништа више не тежи — да говори или чини — него што му Бог казује. О Ти уједно човечанска и божанска чистото Спаситеља мога! Када Тебе посматрам, тад сазнајем, каквој је чистоти душа моја позвана; па док се Теби дивим, гајим најтоплију жељу, да се с Тобом сједините.

Какву неисказану радост мора да осећа душа, која је, очишћена од свих својих пега крвљу Твојом Спаситељу, за грех са свим умрла и теби се једино предала! Она живи и обитава у Твојој светлости, она слуша глас Божји, она у тами гледа св. лице Његово. Она би Га и јасно видети могла, кад би се опростити могла свог смртног тела и свог греха. Онда би Га и она видела, као што га Ти већ овде доле гледаше. Ти, који си сам чистота, као што ће га она у вечности гледати, кад Бог у њој све буде[1]).

[1]) I Кор. 15. 28.

(Свршиће се).

Религиозно-морални листићи.

Намијењено православној српској младежи и сваком хришћанину.

Превео и попунио: **Јован Петровић**, свештеник-катихета и професор у Загребу.

(Настављај)

VII. Сјећајте се, дјецо, пете заповиједи

Поштуј оца твога и матер твоју, да ти добро буде и да дуговјечан будеш на земљи. Пета заповијед Божија.

Дјецо, слушајте своје родитеље у Господу, јер то је право. *Поштуј оца твога и матер твоју* — То је прва заповијед с обећањем: *да ти добро буде и да дуговјечан будеш на земљи* (Ефс. 6, 1—3). Господ је узвисио оца над дјецом, и утврдио суд матере над синовима. Ко поштује оца, тај ће се очистити од гријеха, а ко уважава матер своју, тај стјече блага. Ко поштује оца, имаће радост од дјеце своје, и на дан молитве своје услишаће се. Ко уважује оца, биће дуговјечан, а који слуша Господа, успокојиће матер своју. Ко се боји Господа, тај поштује оца, и као господарима служи родитељима својим (Сир. 3, 2—7). Свим срцем поштуј оца твога, и не заборављај болова матере твоје. Сјети се, да су те они родили; и што им можеш дати ти, као што су они теби (7, 29—30)? Дјелом и ријечима поштуј оца твога и матер твоју, да те снађе благослов од њих: јер благослов очев утврђује домове дјечије, а клетва материна искорјењује их до темеља. Не тражи славе у срамоти оца твога, јер није слава твоја — срамота очева. Сине! подржи оца твога у старости његовој, и не жалости га у животу његову. Макар да се мало и подјетиња, буди попустљив и не напуштај га доклегод живиш. Јер милосрђе према оцу не ће се заборавити; без обзира на гријехе твоје умножиће ти се

благостање. У дан туге мислиће се на тебе, и гријеси твоји растопиће се као лед од топлине (3, 8—10; 12—15). Сјети се оца и матере своје, кад сједиш међу великашима, да се не заборавиш међу њима и не починиш какву глупост (23, 17—18). Ко оставља оца — исто је што и богохулник, и проклет је од Господа, који напушта матер своју (3, 16)! Око, које се руга оцу и не ће да слуша матере, кљуваће гаврани с потока и јести орлићи (Приче 30, 17). Ко краде оца својега и матер своју и говори: „није гријех“, тај је друг крвнику (— 28, 24). — Ево како нас учи св. Писмо о поштовању родитељâ. А св. Тихон говори: „сама савјест наша убјеђује нас да с љубављу поштујемо родитеље своје. Свако поштовање подај, хришћанине, онима који те родише, да будеш сретан. Кога ћеш поштовати, ако не родитеље? Родитељи твоји велики су добротвори твоји: указуј им своју достојну благодарност. Сјети се болова и трудова, које поднијеше у твоме васпитању: и буди им за то благодаран. Знај заиста, да ниси никада у стању вратити им доброчинства, које ти указаше. Много су те задужили; много си им и ти дужан. За то им указуј твоју срдачну љубав цијелога живота свога, указуј им сваку послушност; а ту послушност памти онда, када ти родитељи налажу нешто, што се слаже са законом Божијим или противно. Стога и апостол налаже дјеци да слушају родитеље своје *у Господу*: То јест, да их слушају у томе, што није Господу противно. А ако заповиједају нешто, што је противно слову Божијему, то нису поднипошто дужни слушати. О овоме учи Христос син Божији у св. Јеванђељу: *Ко љуби оца или матер више него мене, није мене достојан (Мат. 10, 37.)* — Без њихова савјета и дозволе не почињи никаква нова дјела, већ увијек тражи од њих савјета и дозволу. Особито се чувај да их не увриједиш грубим ријечима, него им одговарај са сваком учтивошћу. Ако те за што коре, и ти за цијело знаш, да си крив, признај своју кривицу са смиреношћу, и кротко претрпи казну, јер они те казне за то, да се исправиш и добар будеш. А ако знаш да си невин, и да ти је савјест чиста: тада им докажи своју невиност најучтивије и са сваком смиреношћу, да увиде, да си ти дијете њихово. У биједи и оскудици не остављај их, него им помажи и послужи их, а особито у старости, ако опазиш код њих какву слабост, прикривај их и никоме ништа не говори. Шта више, ако видиш што и саблажњива, строго пази да их не осуђујеш, и другоме да не приповиједаш — Немој се у томе угледати на Хама сина Нојева, који, видјевши голотињу оца својега, изађе на поље и приповиједи браћи својој, већ се угледај на Сима и Јафета, браћу његову, који покрише голотињу оца својега и невидјеше је. Буди дакле и ти, као да нијеси видио, када што опазиш код својих родитеља. Ако поклизнеш и какогод увриједиш своје родитеље, а ти одмах смјерно моли опроштење, да не потпаднеш под суд Божији, јер ако ми морамо од свакога човјека, којега смо увриједили, молити да нам опрости и с њиме се измирујемо, по ријечима Христовим, колико смо више дужни поступити тако с родитељима нашима, које смо дужни и љубити и поштивати више него друге људе.“ — И сви свети Божији угодници пружају нам најљепши примјер послушности према својим родитељима. Довољно је показати Исака, који је, по послушности према оцу своме Авраму, радо му дозволио, да га свеже и положи на жрт-

вјеник, желећи радије да умре од руке очеве него да му се успротиви. А како су високо поштовали своје родитеље древни људи. Ко је био Соломон? Чувени мудрац, силни цар, па и за њега читамо, да је, кад је дошла к њему мати његова Вирсавија да га моли за неку ствар, устао пред њом и поклонио се и да су поставили престол за метер цареву и она је сјела њему с десне стране. Најпослије, најљепши примјер покорности родитељима показао је сам Господ наш Исус Христос, као што нам о томе свједочи св. Јеванђеље; слушајући своју пресвету матер учинио је он и прво чудо своје у Кани Галилејској, претворивши воду у вино. А какав је примјер њежнога старања показао он онда, кад ју је с крста препоручио бризи свога најмилијега ученика, Јована!

Дјецо љубите и поштујте своје родитеље! Благослов родитељски не тоне на води и у ватри не сагоријева. Молитва родитељска не ће допустити да погине човјек — она помаже са дна мора. Колико се дјеце наљечило, колико их мртвих васкрснуло, колико се на пут кајања обратило молитвом родитељском! Блажени Августин, до свога крштења, одавао се са свијем безбрижно грјешним наслађама. Отац његов, као незнабожац, ни мало се није старао да се срце његова сина исправи; но мати, као побожна хришћанка, дубоко је тужила о томе, плакала је и молила се, да би сам Господ ишчупао драго јој дијете из бездне порока. Плакала је, како примјећује сам Августин, више, него што оплакују друге матере смрт своје дјеце: јер је видјела његову духовну смрт." С дубоком тугом приђе она једному Епископу и испричавши му своју тугу, замоли га, да се моли Богу за сина. „Иди с миром рече јој светитељ, поступај тако, као што поступаш сада; није могуће, да би дијете ради толиких суза и молитава погинуло." Ријечи тога пастира остварише се. Августин, чудним начином обраћен у хришћанство, постаде не само радост своје матере него и утјехом цијеле цркве, славним учитељем и чврстим бранитељем њезиних светих истина — ријечима и дјелом. Тако је моћна родитељска молитва код Бога! — А ево један примјер и о томе, како Бог строго казни оне, који не поштују родитеље: један пут доведу к св. Партенију једнога младића, којега мучаше јако нечисти дух. Св. старац, који је својим чудотворним молитвама лијечио болне кад би само погледао на страдалнике, без икакве пробе с њихове стране, — сад, погледавши на младога човјека, окрену се од њега с негодовањем. Родитељи бјесновитога, клецајући пред светитељем, мољаху га са сузама да се смилује њихову сину и да га ослободи од велике несреће; но Партеније одговори: „син ваш није достојан лијечења; јер је дух мучитељ дат њему за то, што је он вас погубио." И само из љубави према остарјелим родитељима, и на њихову постојану сузну пробу — и на скоро — пристаде св. старац да се помоли Богу за младића, и тијем га избави од страшнога мучења. Праведно говори св. Тихон, да су такова дјеца, или шта више изроди, гнусни. Слово Божије пориче њима грозно проклетство: *проклет даје који би ружио оца својега или матер своју (Второз. 27. 16)*; и по закону Мојсијеву такови би се предавали смрти (тамо).

„И тако, чувај се хришћанине, да не вријеђаш родитеље своје, — савјетује тај исти светитељ, — да не осјетиш на себи руке Божије. Ми немамо послије Бога већих доброчинитеља до ли родитеља.

Страшно је бити њима незахвалан. При томе знај: какав ти будеш према својим родитељима, такова ће бити и дјеца твоја према теби, по ријечима Христовијем: *каковом мјером мјерите, онаком ће вам се мјерити. (Мат. 7. 2).*

(Наставиће се).

Четири путевође добром животу: страх божији, мудрост, трезвеност и рад.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеву.

(Наставак).

Никола. Не могу да појмим то, зашто је то у нашег руског народа у Галицији такова ђава нарав, да се не брине о себи, као други људи? Кад пређем кроз Винику, или кроз какву немачку насеобину и овуда около Калуша и даље, ја видим, да Немац има сасвим уредну собу, уредан амбар за жито, на авлији бунар, код куће има и воћњак и врт заграђен добрим плотом, да је у њега, као што сам одавна рекао, све боље од нашега. Зашто не видим то у нашим руским селима, ма да и код нас где-где по селима није било робије, ма да је и код нас где-где било школа и скоро сви су ови млађи људи писмени?

Онуфрије. Зашто? За то, што се у нашег галичко-руског народа вековима утврдила нарав: да се не брине о том, шта ће бити сутра, једва проживи данашњи дан. Јер прошла, стара времена наша била су сасвим грозна. Код куће је пропао од јаке невоље, пољска властела с њим су радила, што су хтјела, а онде још не беху дошли туђинци, Турци и Татари. Јеси видио, синко, оне брежуљке — гробове, у њима су татарске, турске, па и наших отаца кости. Запитај те гробове и казаће ти! „тешко је било живити у стара времена, кад су по овим крајевима ришкале орде татарске.“ Ти си видио можда кад скакавца и знаш, како се они спусте као црни облак на њиви, за једну ноћ сажењу све до последњег класа, до последње травчице, устанеш ујутру и одеш да видиш, а место класа и траве видиш једину црну земљу. Таковим пак безбројним облацима налетаху на нас у старо време Татари; убијали су све живе, одводили народ у ропство, грабили су све без милости, а што нису могли узети и понети са собом, то су палили и уништили, остављајући за собом пустош, праву пустињу. Где су били градови и села, тамо си могао видити после татарског опустошења само пепео. Али ето устукнуо је татарски по том, — народ, који је спасао душу своју, сакривајући се у шуме, и брегове, у ритове и неприступна блата и мочвари, враћа се на остављена огњишта. Шта је знао да ради? Сиромах сељанин подигао на брзу руку некакву колебицу налик на шатор, и тако је живио, јер сваки је мислио: зашто да градим добру кућу, зашто да се бринем, и трудим и да падам последњу крајцару на газдинство, кад ће, можда за месец, за по године или за годину дана, опет навалити Татари и све ће ми то узети и разграбити? А ето Татари газдоваше у нашој руској земљи не годину дана или две, него око 400 година! За то је наш народ и научио: да живи од дана до дана, зарадио би само за данас, а сутра како Бог даде. Зато сељак наш, који је имућан, не сагради себи кућу као што немци: као што се отац његов, и прамдеда, тако се и он

родио и одрастао у тесној и мрачној собици, он је заволео ту собицу, као што сви ми волемо своје рођено, ма да оно није лепо, и није добро, наиме за то, што је оно његово рођено и то је већ ушло у крв нашем галицко руском-народу. Ми показујемо на Немце и хвалимо их, чудимо се том, да су им собе и зграде простране, да сваки има у авлији бунар, уз кућу врт и др. Али то су насељедили и они од дедова и прамдедова. Којим начином? Ево овим: кад су нас Татари убијали, арали и палили, — Немци су седили на миру у својој земљи, живили као бубрег у лоју, живили су и наужинали се. На и 200 година натраг, кад су Турци дошли под сам Беч, Немци их нису могли одбити, него је опет наш народ пролио крв своју зато, да Немцима буде мира и добра. Теби је добро познано како је тада пољски краљ Собјески био у тој воини и сломио турску силу. А ко се борио над барјаком Собјескога? Наши Руси! Лако је сад Немцима, да се смеју нашем незнању, нашој сиротињи, лако је немачким досељеницима подизати и заводити добар ред у газдинству, кад нису познали татарску најезду, па и овај пут, кад су Турци захватили, један део Немачке земље, наша их је, славенска рука спасла од ропства, под ком смо ми страдали читаве векове.

Никола. Али мени ипак није појатно, зашто се и сад не стара наш народ да се подиже и напредује, кад су Татари већ давно престали да нападају на наш крај, кад им је моћ на векове сломијена?

Онуфрије. Татара је нестало, а навика је остала. До доласка татарске орде наш је народ био, чуј добро, разумнији, бољи и вреднији од Немаца; али за тим нуждом, сиротињом, глађу, голотињом, грабљењем пљењем, што је поднео од Татара, убијена му је воља к раду; и то прелази с колена на колено и ево прешла је та воља, управо невоља и на наше поколење и живи у њему до данас. То се примећује не само у сељака и варошанина, него и у људи вишег звања. Рада, посла сви се ми бојимо и стидимо. Види, на пример, наше свештенике. Ко од њих има неколико синова, сваки ти се то труди да га протури за свештеника, ма да у сваког није за то глава, а такође и воља. Дати сина на занат, на трговину — срамота је. Немац за такав стид и срамоту не зна: Немац, ма да је човек врло богат, једнога сина да за занатлију, другога за трговца, трећег, који је даровит, шиље на више науке, да би могао бити инџинир или чиновник или официр или свештеник. Ниједан занат, ма какав рад, не држи се за срамоту. Ја сам то видио и знам. Послали ме једанпут из уреда у град, да однесем неке папире великом неком чиновнику, а тај је био Немац, прави Немац. Тако дођем у град и одем у управу, где је он био назорник, тек што сам помислио, код кога би се известио за њега, — видим, иде ми на сусрет неки човек, на очима баш није лепо одевен, сикира му у руци, на њему кецеља, руке упрљане са фарбом, — није ли то столар или други какав мајстор? — Молим вас, рекох, јели дома господин начелник? — „Дома је“, одговори. — А како би могао код њега ући? — „Па ето, рече, ја сам, кога тражите.“ Ја готово нисам веровао, али он узе папире и поведе ме у кућу. Видим собе господске, као што приличи таком господину, но он је прошао са мном кроз те собе и одвео ме је у неку столарску радионицу и тамо је сео да чита папире, што сам донео. Ја се чудим, — како је проста радионица: пањ за тесање, сикире, длета, бургије и свредла, шарафи, астал;

седи поред мене са засуканим рукавима до лаката, на горњем капуту флека од туткала, удара на фарбу, — столар, прави столар! — На што вам све то господине? — запитах. Ваша милост има плату, ви радите главом, мучите се књигама. На што вашој милости тим простим радом убијати здравље? „Сасвим на против, одговори, мој драги. Ова ме радња и држи на свету. Сваки дан у одређене сате ја радим овде, и за то сам здрав, па и не падне ми на ум, да идем од куће и тражим макакве забаве.“ — А наша господа рекох. Пољаци и Руси, стидили би се такове радње. — „Код нас, одговори, у нашој Немачкој нико се не стиди рада, ма какав био; напротив, ко зна ма какав занат, тај сматра то за чест. Такав је код нас обичај!“

(Свршиће се.)

Беседе о Молитви Господњој.

За народ превео **Григорије А. Николић**, свештеник у Митровици.

(Наставак.)

Беседа V. О трећем прошењу.

Да бꙋдетъ воля Твоя, якѡ на небеси и на земли

То је треће прошење молитве Господње. Српски гласи овако: „Оче наш Небески! Нека буде воља твоја, како на небу, тако и на земљи!“ У првим двема прошењима молитве Господње молили смо се Оцу нашем Небеском, да нам дарује живот праведни и побожни и царство Небеско. Но ми знамо, брећо, да ако чинимо вољу своју и живимо како се нама хоће, да не ћемо достигнути живота праведнога и побожнога, а по овом не ћемо добити ни царства Небескога. Јер је наша воља, од времена пада првога човека, повређена, усљед чега *сваки помишља у срцу свом свагда само зло* (1. Књ. Мојсеј, 6, 5.); наша воља често бива противна вољи Божјој.

На пример: шта наша воља хоће? Нама би се хтело: 1.) живети без бриге, свагда сретно и весело. На против реч Божја говори: *са знојем лица свога јешћеш хлеб* (1. Књ. Мојсеј. 3, 19); *кроз многе невоље ваља нам ући у царство Божје* (Дел. ап. 14, 22) и: *тешко вама који се смијете сад: јер ћете заплакати и заридати* (Лук. 6, 25); нама би се хтело да смо богати, да имамо у свему задовољство, шта више изобиље; нама би се хтело да смо код свију у части, у поштовању. На против реч Божја навешћује нам за све то тешкоће: *тешко вама богати: јер сте већ примили утеху своју; тешко вама сити сад: јер ћете огладнети* (Лук. 6, 24—25); *тешко је богатоме ући у царство Небеско* (Мат. 19, 23). И против частољубља реч Божја говори: *тешко вама кад стану сви добро говорити за вама* (Лук. 6, 26); напротив: *благо вама који сте сиромашни духом*, то јест који сте смирени: *благо вама, кад на вас људи омрзну . . . и осрамоте и разгласе име ваше као зло Сина ради Човјечјега* (Лук 6, 20. 22) Најпосле нама би се хтело живети свагда на слободи, ни мало себе да стеснимо и ни у чем да се умалимо. На против реч Божја говори: *да су широка врата и пут што воде у пропаст, а у живот вечни вобе уска врата и тесан пут* (Мат. 7, 13—14), и да смо по овоме дужни *распињати тело своје са сластима и жељама* (Гал. 5, 24), то јест ићи против самих себе, поступати са свим против својих грешних жеља.

Дакле, видите, браћо моја, каква је воља наша, и каква је воља Божја! Оне су противне једна другој. По овоме ако живимо по својој вољи, то ћемо, очевидно је, грешити, и дакле не само не ћемо добити царства Небескога, него што више изгубићемо и временито — земаљско добро; јер грех је узрок не само вечнога нашега зла, него и свију временитих наших неудаћа. Међу тим *воља Божја*, било у закону Божјем откривена, или откривајући нам се у разним околностима нашега живота, јесте воља свагда *блага и угодна и савршена* (Рим. 12, 2). За што? Прво, за то, што је Господ премудар: Он зна, шта нам је потребно, шта нам може служити како временитом нашем добру, тако и вечном

нашем спасењу. Друго, Господ је благ: *Он не ће да умре безбожник, него хоће да се сви спасу и да дођу у познање истине* (Језекил 33, 11. 1. Тим. 2, 4). По овом, браћо, све оно, што нам Господ заповеда у свом закону, и што нам шаље у животу, срећу или несрећу *све је то веома добро* савршено благо и заиста ће послужити како за временито наше добро, тако и за вечно наше спасење. (1. Књ. Мојсеј. 1, 31; 1. Тим. 4, 8). Дакле Господ наш Исус Христос речима — **да бꙋдет воля Твоя** — учи нас, браћо мила, молити оца нашег небескога, да нам помогне одрећи се своје воље, грешне и убитачне (пошто је то одречење врло тешко дело за наше тело, и једним човечјим силама не може бити извршено), и да би нас научио у свему покоравати се његовој вољи, благој, савршеној.

Речима — **ꙗкѡ на небеси и на земли** — које су додате трећем прошењу молитве Господње, молимо Оца нашег Небескога, да би Он нашу покорност Његовој вољи покорио тако, да од Његове свете воље никад не одступамо и Његов свети закон никад да не нарушимо. На име да би нам даровао тако исто свето и без престанка испуњавати вољу Божју, као што је свето и без престанка испуњавају на небесима, то јест Анђели Божји. Ми људи смо нестални у својим добрим наклоностима, *за неко време* ми испуњавамо закон Божји, но дође ли на нас каква *напаст* или искушење, и ми *одпадамо* од закона Божјега (Лук. 8, 13). А Анђели Божји свагда и у свачем испуњавају вољу Божју. Они су имали велико искушење у оно време, кад је устала против Бога деница, поставши после ђаволом; но они се не саблазнише тиме и остадоше верни Богу; за то их је Господ и наградио таквом сталношћу у испуњавању Његове воље, да сад већ они не могу ни сагрешити. По овим се речима — **ꙗкѡ на небеси и на земли** — ми молимо Оца нашег Небескога да утврди и нас у испуњавању Његове воље тако исто, као што је и Анђеле, да се не спотакнемо о камен саблазни, него свагда и у свачем да смо верни Његовој светој вољи и Његовом светом закону.

Дакле, браћо моја мила, цело треће прошење молитве Госгодње имаће оваково значење: „Оче наш Небески! Нека буде у свачему Твоја воља, како на небу тако и на земљи! Како је Теби угодно, тако и поступај с нама! А нама грешнима не дај да чинимо по нашој неправедној вољи, него учини да свагда творимо вољу Твоју, благу и савршену; и утврди ту нашу покорност Твојој свеблагој вољи, да никада не погрешимо против Твога светога закона, напротив да га испуњавамо тако исто свето и без престанка, као што га свето и без престанка испуњавају *силни крепошћу Анђели* на небесима (Пс. 102, 20). Амин.

Беседа VI. О четвртом прошењу.

Хлебъ нашъ насꙋщный даждь намъ днесъ.

Тако гласи четврто прошење молитве Господње. Овде под речју — **насꙋщный** — разумева се хлеб потребни за наше биће и одржање без којега је тешко живети; а реч — **днесь** — значи: за данас — на данашњи дан. По овоме четврто прошење молитве Господње може се српски казати овако: „Оче наш небески! Дај нам хлеба, потребнога за наше биће и одржање за данас“.

Из молитве Господње научили смо се пре свега молити од Бога блага духовних: *царства Божјега и правде Његове* (Мат. 6, 33). Но сад у четвртом прошењу молитве Господње Исус Христос обраћа нашу пажњу и на тело, заповеда нам молити Оца нашег Небескога, да Он задовоњи и животним нашим потребама, само најпотрбнијим.

Под речју — **хлебъ насꙋщный** — разумева се не један хлеб, без којега ми битисати не можемо и без пића, без одела и стана. Дакле речима — **даждь намъ хлебъ насꙋщный** — ми молимо Оца нашег Небеснога да нам дарује све што нам је нужно за живот, без чега живети и опстати не можемо: и јело, и пиће, и одело, и стан.

Обратимо, браћо, особиту нашу пажњу на израз: хлеб насушни, то јест потребни за одржање живота нашега. Дакле по заповести Господњој, ми смо дужни бринути се и молити се Богу не о многом земаљском, него тек о најпотребнијем, без чега већ и битисати не можемо. А највише нашу пажњу и наше бриге треба да обратимо на нашу душу; *није ли душа претежнија од јела*, говори Исус Христос на другом месту, *и тело од одела* (Мат. 6, 25)? По овоме *Каква је корист човеку, ако сав свет добије, а души својој науди* (Мат. 16, 26)? *Не брините се дакле говорећи: шта ћемо јести, или шта ћемо*

имаш, или чим ћемо се одењути! Јер све ово незнабошци иште: а зна и отац Ваш Небески да вама треба све ово. Него иштите најпре царства Божјега и правде Његове, и ово ће вам се све дати (Мат. 6, 31—33).

Ево, браћо моја, како ограничава Господ нашу бригу о животним потребама! А по овоме нам ваља и да се молимо Богу само о најпотребнијем, без чега већ тешко је опстати. А што се тиче довољности, или изобиља у земаљским благима, која служе не толико за задовољење наших неопходних нужда, колико за уживање, то је нужно дати то Богу. Онима који пре свега усрдно иште царства Божјега и правде Његове, Господ може даровати и изобиље блага земаљских, као што је на пример даровао праведнима Авраму, Исаку и Јакову, као што је благословио последње дане многострадалнога Јова; но ако нам се таково изобиље блага земаљски не буде дало, то се не смемо због тога жалостити, напротив тим лакше и више ваља да се бринемо о спасењу своје душе.

Речју — **данеси**, — то јест на данашњи дан, Исус Христос још више даје разумети, да не ваља бринути се преко мере о земаљском благу за будућност. Много ли нам треба за један само дан? Свакако, не много. Тако су дужне бити мале и у опште наше бриге о животним потребама, у упоређењу са бригама о спасењу своје душе. Душа је наша бесмртна, а телесни наш живот је смртан — за времена: ми га се можемо лишити шта више данас; по овоме хоће ли паметно бити са немиром да се бринемо о земаљским благима на много године, кад ће можда ову ноћ узети нашу душу од нас, а оно, што смо приправили, коме ће остати (Лук. 12, 20)? Дакле сву нашу будућност предајмо вољи Божјој, уздајмо се на Господа, а не на богатство.

У осталом, ако смо, по заповести Господњој, дужни да се бринемо и да се молимо Богу о земаљским потребама само за данашњи дан; то из тога не излази то, да смо дужни и да радимо за један само данашњи дан, дакле врло мало. Не, радити смо дужни ревно и без престанка, ма да би плодови радова наших преостали на дуго и у будућности. А дужни смо радити и трудити се не с том намером, да слично безумном богаташу, који се спомиње у Јеванђељу, можемо рећи својој души: *душо, имаш много имање на много година: почивај, једи, пиј, весели се* (Лук. 12, 19). Јер ми нисмо осведочени и сигурни, да ћемо живи дочекати сутрашњи дан; а дужни смо радити и трудити се, међу осталим, и због самога рада и труда, пошто је рад телесни сам у себи спасоносан. Рад је, прво, потребан за нас, као Божје назначење палом човеку: *у зноју лица својега јешћеш хлеб* (1 књ. Мојсеј 3, 9); друго, ми смо дужни радити и трудити се да избегавано леност, која је мати порока; треће, од трудову руку својих можемо добро чинити ближњима. У свима тим односајима сами наши телесни радови обратиће се у бригу о нашој души. Тако, браћо, ми можемо радити и трудити се, сасвим непомишљајући о томе, да дуго живимо. Међу тим, у случају да нам се живот наш продужи, од таковог нашег трудољубља биће у нас и за себе саме оно, чим би могли одржавати свој живот. — *Ради као да ћеш сто година живјети, а моли се Богу као да ћеш сутра умрети* говори нам и наша српска пословица.

Дакле у четвртом прошењу молитве Господње Исус Христос учи нас да се бринемо и да се молимо Богу о животним потребама, само о најнужнијим, и при том само за данас.

Не може ли се још шта молити под именом *насушног хлеба*? Може се, и треба, браћо. Човек се састоји из тела и душе. Као што је за тело потребна храна, без које оно не може одржати се, тако исто и за душу потребна је храна своје врсте, без које она не може продужити свога духовнога живота. По овоме ако смо се молили оцу нашем Небеском да дарује насушнога хлеба нашем телу, то, пошто је душа много важнија од тела, тим више ми можемо и дужни смо молити за душу насушнога хлеба. Таква наша молитва, о хлебу насушном за душу, и биће врло природна после тога, кад смо се у првим трима прошењима молитве Господње помолили оцу нашем Небеском, да нам дарује у опште живота праведнога и побожнога. Ми смо молили себи у Господа живота праведнога и побожнога, и Господ по обећању свом (Јов. 14, 13), свакако ће нам га дати; но тај праведни и побожни живот не може се продужити, ако се не буде одржавао своје врсте јелом и пићем. О том баш духовном јелу и о том баш духовном пићу и дужни смо сада молити се Оцу нашем Небеском, заједно са молитвом о дарованју насушнога хлеба нашем телу.

Па какав може бити хлеб, и какво може бити пиће за нашу душу? То је, прво, *реч Божја*. Да је реч Божја заиста храна за нашу душу, то се види из речи самога Исуса Христа. Он је рекао: *не живи човек о самом хлебу, но о свакој речи, која излази из уста Божјих* (Мат. 4, 4). *Благо онима, који слушају реч Божју и држе је* (Лук. 11, 28). Ко усрдно слуша реч Божју, од тога се реч Божја неће вратити Богу празна, докле не сврши све што хоће (Исаија 55, 11). Реч Божја насићава душу онога, који усрдно слуша, добрим мислима, побожним осећајима; разгрева његово срце љубављу к Богу и ближњима, оживљава његове духовне силе и побеђује у њему ревност ка добрим делима зарад славе Божје и на спасење своје и ближњих. Друго, јелом и пићем за душу нарочито служи тело и крв Исуса Христа у тајни причешћа. О овом Сам Господ наш Исус Христос говори: *Тело је моје право јело и крв моја право пиће. Који једе моје тело и пије моју крв има живот вечни. Ако не једете тела сина човјечјега и не пијете крви његове, не ће те имати живота у себи* (Јов. 6, 53—55).

Дакле, браћо љубазна, кад се молимо Оцу нашем небескоме о даровању нашој души насушнога хлеба, тада Га тим самим молимо, да нам Он милостиви дарује могућност што је могуће чешће да слушамо реч Божју и да се поучавамо у њој; да *нам отвори ум да разумемо писмо* (Лук. 24, 45), и да реч Његова не буде празна у нама, на против да буде *жива и јака* (Јевр. 4, 12), падајући на нашу душу, да би се укоренила у њој и донела род врлинâ (Марк. 4, 20). На исти начин молимо Оца нашег небескога, да нам Он дарује могућност и што је могуће чешће да приступамо трпези Христовој, да се причешћујемо Његовог најсветијег тела и Његове најсветије крви, и да нам ово причешће служи не на суд или осуду, него на опрошћење греховâ и на живот вечни.

Цело пак четврто прошење молитве Господње имаће оваково значење: „Оче наш Небески! Даруј нам хлеба и свега, што је за нас поглавито потребно у животу, на један данашњи дан. А што се тиче будућности, управо довољности и изобиља у животним благама, то ми остављамо Твојој свеблагој и савршеној вољи. А особито, Оче наш Небески, не лиши нашу душу насушнога хлеба: храни ју Твојим Божанственим речима, и светим Телом и чистом Крвљу Твога Јединороднога Сина Господа нашега Исуса Христа". Амин.

Мртвачки обичаји и обреди код јужнијех Словена прије и сада.

Говор **Вида Вулетића-Вукасовића** на конгресу Фолк Лоре у Чикагу.*)

Особито је код Југослављана много славна пучка предаја (традиција), те се иста свагдано понавља (а навластито код Србаља, великодушнога и јуначкога народа), а понавља је гуслар уз гусле и приповједач причањем. Много је народнијех пјесама и приповједака даровао свијету и књизи Вук Стефановић-Караџић, српски филозоф, те је први почео да ради на тој красној њиви љуцкога знања. Југослављани заузимљу Балкан, бива на истоку су Бугари, Србљи се протежу с истока к југу, Хрвати и Словенци к западу. Споменута се племена међусобно спајају, особито Србљи и Хрвати, те имају готово сличне обичаје, у главни скуп, бива у Југослављане. У последње је доба постала баш нека разлика између тијех племена, особито између Србаља и Хрвата, ал' је тому баш криво политичко странчарење и њекакав вјерски фанатизам, т. ј. Србаљ је понајбоље присташа источне цркве

*) Дне 11. јула 1893. у 10 сати пр. п. предавао је г. Вид Вулетић-Вукасовић у Чикагу у палачи умјетности у великој дворани Вашингтон, те је по прилици овако поздравио Американце: — Кад сам отишао из домовине, е краснијех обала Сињега мора, моја су ми браћа Југослављани наредили као аманет, да клекнем на ову слободну земљу, те да ју пољубим натренијем пољупцем и да донесем искрени поздрав Америци, најци слободе и напретка. Ово је поздрав јуначкога народа, који је квасио Балкан невином крвљу, борећи се проти варвару Турчину пунијех пет вијекова, а да сачува своје светиње и своје обичаје. Највише ме пече, да сам нијем пред тако узвишеном скупштином, ал' срце поје пјесму љубави, те кличе: „Слава Америци, препородитељици вијека!" Било је бурно одобравање, Тумачио је бесједе Мр. Флетшер С. Басет, предсједник, проф. Вел. Ј. Кнап а у другој сједници мис. Кутлер. (В. Чикаго — 22. Јуна, бр. 45 год. 1893.).

православне —, а Хрват западне или римо-католичке. — Ипак, уз сва премећања, паметан и проницао народословац види на словинскому југу цигли слављански народ, ако и под различитијем племенскијем именима, ал' та су се племена одњихала у једној те истој кољевци. — Особито су Југослављани частили своје покојнике, па је с тога на Балкану хиљадâ и хиљадâ огромнијех споменика, бива стећака. Под овијем нарешенијем споменицима почивају славјански јунаци. Највећи је број споменутијех споменика у Босни и Херцеговини, а то су земље сада под управом аустро-угарске владе, те је ту стотина некрополâ.

Стећци почињу од шестога вијека посл. Христа, ал' их је много од XII-а до XIV-а вијека баш за индипендентне народне доби у Босни, а већ им је вријеме пропадања у XVIII-м вијеку, те се онда увдижу просте гробнице уа средње и малене крстове.

Ове су огромне споменике подизали својијем покојницима, тако прозвани, приставше народне босанске цркве, те је била позната у свијету, особито на запâду, као Богумилска, Патаренска и т. д., а између себе су се приставше само звали Браћом или Христијанима. Црква босанска слободно није била манихејска, али су јој пред свијетом пришили тај гријех Латини и Византинци, а то с тога, јербо свештеници цркве босанске нијесу хтјели понипошто да прихвате у свету службу грчкога шити латинскога језика, па ни обредâ дугијех и превијанијех, бива, хтјели су да се клањају Богу у духу и у истини. — У средњему је вијеку доста народâ упало у грдне претсуде, те су тако свету вјеру Христову, свијетлу као жарко сунце, изобличили својом маштанијом, а у те је народе донекле убројити и приставше Босанске цркве, који су напунили чисту вјеру претсудама невидљива свијета, те су тако обожавали неке скровите или тајне моћи и борили се проти њима постом и молитвом, да би душа послије смрти прешла у свјетлост . . . . . Особито су штовали покојнике, чије су душе прешле у свјетлост, те су им подизали споменике, а ти су се споменици дијелили: на домаће или властите, бива на својој племенитој земљи — за појединога јунака, па за читаву породицу, на племенитој земљи, а онда оне некрополе. Ови су монолити (ками) огромни: стотинâ је тонелатâ у комаду, те их је често и до четрдесет тисућа килограма у циглому камењу, а то је камење већином искресано од вапненца. С прва су Југослављани нашли у Босни и Херцеговини римскијех саркофага, те их се и дан данашњи искаша, па су по саркофазима кресали стећке, што су барем у облику неко опонашање споменутијех саркофага, а то се види по приподоби.

Најзнаменитије је за Фолк-Лористу, што је споменик пун сликâ, те нам' приказује мртвачке обичаје и обреде, на све четири стране, гдје су укресане кармине. Тај је обред трајао седам данâ, па се још звао седмине. Овдје ми је споменути, да је обично на споменику укресано мртвачко коло, а то се коло играло с наопака. У колу је било мушкијех и женскијех, а то вазда на лих, н. п. тројица, седморица. Осим обреда, ту је укресано и згодâ из покојникова живота, а по тому се зна како је био велик јунак и жесток ловац, те је то било најмиље занимање, у средњему вијеку, господе феудалаца, па у оне свијех слободнијех људи. Покојник је на коњу, а у руци му сокôтица. На другијем споменицима наперио је бојно копље, те се бори на међану

проти свому такмацу. Још ти јунак, на другијем споменицима, лети на коњу, уз вијерне псе, за јеленима или насрће на вепра и т. д. На споменику је усјечено различитијех слика, то јеленâ, дивокозâ, вепарâ, соколовâ, паса и т. д. Над ногама, или над покојниковом главом, украсана је тарга или штитац, а за штитом је мач или сабља, као покојниково племићко аламење или само као трофеј, баш како се то обичавало за цара Фридрика Рибобрадога, великога турнирскога мајстора.

Ово су споменици властеле, властеличића и племенитијех, т. ј. подизали су их сви племићи или феудална господа, а народ се је копао око цркве, те би по могућности украсао на ками или на билигу оруђе свога занимања; осим тога, ружицу, јелицу и т. д.

Навластито су присташе босанске цркве, како сам то казао, дизали таке споменике, што их народ сада зове: стећци, грчке плоче, ками, биљеги, машети, и т. д. Ипак није нам' овдје искључити и присташе римске цркве, те и византинске, па још и сљедбенике (дакако, Слављане) исламиама, јер су и они подизали сличне монолите, али само у последње доба. Таки су споменици понајвише крстови, равне плоче или стећци попут малена обелиска.

На мало је споменика, жалибоже, ударен натпис, па у некрополи, гдје је двјеста или триста стећака, једва ћеш наћи два или три натписа. Натпис је словинскијем језиком, а под писменима старо-босанскијем, како се то види по фак-симилу. Натписи су лаконички, те се у њима зрцали љубав према Богу, према народу и према јунаштву. Из неколико утарака (готово из двјеста) натписа, што сам их преписао у Босни, у Херцеговини и т. д., лако ће се схватити изворни епиграмички слог тијех натписа.

Ево примјера:

Си билиг | постави госпоја Вукава с моими добрими, живу ми вјерно служаше и мртву ми послужи.

Бих | живому рад, | а мрт | ва сарани. | —

Јунак ће о себи: — У тои вриме наиболи муж | у Дубравах | бих. | — А на другому је споменику: Молу ти се братио и господо, немојте ми кости претресати.

И молу вас, не наступајте на ме: ја сам бил | како ви јесте; ви ћете бити како сам ја. — Асе гроб | доброга раба Миотинића, придите братие и iадите.

Клет | и проклет | ко ће крети у ме.

Проклет | ко ће туђин | лећи веће негово племе.

Ко ће си билиг | убити, погуби га Бог.

Ко ће писаније сие погубити, проклет Богом. |

Ко би то потр | л | да је проклет | оцем, | сином | и духом светим. |

Овдиер хоче ове кости.

Молу се Боже, помилуи ме милости тве.

На другијем је споменицима написано на похвалу покојника:

Добри јунак | — похвалими јунак | добри јунак | и чоек | — добри витеа. |

О некоме јунаку овако завршује натпис:

Кои немолаше ниједнога чловка так могна.

Другогдје је овако просто:

Асе лежи Иванић | Комлиновић. |

Сие лежи добри Радое | син воеводе Стипана.

В | име Бога, асе лежи раб | божи кнез | Радослав | Ширинић. |

Дај ми Боже кр | стијанску милост своју.

Се кућа Милутина Маројевића и негове жене Владисаве и њиу дитце.

— Особито је јужному Слављанину света родна земља, племенита земља његовијех дједова, па је ето овако ударено на много споменикâ:

Овд | легох | на свои племенитои.

Асе лежи Витко на свом | племенитом. |

Добри витез | на свои баштини.

— На свршетку се натписа спомиње ко ставља споменик, н. пр.:

Асе зламение кнеза Радоја, Великога кнеза Босанскога, а постави ега син | негов | кнез | Радич | а божиом помоћју и своих | вјерњех, | а сином | ни с дружином | ином | помоћију, него сам | стави.

Ва име Бога доброга! Се зида Михал | свому господину кнезу Вуку.

Асе лежи Радоје Пригоевић | Обрадовић, | а постави биљег мати Традисава.

Се лежи Михал | Веселиновић | , а постависта на и | н камен | три брата.

Постави негових | седам | синова камн | билиг. |

Постављач или даривалац споменика употребљава на истому ове ријечи: сијече и писа. Ево примјера:

А на н | усиче камн негов | воевода Миотош | сл Лужица божиом | помоћју и кнеза Павла милостоју који укопа Влатка помену Бога.

Много су пута споменути ови народни резбари, каменари и епиграматисти, а на истоме споменику, то назином ковач, те би тај назив пријели имену, н. пр. Радое ковач | — чишо ми Огост | ковач | — Грубаћ | ковач | — Пише лик | ови Семорад | Болашин | Богачић | — Вукадин | дијак. |

На споменику некога потурице од породице српскога деспота Вука Бранковића, овако ће епиграматиста крштанин са страхом: —

А погибе на боју деспотову. А си билиг | Мамута Бранковића на свои баштини на Претрову полу — да е благословена рука која сиече и писа †

— Да би тај славни конгрес тачно схватио старобосанске натписе, до дужности ми је, да наведем три у цијелини:

† Асе лежи Радивои Илић | из Раме Ковачеполанин. |

† В | име оца и сина и светаго Духа амин— | —

Се лежи Вигн | Милошевић. | Служи бану Стипану и кралу Твртку и кралу Дабиши и кралици Груби и крала Остоју. У то вриме дошде свади се Остоја крал | с Херцегом | и Босном | и на Угре | пое Остоја. То вриме мене Вигна дошде кончина и легох | на свом племенитом | под кочерином | и молу вас ненаступанте на ме: ја сам | бил | како ви есте, а ви ћете бити каков | сам | ја.

† Ва име отца и сина и светога Духа амин. | Се лежи кнез | Батић | на свое земли на племенитои, милости божиом | и славнога господина крала Твр | ка[1]) кнез Босански на Високом. | Се поболих | на Дубокоме, ме дн | дошде. Си билиг | постави госпоја Вукава с моими добрими, живу ми вјерно служаше и мртву ми послужи.

Споменика је и без икаква симболичкога знака и уреса, него је на истијем стећцима каткада украсено кукă, т. ј. спиралнијех уреса, па и прутă.

[1]) В. печат краља Тврткова Твртковића под I. — Усп. Словинац, IV. — 1881. — бр. 11.

(Свршиће се.)

Како ћемо да повратимо у народу стару побожност.

(Наставак).

3. Ваља да подигнемо манастире. Сваки, ко буде ово читао, знаће, шта су манастири били цијелог средњег вијека по свој Европи, а у нас православних људи, можемо рећи, до скора. Калуђери су били скоро једини учитељи. Манастири су тада били данашње гимназије и универзитети. И по свима српским покрајинама било је од кад је кришћанства и у њима манастира. Кад се Срби доселише у своју нову домовину, а узвишена Христова наука још више оплемени њихово племените срце, почеше и они подизати храмове Творцу, а особито кад дође у Србији на власт кућа Немањића. По примјеру владалаца и други великаши зидаху манастире и цркве. У Србији подиже се: Жича, Студеница, Манасија, а у Св. Гори Хиландар. У нас у Босни и Херцеговини: Озрен, Папраћа, Милешево и црква у Горажди, уз коју је некад била и штампарија. Истина наше народно предање вели, да су и наше манастире зидали Немањићи, али томе се никако не смије вјеровати, особито кад имамо на уму какав је био ондашњи друштвени живот. Но из тога предања видимо баш, како је наш народ у Босни цијенио своје манастире, кад је за њих рекао, да су их Немањићи зидали. Без сваке сумње и босански су владаоци и великаши подизали манастире; а што не знамо ко је наше манастире зидао, то су криве политичке прилике, које су у брзо наступиле биле. Непријатељ је све уништио што се могло. Тако су пропале и манастирске листине и хронике, којих је свакако и у Босни било. Ми га поред најкритичнијег „истраживања још не знамо или ко су били они босански „патарени, јеретици и шизматици."

Манастира је и у нас било некад много више, али је све уништио „зуб времена". Све их никако не можемо подићи, јер немамо чим. Па подигнимо бар из мртвила оне, који су се до данас очували. Но сад ће ко опет доћи: Чим? Ми се уздамо, да би народ врло радо дао у то име што год може. Манастир сваки ваља да има своју земљу, да може економију водити, а који је без игдје ишта боље га је претворити у парохијанску цркву. Па и остали би нам православни свијет помогао. Е сад кад смо манастир подигли ваља гледати да штедњом и радом постане имућан. Чим је мало оснажио, не смије бити без школе и то разумије се без основне. У тој школи нека су ко учитељи калуђери, јер молитва и наука њима и приличи, а идући по парохији наилази на којешта, што му може његове мисли помутити. Зар не би таква школа пуно учинила побожности Из храма Божјег уласно би благослов Божји у школу, а дјеца будући народ-равниједа би га сауда. Може нас ко прекорити, да имамо језуитски укус. Но сачувај Боже — ми не мислимо да народ учинимо слијепим фанатиком, већ да учинимо народ одан, разумно одан св. православљу.

Нама је осим тога познато, како с некаквим оруђем наш сељак ради земљу, а чим пане сељачки сталеж, пада и држава, јер је он темељ државној згради. Који би богатији манастир био, ваљало би одмах да отвори школу за *пољску привреду*. Говоре, да би манастир Тавна могао на свом добру издржавати таку школу. Ми то истина не знамо, али ако то не би могао један манастир, могло би их више заједнички. Истина и држава се за то доста брине али не може свугдје ди досиље. Па зар не би и тиме много учинили, да се дигне побожност? Народ би дозволно вриједне свећенике, а тиме и вјеру.

Као што рекосмо најприличније је мјесто за калуђере манастир. Они су се одрекли свега сјајетског, па је боље да парохију уступе мирском свећенику који се мора побринути за жену и дјецу. Нек се калуђерима одреди пристојна плата за њихове трудо. Данас нема калуђера пуно, јер риједак је манастир у нас, у коме би их било само тројица. То не би требало да тако буде, јер њих сад највише треба посленика, који ће само на своју дужност пазити. Врло је погрешно мишљење, да они ваља да иду у калуђере, који су болесни. Баш напротив. Калуђери морају бити људи, да речемо, гвозденог тијела и воље. Калуђерство и манастир не смије бити „тихо сокровиште" с пуно различите буради. Заиста таким ће калуђерима свак викати; преживели су се и т. д.

Један брат нек предаје у школи, други нек гледа економију, трећи нек врши прописану дужност у цркви и т. д., поврх свега тога нек је игуман свјестан своје дужности.

Тако ће процвјетати наши манастири, ти велики и свети аманети, које нам стари оставише, а калуђери ће непријатељима својим најбоље доказати, да побожни саградилац није у „лудо потрошио благо“ као што то рече и народ преко уста св. Саве в). „Збор код Грачанице“ (нар. приповетка.)

4. Ваља да издајемо књиге за народ моралног поучног садржаја.

У Русији има доста књижарница, које издају за народ књиге, а особито моралног садржаја. Те су књиге већином ниске цијене, те их и највећи сиромашак може купити. Веле, да руски народ воли читати књиге, скупе се на сијело или гдје било на каквоме другом мјесту, па онај, који зна чита, а други га слушају. Жеља за читањем у народу све више расте. А зар је српски народ остао духовним даром својим иза рускога? Народне пјесме особито јуначке задивиле су стару културну Европу. Западни их научењаци ставише уз Илијаду и Одисеју (Шер.) И српски народ жели науке, а што је заостао, опет је крива његова судбина Колико ли их зажали што не зна читати и кад му казује о Милошу и Марку! Па кад је у Руса тако за што и ми не бисмо примили што је добро. Писменост и у нас расте, па тешко да сад има села мало већега, у ком нема кога било, да зна читати. У нас хвала Богу има пуно којекаквих састанака, па нек са на њима чита. Ономе који зна читати, не ће то бити никакав терет, а пуно ће другима користити.

Штампарије би учиниле племенито дјело, кад би те књижице штампале не гледајући пуно на добит, а и књижарнице, које би их продавале.

Писаца би се јамачно нашло доста, који би и без икакве награде писали, или уз мало уздарје. А исто тако било би их, који би то дјело потпомагали и материјално. Све би се обазирало на цијељ, ради које је то покренуто, т. ј. да се подигне побожност, а у једно, да се отвори пут у народ и другим корисним књигама, што би без сумње много помогло опћој образованости.

Као што смо рекли, та би књиге биле већином моралног садржаја, а цијена би им била врло малена, од 2—10 новчића. Учитељи и свећеници такође би и ту могли највише учинити, јер они би те књижице најлакше могли раширити по народу.

Али још нешто. Уз те књижице могла би се увући по која и с непозване стране. А да би се од тога сачувало, ваљало би, да те све књижице прегледају духовне власти, па које су у православном духу да на њима потврде као што на пр. чине с иконама.

У томе духовном просвјетном послу нико нам неби сметао, јер нас закон штити, а ми тиме ништа против њега не чинимо; а ако би се неки нашао да нам стане на пут, тога ваља да закон пред себе позове. Кад римо-католички траписти изађу на трг, па дијеле иконице не само својима већ и туђима, за што и ми не бисмо смјели дијелити својима таке књижице.

Покушајмо дакле скупљати за „фонд књига за народ“, па чим успијемо, затражимо дозволу за то и с Божјом помоћу почнимо рад. Свак нек се за то заузме. Надамо се, да ће уредништво овога цијењенога листа примити на се, да скупља за то прилоге*). Покушајмо, па видећемо какав ће бити успијех.

5. Поправимо црквено пјеније.

Пјесма је човеку мелем, који му ублажује тугу, у весељу му је вјерна другарица: она га тјеши, подиже и одушевљава. Гдје се ма што догоди, пјесма се у помоћи узима. Дивно је наш велики пјесник опјевао, шта је пјесма. И заиста није се преварио, кад је рекао за њу, да је „Божја кћи најмилија.“ Она подиже човјека у оне крајеве, у које никад не би доспио својим грубим тијелом: она му оплемењује срце. Па, веле, пјесма и животињама годи. За Орфеја се прича, да су животиње, дрвље и биљке слушале, кад би он пјевао и свирао. Па зар је чудо, што пјесма тако много утиче на човјека тога, правог сина Божјег, који има разум, кад и неразумну дивљу животињу ублажује. Кад се појавила реформације, римска је цркве свакојако гледала, како би повратила своје вјерне. Кушала је са саборима, разним духовним друштвима, али је највише успјеха постигла тиме, што је реформисала црквено пјеније. Реформи Палестриновој има да захвали римокатоличка црква, што се у њено крило вратио велики број невјерних њезиних синова.

Православна се црква може дичити пјесничким даром својих вјерних, па јој не треба у помоћ узимати свирку. Послушајмо оних дивних 8 гласова, којима узносимо творца. Чујмо оно:

*) Врло радо. Ур.

„Исаије ликуј," кад се освјећује брачна веза, чујмо, па ће нас и саме развеселити, а чујмо опет оне Дамаскинове стихиље на опијелу, које нам нагоне сузе на очи. Или који смо почели губити побожност, дођимо на велики петак у храм Божји, па чујемо пажљиво оно нужно и величанствено: одјељушчагосја свјетом јако ризоју... па ће мо се заиста сачувати од моралне пропасти.

Но ми данас не пјевамо у већини наших крајева по старој српској арији. Као што смо морали због немаштине напуштити свој српскословенски језик у цркви, па замијенити га руско-словенским, тако је било и с нашим пјенијем. Особито послије укинућа неке патријаршије остали смо сама сиротиња, па смо морали примати што нам је ко пружио. Грчке владике нас попљавише, па и ако нијесу могли да нам наметну грчки језик, ипак смо се научили пуно наносити на грчки при пјевању. Тако је то било у већини српскнх епархија; врло их је мало, у којима се сачувала стара мелодија.

(Настављаће се.)

Проповед о домаћој побожности за поуку народа.

Написао: **Григорије А. Николић.**

„Царство је небеско као врно горушично, које узме човек и посије на њиве своје". [Мат. XIII. 31].

Наша света црква православна призива верне своје на молитву и на службу Божју, да да би овде у скупу једним гласом и једним срцем славили и хвалили оца нашега, који нас гледа са небеса.

Но не би добро било, кад би се молили Господу Богу само у светоме дому његовом, кад св. писмо заповеда: молите се Богу на сваком мјесту.

У прећашња времена бијаше тај обичај, да је старешина кућевни јутром и вечером сакупио сву породицу своју и сву чељад своју, па су се заједнички Богу молили, па и кад је седао за ручак и за вечеру, или кад се дизао после ручка и после вечере, он је предњачио с молитвом и тако сву задругу своју одржавао у побожности.

Али данас ослаби ова домаћа побожност.

О хришћани! зар не знате, шта губите са овим занемарењем побожности?

Зар не знате какав благослов излива се на сву вашу кућу домаћом побожношћу?

Питате ме: какав благослов? Одговорићу вам одмах, само слушајте . . . .

Браћо и сестре! Господ наш Исус Христос није се молио Богу само у светом храму његовом, већ и у кући, и у врту и у пустињи, па тако и ми треба да радимо по примеру његовом, и да се молимо Богу на сваком месту.

А особито домаћа побожност прекасна је ствар за целу задругу.

Домаћа побожност прекасна је с тога, да се чељад упуте и посвете побожности, па ће их ова одобравати да врше дужности хришћанске верно.

И ова ће их спречавати у преступима и гресима.

Човек треба сваки дан да испита дужности своје; треба сваки дан да испита савест своју; треба да размишља о крајњем определењу свом; треба да што више развија осећања своја побожна.

И то је душевна храна човечја, па ако се њом не крепи сваки дан, мора духом да малакше.

У оном дому, где сваки дан пламти огањ побожности, тамо ће и код сваког задругара, код сваког чељадета она побожна мисао за царством Божјим и правицом његовом да се развија и усавршава.

А где се не мисли на Бога, где се не моли, не пое; где се не управља поглед на ствари вечне небеске, ту и срце подивља, да се ничим другим не чезне и не мисли, до за благом земаљским.

И као год што има свако домаћинство време своје за забаву и весеље, тако исто мора имати и за побожност.

Јер овако учи св. апостол Павле: *„Молите се Богу без престанка. На свачему захваљујте: јер је ово воља Божја у Христу Исусу од вас. Духа не гасите, Пророштва не презрите. А све*

кушајући, добро држите. Уклањајте се од сваког зла. А сам Бог мира ди посвети вас целе у свачему“. (1 Солуњ. V., 18. 22).

Домаћа побожност задржава целу кућу у реду и брани је од разуздапог, неуредног и порочног живота.

Где домаћа чељад живе у побожности, ту је благослов Божји, а где чељад не греје огањ побожности домаће, такове су куће, као места нечиста, и ту има места свакоме злочинству.

Онде, у оној кући, где се призивље име Божје у помоћ, где је превладала побожност, ту би срамно било и помислити зло, а камо ли зло говорити, а још мање творити.

Заиста домаћа побожност посвећује кућу, па с њом и владање укућана.

С тога о домаћине! настој да ти у кући преовлада побожност; настој о спасењу задругара својих; јер овако вели св. апостол: „*који се за своје, а особито за домаће не стара, одрекао се вере, и гори је од невнабожца.*“ (1. Тим. V. 8).

Још даље, драги моји, домаћа је побожност врлина, која нас ободрава на верно испуњавање дужности својих;

Домаћа побожност одржава нас у чистоћи, у поштењу, у љубави и правди.

Онда, кад се у одређено време опомињемо Бога, опомињемо се и његове свете вере, опомињемо се и његових светих заповести, да по истима овде живимо;

Опомињемо се опредељења свога; опомињемо се да ћемо одговорити за сва она милосрђа, која нам је милост његова подарила, и да ћемо му дужни бити рачуна дати о свему животу свом па и о томе, како смо дарове његове употребили.

Тако вели св. апостол Павле: „*Јер нам се свима ваља јавити на суду Христову, да примимо сваки што је који у телу чинио, или добро или зло*“ (2. Кор. V. 10).

О благо ономе, који поогледа на небо кад хоће да одпочне рад свој, па га у име Божје предузима и ради, он се лаћа рада у побожности, па ће му у помоћи бити милост Божија.

Да, браћо, у којој се кући појави дан с молитвом, онде сваки иде весео на посао свој, јер га милост Божја снажи добрим надањем.

Благо оним, који не заборављају на домаћу побожност, она ће им донети благослова, мира и напретка, па ће да обрадује и целу задругу . . . .

Кад су још стари незнабошци имали цркве или храмове своје, гдје су се молили својим кумирима, па кад су и осим јавних храмова имали такођер и своје домаће богове, на које су се домаћи односили, како не би ми просвећени светом вером Христовом, и у кућама нашим сећали се Господа Бога нашега и њему се усрдно молили?

Ако ти, домаћине, побожним животом својим дајеш углед деци својој, тиме ћеш добити уважење, тиме ћеш подпомоћи да се слога шири у кући твојој.

Знај, да је побожност најсигурнија утеха у часовима невоље и несреће.

Ти си, домаћине, пастир задруге своје и деце своје, па мораш гледати све укућане своје као стадо, и ти имаш исте дужности, које имају пастири духовни; а то је да се стараш за стадо своје и да бдиш о душама њиховим, јер ћеш за њих Богу одговарати.

Ако бога, љубиш, Србине, настани, да га љубе и сви, које ти храниш.

Кажи ми, Србине и Српкињо, можете ли се добру надати, када сте из кућа својих отуђили сваку побожност?

Кад чељад своју никад не сакупљате око себе, да се сви у једно Свевишњему поклоните и помолите?

Па када тако чините, не чудим се, што вас чељад ваша не поштују.

Вјерујте ми, у колико ви Бога поштујете, у толико ће поштовати и вас чељад ваша.

Вјерујте ми, кад вас виде деца ваша како се ви у побожности обраћате с молитвом Господу Богу и оцу небеском, ви их принуђавате, да се и они обраћају тако исто на вас.

Вјерујте ми, када виде чељад ваша, да је прва мисао ваша Бог, кад устајете из постеље, а у вече да је последња, кад намеравате да спавате, и она ће се угледати на вас и вас поштовати као добротворе своје, па пратити побожност вашу свим срцем својим и свом душом својом.

И ето вам очита објашњења, да побожност домаћа ствара љубав, ствара поштовање и слогу домаћу.

Када се догоди да ти дом снађе каква беда и невоља, где ћеш утехе да нађеш?

Нађи ћеш уточиште у Господу; онде ћеш наћи мелема растуженом срцу и ушљебљеној души својој.

Позивањем Свевишњега у помоћ, и уздајући се у милост његову очинску, испуниће ти се срце покојем, да ћеш с оданошћу и великодушно трпети сваку муку; да ћеш с оданошћу понети крст свој.

И у побожности својој сетићеш се науке св. апостола Јакова, који овако вели: „*Мучи ли се који међу вама, нека се моли Богу; је ли ко весео, нека хвали Бога*“ (V. 13).

И онда уверени будите, да у оној кући, где је побожност преовладала, ту је вера, ту је утеха, ту је мир; а у којој кући нема побожности, верујте ми, ту нема ничега, што би могло ублажити и примирити срца ожалошћена.

Ту обично јадикују сви и падају у очајање или један на другога потвара да је узрок несреће и невоље . . . .

О браћо! кад би се од многих занемарена домаћа побожност опет повратила у домаће кругове!

О да би ми, као што су некада чинили наши праоци, не само у цркви Божјој, него и у дому служили Богу молитвама и побожним мислима, доиста не би имали узрока да се тужимо на зла времена, и на неплодну годину.

Вјерујте, браћо, од побожности домаће зависи честит и уредан живот;

Отуда долази тачност у испуњавају дужности својих;

Отуда углед и поштовање домаћина;

Отуда покој и слога домаћа;

Отуда покорна трпљивост и оданост у вољу Божју у свима неприликама живота.

Срећна она кућа, у којој је преовладала домаћа побожност: ту је она соба, у којој благујемо; она соба, која види наше сузе и наше весеље, у којој нас похађа здравље и весеље, и болест и невоља, у којој је можда и самртна постеља наша намештена, ту нам иста соба постаје храмом Бога живога.

Ту се скупљају чељад да се помоле Свевишњему за хљеб сакидашњи, као што им остави молитву Спаситељ света;

Да се помоле Оцу небескоме и да му одаду славу и у даљу милост његову да се препоруче.

О Хришћани! сетите се обичаја својих праотаца, па уведите у домове своје домаћу побожност, не би ли вам ова донела онога благослова руке Божје, која је негда лебдила над народом српским, и која га је узвисила до славе и величанства некадашњега;

Обрати се, Србине, побожности старој праотаца својих, не би ли те она упутила да побољшаш стање своје, па да поживиш у задовољству;

Обрати се Господу Богу своме истинитом побожношћу, те да би те укрепио и помагао ти десницом правде своје.

Обрати се ка Господу побожношћу праотаца својих, како би ишчезла безакоња ваша, те да не би греси ваши заклањали лице његово од вас.

Послушајте речи моје, браћо, и примајте науку моју, јер вас она води страху Господњем.

Послушајте ме и обратите се Господу, да вам он буде Бог, па да учини да вас прати обилата милост његова и у дому и у пољу и сада и свагда. Амин.

У Митровици 1893.

Англиканска црква.

Ниједна се секта по својој моћи и раширености не може упоредити с *методистима*. Методисти су пе броју одмах иза државне цркве. У Инглеској и уелској кнежевини броје англиканаца око 12, 700.000, а методиста више од 3,000.000. Секта се дијели на више грана, од којих су 2. главне основали браћа: Џон и Карло Веслеји с Витефилдом. Методистима их називају због правилности, тачности и уређења у животу и због рада браће, који су се старали, да тај ред предаду и својим шљедбеницима.

Оксфордски студент Џон Веслеј свуда проповиједаше народу. Гдје би год опазио неколико људи, ишао им је с проповиједи. Његов глас бјеше чист и јасан, а ријечи пуне убјеђења, с тога му се брзо покораваху срца. По

што све цркве затвориште пред њим, он изабере небесни свод за свој храм и чисто је скуп од 50.000 људи пјевао под ведрим небом химне, које је он саставио.

„Моје је признање, — да спасем душе, а приход, — сав свијет, говораше Џон, па да постигне своју намјеру, пропутовао је, у животу око 200.000 инглеских миља (1,324 км.) и говорио је до 40.000 бесједа. Он не прекидаше проповиједи ни тада, кад би се ко на њега из мноштине бацио оштрим каменом. Обрисав крв, која је текла из ране, ни на часак не мијењаше гласом и с прекидањем одушевљењем продужаваше говор.

Главни је узрок успјеху и ширењу методиста то, што се је Весле обраћао управ народу. Тиме положи темељ огромној маси проповједника, који су се разилазили по свој домовини, а често прелазили у нов Свијет (Америку).

Споменули смо, да су методистичку секту основали браћа Весле и Китфилдом (Џајтфилдом). Још за живота тих двају знаменитих проповједника поцијепала се је секта. Присталице Витфилдове обично се називају: калвински методисти. Дијелећи методистичке назоре, они нагињу Калвиновој учењу, по коме је човјечји род: већ прије рођења одређен за проклетство. А Весле је пазио више на здрави смисао и прибројио је за себе људе, којима не годјаше суровост калвинског учења. То је главни узрок успјеха његова.

Као што методисти веслејовци, тако и методисти калвинисти подијељени су данас на више секата, од којих се свака између се разликује неким обредима. Веслејовцима припадају: *пробапшти веслејовци, библијски хришћани* и т. д.

У методиста је највећа дужност проповиједи. Те проповиједи већином су без богословског образовања, а често и без опћег. Они иште само ревност, енергични дух за мисионарство, практични ум и знати утицати ријечју на слушаоце. И женске могу проповиједати. Једна млада дјевојка од 17 година привукла је велику мноштину народа својим бесједама.

Осим недјеље, веслејевци имају још и других празника, којима проповиједају и читају библију. На тим се скуповима скупе огромне суме новаца. Тако од веслејевског јубилеја, који је био у по четку 60. година до 66., дакле за 6 година скупљено је око 400.000 фуната штерлинга (4,000.000 фор.). Ако споменемо, да те новце већином сиромаси дају, мора нам се учинити значајна наука, која изазива таку жарку оданост и пожртвовање.

Права разлика *баптиста*, од свих других секата јесте — особити поглед на обред крштења. Они проповиједају да се човек смије само тада крстити, кад може да одговара сам за своје увјерење, т. ј. кад је одрастао. По овоме они чекају зрелост човечју и тада га доведу у цркву, гдје га свештенослужитељ крсти. Но тиме није све готово. Како они мисле, не смије се друкчије крштавали, него погружавајући свега човјека у воду, а не полијевањем по глави као што то чини римска црква.

Каква је то зграда с коринтским ступовима, која се диже у Лондону на Кесингтон-Руд-у? То је *табернакуо* (скинија завјета) господина Спорџона. Тај је храм подигао тај проповједник својим новцем, јер су све баптистичке цркве биле малене, те нијесу у њих могли стати сви, који желе да чују тог чувеног проповједника. Кад споља гледате тај храм, чини вам се, да је позориште, јер свако вече недјељом много прије почетка богослужења туда се гурка сила народа. Најпослије у $6^1/_2$ сати врата се отворе, све појури унутра и заузме клупе, које заузимају $^3/_4$ од простора огромне собе. Па и у унутрашњост храма наличи на позориште. Она се састоји из партера, у коме су клупе и из двају редова галерија једна над другом, а јако су осивјетљене. Једном ријечи соба се не одликује вјерским карактером. У 7 сати у вече на узвишеном мјесту појављује се човјек од прилике 40 година у црном платну и бијелом прслуку. То је господин Спорџон, чувени баптистички пастир. Он започиње химну, а сви 6.000 присутних присутних споје с њим гласове и тако саставе чудесан хор. Кад грла умукну, наступа свечана тишина, све корачи напријед почиње проповиједи, пуна красноријечја. Цио Лондон скупља се, да чује господина Спорџона. Господин Спорџон говори сасвим глумачки; час говори гласом, да све гроза хвата, а час опет тужним, час веселим. Он често обраћа проповиједи у дјаку, која поражава слушаоце. Други проповједници скиније желе да га опонашају, но далеко су за њим. Због тога господин Спорџон често даје повод и карикатурама, те га инглески књижевници нијесу поштедили.

Најзанимљивији је призор у скинији-крштење одраслих, што се обично врши четвртком у вече послије службе. Мушки и женске, који се желе крстити, стоје до катедре. Младе дјевојке одјевене су у бијело дебело платно, те непомично стоје као кипови. Мушки су обучени у бијеле прслуке. На сриједи је резервоар с водом, у који стану два ђакона у особитом одијелу, а Спорђон међу тим облачи на се духовну мантију с широким рукавима. Он сиђе низ степене доље. Тада наступа обред крштења. Једна млада дјевојка сиђе низ степенице у воду. Свештеник, држећи је за руку, говори: „Према сили твоје вјере и по твојој жељи крштавам те у име Оца и Сина и Светог духа", а међу тим је погружава у воду. Та церемонија понавља с другим *сестрама* и како која, са свим мокра, узађе уз степенице, ђакон јој баца на леђа плашт, а одређена за то женска уведе је одмах у оближњу собу.

Та секта има много дијелова; тако на пр. *усамљени*, *опћи* и *шотландски баптисти*, *баптисти седмог дана* и т. д. њене су кћери. Данас их има у Инглеској и Уелсу више од једног милиона.

Квекери су прави протестанти. Ту је секту основао Фоке, који се је родио 1624. године у ланчестерској грофовији. Родитељи му бјеху сиромашни, те Ђорђе не доби никаква образовања. Тек што је почео читати слова, отац га даде једном, да чува стадо. Ђорђе већ од природе бијаше шутљив и озбиљан а једнолики пастирски живот још боље утврди те особине. Он поче носити на пашу са собом и библију и с наслађом читаше је по читаве дане. Она му је била једини извор знања, али ју је знао сву на памет, тако да му је говор био пун реченица из ње. Но по што млога мјеста не разумијеваше, често би ишао у Лондон англиканским и презвитерјанским свештеницима, молећи их, да га ослободе од сумње, но они га са свим не могоше умирити и изишав од њих, стекао би неповјерење према богословији и науци у опће. Тада одреди, да сам пронађе истину и од тада настаде период његових страдања и искушења. Његову разваљеном уму и раздраженој фантазији јављају се различита привиђења. Најпослије му се учини, да је у њему „необична сила Св Духа" и божанствени глас, који му заповиједаше, да се уклони од залуталог и поквареног човјештва Тај му глас казиваше, да се може обратити Богу само, ако се са свим препороди. Од тога часа осјети Фоке, да је озго позван на проповиједање. Пошћаше и мољаше се, набјегаваше сва друштва и све му се чешће јављаше глас, који га наговараше, да почне реформу, подигне хришћанство, које се нахођаше на крају пропасти. 1648. г. у 23. години живота започе Фокс свој рад. Он раскидаше све препоне, трпљаше глад и сиромаштво и покриваше се кором. У својим бесједама исказиваше мишљења, која његови вјерни држе за темељ вјере. Он проповиједаше, да хришћани треба да Бога штују унутрашње духовно, чинећи добро, а не обредима. По његовом схваћању прави је хришћански дух, у савлађивању страсти и у љубави према својој браћи. „Питам вас, у каком ћете друштву наћи ту чисту, *унутрашњу* вјеру. У римској цркви или у протестантским друштвима? Сви су они понављено јудејство: њихова литургија, тајне, обреди, — све је то остало од јудејских церемонија, које је Исус Христос уништио. Они сви мисле, да ће мртвим ваљоским формалностима, обредима и церемонијама наћи спасење. Они изгоне из свог крила људе, који их врше, а не обазиру се на њихов поштени и племенити живот. Све њихове школе и академије шире лаж и таму, јер им је сва наука основала на спољашности, они не уче, како ће живити, већ како ће лукаво бити мудри. Слуге Господње само проповиједају о неопходности обреда, а због чега? С тога, што су ти обреди извор доходака. Ђаво је изумио плату десетине свештенству: они треба да слушају науку о моралу, па кад устреба, да је без плаће предају другима. Морал, који се плаћа, не даје користи. Ко осјећа, да се не може одати на то дјело без користи, тај не треба да га се прима. Треба да се човјек поврати у првобитну чистоту и простоту, треба уништити свађе и ратове, живети у миру, никоме не ласкати, свима говорити *ти*, не заклињати се ни пред влашћу, ни краљем, ни пред којим лицем. Правила за живот и вјеру нијесу написана, већ су у унутрашњем откривењу, у божанском осјећењу, које сврашава дух који је то писао. Свети ће Дух сићи на правовјерног и божанска ће га свјетлост обасјати; таки човјек и без свештеника може то јављати и другим људима. Сви вјерни треба да се у томе узајамно помажу; њима не треба храмова,

ни празника, ни обреда, ни пјесама црквених ни читања, ни учитељâ, ни крштења, ни причести. Унутрашњи одношај с Богом и тијесно, духовно јединство с Њиме — то је хришћанска служба!“ Тако говораше Фокс, плачући у одушевљењу, дубоке увјерен у истину својих ријечи. Јавна мјеста, тргови и поједине куће бијаху мјеста његове проповиједи, коју је увијек завршивао тиме, да он то не говори од себе, већ да га је тико научио Божанствени Дух.

(Свршиће се.)

Један предлог у погледу наплате (уџене) за дјевојке.

Пишући чланак под горњим насловом, намјера ми је да изнесем пред свештоване читаоце Бос.-Хер. Источника — а односно пред моју старију и млађу у Христу браћу свештенике један у нашем српско-православном народу врло штетан, рђав и убитачан обичај, који нам наш народ веома сатире и упропашћује, исто онако, као филоксера какав виноград, те ми као свештенику спада у дужност, да по свом свештеничком праву, положају и осјећају некорјењујем из народа све штетне обичаје и зле навике, које га у пропаст строваљују, па ко је онда одговоран и пред Богом и пред људима за то, него ли опет свештеник, по ријечима св. Писма, што вели свештенику: „Ѩщь кого изгѣзнѝши лѫкавствіе и нерадѣніемъ, мѣзда ихъ на тебѣ взискана бѫдетъ. (Поуч. свят.).

Тај штетни и по наш народ веома убитачан обичај јест: „Наплата (уџена за дјевојке) приликом њихове удаџбе!“ Заиста овај наслов — необична појава, — која ће од чуда и покора запријети и задивити сваког уопште човјека, па неће од чуда знати ништа о том рећи, осим можда то: „Па то може бити могуће само код дивљих и непросвећених народа?!, коме ја пастирским гласом довикујем: „браће и читаоче ових редака, није то само могуће код дивљих, него ли богме и код питомих! (Шта наопако, та је ли то могуће?! На жалост јест! Огрешни и безакони човјече, — потомче Јуде надајника, — зар слиједиш по његовом примјеру и стопама, те продајеш најодличније створење Божије за новац, и с' тијем га понизујеш до бесловесне животиње?! Заиста гријех, који на небо вапије!)

Да не дуљим даље, описаћу џио тај крђави и по народ веома штетни обичај, и изложити само у главном и његове крђаве посљедице, у колико сам ја могао увидити и искусити за вријеме ево мога двогодишњег рада и живота у народу.

У нас у Босни постоји врло крђав обичај, који је јако распрострањен по свој нашој поносној Босни (само негђе може бити у мањој, а негђе у већој мјери, који све у једнакој мјери постоји — „неприкосновен!?“) „да отац или старатељ дјевојке, која се удаје, захтијева од оног, који је проси уџену у новцу, т. ј. ако му онај, који дјевојку проси, дадне захтијевану суму новаџа, он ће му дјевојку и дати; или ако ју је случајно крадом одвео, то неће да се помири са њиме, док му уџену не дадне. Та свота, (уџена), која је уобичајена узимати, долази према стању обадвију странки, т. ј. ако је дјевојка од богатије куће, па има више и скупоџењенијег свога одијела (ћејиза) дотични њезин отац, стриц, брат или старатељ, захјеваће, и шљедователно узеће, већу и своту од оног, који исту дјевојку проси. А исто је тако и у другом случају, т. ј. ако дотични умрли или дочује (ако се случајно од прије чули ни познавали нијесу), да је онај, који од њег дјевојку проси имало имућнији од њега, он ће му и више зацијенити, па макар дјевојка ништа и не имала од ћејиза, на темељу чега се тај зао обичај с' правом може назвати „уџеном“, која долази до највише суме, код сиромашних: од 30—40 фор.; код средњих: од 60—80 фор.; код најбогатијих од 100—150 па и до 200 фор., осим осталих трошкова у томе погледу. Исти се новац (уџена) узима одмах при самом прошењу дјевојке (ново за готово!), јер дотични отац или старатељ дјевојке. прво пита дотичног просиоца (ако се је рађ са њиме опријетељити) прво нег што му „поштење“ — (џуну плоску-чутуру-ракије) прими „хоћеш ли ми оволико и оволико дати, па онда ћу ти у име Божије, и у име твог сретног долазка к' мени, поштење примити, и почети се с' тобом разго-

варати, о оном, што ти од мене желиш и тражиш?!“ — Дотични просиоц (у случају ако се је баш на сваки начин наумио с' дотичном кућом опријатељити) одговори домаћину, (бојећи се — ако му повољно не одговори, да ће га овај са погрдом одмах отјерати, као што се тога и дешава): „Нећемо се за новце чути!“ Домаћин чувши од дотичног повољан одговор, прими га и заповједи домаћици (са осталом чељади) да спреми вечеру и постави софру (пошто прошња обично вазда у вечер бива). Њих двојица сједну и почну пити и веселити се (као будући пријатељи; само ако се за новац погоде!?). — Просиоц, обично први понуди домаћину своје поштење и овај прими и наздрави му, а овај опет њему, и тако се обреде по неколико пута, док им ракија еглен не отвори. Уз дотичног просиоца иде обично још по један му друг, обично његов први комшија, или који увиђенији човек из села, који при том свему буде као неки свједок. Пошто се прилично ракијом понапију, на заповјед домаћина изиђе она дјевојка, која се проси, те пољуби домаћина и просиоце у руке (којом приликом је домаћин представи просиоцима, да је то та и та дјевојка, коју они са срећом — ако буде суђено — желе себи испросити, нашто се дотична дјевојка свима поклони. (Тако бива нарочито онда ако су дотични просиоци случајно из далека, па дјевојку још лично и не познају). Ту се они онда погађају и годе за исту, као год на какву сајму, док се на послетку не погоде, и дотични просиоц одмах плати погођену суму, нашто домаћин одмах предајући дотичном просиоцу — сада свом пријатељу — дјевојку, одмах теслим учини говорећи: „Досад моја била, а одсада твоја и Божија; сретна ти и дуговјечна била; старије послужила, а млађијем непркосила!“ (При овим ријечима се преко софре пољубе). Сада дотични просиоц дадне дјевојци јабуку (прстен уз нешто пара) као обиљежје, и уговоре кад ће доћи по њу, и са колико сватова.

Ето то би био у главном само опис поступка при прошењу и наплати дјевојака, а сад ћу да пријеђем и на саме пошљедице, које од тог хрђавог обичаја бивају:

1.) Момци сиромашног стања, на тај начин нијесу се кадри оженити, т. ј. док не плате дјевојку, те су ушљед тог догађаја: крађе, пријеваре и отмице према дјевојкама, при којима се трефи више пута и самог убојства.

2.) Што је дотична дјевојка дата само за новац, без да је питана од својих: да ли има љубав и драгу вољу поћи за то и за то лице? (Незнајући у том погледу, да је „брак, дјело слободне воље“.) Ушљед чега се послије у таквом браку (који и није склопљен на темељу љубави и драге воље, — што и јест главни услов, и што даје важност браку, него само за што већу своту новаца) изроде такови поводи, који знатно упливишу у доцнијем њиховом брачном животу и на сами развод брака, ушљед чега и конкубинати постају и разне друге опачине између мужа и жене, као: убијства, потајна уморства, и т. д., (као н. пр. што се је скора десио у селу Штрпцима код Прњавора).

3.) Што се ушљед тог хрђавог обичаја многе куће упропасте и у дуг стровале, јер не имајући готових новаца при руци, буду принуђени да продаду најбоље комаде од своје домаће стоке и то буд за што, које комаде послије не могу за двоструке новце купити. (Питам: зар то није материјална као и морална пропаст народа?!)

4.) Што овај обичај знатно упливише и на само раскућење, како мањих, тако и већих кућа, с' тога, што домаћин, који је испросио дјевојку за свог сина, брата, синовца, пасторка и т. д. даде за исту од 40, 80, па до 150 и 200 фор. наплате (уцјене) свом пријатељу (оцу или старатељу дјевојчином), а овај једва од те своте да $^1/_3$ даде дјевојци (невјести) за накит. Млада пак добије још приликом разиласка сватова, од сваког појединог бакшиш (у новцу дар), који према већем броју сватова, изнаша и већу своту, која може износити од прилика 30—40 фор. (пекшиша милодара од сватова), који скупа може износити суму од 80—90 фор. употреби оне обе своте прве јој године себи за накит, а кад роди по времену дијете и након једне године дана кад престане бити млада, дадне она онда сав њен накит своме ђувегији (младожењи), а овај са обе своте купи себи особац, као: говеда, овце, свиње и т. д. и с' тим почне трговати и његов капитал усаврши кроз двије до три године већи, него домаћински, а при том још и од заједничког домаћег рада се отуђи, јер хоће свој особац да што више усаврши, а двема господарима, као што знамо, не може се работати! Тако радећи, његов капитал*) с' вре-

*) прћија.

меном постане двојином па и тројином већи од домаћиновог, јер се домаћин истрошио и задужио њега женећи, подмирујући домаће трошкове и остале данџије за кућу и т. д., а овај видећи се имућнији у кући, хтео би да ништа не ради и да добије старјешинство, па чега послије почне проистицати у кући: неслога, мржња, свађа, раздор и на пошљетку домаћа „диоба“.

Раздијеливши се један од другога, млади домаћин (који је до сад иза туђих леђа пуцао) почне сада из свог самара шаш извлачити, — ушљед чега се његов капитал почиње смањивати, јер им се и пољска снага (чељад) ушљед диобе смањила, а пољски се рад са што већом домаћом снагом — задругом усавршава, ушљед чега постају сви сиромашни. (Па послије кажу, да им је нова млада несретна и т. д.!) У овој околици, познато ми је већ неколико болих кућа, међу којима је домаћа диоба из овог разлога проистекла. —

Ето, какве зле и штетне пошљедице проистичу по наш народ од овог хрђавог обичаја, којег треба што прије из народа укинути! У томе правцу је најмјеродавнија наша духовна власт — Високопреч. Конзисторија у Сарајеву, којој на срцу лежи бољитак и напредак њеног народа, која је и сама увидила и кроз то осјетили, да је тај обичај (наплата дјевојака) по народ грешан и штетан, и да га још шта више и понижава до бесловесне животиње, и да се кроз тај невољао обичај праве и домаће разноврсне злоупотребе, којима треба што прије на крај стати, те је у том својству и погледу надала свештенству и своју врло цијењену окружницу од 23. Фебруара 1895. бр. 231. расипитујући свештенство, који би по њиховом мишљењу најоодеснији начин био, да се тај обичај укине о чему ће ја овдје по мишљењу како може, тако и од већине свештеника Прототрезвитера Пријаворског узгредно коју да проговорим.

Начин пак, који би најподеснији био, да се тај хрђави обичај укине, по мњењу, како може — као што рекох — тако и више свештеника овога Прототрезвитерата био би тај: да се свака плаћена дјевојка (односно за новац купљена) нарочитом наредбом Високопречасне Конзисторије дотлен вјенчати не смије, док се исти новац (уцјена) не поврати оном чији је. Не буде ли се дотични тој одредби конзисторијалној покорио, да се исти политичкој власти пријави, која би по истој наредби пљедовала (што такође Високопреч. Конзисторија треба да наради код вис. земаљ. владе, која ће као старатељка успјеше о благостању својих потчињеника то и сад, као у увијек у обзир узети, и своју благонаклону наредбу у погледу тога политичким властима издати, јер се то тиче не само „моралног“ него и „материјалног“ бољитка народног) те од дотичног новац повратити, и предати га ономе чији је. Тако би то трајало само из почетка, док би се народ од тог хрђавог обичаја одучио, на кога се и сам народ врло жали (јер трпи због њега врло хрђаве пошљедице!), те се надамо и желимо заједно са народом да ће милост наших предостављених власти обилно се излити на овај предлог, и да ће се постарати, да се овај по народ штетни обичај што прије укине.

Завршујући овај чланак, мислим, да ће исти одзива наћи и код остале моје старије и млађе у Христу браће свештеника, који су дуже времена у народу проживили, те су по томе од мене искуснији, те да ће сви — може бити — у овом погледу јавити опширније од мене, а ја их у тој жељи поздрављам Христовим ријечима: „Дјелите, дондеже свѣтъ имате!“*)

У Вучанима 21. јула 1895.

Стево С. Поповић,
свештеник.

*) Уредништво очекује и од других свештеника њихова мњења о том. Ред.

Крунисање у Москви.

Крунисање руског цара и царице обављено је 14. маја на најсвечанији начин. По свима улицама, којима је свечан поход пролазио правила је војска непробојан шпалир. Пут од Кремљске палате па све до Успенске цркве био је застрт црвеним платном, све цркве које је цар са царицом посјетио, биле су опкољене од гардиста са голим сабљама. Трибине су биле препуне гледалаца, особито женских, којих је много у народном одијелу било.

На црквеним торњевима, на свима прозорима и крововима слегао се силан љубопитан свијет.

По слободним просторима бјеше такође мноштво свијета, особито су јако падале у очи сеоске старосте из свију крајева големога руског царства, а било их је 600 стотина.

Чим се цар из двора помолио, засвираше музичке капеле руску народну химну, звона са свију цркава почеше свечано звонити а безбројна маса народа клицаше громовито: ура! Бурни усклици стишаше се тек онда, када цара и царице нестаде испред очију одушевљеног народа.

Када се цар и царица послије свечаности опет показаше, пењући се уз црвене степенице, што у Кремљ воде, громки узвици одушевљења и радости поново се захоришe, па када још на горњем степену засташе и главом благодарише народу, онда узвицима не бјеше краја. И по свима осталим дијеловима вароши владаше свечано расположење. Када су рика топова и јека звона објавили да је извршено крунисање и миропомазање цара и царице, преламао се ваздух од громогласног „ура!“ При свечаном крунидбеном обједу, сједио је цар међу објема царицама, с десне стране цареве сједила је царица удовица а с лијеве царица Александра.

Када је при уласку цара и царице у Успенску цркву, пјевачки кор отпојао пјесму, попе се сиједи митрополит петроградски Палади је до престола царева, поклонивши се пред њиме, позове га, да пред свима православнима призна вјеру православну. Докле је цар јасним и чврстим гласом читао „Вјерујуˮ у цркви је владала мртва тишина. Пошто је примно благослов и пошто је прочитано св. еванђеље, заповједи цар да му се огрне пурпурни плашт. Митрополити петроградски и кијевски помоћу асистента великога кнеза, пребаце пурпурни плашт преко царевих рамена. По том приклони цар главу, а сиједи митрополит Паладије благосиљајући га положи своје руке на цареву главу и очита више молитава. И сад је тек настало право крунисање. Цар узе велику царску круну, коју му по заповијести његовој додаше, метну је на своју главу и тако слушаше говор сиједога митрополита, опомињући цара на његове велике владалачке дужности. Затим узе цар скиптар у десну, а државну јабуку у лијеву руку, те, украшен тако свима знацима земаљске моћи, замоли царицу да приступи. Цар положи скиптар и државну јабуку на кадифени јастук. На златном извезеном црвеном јастуку клече царица пред царом. Цар скине круну са своје главе, додирне њоме главу царичину, у знак, да и она има удјела у највишој земаљској моћи, по том метне круну опет на своју главу. Затим метне цар својом руком супругу својој малу царску круну, која је блистала у драгом камењу, на главу. Силан утисак овладао је свима присутнима, када је цар узео царицу за руке, себи је подигао и у уста је пољубио. Сад и царицу заогрнуше пурпурним плаштом. Са кора јекну молитва за дуг живот царских супружника, сва звона зазвонише а 101 топовски метак објави народу да је чин крунисања обављен.

Цар и царица приме честитке свештенства и присутних кнежева и кнегиња. Кад умукну јек пјесама, громки глас звона и рика топова, клече цар и очита стару молитву руских царева, у којој цар призива милост Божију, да му подари ум и снагу да би могао по вољи свемогућега а на добро повјереног му народа владати. Снажни глас царев разлијегао се јасно по грдним просторијама саборне цркве, а хиљадама свједока јасно је чуло овај завјет царев.

После ове цареве молитве, клече митрополит а за њим сви што у цркви бјеху, само цар је стајао. Митрополит у име читавог народа очита молитву за цара а завршио је са честитком цару. Уз звоњење звона отпјева кор пјесму, после које отпоче св. литургија. За вријеме литургије скинуо је цар круну а сво свештенство се повуче у олтар, двери се затворише, те присутни не могоше видјети припрему за св. миропомазање. Послије неког времена — међу тим се свештенство, које је слушало св. службу причестило — отворише се двери и два епископа јавише цару, да је сад на реду св. миропомазање Цар сиђе са својом пратњом пред олтар, она се уклони: цар клече, царица остаде међу престолом и олтаром. Сиђеди митрополит петроградски мироноше цара малим златним копљем по челу, очима, носу, устима, ушима, прсима, и рукама, по том цар стане на десну страну олтара, да би начинио царици мјеста пред олтаром. Митрополит миропомаже сад царицу, али само по челу. За сво вријеме миропомазања непрестано се појало, и ово је тек онда престало, када звона и топови поново огласише, да је цар као поглавица руске цркве миропомазан. Послије миропомазања уђе цар у олтар и тамо прими св. причешће по пропису, као што га свештеница примају, да-

рица је пред дверима као и сваки други свјетовњак св. причешћа. Када се послије причешћа цар и царица вратише на престо, поклони им се свештенство и сви остали три пут. Пошто је прочитана молитва за цара, царицу и владалачки дом, завршена је ова свечаност побожном пјесмом. За вријеме цијеле свечаности развијено је било право источњачко велелепије. По закључном реду отидоше цар и царица из Успенског сабора у Архангелску цркву, да тамо очитају уобичајене молитве.

* * *

Како је моћан владар руски, свједочи најбоље манифест цареви, који је истог дана, када је крунисање обављено, прочитан. Осим силне суме новаца, које је разним културним и просветним заводима поклонио, осим што је помиловао много осуђеника у Русији и Сибирији а некима доживотне казне смањио, *отарашта великодушно по свој огромној Русији сву заосталу порез, а свакоме још од сада па за 10 година смањује порезу на земљу у половину.*

„Ново Време"

Балкан,

јединству и братској слози. Свеска прва. Уз судјеловање многих пријатеља сједињења црквa, издао Др. Александар Пл. Брешћенски Загреб 1896.

Његово Блаженство Папа Лав XIII. ревно и беспрестано ради на томе, да се источна и западна црква споје у једно. Осим познате „Еницикликe", ето је покренут и лист, који у својој првој свесци доноси „Писмо браћи Србима", од пресвјет. надбискупа Врхбосанског г. Штадлера папиног *„комисара"*, којим позива све, а особито нас Србе у Босни на сједињење. Онда лист тај у главном доноси одговор на синодалну окружницу цариградског Патријарха, штампану и у нашем листу у децемберској свесци од прошле године, побијајући наводе васељенског Синода у 9 тачака, молећи се на крају пречистој „Дјевици" Марији, да нас доведе „к пресветоме срцу" божанског сина свога, те да се у томе „божанском срцу" **нађемо, загрлимо, сјединимо и сједињени останемо!**

Захтјеви „ревносних" покретача листа „Балкана" нијесу Бог зна како велики. Они нам признају многе православне обреде, признају и допуштају славенску литургију, дозвољавају и св. причешће под оба вида, само би хтјели, да ми признамо *власт Папину, чистилиште, умјетак у Символу вјере, „и от Сина"* (Filioque") *и неоскрвљено, безгрјешно зачеће „Блажене Дјевице Марије"*.

Ми се нећемо упуштати у опширније одговоре тијех предлога. Нека позваници чине своју. Нека моћна и православна Русија, Грчка и православни исток преговарају о томе; а ми од своје стране можемо отворено тврдити, да тај покушај браће римокатолика и моћних њиховијех фактора неће никакве стварне користи донијети. Ми знамо, да је римокатоличка црква постала од православне; ми вјерујемо, да је православље на истинама еванђелске Христове науке основано; ми смо увјерени да наша св. црква тврдо чува и држи све оно, што је на вселенским и помјесним саборима богомудреним људима утврђено, ми се у свему држимо св. писма и св. предања и у томе смо, фала Богу толико тврди, да ни једног нашег најпростијег православног члана од његове вјере *ништа* одвојити не може. Ми се у рачуну сигурно не варамо, а ако неки појединци и забасају, ти ће бити прије *ништа*, него ли прави приврженици римокатолицизма и њиховог учења. Шта више, да православни располажу и у пола онаквим материјалним средствима, као западна „Propaganda de Fide", они би на против привукли себи и безброј посљедователа западне цркве. О придобивању и обраћању православних у римокатолицизам, и досад се радило, а ради се ето и сад служећи се свима могућим средствима, па какав је успјех постигнут? Која заљубљена дјевојчура, који пуки сиромашак или невино дјетенце буде заведено, али то је тако незнатно, да се то једва и примјетити да. Нека би наше свештенство отпочело и у пола радити око обраћања римокатолика у православље, па би видили, да би ми већи успјех постигли, ма да не располажемо ни умном ни материјалном снагом, као наша браћа римо-

католички свештеници. Код нас нема тако финих изузних богослова, али ријеч једног православног „попе“ толико је снажна, да се лијепи уз срца предане му пастве. Ми нијесмо фанатици, ми неоговарамо, неисмијевамо и не хулимо вјеру ничију, па је и опет наш народ одан своме, а туђе не воли.

Ми за сједињење нијесмо. Ми и на даље остајемо вјерни вјери наших праотаца, вјери самога основаоца и утемељитеља Сина Божијег Исуса Христа, свештеним установама и св. предању, а ко ће нама, ми га радо примамо у сједињење, *али само под једном и невидимом главом Пастироначелника Христа, под обредима цркве православне, не мијењајући догме вјере ни у чему!*

Ако је браћи римокатоличке вјере стало до вјерског проширења, нека на првом месту покушају привести себи милионе протестаната и других секта, који су ту вјеру напустили, нека свој дјелокруг рашире на незнабожачким и нехришћанским народима, а нас треба на миру оставити. — По њиховијем наводима, ми се вјерски не развијамо; али то нам ни нужно није чинити, јер смо у такој вјери која је довољно сама по себи чврсто основана, добро уређена и темељ ће јој остати нерушим, на вјековјечита времена. Мање воде теку у веће.

Црта с „Миленијске изложбе“ у Будимпешти.

Згодна прилика пружена је и уреднику овога листа, да види *миленијску изложбу* и то у најсвечанијем чину њеног отворења, обављеног у суботу 20. априла (2. маја) о. г.

Мађарски народ под својим јуначким вођом Арпадом дошао је из азијатски предјела на јевротско земљиште прије 1000 година. Са свечаном успоменом и прославом хиљадугодишњег опстанка у земљи, ће тај народ сад настањено живи, скопчана је и ванредно уређена изложба: старина, вјештина, знаности, умјетности и свијех земаљских производа. Посматрајући све то, признати је, да је народ мађарски и у опште народи Угарске круновине у својој култури лијепо развијао се и напредовао. То сведочи и сама изложба, у којој се отворено да видити, какав је био тај народ прије 1000 година, а какав је опет сад. Треба разгледати старине, ношњу, старо оружје и ратну опрему њихову прије 10 пуних стољећа, па онда данашње вјештине, машинерије и остало, и та разлика сама ће нам показати, да су досељеници славног Арпада људи вриједни и потпуно способни за свјетску културу. Посматрајући све, што се на будимпештанској изложби видити може, простом посматрачу мора ум да стане и у чуду мора сам себе запитати; је ли могуће, да такво што људи стварати могу?! Човјек све то видити може, али све запамтити и описати, просто је немогуће.

Најсвечанији чин, био је свечано отварење саме изложбе. На томе мјесту, управ у средини изложбених зграда и пред главним павиљоном мађарским на повећем простору подигнута бијаше у средини величанствена узвишена трибина (шатор), а наоколо одређена мјеста за: Министре дипломацију, магнате, високе достојанственике земље, новинаре, депутације и т. д. Особито је лијепо било погледати високе личности у старој народној ношњи златом, сребром и скупоцјеним камењем украшеној. Простор је био сав начичкан хиљадама приступним картама позваних личности. Наша босанско-херцеговачка депутација одликована је мјестом уз сами царски шатор. Тачно у 11 сати прије подне, засвира војничка музика царску Химну и на трибине се појавише Њихова царско-краљевска Величанства Цар Франц-Јосиф и Царица-Краљица Јелисавета са својом високом свитом. Урнебесном „eljen“ и „живио“ не бијеше краја. Са мном је владало неко необично душевно расположење, јер је то први случај, да обљубљеног владара гледам; а боме и остало све, што човјек око себе гледа, није обична појава-нити се то тако често у животу вида.

Његово Величанство поздравио је угарски министар трговине јасним и звонким гласом, нагласивши значај хиљадугодишњег славља по културни напредак земље и народа. Говорник је више пута прекидао са клицањем Његовом Величанству, а на крају поздрава, извољело је Његово Величанство одговорити на поздрав и, уз звоњење црквених звона и пуцњаву топова, прогласити изложбу отвореном.

Сједином украшен владар, задивљује свакога његовом управ младачком окретношћу, говором и држањем, тако, да би човјек рекао, да му још нема ни 40, а овамо скоро му се навршује 66 година по народе Аустро-Угарске Монархије срећнога му живота.

Са отварањем изложбе, скопчане су разне земаљске и народне свечаности и те ће се низати једна за другом све до краја мјесеца октобра о. г. За вријеме мога бављења у Пешти видио сам даље и ове свечаности:

У недјељу 21. априла, била је сјајна црквена парада у цркви св. Матије у Будиму. Хиљаду кочија било је у тој паради. На многим колима златом и свилом окићеним сједила су по 4 лакеја. 300 принцеза и дворских дама било је обучено у најбогатије одијело, које вриједи по 100.000 фор. У цркву су имали приступа, осим цара, царице, патријарха Бранковића, владике Мађаревића и неких наши угледнији депутираца, међу којима је био у дични војвода Мато Врбица, све сами магнати у народном одијелу златом и драгим камењем искићеним. Кардинал, бискупи и свештенишство дочекали су цара пред црквом и довели га пред олтар. Свечана служба божија трајала је $1^1/_2$ сат са поздравом управљеним на Његово Величанство, односећим се на просјетно стање земље под бљаготворном владавином Његова Величанства.

22. априла у вече Будимпешта је сва горела као у ватри осивјетљена највеличанственије. Улице су се таласале од непрегледног свијета, Промет с колима био је обустављен а тако и с трамвајима. Богат, диван царски ватромет паљен је испод царског дворца по брду у Будиму, што се такође описати неда. Топови су грували с Бидинског града и с лађа на Дунаву. Франц-Јосифов кеј поред Дунава био је притиснут не прегледном густом масом свијета, коме се броја ни есапа незна.

23. Априла у 9 сати прије подне, Његово Величанство. држало је сјајну војничку смотру у Будиму на коју је позвана и наша бос.-херц. депутација. У 20 каруца извела се, добивши најугледније мјесто, с кога су се могле све трупе и цијела војничка ратна опрема, као у чашу посматрати. Његовом Величанству биле су у пратњи четворе дворске кочије, у којима се возило Његово Величанство Царица и Прејасне Принц зе уз многобројну височајшу пратњу. По пољани било је симетрично распоређена војска: 25 батаљиона пјешадије, 12 ескадрона, 16 батерија по 4 и 2 батерије по 6 топова и 12 санитетских трупа. Сат и по трајало је прегледање војске и маршираше батаљиона испред Његова Величанства уз свирање војних музика. Сваком старјешини батаљијонском, отпоздрављало је Његово Величанство салутирањем. И долазак и одлазак Прејасног владара, поздрављала је бос.-херц. депутација са дуготрајно: Живио!

Његово Величанство гледао сам сваки дан при посјети овог или оног дјела изложбе или у мимопролажењу, ђе Га је непрегледна маса народа разног занимања ушпалирана на обје стране пута, куд је имао проћи, дочекивала и бурно поздрављала, а особито у Сриједу 24. Априла, кад је изволео посјетити наш босанскохерцеговачки павиљон. Сам Преузвишени Министар Калај са поглавицом наше земље Преузвишеним Бароном Апелом дочекао је Његово ц. и кр. Апостолско Величанство пред главним улазом и поздравно у 1 сат по подне. Наша депутација, чиновништво, хоџе, дервиши и дјеца, заузели су фронт са мноштвом страних гледаоца. Цара је депутација дочекала са громогласним: Живио! Његово Величанство при уласку у павиљон, изволело је најљубазније ословити: Мостарског и тузланског Митрополита, затим сарајевског начелника и подначелника и још наке угледније особе. Прегледање бос.-херц. павиљона трајало је читав сат и онда је најмилостивији владар прошавши кроз зграду, у којој су изложена дрва и животиње наших покрајина и зграду, у којој домаће дјевојке ћилиме и платно ткају, удалило се кроз кафану Хаџи Шабана-сарајлије, испраћено громогласним клицањем.

25. Априла изложбу нашу изволело је посјетити Његово Величанство Царица и Краљица Јелисавета, коју је занимала израда домаћег платна и ћилимова. Ове најрђе и највише прејасне посјетноце предводили су по изложби наши вриједни директори земаљске владе, тумачећи сваки оно, што у његову струку спада. О нашим депутирцима водили су бригу окружни: сарајевски, доњотузлански и травнички престојници, а за највише наш омиљени пријатељ, владин савјетник госп. Коста Херман као управитељ бос.-херц. изложбене канцеларије. Хвала им!

У депутаци су били: мостарски и тузлански Митрополити Серафим и Николај, војвода

Маше Врбица, начелници Босне и Херцеговине и друге угледне личности, а од свештенства *само* бањалучки Прототреавитер Вид Ковачевић и млади невесињски свештеник Говедарица, кога је Његово Високопреосвештенство Митрополит Серафим извољело у Пешти одликовати *грчевим појасом*.

Митрополити и неки од депутираца предвођени нашим дичним окружником Бароном Молинаријем, били су 25. Априла на ауденцији код Његова Величанства, а 26. у 3 сата по подне на обједу дворском.

На изложбеном простору има око 240 разних зграда, од којих се одликују угарски павиљони: старина, умјетности, вјештина и домаће индустрије: онда је на реду хрватско-славонски павилон, у коме су изложене старине из фрушкогорских манастира, па онда ће сваком запети за око босанско-херцеговачка изложба: минерала, рудних радова, слика, техничких радова, цртарија, папира, књижевних дјела, збирке радова за умјетност, свилене тканине, посуђа, радова централне земичке казнионе, творнице сафуна, дионичког друштва, творнице пива, вина, гајтана, изложбе Браће Векића, збирка разног пољског и вртларског сјемења, воћа, ракија и пекмеза, пчеларске подрумске и млекарске справе, разне врсти дувана, разне поштене људи у земљи, изложбе дрва, животиња, риба итд. итд. *)

*) Фронт главног босанско-херцеговачког павиљона заузет је дућанима, у којима се продају разне куџунџиске ствари, платно, ћилими, посуђе бакарно, земљано и т. д.

Посјетилац пештанске изложбе има много видити, а има се и чему дивити. Занимљиво је погледати, зграде старог историчног села, па онда стари Будим (Ós Budavár), у коме је подигнута красна џамија са мухамеданце, старе куће са мушебацима и дућанима. У овом дијелу изложбе, рекао би човјек да је у чисто турском једном мјесту, с тога се наши људи задржавају најрадије тамо. Поред свега тога, има разних мјеста од којих се човјек не може да отрне, мјеста за забаву, као: театар, велики циркус, баште са разним животињама, африканцима и кинезима, подземна жељезница, луфтбалон пењући се у ваз 600 метара и веће 14 особа, вожња по језеру, опера, оријум, велике гостионе и кафиће са разном земаљском пошћом женскадије, добрим јелом и пићем и т. д.

У једном повећем здању до изложбе, смјештена је слика Мункачева, која приказује долазак Мађара у ове земље са њиховијем војсковођом Арпадом. Вјештак је радио на тој слици пуних 14 година и човјек се томе дјелу дивити мора. Ко год оде у Пешту неби требао проћустити, а да не види то скупоцјено умјетничко исторично дјело.

Пешта је друга престоница Аустро-угарске Монархије. Броја око 600.000 душа. Сама та варош има 1486 улица. Сва је испрплетена електричним и коњским трамвајима. Главне су јој улице: Андрашијев трг, Керепешер, Деакова и Гавела улица и Франц Јозеф Кеј. Од свијех фијакера и свјетске гушуље да те уши заглуше. Фијакерије су дипломирани и врло вјешти људи у свом занату, а друкчије неби ни смјело бити у толиком метежу. Подземна жељезница стала је $3^1/_2$ милијуна форинти. Има 7 штација и на свакој су подигнуте по 2 порцеланске зграде за улаз и излаз. Разумије се да је повјешту тешко наћи се у тако једном њекем свјетском мјесту. Говоре се мађарски и њемачки, а по ђешто и српски и румунски. Пошту и Будим раздваја Дунав, на коме има величанствен мост, а за прелаз служе и друга два моста и дампфи. У Будиму је краљевски дворац, а сад се нада и епископска резиденција.

У једном овога листа имао је част посјетити Његову Светост Патријарха српског Георгију Бранковића и Епископа Мађаренића, Текелијанум и српску пештанску цркву. То је све, што се могло за 6 дана боравка овамо видити и сазнати.

Нека је и на овом мјесту изречена усрдна и велика хвала Његовој преузвишености Министру Калају и нашој високој земаљској влади, који су са овом и овако лијепо уређеном изложбом босанско-херцеговачких производа и умјетности извољели и страном свијету показати, да и ми знамо радити и да смо за 17 година српске управе учинили лијеп корак у просвјети и култури. Тако је било досад, а одсад се можемо надати и бољему.

Божанско цвијеће.

(Поезија у прози).

Било је тамо — гдје вјечна радост сја — на исплаканом оку овога свијета. — —

Било је тамо — гдје је сваком — праведном створењу — мјесто приправљено — —

Било је у дивном небеском перивоју, кога називамо — рај. —

У вријеме кад су херувими, пред пријестолом Вишњег — појали јутрењу пјесму — одлучи се један анђео — по свршетку те пјесме — и пође рајском стазицом која је водила до врата рајских . . .

Отвори златна врата — погледа доле на земљу. — — Око му ороси суза, која се скотрља низ сјајно анђелско лице — и потону доле кроз свемир . . . .

„Па хајде сузо — проговори анђео — тамо си и стечена!“

Суза је трчала, кроз неизмјерни простор, те растргана на небројено милијона атома — спала је на земљу.

У тој сузи — као и у свакој другој — било је тајанственога — нешта божанскога — нешта надприродног — што људски ум не може докучити. Свако мјесто — гдје је и најмања капљица пала — обрасте љубким — као мајчин осмјејак — и мирнљавим — као праведникова душица — цвијећем.

То цвијеће прозва Бог по своме имену — живи створови на земљи — назваше га — босиље.

Ово нас цвијеће прво помилује по невином челу — — а прати нас и на посљедном часу до врата рајских — гдје нас преда у руке своме родитељу. . . .

Благо томе ко срцем познаје онога анђела — и чија се душа одјева у оној сузи — из које је ово цвијеће постало!

Лело Уничић.

Седам веселија пресвете Богородице.

Прибиљежио: **М. В.** свештеник у Вардару.

Прва веселија кад се је Христос зачео; друга вес. кад га је поносила пресвета Дјева Богородица у своме трбуху девет мјесеци; трећа вес. кад га наје; четврта по Витлејему; пета вес. кад три передарја принесоше; шеста вес. кад се Христос на небеса васкрсо; седма вес. кад је Христос своје мајке душу изнио у њедрима пред Бога на небеса из тијела. То и рекла пресвета Дјева Богородица светоме се Томи апостолу обећала, св. Тома апостоле кои би био мој вјерни ришћанин или моја вјерна ришћанка, да спомене ово моји седам веселија 3 пут из јутра 3 пут у вече, ја би му се на његовој смрти показала душу покрила од нечастивога ђавола, анђелу предала, своме се сину за њу умолила.

Разно.

Госп. Симеон Мајсторовић, јеромонах манастир Гомирија, промовиран је на загребачком свеучилишту *за доктора права*. Положив, прије неколике године, сва три ригорова правничка са одличним успјехом, свршио је и богословски факултат на свеучилишту у Черновици, а сада ће се пријавити и за доктора теологије. — Овај ваљани даровит човјек син је Моје Мајсторовића управитеља Протопресвитерата у Лици и нећаке зворничко тузланског Господина Митрополита Мандића, а брат од тетке славном Николи Тесли.

Госп. Мајсторовићу честитано тај ријетки успјех од свог срца, желећи му једино још здравља, кога му је тешко штурирање нарушило. Живио!

Српско црквено пјевачко друштво „Гусле" њих око 80 душа из Мостара стигло је у Сарајево засебним возом На Духове у 5 с у вече. Дочек је био изванредни велики. Наше пјевачко друштво „Слога" и многи народ дочекао је госте код дуванске фабрике. У цркви је био свечан молбен за „путешествујуће". У вече је било приређен у овдашњој касини свечан банкет, на коме је било 200 особа. На банкету је пало више лијепих и заносних здравица. Друштво је у Понедељак пјевало одговор божје службе у новој сарајевској цркви, а у вече је била забава са преставом: „Смрт краља дечанског". Програм су изводили „Гусле" и „Слога" узајамно, а престављали су чланови „Гусала". — У томе су друштву били кита дичних мостарана већином у народном херцеговачком одијелу. Свијет је гомилама врвио по улицама, само да их види, а доиста имало се шта и видити. Здрави, лијепи, млади, учтиви и угледни људи задивљавали су својом појавом сваког. Пјевање тога друштва лијепо је толико, да су све пјесме за забави морали два, а неке и три пута на позорници поновити. Друштво „Слога" одликовало је своје драге и штоване госте сребреним и лавореним вијенцем, а дивје дјевојке красним пукетима разноврсног цвијећа, што је све припраћено са умјесним поздравом и отпоздравом.

Свечану забаву одликовао је својим присуством Преузвишени Барон Кучера са супругом

бароницом и многе више и ниже личности. Мјеста су била сва заузета.

На забави су читани брзојавни и поздрави, којих је било много и једном и другом друштву управљено. Комад се свршио у $2^1/_2$ сата по поноћи, а весеље и играње трајало је до 6 сати у јутру. Све је ишло по утврђеном програму и надмашало је свако очекивање. Гости су били распоређени по кућама сарајским. У Уторак духовски отпутовали су цијењени гости у Мостар у $11^1/_2$ сати пр. подне испраћени „Слогом" и многим домаћим свијетом уз бурно клицање од обје стране. Српско црквено пјевачко друштво „Гусле" заиста је дика и понос кршне херцеговине. Сарајлије ће га се дуго спомињати. Слава и хвала друштву „Гусле"!

На Духове о. г. Госп. Иван В. Поповић, уредник „Сарајевског Листа" славио је двадесет петогодишњицу свога новинарског рада. Госп. Поповићу желимо сваку срећу, као особи, која свачије поштовање доиста и заслужује. Живио!

Изабран за владику. Архимандрит крушедолски Впречасни Госп. *Гаврило Змијановић* св Синодом изабран је 6. маја о. г. у Ср. Карловцима за вршичког Епископа. Овај високоуважени Господин служио је прије неколико година као војнички свештеник у Босни и Херцеговини. Познајућм га као особу пуну љуцког карактера и иначе обдареним многим врлинама, радујемо се Његовој срећи, честитајући Му велики сан архијерејства. Живио св. Владико!

Из двора царског у Петрограду пренешено је у Москву 14.000 кила златног и сребреног посуђа за царску трпезу при гозбама о крунисању цара Николе. Доиста богата гозба!

Српско-правосл. Црквн. школска Општина у Прњавору приредила је на Ђурђев-дан о. г. храмовску забаву пјесмом, деклемацијама и позоришним комадом „Владислав". Чист приход иде у корист школског фонда.

Бугарски кнез Фердинанд посјетио је 25. априла о. г. Српску престолницу Биоград и краља Александра. Сусједни владар био је изванредно свечано дочекан и ваљано угошћен. Добри одношаји овијех двију земаља, весели ће сваког патриоту српског и бугарског народа.

Против зубобоље Др. Дарвис препоручује да се прст замочи у свјежу воду, а потом у прашак кинина и да се 2—3 пута протрљају десни око зуба, који боли. Овај љекар наводи да је то опробано срество, које је увијек успјешно дјеловало.

Окобоља. Гљиве с пања зовиковог наквасити у чашу препеке и сваког сата мијењати завој на очима, изванредно је срество особито против запалења очију. То је срество опробано, и помогло је једном дјетету које је три мјесеца са отеченим капцима просто слијепо било.

Број 44.

сх. пар. арх.. 96.

Дар варошкој цркви.

Синови и кћери пок. Миће и Петре Ђукић из села Смрековице, завјешташе и поклонише на дан 25./4. т. г. за спомен својим родитељима светој богоматери цркви у Варешу једну башчу — шљивик у селу Заложју, у вредности од 50 форинти.

Перо Горанчић тежак и посједник из села Жижака, при својој слабости, молитви и духовним совјетима, пастира богоматере цркве, придори на дан 19/5 т. г. св. богоматери цркви Варешкој, за спомен и усрдне молитве Вишњем творцу, своту од 50 фор. у готовом новцу.

Нека је усрдна хвала синовима пок. Миће Јови и Станку, Мари Анни и Анђи Ђукићу, а тако исто и Пери Горанчићу, који се тако сјећају, св. богоматере цркве, као и топло уважавају, високо цјене и држе, ријечи и совјете својега духовнога оца и пастира, којега се молитве пред лицем св. богоматере цркве вазда топло узносе, и узносиће за своје вјерно стадо, а на особ приложнике светога храма.

срп. прав. пар. уред Вареш 19./5. 96.

Поп Јован.

Књижевне вијести.

Папа није наследњик св. Петра, с талијанског превео Љубомир Нар. Влачић свештеник. Цијена 50 новчића.

Српска богословија у Призрену спојена са учитељском школом постоји 24 године. У тој богословији три су приправна а три богословска

разреда. Школа та има 10 наставника, од којих неки су получили више образовања. У прошлој години походило је ту школу 210 ђака, највише из Старе Србије, а има их и из Србије, и Црне Горе. Завод се издржава фондом добротвора српског Симе Игуманова.

Турски Коран преведен је на српски † Мићом Љубибратићем-херцеговцем. Књига има 476 страна и може се добити у Биограду код Г-ђе Маре уд. Љубибратић. Цијена је књизи 1 форинт.

Извештај учитељске *и ш њом спојене нар. осн. дјечачке школе у Сарајеву* за 1895. Ова школа има 16 наставника. Учитељску школу у прошлој години посјећивало је 78 ученика, од којих су 21 православни, 38 римокатолика и 19 мухамеданаца. Дјечачку осн. школу полазило је 205 дјеце (31 православни, 116 римокатолика, 51 јеврej, 4 мухамеданца, и 3 другијех вјера).

Из извјештаја овдашњег одбора за болесничко и подупируће друштво дознајемо, да је свршетком прошле године друштво имало 507 чланова. Друштвени иметак изнашао је у прошлој години 15.853 фор. 37 новч. — Ко се упише за члана овога друштва плаћа 80 новч. мјесечно (Уписнина 1 фор.) и за то добија у случају болести: потпору, бесплатно лекара и 25% попуста на медецинама; а у случају смрти, и бесплатну пристојну сарану.

Тежак илустровани лист српског пољопривредног друштва. Излази једном у седмици. Цијена му је 5. фор. ђаци га добијају у пола цијене. Претплата се шаље горњем друштву у Биоград. Наше свештенство требало би да га држи.

Јавне благодарности.

Честита госпођа Василија Петровић, супруга господина Петракије Петровића у Сарајеву, пострекнута са Хришћанском побожношћу и правим српским родољубљем даровала је нашој ново-подигнутој цркви Храма св. апостола Петра и Павла у селу Притоци (код Бихаћа) једно красно црквено „одјејаније“, које смо други дан Васкрсенија примили.

На том великодушном дару како од стране моје, тако и од стране свију мојих парохијана изриче се овијем побожној даровательици најтоплија благодарност.

Свемогући нека је још много година поживи у повољном и веселом здрављу заједно са добрим супругом и милом дјецом њезином.

Притока, 11. априла 1896.

Василије Ковачевић,
парох приточки.

Чистосрдачан, без хвале дар и беспријекорна помоћ, достојни су јавне благодарности.

Овакову благодарност најтоплије изјављују потписани испред народа жљебачке цркве честитом брату Србину Николи Вујићу, трговцу из Ваљева (у Србији).

Он се нашао, по хришћанском осјећају и побожности побуђен, те је даровао и послао сиротном, новоподигнутом храму, родног мјеста свог, Жлијепца парохије, једно звоно, од 101 килу тежине, које ће гласити и на молитву звати, и вазда му браћу парохијане на захвалност опомињати.

Живио нам брате Никола! И Бог да тебе обдари благословом својим, за побожан и сретан, дуг и повољан живот!

У Жлијепцу, 26. марта 1886.

Одборници:

Јанко Јевтић, **Ђоко Ристић,**
Јевђо Продановић, **Теодосије С. Поповић,**
парох факовићки.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину, благоизвољела је најмилостивије подарити за нашу цркву једно Евангелије, један Апостол и Октоих први и други дио.

Даље приложише за исту цркву: Митар Божић из Хрга један полијелеј у вриједности 29·25 фор., Анђа Стакића из Хрга једну литију у врјед. 26·50 фор., Нико Петровић из Свињашнице један чирак за ђаке у вријед. 4·25 фор., Манојло Стакић такође један чирак за ђаке и два мала чирака у вријед. 5·35 фор., г. Јустина Димовић, супруга овдашњег учитеља три бијела стихара за ђаке у вријед. 9 фор., Стоја Стакић и Јефимија Ђурић по један чирак за ђаке, врјед. по 2·50 фор. и Никола Марковић из Пурачића, који је овдашњу цркву 1879. и

засновао приложио је 2 чирака за трпезу врјед. 2. форинта.

Даље приложише: Благоје Ђурић Василије Стакић и Аница Тодоровић по 2 иконе; а Манојло Стакић, Радо Софрић, Јела Стакић и Јока Савић по 1 икону, вред. по 1 фор.

Осим тога приложише у новцима: Марко Станаовић из Хрга, за спомен супруге Јеле и снахе Јефимије прил. 22. фор. Саило Цвијетиновић за спомен супруге Петре 12 фор., Нико Николић за спом. оца Станка 10 фор., Марко Савичић за спомен супруге Јеле и кћери Илинке 10 фор., Анђа Стакић за спомен сина Милоша 5 фор., Божо Врачевић за спомен своје дјеце 4 форинте.

Усљед тога подписана црквена општина, сматра светом дужности овим путем изјавити своју најдубљу благодарност и најусрднију захвалност на првом мјесту високој земаљској влади, као првој ктиторици наше сиромашне цркве, којој су горепоменути дарови цијело имање и једини украс — а такођер и осталим приложницима, за које молимо милостивог Бога, да им за њихове прилоге иљадоструко накнади, а у сврху, којој су их намијенули, да им Бог да живим здравље, а мртвим вјечно блаженство.

У Хргама 1. Јуна 1896.

благајник: **Митар Божић.**

Предсједник општине: **Ристо Стакић,** свештеник.

Висока земаљска влада, за Бокну и Херцеговину, благоизволела је придорити нашем светом храму: 1 Еванђеље, 1 Апостол и 2 Октоиха.

Од стране српско-православне црк.-школске општине изриче се високој влади најсрдачнија захвалност на таком високом дару, са којим је наш св. храм украсити извољела, Живила!

За српско прав. црк. школску општину,

Санскимост. пресједник: **Лука Тошић.**

Преко овдашњег котарског предстојника г. Форкапића, наша преузвишена Висока Земаљска Влада за Босну и Херцеговину, благоизвољела је по својој дарежљивости и неизмјерној милости и нашој ивањској цркви даровати шљедеће књиге: 1 еванђеље 1 апостол и 2 књиге (I. и II. дио) октоиха.

Ниже потписани у име цр. општине и у име овомјесног народа, изјављује нашој даровательци — Високој Влади синовску вјерност, највећу и најуљуднију захвалност за цијењени милодар; уједно изричем овим путем јавну благодарност и Николи Зрнићу, трговцу из Бањелуке, који није заборавио цркву својих стâрије и своје родно мјесто, те из хришћанске побожности и вјерских осјећаја изволио је горепоменуту цркву с једном великом иконом „св. Оца Николаја“ и једним малим „кандилом“ даровати. Живио!

Живила Висока Зем. Влада!

У Пискавици, 18. маја 1896.

У име црк. одбора: **Раде Л. Милошевић,** свештеник.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину, покрај очински велики брига и неописатих учињених милости, — благоизволела је опет даровати у шест цркава у прототрезвитерату билећком књиге и евангелија: све у фином и тврдом кожном повезу с позлаћеним дивот корицама, и то овим црквама: 1. св. Пророка Илије у Мируше 1 евангелије, 2. у Бањске св. Арх. Михаила 1 евангелије, 3. у Врањска св. Георгија 1 „евангелије“ 1 „Апостол 2 октоиха“ 1. и 2. дио, 4. у Домашево св. О. Николају 1 „евангелије“ 1 „Апостол 2 октоиха“ 1. и 2. дио, 5. у Звијерну св. О. Николају 1 евангелије, 6. у Љубомиру св. Апостолима Петру и Павлу 1 „евангелије 1 Апостол 2 октоиха“, 1. и 2. дио.

Овај узвишени поклон и дар од високе земаљске владе примљен је преко слав. Котарског уреда у Билећу. Црквене општине и ниже подписати изразили су своју вјерну поданичку благодарност и вјечиту захвалност високој земаљској влади коју нека свемогући отац живи и штити на многаја и премногаја љета!!!

из српско-прав. протопрезвитерског уреда

У Билећи, 6. маја 1896.

Надзиратељ протопрезвитерата: **Ђорђе Периновић,** свештеник.

Читуле.

Његову Преузвишеност обљубљеног и најпоштованијег Поглавара овијех покрајина госп. Барона Апела снашла је велика жалост. Супруга Њ. Пр. Преузвишена и високородна Бароница

Јованка Апел

након кратког боловања, преминула је овде 21. маја о. г. Тијело опште штовање Баронице — мајке сарајевске сиротиње и покровитељице овомјесних женских добротворних друштава пренешено је у Петак 24./5. у 8½ с. пр. подне у овдашњу римокатоличку катедралу и послије свечаног опијела испраћено на колодвор, а одатле жељезницом пренешено у Кишфалуд код Арада, у Мађарској, ђе је у породичну гробницу сарањена.

И овој жалости нашега доброга и најправеднијега Поглавара земаљског, учествује сво становништво свију вјеросповиједи, особито у граду Сарајеву, молећи се Богу, да доброј мајци подари заслужено мјесто у вјечном покоју, а удовјељеном и милостивом Поглавници дâ снаге, и ублажи Његово супружко и родитељско срце овијем случајем толико ожалошћено!

Протосинђел Никодим Лемајић, управитељ манастира Фенека лицем на Спасов дан о. г. утопио се у Фенечкој бари. Несрећа је дошла ушљед несвијести. Бог да га прости!

Пок. Нико Бошковић из Дубровника један од најбогатијих далматинских Срба преминуо је почетком маја о. г. Многа добра чинио је за живота не само србима, него ли и другима. Сиротињу је потпомагао без разлике вјере. Имао је многе пријатеље између којих је и наш пок. митрополит Николајевић, кога је пок. Нико у највишој мјери поштовао. Вјечна му успомена у народу, кога је с толиким жаром љубке љубави волио!

Дне 3. маја о. г. преселио се у вјечност послије врло кратког боловања Петар Репац, парох Глинички у протопрезвитерати бихаћком. Покојни поп Петар Репац рођен је у селу Лову од оца Миће који беше такођер свештеник, и матере Деве; не зна се право које године,[1]). Када је умро могло му је бити око 60 до 63 године. Како се види у његовом „Свидјетељству“ рукоположен је у Приједору г. 1859. не зна се од кога владике[2]).

Покојни поп Петар бјеше један од највиђених свештеника на крајини, а због своје ванредне разборитости и рјечитости, чувен и уважен, не само у својој парохији, него и по свој Крајини и с ону страну међе.

У народу своме бијаше љубљен и поштован, да би ми само жељети могли, да многа наша браћа свештеници умједну стећи таково поштовање или управо страхопоштовање, као што га имађаше покојни поп Петар Репац у народу своме.

Покојни поп Петар наилазио је у своме животу на многе горке часове, али је у свима тим искушењима ипак остао постојан и непромјењив са својим узвишеним и чистим карактером, да су га чешће пута и његови начелни непријатељи због тога уважавали и поштовали.

Он није учио великих наука, али су га и учени цијенили и уважавали много, он није био богат, али је и код богатих био примљен тако, као да је био највећи богаташ и капиталиста.

Покојни поп Петар бјеше растом један од највиших људи, а здравог и снажног тјелесног састава, да му је ријетко било пара наћи. Право говорећи боловао ни лежао није ни дана, само је на пет дана пред смрт, казивао да га нешто на лијевој страни тишти и да ће умријети. За то се праштао са свима пријатељима и познаницима, а свештеницима у околини поручивао да му дођу на вијење, што су ови наравно и чинили. Пред саму смрт на два три дана нареди он мајсторе, да му начине сандук у који ће лећи кад умре. Многи га одвраћаху од тога, храбрећи га да неће умријети, а многи мишљаху да је помијерио памећу. И збиља он сандук сам измјери, и нагледаше мајсторе како радња напредује. Један пут донесе им из куће плоску шљивове ракије, да се мајстори мало окријепе, па ће примјетити: „Ама људи, све се бојим да ми сандук не ократите.“ Када је све било готово, он зовне сина и заиште свијећу, рекавши да је већ крај дошао, прије кревету и леже, те викну гласно присутнима: „Погледајте како јунак умире и смрти се не плаши“; па у том моменту и не зијевне, него управо заспе.

На сврховиу његову било је пет свештеника и то из Босне: Петар Врањеш парох из Зборишта и Јово Врањеш парох из Добросела;

[1]). 28. Јуна 1835. г.

[2]). 1. и 2. Јануара од епископа Неофита.

а из Хрватске: Самуило Остојић парох из Жаровца, Симо Орашчанин из Бојне и Миле Велебит из Ајтића више Слине. Надзиратељ протопрезвитерата бихаћког због велике даљине (82. клм.) није могао спроводу присуствовати.

Врлу лијепу опроштајну бесједу говорио је парох Самуило Остојић, нацртавши у њој заслуге покојникове.

Колико је покојни поп Репац у народу љубљен и поштован био, највише свједочи његов сјајни спровод, каквога у оном крају не памте људи. Народа је вело било више од хиљаду душа, што из његове парохије а што опет из пријека из Хрватске.

Покојни поп Перо оставља иза себе једнога сина ожењена, који се тежаклуком занима и једну (или двије) удату кћер.

Мир пепелу његовом.

К. К.

Расписи натјечаја.

Број 77.825./I.

Почетком школске године 189⁶/₇. примиће се у сјемениште источно-православног богословског училишта у Рељеву, више питомаца из архидијецезе сарајевске, и архидијецезе херцеговачко-захумске, и тузланско-зворничке.

Питомци добивају у сјеменишту бесплатно стан, храну, одијело и наставу у богословским предметима, осим тога, при крају школске године размјерни путни трошак, за одлазак својим кућама преко ферија.

За попуњење овијех мјеста расписује се овијем натјечај, те се дотичне молбенице имају управити преко дотичног епархијалног митрополита (архимандрита) на земаљску владу, гђе најдаље до 1·/13. августа о. г. морају стигнути.

Молитељи имају да докажу:

а) крсницом листом, да су исти православне вјере,

б) школском свједоџбом, да су свршили са добријем успјехом осам разреда велике гимназије, односно ако такових молитеља небуде, најмање 5 разреда велике гимназије у обсегу Босне и Херцеговине, односно Аустро-Угарске монархије;

в) свједочанством надлежне политичке власти, да су припадници Босне и Херцеговине, и да су безприкорног понашања и неожењени;

г) лијечничком свједоџбом, да су тјелесно и умно потпуно здрави.

Сарајево, дне 3./16. јуна 1896.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

На овдашњој четверо-разредној српскоправославној основној школи, отвара се упражњено учитељско мјесто за 189⁶/₇ школску годину, пошто нам досадашњи учитет има намјеру да се рукоположи за свештеника; те на основу тога расписује се стјечај за идућу школску годину. Плата је учитељска 600 фор. (словом шестсто форинти) ву. вр. уз то врло лијеп стан, огрјев и двије школске баште

Дужност учитеља је обучавати дјецу у наставним предметима и црквеном појању; уз то сваке недјеље и празника за десном појевницом пјевати на вечерњу јутрењу и литургији.

Ко жели ово мјесто заузети нека се пријави са молбом на овдашњу српску-православну црквено-школску општину; своју молби има подкрепити сљедећим свједоџбама.

а) Свједоџбом о способности за одправљање учитељске дужности на основним школама.

б) Крштеним листом, којим има доказати да је србин православне вјере.

в) Свједоџбу од своје општине у којој је задње вријеме као учитељ служио.

г) Свједоџбу од политичке области.

Овако снабдјевну молбу са свједоџбама нека упути на општину.

Првенство имаду они, који су још коју годину учитељску дужност вршили.

Рок је стјечају до 1. августа о. г.

Доњи Вакуф 3. јуна 1896.

Српско-православна црквено школска општина

предсједник:

Тоде Инића.

Штампарија Шпиндлера и Лешнера, Сарајево.

Број 78.

Препорука.

Давнашња жеља ниже подписане општине била је, да своју новосаграђену цркву украси са ликовима светитељским, који би одговорили њезином еполашњем изгледу. То је имала срећу у фирми г. г. *В. Марковића и П. Павловића* тргов. црквених утвари из Земуна наћи људе, који су нашу свету православну српску цркву снабдјели са иконама вјештачки израђеним у строго православном типу.

То се овим ниже подписана општина налази побуђена свима српско-православним општинама у Босни и Херцеговини препоручити их, не само као вјештаке, него као и честите и поштене људе са врло умјереним цјенама.

Српско-православна општина

У Зеници, 11. Марта 1896.

Гавро Гашић,
парох зенички.

(М. П.)

Ђорђе Јефтић. Ђуро Лукић.

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ

РАДЊА ЗА ЦРКВЕНА ОДЈЕЉАЊА, УТВАРИ И СВЕШТЕНИЧКА ОДЕЛА

Земун „ТРИ ГОЛУБА“ бр. 484.

Препоручују своје богато стоваришће црквених утвари, као: Путира, Крстова, Полијелеје, Петохлебница, Венчала, Крстионица, Кадионица, Кандила, Сасуда за топлоте, Рипида, Дарохранилница, Мироносница, Свећњака, Икона целивајућих и свечарких у разном формату, евангелија и свију црквених књига у малом и великом формату.

Црквеног шивеног одјејања у великом избору: Одежди (фелона), Стихара, Епитрахиља, Појасева и Наруквица, Плаштеница, Барјака, Неба, Покривача за часне трпезе и налоње, Набедреника, Орара и Наруквица, Архијерејских окрута, Митри и Бројаница.

Свештеничког носећег одела у великом избору:

Антерија од разне материје, чоје и первијана.
Цубета „ „ „ „ „
Раса „ „ „ „ „ по прописном крају.

Камилавки за монашко и мирско свештенство и Протојереје, Појасева: архијерејских, архимандритских, протских и свештеничких.

Свега наведеног има готовог, а примају се и поруџбине, које се брзо извршују. Еспап је најбољи и даје се гаранцијом. Број правилан и вештачки. Израда добра.

Иконостаса за цркве потпуно састављених; **иконе у строго православном типу под гаранцијом и стручним комисијским прегледом израђујемо.**

Примамо на оправку црквене утвари и одјејања, као и барјаке.

Све наведено продајемо и израђујемо по врло умереним ценама.

Очекујући многобројне наруџбине

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ,
радња за црквена одјејања, утвари и свештеничка одела.

Поштанска, брзојавна и жељезничка станица.

Земаљско-ерарна сумпорна бања

ИЛИЏЕ.

Код Сарајева у Босни.

Снажне **сумпорне бање** (врућe врело од 58° Ц.) и **блатне бање** за реуматичне болове, костобољу и њезине пошљедице, рахитис, коштане и женске болести.

Купалишна сезона од 3. маја до 3. октобра.

Илиџа лежи на Сарајевском пољу, један сахат западно од Сарајева, 499 *m* изнад Јадранског мора у дражесном приједјелу и пружа публици све угодности једног купалишта и летњиковања.

На илиџи имаде преко 100 елегантних и сваким комфортом уређених соба за странце, дворана, породичних одаја у три хотела земаљског ерара.

Дворане за кафу, конверзацију и биљарде са листовима свијех земаља.

Умјерене цијене. Одаја заједно са послугом од **1 фор. до 3 фор.** дневно. Ко борави преко 14 дана добива 10% попуст.

Отмјена гостионица и пенсион.

Врућe, блатне и опће бање, хладна пливаоница

под најјефтиније цијене.

Caroussel, Croquett- и Lawn Tennis-игра, стрељана, јахаћи коњи, хинтови, омнибус за врела Босне 4 *km* далеко, шетње у брда и т. д.

Промет локалних возова (14 возова дневно) између Илиџе и Сарајева.

Дневно музикални концерат.

Без музикалне и купалишне пристојбе.

Проспекти и сви други обавјештаји дају се по жељи.

Илиџе, у априлу 1896.

Управа бање.

(Натисак се не наплаћује).

7908

Босанско-Херцеговачки

ИСТОЧНИК.

Власник:

А. Е. М. Конзисторија Дабро-босанска

Уредник:

СТ. Н. ДАВИДОВИЋ,

протојереј.

ЈУНИ. 1896.

СВЕСКА VI. ГОДИНА X.

Штампарија Спиндлера и Лешнера, у Сарајеву.
1896.

САДРЖАЈ:

1. Религиозно-морални листићи.
2. О нравственим својствима пастира.
3. Бесеђе о Молитви Господњој.
4. О дужностима парохијалног свештенства.
5. Четири путевође добром животу: страх божији, мудрост, трезвеност и рад.
6. Блаженства.
7. Мртвачки обичаји и обреди код јужнијех Словена прије и сада.
8. Како ћемо да повратимо у народу стару побожност.
9. Англиканска црква.
10. Кратка поука на св. Николаја.
11. Поука на дан св. пророка Илије.
12. Наше црквене прилике.
13. Списак.
14. Разговор протестанткиње с папом Пијем IX.
15. Разно.
16. Књижевне вијести.
17. Јавне благодарности.
18. Читуле.

Парохија Нишић,

сарајевског Протопрезвитерата, актом конзисторијалним од 10. маја т. г. предата је у администрацију Љубомиру Николићу — свештенику сарајевском. Коначно расположење с овом парохијом учиниће се, кад се попуни архијерејска столица.

VII. и VIII. свеска „Бос.-Херц. Источника“ изићи ће заједно, пошто ће у њима бити тестаменат блаженопокојног митрополита и извјештај православне богословије у Рељеву.

Свеска VI. Сарајево, јуна 1896. Год. X.

Власник: АЕМ. Конзисторија. Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј.

Религиозно-морални листићи.

Намијењено православној српској младежи и сваком хришћанину.

Превео и попунио: **Јован Петровић**, свештеник-катихета и професор у Загребу.

(Наставан).

VIII.

Чувајте, дјецо, завјет родитељски.

Слушај, сине, наставу оца својега и не остављај науку матере своје (Приче 1. 8).

Отворимо, драга браћо, свету књигу пророка Јеремије па је читајмо.

„Рече Господ Јеремији: иди к дому синова Рахавовијех и доведи их у дом Господњи и подај им вина нека пију.“ И доведох их у дом Господњи, говори пророк, и метнух пред синове дома Рахавова пуне крчаге вина и чаше па им рекох: пијте вино! А они рекоше: не ћемо пити вина, јер Јонадав, син Рахавов, отац наш, забранио нам је рекавши: не пијте вина, ни ви, ни дјеца ваша до вијека; и куће не градите, ни сјемена не сијте, ни винограда садите, него у шаторима живите свега вијека својега, да бисте дуго живјели на земљи, гдје сте дошљаци. И послушасмо глас Јонадава оца својега у свему, што нам заповједи.“

Зауставимо се овдје на час. — Ко су ти Рахавови синови, о којима говори пророк? — То је — једно старо племе арапске пустиње; о њему се говори још у књизи Постањ, у историји о Авраму; Јонадав је родоначелник тога племена и живљаше на 900 година до рођења Христова. Тога Јонадава уважаваху сви због строгог начина живота његова, а он желећи, да и његови потомци сачувају најстрожије патријархалне обичаје, даде им завјет — да никада вина не пију и да живе номадски. И синови Рахавови као што видите, строго чуваху завјет својега родоначалника за вријеме Јеремије, који је живио на 300 година послије Јонадава, они чуваху завјет свога праоца,

премда ни закон Божји, ни закони људски никоме не налагаху таких строгих правила, какве је установио за своје потомке Јонадав. — А сада слушајте, што даље говори пророк:

„Овако вели Господ Савао̀т, Бог Израиљев: иди и реци Јерусалимљанима: синови Јонадава, сина Рахавова, извршују ријечи оца својега и ја вам говорих за рана једнако, а ви ме не послушасте. За то овако вели Господ Бог Савао̀т, Бог Израиљев: ево, ја ћу пустити на Јуду све оно зло, што изрекох за њих; а породици Рахавовој овако вели Господ Савао̀т: за то, што слушате заповијест Јонадава оца својега и држите све заповијести његове, — за то овако вели Бог Израиљев: не ће нестати Јонадаву, сину Рахавову, човјека, који би стајао преда мном до вијека! (Јер. гл. 35).

Од тога доба, како је изречено ово пророштво, па до данас прошло је скоро 2500 година; већ је 1800 и нешто више година, како су Јевреји расијани по цијелом свијету; многи народи, који тада живјеше, ишчезоше са лица земље; многа су царства од тада основана и разорена, — а слово Божје вјечно је — непромјењиво; *синови Рахавови живе и сада номадски у арапској пустињи, и сада не пију вина и живе по шаторима,* чувајући строго заповијести праоца свога . . . Путници, који онуда путоваху, свједоче, да Рахавита има данас до 60.000 душа.

Ево што значи строго чувати завјет родитељски! Дјецо! чувајте свето завјете својих родитеља! Не размишљајте много: за што су вам заповједили да радите ово или оно добро дјело: само да не противурјечимо заповиједима Божјима: само да се не противимо предањима и завјетима наше заједничке матере — цркве православне! Ево они, родитељи ваши, желише вам без сумње свом силом своје родитељске душе свако добро, када су изрицали пошљедњу вољу своју, а зар само та једина жеља није благословена од Господа? Знајте, мила браћо моја, да је већ жеља доброга срца родитељског молитва у очима Божјима: и ако ви будете испуњавали завјете родитељске с онаком љубављу, с каквом су љубављу они изрекли те завјете, ако будете свето и неповријеђено чували те завјете, у вјери, да је у њима — и благослов родитељски и њихова молитва за нас: онда ће Господ и вама у испуњењу воље родитељске открити и средство, да угодите и Њему самом за спас душа ваших. Не вјерите ни онога искуситеља, који ће вам говорити, да нарушење завјета родитељскога није гријех, да завјет родитељски није заповијед Божја: Господ је јасно рекао у св. Писму: *слушај, сине, наставу оца свога, и неостављај науке матере своје* (Приче 1. 8). Може се догодити, да ће се који завјет родитељски показати чудноватим, па и непотребним, бескорисним. Не гледајте ни на ту чудноватост, само ако се не противи слову Божју и вашој савјести: *касније,* када испуните вољу родитељску дјелом, схвати ћете и онај дубоки смисао, који се крије у њиховој мудрој ријечи. Ево примјера за то. Један побожан отац имађаше расипна сина. Ни савјети, ни молбе, ни пријетње очеве, — не могоше га опаметити. Он није хтио радити, дружио се и пијанчио је с такима друговима, који су били као и он. Отац је плакао и молио се Богу, да би му сам Он опаметио сина. Но ево жалости, отац обоље. Он дозва сина својој самртној постељи и рече му: „сине мој! због твога расипног живота могао бих те ја лишити нашљедства; но ја тога не чиним — ја ћу оставити теби све, само под једним условом, који ти не ће бити

тешко испунити. А да ћеш га испунити — закуни ми се пред поштењем људма.“ Син обећа; позваше сусједе и отац рече: „ево, добри сусједи, будите свједоци, да ја остављам своме сину све своје имање, но само под тијем условом, да би он, кроз три мјесеца, сваки дан, око захода сунца, долазио у ову моју мрачну собицу, затворио за собом врата, начинио три поклона до земље пред светом иконом и затим одстојао тако барем један читав сат. Нека се пред вама закуне, да ће испунити тај услов.“ Син се закуне, сусједи потврдише његову заклетву и наскоро послије тога умрије отац. Сахранивши оца, осјети син потпуну слободу и предаде се љенчарењу. Но ево првога дана залази сунце, и он се хоћеш-нећеш жури кући. Дође, уђе у мрачну избицу, затвара је, начини три поклона и стаде . . . Стоји и мисли: на што је то? На што су ти поклони? Тешком муком одстаја он један час, а послије тога одјури брзо у крчму, гдје остаде преко ноћи. Сјутра дан — опет то исто: начини поклоне, стоји и премишља . . . И сад му паде на ум: „како је мој отац био добар! за тако мало важно дјело — за три поклона у сумрак — завјештао мени, овако расипну, цио свој иметак! . . .“ И дође му у главу, како је то отац трудно стекао, а он — син — само га је срдио! . . . Прође час, и он хтједе по старој навици да иде к другови-ма, али се трже: „не, данас ми се неће,“ — и остаде код куће. Чује он, како му другови лупају на прозоре и зову га. Он забрави врата, помоли се Богу и легни да спава. Трећега дана хтједе он одмах у јутру да иде друговима, и пође; но отац му не излази из главе.

Већ давно прије заласка сунца бијаше он код куће, у мрачној собици, чини поклоне, стоји и премишља: „како ја гадно живим! Та ако тако и даље узживим — пашћу на просјачки штап . . . Ето како лијепо живи мој сусјед — труди се, чисто га је милота погледати . . . Идем к њему, спријатељићу се с њим, па ћу се и добру од њега научити . . .“ Прође час у такову размишљању, долазе другови, зову га себи: „не, одговара он, не идем. Шта ће рећи мој покојни отац, кад види духом својим, како ја у крчми трошим оно, што је он крвавим трудом стекао?“ — И постаде он од тога времена са свијем други човјек; прође 3 мјесеца, он се завјетова да не ће нигда више пити вина, стаде радити и узе за правило живота: да ће сваки дан по један час провести усамљен у собици свога оца. Тамо читаше он корисне књиге, за душу молио се и размишљао . . . Другови га исмијеваху називајући га свецом; но он се на то није осврtao; по примјеру оца њаше свагда у цркву, пјеваше и читаше за пијевницом, и постаде примјерним господаром и домаћином међу сусједима. — Ето дјецо, како је важно и спасоносно — свето чувати завјет родитељски! У њему, у томе завјету, крије се за вас услов ваше среће и Божијега благослова! . . .

(Наставиће се).

II. О нравственим својствима пастира.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије **Архимандрит Борис**. Превео **Григорије А. Николић** свештеник у Митровици.

4. О душевном самоизображењу пастира.

Сваки је човјек дужник своје професије, јер, извлачећи из ње извесну корист за себе, он је обвезан, у своје време да се стара путем уса-вршавања самога себе да буде њеном потпором и украсом. Слично овоме и пастир је дужан ви-

соко да цени достојанство своје службе и да тежи свим силама својим порадити на добитку свеопштега уважења према њој. Једним од главних средстава за то служи узвишеност његова у научном и у опште душевном одношају, помоћу напредовања богословске науке, које је тесно везано са успесима пастирске службе, посвећењем најбољих својих трудова чисто душевној страни пастирскога дела.

Пастир је свагда дужан да има високи идеал пред својим очима, но при томе не сме губити из вида обвезних одношаја његових на значења и онога великога предмета, према којему се односи тај идеал. Ма да се пастирска служба налази у вези са многим другим друштвеним службама и има с њима много заједничкога, тим не мање она се уздиже несравњено над свима њима и јавља се јединственом у овом одношају, јер припада са свих области духа, јер су главна својства, која се траже од пастира, нравствена својства.

Ипак и душевна својства сачувала су овде своје потпуно значење. Научно изображавање даје шире развиће природноме уму, чини га више гипким и снажним, снабдева га више углађеним оруђима и средствима. У осталом, било би погрешно стављати душевно развиће и изображење главним циљем тежњâ пастирских, пошто је основ пастирске службе не у сфери човечјега разума, него у оним истинама, које састављају предмет вере.

Истинити пастир, чија љубав ка људима побуђује га тежњи, да свакога човека доведе у светлост познања Христова, нигда се неће отварити ни од једнога човечјега срца, нити од које врсте човечјих бића, макар био први ученак у свету. Његова је ученост случајна, а љубав саставља неопходни услов његове делатности; она га испуњава највишим тежњама, она га подиже од земље и одухотворава његову природу, она га упоређује Христу у сазучешћу ка другима, које све обухваћа, она одстрањава човечје разлике и даје му виши поглед на човека.

Такав се човек унутрашње подстиче изображењу свога ума и развићу својих духовних силâ, да се може више потрудити за Бога у служби божанствене љубави и тиме да подиже и испуњава нове таленте у царству Божјем.

Пастир је обвезан чинити све, што од њега зависи, а у осталом да се уздa на Бога. Без тога напора ума и воље он не може очекивати помоћи и суделовања Божјега; и у том је то јединство чисте детиње простоте и срдачности са душевним даровима, које нас у удивљење доводи код великих пастирâ. Дело Божје захтева најтежих душевних напора од стране пастирâ и ма да се ти напори изазивају не унутарњим потребама самога пастира, тим не мање ништа му тако не приличи, као ти напори; осим тога, као награда за усрдност ка своме душевном изображењу биће умножење плодова његове делатности на пастирском пољу. До душе, побожност је неизмерно виша и драгоценија од изображења, но она не може испунити недостатак последњега, не може сама по себи учинити људе ученима зналцима. Само добро развијени ум може обухватити сушност предмета, може поникнути у дубину душе човечје и познати њене потребе, а међу тим та је способност неопходна зарад пастирскога дела. Знање, тако достојно и неопходно за пастира, учитеља не даје се по задахнућу, и само се онај удостојава дара истинитог разумевања Писма, који се труди о развићу тога дара с таквом усрдношћу, с каквом се моли Богу за њега. Пастир је дужан бити што је могуће више образован, да може одговарати вишим душевним захтевима века, да може задовољавати религиозним запиткивањима савременога друштва, да може одстрањивати и решавати религиозне сумње своје пастве, нанесене духом времена, светским правцима, који владају у савременој науци и животу. Тако су чинили древни Оци и учитељи цркве, који су у својим списима и усменим речима не само излагали позитивну истину хришћанства, него су напомињали и савремене им појаве у науци и животу, у то време у многим одношајима проникнуте духом противним хришћанству, а ради тога са особитом љубављу и пријежношћу изучаваху незнабожачку науку и литературу. Тим више треба да се труде о свом душевном развитку и изображењу пастири нашега времена, кад истинита наука и истинити живот сасвим почива и расте на основу хришћанства, када је дакле лакше открити сва одбацивања од истине, сумње одгонити од ње. А без изображења заштита истине не може бити вођена безпристрасно, не може задовољити и оне, који осећају потребу у њој; мало је тога, такова заштита одводи штети зарад царства истине Христове, јер не само противници њени, него и они, у којима

су већ успели пробудити религиозне сумње, још више ће се убедити после такове заштите у слабости истине, тада како та слабост припада не њој самој, него њеним неспособним заштитницима. И Писмо назива такову, премда и благочастиву, заштиту вере, „ревношћу не по разуму“ и јасно даје појмити, да такова ревност води ка распрострањењу религиозногa незнања, скривању спасоносне силе Божје премудрости. Свакако приправљање ка достојној заштити вјере неопходно је тамо, где су особито јаки нападаји на вјеру т. ј. за пастире, којих се парохије састоје од лица више или мање изображених, која се интересују савременим кретањем мисли. Но у опште говорећи и за све друге пастире потребно је изображење, пошто н»падаји на истину вјере могу долазити не само са стране сијетске изображености, него и са стране незнања, на пр. у парохијама, где има секата. Само је по себи разумљиво, да предмети знања, на која се мора обраћати пажња пастирева, не могу бити једнаки у свима случајевима; они се лако познаду из положаја и духовних потреба пастве, познање добија се непосредно при противном додиру са њом, из самога искуства живота пастирева. Но осим тога, тако рећи, специјалнога приготовљавања за задовољење религиозно-душевних потреба своје пастве, за свакога пастира има значаја и опште изображавање ума, развитак душевних способности. Неки фанатично тврде, а таквих фанатика могуће је наћи и у садањем просвећеном веку — да свештеници без изображења бивају на пракси бољи, него изображени. Не споримо, да се заиста сретају такови добри пастири без изображења, искључујући и изображење срца, слично ономе, као што бивају и песници и васпитачи и управници и многи практични раденици у другим областима живота, који не завладаше истинитим изображењем и обвезани су својим значајем једино природним даровима. Но такови су свештеници врло ретки; при томе они нису најспособнији наставници и сравњујући тим мање су познати, него непотпуно њихово изображење. Последње не само не би им шкодило, него и учинило би их још бољима, способнијима пастирима, и — ко зна — можда они више, него когод други, жале недостатак својега душевнога развитка, који би им дао могућност да буду више корисни и продуктивни раденици на њиви Христовој. Дело пастира не захтева толико опширних знања у различним гранама науке, колико оштроумности и онога духа мудрости, који се јављају тек као резултат научнога изображења. Свакако, ако свештеник нема за собом ништа више, него тек једно душевно изображење, високо развијен критички ум, такав је свештеник сравњујући сиромашан; тим не мање изображење даје силу свима духовним даровима; и ми смо позвани да имамо шири поглед на своју службу, као служитељи Јеванђеља, које све обухвата. Ми нисмо дужни одвраћати своје погледе од света онога, што видимо божанственога у природи и у њеним постојанним, нигда непроменљивим типовима, у литератури, где можемо разгледати духовни живот човечанства, где налазимо наплођену у језику оцјену савремених појава живота; у историји, која је откривење воље Божје у васпитању човјечанства; најпосле, у вештини, која је израз живота и духа народâ и дивна дела, која су дальни одсјаји неисказане лепоте Божанственога Разума. Разуме се, тешко је захтевати, да је пастир специјалиста у свима областима научне радиности човечјега духа; но то му не даје још повода и права да гледа на своју службу са уске професионалне тачке гледишта, да види у себи само учитеља позитивнога откривења Божјега, како се оно садржи у Писму и у учењу црквеном, или, што је много горе, да сматра себе само исправљачем потреба, пуштајући из вида и пажње најважнији део пастирске службе — *васпитни и учитељски*. Пастир не треба да гледа на свој позив много шире и више, као на највећи у свету позив, да тумачи људима Божанствено, ма где се било оно откривало, да би људи познали Бога у Његовој безкрајној пуноћи и савршенству и тиме да би се научили свим срцем љубити Га и покоравати Му се.

Што се тиче цене научнога изображења за пастира, то се она пре свега потврђује Писмом, које, ма да и забрањује уздати се у свему на човечју мудрост, но у то исто време одобрава и шта више управо захтева од својих служитељâ знања, душевних радња, здравога учења, поучавања себе у истини. „Јер усне свештеникове треба да чувају знање“ (Мал. II, 7.). „Постарај се, да се покажеш поштен пред Богом, као радин, који се нема шта стидети и право управља речју истине,“ писао је ап. Павле Тимотеју (II. Тим. 2, 15); сам апостол у својим посланицима по-

зива се на незнабошачке писце, чиме не само сведочи своје изображење, него и показује, да је употребљавање науке у пастирском делу потпуно законито.

Свака истина, којој му драго области знања припадала, ако је сугласна са чињеницама или, што је то исто, са збиљом, припада јединству истине и по правичности односи се у неком смислу ка сфери божанствених ствари; јер један је само, који држи сваку истину, Онај, Који је Сам себе назвао истином: „Азъ есмь пѫть, истина и животъ.“ Таким начином, свака чисто научна чињеница није оскудна у делу познања Бога; хришћанство није религија фантазије, као што није она и религија једне спољашње форме, него је религија саме истине, историјске, уметничке, нравствене, и по овоме оно је свагда на страни вишега развића и савршенства разума; и пошто наука тежи расветлити и очистити истину од незнања, то је она свагда дужна бити савезницом и верном помоћницом религије.

(Наставиће се).

Беседе о Молитви Господњој.

За народ превео **Григорије А. Николић**, свештеник у Митровици.

(Наставак.)

Беседа VII. О петом прошењу.

И ѡстави намъ долги наша, якоже и мы ѡставляемъ должникомъ нашимъ.

Ово је пето прошење молитве Господње. Ма да реч Божија и Тело Исуса Христа као духовна храна, веома много помажу за одржање у нама живота праведнога и побожнога; при свем том ми, браћо драга, докле год живимо *у роду овоме прељуботворноме и грешноме* (Марк. 8, 38), не ћемо избегнути греха, зацело ћемо грешити. Апостол Јован Богослов говори: *Ако речемо да греха немамо, себе варамо, и истине нема у нама* (1. Јов. 1. 8). По овоме, браћо, после молитве за даровање живота праведнога и побожнога и за даровање средстава за одржање нашег живота, неопходно нам је молити се Оцу нашем Небеском, да нас Он, у случају наших сагрешења, заустави од њих и да би нам опростио наше грехе. Баш тој молитви, ка Оцу нашем Небеском, о опроштењу наших грехова и учи нас пето прошење молитве Господње.

И ѡстави намъ долги наша, якоже и мы ѡставляемъ должникомъ нашимъ. Те речи српски гласе овако: „Оче наш Небески! Опрости нам наше дугове, као што и ми опраштамо онима, који су нама дужни.“

Овде под духовима разумевају се наши греси. Греси се називају дуговима за то, што кад грешимо, тада не дајемо Богу оно, што смо Му дужни били дати; а дуг, по обичним нашим појмовима, и јесте ма шшогод узето од другога, но још му не повратисмо.

Много примисмо ми од Оца нашег Небеског. Ми примисмо од Њега овај временити живот, који је за нас тако драгоцен и заједно с тим призвани смо наследству вечнога живота; снабдевени смо од Господа душевним способностима: умом, вољом и срцем, по којима смо *мало мањи од анђела* (Пс. 8, 6); *нама су дарovane све божанствене силе ка животу и побожности* (2. Петр. 1, 3) и заједно с тим сваки дан дарују нам се средства ка одржању временитога живота. И шта ми немамо, што не примисмо од Бога (1. Кор. 4, 7)? Све је, што имамо, од Бога. Но пошто смо све примили од Бога, то смо и дужни све повратити Богу; на име, прво, ми смо Му дужни одавати нашу непрестану хвалу за Његове непрестане милости према нама; и, друго, дужни смо сав свој живот, све своје силе како душевне, тако и телесне предати, то јест посветити Богу, на пример ум свој посветити познању истинитога Бога, срце — љубави Богу, своју вољу дужни смо покорити Његовој свеблагој вољи и закону. Ако ми све то радимо, то значи ми испуњавамо свој дуг у односима према Богу, значи — ми смо верне слуге Божије; а ако ми ништа од тога не радимо, то јест не одајемо Богу ни хвале за Његова доброчинства, ни љубави за Његову љубав према нама, нити покорности Његовој вољи за Његово старање о нашем спасењу, то сим тим ми и постајемо дужници Божји, грешници смо и кривци пред Његовом праведношћу.

Из тога појма о нашим гресима, као о дуговима, јасно се већ види и то, ко су дужници

наши? То су они људи, који нам не дају оно, што нам по закону Божјем дугују. На пример, ми смо и од природе примили наклоност нашим ближњима и у закону Господњем имамо заповест да их љубимо као себе саме (Марк. 12, 31). Ако ми то испуњавамо, то значи ми им дајемо, што дугујемо. Ако, напротив, не љубимо наше ближње, мрзимо на њих, то тим самим ми се и показујемо дужницима, то јест кривцима пред њима.

Дакле, браћо моја, прости смисао петога прошења молитве Господње: **и остави намъ долги наша, якоже и мы оставляемъ должникомъ нашимъ**, сад ће вам бити разумљив: „Оче наш Небески! Опрости нам наше грехе, управо тако исто, као што и ми опраштамо, који су нам што згрешили".

Обратимо, браћо, особиту нашу пажњу на речи: **якоже и мы оставляемъ должникомъ нашимъ**. Дакле по заповести Господњој, ми можемо молити Оца нашег Небеског о опроштењу наших грехова не друкче, но претходно опростивши онима, који су нас увредили. А у противном случају, то јест ако ми не опраштамо увреде нашим ближњима, тада ни сами не ћемо добити опроштење наших грехова. О томе Сам Господ наш Исус Христос говори овако: *ако ви будете опраштали људима њихове грехе, опростиће и вама Отац Ваш Небески; а ако не будете опраштали људима њихових грехова, не ће ни вама Отац опростити грехова ваших* Мат. 6, 44—15).

Па за што то, браћо, Господ нам не опрашта наших грехова у оно време, кад ми сами не опраштамо онима, који нас вређају? За то, што не опраштајући ближњему увреде, ми се тиме показујемо немилостиви, тврдога срца; а ономе, који је тврдога срца, каква је милост? Речено је у Светоме Писму: *суд без милости, који не чини милости* (Јак. 2, 13). И на другом месту Господ говори: *каквом мером мериш, оноликом ће вам се и мерити* (Мат. 7, 2). Човек жесток нерадо прашта увреде ближњему, а таковом истом мером и њему ће се вратити, то јест по његовој жестини, не ће се опростити и његови греси.

Дакле, браћо хришћани, од нас самих зависи примити или не примити опроштење наших грехова. Ако хоћемо да примимо опроштење својих грехова, то смо дужни сами опраштати онима, који нас вређају, А ако не опраштамо увреде нашим ближњима, то услед тога не само што не ћемо сами примити опроштења наших грехова, него шта више и молити се Богу за то не можемо, у противном случају молитва наша, о опроштењу наших грехова, биће неразумна и обратиће нам се у грех. Јер како ћемо ми изговорити речи: **и остави намъ долги наша, якоже и мы оставляемъ должникомъ нашимъ**, кад међу тим својим дужницима сасвим не опраштамо? У таковом случају, те речи молитве Господње, у устима нашим, имаће сасвим други смисао, на име „Оче наш Небески! Не опрости нам грехове наше, пошто ми и сами не опраштамо онима, који против нас греше!" Таковим начином осветљив човек не опраштајући увреде ближњему а изговарајући молитву Господњу, признаће на себе не наклоност Божју него суд и осуду.

Па шта, браћо, из свега више реченога излази? И чему нас Господ учи речима: **якоже и мы оставляемъ должникомъ нашимъ**? Тим речима Исус Христос учи нас томе, да онај, који се моли Богу не ваља да има никаквог непријатељства и срџбе, него колико је могуће, ваља да има са свима мир и љубав (Рим. 12, 18). Дакле *ако принесеш дар свој ка олтару и ту се опомењеш да брат твој има нешто на те, остави онде дар свој пред олтаром и иди пре, те се помири с братом својим, па онда дођи и принеси дар свој* (Мат. 5, 23—24). Не говори то, да си се помирио у срцу с ближњим, који се срди на тебе; то је добро, што си се помирио с њим у срцу, но то значи, да си се ти један само ослободио од душевнога зла, то јест злобе; а брат твој све још пати, болује душом; но овоме, по осећају братољубља, приличи ти и брата свога излечити од болести душевне, то јест и њега расположити ка помирењу с тобом. А помирења у срцу могућа су само у том случају, кад онога, који се љути на нас, не можемо да брзо нађемо, или кад он не ће да се помири с нама; тада је заиста довољно да се помиримо с њим у срцу и пред лицем Бога, који све види и зна.

Дакле, браћо моја, у петом прошењу молитве Господње Исус Христос учи нас молити Оца нашег Небеског за опроштење наших грехова, упућујући нас, да смо у то исто време дужни сами опраштати онима, који против нас

греше. По овоме у петом прошењу молитве Господње ми као да се овако молимо Богу: „Оче наш небески! Опрости нам наше грехе. Ми знамо, да смо врло недостојни Твога помиловања, јер Те веома често и тешко жалостимо нашим сасвим самовољним гресима; но ми сами великодушно опраштамо онима, који против нас греше; дакле мери нам таком истом мером, каковом ми меримо: опрости нам наше грехе, као што и ми опраштамо онима, који нас вређају. Амин“.

Беседа VIII. О шестом прошењу.

И не введи насъ во искꙋшеніе.

То је шесто прошење политве Господње.

Главни узрок, зашто ми, љубазни моји, тако често и тешко грешимо пред Господем, јесте у томе што на нас долазе у животу разна искушења. Кад тих искушења не би било у нас, или: кад бисмо били тако тврди и јаки, да бисмо могли сваки пут одолети искушењима, то не бисмо, вероватно је, никада грешили. Отуда се види, браћо, то, како нам је потреба молити се Оцу нашем Небескоме, да не допусти да дођемо до искушења.

„Оче наш Небески! Не введи насъ во искꙋшеніе.!“

Па каква су то браћо искушења и од куда она на нас долазе? Искушења су различна, која се сретају у нашем животу, околности, кад смо близу опасности да паднемо у тежак грех. Краће рећи: искушења су различите саблазни, које се сретају у нашем животу. А долазе нам та искушења, свакако, не од, Бога, јер *Бог не куша никога. Него свакога куша његова сласт, која га вуче и мами; тада затрудњевши сласт рађа грех; а грех учињен рађа смрт.* (Јак. 1, 14—15). Дакле, браћо, искушења нам долазе: прво, од наше сласти, или, што је то исто, од тела, то јест од наше грешне, повређене природе; друго, долазе нам од света, то јест од разних твари, које видимо у свету, или пак од људи; најпосле, нарочито, и најсилнија искушења долазе на нас од нашега непријатеља од искони, то јест од ђавола.

Тако су, љубазни моји, опасна искушења за нас! Заиста, *тешко свету од саблазни* (Мат, 18, 7). С друге стране не може се избећи и саблазнима, не може се не бити и у искушењима. Искушења су за нас потребита и корисна.

Прво, искушења чисте нашу душу од нечистоће, као што се злато чисти од мешавина у огњу. Докле немамо искушења, дотле ми не познајемо сами себе, какви смо: држимо себе добрима и побожним. Но задеси ли нас какво искушење, на пример нападне ли нас какав непријатељ, завидљивац, ми одмах изађемо из свога спокојнога положаја, почнемо се љутити на непријатеља, грдити га и светити му се. На тај начин, при томе искушењу открива се у нама та рђава страна, да смо злобни и осветљиви. А пошто се злоба и осветљивост забрањују како законом Божјим, тако и грађанским, а при том су и противне нашој природи, то значи, да смо дужни обратити нашу пажњу на то рђаво расположење своје душе, и поправити се. На тај начин искушења нас откривају пред нама самима и воде нас ка поправљању нашега живота.

Друго, искушења нас јачају и утврђују у врлини. Тако, на пример, ако Господ често пушта на нас завидљивце с тиме, да нас они ражљуте, то, пошто је свагда љутити се на њих и светити им се немогуће, — значи лишити себе душевнога спокојства и пре времена скратити свој живот, а при том то је противно и закону Божјем и нашем природном расположењу ка ближњима, тада, по навици трпети разне непријатности од наших завидљиваца, најпосле, ми ће мо постати тако тврди и јаки према тим искушењима, да за нас не ће ништа значити трпељиво подносити увреду од ближњега; шта више научићемо се *благосиљати* оне, *који нас вређају и куну, и молити се Богу за оне, који нас гоне* (Мат. 5, 44).

Најпосле, треће, искушења узвишују наше врлине. Докле наше врлине нису подвргнуте искушењима, дотле оне пред Богом немају особите цене, као лако стечене. Није узалуд ђаво, показујући Господу на Јова, говорио: *Еда ли се узалуд Јов боји Господа? Ниси ли га Ти оградио и кућу његову и све што има свуда у наоколо,... дело руку његових благословио си, и стока се његова умножила на земљи. Али пружи руку своју и дотакни се свега што има*: и тада ћеш видети, *псоваће те у очи* (Јов. 1, 10—11). Тако врлине наше, не претрпевши искушења, ма да без награде остати не ће, но и особите славе не ће од Бога примити. Но ако врлине наше буду подвргнуте тешким искушењима и

међу тим их при томе не изгубимо, тада ће бити оне у очима Божјим несравњено милије као трудом стечене, као задобивене у тешкој борби са искушењима, као да су истргнуте из руку наших силних непријатеља: тела, света и ђавола.

Тако су, браћо, искушења потребита и корисна за нас! Но ако су искушењ за нас од потребе а при томе знамо, да Господ и не пушта *да се кушамо више, него што можемо поднети* (Кор. 10, 13). тада за што се ми молимо Оцу нашем Небеском, кад изговарамо речи: **и не в҃еди насъ во искꙋшеніе**? Речи молитве — **и не в҃еди насъ во искꙋшеніе** — као што говори Римљанин, Касијан не значе то, да не пусти на нас какво искушење, него да не пусти нас да будемо побеђени у искушењу (Глава 22. разговори о молитви).

Дакле, браћо моја, речима молитве Господње: **и не вҍеди насъ во искꙋшеніе**, ми молимо Оца нашег Небеског, да нас Он, у време, кад наиђе на нас искушење, не остави самима себи, да нас не пусти саме са једином нашом слабом силама, *да учимо с искушењем и крај да можемо поднети* (1. Кор. 10, 13) и да би нам сама искушења обратно на спасење. По овоме, шестим прошењем молитве Господње молимо Господа: „Оче наш Небески! Не уведи нас у искушење Ми знамо, да су искушења за нас потребита, но знамо и то, да су она опасна. Дакле, у време искушења, не остави нас самима себи, но укрепи нас Својом Божанственом силом, да можемо одолети искушењима и не допусти да паднемо Амин."

(Наставиће се.)

О дужностима парохијалног свештенства.

Превео с руског славенског **П. Рафаиловић**, свештеник.

(Наставак).

57.

Странолюбіе. Ако ичији то особито епископски и презитерски дом мора странцима широm бити отворен, јер свештеник не може паству своју гостопримству поучавати ако, се сам не одликује њиме. Не треба свештеник да буде милостив само према странцима него и према свима, који траже његову помоћ, а особито убогима и болесним треба да помаже, о сиротама да промишља, удовице и гоњене да заступа, а за праве да се заузима. А ако сиромашни свештеници држе, да им ту врлину није могуће извршити, јер и сами траже, да им се помогне, у таком случају треба да се апостоле угледају, који су се заређујући својим рукама, што им је било потребно, сјекли сиротиње (Гал. II. 10.) и немоћне заступали (Дј. ап. XX. 35.) Али они могу и треба да своје парохијане свима могућим апостолским начинима привољавају на извршивање те врлине. (I. Кор. XVI. 1; II. Кор. VIII.[1]).

58.

Оучителѧ: Держащемсѧ вѣрнагw словесе по оучꙋніе (Тит. I. 9.) Особито се ова способност од свештеника захтева, како и св. Јован Златоусти тврди. — О овом предмету опширно је говорено у првом дијелу. Овдје ће се само напоменути, што су дужни радити они свештеници, који су без ове способности у свештенички чин ступили. Да би дакле стекли таку способност, треба: 1.) Да се једнако поучавају св. Писму, особито новога завјета, *да не шестꙋпитъ книга закѣта моегw wт оустъ твоиҳъ и да поꙋчишисѧ къ нимъ днь и нощь.* (Нав. I. 8.); *кнемли оутѣшеніе, оучніе, къ сиҳъ поꙋчансѧ, къ сиҳъ прибикан, къ сиҳъ разꙋмѣкан* (Тит. IV. 13);[2]) 2.) катихизисима, да би знали тачно о догматима вјере говорити и мислити. Овоме треба придодати списе и поучења св. отаца, а особито Златоуста[3]). и на основу свега тога према приликама и потребама народ поучавати. 3.) Тако свети и Богу угодни живот проводити, како би

[1]) Св. Јован Златоусти, тумачећи и описујући странопримца у II. бесједи на посл. Титу говори: „гостопримац тај је, који све моје имање са сиротањом дијели.

[2]) Ап. 59 пр.: „Који епископ или презитер, кад је један између клирика у потреби, не пружи што му треба, нека се одлучи."

Јероним у II. посл. Неполицијану: „Слава епископа састојала се у потомагању потребних, а бешчашћост презитера у стицању богатства."

[3]) Осим поменутог доста развија лепе свештеничко савештења и врлина историја, проповиједи искусних проповиједника и патролигија.

паству своју светом и непорочном животу и и страху Божјем приводили[4]).

59.

Не піаницы (μὴ πάροινον): Међу разним порокима, које апостол код свештенства не трпи, спомиње се и пијанство. Ова страст узроком је многих зала. Како је оно Богу противно јасно показује свето писмо. У старом завјету пијанство је било строго кажњено: **вінà и сікера не піетѣ, ты и сыновѣ твои съ тобою, егда входите къ скиніи свидѣнія, или пристѫпающимъ камъ ко олтарю, да не сумрете**: и **вѣдетъ сіе камъ законоположи́вше къ роды ваша** (Лев. X. 9.); **вінà да не піетъ всѣмъ жрецъ егда входитъ во внѣтрѣнній дворъ** (Језик. 44, 21.[5]).

У новом завјету Дух свети преко апостола јасно говори, да пијаницама рајска врата неће бити отворена: **Ни лихоимцы, ни татіе, ни піяницы царствіа Божіа не наслѣдятъ** (I. Кор. VI. 10; Гал. V. 21.). И ако је пијанство тако тешки и смртни гријех, ипак и дан—данас многи су тој страсти склони[6]). Ради чега и црква Христова сагласно вољи Божјој, како апостолскима, тако и саборнима правилима, не само свештеним лицима него и мирјанима, не само пијанчење, него и похађање кртама, под сергнућем и одлученем забрањује[6]).

60.

Не кіпцы, не сварлив. Овдје се односи и што Титу пише: **не дерзѣ не напрасливъ, не гнѣвливъ** (Тит. I. 7.). Служитель Христов не само што не сме бити, него се не смије ни свађати, правдати, напраситим и наертљивим бити, јер све то поред љутњу: а свештеник једном ријечју не смије се љутити.

Није лепо љутити се без узрока, или ради мале и незнатне ствари, а још више препирати се и туђи се[7]) Препирати се не само у својој кући и о стварима партикуларним, него при доказивању верских питања ради истицања свога, а не ради саме истине, ради славе своје а не Божје, забрањује се свештеним лицима: **не слоко пр҃ктисѧ, ни на кѣюже потрѣбѣ, на разорнїе слышащихъ** (II. Тим. II. 14; I. Тим. VI. 4, 5) **Кѣихъ же и неказанныхъ сказанїи отрицайся вѣдыи, якѡ раждаютъ свары. Раб҃ же Господнѣ не подобаетъ сварити сѧ, но тихъ быти ко всѣмъ** (23 и 24.)

Бојећа не назива се само онај, који рукама, или тољагом, или оружјем на тучу наводи, него и онај који ријечима досађује и немоћнога саблажњава, по оному: **Такѡ согрѣшающе къ братїю и бію́щe ихъ согрѣшаете немощны́хъ сію́** (I. Кор. VIII. 12). На ово се односе, и оне Христове ријечи, изречене леном и злом пастиру: **И начнетъ бити клеврѣты своѧ, масти же и пити съ піяницами** (Мат. XXIV. 49.).

[4]) Бл. Августин, кн. 4, гл. 29 о учењу хришћанском: „Ако ко разумно и лијепо не може говорити, тад треба таки свети живот да проводи, како би могао тим неспособност говора и немања оправдати".

[5]) Св. Григорије Богослов говори: „Пијанство за свештеника тешки је грех, за клир светорђе".

[6]) Ап. пр. 42: „Епископ, или презвитер, или ђакон, који се игра или пијанству одаје, или неће престане, или нека буде свргнут".

Ап. пр. 54: „Који се клирик затече, да у крчми једе, нека се одлучи; осим случаја, да се на путу на потребе заустави у госпони. (Сран. картаг. собора 40 пр.)

Лаодик. собора 24. пр.: „Осећење особе од презвитера до ђакона, и за тим сви на чредном чина до иподјакона или чтеца, или пјевача, или заклиника, или вратара, или за монашког реда не морају у кикакву крчму улазити.

[7]) Св. Григорије богослов: „И ако се кад уклониш нешто од праве намети, разбери се и осмести, док нисп са самим обеауимо .... У свему да влада разум, и добро, које је у теби, да се не воводи по злу".

Златоуст у својој II. нарад поучи: „Учитељ је лечник душа; лечник не бије, него болесника нуда и одржавља".

Ап. пр. 27.: „Заповедамо, да се епископ, или презвитер или ђакон, који вернв бије, када згреше, или невернв када злобе, свргне".

Примједба. Је ли достојно епископу за презвитера, а без кривице његове, дићи руку? Одговорићемо овим неки свештени смирени, православњаци. Црквена правила прописују казну свакоме свештеном лицу, који би својом руком ударио **нѣкрилаго согрѣшающаго, или невѣрнаго обидящаго**[4] (ап. пр. 27.), па било то да би казнавано грешнике, или да одврати оном, који је њега ударио. Кад су тако строга правила прописа у погледу бијења мирјана, још су строжија кад би једно свештено лице ударало брата свога по лицу. — Рука која има благословљати и миловати, та рука мора бити чиста од сваког пријетворства.

(Настављће се.)

Четири путевође добром животу: страх божији, мудрост, трезвеност и рад.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеву.

Никола. А код нас је други обичај!

Онуфрије. Да, сасиим други. Код нас је обичај, да занатлија мора бити баш, ако не Немац, то Пољак, а трговац Чипутин. Зато смо и сиромашни. За то као да нисмо ми народ; варошани су код нас

сами Чивути и други странци, а сваки Рус уме по старом свом да управља плугом, и још које како одлази у учитеље и свештенике. За то смо сиромашни, што спахије све дају у туђе руке и нашим радом богате се туђинци. Најбољи део морамо посветити раду и сваки добар отац у нашем руском сељаштву, кад има деце и имања, дужан је старати се, да их изучи у занатлијству, у трговини, да би се у нашој земљи мало по мало увеле у градовима руске занатлије и трговци. Ето ти нам наше браће Чеха. Кад је у њих било то, што је у нас: сваки Чех био је само земљоделац. Али мало по мало узеше сасвим сву трговину из чивутских руку, показаше већу силу и знање у свакој врсти рада, заштедише новаца, склопише га у веће капитале и општим друштвеним радом дошли су сад до благодовољства гостања и великог значаја у земљи својој.

Никола. То је истина. А како ти, деда, мислиш, да ли ћемо и ми кадгод добити богатства и части у својој руској земљи?

Онуфрије. Добићемо, синко, Бог је милостив! Заостали смо истина, заостали, али добром вољом и усрдним радом све ћемо надокнадити. Не ће пропасти наш народ. Он ће се пробудити, отрешће са себе рђаве навике, просветиће се, прионуће усрдно за земљоделски рад, за трговину и за сваки користан занат. Земљоделци ће се подићи радећи добру нашу земљу, подигнуће се богата села са леним и пространим кућама, запамтићемо лепе, јаке коње, од добре пасмине стоку и све што је потребито; мало по мало навикнуће се наши на трговину, занат и даће Бог, треба ћемо једном узети још преимућство од туђинаца. За то треба све само: благослов и помоћ божја, ум, трезвеност и постојани дух, да смо стални у свему и да се не бојимо никаквих недаћа и незгода.

Тим духовним жељама ја ћу да и завршим, мили унуче, своју приповетку о травама, којима сам стекао дуги живот и имање. Негуј и ти те траве свесрдно, и зацело ћеш и ти живети до дубоке старости и стећи ћеш свако добро.

Никола. Сад већ нисам онај, који сам био пре по године, пре сам проводио време у празним разговорима и нисам пазио с ким ћу се упознати и у чије ћу друштво ступити; ја сам био лен и да се молим Богу и да идем у цркву; ја нисам радо читао, ма да сам био у школи. Но ти, драги деда, показа ми други пут; по њему ћу ићи и зацело не ћу заблудети.

Онуфрије. О, кад би сав народ пошао тим путем! Кад би сав народ наш прионуо свесрдно за науком, кад би загрејао срце своје словом божјим, кад би просветио ум свој књигом и кад би пођзо истинито добро своје! Кад би се одрекао од пијанства, од крчама и лености и удруженим силама прионуо за духовни и сваки други поштени рад! Лакше бих умро!

Никола. Ја се надам, да ће се многи наши људи поправити. Само треба отпочети са трезвеношћу, целе би се општине зарекле, да не ће пити ракије!

Онуфрије. Не ћемо то дуго чекати, брзо ће то доћи, но молиће мо се Богу! При тим речима устаде Онуфрије, а за њим Никола, окренуше се икони Спаситеља света и овако се почеше молити:

„Свемогући Боже, Ти, који си створио небо и земљу, смилуј се на бедни руски народ и дај му да позна — на што си га створио!"

„Спаситељу света, Исусе Христе, Ти, који си отворио очи слепом од рођења,

— отвори очи и нашем руском народу да би познао вољу Твоју Свету, да се одрекне од свега, што је рђаво и да постане народ богобојажљив, разуман, трезвен, раден и честит!"

„Душе Свети, Утешитељу, Ти, који си у педесети дан сишао на апостоле, — дођи и усели се у нас! Загрej светим жаром срца наших духовних пастира и целога народа, да се светлост божанственог учења рашири по земљи руској, а са светлошћу пошљи на њу и сва блага земаљска и небесна!"

Никола. Амин.

Онуфрије. Тако ћемо се увек, мили унуче, молити Богу не само за себе, него и за све и за сав наш народ и Бог ће услишати нашу молитву и даће нам што молимо. — Овде је крај нашег разговора. Време је, да се мало одморим; и ти иди кући, буди с породицом својом и радуј се с њом. Кад ти буде воља дођи к мени опет, — ја ћу ти још много, много приповедати, ако Бог да.

Никола. Слушаћу те, мили деда, слушаћу те, и ене ћу још да напишем за спомен, да би и други читали, да би се једни кајали, а други поучили, па да сви један другог љубе, један другом помаже — тражити светлости, писмености, науке и све што је добро и корисно.

Митровица 1894.

Написао: протојереј
Јован Наумовић.
с руског превео:
Григорије А. Николић,
протопрезв. капелан.

Блаженства.

Приказао по F. Rougemontu **С. Аранички,** прот. капелан у Земуну.
(Свршетак).

§. 7. Благо онима који мир граде, јер ће се синови Божји назвати.

Ко се, чистог срца поставши, тако Богу приближио да може Његово лице и звук гласа Његова чути, тај се попео на ону сјајну висину, где се његова земаљска стаза завршила. Више се не може попети, јер је над њим невидљиви свет, а опет пасти у дубину греха то му је немогуће. Он живи у елементу, за који је душа његова створена, он живи у Богу и његовом речју и духом живи Бог у њему. На станици суза сноси он мирно и кротко светску поругу; на станици глади и жеђи раздире му срце саучешће према беднику; али на станици чистоте његова срца отварају му се до тада неме усне, јер је прошло време, док је као новообраћен ћутати имао[1]). Он говори свету о Теби Исусе, који си *мир*, који си Својом покорношћу и смрћу наш мир с Богом, који си Својим опроштењем и Духом наш мир с нама самима и осиновањем свога духовног царства наш мир с нашом браћом[1]). Он говори пун благости и простоте, пун милосрђа и нежности, али говори и са силом и енергијом. Он је видео, што описује, он је искусно што говори, сам испитао, што цени и поштује. Он зна, у кога верује и чега му је пуно срце о томе зборе уста његова.[2])

Као проповедник и учитељ доносиће он мир у згодно доба, а у невреме[3]), јер он моли и савјетује све људе да се с Богом измире[4]). Као радник и војник, као чиновник и лечник, носиће га мудрошћу змијином и чистотом голубјом[5]) чија је заиста једна реч вреднија, која из чистог срца потиче, него 100.000 речи хладног

[1]) I. Тим. 3. 6.

[1]) Мих. 5. 4; Еф. 2. 11.—18. — [2]) Мат. 12, 34. — [3]) Тим. 4. 2. — [4]) I. Кор. 5. 20. — [5]) Мат. 10. 16.

разума. Као хришћанин носиће га непрестаном проповеђу мира онаго, чији је благослов исписан на његовом челу и чистога и узвишеноga живота. Време, што му овде остаје, јест тако рећи, само дуг низ љубави, оне духовне љубави, што је испуњење закона и без које је знање и вера само звучан метал.

Његова делотворна љубав испуњује му срце највећом унутарњом *радошћу*, што је може човек осетити; јер се он у свом животу на Бога угледа, који је љубав и својим сунцем обасјава и добре и зле[6]). Он даје мир, који доноси свима људима без разлике, својим суседима као и странцима, својим непријатељима као и пријатељима. Он шта више осећа да с Богом ради, да му је Бог воља и саветник, да му Бог прата отвара или затвара, да Бог даје снаге његовој речи и у њему шаље свету спасоносног весника. Душе, што примају мир, што им га носи, казују му како га Бог особитом љубављу љуби и одликује. Он се сад може надати, да ће једном засјати као на небу звезда, а ономе, који не изведе ниједну душу на пут правде, у део ће пасти само бледи одсјај азурног небеског свода[7]). Од једног простог грађанина и становника небеског царства, од једног слуге нижег степена, постаће он пријатељ божји[8]), постаће *дете божје*, као што су анђели, с којима ће се потпуно у дан воскресења изједначити.

§. 8. Благо прогнанима правде ради, јер је њихово царство небеско.

„Ја сам миран, говораше“ још псалмопевац, „али кад станем говорити у њих је рат“[9]). Световњаци одбијају верне, што им мир носе. Они траже мира, блаженства у богатству, које им чини и прибавља свако задовољство, у уживању својим страстима, услед којих заборављају на своју унутрашњу невољу, присутност божју и последњи суд; у дошађању пред светом, чиме заглушују глас савести своје.[1]) Мисле ли они заиста, да овде налазе блаженство? Не. То не могу веровати, јер једно поколење доникује другом сујето над сујетама, све је то сујета и ништавило. Мир који им даје Бог преко деце своје, јест плод правде, а они љубе неправду. Или шта више неправда је њима овладала и они су њезино робље. Кад чује она да говори коgод од ученика Христа Спаситеља о савести и будућем суду, задрхће и говори на уста слуге свога: „Иди; а кад узнимам, кад дозвању те.[2]). А кад неће миротворац да се уклони, плане тада у гневу и устаје свом силом на њега. Она је налик на невољника, кога је ујело бесно псето, који би да растрзне лечника, и ако му спасоносна лека доноси.

Је ли дакле верни несретан, када га гоне и кад смртна опасност прети? Никако. Јер њему припада небеско царство. Како је ипак чудна реч твоја, Господе! Твојим неустрашним исповедницима, што свету проповедају Твоје јеванђеље, те се излажу сваки час најгрознијем гоњењу, немаш друга блага и среће да подариш, него оно, што си им обећао још при ступању њиховом у царство Твоје? Ти си јединородни син Божји, на ипак их сиромашно награђујеш и тако рећи тврдујеш с вечним благом, над којим си Ти неограничени господар? Но што ја кажем? Зар није ово царство, што треба да буде блаженство Твојих ученика, утеха страдалницима, богатство кроткима, засићење гладнима? Каква би сјајнија блага пожелети могла на ломачи она деца Адамова, што помреше у свом греху и које

[6]) Мат. 5. 45. — [7]) Дан. 12. 3. — [8]) Јов. 15. 15. — [9]) Пс. 120. 7.

[1]) Лук. 6. 24-26. — [2]) Дел. ап. 24. 25

си Ти својом крвљу спасао? Зар се не растављају са светом овим речима: „Опрости, опрости, нама је довољна милост Твоја“.

§ 9. Благо вама ако вас узсрамоте прогоне и реку на вас свакојаке рђаве речи лажући мене ради. Радујте се и веселите се, јер је велика плата ваша на небесима, јер су тако прогонили пророке пре вас.

Кад Ти кажеш: *велика*, ти, који нам говориш небеским језиком, то ми морамо превести: *неизмерна*. Па у чему се састоји ова неизмерна награда, што ју својим мученицима обећаваш? Господе, Ти то знаш. Но Ти би нам дао да са земље уђемо у небо, као да гроб не дели међусобно два ова света, као да није смрт цар страха.[1]) Ти говориш о гонењу овде доле и о награди тамо горе без и једне речи о мукама, ломачи, грозоти и крсту, што ће ученике Твоје да у наручја смрти баци? Бојиш ли се да, их упозориш на све страхоте? Не завараваш ли их, као оно мати, кад пружа чеду своме горку лекарију у замедљањој водици? Никако. Божанска истина не потребљује таких средстава и Ти који си кнез живота и који си сам живот, Ти знаш, да је смрт само одлазак са земље ропства, улаз у небо неизмерне радости и Ти знаш, да живот није у свези душе са пролазним телом, него у свези душе са Тобом самим, ти знаш да ко верује у Тебе, не може умрети, али да је изабрао смрт ко Тебе одбацује[2]). Ти си покушао, да побољшаш и поправиш говор и начин живота у људи, који нити смрт нит живот схваћају и обема овим речма са свим криво значење подмећу, но чеда овог света не дозвољавају Ти ни да један пут њихов речник поправиш, они би Те за то и каменисали, да се већ онако не беше час твој приближно и куцнуо. Али ученици Твоји прихваћају науку Твоју. Они је извршују и њој следују, и ако ју увек и не разумеју, као Марта, што је своју сумњу и колебање пред Христом Сином Божјим прећутала[3]) и сами, који Те најбоље схваћају, тако рећи ништа те не разумеју, јер Ти си нам говорио као становник небески, а ми, ми смо на земљи и од земље.[4]) Али опет бар у неколико схваћамо смисао Твојих речи, кад нам толику љубав у срце улеваш, да пркосимо мукама и гонењу, то си нам Ти уједно у дух наш толико светлости унео, да можемо сред гробне таме угледати сјајну стазу, која води побожну душу управо Твом небеском стану.[5]) За то нас можеш слободно сећати старозаветних пророка, како беху мучени, каменисани и мачем погубљени[6]): то нас не ће застрашити. Њихова смрт, у смислу човечјем, јесте само улаз у највише блаженство и наша смрт у смислу небеском била би заиста смрт, кад би се одрекли у неразумном страху од ове лажне смрти, Тебе велики и дивни Боже наш, коме нека је слава и част на векове векова.

У Земуну на св. Тому год. 1895.

[1]) Јов. 18. 14. — [2]) Јов. 8. 51.

[3]) Јов. 9. 24.
[4]) Јов. 3. 31. — [5]) Пс. 16. 10—11. — [6]) Јевр. 9. 37

Мртвачки обичаји и обреди код јужнијех Словена прије и сада.

Говор **Вида Вулетића-Вукасовића** на конгресу Фолк Лоре у Чикагу.

(Свршетак).

Гдјекоји су стећци на предисторискијем хункама, па су то првобитни, јер су први Слављани живљели на Балкану скупа са прасједиоцима, па је то зламенито, да се сазна, да су прасједиоци укопани под хункама или у гомилама

Славњани, који су касније дошли, испод стећака, а то је њека проста врста саркофага. Та је разлика између стећка и саркофага, бива саркофаг је издубљен те би се у њ положило покојника, а стећак је просто подигнут камен, те покојник почива под земљом у јами, која је тврдо ограђена и обложена попут клијети. Стећак је попут саркофага, али је различит у облику и у величини, те је доста пута сличан тумби. Урешен је особито крстом, а крстова је најразличитијега облика, као крст ђетелинасти, котвасти, теутонички и т. д. Осим крста, на реду су различити уреси, а то су разноврстни везови, и гране славењанскога постанка, па се и дан данас употребљавају на тканини, на дрвету, на камену и т. д., бива то су лозе ђетелинасте, ужета, куке, и т. д. Напокон су украсани архитектонски облици у плохорезби, као редови романички, маурички и т. д. Најзаменитија је пак она страна, дакако иза натписа, гдје су слике: — ту је јунак, како сам казао, на коњу, обично окренут пут лијеве.

Виђети је јунака у лову са псима итд., а уза њ вијерни му штитоноша. Још је витез са соколом, а испод њега различите животиње, н. п. јелени, дивокозе итд. Најзаменитије је, како сам опазио, мртвачко коло с наопака, бива седмеро, тринаестеро итд., а колоноћа води коло, како се то пјева у народнијем пјесмама код јужнијех Славњана:

Кад виђеше кићени сватови,
С наопака копља окренуше,
С наопака коло окренуше
И жалосну пјесму запјеваше
И јунака у њој припјеваше.

Коловоћа је чешће са штитом у руци, а играчи и играчице с китом цвијећа у руци, држе се у прсти, гологлави су, те тако играју тужно. И дан данас, како ће се још то виђети, жали се покојника уз парицање итд. — Чешће ће јунак запети лук и тетиву, а да устријели вепра, срну или утву златокрилу, како се то пјева у српскијем народнијем пјесмама. Ријетко језди витез на коњу, а у руци му крсташ барјак, али га се чешће види, гдје га чека вијерна љубовца или стопаница, па остарјела мајка, те под њиме примају коња од мегдана. Очекује га син, брат, кум итд., па се веселе, да се је здраво повратио из лова, или с јуначкога збора итд. И то је баш добро у пјесми:

Руке шире у лице се љубе,
За јуначко питају се здравље. —

На споменику је почешће украсана сама десница, а у њој сабља посјеклица по народној пјесми:

Честит био ко те је родио,
Посјеклицом владат' научио,
Света теби у рамену рука!

Јунак моли Бога, а да би му био милостив, те га помогао:

Од тала је на ноге ђипио,
Прама небу руке подигнуо,
Хвала Богу и данашњем' дану.

Каткада је јунак жалосно наслоњен на балчак мача, а вијерна му љубовца прикретила руке на прси.[1]) — На стећку је гдјегод и коњ беза господара, те до жалости за истијем:

Седло мене, а дизгине кида...

Још ће други пут вијерна љубовца причекати коња без витеза, те ће прама њему у вис подигнути вијенац, а то за витешку славу.

Још је виђети на споменику дијете прекрштењех руку, а уза њ је голубица или кукавица, како је то у народној пјесми:

Закукала сиња кукавица...

[1]) На стећку је натпис: сие гроб Павловића Иелка. Усп. Словинац VII — 1884 — бр. 9. 10.

Осим тога код крста су на споменику двије воштанице или двије голубице, два паунa, а то по старокршћанскому обичају.

Обично још је покојнику у десници крст, а над њим је растући мјесец (млађак) са звијездом (то је најмилији симбол јужнијех Слављана, те значи срећу. Послије су га узели Вошњаци за грб). У лијевој му је руци мач, па се брани од митичке наказе (аждаје), која хоће да га прождере. Јунак још каткада пјеши: У десници му је вијенац, па се подбочио лијевом. — Об овому само по дебелу, а то с кратка времена, а само ми је описати овај појединн стећак, а то је између најзаменитијех и најстаријех стећака. Ово је тространи лежећи бридњак, са основицама нагнутијем унутра. У Далмацији је (у Конавлима код Дубровника), па је по њему познати и остале: Ab uno disces omnes.

С доње је стране стећак раздијелен пругом у три поља.

1) У горњој је страни, пут лијеве, аждаја (као змај) с двије ноге.

Отворила је жвало пут бајословне животиње, која је двострука репа.

Ова је животиња сакупила ноге као коза, те се трка пут лијеве.

Испод тога је тица, раширенијех крила, а у трећему реду, на вука нахрипио нас. Пут лијеве дивокоза трка се са змијом (змајем), те змија бјежи.

2) Коло од десетеро женскијех креће се пут лијеве.

3) Двије дивокозе за јеленом пјеше пут лијеве. На ногама је стећка полумјесец узгори, а ниже звијезда у вијенцу, па још наниже женско чељаде, држи на глави с обје руке кошару, као биљег обилности или као прњију.

У дну је витез на коњу са штитом, те се игра џелитања.

С предње је стране:

1) Коло се креће од деветеро мушкијех пут лијеве.

2) Лети шест тица, различите величине, пут лијеве.

3) Коло се креће од деветеро женскијех пут лијеве.

4) Двије ће дивокозе пут лијеве за јеленом.

На глави је стећка ђетелинасти крст, а уза њ су са сваке стране по двије симболичке свијеће, што су горјеле покојнику на самртноме часу. Испод крста је прост натпис, а под натписом је витез на коњу окренут пут лијеве, у лијевој му је узда, а у десној соко На глави нема калпака (калпак је обично попут фригијске капе).

Ево натписа:

† Се пише Анко Утјешенов
унук | и друг сад
Љубоевца синовац | Пасјћен
Лубоевц | .[1])

Обично су постављени стећци с истока према западу. Тако је положен и покојник у јаму; а јама, што сам казао, веома је добро ограђена и поплачана, а поврх плоча насуто је доста земље, те је и над земљом стећак, то као ваљски биљег.

Потезало се је стећке из далекијех каменишта на високе височине или у далеке пољане, па се за то хоћело моћи снле и снажне мишице. У јами највише леже по један или по два покојника, а ријетко их је њеколико. Мало је уз покојника предмета, па рек' би, да како је дошао на земљу, да је тако хотио, да сађе и у црну земљу.

— Чешће би покојник погинуо у туђој земљи, а родбина би му подигла ћенотафиј на племенитој земљи, где није било покојникова тијела под спомеником.

[1]) Усп. Словинац, IV — 1881 — бр. 22.

Стећака је у Далмацији, у Херцеговини, у Босни, у старој Србији, у Арбанији, све до Маћедоније, али су особито многобројни и знаменити стећци у Босни и у Херцеговини, па, кад сам их започео проучавати, прозвао их старо-босанскијем споменицима,[1]) те сам први предложио ученому свијету, да би се започео „Corpus inscriptionum Slavorum Meridionalium, с илустрацијама реченијех споменика, али је ово још у зачетку, те је ова моја идеја сасвијем запуштена, а кад би постала дјелом, уз сложно истраживање пучке предаје, расвијетлила би још и повијест средњега вијека.

Окушало се је много иностранаца, да би проучили ове споменике, али нијесу знали језика, ћуди, нити словенскијех обичаја, па им је ваљало запустити ову идеју, а између свијех најбоље је послужио знаности господин Артур Ј. Еванс, те је он ту сам напомка.[2])

* * *

Нешто сам одушно с обичајима и обредима код јужнијех Славена, у старо доба, а о садашњијем ћу у кратко, јер су исти као њеки отјев онијех древнијех обичаја.

Ово ми је казати о нашијем мјестима, гдје се још нијесу укорјениле западне навале, јер су у Далмацији и у Хрватској обичаји пуно пренчачени и покварени, те их дневнице нестаје.

Ево неколико самртнијех обичаја, те су још на реду у некадашњој Војничкој Граници, у Босни, у Херцеговини, у Црној Гори и тако даље. — Истом ти је покојник издахнуо, оперу га, обуку, те га положе на даску и покрију га бијелијем покривачем. Поставе му након главе ужежену свијећу (воштаницу), која ону свијећу, што је покојнику била за спасење душе у десници, кад се дијелио с душом, те је зло и наопако, да покојник премине без споменуте воштанице. Истом је покојник издахнуо, чељад ће у породици скинути капе, па ће у горки плач, а жене у жалосно и туробно пјевање, која наричу и бугаре наоколо мртвачкога одра, те се клањају прама покојнику, као да ће започети мртвачко коло. Мати нариче на један начин, кћи на други итд., те ће свака на свој начин, да плаче и хвали покојника. Мушки ће одма к пароху, а да му јаве, да је покојник умр'о, то гологлави, па ће тако ићи барем докле се покојник покопа. Неки ће свукуда тако гологлави за пуних осам дана.

У покојникову је дому жалосно пјевање, т. ј. бугарење, а домаћин гледа да приправи, што је потребито за смртну гозбу, која за подушје, кармине, или за седмине. На гозбу је позвана родбина, пријатељи и сусједи. До дужности је својбини, да донесе у овој згоди у покојникову кућу вина и јела. Обично је гозба иза покојникова покопа. Покоп је сада другога дана, а прије је био након мало сахата. У некијем ће мјестима положити покојника у дрвени сандук, то кад сунце заће, а истом ће забити сандук кад се нама покојника укупати. Је ли покојник био каматник, јали псовао Бога и т. д., или се родио по злу знијезду, добро би

[1]) Revue Archéologique (A. Bertrand-Perrot) 1889 — 415 Nouvelles archéologiques et correspondance. — La Revue trimestrielle de la Société archéologique croate vien d' entrer dans sa sixième année. Depuis l' occupation de la Bosnie par Autriche, cette Revue a publié un grand nombre d' inscriptions Slave intéressantes pour l' histoire de cette province . . . .

[2]) Throug Bosnia and the Herzegovina on foot during the insurrection, August and September 1875. With an historical review of Bosnia, revised and enlarged and glimpse at the Croats, Slavonians, and the ancient Republic of Ragusa by ertrhur J. Evans B. A. F. S. A. With a map and fifty-eight illustrations from phothographs and sketches by the author. Second edition. London Longsmans, Green, and Co: 1887 — Illyrians Lettres, a revised selection of correspondance from the Illyrian, provinces of Bosnia Hercegovnia, Montenegro, Albania, Dalmatia, Croatia and Slavonia, addressed to the Manchester Guardian, during the year 1877 by Arthur J Evans B. A. F. S. Autor of Throgh Bosnia and Hercegovina on foot. London, Longsmans, Green and Co. 1878.

му се криомице подрезало испод кољена, а да га неби али духови духањем напухали, јер би онда постао вукодлаком. Тога је нестало по готово, па и онога обичаја да се тражи по гробовима вукодлака, а да га се пробије трновијем кôцем, а то кроз говеђу кожу, јер кад би онђе кога пошграпала она крв, тај би се чојко након смрти повукодлачио. Покојника ће ставити на носила, а то су двије тољаге, баш од дреновине, те их зову у некадашњој војничкој Граници *орљике*. Ова су носила преплетена ужетом или увити, а у Херцеговини положиће их на прекрст на покојников гроб. Навластито ће жене, кад прате покојника, ударити у жалобно појање, па је такијех жена и по занимању, те се зову *бугариље*. Оне ће ганути и најотврднутије срце, а то нарицањем, те ће причати покојникове врлине. Овај се обичај најбоље уздржи у Црној Гори, па још гдјегдје и у Далмацији. — Родбина ће у Херцеговини окренути капу и одијело с наопака, па ће то тако носити за неколико доба као биљег туге и жалованья. У њекијем ће мјестима у Босни сестра острићи косе и поставиће их на мотку над братовијем гробом, то као биљег жалости. — Обично ће покојника положити у земљу с главом према западу. Кад покојника спусте у земљу, онда ће жене из свијех сила, а да наричу, те ће уз гробове у жалобно коло, бива сприједа ти се покупе према гробовима, па онако подбочене крећу главом с десна пут лијеве и спомињу своје миле, као да би жељеле, да и оне упану баш живе у гроб.

У Херцеговини ће метнути на палицу, над гробом какве цуре везену махраму, а над гробом момка јабуку заденену на прут. Онгдје ће се на гробу неколика погостити: напиће се вина и ракије итд.

Кад се поврате са сировода покојниковој кући, онгдје ће их дочекати стопаница на кућном прагу с посудом воде и њарњачом, те ће полити на руке свакому госту, који ће у дом. Ријетко ће сви познани моћи у кућу, него ваља поставити трпезу на двору, у прикуће и т. д. Ту ће ти најприје посадити сиромахе, те ће их обилно угостити. Пије се и једе доклегод се може, па се наздравља: — „Здрав, за покој душе, која се преставила. — У здравље живијех, а покој мртвијех. Бог дао здравље живијем, а покој мртвијем.“ — Кад премине какав богаташ, онда ће ти сиромаси пошћети с гозбе што је остало кући, па ће још когод весео на повратку и запјевати: „Кога није, да круха неће, а ми браћо, здраво и весело!“

Ово су главније цртице о обичајима, навадама и смртнијем обредима код јужнијех Славена. Различити су и знаменити ови обичаји, па би Фолк-Лористи и Епиграфисти било препрука поља за истраживање просвјете (културе) код јужнијех Славена (навластито код Срба,ља), бива културе што је битисала, али је преслабо до сада позната.*

*) Расправа је преведена с талијанског од истога писца, а на енглески за конгрес од предсједника п. Мр. Флетнер С. Басета, то под насловом: „Sepulchres and Funeral Rites among the Ancient and Modern South Slaves, Illustrated by sketches and Engravings. Vid Vuletić-Vukasović, Cursola, Dalmatia, Austria“, те се објелодањује у годишњацима конгреса Фолк-Лоре у Чикагу у одјелку — „Customs, Institutions and Ritual“.

Како ћемо да повратимо у народу стару побожност.

(Свршетак).

Од кад се је слобода показала и срп. народу, појавила се жеља, да се истисне несрпски и неправославни дух из српске цркве, па и из њеног пјенија. И доиста ми видимо, гдје многи настоје, да ставе у ноте црквено пјеније у српском духу, како би се тако могло свуда једнако молити Творцу. Од тих су важнији: Станковић, Топаловић, а у најновије доба у нас Бојарић и Тајчановић. Ми нијесмо толико музикални, да можемо те њештаке оцијенити, но они, који се у то боље разумију, веле, да Станковићево пјеније није баш строго православно, а и тешко је, те му је то велика погрјешка, и ако је иначе веома добро по умјетничкој страни. Бојарић нам вели, да ставља у ноте старо карловачко пјеније, а други опет веле, да све не одговара карловачком, јер има неке смјесе. Што се тога тиче, ми бисмо препоручили, да се то ниједно пјеније не одбацује, а ако је погрешно, ваљало би да га стручњаци поправе. Морамо се њиме служити, док не добијемо тиквo, које ће потпуно одговарати православноме и српскоме духу.

Данас врло често по листовима слушамо тужбе, како је опало црквено пјеније чак и тамо, гдје је било добрих пјевача и гдје се некад прилично правилно пјевало. И заиста је већ вријеме, да који српски умјетник проучи добро православни српски дух, па да према томе стави у ноте све наше црквено пјеније, да се већ оканемо збрке. А ако то не може учинити један, нек то ураде више њих у скупу, а тиме ће дјело без сумње и бити боље. И за то би се нашло потпоре. Ми ово стављамо на срце свима умјетницима, а и разним друштвима, да их охрабре својом новчаном потпором.

Сваким даном подиже се по које ново пјевачко друштво у Србији. Та ће друштва то ново поправљено пјеније лако по народу раширити, а за побожност ће бити од велике вриједности. У једно бисмо препоручили, да се свагдје подиже пјевачке дружине, гдје се само може. Бар би требало да има у сваком граду тако друштво. Помислимо, да у других народа има пјевачких дружина и по селима.

6. Искорјењујмо неваљале обичаје.

Истина имамо доста добрих обичаја али доста и злих. Осим тога од скора почели смо примати и од других народа којекакве обичаје, но на жалост махом рђаве. И ми признајемо да се и ми „у времену мијењамо“, али треба да нам та промјена не шкоди.

Прегледајмо сав наш живот од колијевке до гроба. Чим се дијете роди одмах нам не пада ништа на ум него весеље; у већине је обичај, да се дан крштења дјечијег свечано проведе, а никаква се у нас свечаност не да замислити без ракије. Туна се не пази на новорођенче, ако оболи ту се зову бабе, да му бају. Дјеца се не чисте; од нечистоће се дијете изједе, а нек само мала болест дође код такве нечистоће, дијете је слабо и онако, па ће морати подлећи, па кад све те муке дјеца претрпе, кад одрасту, родитељи их не дају у школу, изговарајући се: ко ће ми стоку чувати и: што више зна, већи је ђаво. Дјеци се не даје никакав добар примјер код куће. Ту се науче гадно говорити, па кад дођу у школу, учитељ мора да се прекине с њима. Но и помози Боже, ако успије у томе, али у већине ђака буде му мука узалуд. Е сад је већ одрастао момак, ваља га женити, но ваља дјевојку купити, јер родитељи њезини траже уџену. За тим се троши силни новац око свадбе. Послије наступају муж и жена у борбу за опстанак, сад се опет чине разна весеља, док народе дјецу, која понављају оно, што су им и родитељи чинили. Најпослије дође крај. Умријети се мора. Послије кратке жалости рекли бисмо да наступа у брзо радост, јер се даје подушје, седмица, четрдесетница, по године, година и т. д., а баш се тада понајвише једе и пије све „за покој душе умрлога“, а у грло и трбух живих.

Дакле у читавом животу нашем најпише вриједи *а)* ракија, која је најгора зло и која човјека тјера на најгора дјела, *б)* празноверица и *в)* непоштење у опће. Ми ћемо о томе трома говорити.

а.) Заиста нема већег зла од ракије. Она понизи најпаметнијег човјека ниже од најглупље животиње. Зар није човјек пјан сличан једној животињи, која се ваља у блату. А да ли и животиње *повраћају*? јамачно не. То само чини разумно биће господар свега — човјек. Није никакав гријех по мало „окријепити се“, али

не треба они, који се нијесу научили пити, да се и на то уче. „Најпаметније је пиће вода“, а и најздравије је. Лекарство нас учи, да прекомјерно пиће ракије, не само што шкоди него може пуно раније човјека у гроб бацити. Особито се забрањује ракија на гладан желудац и раденицима, који мисле, да ће их она оснажити. Врло су опасне и велике пошљедице пијанства. Погледајте пијаницу, како је изнемогао, руке му дрхћу, лице му је подбуло као да је напухано, а нос му је бакарне боје. То су спољашњи знаци пијанства. Али загледајте тек у његову унутрашњост, па ћете се запрепастити. Све му је поремећено. Стомак је један од најважнијих дијелова тијела, јер храна даје снагу и здравље, а како ће се у пјанца тврде честице умекшати и претворити у храну, кад му је сав стомак спржен; изгледа као обарена кобасица. Код извјесног степена таки болесник може се хранити само млијеком, а послије (јер болест напредује) не може ни то и шта онда остаје, то је — смрт.

Али док је жив, колико ли трпи једна породица. Могу ли жена и дјеца мирно гледати, шта им несрећни домаћин ради? — Ту нема породице. Цио дан дјеца и жена нијесу имала хљеба, а њихова уданица долази сад запаљене главе у глуво доба. Па још ако је благе нарави живи се како му драго, но има их и таких, који чим уђу на врата, узму канџију у руку, па удри жену, а дјеца као мишци од страха бјеже по соби из овог угла у онај. Шта је пошљедица таког живота? Жени се то досади, остави свог мужа и тражи развод брака, а „на женску кућа стоји“, те тако оде цијела кућа у пропаст. Ако се жени дозволи развод, уда се или поквари се. Човјек напредује у злу све више, осрамоћен је, па тако се потуца, док га и смрт затече. Дјеца нијесу ништа могла у кући добро чути већ саме псовке, тучњаву и јаук, чувство свако им закржљало, послије се за њих нема ко бринути и у школу их дати, још се више покваре дружећи се с онакима, што су као и они, па ето ти будућих лопова и разбојника, који ће дигнути руку на све, што је добро.

Уз пиће је увијек скопчана и псовка и управ јој је оно главни узрок. Пићем се узбуни ток крви; ова струји у главу, па ето ти одмах разговора, а пјан човјек не зна, шта говори. Послије по његову примјеру и они, који су „тријезни“ почну грдити и тако се псовка раширн. Од псовке нема ништа гадније; она погани она уста, која највећу мудрост изричу. Како ћемо смјети у се примити устима Христа, кад Га баш тим истим устима грдимо!

Паметан, свјестан и здрав човјек никада не псује, јер нема од тога никакве користи. Врло је чудновато, што баш они највише псују, који су незналице; у свему се прост човјек угледа на „господу“, а само не у томе. Уз пркос наредбама, које постоје у државама, псовка се једнако шири. Јамачно ће томе бити узрок, што они, који су одређени да то пазе у народу, и сами ту заповиједи крше. Да, ниски чиновници чак и предњаче народу у томе. Caveant consules!

Државе су издале законе, ко смије пиће продавати и колико, али се и то не врши како треба, јер не би смјело бити по крчмама пјаних, да се чувари закона о томе брину, како треба. Власт може пуно учинити, да се пијанство смањи. Но осим тога нижу и друштва, т. зв. *друштва против алкохола*, којима је задатак да томе злу стану на пут. Таких друштава има у других народа доста, а сваки дан се све више множе, но ми знамо само за једно такво друштво у Србству, то је у *Фочи*. Ми бисмо препоручили, да се и остали Срби угледају на честите Фочаке. Само како је дивно погледати ону пуну фочанску младеж, кад се гдјегод на збору нађе! Кад је све тако, како рекосмо, мислимо, да се неће нико наћи, ко би рекао, да пиће не руши побожност. —

б) Што се тиче празновјерице, ње је вазда било у нас. Много је још остало у народу обичаја из незнабожачког доба. Приче о добрим и злим боговима и божицама и данас се чувају, само у другом облику. Народ наш још вјерује у виле, вампире, море и ијештице и Бог те питао у што још. Па без сумње и то је од старине остало, јер Бога потпуно представља као човјека са свим његовим манама. Кад су Срби примили хришћанство нијесу се од своје старе вјере могли одучити, те су у мјесто старих богова узели особито штовати неке хришћанске свеитеље као што нам и крсно име свједочи. Наш народ још вјерује, да ли дуси владају у ноћи, још вјерује да има духова по шумама, па као да вјерује, да их има и у води, јер је врло чудноват онај поздрав кад женско дође на јутра на воду: „Добро јутро, водице, по Богу сестрице“.

У опће у нашем животу пуно је празновјерице. Ми још вјерујемо у бацање карти, разметање граха, пророковање на длану, вјерујемо да човјек може скупити зле духове и питати их за ово или за оно и т. д. Томе је свему узрок онај дух у кући, т. ј. породично васпитање. Расплаче ли се дијете, не знају га друкчије умирити, него зову бабу с гвозденим зубима, удри у врата и т. д. Дијете одрасте у страху и док не одрасте не смије из куће, чим се почне сумрак хватати. Па и кад одрасте остане му клица страха, не смије проћи крај гробља, привиђа му се; мори га мора. У мјесто оних лажних гатки на сијелима и прелима боље је да се читају корисне књиге. Учитељи и свећеници, ако хоће да буду прави учитељи народни, ваља да ово зло искоријене.

Вјеровати у којекакве бабје гатке највећа је лудост. Празновјерица се може држати само ондје, гдје царује незнање; напретком школе нестаје празновјерице. Само се може кукавици привидјети. Ко се боји мрака разумије се, да му се морају јављати којекакве слике, али не неке слике, Бог зна какви духови, него он их сам себи ствара, дакле сам се себе боји. А под „вампиром“ може се каткад заиста појавити какав живи вампир, на пр. ако је гдјегод остала млада а богата удовица, онда се највећи лопови обличе у којекакво одијело, па плаше неразумне, само да им је слободно тјерати подли занат. Томе вампиру не треба баш „глогов колац“, може се он смирити и буковим и растовим и каквим год хоћеш Тако су се у неком селу у Румунији неке године појавили неваљалци, па ишли као вампири, сељани невјешти и луди наравски одоше на гроб неке сироте старице, ископају је и спале. Грдне ли лудорије!

Наша црква осуђује празновјерицу. Она је одредила за оне, који врачају на разне начине и онима, којима им иду и траже од њих помоћи, да се по више година не причесте. Настојмо, да се ово зло уништи.

Најпослије:

в.) У нас има доста и непоштења у ширем и ужем смислу.

Је ли отац псовач или иначе непоштен, дјеца неће бити боља, јер дијете све ради, што види од старијих.

Некад је био неваљао обичај, да при женидби отац младожењин мора управ купити невјесту; најприје се иде пити, па онда колико отац невјестин иште, пријатељ мора дати. И ако је то још обичај у неким крајевима, ипак све више гине и уступа мјесто једном „модерном“ злу мало већем. На жалост ово се зло све више у нас одомаћује. Ми примамо, од других народа баш оно, што је најгоре. По томе „културном“ обичају ни једна се дјевојка не може добро удати, ако нема новаца. О, tempora! Кћи највећег богаташа може чинити што хоће, непоштена бити, дуга језика, лијена, невјешта у раду, па ипак наћи ће добру срећу; новац ће је удати за неког „господичића“, који је као и она и рећи ће се: „нашла слика прилику.“ А шта ће сирота дјевојка, која је и лијена и радина и поштена и све? Њој је запријечено да дође до среће, јер новца нема. Око ње облијеће какав лажљиви богаташчић, обећава: узеће је, а намјера му је са свијем друкчија. Најпослије је остави, а често и осрамоћену. У првом случају не зна шта ће, јер је све просце због оног одбила и врло ријетко да ће се икад удати; у другом опет зна шта је чека, образ је бацила под ноге, не нада се више никакву добру, зажмири, проневаљали се или очајно прекрати живот и сврши. Ето то је плод оног будаластог обичаја. А шта очекује ону дјевојку, која није ни једно од двога напријед реченог учинила Ни њој није боље, јер новца нема, па имала сва својства добре жене и домаћице узалуд. Може се намјерити на мужа лопова и пјанца, па неће никад имати мира. Док се она невриједна вози у најсјајнијим колима ова се мучи цијелог вијека и ради. И то је један од најглавнијих узрока, што жене траже слободу (еманципацију), т. ј. да имају права као и људи.

Осим тога у нас је заостало доста од оног средовјечног обичаја, јер се и данас гледа на некакво племство. Ако нијеси кољеновић ,чувене породице, у кратко „господин“, био какве му драго, ма и најпоштеније породице не ће за те поћи кћи поле богатијега. Узалуд, што се волите, узалуд, што поштено заслужујеш хлеб, па не ћете ни једно гладовати, узалуд што ће му шћи с тобом бити задовољна, воли је он дати ономе улицканом, па нек су му празни џепови. Нек му је кћи „госпоја“, па је ту све. Мјесто да богатији људи удајућ своје шћери за сиромашније поштене и вриједне момке потпомогну другу српску породицу — а особито они, који

више никога немају, — они их удају за оне, који су Бог зна одакле. Тако мало по мало прелази имање српских породица у туђе руке и тако сами себе рушимо. Па зар не би било боље, да онај, који има, уда своју шћер за каквог доброг момка, те га учини својим нашљедником и сачува име своје породице?

То је непоштење, које на први мах не излази у својој боји, али кад се мало боље у њега загледамо, позна се лако. Има још непоштења у нашем раду, гдје грамзимо за туђим и отимамо и јавно и тајно од других. Али има још непоштења у ужем смислу, како ту ријеч обично народ узима, а то је непристојан и развратан живот.

Та врста непоштења јако напредује сваки дан; погледајмо наше младиће како су испијени, а могу ли руменији бити, кад сву ноћ тумарају по мјестима, гдје се ништа не добија за здравље, већ штетује. Младић се нађе с друштвом, па хајде с њим „и у ватру и у воду.“ Ако младића тјера нагон баш толико, нек се жени. Истина немогуће је данас рано се женити, јер не постаје се лако свој човјек, но може свак и то дочекати, само нек га гадни разговори и друштво не успаљује.

Данас се слабо жене, а то је управ највећи узрок проституцији (неваљалом животу, јавном блуду). У мјесто да се раденик ожени, па мирно живи с породицом, да му има ко урадити по кући, аготовити јело, у мјесто весеља породичног он иде из радионице у непристојна мјеста, па се весели. Јадна ли му весеља! Што је данас заслужио, ноћас ће потрошити; сутра је немоћан, јер није спавао, не може толико ни да ради; тако данас тако сутра и најпослије изнемогне и умре негдје у болници. Али нек се чисти сметље, кад не вриједи. Жалост је, што понајвише ти неуредни људи оболе и то не оболе од друге болести као људи, већ од најгаднијех болести, које посрамљују достојанство човјечје, од болести најужасније, од сифилиса, фрењка. Ако се болест развије, почиње човјек још на земљи трунути, ране га свуда обузму и најпослије у највећем сраму нестаје несрећника са свијета.

Осим тога с неуредним је животом спојено обично: пјанство и псовка.

Од брака нема ништа бољега за дуг, миран и срећан живот. Без породице нема ничега. Само она може одњеговати врлине. Желимо, да се обрати пажња на брак какве заслужује.

Изнијесмо ово неколико тачака на стављено питање. Једно лично мишљење не може вриједити, јер Бог једини зна све само Он један, а ми смо говорили онако, како ми мислимо. Циљ нам је била, да друге паметније побудимо на то за нас животно питање, да га расправе, јер ако овако буде и даље потјерало, моћи ће се и на нас Србе управити оне пророчке Вишњићеве ријечи:

„Друмови ће пожељет' Турака,
Ал' Турака нигдје бити неће.“ —

У Б. 23. сент. 1895.

С. С.—Ћ.*)

*) Препоручујемо г. г. читаоцима овај чланак непозватог писца. Ур.

Англиканска црква.

Секте: методисти, баптисти, квекери.

(Наставак).

Гомиле народа скупљаху се, да чују његову одушевљену проповијед и враћаху се потпуно увјерени у његове ријечи. Број његових нарасте тако брзо, особито међу сељацима, те се од њега препаде 1649. г, презвитеријанско свештенство: Фокса затворе и запријете му смрћу, ако не престане проповиједати. Но ни пријетње, ни затвор не могоше га устрашити; његову науку приме сви послужитељи и тамничари и најпослије, његови безбројни присташе купише му слободу, Кад се је ослободио, још их је више пристало уз њега, јер су сад на њега гледали као на страдаоца за идеју и он сад поче много смјелије проповиједати. Сад он ступи у препирку с ученим протестантским богословима и једном уђе у презвитеријански храм и пред свим скупом откри своје учење. Презвитеријански га свештеници туже суду, да руши молитвену тишину храма. Фокс дође у суд с кожном капом на глави, а један га чувар реда удари по глави говорећи: „незналицо, зар ти не знаш, да се пред судом стоји гологлав?“ Фокс се ни мало на то не озловољи, али и не скину капу, но замоли онога, да га удари и по другом образу. Судија

је непочетка хтио, да му само каже, да више не проповиједа, али му Фоке одговори: „знај, мој пријатељу, да ја не признавам никад име Божје у лудо“. Фоксово ће и упорство разљуте судију, те га затвори на 6 мјесеци. Кад свршише, да га никакав затвор не буни у проповиједи, по ново га позваше на суд. Мјесто да брани своје учење и одговара, он говораше, да заштити своју науку. Те су ријечи особито с тога важне, што су биле повод, те се његови прозваше *квекерима*. Кад је Фоке довршио своју бесједу ријечима: „трепћите пред Божјом ријечи“, тада неки судија рече с подсмијехом: „ре, тај трепеће!“ (quaker). Но то име секта узе за часно и разјасни, да су „квекери“ они, који трепћу пред Божјим величанством. У осталом квекери сами себе називају „исповиједницима свјетлости, Божјим народом, а најчешће — „друштвом другова“.

Кад је суд видио, да Фокса ни чим не може одвратити од проповиједи, одреди, да га приме у војнике. Но по науци Фоксовој није ништа тако Богу мрско као војна. Он говораше: људима је прва дужност, да љубе своје ближње па и непријатеље, а у бици су дивље и сверепе звијери које пију крв своје браће. „Што ћу у војници, говораше „кад сам и онако војник, само што никоме не задајем смртних рана“. И поче с одушевљењем говорити. На то га опет затворе у мрачну и ледену тамницу. Гдјекад су га толико шибали, да једва остајаше жив, но он је то све подносно с благодарношћу, говорећи, да они тиме користе његовој души. Много пута од мучења не дисаше, али никад није клонуо духом. Енглеска се у брзо напуни његовим присталицама: сељаци, грађани, војници, свештеници жене, — у оне луди сваког пола, узраста и звања причаху квекереско учење. Многобројне се њихове опћине саставише у Уелсу, Лајчестерском профонству и по другим мјестима. Квекера се толико намножи, те морадоше одредити опћи скуп, да се на њему посавјетују о оснивању квекереског друштва.

Тешко је представити, колико је гоњења и мука претрпјела та секта. Њих сјекоше, тукоше, затвараше у тамнице и мучише глађу, предаваше на смрт, тргаше им косе, свезиваше им и руке и ноге, те их тако износише на поље, остављајући их на жртву дивљим звјеровима, гладу и олуји. Но тако нечовјечно поступање свезда је секте ширило, а није их никад уништавало, па тако је и овдје било. Прије пристајаше уз Фокса само прости народ, но сад се секти придружише и из виших слојева, богати, образовани и с тиме се секта окрену на боље. Погледајмо, какве су им данас мисли и живот.

До наших дана квекери су остали вјерни споменутој науци свога проповједника.

„Друштво другова“ не тражи од својих чланова никакног исповиједања вјере. Они имају врло мало догмата, а управљају им синоди или митинзи. Најважније је вјеровање те секте, — да Свети Дух непосредно утиче на човјечју душу. То је учење и обиљежје те секте. Називи су мјесеца и дана, по њихову мишљењу, незнабожачког поријекла и с тога „другови“ умјесто да називају мјесеце и дане како се у опће зову: јануар, фебруар . . . понедјељак, уторак . . , говоре: први мјесец други мјесец . . ., први дан, други дан . . . При каквим расправама и тужбама квекери се никада не обраћају суду. Према величини тужбе предају је, да је 2 или 3 сабрата, а каткада и више их расправе, али су увијек та лица из њихове секте. Ако се не покори суду оне тројице или више их, другови преносе дјело на митинг. Правда — је највећа врлина у квекера. Они вјерују један другоме од ријечи до ријечи, никад се не заклињу нити куну, чак и онда не ће да се закуну, кад их на то принуђују енглески закони. С тога су их вазда жестоко гонили. Па и сада њихове ријечи суд прима и у државним дјелима без заклетве. Као за свога проповједника, тако и данас они су заклети непријатељи рата. Њихове капеле, или боље да речемо мјеста, гдје се скупљају, немају никакве раскоши, осим што су им зидови веома окречени, те свјетлост удара човјеку у очи, осим тога немају у њима и клупе, на које сједа све не гледајући на звање и богатство.

У квекера нема никаквих обреда при богослужењу, нема особитих молитава, које су дужни сви заједно читати, они немају постова, па чак ни исповиједи. По што доказују, да је све старе символе уништио нови закон, примају само *духовно крштење*, а причешће им је унутрашњи душевни чин без икаква видљивог знака.

У квекера може све проповиједати, само ако осјећа, да је за то — мушко и женско, богато и сиромашно, учено и неучено. Кад су на збору, сваки, прије но што почне говорити, пита се, да ли је у њему Свети Дух, а бива

често доста дуго, док то осјети. С тога често велики скуп квекера сједи по дуже у дубокој тишини, па кад и послије тога нико у себи не осјети присутност Св. Духа, устане старјешина и узме ријеч, да се одржи ред. С тога се у Инглеској свако шутљиво друштво назива квекерским митингом.

И брак се у квекера свршује без свештеника и без свако формалности. Кад се који члан науми женити, јави митингу мушкараца, којем припада, а исто тако и невјеста јави митингу својих другарица. За тим оба митинга питају родитеље младожење и невјесте, па кад се увјере, да се брак не склапа на силу, издају брачну свједоџбу. Исто тако и погребавају врло просто, без икакве раскоши и буке. Мјесто гроба у њих се не означује ни спомеником, нити простим каменом.

Црта је њихова карактера — патпуно бескористољубље. Кромвељ, који их је био јако стијеснио говораше о њима: „То су једини људи на свијету, које не могу поткупити ни чашћу ни новцем". Сиромасима својим обилато дијеле, бринући се, да би се њихова помоћ давала немоћним старима, а особито да се дјеца васпитавају. Човјечни према људима, човјечни су и према животињама. „Не нагони вола, да ти узоре бразда кад ће морати изнемоћи" ... То је једно њихово правило из науке. Пазе, да још од младости дјеца не буду окрутна према животињама и не допуштају, да их муче.

Какви су квекери најбоље се може видјети у њиховој кући. Већином квекери добро стоје. Обично вели, да су с тога добра стања, што су се од младости научили цијенити ријеч и заиста квекери се одликују необичним трудом и умију омилити ред с тога и јесу корисни чланови друштва. Квекери држе, да је пазити на своје стање дужност не само мужа и оца, већ и ријеска. Ипак нема у богатим квекерским кућама особите раскоши. У њих нема ни којекаквих справа за свирање (као на пр. фортепијано). Највећа им је раскош, особито у селима, — вртови и воћњаци. У осталом ко може, држи коње и кола, али вазда без грбова.

Па и женско им је одијело заникљиво, јер је већином сиво или тамно, старог кроја, па и ако је често од скупоцјене материје, никад не упада у очи ни крај ни модерни цијетови по њему. По одјећи странци их често држе за милосрдне сестре. Квекеркиње у толико настоје да униште сјај своје одјеће, у колико друге женске обраћају на њега пажњу.

У разговору међу собом „другови" избјегавају говор о умрлима члановима породице. По њихову мишљењу умрли припадају Богу, с тога људи не треба, да их дирају. С потчињенима или слугама поступају такође човјечно. Слуге присуствују два пут на дан, јутром и вечером читању библије. Мирни, тихи породични живот, човјечно поступање једно с другим, карактер њихов, душевни мир — све се то јасно огледа на необично благом лицу квекеровом.

„Другови" се мало брину о ширењу своје секте. „Није свако квекер, који то жели де буде", говоре они и највише пазе на нове чланове, с тога друштво „другова" не расте, већ како веле, опада. Говоре, да се је појавила у секти нова странка, које женски чланови носе цијетове и друге наките, а младићи и оружје. Називају се квекерима, варају, да би дошли до капитала. Ти нови квекери устају чак и на зборовима, кад нису у краљево здравље, због чега их стари јако презиру. Прави квекери, по обичајима своје секте, увијек при томе сједе. Они веле: поштовање људи треба да је у срцу, с тога га не треба исказивати ваљским знацима и ријечима, које уништавају свако дубоко чувство.

Тако смо у кратко говорили о англиканској цркви или о државној у Инглеској, за тим о најглавнијим сектама, а у идућој свесци проговорићемо у најкраћем о англиканском свештенству.

(Свршиће се.)

Кратка поука на св. Николаја.

Прикше кѣры и образъ кротости, воздержанїа оучителѧ наши мл стадѣ тѣхелѣ (тропар светит.)

Благочестиви хришћани!

Данас широм хришћанскога православља, нема дома Божјега, да се у њему не чују умилни гласи топле молитве наше мајке свете цркве: угоднику Божјем, светом оцу Николају. Та како га не би домови Божји опијевали, како га не би

хришћани славили, кад је он био: Правило вјере, образ кротости, учитељ уздржљивости. Па ево и ми смо се скупили у овај наш скромни дом Божји, да топлим жељама, искреним молитвама, умолимо св. оца Николаја, да нам он својом моћном заштитом буде свагдашњи наш покровитељ, пред престолом свевишњега Творца.

Његов живот, његов светитељски рад за хришћанство био је од неоцјењиве користи; за то ћемо се његовом архипастирском раду одужити, ако се овако скупа о његовом животу, раду и светитељским врлинама поразговоримо.

Благочестиви слушаоци!

Свети отац Николаје рођен је у Ликији, Малој Азији, од богатих, али уједно побожних родитеља. Још у младим годинама, када се млада душа свакога дјетета може окитити с најмрљенијим цвијећем, које увенути неће — цвијећем добродјетељи; родитељи св. Николаја, трудили су се свим силама, да своје дијете оките тим цвијећем. И њихов труд, уродио је добрим плодом, јер светитељ данашњи као дијете и у школи и у дому родитељском и изван њега бјеше свима: „правило вјере, образ кротости, учитељ уздржљивости". Украсивши се врлинама, обогативши се знањем закона Божјега, стриц његов, архиепископ града Мира, рукоположи га за презвитера 287 године. Није дуго прошло а стриц његов умре. Божје око, које је увијек пратило светитеља, није га ни сада изгубило из вида. Достојан, да ступи на пријесто архијерејски, буде по упуству Божијем изабран, те продужи у славу Божју, са највећом вољом: архипастирски тешки, али и узвишени позив. Од тога дана, хришћанство је добило архијереја, који је својим светитељским животом, служио свима за примјер. Сиротиња, добила је милостивога оца, који је све своје огромно имање давао на корист њену. Да, драги моји хришћани, светитељ је увијек имао пред очима ријечи светога писма: да „онај, који даје милостињу сиромашнима, тај задужује самога Бога".

А наша света православна вјера у св. Николају добила је највреднијега заштитника пред противницима њеним. И то његово ватрено заступништво, видимо на првом васељ. сабору, гдје са својом ученошћу побија богомрског Арија.

Драги хришћани!

Толико вам у кратко могу рећи о великом угоднику св. оцу Николају. Његовим врлинама гледајмо да украсимо срца наша, а плод врлина биће добра дјела, која ће нам пред пријестолом милостивога Оца дати могућности, да се слободно, незазорно назовемо синовима Његовим. Вама, благочестиви хришћани, којима је данашњи светитељ патрон, обраћам се с овог светог мјеста с искреном молбом, да овај дан прославите онако, како заслужује сам светитељ. Поред осталих добрих дјела, која сте дужни данас као прави хришћани и Срби учинити, не заборавите и дјело милостиње; јер ћете с тим добрим дјелом, доказати, да љубите ближње свеје, јер ћете с тим задужити самога Бога.

О, свети оче, Николаје! чувару и оних, који су на узбурканоме мору, не заборави и нас, твоја вјерна чеда. Молимо ти се поради са својим молитвама пред престолом милостивога Бога, да нам дарује силе, да и ми будемо: „Правило вјере, образ кротости, учитељ уздржљивости"! Амин.

Говорио:
Милан Марјановић.

Поука на дан св. пророка Илије.

(20. јула).

(Опадање нашег породичног и друштвеног благостања зависи од ослабљења у нама живе вере и побожности).

У оно време, кад се набрани Богом за чување истините вере и побожности и предизначени да буде носиоц обећаног Семена, народ израиљски, под утицајем суседних незнабожачких народа, уклони с пута служења истинитоме Богу на пут служења боговима незнабожачкима, присвојив себи незнабожачка веровања, навике и обичаје, Господ Бог му

шиљаше ради поправљања и обновљења истинитог богопоштовања и да се покају, заблуделима особите поборнике правде и побожности — пророке. То су били свети мужеви, који, с једне стране осећајући у себи непосредни позив Божји, с друге стране, имајући жарку ревност за спасење своје заблуделе браће, без страха изобличаваху свако одступање од Богом положеног поретка богоугодног живота, свуда изобличаваху пороке и безакоња, свуда проповедаху о покајању. Људима непокорнима претише гневом и казном Божјом, а људе побожне тешише предсказивањем о будућем Спаситељу.

Слављени данас св. православном Црквом славни и велики пророк Божји Илија, живео је у добу безбожнога цара израиљскога Ахава. Кад безбожност тога цара и народа, којим он владаше достиже до крајњих граница, кад истинита вера у Бога и побожност дотле погажене беху незнабожачким празноверјем и безбожношћу, да је могуће било сумњати се, е да ли остаде ма један истинито верујући човек, — строги ревнитељ Илија смело излази пред лице царево и у име Божје му рече: „за ваша безакоња од сада у свој земљи израиљској не ће бити росе и кише, докле ја не речем“. То рече и сам удаљи се у пустињу. Међу тим предсказивање пророчко поче се испуњавати: настаде суша, а одмах за тим љута невоља — глад. Од суше пресахну и онај поток, код кога Илија живљаше у пустињи. Тада пророк отиде у град Сарепту, једној удовици, код које га Бог чудновато храњаше.

Тако страшна и тако изненада постигнута невоља умекша скамењена срца безбожника, принуди их признати, да ти богови, којима се до тада клањаху, ради служења којима оставише веро отаца својих, погазише завете свете старине, — да ти богови нису богови, него бездушни идоли, да служење њима није истинито богопоштовање, него безбожност. — Но, па гдје је истинити Бог? Коме да се молимо, па да се спасемо од смрти, која нам глађу прети? У то исто време опет јавља се народу израиљскому Илија и да би га очигледније уверио у ништавилу незнабожачких богова и јавио му Бога истинитога, позове цара, незнабожачке свештенике — жречеве и народ на гору Кармилску и тамо пред очима свију учини велико чудо. Он предложи свештеницима идолским, да принесу жртву својим идолима и да за приношење жртве измоле ватру од својих богова. Кад сва молења, која узносише жречеви својим боговима у току целога дана осташе на празно, тада се пророк Илија обрати Богу с молитвом и по његовој молитви сиђе ватра с неба, која спали не само жртву, коју пророк Илија приправи, него и напуњени водом опкоп око жртвеника. „Илијин Бог истинит је Бог!“ — клицаше сав народ, видећи таково чудо и, на тај начин, признаде јавно свемогућство истинитога Бога. Одмах после тога замрачи небо од облака и велика киша паде и напоји жедну земљу.

Могуће је било мислити, љубазни моји, да ће вера у истинитога Бога, која тако чудновато обновљена беше у народу израиљском, бити вечним његовим достојанством, да ће ругоба незнабожачкога служења на свагда уступити место истинитој побожности. Тако је могуће било мислити. А збило се у истину сасвим друкчије. Умирио се Ахав, чудновато опамећен невољом, која постиже његово царство, умирио се, али не за дуго. На заштиту и одбрану идолослужења устаде окорела незнабошкиња Језавеља, жена Ахахова. Обративши на своју страну свога безкарактернога мужа, она одпоче тако ужасно гонити поштоватеље истинитога Бога, да и сам Илија мораде бегати у другу земљу и тамо се крити близу горе Хорива. И опет задимише се жртвеници пред бездушним идолима, опет се ругоба безбожности рашири у народу израиљском. Ма да је Илија, вративши се из пустиње, опет почео изобичавати народ и ма да га је у проповеди изобличавао до времана свога чудног одласка на небо, али онаквога свенароднога признања Бога истинитога, какво он постиже после свршеног чуда на гори Кармилској, већ не беше.

Било је много пророка у царству израиљском и после славнога Илије, но ни претњама, ни казнама, ни милостињама не могоше Богу обратити безбожне Израиљћане. Тада по допуштењу Божјем нападе их силни незнабожачки народ и учини на свагда крај царству израиљском. Сами Израиљћани буду одведени у ропство, у далеку земљу и тамо их расејаше по разним местима.

Тако строго беху кажњени Израиљћани за измену вере отаца својих, за непослушност гласу пророка, за то, што живише не по вери, не по

правди, него по незнабожачким обичајима, Богу противним.

И ми, браћо, духовни Израиљу, нисмо ли слични старозаветним Израиљћанима — савременицима св. пророка Илије? Не мењају ли многи Срби своје праве вере са заблудама назаренским? Не газимо ли и ми завете побожне старине у својој тежњи поводити се за захтевима овога века? Не презиремо ли глас пастира црквених — тих новозаветних пророка, који су тако исто од Самога Господа Бога призвани, да поучавају и утврђују у истинитој вери и да изобличавају сваке неправде?

Дванаест векова је прошло од онога времена, како Срби примише и пригрлише свету веру православну, под кровом које Србији постаде моћан, силан, чувен и слављен у свету. И где, у наше време појавише се људи — о људи, тако звани — назарени, који у свом заносу заведени страним обичајима оставише посећивање храмова Божјих, изгубише уважење према свештеничком чину, престадоше мењати на себе крсно знамење, одбацише поштовање светих икона и друге свете обичаје, који су тако мили и драги сваком Србину; дођоше у безумљу своме, најпосле, до тога, да се почеше стидети народности своје — милога нам Српства и, на тај начин, отворено избацише се одметницима и издајицама и вере православне и милог нам Српства. Осим њих, тих јавних одступника од православља, има много и других тобоже просвећених и учених људи — разратника, који из потаје рове против цркве и црквених обреда и који су не мање од назарена криви у измени вере отаца својих и њихових светих завета. Па и ми, који се називамо православнима, јесмо ли свагда верни своме православљу, чувамо ли свагда завете предака својих? Заиста, где је у нас тај побожни одношај према свему божанственом и светом, она ревност према храму Божјем, према службама црквеним, где је оно уважавање према празницима и постовима? — једном речи, где је у нас она љубав, она оданост ка спољашњим делима побожности, којима су тако богати били наши преци и која су дела тако благотворно утицала на добар ред и поредак њиховог породичног и друштвеног живота. Да, браћо мила, ослаби у нама побожност, молитва а заједно са ослабљењем спољашње, обредне побожности, изгубићемо и унутарњи побожни дух, изгубићемо сам корен побожности -- страх Божји. С опадањем страха Божјега погоршаће се и наши породични и друштвени обичаји. Погледајте: власт родитељска колеба се, уважавање и поштовање ка старијима изгубљено је, супрушке веже без престанка нарушавају се, гађе и обесвећују. Ако је то тако, браћо моја, а тако је, јесмо ли много бољи од древних Израиљћана, који са своје безбожности навукоше на себе праведни суд Божји? И не осетисмо ли и ми на себи, не један пут, ради јавног нарушавања заповести Божјих, чудне знаке благовољења Божјега, не искусисмо ли много различних породичних и друштвених беда и невоља? Туча[1]) на пример, која нам ове године уништи усеве наше, муку нашу, шта је друго, ако не знамење гнева Божјега за наш немар према уредбама црквеним, за јавну покварености обичаја прадедовских и морала хришћанскога.

Браћо хришћани! не будимо *синовима противљења*, на против будимо *као деца послушности*. По што смо наложени јересима и саблазнима, чувајмо тврдо, као драгоцено благо свету веру православну, с љубављу и усрдношћу испуњајмо свете завете предака својих, живећи хришћански у правој побожности и послушности матери нашој — цркви Христовој.

А ти, славни и велики пророче Божји Илија, моли за нас човекољупца Бога, да нам даде дух покајања и скрушености о гресима нашим и свемоћном Својом благодаћу да нам помогне останити путеве безбожности . . . Уништи молитвама Твојима зле обичаје света, а највише смртоносни и отровни дух века овога, који кужи хришћански род неуважавањем божанствене вере православне, презрењем ка наредбама св. цркве и заповестима Господњим (Акатист св. пророку Илији). Амин.

У Митровици, 1895.

Прерадио и говорио:

Григорије А Николић,

свештеник.

[1]) У ноћи Спасова дана падала је од 3½—4 сахата, тако крупна, да најстарији људи не запамтише, да је икада тако падала. Штета се рачунала преко 100 000 фор.

Наше црквене прилике.

(Глас из унутрашњости Босне).

По скорашњем попису народа у Босни и Херцеговини има нас правосл. Србаља 673 246 душа; од старосједиоца — скоро половину становништва сачињава православни елеменат у Херцег-Босни, земљи славној и племенитој . . .

Шљедбеници православне српске цркве у Босни и Херцеговини имаду три епархије: Дабро-босанску, Херцеговачко-захумску и Зворничко-тузланску.

Дабро-босанска је епархија по броју душа и своме простору највећа епархија у правосл. Српству. Њу је успоставио српски просвјетитељ св. Сава у првој четвртини 13. вијека; с почетка бијаше епископија, а послије постане митрополија. У први мах епископска столица бијаше у Дабру, доњем Лиму у манастиру Бањи; у половини 16. стољећа пренесена је митрополитска столица у Босну, а гдје и на које мјесто, то нам историчари поуздано не кажу[1]) . . .

Добри и ваљани архипастир Мелентије Миленковић — (1713. до 1740.) пренио је с благословом пећског патријарха Мојсије Петровића (1712. до 1725.) митрополитску столицу у Сарајево 1717. године, гдје је и данас, а назива се *Дабро-Босанска епархија* . . .

Чим је Њ. Вел. посјело Босну и Херцеговину, почела је црква наша напредовати, као и све у нашој домовини.

Године 1882. успостави се конзисторија за Дабро-босанску епархију, а исте године отвори се и богословски завод, који је данас преустројен и постоји у Рељеву код Сарајева . . .

Херцеговачко-захумска епархија данас заузима само окружје мостарско и један котар травничког округа.

Кад је св. Сава 1219. год. успоставио 12[2]) епископија, подигао је и херцеговачко-захумску епископију, данашњу, митрополију. Историчар и академик, архимандрит г. Н. Дучић вели, да је епископска катедра хумске епархије пренесена 1324. год. из Стона у Петров манастир на Лиму, а у половини 18. вијека у манастир Дужи код лијепог града Требиња. Митрополит Аксентије Паликућа пренио је митрополитску столицу из манастира Дужи у Мостар 1763.[3])

Зворничко-тузланска епархија, заправо се не зна које је године успостављена, али се већ у другој половини 16. стољећа спомиње. У први мах била је митрополитска катедра у Зворнику, но кашње пренесена је у Тузлу. Ова је епархија најмања; али сад је у у рукама веома честита и енергична архијереја.

Толико летимично о епархијама у Херцег-Босни.

*

У народу има ријеч: „Прије зоре свануги не може". Еле, ни наше црквене прилике, не могу се на брзу руку у добар ред довести и уз најбољу вољу позваних фактора. Још неколико дана, па са срећом настаје деветнаеста година, од како је Њ. Величанство цар и краљ Фрањо Јосип I. заузео нашу милу домовину — Босну и Херцеговину и од тога смо времена почели боље напредовати.

Ама нек нам се не замјери, што ћемо рећи, да су наше црквене прилике још доста позаостале (мислимо црквене прилике Србаља православне вјере). Нијесу, ни издалека на ономе степену уређења, како то данас дух времена захтијева. Не можемо и не ћемо порицати, да је много штошта поправљено и уређено од окупације до данас. Цркве су многе пограђене и с државном помоћи; снабдјевене су богатим св. одеждама и утварима, као даровима Вис. владе; богословија и конзисторија издржава се о државном трошку; имају неколике и српско-православне вјероисп. основ. школе, које државну припомоћ уживају као и неки свештеници, а доста је и парохијалних домова о владином трошку начињено.

Али поврх свега тога још су црквене прилике и ствари наше неуређене, не одговарају духу времена, ни потребама народним. И не само да су неуређене него шта више врло су запуштене и занемарене, јер прво и прво *со* народна — свештенство јако је сиромашно, дјелокруг му је неизвијестан, неодређен и узак, па због тога с дана у дан, свештенство пада у

[1]) „Историја српско-правосл. цркве" архиман. Н. Дучића стр. 321., као и његови „Књиж. радови" књига 2.

[2]) „Историја срп. цркве" од Н. Ружичића, књига II., стр. 118—120.

[3]) Дучић „Историја српско-православне цркве" стр. 328—338.

црквено-каноничне погрешке, с дана у дан губи свој ауторитет, у сиромаштву и потреби; лаћа се свега и свачега, што му никако не доликује, (има изузетака овдје ондје, гдје збиља свештеник на свом мјесту стоји и то оних, који се нијесу одали за сребром и златом и који су свјесни свог позива, па такима част и поштење). Нема тога мјеста, гдје није хуке и буке и гдје се не помаже, да га попо огули (тога истина има особито по селима, али ипак не у толикој мјери, колико се хуче и буче).

Колико данас свештеника има, да свој позив тачно и уредно врше? Огорчени су млоги због сиротиње и у тој огорчености занемари се и ето ти белаја.

Колико и колико има злоупотреба и немара, а све због неизвијесних правила, закона, контроле и дисциплине.

Summa summarum наше црквене прилике слабо стоје, неуређене су, слаб је ред и дисциплина, а у Нијемаца има ријеч: „Ordnung lerne, liebe sie, Ordnung spart die Zeit und Mühe". У нас Срба каже се: „Где нема реда, ту нема ни поретка" . . .

— Прије свега молимо зване и позване факторе, да народне ране излијече, потребе народне испуне, па уреде црквене прилике Србаља правосл. вјере, а народ ће троструко бити благодаран вишим и нижим факторима, који узму удјел у поправљању и уређењу — црквених прилика . . .

Ми овдје износимо у двије—три тачке, што би неопходно потребито било, да се прије свега оствари:

1. *Да се установи епископска катедра у Бањојлуци за два округа: бањалучки и бихаћки; 2. да се успоставе конзисторије у: Мостару, Доњој-Тузли и Бањојлуци или бар неки епархијски одбор с неколика угледна и научна лица из епархије са једним чланом и канцелистом уз дотичног архијереја; 3. сарајевска митрополија и конзисторија да има неки надзор и власт на другима епархијама ради бољег: склада, реда, дисциплине и контроле; 4. да се уреди материјално свештеничко стање.*

Ето, то би по нашем скромном субјективном мишљењу прије свега требало остварити, а онда, мало помало слиједиле би друге уредбе и одредбе. За сигурно, били би сити вуци и цијели јањци. Народ би се задовољио, власти не би увијек имале евентуалног нереда, ни других сличних ствари.

Дај Боже, да не буду жеље и потребе народне: глас вапијућег у пустињи!

У јуну 1896. год.

П.

Списак

Неких свештених лица у Дабро-босанској епархији, монашеског чина.

Прибрао и средио: **П. С. И.**

Напомена. Прикупљајући грађу за историју наших манастира, наишао сам на имена, неких калуђера, у: „Босан.-Херц. Источнику" од 1889., 1890 и 1891. године; „Карловачком Владичанству" — I. књига; „Поменику знаменитих људи у српског народа." А и при кратком боравку у манастиру Рмању 1893. год. и манастиру Моштаници — 1891., 1892., 1894. и 1895. прибрао сам по нар. предању имена неких калуђера. Овдје у овај списак увретих — само калуђере манаст. Гомионице, Моштанице и Рмања, с намјером, еда би побудио кога од господе читаоца цијењеног „Источника," па да објелодани, коју цртицу из живота, ког спомена — вриједног калуђера и манастирских прилика у овијем крајевима; јер „више очију, више виде; више људи, више знају; камен, до камена, палача" . . . .

— Вели наш витешки српски народ.

I.

Калуђери манастира Гомионице.

Стеван Паурасимовић, јеромонах; Константин (презиме непознато), јеромонах; Силвестар, Герасим, јеромонаси, презимена непозната; Пахомије, игуман; Пахомије, архимандрит; Гаврил, јеромонах; Мојсеј Спедерна, игуман; Атанасије, игуман; Гаврил Давидовић, јеромонах; Саватија, јеромонах; Данило, јеромонах; не могох разабрати одклен су и у коме су времену били.

Но, по записима на неким стварима опажа се, да су сви били из међу 1720.—1774. год . . .

Пахомије Пузић, архимандрит, родом је из села Радманића — близу манаст. Гомионице.

Силвестар Милетић, јеромонах, из Мајкића — Јапре, протопопијат Сански-Мост. Силвестар је био (како ми покојни Г. Мајсторовић приповиједаше) крупан и одважан. На збору код манаст. Крупе, покрај Врбаса у протопопијату бања-лучком рањен је од неког зликовца; па је од те ране код свог манастира умро, ама не знам, које године.

Хаџи Мелентије, игуман; звао се Мариновић, а родом је из Јајца.

Мојсеј Палачковић, јеромонах; родом из околине манастирске — села Мелине; Максим Кондић, проигуман из села Трмошње, протопопијат Сански-Мост; Паисије Палачковић, из села Мелине; Серафион Гвозденовић, јеромонах, из Раткова (Кључ); Мелентије I. Јелић јеромонах, из села Јелићке у приједорском протопрезвитерату; Леонтије Карапетровић, игуман, из околине вароши Приједора; јеромонах Стеван Бановац, из села Вилуса, манаст. парохије. Право му је презиме Теодосић, али се је по заселку (махали) „Бановцу“ зазвао Бановац. Веле, да је он данашњи крст у манастиру на св. трпези набавио.

Софроније Кондић, јеромонах, из Трмошње (Сански Мост). Око 1850. године овог је калуђера веома мучио приједорски капетан,. Приповиједа се, да су те године манастиру дошли: козарачки, приједорски и дубички капетан, па немилице калуђере поцијенили.

Скендерија Берић, из околине манастирске, био је јеромонах, но од никакве науке. Висарион Васић, јеромонах. Био је кажу јефимер у Сарајеву. Умро је у селу Тријебову, код Варцар-Вакуфа. Приповиједа се, како је рекао, кад је пошао из Сарајева манастиру: „Да Бог да Сарајево изгорјело, а ја жив манастиру не дошао“.

И збиља Висарион не стиже, жив манастиру, него су га мртва из Приједова донијели.

Гаврил, јеромонах; Мелентије, јеромонах; Неофит Вукојевић, јеромонах, родом из села Сратинске. Неофита су објесили зликовци у Бањој-Луци. О овоме калуђеру приповиједала ми је пок. баба Стана, која је код манастира служила 45 година. Покојница вели: „Мој Перо, Неофит је био богомољац, баш к'о и добри покјони Исаија, али зла уста зло рекоше, па богме и зло стекоше. Облагаше зли људи Неофита у Бањој-Луци, а масла је било и несретног Тимарца Мелентије I., јер Тимарац, као Тимарац, који и душу за паре даде, завидио је нешто Неофиту, потплати људе, и они оптуже јеромонаха Неофита Вукојевића, па га објесе о једну крушку у Бањој-Луци. Мани Милентије I. није добро прошао, убије га у селу Радманићима, један тежак из куће зване Петковић“ . . .

— Покарао га је Бог, рече ми старица; а у оно вријеме, кад је Неофит објешен, напукне зид у манастирске цркве, лед и туча била је, и двије године морила је глад околину манастирску!! . . .

Гаврил, јерођакон, родом је из неког села манаст. парохије. Рукоположио га Игњатије II. (1860.—1868.) на Илин дан 1862. год. у Горици, између Јајца и Травника. Милентије II. Јелић, јеромонах. Ова Мелентије био је у оно вријеме кад и игуман Партеније и јеромонах Исаија, о којој ћу двојици, мало ниже, а коју више рећи, тим прије, што су заслужни за овај манастир. Јест велим заслужни, јер гдје су дјела на видику, ту не треба коментара!

Серафим Чекић, архимандрит. Родом је из Добросела у протопопијату Босан. Костајнице. Код манастира Моштанице био је као ђак три године. Серафим је — (како ми неки старци приповиједаше) био добар за цркву и народ. Дуго је боловао. Па 1861 кад је видио, е се мријети мора, дозвао је тадањег јеромонаха Партенију, монаха Исаију и јеромонаха Мелентију II., лијепо их посавјетовао, узео св. чест и онда Богу душу дао.

Приповиједа се, да је сам собом казивао, како да му се мртвачки сандук направи! Партенији рекао је: „Ено Парте ондје има, у оном сандуку нешто пара. Све је ондје. Узми па послије наставите цркву, а укопницима мојим закољи вола звонара (што носи звоно)!“

Партенија је све тако и учинио. Архимандрит Чекић укопан је у цркви у притвору. Дионисије Вучковић, игуман, Дине — како га народ зове, родом је из села Дабра, у протопопијату Санског-Моста, а из доста чувене српске задруге Вучковића. Отац Дионисијин одселио је у Далмацију, па је и Дине тамо српску књигу учио, а код српских калуђера у манастиру Скрадину, гдјему се је и један брат Шпиро

у калуђерству Силвестер закалуђерио и тамо остао, јер се је задруга Вучковића опет повратила у своју домовину.

Тодор се ожени у Дабру са дјевојком Маром из Мајкића-Јапре. С Маром стекао је сина Косту, који је овјековјечио име својих милих родитеља, рођака и свог убавог мјеста Дабра; преминувши у 1893. год. остави силни иметак, и распореди га на српске црквене и просвјетне цијељи[1]). Набрзо је Тодор обудовио, и посветио се монашеском чину, узевши име Дионисије. Нијесам могао разабрати године рукоположења, а ни још шта спомена вриједног.

Негдје око 1851. године, митрополит Прокопије (1851.—1853.) дигне на правди Бога игумана Дионисија у манаст. Дечане. Све до 1879. год. Дионисије био је осим манастира Гомионице. Бивао је у Далмацији око Ерцег-Новог неко вријеме парох. Син Коста звао га је више пута себи, али он не би хтио дуго бити код сина, кад га ко упита, за што неће код сина да буде, он би одговорио: „Не ћу, не ћу, јер оно је мој Коста стекао, без моје помоћи, и грјехота је, да ја његов хљеб једем, а могу себи заслужити. Но, ипак неумрли Коста за свог оца увијек је знао, и помагао му у свачем.

Године 1879. дође Дионисије манастиру и не прође ни пуних шест мјесеци, он се престави на покров пресвете Богородице, буде сахрањен у гробље калуђерско, на јужној страни, одмах уз цркву.

Шпиро Билбија у калуђерству Дионисије. Шпиру је постригао у монашески чин епископ Босанац Антим 11. септембра 1868. године. Шпиро је прије био мирски свештеник. Родом је из Грахова; из породице постриженика гомионичког Дионисије Билбије било је 7 свештеника Један је био калуђеру манастиру Студеници. Паша Атлагић из Ливна, кад је поробио Студеницу, упозна јеромонаха Гаврила Билбију по његовој браћи из Грахова, па га узме собом. Других 11 калуђера том приликом у Студаници погине. Гаврила Билбију откупе браћа за 100 талира. Оба брата калуђера умрла су у свом родном мјесту Грахову. Како ми је данашњи прото г. Илија Билбија приповиједао, Гаврил је био начитан калуђер, и одушевљен за цркву и вјеру.

Исаија Костић, јеромонах-настојатаљ. О овоме узорном калуђеру писато је у 4. свесци Босан. Херцег. „Источ.“ од 1895. год., овдје ми је још додати: крштено име било је Исаија Илија: Код манастира, као ђака прозвао га је игуман Дионисије Радом; Исаија је био засадио виноград у њиви званој „Крстишта“ и њиви „Запатку“. Виноград је почео по нешто и рађати, али због нехајтања, послије смрти Исаине, мало, по мало запуштен је, и сад му се истом траг знаде. Кад је оно ћелија калуђерска изгорјела (око 1865.—68.), онда је покојни Исаија дао у градњу данашње ћелије (куће, гдје братство станује) 100 дуката, а при градњи био је, како ми стари људи казиваше, душа цијеле градње. Ја сам прве школске године, употребљивао све књиге у I. разреду, које је покојни Исаија набавио, кад је школа начињена (1882. године), али је, као што је речено лани, у живот ступила истом 20. јануара 1891. Партенија Давидовић, игуман. Родом је из села Крухара (Сански-Мост), право му је име Перо Делић, али се је по оцу Давиду зазвао Давидовић. Партенија рођен је око 1822. год., у чин јеромонашки, ступио је 1853. год., а послије смрти архимандрита Чекића 1861. год. отиде у Сарајево, с монахом Исаијом. Тадањи митрополит Игњатије II. произеде Партенија за игумана, а Исаију за јеромонаха. Игуман Партеније Давидовић и јеромонах Исаија манастир Гомионицу према приликама обогате и све што данас манастир има, тековина је њих двојице. Партенија је више пута уцјењиван од зликоваца. Но, и иначе Партенија није дао свакоме преко себе мостити, па ни уз оно бурно вријеме 1858. и 1875. Игуман Давидовић боловао је, скоро по године. Умро је 29. марта 1889. године. Околни народ у манастирској парохији, радо га се сјећа. Каже се, и мисли, да је тобоже при смрти дао сав готов новац родбини, ал' није доказано, и тако

[1]) И манастира Гомионице сјетио се је, па је завјештао истом 1000 фор., по одбитку трошкова манастир је добио 900 фор., Да би оцу и сину вјечито име остало у овијем крајевима, слободан сам пасласити и рећи: Е би врло лијено и племените било, да Високопреч. Дабробосанска Конзисторија узме од овдашњег настојатеља речени новац, па га да на интерес, под именом: „Заклада Косте Вучковића, сина Тодорова — у калуђерству Дионисије, игумана манаст. Гомионице.*)

— П. С. И. —

*) Па куд ћемо с њом? Уред.

је једна штета, стотину гријеха! — У осталом, како било да било, факт је, да су Исанја и Партенија до сад били најбољи пријатељи манастира Гомионице, а да су којом срећом живи, открило би се много којечега из прошлости манастира Гомионице!

Српској цркви.

Пошље дугих патња,
Невоља и бједа —
Опет тебе, мајко,
Твоје стадо гледа...

Пет вјекова кобних
Било је и прође...
И сад — једва за те
Боље вр'јеме дође:

Ће год, српска душа,
Православљем дише
Света црква тамо,
Поносно се диже...

А ти света цркво,
Наша мати мила,
Примаш стадо твоје,
Под света ти крила.

Напајаш нас снагом,
Духовнога знања...
И дајеш нам гр'јешним
Твог помиловања.

О, пресвета цркво,
Славо рода мога,
Нек те штити: милост,
Свемогућег Бога!

Бос. Петровац, 25. V. 1896.

Крајишник.

Разговор протестанткиње с папом Пијем IX.

(По **D.**)

Протестантска списатељка Фридрика Бремер дође један дан у аудиенцију папи Пију IX. По што су разговарали о њеним дјелима, запита је папа, је ли католикиња. Ми ћемо је пустити саму нека приповиједа свој разговор са „светим оцем."

Ја: Не, свети оче, ја нијесам римокатоликиња.

Папа: Кад нијесте, онда ћете бити, јер ван католичке цркве нема спаса и савршенства.

Ја: Допустите, Ваша Светости, једно питање!

Папа: Говорите.

Ја: Ја љубим свом душом Бога и нашег Господа Исуса Христа. Вјерујем у Његово божанство, у вриједност Његова искупљења за мене и за цио свијет. Ја се само Њему покоравам, Њему служим. Признајете ли ме, Ваша Светости, за хришћанку?

Папа: Хришћанка без сумње, али . . .

Ја: И за члана Христове цркве?

Папа: Да, у изјесном смислу, али за тим ваља да све држите за истинито, што црква каже и учи. Међу тим немојте вјеровати, да папа проклиње све, који не признају непогрјешивост католичке цркве и њезино првенство. Не, ја мислим, да ће многи, који су ван цркве, бити блажени, само ако живе по законима, што их признају за истините. То ја заиста вјерујем.

Ја: Радо примам ријечи из уста Ваше Светости, јер сам се увијек надала, о њу наћи таког блажег судију од многих католика и њихових свештеника, који веле: „Ви нијесте хришћанка не ћете се спасти, јер не вјерујете у свему као ми и наша црква."

Папа: Драга кћерко, то је неправедно.

За тим ме је папа овако посавјетовао:

„Молите се, молите се Богу, да Вам да свјетлости, благодати, да познате истину, то је једино средство, да је познате. А на препирке о њерским тачкама не обазрите се. Јер се у њима свак нада да ће побиједити; свако себе љуби. Свако хоће, да је његово знање право и хоће да га на јавност изнесе, а кад се најпослије дозна за добро, сваки је исти какав је и прије био. Молитва је од велике користи за спасење. Молите се јутром и вечером и ја се надам, да ће Вам се озго дати свјетлост и благодат. Јер Бог хоће, да будемо побожни, а Своју благодат даје онима, који су од срца побожни. А сад нек Вас Бог благослови и Његовом светом помоћу примите за увијек и вјечност."

Ријечи папине бјеху истините и јеванђелске. Захвалих му од свег срца и опростисмо се, задовољнија с њиме него ли с потчињеним му свештеницима, који увијек трубе о „јединој спасавајућој“ римској католичкој цркви, и „коме она није мати, Бог му није отац.“

„Altkatholik“.

Превео с њемачког: □

Разно.

Високопреосвећени митрополит призренски г. Дионисије у мало што није погинуо. Кад се је враћао с пута по епархији у Призрен, заустави се мало близу града. Пред њим бијаху отишли пеки трговци. Кад је за тим Високопреосвећени туда наишао, види трговце мртве и у мало те и њега не снађе иста судбина од турских жандара, али га брзи кон. срећно донесе у Призрен. Да ли су то бугарска или језуитска посла? Може бити врло лако.

Њ. Вис. црногорски кнез Никола посјетио је српско подворје у Москви. На уласку су га дочекали српски ђаци, а у храму архиепископ Дамјан, представник јерусалимског патријарха, настојатељи подворја: јерусалимскога, грчкога и српскога, (који га је и поздравио), и изванредно српско посланство, које је дошло било на крунисање. Послије тога било је благодарење за руски царски пар и двор, за оба српска владаоца и њихову родбину, за св. синод и за митрополите: петрињског и биоградског. Кнез је добио на дар двије иконе, а у књиги за посјетнице написао: „30. маја 1896. год. на 15 дана до састанка с мојим драгим братом, краљем Србије, Александром. Црногорски кнез Никола I.

Досадашњи ректор богословскоучитељске школе у Призрену г. Иларион С. Весић. архимандрит, захвалио се је на томе високом звању и дошао у своје родно мјесто, Крушевац (Србија). Морамо жалити, што је, тако вриједан црквени просвјетни радник оставио ту за нас врло важну српску школу; мора да су томе велики узроци. Г. Весић спремно је кијевску духовну академију. Високопречасни господин Иларион као ректор те школе показао је истинско родољубље настојећи, да његови ученици одговоре позиву, да сачувај у православну њеру и пробуде српску свијест у Старосрбијанаца и Македонаца, у таком народу, у којем разне пропаганде њерске и политичке увијек разапињу своје земље. Високопречасни г. архимандрит за вријеме управе бринуо се, колико је год могао за напредак те школе, привукао је љубав својих ученика, тако да их се је толики број накупио, те није више било мјеста. Желимо високопречасном господину здравља и среће, надајући се, да ће његова домовина знати проценити његове заслуге, које је учинио за православље и Србство, а призренској богословији желимо, да дође управитељ као г. Весић што је био, па ће све добро бити.

Високопречасни ће господин прославити 20. јулија о. г. у родноме мјесту 25.-годишњицу своје трудне патриотске свештеничке службе, те му и ми од срца честитамо. Прославио и 50. годишњицу, али тада је славио као архијерej. Многа љета!

Г. Андрија Ђ. Ерцеговић, Србин р. католик из Боке подиже **православну** цркву својим земљацима у Галвестону (Америка), а св. синод руски издржава у њој свештеника и пјеваче. Чује се, да ће г. Ерцеговић подигнути и *српску* школу.

Руске новине јављају, да се бугарски кнез *р. католик Фердинанд* за свега свога бављења при свечаности у Русији показао као *православни владар*. Крстио се по православном обреду, ваздa је присуствовао богослужењу, па шта више отишао је с оцем Јованом Кронштатским, којега у Русији врло штују, на колима у цркву и замолио га, да се помоли Богу за Русију и *православље*, при томе падајући више пута на колена и најпослије одликовао оца Јована за ревност према православљу. Новине увјеравају, да је то све чинио с чиста срца.

За спомен крунисања руског цара подигли су у Русији разне заводе, друштва, школе и т. д. Исто су тако у спомен тога дана разне цркве набавиле велика звона, но највеће је једно поклонио мушкоме манастиру св. Тројице код Кијева харковски трговац М. И. Барабаш. То је звоно тешко 1,200 пуда (1 пуд = 16·379 kgr.) а коштало је 25.000 рубља (1 рубља = око

1·60 фор.). Из тога се види колико Руси љубе своју земљу и владаоца.

Пречасни господин Живојин Милић, свештеник из Вршца (у Банату), који је присуствовао на крунисању у Москви, одликован је од руског цара напрсним крстом, јер је 54 године вршио како ваља, дужност пастира православне цркве. Честитамо!

Малоруско православно свештенство у Галицији добија мировину из свог фонда, који износи 400.000 фор. Тај је фонд као што се види врло мален за то, с тога је свештенство тражило, да му и држава помогне. Но влада каже, да ће то само онда учинити, ако јој се да, да она управља тим свештеничким фондом, и ако би по праву влада требала да свештенство православно помаже. „Галичанинъ“ види у томе владину захтијевању опасност, јер вели: „она је узела у своје руке и православни фонд у Буковини од 100,000.000 фор., па ипак се цркве руше и над њим не господаре православни“. Даље вели: „и државни чиновници имају особите мировинске фондове, јер им државна пензија није доста, па с тога и православно руско свештенство не мора дати таки фонд у туђе руке“. „П. В.“

Његово Величанство дозволило је, да се српски народни црквени сабор састане у Карловцима у прољеће 1897. год. Угарски министар предсједник барон Банфи извијестио је о томе саборски одбор, који ће се опет одмах по преображењу састати, да састави све, што ће за сабор требати. Дакле кад се већ један пут и до сабора дошло, јамачно ће све странке гледати, да баце све на страну, те ће само пазити на добро цркве и школе. Ако је истина, да је барон Банфи, обећао, да ће влада тражити *само* врховни надзор над аутономијом, онда је сад заиста вријеме, да се спасе што год се може. Похитајте сложно браћо, јер може бити послије касно . . .

Одликовања. Њ. В. руски цар Никола II. одликовао је г. Стојана Новаковића, србијанског министра предсједника и чувеног српског научењака орденом бијелог орла првог степена. А Њ. В. србијански краљ Александар I. и Њ. Вис. кнез црногорски Никола I. одликовали су српске умјетнике: г. Жарка Савића и гђцу Султану Цијукову, оперске пјеваче, орденима св. Саве и Данилова реда. Честитамо свима!

Њ. Вис. црногорски кнез Никола I. био је у Биограду од 15.—18. јунија у вече о. г. као гост Њ. Вел. Краља Александра I. Приликом ове свечаности скупио се силан свијет из унутрашњости Србије, па неколико их је иљада дошло и из Аустро-угарске, ма да је забрањено било. Кнез је дошао у 9 сати прије подне посебним возом, дочекао га је краљ и безбројни народ уз бурно клицање „Живио“. Владаоци су били на Видов дан прије подне на парастосу у спомен погинулим јунацима на Косову у саборној цркви, гдје су служили митропотит Михаило и нишки владика Инокентије с више од 30 свештеника. Митрополит је поздравио кнеза дивном бесједом, у којој је рекао, да се моле Богу, како би им дао моћи, да се мудро брину за свој народ. Дирљив је био призор, кад је хор запјевао „Со свјатими уопокој“, јер је све у цркви клекнуло, а на свачијем се лицу опажала збиља.

На Видов дан послије подне кнез је посијетио академију и дом св. Саве, гдје су га поздравили ученици с патриотским пјесмама.

Видов дан у Сарајеву. Као сваке тако и ове године тужни Видовдан прослављен је најсвечаније. У очи тога дана била је вечерња у новој цркви, а на Видов дан јутрења, литургија и послије тога парастос умрлим члановима друштвеним и погинулим јунацима „во брани косовској“. У 10 сати прије подне било је у стану друштва „Слоге“ освећење водице и резање крсног колача, јер је „Слога“ узела Видов дан за своје крсно име. Послије тога говорио је г. Никола Т. Кашиковић, друштвени књижничар и уредник „Виле“. У вече је у згради циркуса била забава с овим програмом: I. дио: „*Љубчек мој*“, словеначка пјесма од „ * „, коју је отпјевао мјешовити друштвени збор на опће допадање, те ју је морао и поновити. „*Несретни Србин*“, од Вл. Јовановића, коју је лијепо одеклемовала гђца Драгиња Видаковићева. „*Анђео Срба*“, од Др. Јована Пачуа; отпјевао је мушки збор два пут уз бурно пљескање. „*Сан на Видовдан*“, од Даринке Брашованове декламовала је веома дивно гђца Марица Кремановићева. Одбор је паметно учинио, што је ту поучну пјесму уврстио у програм. „*Гдје си душо*“, соло од Зајца отпјевао је уз пратњу војничке музике и бурно одобравање друштвени хоровођа г. *Коста Травањ*; два пута ју је отпјевао. „*Високи Стеван и Вук Бранковић*“, српску народну пјесму отпјевао је уз гусле г. Станиша Цинцовић, опанчар, и ако с преки-

дањем. „*Крст и круна*“, образ из српске прошлости у 4 слике с пјевањем, од Др. Јов. Суботића одиграли су дилетанти на опће допадање. Најбоље је одиграо улогу г. *Стево Марковић*, управ вјештачки. Види се, да друштво настоји како ће што више одговорити своме позиву. Честитамо му, а нека и у будуће покаже таку марљивост и љубав према српској просвјети. II. дио. *Играње српских народних игара*. Заиста и приличи, да се на Видов дан играју само српске игре. Уопће забава је најбоље испала, а свијета је било прилично, али могло је бити и више, јер хвала Богу сад имамо гдје стати.

Опасност. Српским вјероисповједним школама у Вршцу пријети опасност, да ће се претворити у комуналне. Вршачком управном одбору предложио је државни школски надзорник Карло Шебеста, да се срп. вјероисповј. вршачким школама одузме припомоћ, ако се не претворе у комуналне, јер тобоже нијесу прославиле хиљадугодишњицу Угарске како ваља. Надзорник је чак узео дрско говорити, да су ученици дошли на свечаност у подераним хаљинама ради демонстрације, рекао је да се дјеца у тим школама васпитавају у непатриотском духу. С тога су Срби Вршчани држали 8. и 9. јуна о. г. скуп, да одбију ту лажну клевету са својих школа, изјавив најпослије краљу Фрањи Јосифу I. највећу оданост, какву су од увијек Срби одавали аустријскому двору. Збор је одабрао један одбор, који ће замолити и високопречасног архимандрита г. Гаврила Змејановића, изабраног епископа вршачког, да покуца гдје треба, па да се тај гадни нападај одбије. Боже утврди православље!

Старо јеванђелије. Скоро су поклонили рускоме цару један рукопис старог јеванђелија из 1400. г., а нашли су га забачена у цркви села Сармусакле код Цариграда. Цар Теодосије поклонио га је манастиру, који је некад био у томе селу, па кад је манастир разорен, неко га је предао у цркву. Јеванђелије је писато старим грчким словима.

На Петров дан о. г. положен је темељ срп. прав. цркви, која ће бити у лијепом крају, под Игманом у Блажују. Та је црква још одавно била потребита, јер у томе крају има пуно православних села, а цркве још није било. Чак су неки православни ишли и у римокатоличку цркву на Ступу. У једној идућој свесци донијећемо опис свечаности.

Професор московског универзитета др. Захарин завјештао је и одмах послао прокуратору св. Синода руског Побједоносцеву 500.000 рубаља, да се приходом тога богатог легата даје припомоћ сиромашном свештенству.

На царевинском вијећу доносен је ове године предлог, да се православном далматинском свештенству повиси дотација и тако, који свештеник има парохију преко 2000 душа, примаће 700, а који испод 2000 добиваће 600 форинти годишње. Не би ли и код нас било боље, кад би се нешто тако одредило?

Руски св. Синод одредио је, те су се за православне у Финландији провеле црквене књиге на шведски језик.

Г-ђа Драгиња Драгојла Петровића завјештала у Биограду фонд од 200.000 динара, из кога ће се издржавати питомци православног богословског факултета, или српске духовне академије, кад се једно или друго у Србији установи. Припомоћ ће из тога фонда уживати питомци из свију покрајина, у којима православни Срби живе. Рукујућем одбору биће у дужности одређивати, колико ће се које године примати питомаца на издржавање из краљевине Србије, а колико опет из других срп. покрајина. Заиста важно и племенито дјело побожне и родољубиве Српкиње Драгиње Петровића! Живила!

Старокатолици. Учени професор, издавач и уредник „Међународног старокатоличког журнала“ Мишо, као преставник старокатолицизма, у својој преписци са васељенским патријархом Антимом VII. признаје, да су она начела, што су изложена у „окружној посланици“ васељенске цркве, као одговор на папину „енциклику“ уједно и начела, којих се у свему држе и старокатолици. Дакле и старокатолици су проникнути искреном тежњом „уједињењу цркава“ али та тежња *дише чистим православним духом*, а на тај начин **и ми смо за сјединење.**

Мравичка црква, по приповиједању старих људи, била је саграђена од простог дрвета на земљи неког спахије у селу Мравици — протопрозвитерата прњаворског. — Тај спахија, као власник земље, на којој је црква постојала, призове једном све угледније људе из тога села и нареди им, да своју цркву морају за једну ноћ однијети куд било с његове земље — иначе ће

их свију исјећи. Људи уплашени пријетњом силног бега, пренесу цркву једне ноћи у оближње село Височане и поставе је на брду „Стражици“. Ма да та црква више није у Мравици, ипак носи име *Мравичка*, која је сада од солидног материјала с лијепим иконостасом направљена.

Његово Величанство благоизвољело је одликовати Вис.-преосвештеног епископа пакрачког госп. *Мирона* орденом жељезне круне II. степена. Честитамо!

Јубилеј г. К. П. Побједоносцева. 15. јуна прославио је 50-ницу у државној служби г. Константин Петровић Побједоносцев, члан државног савјета, обер-прокуратор св. синода, сенатор и прави тајни савјетник. Родио се у Москви 1827. г., а по свршеним наукама ступио је 15. јунија 1846. г. у државну службу. 1868 г. г. Побједоносцев постане сенатор, 1872. чланом државног савјета, а 1880. обер-прокуратор св. синода. Слављеник је много утјецао на покојног цара Александра III. у ослобођењу сељака и судској реформи. Као добар правник много вриједи у државној служби. Осим тога он је важан и за књижевност руску својим многобројним дјелима („Писма о путу нашљедника царевића у Русији“, „Вјечна успомена“ итд.) па и за богословску. Његова „Историја православне цркве до раздјелења цркава“ преведена је и на српски.

Посланство источних патријараха вратило се са свечаности у Москви. „Цариградски Гласник“ вели, да је изасланство поднијело св. Синоду васељенске цркве извјештај о свечаности. Изасланство се хвали, да је свуда с поштовањем примано у Русији и донијело је писмо од Побједоносцева, прокуратора св. синода, у коме се у име царево захваљује васељенској цркви што је послала на ту свечаност своје представнике. Даље се говори и о добрима, која припадају васељенској цркви у Русији, те вели, да ће се то питање ријешити у корист васељенске цркве. Нада се споменути лист да ће се васељенска црква показати достојна толике пажње те велике православне државе, те ће све употребити, да очува православље, а уважити жеље православних народа, који јој припадају.

Велики добротвори народни. Трговац *А. И. Толмачев*, који је при крају маја о. г. умро у Тамбову, оставио је градској управи око 100.000 рубаља и 1500 десјатина земље (1 десјатина 1·092 хектара), да се од тога подигну четири основне школе у граду — двије мушке, а двије женске. — Исто тако трговац *А. М. Носов* из Тамбова дао је до сад свега народу око 1,000.000 рубаља. — Трговац *Наришкин* подигао је својим трошком читаоницу од 98.000 рубаља с капиталом од 300.000 рубаља, подигао је учитељску школу, кућу за сиромашне, који се уче по различитим заводима и установио је реалку. — И трговци *Жемарини* пуно су дали на народно образовање. Велики дарови! „П. В.“

Преглед очију. У Мелитопољу у Русији прегледавао је љекар Виноградов очи ученицама женске гимназије, па је резултат ово био: показало се да их је 30% болесних очију. Проценат болесних увећава се по разредима. Тако је у приправном разреду у 2 одјела од 80 ученица било болесних очију — 27; у трећем разреду 36 — 16 болесних, а у 7. биле су болесне од 6 ученица — 3. Ширењу болести узрок је: претјерани душевни рад, оскудица у свјетлости, тјескоба и незгодан положај зграде за учење. „П. В.“

Нова статистика. Прошлог прољећа 1895. године учињен је тачан попис босанско-херцеговачког житељства. Дјело је израђено са највећом марљивошћу, те нам износи чист и јасан преглед свега, што у земљи има, а да се може знати ђе је шта, то нам казују знаци, који су поред сваког мјеста означени. Из прегледа се види, да Босна и Херцеговина броји: 1,568.092 становника, од којих су 828.190 су мушки а 739.902 женски. Православних има: 673.246, мухамеданаца: 548.632, римокатолика: 334.142, јевреја: 8.213, лутерана: 2.563, калвина: 3.596, унијата: 163., назарена: 63, батиста: 20, јермена: 3. Међу њима има Аустријанаца: 42.018, из Угарске: 24.358, а из страних држава: 4472. Осим тога, војника: 22.944.

По окружијама. Сарајевско има: 235.346, (православних: 72.904,) бањалучко: 331.365, (православних: 195.039), бихаћко: 192.513, (правосл. 101.152), тузланско: 361.394, (правосл. 150.814), травничко: 241.250, (православних: 78.448), и мостарско: 229.168, (православних: 74.889). Статистици је, која броји 778 страна велике четвртине, на крају придодата и карта Босне и Херцеговине.

Преглед домаће марве, издаће се ускоро.

Да црвени лук не гније, треба га двапут преко љета опкопавати и главице добро земљом загрнути, да их сунце не пече.

Проналазак. Веле, да је неки Димитрије из Јагодине у Србији пронашао вјештину, како се може *прегазити* преко најдубље воде. Ако буде истина, биће од велике користи.

Госп. Вељко Рамадановић отворио је 3. априла о. г. у Пожаревцу (Србија) школу за глувонијеме. У тој школи учиће се говорити, читати и писати, а поред тога мушка дјеца учиће обућарски и кројачки занат, а женска ручни рад.

При крунидбеној свечаности у Москви, и дијелењу царских дарова на Ходинском пољу било је 600.000 душа. Стиска и отимање о дарове била је толика, да је преко 2000 душа остало мртво. Цар је заповиједио, да се породицама погинулих и осакаћених изда по 1000 рубаља, а мртви да се о његовом трошку саране. Парастосу умрлих присуствовао је у цркви сам цар и царица. Осим тога подиже се и зграда за дјецу погинулих.

Француска република анексирала је острво Мадагаскар код западне афричне обале. Том приликом учинила је једну хришћанску дужност, јер је уништила ропство на томе острву.

Изложба у Њижнем Новгороду. И Руси су отворили у Њижнем Новгороду своју изложбу. Ова нам изложба показује све, што имају Русија, Сибирија и Кинеска. По томе се може мислити о њезиној величанствености. Изложба је отворена 9. маја о. г. пошто је одржато благодарење.

Изложба Лужичких Срба. Наша браћа Лужички Срби отворили су у Дражђанима занатлијску и умјетничку изложбу, уз коју има и етнографско одјелење, по коме се види културно стање те наше сјеверне браће.

Књижара Јоце Пуље у Земуну набавља сва књижевна издања из Краљевине Србије.

У некијем ијестима ради се на томе, да се дјеца из основних школа због велике врућине и запаре љети по подне *никако не обучавају*. А шта да рекнемо за једну нашу црквену општину, која тражи од својих учитеља, да се љети предаје од 7—11½ прије, и од 2—6 послије подне?!

1895. г. било је у Петрограду 337 школа и то: 174 мушких, 151 женских и 3 мјешовите, које је градска управа издржавала; 2 школе издржавало је гувернијско земство; 1 школу плаћала је црква, а за 6 школа бринула су се разна друштва и лица. Недјељних школа било је 19, а 16 их је град издржавао. Ученика је било 9688, ученица 8398; на једну је школу просјечно долазило *54 ђака*. Учитеља је било свега 414 (духовног и свјетског звања 132 за вјеронауку, 36 учитеља и 337 учитељица за опће предмете и 41 учитељ за пјеније). Од њих су око 17% имали више образовање, а остали средње и специјално педагогијско. Од ученика је 95% правосл. вјере. За те све школе потрошено је 672,529 руб. и 93 коп. „П. В.“

Кућа од 200 катова, коју намјеравају два богата американца у Њујорку подићи биће највећа на свијету. Имаће 100.000 засебних одјељења и дућана и тако ће под једним кровом стајати 400.000 душа. На спратове пењаће се електричким колима. У њој ће бити: гостијона, апотека, доктора, сваке врсти дућана, позоришта и цркава; а велики кров служиће за шетњу и башчу. Права американска работа!

Књижевне вијести.

„Altkatholik“. Organ für die Interessen der deutschen Volkskirche. Цијена је „Старокатолику“ за Аустрију 1.50 фор., а за остале земље 4.50 фран. Излази у Бечу сваког 1 и 15. Препоручујемо овај лист свештенству, које зна њемачки, јер ће се моћи бар донекле упознати са стањем цркве, која је презрела папске заблуде.

„Filioque“ одговор „Католичком Листу“ на чланак „Filioque i pravoslavje“ од С. М. Веселиновића, професора богословије биоградске. Цијена?

Духовна библиотека за народ. Књига III. приредио протојереј Алекса Илић. Цијена 1 круна.

Глас из цркве. Под тим насловом прештампане су из „Срп. Сиона“ врло поучне бесједе протојереја и ректора карловачке богословије госп. Јована Вучковића. Књига износи 12½ табака, а цијена јој је *само 50 новч.* Ради лаког језика, којим се цијењени писац у говорима својим служи, ради језгровите поуке и занимљивости ми ту књигу препоручујемо нашему свештенству. Поруке се шаљу: српској манастирској штампарији у Карловце (Сријем).

Седми извјештај о православном срп. богословском училишту у Ср. Карловцима. Школска година 1895.—96. Саставио протопрезвитер **Јован Вуч-**

ковић, проф. богословије и пр. ректор богословског училишта. Ср. Карловци. Српска манастирска штампарија 1896.

Из овог извјештаја дознајемо, да је у овом богословском училишту радило: 1 ректор и 8 наставника. Предмети су били: *увод у богословље, библијска наука, историја хришћанске цркве, историја православне српске цркве, догматичко богословље, полемичко богословље, морално богословље, литургика, омилитика и омилитичка вјежба, пастирско богословље, катихетика, црквено право, педагогика, црквено-словенски језик, новозавјетни грчки језик, црквено појање и правило, пчеларство, дијететика, црквени званични стил и руски језик* (необвезно). Училиште је добило устав, а управа се нада, да ће се установити и интернат и практична вјежбаоница за слушаоце богословије у богослужењу, читаоница и библиотека. Наставници су вршили дужност уредно, а слушаоци су се у главном владали добро и учили. За тим се управа тужи на нехајност према **друштву св. Јована Милостивог**, које је установљено, да потпомаже сиромашне слушаоце; надала се, да ће бар имућнији свештеници обазрети се. Библиотека је прилична Слушалаца је било у сва 4 разреда 86. Редовних слушалаца полагало је испит 78, а 8 их је одложило за идућу годину. Положило га је 51, слабу оцјену добило је из једног предмета 13, а из два 10 слушалаца; 4 су одступила.

Десети извјештај велике гимназије у Сарајеву објављен на крају (XVI.) школске године 1894/5. Сарајево. Земаљска штампарија 1895.

Садржај: Dr. Karlo Patsch, Rimske pomoćne čete (alae et cohortes auxiliares) u provinciji Dalmaciji.

II. Школске вијести.

Наставника је било 32, а ученика 350[5]. Из Босне и Херцеговине 258, православних 181. Не знамо шта је узрок, те од толиког броја православних мало их матурира сваке годмне.

Извјештај о српској вишој дјевојачкој школи у Новоме Саду на крају двадесетдруге а школске 1895./6. године. Књига девстнаеста 1896.

Садржај: Евежахија Бл. Арсића рођ. Цинцићева од Др. И. О. — II. Власти и старјешинства. — III. Наставна школска. — IV. Важније наредбе и отписи. — V. Учила. — VI. Фонд школски. — VII. Извјештај о бесједи. — VIII. Здравствено стање. — IX. Припомоћ ученицама. — X. Ученице и њихове оцјене. — XI. Летопис. XII. Школска објава. Ученица је било свега 115.

Матица српска у Новом Саду поодавно издаје књижице из задужбине Петра Коњевића; 58, 59 и 60 свеска носи наслов „Чувајте се силовитог пића“, а 61, „Неједнака браћа“. Књижице су врло корисне и свака стаје само 10 новч., с тога их препоручујемо нашему свештенству и народу.

Неговање домаће живине, превео Андрија М. Матић професор. Књига има 144 стр., а цијена јој је *1 круна*. Добива се у књижари Браће М. Поповића у Новом Саду. У књизи је изложено како ћемо његовати и лијечити: кокоши, гуске, патке, туке и голубове.

„Народно Здравље“. Љекарске поуке народу. Уређује Др. Милан Јовановић-Батут у Биограду. Стаје ван Србије 4 круне годишње. Препоручује се.

Албум босанско-херцеговачких пјесама. Сабрао и за гласовир удесно С. Босиљевац. Наклада књижаре Лав-Хартмана у Загребу. Цијена 1 ф. 50.

Јавне благодарности.

Потписани одбор српског пјевачког друштва „Слоге“ добио је са више страна — а особито од дичних Срба Мостараца — многе брзојавне и писмене честитке, приликом братског састанка дичног српског пјевачког друштва „Гусле“ са овијем друштвом; — па како овај одбор није у стању сваком засебно захвалити се на указаном сјећању, то за своју најугоднију дужност сматра, да се свима овим путем најусрдније захвали, кличући им: Слава!

Не мање обвезаним се сматра овај одбор захвалити и својој браћи Србима Сарајлијама, који су примили наше миле госте у свој стан и најискренијим гостољубљем их предусрели — и тиме много допринијели те је дочек био усрднији и љепши. Хвала Вам, браћо! Живили!

Из 72. редовне сједнице, држане у Сарајеву 3. јуна 1896.

За одбор:

Тајник: Стево Калуђерчић. Предсједник: Глигорије М. Јефтановић.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину старајући се о бољитку наших св

божанствених храмова благоизволела је ново подигнутој срп. православној цркви у Трубару протопрезв. петровачког даровати: св. јеванђеље, апостол и октоих — осмогласник I и II. дио.

За речени дар сматрам пријатном дужношћу у име одбора више споменуте срп. прав. цркве овим најавити милостивој дароватељици најуљудњију благодарност препоручивши се и у напријед милостивој благонаклоности.

У Петровцу маја 1896.

Надзир. прот.
К. Новаковић.

Што се је лијепи број срп. правосл. храмова божих, у којима се топле молитве уздижу Свемогућему Творцу — подигао у милој нам отаџбини Босни и Херцеговини и што су они спабдјевени са најпотребнијим утварима и црквеним књигама, има се највише да захвали, уз пожртвовање народа ц. кр. заједничком министарству и високој земаљској влади, који су увијек спорazумно радили и очински се бринули за напредак наше св. цркве, те су свагда били готови, да јој морално и материјално у помоћ притеку — гђе је то затребало и затреба, као што су то и овога пута ц. кр. заједничко министарство и висока земаљска влада доказали даровавши нам: два свештеничка одијељења, сосуде (са једном звјездицом и дискосом одвише), дарохранионицу, кутију са прибором за причешћивање болесника, два велика чирјака, два мала, дикирије двоје, једно велико кандило и три мала, кадионицу и џенџет (полијелеј) са 6 свијећа као и од књига: св. јеванђеље, апостол и два четворогласника т. ј. I. и II. свеска.

На овоме лијепоме дару и племенитоме чину високог ц. кр. заједничког министарства и високе земаљске владе, као и за својско старање за нашу срп. прав. цркву пред сиоовске вјерности најсрдачније се захваљујемо.

За одбор срп. прав. цркве смољенско протопрезвитерата петровачког.

У Петровцу маја 1896.

Надзир. прот.
К. Новаковић.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину благоизволела је поклонити нашој цркви у Грачаници: 1 Јеванђеље, 1 Апостол и 2 Октоиха у врло лијепом повезу, те потписата српско-православна црквено школска општина сматра за своју пријатну дужност Високо-нстој овим путем наразити најдубљу захвалност на поменутом дару.

Српско-прав. црквено школска општина

У Грачаници, 4. маја 1896.

Михаило Х. Стевић.
предсједник општине*).

*) А жено и свештенички потпис? Ур.

Читуле.

† **Жил Симон**, чувени француски научењак, књижевник и државник умро је у 82. години. Покојник се родио у Лоријану (департман Морбијана) 27. децембра 1814. год. Био је најприје учитељ основне школе у Паризу, а за тим је предавао дванаест година историју филозофије у париншкој Сорбони. 1861. г. Жил Симон, постане члан француске академије наука. За фебруарске револуције 1848. г. ступи у политички живот. Послије 1870. г. био је министар просвјете. Увијек је бранио слободу штампе, бринуо се за народну просвјету и радио за поправак радничког стања. Као уредник листа „Siècle“ 1876. препоручивао је републиканцима умјереност и слогу. Жил Симон је поштовао свачију слободу савјести и вјеру; чак је штитио и вјерска удружења, па био је и предсједник једнога „против атеизма“. Покојник је био сарадник многих листова, а при крају живота подигао је лист „La Révue des familles“. Многа су му дјела преведена на стране језике. Вјечна му успомена!

† **Славко Петковић**, гимназиста VIII. разреда велике гимназије, сарајевске рођен у Бос. Градишци 6. марта 1876, умро од сушице 25. маја о. г.

Неумитна и ником непраштајући смрт одузе живот младићу, кога је свако, ко га је год познавао, волио и цијенио; отрже родитељима наду и сву уздanицу, уцвијели родбину, познате и

пријатеље. По свршетку срп. осн. школе у своме родном мјесту, пок. Славко свршио је два гимназијска разреда у Пожеги (Славонија) е одликом, а остале науке, уз владину стипендију, продужио је на нел. сарајевској гимназији с најповољнијим успјехом, а са истрајношћу, коју може један млад човјек на школама да надзрки, и, таман да матурира и продужи своје образовање на свеучилишту, а оно смрт му прекиде живље на велику жалост рода и штету домовине, којој је својом спремом много обећавао.

Ко је год познавао пок. Славка, могао је у њему увиђети младу људску снагу, пуну воље и жара, пуну идеала и поштених намјера; могао је у њему прозрети душу обдарену смиреношћу и многим врлинама, — могао је предвиђети, да би служио на срећу људима. Ко је покојног Славка мало боље познавао, увјерио се, да је љубио своју вјеру и народност српску и био поштена карактера. У похвалу покојникову дало би се много, и то само лијепог и похвалног, рећи, што је заиста ријеткост међу данашњом младежи; с тога је баш и теже за ожалошћене родитеље, који у њему гледаше наду и потпору у својој старости. Свак може себи лако преставити тугу и велики душевни удар за родитеље, који таквога сина и у таквом цвијету младости изгубише.

Погреб покојников био је у Бос. Градишци 26. маја о. г. Сировод је био величанствен и дотле не виђен. Мушко и женско, старо и младо, испратило је драгог покојника до вјечите му куће на српском гробљу на „Насипу". Надгробни дирљив говор при опијелу у цркви држао је српски учитељ г. Милош Костић, с којим је присутне тронуо и до плача довео.

Ожалошћеним родитељима пошљи Боже утјеху, да тако грдни пораз јуначки надрзкати могу; а честитому Славку подари блажену радост у вјечном покоју!*)

Манојло Ђорђевић, Призренац, уредник званичног листа Краљевине Србије „Српске новине" и познати српски књижевник умро је у Београду 23. јуна о. г. Покојник се родио у Призрену, али као велики родољуб, морао се је преселити у Србију. Написао је доста чланака по разним политичким и књижевним листовима и неколико драма, од којих му је најбоља „Слободарка". Бог нека га прости и помилује!

*) У недељу 26. гимназијска су давали свечан параетос у новој срп. правосл. сарајевској цркви. Од осмошколаца умољено је више свештеника да служе, а црк. пјевачко друштво „Слога" одговарало је на јектеницама са црквене коре. Хвала Јадним, који тако нашу пјесмати свога вољног друга!

Изјава.

У 10. броју „Бос. Виле" на страни 163. описујући г. „С. М." банкет, који је даван у почаст срп. прав. црквеном пјевачком друштву „Гусле", стоји, да сам се је захвалио госп. Војиславу Шоли на здравици, управљену нашему свештенству, настављајући како се „*ова здравица коснула свију, а посебно браће Мостараца и срећа да кад гости не хтједоше* мутити *ово весеље и народно славље!*"

Мене је изненадио тај навод г. С. М., па шта сам знао друго и мислити, него ли признати да је то сметдашњи излив мрзње неке овдашње браће, која против мене говоре и раде унијеч за 5 година, од како сам у Сарајеву.

Изјављујем, да ја ни мислио нијесам кога моји одговором пријећати, а што господа криво тумачише смисао мојих ријечи, то је њихов посао. Г. уреднику Кашиковићу казао сам то, па ми је чудно, да то није примјетно у своме листу! — Ја у моме раду, вјеровању и заступању наших црквених и народних светиња не требам учитеља; а радићу одсад као и досад. Букач нигда био нијесам нити ћу од сада бити, а ко може факта изнијети на сриједу и доказати, да ја, у којима било стварима, нијесам на свом мјесту, бујрум — са фактима на сриједу! Цркви православној и народности српској нијеран сам и нијеран ћу томе остати. Изазивати никога нећу, а ко ми у моје човјечанско, црквено и српско право дирне, знам ће и над ћу то бранити моћи. — Нама је свима наша српска народност мила и драга, али је неби требало на „бубањ" износити што *неки* одавно чине, и то само голим фразама. С таким послом нећемо далеко стигнути. Опадати другога, гадна је и грјешна ствар, а сваки грјех казне и божији и људски закони.

Ст. Н. Давидовић,
прото и члан конзисторијалин

Штампарија Шпиндлера и Лешнера, Сарајево.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

С благословом и дозволом Његове Светости преузвишеног Господина

Георгија Бранковића,

патријарха српскога, православнога архиепископа и митрополита карловачкога и т. д. и т. д.

излази до који дан књига под натписом:

МАКАРИЈА

МИТРОПОЛИТА МОСКОВСКОГА

ПРАВОСЛАВНО

ДОГМАТИЧКО БОГОСЛОВИЈЕ.

ДРУГИ ДЕО.

По трећем издању превео и гдегде допунио

МИТРОФАН ШЕВИЋ,

архимандрит хоповски.

Књига ова на великој осмини износи до 25 штампаних табака, а цена је књизи овој **четири круне**, а за краљевину Србију **четири динара.**

Књига је ова намењена слушаоцима православних богословија, пречасном свештенству и сваком, који је рад да се упозна са догматичким учењем цркве православне.

П. н. г. г. претплатнике на први део те књиге учтиво умољавам, да изволе обновити претплату и на други њен део. — *Претплату ваља слати „поштанском налогом" на потписаног, а књига ће бити сваком претплатнику достављена одмах поштом franco.* — Скупљачима дајем једанаесту књигу на дар.

Код потписаног може се добити још први и други део за цену од **осам круна**, а за краљевину Србију за **осам динара.**

Молимо учтиво штована уредништва српских листова да изволе бесплатно препштампати овај позив.

У манастиру Хопову,
на св. мученика Јустина филозофа 1896.

Митрофан Шевић,
архимандрит
Manastir Hopovo, p. p. Irig (Slavonija)

Број 86.461.

I.

Натјечај.

Почетком школске године 1896./7. расписује се натјечај на 12 (дванаест) штипендиских мјеста по 200 фор. на школску годину, за оне ученике великих гимназија у Сарајеву и Мостару, који послије довршених прописаних наука, намјеравају да се посвете научивању богословије у источно-православном богословском училишту у Рељеву.

Од тијех 12 мјеста подијелиће се шест (6) мјеста припадницима Сарајевске Митрополије а по (3) три мјеста припадницима Мостарске и дон. Тузланске епархије.

Натјецатељи за ове штипендије морају својим ваљано обложеним молбеницама приложити и писмену обвезницу (реверс) да ће свршивши гимназиске науке, прећи у источно-православно богословско училиште у Рељеву, а у противном случају, да ће уживану штипендију вратити земаљској влади.

Ту обвезу има такођер да потпише, отац дотично старатељ молитељев.

Ваљано ишпитуриране молбенице ваља надлежном котарском уреду предати најдаље до 20./8. Аугуста о. г.

У Сарајеву, 6. Јули / 24. Јуни 1896.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ

РАДЊА ЗА ЦРКВЕНА ОДЈЕЉАЊА, УТВАРИ И СВЕШТЕНИЧКА ОДЕЛА

Земун „ТРИ ГОЛУБА" бр. 484.

Препоручују своје богато стоваришште црквених утвари, као: Путира, Крстова, Полијелеје, Петохлебница, Венчала, Крстионица, Кадионица, Кандила, Сасуда за топлоте, Рипида, Дарохранилница, Миросносница, Свећњака, Икона целивајућих и свечарких у разном формату, евангелија и свију црквених књига у малом и великом формату.

Црквеног шивеног одјејања у великом избору: Одежди (фелона), Стихара, Епитрахиља, Појасева и Наруквица, Плаштеница, Барјака, Неба, Покривача за часне трапезе и налоње, Набедреника, Орара и Наруквица, Архијерејских округа, Митри и Бројаница.

Свештеничког посећег одела у великом избору:

Антерија од разне материје, чоје и первијана.
Џубета „ „ „ „ „
Раса „ „ „ „ „ по прописном крају.

Камилавки за монашко и мирско свештенство и Протојерејe, Појасева: архијерејских, архимандритских, протских и свештеничких.

Свега наведеног има готовог, а примају се и поруџбине, које се брзо извршују. Еспап је најбољи и даје се гаранцијом. Број правилан и вештачки. Израда добра.

Иконостаса за цркве потпуно састављених; **иконе у строго православном типу под гаранцијом и стручним комисијским прегледом израђујемо.**

Примамо на оправку црквене утвари и одјејања, као и барјаке.

Све наведено продајемо и израђујемо по врло умереним ценама.

Очекујући многобројне наруџбине

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ,

радња за црквена одјејања, утвари и свештеничка одела.

(908

Босанско-Херцеговачки

ИСТОЧНИК.

Власник:

А. Е. М. Конзисторија Дабро-босанска

Уредник:

СТ. Н. ДАВИДОВИЋ,

протојереј.

ЈУЛИ и АВГУСТ. 1896.

СВЕСКА VII. и VIII. ГОДИНА X.

Штампарија Свиндлера и Лешнера, у Сарајеву.
1896.

САДРЖАЈ:

1. Тестаменат Дабро-босанског Митрополита блажено-упокојеног Ђорђа Николајевића.
2. Кратки навјештај српско-православног богословског училишта у Рељеву за школску годину 1895./1896.
3. Религиозно-морални листићи.
4. О нравственим својствима пастира.
5. Беседе о Молитви Господњој.
6. О дужностима парохијалног свештенства.
7. Англиканска црква.
8. Списак неких свештених лица у Дабро-босанској епархији, монашеског чина.
9. Часови побожног размишљања.
10. Одговори римокатоличком „Балкану".
11. Проповијед на велики петак.
12. Пречасном господину Крнети на његову расправу „Зашто пропада религија и морал у нашему народу."
13. Рим-папина енциклика.
14. Проповијед о животном хљебу.
15. Мана.
16. О тајним гријешницима.
17. Српске старине.
18. Савјест моме кумчету (пјесма).
19. Алегенска општина у сјеверној Америци у држави Пенсилванији.
20. Хамајлије (пјесма).
21. Бесједе Вида Пароханина, свештеника и православног катихете.
22. Разно.
23. Књижевне вијести.
24. Јавне благодарности.
25. Чиновне.

Свеска VII и VIII. Сарајево, јула и августа 1896. Год. X.

Власник: АЕМ. Конзисторија. Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојерej.

Тестаменат Дабро-босанског Митрополита блажено-упокојеног Ђорђа Николајевића.

(20. априла 1807. — 8. фебр. 1896.).

У име Бога свемогућега.

Ја доље потписани митрополит Ђорђе Николајевић, син покојног свештеника оца Симеона и матере Василије, родио сам се у селу Јаску (Јазак) у Сријему. У мојој породици био сам несрећан, изгубивши сина од 16 година, а кћер од 13 година обадвоје у Дубровнику у три мјесеца године 1850., — друге дјеце нисам имао: такођер и супругу прије времена изгубио сам у Задру 1866. године. — Дакле нужних или неопходних насљедника немам. — За то при мојој здравој памети с мојим имањем, што сам га благословом Божијим, а својим трудом и штедњом стекао и сачувао, располажем на слеђени начин:

1. Ја сам имао двије сестре, рођене од једног истог оца и матере Јелисавету и Софију. Јелисавета се удала у Руму за Стефана Д. Стајића и обадвоје умрли су, а иза њих остало је једно дијете и то Симо, данашњи трговац и посједник у Руми. — Софија удала се у Мартинце за Ђоку Жилића и обадвоје умрли су, а иза њих остало је четверо дјеце и то: Перса удата за Срету Тешића у Батровце, Христина (Нина) неудата, Саво ожењен и Душан неожењен. — Ове двије горе именоване сестре и ова њихова дјеца, то ми је најближа својта.

2. Сими Стајићу, сину моје покојне сестре Јелисавете у Руми, остављам и поклоњам из љубави, а не из дужности, двије стотине цесарских дуката (200 златних цекина), да му се предаду одмах послије моје смрти.

3. Дјеци моје покојне сестре Софији у Мартинци, Перу, Нини, Сави и Душану укупно своj четворици остављам

такођер истовјетну своту, двјеста златних цесарских дуката (200 цекина), које дукате (цекине) имају међу собом подјелити тако, да сваком на дио дође по педесет дуката (50 дуката), што им се има исплатити одмах послије моје смрти.

4. Друга даљна линија моје родбине до петога степена јесу: Ђока и Милош Николајевић, који живе у Јаску и Димитрије Николајевић, који станује у Грегујевци. — Њима тројици сваком посебице остављам по хиљаду форинти у банкама аустријске приједности, у све скупа три хиљаде фор. (3000 фор.), да се свакоме посебице преда по 1000 фор. а. вр. и то из љубави поклањам, што су задржали презиме Николајевић.

5. Моја је родбина далеко и широко разграната, али они прелазе преко четвртог и петог степена сродства, и премда сам их за мога живота обилато потпомагао, немају права по законима тражити какав дио од моје оставштине; за то им остављам мој архијерејски благослов, а њихову захвалност за оне милости и дарове, што сам им за мога живота чинио, носим са мном у гроб.

6. Моје хаљине, кошуље, рубенине и обућа не смије се продавати, него извршитељи ове моје опоруке нека по својој увиђавности распокланају. Све покућство и намјештај, у колико сам ја надокупио, остављам митрополији.

Ђорђе Николајевић с. р.

7. Мој велики лик у оквиру и ликови царске породице са иконама и другим сликама, нека остану у митрополији за вазда, а одежде архијерејске с митром и штакама нека се поврате старој цркви, чије су и биле.

8. Књиге моје све нека остану у библиотеци митрополитске консисторије за вазда.

9. Вакуфској болници над Ковачима у Сарајеву поклањам сто форинти (100) за једанпут.

10. Сиротињи православној у Сарајеву поклањам сто форинти (100), да им подијели црквено-школска општина за једанпут.

11. Сиротињи мухамеданској, католичкој и јеврејској свима уједно поклањам сто форинти (100) да им подијели беледија.

12. Баба Милица Матић, моја послужитељка, примила је тачно своју годишњу плаћу око Ђурђева дана, нема дакле ништа друго захтијевати; али из милости остављам јој сто форинти (100), да јој се исплати на једанпут.

13. Двјема црквама српско-правосл. у Сарајеву, старој светих Арханђела Михаила и Гаврила и новој Рождеству св. Богородице, остављам свакој по (100 фор.) сто форинти, у све двјеста форинти, наједанпут толико.

14. Школама православним њероисповједним у Сарајеву, мушкој и женској заједно поклањам триста форинти (300 фор.) наједанпут толико.

15. Сваком свештенику, који буде на мом спроводу обучен у фелон, нека се плати по (10 фор.) десет форинти; а клирицима т. ј. богословцима, који би ме пратили, сваком по три форинта (3 фор.).

16. За мој укоп и опијела остављам хиљаду и пет стотина фор. (1500 фор.) и то на располагање српско-православној консисторији у Сарајеву, да их у наведену цијељ употријеби недавајући о том ником рачуна; али ваља из те своте да исплате свештенике и богословце, као што је наређено у тачки 15.

17. Све што остане из своте од 1500 фор. наведене у 16 тачки, као и

сав мој остали иметак, који се састоји у готовом новцу у злату и сребру, у државним папирима, завјештавам и опредјељујем у закладе и то овако: Завјештавам и опредјељујем 15000 фор. петнаест хиљада форинти у штипендијалну закладу под именом: „*Штипендијална закада АЕ. Митрополита Дабро-босанског Ђорђа Николајевића.*“ Камате од све своте нека се употријебе на три штипендије, и то на два ђака, који полазе гимназијалне школе, и на једног ђака, који учи високе школе; двије моје штипендије за ђаке гимназијалце не треба да мање од 150 фор. буду у школској години за свакога на посе, а за онога који учи високе школе не треба да буде мања од 300 фор. на годину; ако би се пак могао поништи свој тројици штипендија, дозвољавам, али само од сувишка камата не тичући ни у главницу закладе. Право на штипендију у првом реду пристоји дјетету или младићу српско-православне вјере из Јаска у Сријему од породице Николајевића; ако таквога не би било, онда нека се узме на које му драго српско-православне породице у Јаску способно дијете, — друга штипендија има се дати једном правосл. ђаку из Босне, — а трећа исте вјере ђаку из Херцеговине. Штипендију подијељује српско-православна Конзисторија у Сарајеву, која опредјељује и повишење од тих трију штипендија.

18. Ако даље још што имања преостане завјештавам и опредјељујем у школску закладу под именом: „*Школска закада АЕ. Митрополита Дабро-босанског Ђорђа Николајевића за помагање српско-православних основних вјероисповједних школа у Босни и Херцеговини.*“ Камате из те своте нека опредјељује у наведену сврху по својој најбољој увиђавности овдашња српско-православна Конзисторија.

19. За извршитеље моје опоруке постављам овдашњу српско-православну Конзисторију, те наређујем и исту умољавам, да ову моју опоруку као што сам одредио изврши, да све легате раздијели и да се постара, да се моје основане закладе у живот приведу. Управа са закладама пристоји истој Конзисторији, њој пристоји, да одређује како ће се новац укаматити све то наравно под надзором и заштитом високе владе.

20. То су моје последње жеље, и тако нека буде. Ја сам ову опоруку саставио након зрелог промишљања, па оно што сам наредио, одговара управо оним начелима, по којим сам се ја увијек равнао и владао у животу. Још желим да гледе права епископа, — да он може опоруком располагати својим имањем, — напоминьем ово: По правилу 40. св. апостола пристоји то право епископу, и то је право по св. Канонима тврдо, као што то даље наређују и ова правила: антијохијско 24, — IV. васељ. пр. 22, — IV. васељ. прав. 35. затим кормч. књига I. пр. 11, 71, 102, 188. — На темељу дакле поуке св. цркве и кад ме ни овдашњи државни закони у праву, да опоруком са имањем наведене врсте располажем, не ограничују, ја сам ову опоруку саставио. Ја за то молим високе државне власти, и то нарочито високу земаљску владу, и вис. министарство, да ову моју опоруку приме на знање, да моје основање закладе одобре, и под своју врховну заштиту узму и да одреде, да овдашњи суд гледе моје оставштине нужне одредбе учини, и оставину спроведе.

Ја сам ову опоруку у цијелости властитом руком написао и власторучно потписао и свој печат ударио. И ако то није било нужно, ипак сам умолио тро-

јицу свједока, да као свједоци опоруке исту потпишу.

У Сарајеву, дне 2./14. фебруара 1893.

(М. П.) **Ђорђе Николајевић** с. р. митрополит.

Ђ. Петровић с. р. прото, као свједок опоруке.

Ст. Н. Давидовић с. р. прото, као свједок опоруке.

Ђорђе С. Бјелановић с. р. свештеник као свједок опоруке.

У име Оца, Сина и Светога Духа.

Додатак мојем тестаменту од 2./14. фебруара 1893.

Ја архиепископ сарајевски и митрополит дабро-босански Ђорђе Николајевић, при чистој свијести и здравој памети данас двадесет шестог новембра, хиљаду осам стотина деведесет и пете године стављам онај додатак мојем тестаменту од 2./14. фебруара 1893. године, и својом слободном вољом хоћу, да са мојом данашњом имовином у колико тестаментом то није учињено, или у колико ће се исти тестаменат овијем додатком измијенити за случај моје смрти овако како слиједи расположим :

I. Из мојих новаца, што се затече нека се исплати 4000 фор. (четири хиљаде фоината) а. вр. српско-православној црквено-школској општини у Блажују код Сарајева, на градњу православне цркве у том мјесту. Исплата нека буде у смислу тачке 1. и 2. мојега закладнога писма од 14./26. јануара 1894. број 28./м. У цркви блажујској уза зид десни, нека се начини у тачци 2. истога писма споменута гробница, у коју ће се из Рељева пренијети и сахранити земни остаци, ако у Рељеву буду сахрањени. — Ако се црква не би по предложеном плану и гробница начинила у Блажују до конца 1897. године, то овлашћујем Конзисторију и стављам јој у аманет, да на то одређених четири хиљаде фоината употреби на зидање капеле у српско-православном кошевском гробљу у Сарајеву, у којој ће се начинити и гробница и у њу пренијети моје кости. У истој капели нека буде и олтар, у којем би се по благослову и дозволи архијереја служила о задушницама, на источни петак, а по могућности и на Никољ-дан божествена служба. У толико овијем у оваком случају мијењам садржај последњег пасуса мојег писма од 14./26. јануара 1894. број 28/м.

II. Нека се исплати 5000 фор. (пет хиљада фоината) а. вр. српско-православној црквено-школској општини у Маглајанима на Врбасу котара Бањалучкога, одређених на градњу тамошње правосл. цркве мојим писмом од 24. октобра 1895. број 2628.

III. Обвезница српско-православне црквено-школске општине у Сарајеву на 15.000 фор. (петнаест хиљада фоината) а. вр. истој општини 1. јануара 1895. позајмљених, јест покриће у мојем тестаменту означене фундације за школовање тројице Срба ђака (Босанца, Херцеговца и Јапчанина), којом фундацијом нека се управља по пропису тестамента.

IV. Уложна књижица Унион-банке (број 4496), на име свештено-удовичког фонда дабро-босанске дијецезе са дуговима код дужника тога фонда и мојом облигацијом на позајмљених двије хиљаде фоината а. вр. Јови Митричевићу, златару у Сарајеву, нека се то све преда Конзисторији дабро-босанској на руковање као мој легат од три хиљаде фоината (3000 фор.) а. вр. завјештан „свештено-удовичком фонду Дабро-босанске Епархије." Из свота у уложеној књижици број 4496. има се одрачунати и повратити она свота, коју је свештенство протопрезвитерата

гламочког као свој улог годишњи у свештено-удовички фонд послало.

V. Одређујем и завјештавам:

а) Двије хиљаде форината а. вр. Србима ђацима православне вјере на универзитету у Бечу.

б) Двије хиљаде форината а. вр. Србима ђацима православне вјере на универзитету у Грацу.

в) Двије хиљаде форината а. вр. Србима ђацима православне вјере на Фрање Јосипа I. универзитету у Загребу, — као вјечите и неприкосновене фундације.

Фундацијама под *а)* и *б)* т. ј. оном, која је одређена бечкој српско-православној омладини и оном, која је одређена градачкој српско-православној омладини, управљаће српско-православна црквено-школска општина у Бечу; — оном пак под *в)* одређеном Загребачкој српско-православној ђачкој омладини, управљаће српско-православна црквено-школска општина у Загребу.

Све три ове фундације споменуте општине молим их да приме и уложе тако, како би што више користи носиле, па ће чисти приход сваке године пред Никољдан давати друштвеним управама Срба ђака: „Зори“ у Бечу, и „Србадији“ у Грацу и „Задруги за потпомагање сиромашних Срба ђака на универзитету Фрање Јосипа I. у Загребу“. Те наздашње друштвене управе по својем увјерењу и увиђавности раздјељиваће ту добит оним Србима православне вјере на универзитету, који су сиромашни, морални и вриједни. Списак обдарених ђака са њиховим признаницама, управе шаље по раздиоби дотичној општини, која овим фондацијама управља, а општина ће о том, ради знања извјештавати српско-православну Конзисторију Дабро-босанску у Сарајеву.

Чиста добит ових трију фондација раздјељиваће се сваке године ђацима универзе на дан св. Николе 6./18. децембра, као на дан мојега крсног имена (породичног патрона).

Та фондација носиће име:

а) „Легат дабро-босанског митрополита Ђорђа Николајевића у спомен своје супруге Јекатарине рођене Барбаровић, дарован на припомоћ сиромашних и вриједних Срба ђака православне вјере на универзитету у Бечу.“

б) „Легат дабро-босанског митрополита Ђорђа Николајевића у спомен својег сина Чедомиља дарован на припомоћ сиромашних и вриједних Срба ђака православне вјере, на универзитету у Грацу.“

в) „Легат дабро-босанског митрополита Ђорђа Николајевића у спомен своје шћерке Софије, дарован на припомоћ сиромашних и вриједних Срба ђака православне вјере, на универзитету Фрање Јосипа I. у Загребу.“

Ако би се укинуло и престало ма које било споменутих велико-школских друштава ђачких „Зоре“ „Србадије“ и „Задруге и т. д.“, у том ће случају Српско-православне општине у Бечу и Загребу саме по својој увиђавности давати припомоћ од прихода фонда, којим управљају, оним Србима ђацима православне вјере, који су сиромашни и вриједни. Промјена пак друштвеног имена или поновна установа којег ђачког универзитетског друштва под садашњим или новим именом, нека не укида право управи ђачког друштва дано, да она примљени од дотичне општине приход своје фондације дијели својим ђачким друговима по својој увиђавности, како онима Србима ђацима у Бечу, тако и онима у Грацу и Загребу.

Деси ли се, да на којем споменутом универзитету не буде Срба ђака, или ако их и има, а оно да нијесу ове помоћи нужни, онда дотична општина нека употреби добит на повишицу фонда којим рукује.

Права на припомоћ ових мојих фондација има сваки ђак универзе у Бечу, Грацу и Загребу, који је по народности Србин православне вјере па ма из којег мјеста и покрајине он био, само ако је сиромашан, моралан и вриједан.

И ако су ово мали легати и незнатна припомоћ али дадох колико могох, и дајем их из љубави и жеље, да колико било помогнем српску ђачку омладину, и одужим се успомени мојих драгих покојника.

Конзисторија Дабро-босанска у Сарајеву нека овјеровљеним преписом пете тачке овог мојег тестаменталног додатка, извјести српско православно црквено-школске општине у Бечу и Загребу, и нека достави односне своте: оној српско православној општини у Бечу четири хиљаде форината, а овој у Загребу двије хиљаде форината а вр.; општине пак нека о том извјесте управе дотичних друштава српско-православне универзитетске омладине.

VI. Тестаментално 1893. године одредио сам једну хиљаду и пет стотина форината за укоп и трошкове; тој своти додајем из данашње имовине још једну хиљаду форината, за случај, да одређених 1500 форината не би могли покрити трошкове укопа, парастоса и споменика надгробнога. Остатак од ове двије хиљаде и пет стотина форината нека конзисторија депонира па у своје вријеме употреби на трошак мојег преноса из Рељева у Блажуј или у капелу у кошевском гробљу на подмирење трошка зејтина, свијећа и годишњих парастоса.

Пренос из Рељева у Блажуј или у кошевско гробље нека изврши конзисторија чим у Блажују црква или на кошевском гробљу капела са гробницом сграђена буде.

VII. Одређујем 500 фор. (пет стотина фор.) а. вр. награду, коју ће конзисторија моја сачувати, и у своје вријеме исплатити писцу моје биографије, кад исти писац поднесе конзисторији ради увјерења штампану књигу мојег животописа.

VIII. Одређујем по једну стотину форината а. вр. да се дâ власништву „Босанско-Херцеговачког Источника“ у Сарајеву, „Српско-православном пјевачком друштву „Слога“ у Сарајеву и уредништу „Босанске Виле“ у Сарајеву.

IX. Наређујем још, да се мојој сродници Соки, сестри Ђоке Николајевића из Јаска, удатој у Шимуновцима у Срјему дадне једном за вазда једна стотина форината а. вр. из моје оставштине.

X. Сву преосталу готовину у новцу: банкноте, злато и сребро, пошто се из те оставине издвоје тестаментом и овијем додатком распоређени легати, — да се сав преостатак, који ће надам се износити од прилике 10.000 форината (десет хиљада) а вр. (више или мање) преда српско-православној црквено-школској општини у Сарајеву, као истој општини завјештана фондација под именом: „заклада Дабро-босанског митропол. Ђорђа Николајевића, у спомен својих родитеља оца јереја Симеона и матере Василије, рођене Поповић, установљена за српско-православну велику гимназију у Сарајеву“.

Ова моја „заклада“ нека се годишњим приходом капитализира све дотле, док се оснује српско-православна гимназија у Сарајеву. Кад се пак гимназија оснује,

онда нека се сав годишњи приход ове фондације троши на подмиривање потреба гимназијских.

Ову моју „закладу“ и ако ће се засебно под горњим именом њоме руковати за вјечита времена, придружујем оној фондацији честитог и родољубивог Србина родом из Сарајева покојног добротвора Ристе Тузлића, коју је исти добротвор Тузлић завјештао српско-православној црквено-школској општини у Сарајеву у корист основања и уздржавања српске велике гимназије у Сарајеву.

Ова моја „Заклада“ не смије се никада ни у којем случају окрњити, или на што друго употребити, до ли једино на оно, за што је и дата.

Овим и оволико мијењам тачку 8. мојег тестамента од 2. фебруара 1893. год., и желим, да остане и изврши се овако, како је овим додатком распоређено.

XI. Моје двије архијерејске панагије са ланцима и орденом св. Ане III. степена, дајем за успомену мојем мјесту рођења, да се ставе на иконе престолне у српско-православној цркви у Јаску у Сријему.

XII. Сво архијерејско одијело и црвенкасти сакос са митром и штакама (архијерејски жезли) нека се поврате старој српско-православној цркви у Сарајеву, којој поклањам и моје трњаре (тачка 7. тестамента 1893.).

XIII. Мој брилијантски прштен поклањам за успомену г. Николи И. Поповићу, посједнику у Митровици, у Славонији.

XIV. Мој златни сахат поклањам за успомену Ђорђи Симе Стајића у Руми.

XV. Ручни крст са јеванђељем у црвеном сомоту, мало коло, нека се поврати г. архимандриту Венијамину Николиновићу, а мој архијерејски крст са ланцем, нека се остави на мени.

XVI. Све моје свештеничке хаљине пртенину и обућу нека консисторија по својој увиђавности поклони коме, како и по колико нађе за сходно; продавати не смије се ништа и никоме (тачка 6. тестамента 1893. год.).

XVII. Остали сав намјештај и покућство, осим онога, што је својина Милке Матића, моје старе слушкиње, остаје у митрополији и консисторији (тачка 6. тестамента 1893. год.)

XVIII. Два суда светога мира остављам мојем наљеднику г. архијепископу и митрополиту Дабро-босанскоме.

XIX. Извршиоц овога „Додатка тестамента од 2./14. фебруара 1893 год.“ остаје онај у тестаменту означен у тачци 19.

XX. Моја одличија најмилостивије подарена ми од Његова Величанства цара и краља Фране Јосипа I. нека се са статутом поврате.

XXI. Тестаментом и овијем додатком мојем тестаменту овако, како је распоређено, нека се у случају моје смрти, послије укопа тачно и непромјењиво изврши, као моје свјесно учињено расположење са Богом даном и очуваном имовином мојом сопственом. Види тачку 20. тестамента 1893 год., који тестаменат остаје у крјепости оноликo у колико овијем додатком није што другчије расположено.

Ради бољег увјерења, да сам овом овако распоредио и учинио по мојој жељи и непромјењивој вољи, при чистој свијести, ја овај додатак мојем тестаменту пред умољеним ниже потписаним свједоцима сопствене и слободне моје воље сам својом руком потписујем и сопственим печатом потврђујем. Амин.

У Сарајеву, 26. новембра 1895.

(М. П.) АЕ. Митрополит дабро-босански:
Ђорђе Николајевић с. р.

Свједоци својеручнога потписа и сопственог печата Њег. Високопреосвештенства АЕ. Митрополита дабро-босанскога госп. Ђорђа Николајевића, који је данас пред нама потписаним свједоцима при чистој свијести потписао и најавио, да је у овом додатку и његовом тестаменту изражена његова сопствена жеља и слободна воља и да хоће, да тако буде.

У Сарајеву, 26. новембра 1895.

као свједоци:

Ђорђе Х. Петровић,
прото с. р.

Као свједок:
Ђорђе С. Бјелановић,
православни свештеник.

Ст. Н. Давидовић,
прото с. р.

Васо Поповић,
прото с. р.

Овај додатак тестаменту 1893. по жељи, упуству и заповјести Њ. Врш. АЕ. и Митрополита г. Ђорђе Николајевића

написао:
Ђорђе С. Бјелановић,
правосл. свештеник с. р.

Кратки извјештај српско-православног богословског училишта у Рељеву за школску годину 1895./1896.

I.

Непосредни надзорник.

Над богословским училиштем непосредни је надзорник свагдашњи АЕ. и Митрополит Дабро-босански.

II.

Наставнички збор.

У богословском училишту у Рељеву радило је у току ове школске године 1 управитељ и 5 наставника.

а.) *Управитељ.*

Васо Поповић, протопрезвитер, члан АЕМ. конзисторије Дабро-босанске митрополије, као привремени управитељ богословског училишта, имао је само управу и канцеларију завода, вршећи при томе потпуно своју праву дужност конзисторијалног савјетника у Сарајеву.

б.) *Наставници.*

1. Петар Зимоњић, јеромонах, професор богословије, предавао је: Историју хришћанске цркве у I. разреду 3 сата, а у II. 4 сата нељелно; Догматично богословље у II. разреду 4 сата а у III. 4 сата и црквено-пословни стил у IV. разреду 1 сат нељелно.

Поред тога исти је имао и дужност префекта (васпитача) питомачког.

2. Радослав Калембер, свјетовњак, учитељ богословије предавао: Хигијену у I. разреду 2 сата, полуопривреду у III. разреду 2, а у IV. 2 сата нељелно.

Исти је отправљао и дужност заводног економа имајући за то нарочиту награду.

3. Др. Душан Ружић, свјетовњак, суплент богословије, предавао је: Грчки језик у I. разреду 3 сата и у II. 3 сата нељелно; Морално богословље у III. разреду 3 сата, и у IV. разреду: црквено право 4 сата и омолитику 2 сата нељелно.

Осим тога, исти је уз нарочиту награду предавао: Црквено појање са црквеним правилом у сва четири разреда 6 сати нељелно.

4. Августин Бошњаковић, монах, суплент богословије, предавао је у I. разреду: Увод у свето писмо старог завјета 4 сата и црквено-словенски језик 3 сата нељелно: у II. разреду: Увод у свето писмо новог завјета 2 сата, Тумачење светог писма новог завјета 3 сата и Црквено словенски језик 2 сата нељелно, и у III. разреду: Тумачење светога писма новог завјета 1 сат нељелно.

Поред тога радио је и као члан редакционог одбора за црквене књиге у Сарајеву.

5. Константин Чавић, јеромонах, суплент богословије, предавао је у III. разреду: Педагогику с Методиком 6 сати; у IV. разреду

Литургику 4 сата, Катихетику 2 сата и Пастирско богословље 3 сата недјељно.

Према томе, а ради лакшега прегледа, предмети по разредима и наставницима са бројем недјељних сати могу се видити на крају овога извјештаја у прилогу А.

III.

Питомци.

У почетку ове школске године примљено је: у I. разред 2, у II. 8, у III. 2 и у IV. 4, — свега дакле 16 питомаца. Од тих је један питомац (Томо Поповић матурант карловачке гимназије, који је по свршетку I. разреда овога богословског училишта био уписан у II. разред) остављен завод, пошто је као државни питомац послан на богословски факултет у Черновице.

И тако је у заводу по свима разредима било свега 15 редовитих питомаца.

Но поред тих примљен је у завод, као ванредни питомац и монах, доцније јеромонах, манастира Папраће Теофило Савић, који је слушао само неколико богословских предмета по свима разредима, а при томе и сваки дневно служио у заводној цркви, те као ванредни слушатељ и без прописане претходне научне спреме, није ни припуштан к испитима.

Концем ове школске године сва четири питомца IV. разреда апсолвирали су и добили апсолуторне свједочбе, а остали питомци I. II. и III. разреда положили су годишње испите и промакнути у односне старије разреде са оцјеном из владања и општим успјехом из науке, као што се из прилога Б. видити може.

Питомци у прилогу Б. наведени свршили су сви претходно по *шест* разреда гимназије осим Светислава Давидовића и Данјана Грбића, који су учили по *шест* разреда велике гимназије у Сарајеву.

Овогодишњи свршени богослови јесу први питомци преуређене богословије који излазе из овога завода, и као што се из прилога Б. види апсолвирани су: 3 са *врло добром*, а један са *одличним* успјехом.

Лањски свршени богослови били су посљедњи питомци ондашње бивше старе богословије или „богословског сјеменишта“.

У прилогу В. доносимо и имена лањских (1894./1895.) свршених богослова са општом оцјеном из владања и општим успјехом из науке, које им је у апсолуторним свједочбама убиљежено.

Владање питомаца.

У овој школској години било је у општe *похвално* а *посјећивање* цркве и школе *врло прилежно*. И овде нам је напоменути, да су питомци поред прописаних наука у овој години под надзором учитеља црквеног појања Дра. Д. Ружића а под вођењем Милана Шушљића богослова IV. године учили још и нотно појање, преко године у заводној цркви више пута у кору пјевали.

Здравље питомаца.

У овој години било је у општe *повољно* а заводни љечник високоучени господин Др. Л. Глик примарни љечник земаљске болнице у Сарајеву долазио је редовно сваких 15 дана, а по потреби и чешће, те прегледао здравствено стање питомаца и завода.

IV.

Важнији отписи високе земаљске владе.

Отписом од 15. (27.) августа 1895. број 101.895/I. примљен је Василије Кондић ученик V. разреда велике сарајевске гимназије, као питомац у I. разред богословског училишта.

Отписом од 20. августа, 1. септембра 1895. број 105.229/I. примљен је Димитрије Димитријевић ученик V. разреда велике сарајевске гимназије, као питомац у I. разред богословског училишта.

Отписом од 23. августа 4. септембра 1895. број 103.621/I. јавља се, да су шесторици гимназиста, припадника сарајевске митрополије, додјељене стипендије по 200 фор. годишње с тиме, да по свршетку гимназије ступе у богословију.

Отписом од 5. (17.) септембра 1895. број 112.584/I. саопштава се, да је Константин Чавић, јеромонах, свршени черновички богослов, именован за суплента богословије у Рељеву, те да исти положи прописану службену заклетву у руке управитеља завода.

Отписом од 7. (19.) септембра 1895. број 113.251/I. примљен је у богословско училиште Теофило Савић, монах манастира Папраће изнимно као питомац.

Отписом од 22. септембра, 4. октобра 1895. број 120.386/I. доставља се преко управе богословског училишта декрет, којим се Петар Зимоњић јеромонах и суплент богословије именује за професора богословског училишта у Рељеву, те да исти положи прописану службену заклетву у руке управитеља завода.

Отписом од 15. (27.) децембра 1895. број 141.601/I. одобрава се предлог управе богословског училишта, да се звање префекта, као питомачког васпитача, установи и једноме од наставника повјери.

Отписом од 6. (18.) јануара 1896. број 136 573 ех 95. одобравају се предложена од управе завода „Правила унутрашњег реда за питомце православног богословског училишта у Рељеву".

Отписом од 16. маја 1896. број 60.962/I. одобрава се, да се питомцима IV. године поклоне књиге са којима су се, као уџбеницима, у току школовања у богословији служили.

Отписом од 28. априла, 10. маја 1896. број 59.594/I. дозначује се питомцима Сими Кондићу и Јовану Стефковићу по 50 форинти ради учења музике и пјевања у Сарајеву за вријеме овогодишњих школских ферија.*)

V. Љетопис.

Дана 23. августа, 4. септембра 1895. обавио је управитељ у заводној цркви призивање св. Духа у присуству наставника и питомаца.

Дана 1. (13.) септембра 1895. држана је прва конференција ради раздиобљења предмета између наставника и састављања распореда часова.

Дана 11. (23.) септембра 1895 отпочета су школска предавања.

Дана 17. (29.) септембра 1895. благоизволело је Његово Високопреосвештенство господин Серафим митрополит мостарски, посјетити завод гдје је и ноћио, те сутра дан прегледавши завод и подијеливши свој архијерејски благослов наставништву и питомцима отпшао у Мостар.

Дана 21. септембра 3. октобра 1895. дошао је у Рељево нови наставник Костантин Чавић јеромонах и свршени черновички богослов, али је због слабости морао сутра дан отићи у земаљску болницу у Сарајеву гдје је остао до 20. октобра 1. новембра н. г.

*) Примједба. Остали многи отписи, ради краткоће овога извјештаја, не наводе се овдје.

Дана 22. септембра (4. октобра) 1895., као на дан превишњег имендана Његовог цар. и кр. Апостолског Величанства Франц Јосифа I. држало је управитељ у заводној цркви благодарење у присуству наставника и питомаца.

Дана 27. септембра (9.октобра) 1895. посјетио је завод велемоћни савјетник земаљске владе госп. Ђ. Трешњић.

Дана 11. (23.) октобра 1895. Петар Зимоњић суплент, пошто је именован за професора, положио је службену заклетву у руке управитеља завода.

Дана 21. октобра (2. новембра) 1895. пошто је наставник Константин Чавић опорављен дошао из земаљске болнице, те је као новоименовани суплент богословије тога дана положио службену заклетву у руке управитеља и наступио своју наставничку дужност у коју га је управитељ, представивши га питомцима, увео.

Дана 28. октобра (9. новембра) 1895. предавано је одијело и обућа питомцима.

Дана 8. (20.) новембра 1895. на св. Архангела Михаила рукоположен је од Њег. Високопреосвештенства АЕ и Митрополита Ђорђа Николајевића, у старој сарајевској цркви, наставник Костантин Чавић, јеромонах, за презвитера, а питомац Теофило Савић, монах манастира Папраће, за јеромонаха.

Дана 20 новембра (2. децембра) 1895. дошао је у Рељево високопречасни господин Вениjамин Николиновић архимандрит, те исповједио питомце, који су сутра дан на светој литургији причешћени.

Дана 21. новембра (3. децембра) 1895. рукоположен је у старој сарајевској цркви од Њег. Високопреосвешт. АЕ и Митрополита Николајевића питомац и јеромонах Теофило Савић за презвитера.

Дана 6. (18.) децембра 1895. отишао је управитељ са 2 наставника и 4 питомца у Сарајево, те Његовом Високопреосвештенству АЕ и Митрополиту Ђорђу Николајевићу честитали крсно име.

Дана 18. (30.) децембра 1895. посјетио је завод савјетник земаљске владе велемоћни г. Трешњић и присуствовао у IV. разреду предавању из Црквеноra права.

Дана 22. децембра 1895. (3. јануара) 1896. посјетио је завод велемошни господин Трешњец и прегледао економију заводну.

Дана 1. (13.) јануара 1896. отишао је управитељ у Сарајево те у име завода честитао Нову годину Њег. Високопреосвешт. АЕ и Митрополиту.

Дана 5. (17.) јануара 1896. управитељ са наставницима: Калембером, Чавићем, Ружићем и свима питомцима отишли су у Сарајево, те сутра дан били у новој сарајевској цркви на литургији и присуствовали богојављенској свечаности водосвећења.

Дана 14. (26.) јануара 1896. на св. Саву, пошто је управитељ В. Поповић био болестан, то је у цркви литургију а у заводу водоосвећење и преливање светосавског кољива обавио наставник и јеромонах Кост. Чавић уз припомоћ јеромонаха и питомца Теофила Савића. При водоосвећењу у заводу држао је пригодан говор богослов IV. године Никола Прокопић.

Дана 27. јануара (8. фебр.) 1896. одржан је парастос у заводној цркви за покој душе бившег заводног учитеља Стеве Поповића и душа умрлијех заводнијех питоваца.

Истога дана повјерена је од стране управе дужност префекта (васпитача) питомачког професору Петру Зимоњићу.

Дана 9. (21.) фебруара 1896. блажујски парох Ристо Јокановић исповједио је питомце, који су сутра дан на Теодорову суботу причешћени.

Дан 12. (23.) фебруара 1896. управитељ, наставници и сви питомци отишли су у Сарајево, те присуствовали опијелу и спроводу блаженопокојног Митрополита Ђорђа Николајевића.

Дана 13. (25.) фебруара 1896. посјетио је завод високопречасни господин архимандрит Фирмилијан, ректор биоградске богословије и разгледао унутрашњост завода.

Дана 9. (21.) марта 1896. посјетио је завод савјетник земаљске владе велемошни господин Трешњец и распитао се о потребама и приликама заводним.

Дана 11. (23.) марта 1896. посјетио је завод велемошни госп. Трешњец, те присуствовао предавању из Историје хришћ. цркве и Увода у св. писмо у I. разреду и Педагогике у III. разр.

Дана 17. (29.) марта 1896. после св. литургије обавио је у заводној цркви управитељ В. Поповић четрдесетдневни парастос блаженопокојном митрополиту Ђорђу Николајевићу у присуству наставника и питомаца.

Дана 23. априла (5. маја) 1896. после св. литургије одржао је управитељ у заводној цркви парастос бившем наставнику Стеви Поповићу, а после тога је управитељ отишао на гробље те у присуству наставника и питомаца прелио гроб истога покојника.

Дана 9. (21.) маја 1896. као на дан храма заводне цркве присуствовали су и чинодјејствовали високо пречасни господа: Ђорђе Магарашевић архимандрит, администратор Добро-босанске Митрополије и архимандрит Венијамин Николиновић са више свештеника и једним протођаконом, а професор Петар Зимоњић држао је сакупљеном у цркви многобројном народу бесједу пригодну томе дану. После св. литургије била је свечана литија око цркве и завода, а у своје вријеме дошао је у заводу ручак позватим гостима.

Дана 6. (18.) јуна 1896. отпочели су годишњи испити са питомцима и трајали до 10 (22.) ист. м. На испитима је предсједавао високопречасни господин архимандрит Ђорђе Магарашевић, а као изасланик високе земаљске владе био је окружни повјереник госп. Илија Петровић.

Први дан испита дошао је велемошни господин Трешњец савјетник земаљске владе, а други дан благоизволио је Његова преузвишеност господин барон Кучера заједно са велемошним госп. Трешњецом почаствовати завод својом посјетом и присуствовати испитима.

Дана 10. (22.) јуна 1896. припуштен је накнадном испиту из предмета IV. године старе богословије Васо Мостић богослов, који прошле школске године 1894./95., као питомац IV. разреда није због болести могао полагати испита, те је сада апсолвирао са општом одличан.

Дана 15. (27.) јуна 1896. у присуству високопречасног господина архимандрита Магарашевића, владиног изасланика господина И. Петровића, свију наставника и питомаца обавио је управитељ В. Поповић благодарење у заводној цркви.

После благодарења отишло се је у собу заједничког учења и тамо су питомцима прочитане оцјене и раздате годишње и апсолуторне

свједоџбе, а за тим је управитељ В. Поповић закључио школску годину и у кратко поучио питомце, а нарочито свршене богослове. Иза тога свршени богослов Милан Шушњић у име својих другова, свршених богослова, изјавио је најтоплију захвалност свима претпостављеним властима на старању око њиховог умног унапређења, уважикувши на послетку заједно са свима питомцима, како духовној и државној власти тако и управитељу са наставницима: *Живили!*

Одмах иза тога управитељ је раздао питомцима по 30 форинти путнога трошка, те су се сви разишли на велики школски одмор својим кућама.

VI.

Библиотека.

Концем ове школске године заводна библиотека броји 1152 комада књига у 717 наслова, које су различитог а по највише богословског садржаја.

Осим књига, које је управа заводна куповала, многе је библиотека од разних учених друштава и вриједних наших књижевника на поклон добијала, што овде само напоминемо а које ће ова управа при штампању опширнијег извјештаја са благодарношћу по имену набројати и споменути.

Листови. Заводна библиотека примала је у овој години ниже наведене листове, од којих је неке управа заводна плаћала а неке је библиотека од дотичних уредништава на поклон добијала и то:

1. Босанско-Херцеговачки Источнак. (Сарајево.) 1 примјерак на поклон.

2. Сарајевски Лист. (Сарајево.) 4 примјерка на поклон.

3. Босанска вила. (Сарајево.) 1 примјерак претплаћено.

4. Школски Вјесник (Сарајево.) 1 примјерак на поклон.

5. Гласник земаљског музеја. (Сарајево.) 1 примјерак на поклон.

6. Нада. (Сарајево.) 1 примјерак претплаћено

7. Српски Сион. (Карловци.) 2 примјерка на поклон.

8. Гласник далматинске епархије. (Задар.) 1 примјерак претплаћено.

9. Школски Лист. (Сомбор.) 1 примјерак на поклон.

10. Наше доба. (Нови Сад.) 1 примјерак претплаћено.

11. Ново Време. (Земун.) 1 примјерак претплаћено.

12. Нови Васпитач. (Карловци.) 1 примјерак претплаћено.

13. Просвјетни Гласник. (Биоград.) 1 примјерак на поклон.

14. Наставник. (Биоград.) 1 примјерак на поклон.

15. Мале Новине. (Биоград) 1 примјерак претплаћено.

16. Просвјета. (Цетиње.) 1 примјерак на поклон

17. Луча. (Цетиње.) 1 примјерак на поклон.

VI.

Послуга.

У заводу служе: 7 послужитеља, 1 кувар, 1 поткувар, 1 кочијаш и 1 пекар, а за обрађивање заводног земљишта узима се по потреби нужни број радника надничара.*)

Управа православног богословског училишта.

Рељево, 1./13. јула 1896.

Управитељ:
Васо Поповић,
протопрезвитер.

*) Примједба: Усљед промјена у овоме заводу у прошлој години, као и усљед тога што је управитељ оптерећен са дијема дужностима, те редовним одлажењем сваке седнице, а по потреби и више пута у конзисторијалне сједнице у Сарајево, овај извјештај није могао сада изаћи опширнији, нити у засебној књижици, што ће управа у идућој години вољда учинити моћи.

Прилог А.

Предмети по разредима и наставницима са бројем недељних сати.

Разред	Број	Предмети	Наставници са бројем недељних часова				
			П. Зимовић	Р. Кнежевић	Др. Ружић	А. Бошњаковић	К. Чавић
I.	1	Увод у св. писмо старог завјета	—	—		4	—
	2	Црквено-словенски језик	—	—		3	—
	3	Историја Хришћанске цркве	3	—		—	—
	4	Хигијена	—	2		—	—
	5	Грчки језик	—	—	3	—	—
II.	1	Увод у св. писмо новог завјета	—	—	—	2	—
	2	Црквено-словенски језик	—	—	—	2	—
	3	Историја Хришћанске цркве	4	—	—	—	—
	4	Грчки језик	—	—	3	—	—
	5	Догматика I. дио	4	—	—	—	—
	6	Тумачење св. писма новог завјета	—	—	—	3	—
III.	1	Догматика II. дио	4	—	—	—	—
	2	Тумачење св. писма новог завјета	—	—	—	1	—
	3	Морално богословље	—	—	3	—	—
	4	Педагогика и Методика	—	—	—	—	6
	5	Пољопривреда	—	2	—	—	—
IV.	1	Црквено право	—	—	4	—	—
	2	Пастирско богословље	—	—	—	—	3
	3	Литургика	—	—	—	—	4
	4	Катихетика	—	—	—	—	2
	5	Омилитика	—	—	2	—	—
	6	Црквено-пословни стил	1	—	—	—	—
	7	Пољопривреда	—	2	—	—	—
I.—IV.		Црквено појање и правило	—	—	6	—	—
		Свега	16	6	21	15	15

Прилог Б.

Списак

ученика питомаца православног богословскога училишта у Рељеву концем школске године 1895./1896.

Разред	Број	Име и презиме	Мјесто рођења или стал. пребивања	Кандидат митрополије	Оцјена из владања	Општи успијех у науци
IV.	1	Коста Божић	Сарајево	Сарајевске	примјерно	врло добар
	2	Коста Продановић	Травник	„	примјерно	врло добар
	3	Никола Прокопић	Градина	„	примјерно	врло добар
	4	Милан Шушљић	Сарајево	„	примјерно	одличан
III.	1	Симо Кондић	Бос. Нови	Сарајевске	похвално	врло добар
	2	Трифко Максимовић	Зеник	„	похвално	врло добар
II.	1	Димитрије Бањац	Рибник	Сарајевске	похвално	добар
	2	Дамјан Грбић	Крњеуша	„	похвално	врло добар
	3	Светислав Давидовић	Бугојно	„	примјерно	добар
	4	Јово Мачкић	Ратково	„	похвално	похвалан
	5	Бранко Поповић	Мртвица	Зворничко-Тузланске	примјерно	похвалан
	6	Петар Станић	Сарајево	Сарајевске	похвално	добар
	7	Јово Стефковић	„	„	похвално	врло добар
I.	1	Василије Кандић	Фоча	Мостарске	похвално	похвалан
	2	Димитрије Димитријевић	Б. Шамац	Зворничко-Тузланске	похвално	похвалан

Прилог В.

Списак

богословских питомаца у Рељеву, који су свршили 1894./95. школске године са оцјеном из владања и науке, која им је оцјена у апсолуторије свједоџбе убиљежена.

Број	Име и презиме	Мјесто стал. пребивања	Кандидат митрополије	Оцјена из владања	Општи успјех у науци
1	Ристо Вуковић	Липље-Котор Варош	Сарајевске	примјерно	похвалан
2	Алекса Глигоревић	Тутњевац	Зворничко-Тузланске	по закону	добар
3	Коста Драмушић	Сарајево	Сарајевске	примјерно	одличан
4	Петар Ђорђевић	Дервента	„	похвално	одличан
5	Јово Јовановић	Прибој	Зворничко-Тузланске	примјерно	врло добро
6	Душан Кецмановић	Читлук	Сарајевске	примјерно	похвалан
7	Милан Кукавичић	Б. Градишка	Мостарске	похвално	одличан
8	Васо Мостић	Б. Градишка	Сарајевске	похвално	одличан
9	Јово Муцовић	Мустаћи	Мостарске	примјерно	одличан
10	Ђорђе Павић	Двориште	Сарајевске	по закону	довољан
11	Алекса Поповоћ	Сочковац	„	примјерно	врло добар
12	Захарије Поповић	Власенице	„	примјерно	одличан
13	Лазар Поповић	Горажде	Мостарске	по закону	добар
14	Стеван Станчић	Дворови	Зворничко-Тузланске	по закону	похвалан
15	Михаијло Стојчевић	Гор. Жабар	„	по закону	врло добар
16	Павле Убовић	Штекеровци	Сарајевске	похвално	врло добар
17	Лука Хаџи-Миљушћ	Б. Градишка	„	примјерно	похвалан
18	Гавро Гашић	Сарајево	„	похвално	похвалан

Религиозно-морални листићи.

Намијењено православној српској младежи и сваком хришћанину.

Превео и попунио: **Јован Петровић**, свештеник-катихета и професор у Загребу.

(Наставак).

IX. Цијените дјецо благослов родитељски!

Благослов очин утврђује домове дјеци (Сир. 3. 9.).

Преподобни отац Сергије говораше у младости својој више пута својим праведним родитељима: „отпустите мене с благословом, да идем у манастир.“ — „Причекај чедо,“ говораху му родитељи: „сам видиш да смо ми стари и немоћни; немамо никога да нас послужи, а браћа твоја имају доста бриге за своју породицу. Ми се радујемо, да се ти бринеш за душу своју; то је добро дјело, но знај, да се бољи дио не ће одузети од тебе. Послужи нас мало, док нас Господ не позове к себи, и онда ће те Бог благословити, да испуниш свој завјет!“ И добри син покори се. Без благослова родитељскога није се ријешио ни на тако свето дјело као што је монашки живот. Ево како је угодник Божији цијенио тај благослов! Цијените и ви, дјецо, благослов родитељски, ако хоћете, да вам добро буде и да будете дуговјечни на земљи! Цијените то благо, које нико и никада не може одузети од вас! С благословом родитељским не ће вам бити никакве биједе и напасти страшне; с њим и у срећи и задовољству не ћете се заборавити. Лијепо вели српска пословица: „благослов родитељски не гори на огњу и не тоне у води.“ У родитељском благослову дјелује благослов самога Бога. Сам Бог-Отац небески, створивши наше праоце, благословио их је својим очинским благословом (Бит. 1. 28.), и одредио је, да *благослов очев утврди куће дјеце* (Сир. 3, 9). — И гледајте, читајте сами у св. Писму и животу св. угодника Божијих, како је Бог увијек испуњавао на дјеци благослов њихових родитеља. Ноје је благословио Сима и Јафета и на њихову се потомству испунио његов благослов: у потомству Симову сачувало се за цио свијет право богопоштовање, а потомци Јафетови — јевропски народи, и послије неколико тисућа година, распростиру своје државе по земљи. Напротив, Хам се лишио благослова родитељскога, па за то су и његови потомци — становници Африке лишени Божијега благослова и блуде у тами заблудâ . . . Знали су то, схватили су то древни људи, па су и цијенили благослов родитељски боље него икоје наслеђство. Па и Исав, тај частољубац, који је онако лакоумно продао брату своме своје прворођство за оброк сочива, и он је — прочитајте у библији, горко-горко плакао, кад је дознао, да је благослов првенца допао не њему, већ млађему брату! *А кад чу Исав ријечи оца свога, врисну из гласа и ожалости се веома и рече: благослови и мене, оче!* (Бит. 27, 34). И исплака себи благослов, премда и не онај што га је изгубио. Тако су у древна времена цијенили благослов родитељски. Цијене га и сада добра, послушна дјеца. Жели ли добри син да изабере себи другарицу живота — он и не мисли да почиње тако важно дјело без благослова родитељскога. Жели ли добра кћи пружити руку своме будућем мужу, она не чини тога без благослова родитељскога. — А како пролазе код нас отмичари и бјегунице? —

Одлучи ли син да прими какво знање, духовно или свјетско, или да иде у трговину или да се лати другог каквог доброг дјела, — он у сваком случају моли ро-

дитељски савјет и благослов. А добри православни родитељи, затреним срцем благосиљајући дјецу своју, по неким крајевима имају обичај не само да дјецу прекрсте својом руком и пољубе, него им још дају и видљиви знак свога и Божијега благослова — св. икону Спаситељеву, или причесте његове матере, или кога св. угодника. И та икона постаје завјетом, светињом побожне дјеце кроз цио живот, и нигда се с њом не растају. И на кућама таке дјеце почива заиста благослов Божји и родитељски.

На жалост, не знаду сва дјеца цијенити тако велико благо.

Има дјеце, која ни пода што не држе родитељски благослов, и за то се лишавају Божјега благослова. Ево поучљиве приповиједке из недавних времена, приповиједке, која свједочи, како су дужна дјеца цијенити и сами знак родитељскога благослова — св. икону, ма каква да је. Један млад човјек, син неког побожног властелина, полазио је у службу у један велики град. При поласку његову благослови га мати и рече му да цјелује икону свога крсног имена — св. Ђурђа и да је са собом понесе. Икона бијаше проста, слабо се разазнавала, кућна старина. То бијаше баш око празника св. Ђурђа. Младић путујући на своје мјесто, сјети се иконице, коју му је побожна мати дала пратећи га сузним очима, и премишљајући о бурном велеградском животу, о друштву итд. помисли, да ће га у оном положају, који га очекује, бити стид имати у свом стану такову иконицу, и гле непромишљајући дуго, баци иконицу — свога светитеља — путем у траву. Сретно је допутовао на своје мјесто. Младић је отпочео службу. Кад је напао намјештену собу, запита га рукодавалац, а зар нема никакове иконе уза се? Млади господичић одговори, да ју је путем бацио . . . Рукодавалац се чисто уплаши на реч у себи: не ће имати среће без материна благослова јер „ко не поштује матрине молитве, тај не ће бити сретан цијелога вијека.“ Господичић га стаде мирити, и настојаше да на то и сам заборави, али не за дуго. Ускоро му се догоди нека неугодност и рукодавалац га сјети материна благослова. Младић ошута, но од тога доба долазаше му његов поступак сваки час пред очи, кад год би му се што неугодна догодило.

Он је служио двије или три године, но служба му бијаше врло несретна. Непријатности се понављаху све чешће; најпослије добије глас, да му је мати умрла и младић са свим клону духом, јер не могаше више испросити од ње опраштења и новога благослова. Сад рукодавалац приступи господичићу и савјетоваше му, да напусти службу, да иде кући и да потражи бачену иконицу. Код младића се појави силно кајање; захвали се на служби и оде кући оним истим путем, којим је и дошао. На једанпут се на путу поплаше коњи баш на оном истом мјесту, гдје је он бацио св. иконицу. Кола се превалише, кочијаш отфркну некуда у јарак, а коњи летише мало па и стадоше. А гдје је господичић? И он је испао из кочије, а кочијаш га нађе свега у крви огрезла; а кад га поподиже, нађе под њим ону исту икону, коју је на путу свом у велики град лакомно бацио у траву. Кочијаш паде на кољена, а младић, освијестивши се и спазивши св. икону, зарида топлим сузама и захваљиваше Богу на милости Његовој. Он одлучи да иде кући пјешице носећи у руци св. икону. Послије тога сагради он на свом имању цркву у славу св. Ђурђа, а икону метну на најодличније мјесто и

узе св. Ђурђа за храм ове цркве, рекавши, да није достојан, да ова икона украшује његову кућу, јер је тешко згријешио пред Богом и св. Ђурђем.

Ето тако је опаметио Бог овога младића, срцем добра, но лакоумна, и научио га је, како треба цијенити родитељски благослов. Цијените, дјецо, и ви то благо, ако желите, да сиђе на вас Божји благослов.

X.

Страшно је дјело клетва родитељска!

Благослов очев утврђује куће дјеци, а клетва материна искорјењује их до темеља (Сир. 39).

Родитељи! Господ је дао велику моћ, слабој ријечи вашој; помислите само: Он утврђује и испуњује на дјеци вашој благослов ваш, као свој божанствени благослов; а Он допушта да се кадгод испуни и ваша ријеч, којом ви кунете, премда, по милосрђу своме, не да, да се увијек у свој својој строгости испуни. Страшно је дјело — клетва родитељска! Међутим има, браћо, на несрећу и такијех родитеља који не промишљајући, у раздражености својој, често тако страшно куну своју дјецу, да би се и сами пренеразили, кад би се та клетва испунила . . . Треба ли да наводимо примјере? Зар се не догађа да гдјекоја неразумна мати, изгубивши стрпљење због вриске и плача свог силовитог малише, или ражљутивши се због распуштености свога дјечака, који је, играјући се, покварио какву год скупоцјену ствар, или је ма што друго скривио, — стане га корити, називајући га „проклетим“ и изговарати тако неразумне жеље, да би га „земља прогутала“, „ђаво однио“, да би му се „сјеме затрло“ и овоме сличне ријечи? — Речено је у св. Писму: *благослов очев утврђује куће дјеци, а клетва материна искорјењује их до темеља* (Сир. 3. 9.). И испуниће се ове ријечи. Сјетимо се историје несретнога Хама, сина Нојева: страшна клетва, коју нарече отац и дан данас има моћ над несретним потомством Хамовим! И дан данас народи, који потјечу од Хама, остају у тами незнања, и још увијек стењу под тешким јармом других народа — потомака Сима и Јафета. То бива и данас. Син твој јако је туп, кћи твоја болује и вене, ти гледаш на све миле руке да им помогнеш, промишљаш и истражујеш, одкуда је на твојој дјеци та несрећа? А кад би ти, неразумна мајко, запитала своју савјест пред лицем свезнајућега Бога: да није кадгод из твојих уста омакла се и налетила нечиста клетва на твоју невину дјецу! . . . Та може врло лако бити, да се на њима врши само мали дио онога, што си ти сама натоварила на њих неразумном твојом бесједом! . . . А гле: Господ је дуготрпљив и многомилостив; Он, без сумње, више, него ти, љуби и штеди невине малишане твоје; но Он је праведан: бој се, да он не обрати на твоју грјешну главу ону клетву, коју си ти призивала на сина или кћер своју! — Немој ми говорити: „клетва ми се отела у срдитости, у раздражености, без сваке злобе на души“. — Речено је у св. Писму: *за сваку ријеч празну*, — чујеш ли: само *празну*, а не клетвену, — *коју реку људи, даваће одговор у дан страшнога суда* (Мат. 12, 36); а шта да се рекне за оне ријечи клетве, које постају црном пјегом на савјести — с почетка онога који куне, а по том и онога, кога куне? Ту је већ двоструки одговор!

Ужасне су и страшне посљедице клетве родитељске. Преосвештени Хермоген приповиједа, како је једна зла жена проклела своју кћер још при рођењу; што је кћи бивала старија, тим је и ње-

зина глупост бивала све већа, а несретна мати још никако да престане клети своју несретну кћер. Па како се то свршило? Господ је казнио злу матер шљепоћом, осим тога: једном лежаше слијепа мати уз пећ, а у соби код ње сједјаше њезина сусједка — бака. На једанпут се врата отворише и у собу уђе луда кћи. Мати је стаде по свом обичају псовати, а кћи јој враћаше жао за срамоту. Матери се досади та свађа, па пограби лучку и баци је на кћер, а луда кћи дохвати сјекиру и примаче се пећи. Бака — сусједка хтједе јој отети сјекиру из руку, но луда стаде с њом размахивати и бранити се, и у тој обрани уби на мртво и ову баку — сусједку и своју матер. Тако се каткад завршују луде клетве! . . . Или ево други још страшнији примјер: једна сирота удовица имађаше јединца сина. Мати мишљаше, да ће у њему имати добра хранитеља и потпору у својој старости, но син, својим грубим поступцима, натјеривраше често матери сузе на очи. Једанпут он истуче матер ни за што; мати га стаде са сузама молити; али разјарени син још више побјесни, стаде је ружити најгаднијим ријечма, пограби је за прса и одгурну је од себе тако силно, да сирота жена тресну главом о зид и зајаукну — Стењање материно, вриска жене му и плач дјеце присили га да пусти старицу — мајку и оде од куће. Онда, дубоко увријеђена мати, обливена сузама, паде на кољена пред св. иконама и говори: „Господе! Ти видиш како ме ријеђа мој рођени незахвални син, мјесто да ми плати моју љубав и моју бригу о њему; био од сада проклет, не имао ни мога ни Твога благослова! . . .“ Па што? Божји се суд изврши. Оног истог дана осјети син дрхтавицу по цијелом тијелу; та дрхтавица бивала је свакога дана све већа и већа, и дође најпослије дотле, да он, до тада снажан и здрав радник, не могаше владати ни само срном и косом, него ни капиком, — тешком је муком дизао ноге, а храну не могаше примати иначе него из руку жене и дјеце . . . Истина, мати му је на његову молбу опростила и постао је тих и миран као дјеца, особито послије смрти материне, која наскоро послије убоја умрије. Живот му бијаше с дана у дан све досаднији. Обилазио је и многа св. мјеста, манастире, дијелио је милостиње, али Бог, на све његове сузне просбе, ипак му не даде здравља . . . . Тако прође 13 година; најпослије се болест тако осили, да није могао ни говорити; призваше му и свештеника; он се исповједи и причести св. Тајнâ; то га је у толико укријепило, да је могао говорити, и поучивши дјецу своју и сроднике, како је тежак гријех непоштовање родитеља, мирно издахну . . .

Клетва родитељска, као страшна пријетња, шири се као зараза не само над дјецом него и над цијелим домом њиховим. Ево исповједи једнога старца — оца, који је проклео сина свога. „Мој Симо стаде се упознавати с проклетом ракијом. Учио сам га, бранио му, пријетио му, но он ни да чује. Једанпут дође он из крчме пијан и стаде ружити жену, викати на дјецу, псовати, не срамећи се мене — старца. Ја га узех за руку и хтједох мирно извести га собе, но он се осврну, и груну ме свом силом у прса . . . једва се одржах на ногама и ухватих се за врата. Он ме уз то још једанпут удари тако силно, да сам главом отворио врата и посрнуо преко прага . . . Тешко ми је било, тако тешко, да ме стеже у прсима, а глава клону, и ето то дочеках од рођеног сина! . . . „Да Бог да био проклет, рекох тада, подигавши руке према св.

иконама. Нека те покара царица небеска, мати Божија, нека и Она, пресвета Богородица, остави тебе исто тако, као што и ја остављам дом твој и одлазим с Њезином иконом!“ И старац заиста оде из куће зету у друго село, да проживи старе дан своје. И гле, иза те страшне клетве родитељске, стадоше стизати Симу несреће једна за другом: он се одаде пићу, па по цијеле дане не излажаше из крчме; цијело му се господарство растепе; најприје му угину коњ, затим изгоре кућа; малиша — синчић, играјући се код студенца (бунара), хтједе у њ завирити, тијело претеже и он паде у воду и утопи се; не би за дуго, а један бик прободе му на мртво јединицу кћерку; али с тим се још несрећа не сврши. Живљаше у селу томе један дјечак — сиротан, здрав к'о кремен; играјући се с дјецом дође и на гробље, и уморан, како је био, заспи ту на мекој травици. Другови заборавише га пробудити и одоше. Смрче се сасвим, а сироче се пробуди и стаде плакати. У тај мах пролажаше туда Симо. Дијете, спазивши човјека, потрчам у на сусрет, а Сими се причини, да је то мртвац па стаде од страха викати: „помозите!“ и стаде ударати по дјетету и убије га . . . Народ се стрка на његову вику . . . И ево га већ на суду. Позван би и старац — отац на истрагу. „Кај се, Симо, кај се — говораше он сину: моли се Богу, сине, моли се са мном, а ја ти опраштам!“... Суд осуди Симу на црквено кајање; међутим жена његова од туге и жалости свисну. И не врати се Симо у своје село више; он проведе цио свој живот у кајању, путујући по светим мјестима . . . . — Ето, што значи клетва родитељска! Да Бог сачува свакога од вас те ужасне несреће! Дјецо! Сјећајте се ријечи св. *благослов очев утврђује куће дјеце, а клетва материна руши их до темеља. Како је мрзак који оставља оца и проклет од Господа, који раздражује матер своју!* (Сир. 3, 9, 16). — Родитељи, ради Бога, ради своје среће, ради спасења душе ваше дјеце — чувајте се, да не кунете дјеце своје! . . . То је мач — с обје стране оштар. Он ће убити дјецу вашу, но и вас саме не ће за то мимоићи гњев божји

(Наставиће се).

II. О наравственим својствима пастира.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије **Архимандрит Борис**. Превео **Григорије А. Николић**, свештеник у Митровици.

(Наставак.)

Изображење је драгоцено тако исто и у том одношају, што оно васпитава у човеку смиреност и предупређава клицу душевне гордости, која се често показује код људи, одарених од природе лепим способностима, но површно развитих. Постојана занимања науком одстрањују могућност таковог варања самога себе, пошто она заустављају човека да види, како он мало зна, како му је ум ограничен и како је бескрајна област истине. А такво познање саставља философски основ хришћанства, пошто побеђује у човеку сазнање својега ништавила и потребе у просвећењу с више. Из историје црквене првих векова ми знамо много примера људи, одарених од природе силном љубављу ка истини, који су се, не нашавши себи задовољења ни у незнабожачкој религији, нити у философији, обратили ка хришћанству. Истинито је богословије смирено, јер се оно до неког степена сједињава са сазнањем непостижности безконачнога. Сам агностицизам садржи у себи извесни део истине, кад не служи оруђем одрицању истинитог духовног познања и не одвраћа људе од тражења Бога и познања божанствених предмета. Човек,

који се занима каквом год граном науке, види какав се дуги и усиљени рад захтева за то, да буде вичан у тој области, не говорећи већ о савршеном изучавању њеном, што се ретко, ако тек кад-кад, постизава. Но занимање у једном правцу, у једној којој год области знања, открива толико путева, који воде у сасвим нове области истине, које се нигда не може надати, истраживати јер са сваким новим степеном знања и развитка, од њега достигнутога, он се нехотице чини све мање и мање поузданим у самога себе или, боље рећи, мање самозаносним.

Самоизображење неопходно је за пастира, даље, као средство ка приговору умнога сиромаштва. Пастир, који је лишен могућности, да ступи у честе личне одношаје с људима, који живе богатим душевним животом, дужан је у додир долазити са јаким умовима помоћу књигâ. Наставник, који се не брине о својим сопственим радовима науком, заиста је на путу ка умном банкротству. Тим више очевидна је неопходност такових радњи за пастира, који не може, слично обичном школском наставнику, мењати својих разредâ. По самом стању дела, он има пред собом свагда једнаки круг слушаоца на многе године, кад-што на сав живот, и сви су они дужни напредовати у усвајању његових поучења. С током времена, при једнакости других условâ, онај пастир, који се занима науком, у својем утецају на друштво и у оном уважењу, какво му паства указује, врло се јако разликује од онога, који се занемарује у тим занимањима. Паства долази до убеђења, да човек, који се не занима изображењем самога себе, почиње понављати се у проповедима, или, барем да дубоко не продире у те предмете, о којима говори: тумачења његова одликују се сиромаштвом, празнином, површношћу; практички савети — јасном неприменом животу, попустљивошћу, а то је и прави, јасни израз незнања, како се мора поступати у сваком даном случају; решавања сумњи, с којима му се обраћа — овај или онај од повереног му стада, очито никога не задовољавају и нехотице принуђавају да се обраћа на страну, пошто сумње у области вере не могу се оставити нерешенима. Из тога се открива извор свију тих секташких заблудâ, које, не пазећи на сву своју глупост, продужују кужити сваке године тако исто јако и у таковим огромним масама српски народ, као што је то било за време богомила. И пастири, који се не брину о свом сопственом изображењу, не могу се држати правима у овој жалосној појави, немогу рећи речима Пилата: „нисмо ми криви у крви“ ових несретних, на веки изгубљених људи. Све те жалосне посљедице, ако не сасвим, то у знатном степену уклањају се оним пастирима, који се ревно брину о свом душевном развитку. Они брзо постају популарнима, љубљеним пастирима, ако се само тому не помеша тврдоћа срца, која је тако својствена људима од науке. Они неприметно добијају свеопште поверење; њихова мишљења се цене више, но каквих год других људи; они свуда имају већи утецај и значење, него други пастири. Говоре ли поуке, број њихових слушалаца сваки пут све више и више расте; отуда и храм бива пун молитвеникâ, и паства се све више усавршава у познању Речи Божје; њима већ није потребе да гледају и пазе на другим странама, када су уверени, да ће на све своје потребе и питања наћи одговора код свога законитога пастира. Сви осећају, да у случају каквих год страних притисакâ такови пастири неће пасти, ослабити, неће се колебати у својој тешкој дужности, него ће се још више узвисити и ојачати духом, јер су способни одговорити на сваки умни изговор, управљен к њима од стране шта више најразвијенијих, најупливнијих лицâ у парохији, јер и они састављају лепши украс и част шта више и за сам град или друштво, у којем живе. Ако такови пастири са душевним својствима споје још у себи и јаки религиозни осећај, то ће се они јавити неоцењеним слугама друштва и утецај њихов у корист правде, светлости и добра неизмеран је. Осим тога, ум човеков без рада, без вежбања слаби. Коме није познато, да се свака сила развија и учвршћује само кроз вежбање? Закон овај једнако важи како за телесне, тако и за духовне, особито за умне силе, јер ако ко жели постати мислиоцем, то мора мислити; ако хоће да зна штогод, мора се учити.

Истина, кад-кад у једној или другој парохији свештеник може које како „провлачити се“ и без особито ревних занимањâ; може он, што му драго, задовољавати без тих занимањâ и оним неуређеним и ниским душевним захтевима, које представља већина парохијанâ, особито по селима. Ипак и овде, с брзим развитком просвете, почиње све више и више да се множи број људи,

ако и не добивши потпуног систематичкога изображења, то барем, много оних који читају и воле читати, који се не задовољавају оним „млеком“ религиозногa учења, какво се даје људима простим, неизображеним. А пошто такови људи, који знају читати и писати имају предаву у друштвеном миљу, то пастир лен на раду и нискога развитка неизбежно ће изгубити уважење у срцу пастве или, барем од оних више развитих — њих, који су кадри оценити га.

Сваки својим делом он ће уселити у њих убеђење, да је он неревности пастир. Они ће очигледно видети, да његова вештина у поучавању никако не расте; оно је управо тако исто, какво је било пет, десет година назад; проповеди његове су, можда живе, али нису дубоке; у њима је мало разноликости, мало је и покрета мисли. Само читање може да попуни те недостатке; без њега тешко је бити истинитим проповедником, којега би реч дубоко проницала у суштину предмета и свагда би се одликовала интересом и новином. „Епископ је дужан не само учити, него и учити се, јер онај боље и учи, који с дана на дан расте и напредује у више и више савршеном познању“. Ове речи св. Кипријана, управљене епископу, имају значење и у односају према сваком пастиру.

Таковим начином, ради својега сопственога развитка, ради задовољења потреба својега духа, у име благорођења својега сопственога суштаства, узвишења своје силе, значаја и достојанства, ако не по другим основима, пастир је дужан прилежно се бринути над својим самопзображењем.

Истинито изображење одстрањује једнострано развиће душевних способности. Сваки човек заставши се каквим једним родом занимања, каква год она важна била, постаје врло склоњен једностраности и неузетности, навикава гледати на сваку ствар с тачке гледишта своје професије и ценити је у толико, у колико она има значење у његовом сопственом делу, често шта више — мисли, да сва друга занимања, која не улазе у круг његове делатности, немају по себи никакве важности. Има људи, који се целога свог живота занимају богословијом, и ничим више, и који имају најслабији појам о општем кретању науке. Такови људи, може бити, успевају лепо присвојити себи богословске појмове, но враћајући се постојано у једном и истом кругу идеја и не усвајајући себи ништа новога они тим самим стешњавају развитак свога ума и постепено понижавају свој душевни живот. Но служитељ Бога, који све обухваћа, који је свеблаг и свезнајући, дужан је бити човеком слободног свестраног изображења, способним да принесе богословији нешто и из других наука. Тако, занимајући се светским наукама, философским, историјским и природним, он може с њиховом помоћу поправити и своје поуке, уносећи у њих потврде ради богословских истина, објашњења, примере упоређивања из области природе и живота човечјега, која дају речима интересантност и увеличавају, силу утиска од њих. Коме су непознате беседе на дане створења св. Василија Великога? Ко се није дивио при читању њиховом оној опширној пажњи, оном дубоком знању природе, својствима растења, животних и њиховим различитим особеностима, којима се одликују ти дивни поменици хришћанскога проповедништва? Кога није задубила у њима она дубока проницавост, која све обраћа у поуку, у сваком појаву, у свакој као што се види, најнезнатнијој црти из природе види особиту мисао, особиту намеру Божју и нехотице оббујује нас, да сав тај лепи свет, који нас окружава, као да је нарочито створен за то само, да кроз постепено изучавање света, као да би по некој душевној лествици, могли достигнути познање Творца и све више и више обогаћавати себе поукама зарад нравственог живота.

И сва та својства у извесном степену достижна су за сваког пастира, који је трудољубив. За тим, ако се пастир јавља опробаним и искусним у човечјем познању, то ће његова паства осећати поверење према њему, биће уверена, да ће је он добро научити и божанственим предметима. Има једна прича, која обично занима децу, но у коју није сгамота да се удубе и одрасли. Један краљ учио је својега сина вештини да влада људима. „Велика вештина владања — управљања“, говораше он, „састоји се у умењу научити људе мислити, да краљ зна више, него његови поданици“. „Но, на како то да учиним“, запита син. „Потребно је знати више“, одговори краљ. Онај, ко учи и наставља друге, барем, у оним стварима, које учи, дужан је знати више, него његови слушаоци; он је дужан имати широко поље духовнога гледишта, да се не стешњава у избору предмета ради поучења. Он је дужан учити из извора својега духовнога искуства, из унутарњега богатства и дубине

мудрости. У самој ствари, шта је човек изображени? Онај, ко је развио свој ум у свима правцима, из центрума ка свима тачкама периферије, кроз развитак уображења, памћења, укуса, разбора и разума. Пастир је дужан, тим начином, да тежи ка разноврсном изображењу, а не ка оном само, којега се границе и обим ограничавају његовим звањем, тако да је способан заинтересовати својим речима и земљеделца и занатлију, и државника, и лекара, и трговца, и чиновника и новинара, и да се не плаши од нових гледишта и идеја, ако би му се догодило, да се сретне с њима лицем лицу. Нека се опомене, да је хришћанство живот, а не свеска мртвих мишљења. Та наука живота не може бити простом, једноликом, непомичном граном знања, и по томе свештенику је неопходно бити познатим с различним положајима животних услова̂. Знање човечјих срдаца и карактера̂ постиже се не само непосредним додиром с људима, него и изучавањем философских састава̂, којих автори покушаваху проникнути у дубину духа човекова и оних закона, по којима он делује, по којима је при извесним датим условима, дужан деловати.

Знимање наукама, најпосле, помаже више дубоком разумевању истина вере. Ми смо сувише навикли гледати на богословије, као на укупност религиозних истина̂, изражених у одређеним, једном установљеним научним формама, а не као на присвајање човеком свега, које се постепено увеличава, што је откривено о Богу, какав појам о богословију садржи у себи сва друга знања и побуђује ка сваким философским истраживањима и укупностима тих знања. Не може бити назван богословом онај, ко постигне лакоћу у употребљавању богословских термина или ко прочита и проучи неколико богословских дела. „Онај је бољи пророк, ко више од свију прориче“, говори једна грчка пословица; сличним начином и онај је бољи богослов, ко више вежба, усавршава и развија свој ум у изучавању безкрајних откривења Божјих у Речи Божјој, у спољашњој природи и у духу човека.

За правога богослова све служи богословијом, т. ј. све говори о Богу. Постоји особити богословски инстинкат или богословски дух, који сваку твар односи Богу, ма где је нашао, — који свака познања сједињава у органичко дело и слободно научно тумачење у каквом му драго то правцу било спаја са подчињеношћу свега духу Христовом. То — живо богословије, које не допушта, да се затвори у строго одређене тесне оквире мртве схоластичке науке, него сабира од свуда нове идеје и простире своју владавину над свом облашћу истине; оно се креће љубављу ка истини, ма гдје год је нашло.

На завршетку тих примедаба о неопходности научнога и у опште умнога самоизображења за пастира, могуће је показати још на један врло јак основ у корист те неопходимости, основ, који се садржи у осведочењу непријатеља хришћанства, као да се најопширније и право изображење не може наћи у свештенству, него тек ван њега. Ми морамо ићи свуда, камо води истинита ученост, но више већ нека се не држи за признато, да у свештенству нема авторитетне учености; напротив, најдубља и најсавршенија ученост мора бити са заштитницима истине, да би она зауставила представнике лажне учености да умукну и постиде се својих пустих захтевања. Питање то има не само теоретичко, него и практичко значење; с временом ће се важност његова још више повећати. И ма да се мало од нас могу надати достигнућу вишег степена учености, ипак, као људи, којима ја поверен неоцењиви дар истине, ми смо дужни ревносно тежити ка достигнућу могуће за нас душевне висине.

(Наставиће се)

Беседе о Молитви Господњој.

За народ превео **Григорије А. Николић**, свештеник у Митровици.

(Свршетак).

Беседа IX. О седмом прошењу.

Но избави насъ ѡт лꙋкавагѡ.

Тако гласи седмо и последње прошење молитве Господње. То седмо прошење молитве Господње јесте као продужење шестога прошења; по овоме оно се и чита у свези с тим: и не введи насъ во искꙋшеніе, но избави насъ ѡт лꙋкавагѡ. Обично за што ми молимо Оца нашег

Небескога да нас не уведе у искушење? За то, што при искушењу врло рађо падамо у тешки грех. Дакле о избављењу од тога греха ми сад и молимо Оца нашег Небескога у седмом прошењу молитве Господње. По овоме шесто и седмо прошење молитве Господње, у свези са оним што је протумачено, имаће овакоово значење: „Оче наш Небески! Не напусти на нас искушења тако, да при њему паднемо у тешки грех, напротив од тога греха избави нас!“

Дакле, браћо, у седмом прошењу молитве Господње под речју —ΑΠΟΚΑΚΑΓΩ— разумева се, прво, грех. Грех је заиста лукав, то јест зао и убитачан за нас. Кроз грех се лишисмо првобитног блаженства у рају; за грех нас Господ осуди у овом животу на муке, жалости, несреће, и на саму смрт; грех и до сада затвара за нас Царство Небеско и баца нас у вечну погибао. Грех је гори од самог ђавола, јер и ђаво постаде таковим кроз грех, а првобитно он беше добар и светао анђео и наслађиваше се небеским блаженством.

Грех је лукав и за то, што је врло варљив. Он се свагда показује пријатним и љубазним, обећава грешнику једне утехе, радости и задовољства. Међу тим у греху је свагда јад за душу, па за грехом свагда долазе: губитак благодати Божје, мучење савести, поремећеност душевних и телесних сила и неминовна вечна погибао. По овоме, браћо мила, како да не удвостручим своју молитву о Оцу нашем Небескоме о томе, да нас Он удаљи од греха? „Оче наш Небески, *Избави нас од лукавога греха!*“

Друго, пошто наш грех првобитно не изађе од нас самих, него од ђавола, па и сада најсилнија искушења долазе нам од ђавола такође, то речима: ИЗБАВИ НАСЪ ОТЪ ΛΟΚΑΚΑΓΩ, ми молимо Оца нашег Небескога да нас избави од самога ђавола, као оца лажи и узрочника сваког греха (Јов. 8, 44).

Ђаво је заиста лукав, то јест зао за нас у вишем степену. Он се без престанка стара да нам шкоди, ма да га међу тим ничим но увредисмо; његово је мило занимање да нам прави замке; његова је прва и последња жеља — као да нас уведе у пакао и подвргне вечној погибли. Шта може бити страшније од раздраженога лава, кад он, мучен глађу, с дивљом руком трчи, тражећи себи лова? Но ђаво је и од тога страшнији; и тешко оном човеку, који непажњом или лакомисленошћу падне у грозне чељусти тога нашег душогубца!

Ђаво је лукав и стога, што је врло тајанствен и обмањљив. Он никад не даје себе приметити грешнику, да га баш он саблажњава; напротив грешнику се представља, као да он ради сам од себе, својим умом лаћа се овога или онога рада. *Ђаво* шта више *претвара се* кад што *у анђела светла* (2. Кор. 11, 14), то јест улева кадкад грешнику неке побожне мисли, и не тако важна добра дела за то, да уступивши грешнику не тако важне врлине и тим врлинама умиривши га, да се он о бољем и не брине, тим самим лишава га најважнијих врлина, какове су: *правда, милост и вера* (Мат. 23, 23). После овога како да не удвостручимо, браћо моја, своју молитву ка Оцу нашем Небескоме о томе, да нас избави од замки ђаволских?“ „Оче наш Небески! *Избави нас од лукавога ђавола!*“

Најпосле хришћанин, обухваћајући својом мишљу заједно све своје потребе, како душевне, тако и телесне, речима: ИЗБАВИ НАСЪ ОТЪ ΛΟΚΑΚΑΓΩ, може молити Оца нашег Небескога да га избави и од свију времених несрећа, које шкоде благостању нашега тела. Времене несреће у осталом нису за нас заиста зло, пошто оне, прво, шаљу се на нас с добром намером: да нас уклоне од неких грехова, на пример од раскоши и сладости, од гордости и тврдоглавости, и да нас науче умерености и уздржљивости, смирености и уздању на Бога; друго, времените несреће бивају несталне, међу тим за трпељиво преношење њихово нама је обећана у будућем животу особита слава (2. Кор. 4, 17.) Ипак се сви људи и не умеју свагда да владају добро у време несрећа. А већином та спасоносна средства ка нашем поправљању бивају узроком ка многим тешким грешма и већој огорчености. На име при несрећама ми бивамо нестрпљиви, ропћемо на Бога, очајавамо у Његовом милосрђу, завидимо другима; ради поправљања свога стања, притичемо ка недозвољеним средствима, као на пример крађи, превари и другим. По овоме ни мало неће бити противно Оцу нашем Небескоме да га молимо, да нас Он избави, ако је могуће, и од свију временитих несрећа, као на пример: „од глади, помора, од земљотреса и потопа, од ватре и мача, од најезде иноплеменика и међусобнога рата, од шкодљивих ветрова, и од смр-

тоносне ране, и од свакога зла“ (Молитва црквена ка Богородици).

Дакле, браћо, седмо прошење молитве Господње, имаће овакав смисао: „Оче наш Небески! Избави нас, удали нас од лукавих грехова, а највише избави нас од лукавога ђавола, као оца лажи и свакога греха; најпосле, Оче наш Небески, ако је могуће нека нас мимоиђе чаша и свију временитих несрећа, при којима тако лако *саблажњавамо се о Тебе* (Мат. 11, 6) и падамо у тешке грехе; једном речи, — избави нас од свакога зла. Амин.“

Беседа X. О славословљу и завршетак.

Јако Твоје јесть царствіе и сила и слава во вѣки Аминь.

То је славословље молитве Господње. Српски се може казати овако: „Јер је Твоје, Господе, Царство и моћ и слава, или: у Теби је безграничнo царство, у Теби је свемогућа сила и слава од века и на векове, Амин“.

Исус Христос ка прошењима молитве Господње додао је још славословље, из следећа два узрока:

Прво, тим речима Исус Христос нас учи, да молитва наша Богу ваља да је не из једних само прошења, него и из благодарења и славословља. Свакако, Господ не трпи нужде у нашим похвалама: наше похвале не увеличавају славу Онога, који је и без тога славан; у чијој је власти небо и земља; који има свемоћну силу и наслађава се од вечности потпуном славом; но славити Господа и хвалити Га — јесте неопходна обавезаност наша; јер Он је Творац, а ми смо Његова створења; Он је Господ ми смо слуге Његове; Он је Отац, ми смо деца његова.

Бог је наш бескрајно велик. *Јер је Господ велик Бог,* — тако прославља величину Божју цар Давид; *и велик цар над свима боговима, и величанство Његово не може се досегнути. Царство је Његово царство свих векова, и влада Његова на сва кољена. У Његовој су руци дубине земаљске и висине горске Његове су: Његово је море и Он га је створио, и сухоту руке су Његове начиниле.* (Пс. 94, 3; Пс. 144, 3—13; Пс. 94, 4—5) Представљајући у уму свом такову величину Божју, ко заиста не ће хвалити Господа и ускликнути Му: *Боже! Ко ти се може упоредити? Јер си Ти, Господе, висок над свом земљом и надвишујеш све богове.* Пс. 82, 1; 96, 9).

Бог је наш свемогућ. Он је једном речи створио свет, и све створено одржава „Све твари од Њега чекају себи пићу, и Он им даје пићу на време. Но ако у гњеву одврати Своје лице, све се жалости; погледа на земљу — и она се тресе, дотакне се гора и оне се диме. Све твари само Његовим духом и живе. Ако им узме дух Свој, одмах гину и у прах свој повраћају се; а ако за тим опет пошље дух свој, оне постају, и лице земље понавља се, добија са свим други — нови вид“. Слушајући такова чудеса Божјег свемогућства, ко, заиста не ће славити Господа и не ће Му ускликнути; *нема међу боговима такога какав си Ти, Господе, и нема дела таких каква су Твоја. Силан си Господе, Ти си Бог, који си чинио чудеса* (Пс. 85. 8; 88, 9; 76, 15).

Бог је наш бесконачно благ. Он од самог почетка света не престаје *чинити нам добра, дајући с неба дажд и године родне, пуneћи срца наша јелом и веселем* (Дел. ап. 14, 17); та доброчинства Божја простиру се на све људе, верне и неверне, добре и зле, хришћане и незнабожце. Но ми хришћани много више од незнабожаца знамо, да „Господ, из љубави према роду човечјем, Сина Свога Јединороднога не поштеди; него Га, за све нас предаде на смрт, да ни један, који Га верује не погине, него да има живот вечни“ (Јов. 3 16.; Рим. 8, 32). То велико дело Божје, — јесте врхунац славе Божје. По овоме баш Сам Исус Христос, свршавајући на земљи Своју службу ради нашега спасења, ускликнуо је: *сад се прослави Син Човечји, и Бог се прослави у Њему* (Јов. 13, 31). Осећајући сву ту величину Божјих доброчинстава према нама, ко заиста не ће хвалити Господа и не ће Му ускликнути: *Достојан си, Господе, да примиш славу и част и силу, јер си ти саздао и обновио све, и кроз Тебе живимо и мичемо се и јесмо* (Апок. 4, 10—11, Дел. ап. 17, 28).

Дакле, браћо, славити Господа и хвалити Га, — јесте неопходна наша обавезаност. Ко се моли Богу, и у молитви не слави Господа и не хвали Га, тај, значи не поји или не ће да поји величину Божјих савршенстава и величину Божјих доброчинства према нама, дакле греши; — ко се моли Богу, и у молитви само моли Господа да му дарује овога ил' онога

блага, тај, значи, брине се само о себи, а о слави Божјој мало мисли, дакле такође греши. Дакле, браћо моја мила, у молитви са прошењима свагда смо дужни сједињивати захваљивања (Филиб. 4, 6,) и славословља: **јако Твоје есть Царство, и сила и слава во вѣки. Аминь.**

Друго, Исус Христос прошењима молитве Господње додао је још славословље за то, да нас, напоменувши нам о влади Божјој над свима, о Његовој свемоћној сили, и да добро чинимо — саставља Његову славу, тим самим утеши и утврди у нади, да ће нам дати оно, што молимо.

Заиста, хоће ли нас Господ одбити у нашој молби? Или у Њега нема онога, што ми молимо? Напротив, Он је Цар неба; дакле може нам даровати све, што је на небу; *у Његовој су руци дубине земаљске и висине горске Његове су* (Пс. 94, 4); дакле Он нам може даровати оно, што је на земљи; од Њега дршћу бездне пакленe; дакле Он нам може даровати власт над самим духовима нечистим. Или Господ није силан да нам дарује оно, што ми молимо? — Најмање. Онај, који је на ничем уздигнуо земљу једном само Својом речи, и тако исто на ничем обесио ту безмерну тежину, зар није у стању испунити какву нашу молбу? Напротив, *Богу је све могуће* (Мат. 19. 26). Он може *свезати и јакога* (Мат. 12, 29.) нашега противника, то јест ђавола, и набавити нас од његове мреже. Или пак најпосле, може бити Господ не ће за што да испуни наше добро прошење? Напротив, Бог ништа тако не жели, као да нам добро чини. *Тако вио Ја живи говори Господ, није ми мило да умре безбожник, него да се врати безбожник са свога пута и буде жив* (Језик. 33, 11). У доброчинству нашем, Господ шта више поставља Своју славу. Ето зашто Господ не престаје добро нам чинити, не пазећи шта више на то, што су му многи незахвални.

Дакле, браћо, славословље или прослава, додато прошењима молитве Господње, веома нас много теши и утврђује у нади, да ће нам дати оно, што молимо од Господа. Јер је Твоје Царство, и моћ и слава на векове, **аминь**.

Реч — **аминь** — значи: заиста, или: нека буде. Она се односи како славословљу, тако и прошењима молитве Господње, и у односају ка прошењима има овакво значење: *„заиста* је то, Оче наш Небески, да је царство Твоје безгранично, да Ти владаш над свом васељеном; дакле у Тебе све то има, што ми молимо; *заиста* је то, да Ти имаш свемоћну силу, дакле можеш испунити свако наше прошење, само ако би било сагласно са Твојом савршеном светошћу; *заиста* је то, да нас Ти љубиш, и да се бринеш о нама; и тако *нека буде* нама, Господе о нашим прошењима: аминь.“

Сравнисмо, браћо мила, по Божјој милости, тумачење молитве Господње. На поновимо сада у кратко молитву Господњу онако како смо је протумачили. „Оче наш Небески! Учини, да се открива светост Твоја у нашем животу, у нашим мислима, речима и делима, да се тиме име Твоје слави како међу нама, тако кроз нас и међу другима; даруј нам поштено поживети на овоме свету, да се за овај свети живот можемо наслађивати како овде на земљи са миром и радошћу у Духу Светом, тако и у будућем животу да примимо царство Небеско; помози нам да се ослободимо од своје зле воље, и научи нас у свачему покоравати се Твојој свеблагој вољи, као што се покоравају њој Анђели Твоји на небесима; даруј нам хлеба и свега, што је потребно за живот на један данашњи дан; а највише — не лиши нашу душу њене духовне хране: хране је Твојом животворном Речи, и живим Телом и крвљу Христовом; у случају наших сагрешења подигни нас од њих, и опрости нам наше грехе, као што и ми опраштамо онима, који нас вређају; не допусти да дођемо до искушења, особито да падемо у време искушења; сачувај нас од сваког греха, а највише од самога ђавола, као оца лажи и сваког греха; најпосле, колико је то потребно за нас, — сачувај нас и од свију временитих несрећа. Верујемо, да нам све то Ти даровати можеш, Оче наш Небески; јер Царство је Твоје безгранично; моћ је Твоја недостижна; слава бескрајна; милост је Твоја према нама неспитана: заиста је тако; право је; — па нека нам буде по нашим прошењима. Амин.“

У Митровици 1895.

О дужностима парохијалног свештенства.

Превео с руско славенскога П. Рафаиловић, свештеник.

(Свршетак).

61.

Но кротк҃ѣ (ἐπιεικεῖ, од гл. ἐπιεικέω=попуштати.) Споменуте мане: гњев, свађање, препирање или правдање и тучу може савладати истинита кротост, која се од оданости и страха Господњег рађа и која се не развија, спољашњим понижењем тјелесним, него унутрашњим смирењем о себи мишљењем. Друга кротост лицемјерна је, притворена, која се с времена на време ради славе истиче. Овака кротост неугодна је Богу, о чему гледај књижицу о „Блаженствима“. Апостол у њој за презвитера тражи јеванђелску кротост, које су плодови: не љутити се, кад би био каква узрок љутњи; не упуштати се у препирку и правдање и тучу, него се тога клонити; досаду за досадом не правити, него поступати као што о Христу ап. Петар говори: **Оукорѣѥѡ благословлѧѥмъ, гнѣвы терпѧщѧ, ѵ҃бѣдѡ оутѣшѧѥмсѧ** (I Кор. IV. 12, 13.) Буде ли оговарања и приговора од стране парохијана или од стране браће и то неосновано, тад у таком случају не смије се мучати, да се мучањем клевете не би потврдиле, те тим неку сумњу навеле, него треба правичност своју без љутње и свађе показати, да опрости опадачима и ако до суда дође, онда и тамо по законима истинито, без икаквог пребирања, да тражи, што је његово, или да се стара правичност своју доказати, а ово се правој кротости не противи. Примером у том погледу свакоме свештенику нека послужи обрана ап. Павла. (Дј. ап. XXIV. 10—21; XXV. 8, 10, 11 и XXIII. 2—30).

62.

Не мѣлеимцѣ, не сквернострастителѧ, не завистникѣ, не сребролюбцѣ. Сви ови пороци међу собом су сродни. Среброљубље, по апостолу коријен је свију зала. Тако каматарство и завист рађају се од среброљубља. Колико је тешки гријех среброљубље и колико су страшне посљедице истог, види се отуда, што га апостол назива основом свих зала, а на једном мјесту идолослужењем: **Оумертвите оубо оуды ваша, ѩже на земли, блѧдъ, нечистоту, страсть, похоть злѣю и лихоимѣнїе, еже ѥстъ идолослѹженїе** (Колос. III. 5.)

Да би пак свештеници били чисти од таких порока, тражи се од њих чисто срце, а не лукаво, срце ап. Павла, а не Јудино (Дј. ап. XX. 33; Јов. XII. 16; XIII. 2 и 27.), а к томе увијек да пред очима имају апостолске ријечи: **Ты же, человѣче Божїи, сиѵ҃ъ (сребролюбїа, сквернострастїа, завистн) бѣгаи: гони же правдѣ, благочестїѥ, вѣрѣ, любвѣ, терпѣнїѥ, кротость: подвизаисѧ добрыѩ подвигомъ вѣры, имаисѧ за вѣчнѹю жизнь, въ нюже и званъ бысѣ ѥсы,** (I. Тит. VI. II. 12,; I. Пет. V. 2; I. Сол. II., 5). Тако исто и црква Христова својим апостолским и саборским правилима, не само свргнућем с чина, него и одлученем и анатомом пријети онима, који на неправедни начин иметаше стичу[1]).

[1]) Ради су видови неправедног стицања иметка, који су духовном чину непристојни; од тих навешћемо само неке:

а.) Каматарство, када свештеник велику камату од дужника уђерава. Ово ап. правило свргнућем забрањује. Ап. пр. 44: „Епископ, или презвитер, или ђакон, који истражује камате од дужника или нека преступе, или нека буде свргнут“ (Срав. I. вас. саб. 17. пр. и VI. вас. саб 10. пр.)

б.) Крчмљење. Овај порок забрањује VI. вас. саб. пр. 9: „Не мора никакав клирик да држи крчму. А који то учини, или нека преступе, или нека се свргне“.

в.) бавити се сјетовним пословима, као трговањем: **никтоже во воинѣ бывала ѡказѷтсѧ кѣпѧщи житискими, да конецъ̀ѹгодитъ вѣдетъ** (II. Тит. II. 4.) Ап. пр. 6: „Епископ или презвитер, или ђакон нека не узимље на себе световних послова: иначе нека се свргне“.

г.) Симонија. Ову сам Господ забрањује: **Тѣмѣ говори, прїѧсте: тѣмѣ дадите** (Матт. X., 8.), VI. вас. сабора 23. пр.: „Нека никакав епископ, или презвитер, или ђакон, када даје причешће причешће, не истражује од онога, кога причешћује за таково давање новаца, истражује ли нека буде свргнут, као реваитељ Симонове заблуде и опачине“.

Примједба. Сви горе споменути пороци већином су се усљедовали међу овим свештеностном у данашње вријеме, који од државе немају никакве, или ако имају са својом мало, повчано примањем. На такве их пороке наводи нужда само одржања.

Ако свештенство, као држана у држави, има поред осталих и тај задатак, да побуђује лојалност код народа насупрам владајућој лози и промјенљивим политичким струјама у држави и послушност к државним постојећим законима и новијем наредбама, то тад свештенство не само знаменити је фактор у држави, него му је подијељена и велика и важна улога у одржавању реда и мира државног, с једном ријечју држави је од велике услуге.

Знамените и важне услуге захтијева и обилну и достојну награду, а најдостојнија награда морала би од државе удијељена бити свештенству, као ослону њевину, а не које њиним писарчићима и пренсиначима.

Добро би и корисно по цркву било, кад бише епархијални престојници посредовали заједнички на надлежне

63.

Свои домъ добрѣ правящѣ, чада имѣщѣ къ послушанїи со всякою чистотою. — Спомени се, свештениче, Илија старозавјетног првосвештеника, којега је Бог проклео ради безакоња ненаљалих му синова (I. Цар. IV. 18.), те добро пази, да и ти не потпанеш истој, ако не и жешћој, казни, којој и он, било ради дома твога, или дома Божјег, т. ј. ради парохијана теби повјерених, које си дужан на пут спасења приводити.

Како треба управљати Домом Божјим ономе, који је ступио у свештенички, или који хоће да ступи Апостол казује: треба да се покаже да знаде домом својим господарити[2]). Ѥще кто, говори **своегw домѣ не оумѣетъ правити, какw w церкви Божїи прилѣжати возможетъ**; (I. Тимот. 3, 5.) [3]). Одавде се види, да је свештеник дужан старати се, како о дому своме, тако и о спасењу парохијана својих по ријечима: **Разѣмнѣ разѣмѣвай дѣшы стада твоегw, и да приставиши сердце твое къ твоимъ стадамъ** (Претч. 27, 23.).

64.

Не новокрещенїѧ, да не разгордѣвсѧ въ сѣдъ впадетъ и въ сѣтъ дыволю. Дужност је сваког епископа, да пази, да неби новокрштеног као и непуученог у догматима вјере за свештеника рукоположио; с тога се овдје више о овоме и не говори, него се прелази на гордост, коју је апостол истакао каоману свештеникову, захтијевајући од њега смиреномудрије; с тога он и пише Титу: „**не сѣкѣ оугождающѣ**“ (1, 7.); јер је самоугодност, или самољубље прави основ гордости и надутости[4]).

65.

Подобаетъ же имъ (пресвутеров) **и свидѣтельство добро имѣти отъ внѣшнихъ, да не въ поношенїе впадетъ, а въ сѣтъ непрїязненїѧ.** — Изваљски, то су иновјерци и сви други, који у Христа нијесу вјеровали, међу којима се првобитна апостолска црква, као крин посред трња, налазила. Дакле свештеник мора бити такав, да га и сами иновјерци хвале и узносе ради његових добрих дјела и врлина. Ако има добро свједочанство и поштовање од иновјерних или обратно; то још више од својих православних, а особито од својих парохијана, који су најближе упознати са његовим понашањем и његовим врлинама[5]).

66.

Неће бити сувишно напоменути још и то, да свештеник не смије бити дволичан, што Апостол од ђаконâ захтијева у истој 3. глави, стр. 8; а то исто захтијева се и од презитера.

Под дволичношћу разумијева се, кад ко не само лаже и обмањива, него кад ко и клевета и оговара кога, па то оговарање и праведно било. Као добар примјер служе они лажљиви људи, који живећи истодобно порочно, измишљају чуда, те их као Божје знакове народу приказивају, и тако сујеверје, слично врачању, по народу шираху. Заиста оваким бесмјестним завођењима приличе оне ријечи Божје: **горе проницающымъ отъ сердца своегw, ходящымъ въ слѣдѣ дѣлъ своегw, а отнюдь не видящымъ. Не ложное ли видѣнїе видѣсте, и полозлѣлѧ свѣтлыѧ рекосте; и глаголете, рече Господь. Азъ же не рекохъ. Сегw ради рцы: сїѧ глаго-**

државане високе власти и испословали једну сталну, довољену за издржавање државну награду, те тим задовољила жељу свега свештенства. То би било једино средство одстрањења симоније, камаратства, крчмљења и многих других владајућих заблуда. Ишчело би и шпијунство и издајство.

Не наради ли се, спомењути ће пороци тако зацарствовати, да ће се касније у тами настојати, да се утуше. За сад лагање с наредбама и окружницама!

[2]) Под управљањем кућом разумије се, да свештеник учи вјери и светом животу своје домаће, да би жена, по апостолској заповиједи, била чиста, бистра, не клеветница, не смутница; права домаћица (I. Тимот. 3, II.) Дјеца тако ђер добра, не одана блуду и нечистоћи и послушна (Тит. 1, 6.). Свештеником не може бити нико, док не приведе у православље домаће своје, говори IV. васс. сабор. пр. 14.; 36 прав. Карт. сабор: „Епископе и презитере и ђаконе не треба постављати све дотле, док све своје домаће не учине православним хришћанима“. Ап. пр. 18: „Који је узео удовицу, или пустињцу, или блудницу, или роњивцу, или глумицу, не може бити ни епископ, ни презитер, ни ђакон, ни то у опће у именику свешточином“, 35. пр. Карт. отбора: „Епископи и клирици нека не допуштају својој дјеци, да, отпуштени их испод своје власти, самоправи буду, нико немају потпуног поуздања у њихово владање и у њихове године; да послије њихови грајеси не падну на њих саме“.

[3]) Златоуст каже: „Ко дјеца својој није могао бити учитељ, како може учити друге? Ако оне, које од младости при себи има и учи, и над њима је по закону и природи владао, није могао на добро упутити, како другима може бити од користи?

[4]) Да неби свештеник своје страсти подлогао, треба да увијек на уму има да је свештеник, служитељ Христа кротког и смиреног (Мат. 12, 19), пријемник апостола, који су гоњени и злостављани благосиљали. С тога свештеник не смије властелинска са својим парохијанима поступати: јер му је то самим Исусом Христом, као архијерејем забрањено (Лук. 21. 24, 25, 26 и даље) и апостолима (I. Пет. 5, 2; II. Кор. 1, 24.).

[5]) Златоуст на гл. 20 Дјел. ап. пар. учи 44: Онај је учитељ добродјетељан, кад ученике своје поучава њему својственим добрим делима.

летъ Адѡнаі Господь: понеже словеса ваша лжива и волхованіѧ ваша сꙋетна, тогѡ ради. се азъ на вы, глаголемъ Адѡнаі Господь. И простр ꙋ рꙋкꙋ Мою на пророки видѧщыѧ лжꙋ и провѣщавающыѧ сетнаѧ (Јез. гл. 13, 7, 8, 9.).

67.

Напомињу се остале добродјетели, које су својствене свештеницима.

Осим споменутих добродјетелих, траже се и многе друге, сходно заповиједима Господњим, које су или свештеничком звању, или животу својствене: бꙋдите мꙋдри, рекао је Христос, ꙗкѡ зміѧ, и цѣли ꙗкѡ голꙋбіе (Мат. 10, 16.).; Кꙋплю дѣите дондеже пріидꙋ (Лук. 19, 13); Въ терпѣніи вашемъ стѧжите дꙋшы вашѧ (Лук. 21, 19.); Бꙋдите во мнѣ и Азъ во васъ. Ꙗкоже розга не можетъ плода сотворити ѡ себѣ, аще не бꙋдетъ на лозѣ: такѡ и вы, аще во мнѣ не пребꙋдете (Јов. 15, 4.); Азъ избрахъ васъ и положихъ, да вы идете и плодь принесете (Јов. XV. 16.). Све ове заповиједи морају свештеници испуњавати, како би шљедујући Христу, с Њим се сјединили, те у одношају ка другима били разумни, скромни и опрезни, а у вршењу дужности звања свога ревносни, праведни и задовољни; у невољама пак трпељиви, великодушни и храбри.

68.

Апостол је рекао: быхъ Іꙋдеемъ ꙗкѡ Іꙋдеи, да Іꙋдеи приобращꙋ. Быхъ немощнымъ ꙗкѡ немощень, да немощныѧ прыобращꙋ: всѣмъ быхъ всѧ да всѧкѡ нѣкіѧ спасꙋ. И такѡ текꙋ, не ꙗкѡ безвѣстнѡ: такѡ подвизаюсѧ, не ꙗко воздꙋхъ біѧи, но оумерщвлѧю тѣло мое и т. д. Услијед ових својих изјава, како о искусности пастирског живота и непорочног опћења са свима, тако и о својим трудовима, и подвизима, служи обрасцом и примјером свима свештеницима. Али бринећи се о другима с таким подвизима и трудовима, он ипак говори о себи: братіе, азъ себе не оумышлѧю достигша: едино же задняѧ оубѡ забываѧ, въ предняѧ же простираѧсѧ[6]). Со оусердіемъ гоню къ почести вышнѧгѡ званіѧ Божїѧ ѡ Христѣ Іисꙋсѣ. На овај начин *сваки* пастир спрам споменутих врлина односећи се, не смије до себе много држати и о себи много мислити, него сва своја исправљања предајући забораву, мора се већих трудова и подвига, као прави војник И. Христа, лаћати ка свему овоме Апостол побуђује ријечима: такѡ пецыте да постигнете, и смотрѧи тѧ такѡ ходѧщыѧ, ꙗкоже имате образъ насъ (I. Кор. IX. 20—27; Филип. III. 13.—17.).

69.

Да би свештеник, по пророковим ријечима, био чист и добродјетелима не само споменутим него и свима другима, које свештенство требује, био украшен, Апостол га поучава ријечима: Сїѧ пишꙋ тебѣ, да оувѣси какѡ подобаетъ въ домꙋ Божіи жити, ꙗже есть церковь Бога жива (I. Тит. III. 14.) То је исто као да је рекао: Тимотије, пази да и онај који послије тебе буде свештеником у дому Бога живог, има учити свештенодјејствовати и за вас свијех Бога молити, јер другоме човјеку не приличи, него такому, каквога ти ја описах. Главни узрок овим ријечима преставља се у 16. стиху исте главе: Богъ, говори ꙗвисѧ во плоти, а то естъ веліѧ благочестіѧ таина; та наказꙋетъ всѣхъ насъ, да ѡтвергшесѧ нечестіѧ и мирскихъ похотеи, цѣломꙋдреннѡ и праведнѡ и благочестно поживемъ въ нынѣшнемъ вѣцы (Тит. II. 12.)[7]).

70.

Завршићемо овај дио с двјема главним врлинама т. ј. вјерношћу и мудрошћу, којима сам И. Христос савршене свештенике своје кити и од истих те двије добродјетели захтијева. Кто естъ, вели. вѣрныи строитель и моудрыи, егоже поставитъ Господь надъ челѧдію своею, даѧти во времѧ житомѣріе (Лук. XII. 42; Мат. XXIV. 45).

Та се вјерност и мудрост састоји једино у томе, како се од Јеванђелија преставља, да неби тај строитель домꙋ Божіѧ, мимоилазећи дужности звања свога, *сам јео и пио*, него и слугама Господњим, над којима је постављен, у сходно вријеме раздавао пиће сад учењем, сад тајнодјејствовањем, сад молитвама Богу: те не искалъ бы своихъ, но ꙗже Христа Іисꙋса (Филип. II. 21.) Така мудрост и вјерност на тај начин

[6]) Златоуст у XII. бесједи на Филип.: „Ништа тако не уништава исправљања наша, као помисао на почињена добра. Два се зла рађају: постајемо лијени и горди. Ради тога ап. Павле опазивши каква је природа наша, предлаже нам, смирено мудрост овим речима: Братіе, азъ себе итд.

[7]) Под ријечима: цѣломꙋдреннѡ, праведнѡ и благочестно Апостол разумијева све хрићанске дужности, како наспрам Богу, тако и наспрам ближњему и самом себи.

улазе у састав дужности свештеничких, јер при њима очуване могу бити све добродјетели, а самог свештеника у његовом пастирском раду могу учињети непријекорним радеником. — С тога и ап. Павле, описујући апостола и пријемника апостолског: епископа и презвитера, захтијева од њих мудре вјерности, говорећи: А еже проче ищетъ сѧ въ строителехъ, да вѣренъ кто ѡбращетсѧ (I. Кор. IV. 1. 2.) На против без вјерности и мудрости што су добродјетели? — Ништа друго до ли маска. Шта је строитель? Гроб оклачани који је с двора обијељен и украшен, а изнутра лицемјеран и невјеран. Шта таког строитеља очекује? — Христос говори: Пріидетъ Гдь раба тогѡ въ день въ оньже не вѣсть, и въ часъ, въ оньже не вѣсть и протешетъ егѡ полма. Страшне и жестоке казне! и частъ его с невѣрними положитъ: тꙋ бꙋдетъ плачъ и скрежетъ зꙋбѡмъ (Мат. XXIV. 50. 51.).

Англиканска црква.

Свештенство.

(Сршетак.)

III.

Инглеска села имају особит облик: ту не живе само земљодјелци, већ има их и из других класа друштва. Инглески аристократа није увијек у граду, и ако врши какву државну, политичку службу; шта више он је вазда у селу, а у град иде, кад га дужност тамо позива. С тога су у сваком инглеском селу уз биједне сеоске кућице богате палаче трговачке и замци аристократски. Ту је у близини, обично на најузвишенијем мјесту до цркве, свештеничка кућа, која је скоро увијек окружена вртом и ограђена. Већином су те куће на 2 ката, веома чисте, а често и раскошне. У њој је не само стан све породице пасторове, но у њој има и соба за дочекивање путника. Једна врата воде из куће у врт, за којим је црквена ливада, гдје пасу свештеникове овце.

Свештеник кућу добија од пређашњега свештеника који је ту био, по томе она није његова; с тога су те куће врло уредне. Онај који дође иза пређашњега има право, да од њега или његових нашљедника тражи суму, којом се може оправити кућа, што је његова дужност била да учини. Свако, ко хоће да ступи у црквену службу, изучи курс у којем било инглеском универзитету, у коме се особито пази на класичне науке. Тако васпитање свештенику много користи. Нико не нагони младића, да прими духовну службу; он је избира сасвим по својој вољи.

Ко жели да буде свештеник, јави се епископу; овај од њега тражи свједоџбе, да је слушао класичне науке и да је свршио богословски курс. По што је о томе епископа увјерио, иде ректору или викару, који га прими за свог помоћника. Док је помоћник, за прве 2 године не смије служити литургије; но по што се по ново о њему увјере и ректор то потврди, епископ га постави за помоћника свештенику, којега ће послије замијенити. За 2 године, док је код свештеника помоћник, посјећује болесне и убоге, проповиједа у цркви и тако се приправља за дужност, која га чека. Ако и послије тога узжели, да буде свештеник, из нова се јави епископу а пред рукополагањем опет поднесе свједоџбе. Па тек кад се и то сврши и прими свештенички чин, може да служи у цркви као прави свештеник.

Инглеско свештенство није никакав посебни сталеж. Млади се свештеници држе за људе, који су добили најбоље универзитетско образовање: множина доказа, које морају дати, тешка служба, као и то, што није лако постати свештеником, слободан избор службе, најпослије родбинске везе често с најчувенијим аристократским породицама — даје им право, да се нађу у најбољем и најодличнијем друштву. Осим тога они привлаче и својим говорничким даром, вјерском ревношћу и радом за народ и његово образовање. Због тога свештенство у Инглеској има велики утјецај и јако је уважено. Живот се инглеског свештенства ни мало не разликује од живота свјетовњачког. По што им је брак допуштен, воде љубав, играју, а често се жене и с богатима и чувенима. Тако често велики дио богатства виших кругова дође у свештеничке руке.

У Инглеској је на гласу лов на лисице. У томе лову нађе се доста и свештеника, одјевених са свим ловачки и с оружјем. А чим

дозна, да би требало служити, обуче на ловачко одијело свештеничко и проповиједа. Осим тога по разним парковима могу се видјети свештеници, гдје забављају господе.

Због свога, са свим свјетовног, живота, често свештеници дођу у сукоб са судом. Но по што су свештеници врло образовани и великог угледа, ријетко се кад догоди, да свештеника позову на суд, што се није окжено или за преступе, које је починио у пјанству.

Приход инглеског свештенства сачињава десетина, плата за црквене потребе, плата за мјеста у цркви и збору, која се даје послије ускрса. Ти су приходи врло различити у разним црквама. Има их, који износе на годину до 7.000 фуната штерлинга (око 70.000 фор.), има их с 4.000, с 3.000, а има их опет, који не износи више од 50 фуната (500 фор.). Но највећи је доходак „десетина", т. ј. десети дио доходака што се узимају за земљу. Прије су је давали у натури, (т. ј. у житу, сијену, смоку), а сад се даје у новцу. Ускршњи је доходак у овоме: сваке године о ускрсу иде клисара од куће до куће богатијим људима с књижицом свештениковом, у коју свак уписује што може, да се издржава свештеник. Што врши црквене потребе, не добија свештеник много: за крштење не добива ништа; исто тако они, који се причешћују у цркви, не морају дати ништа ни цркви ни свештенику. Инглези и у цркви хоће да буду као код своје куће, с тога многе породице плаћају за мјесто у цркви на годину по 10 до 12 фуната штерлинга. Тиме често истисну из цркве сиромахе, с тога се при прављењу нових цркава обично одреде 100 мјеста за сиромахе, за која ништа не плаћају. И ти новци иду свештенику.

Свештеник ријетко што уштеди, јер Инглези обично живе добро; осим тога мора да помаже невољнике у својој парохији, а особито пуно троши на кућу: жена и дјеца му морају се вазда лијепо одијевати и држати се као у племићким породицама. Свештеник носи бијели прелук и хаљине од танког сукна, да се може познати „црквени човјек".

По инглеском закону, свештеник не смије трговати, но смије дати земљу под закуп. Неки примају у кућу ученике те их уче и тиме нешто заслуже. Многи се свештеници баве књижевношћу. Сваки свештеник, који није сиромах (а таких је мало), гледа да му син сврши универзитет. Многи се баве старим језицима, а у томе им помажу њихове жене.

Сваки свештеник зна, да ваља да буде свима примјер, како у породици тако и у друштву у опће, с тога гледа да живи тако, како би могао бити примјер свакоме. Кућа му мора бити особито чиста и уредна, јер се вјерско дужности, вели Инглези, почињу с породицом.

Свештеник мора бити ожењен. Вријеме му је тачно распоређено: У 8 сати из јутра звони звонце на доручак. Прије но што сједну за сто, свештеник чита на кољенима молитву, при којој мора бити сва породица и све слуге. Цијело прије подне или је у својој писарници, или посјећују боне. С округлим шеширом на глави, са штапом у руци ступа полагано. Ко га год сретне, све му се поклања, са сваким се с неколико ријечи разговори. Он зна стање сваког члана своје пастве, њихове узајамне односаје, погрјешке, тугу и жалост. Кад сретне једну жену, пита је, за што јој син није дошао у школу за толико и толико, другу свјетује, како ће ублажити болест старој мајци. Тако га штују и у вишим круговима друштва. На пр. сретне се с младом дјевојком, богато одјевеном, која је пуно наслиједила. Свештеник је поздрави и пита је, што ради. Поведе говор о којој сиромашној школи, те дјевојку непримјетно уповори на њену судбу, моли је да се сјети сироте дјеце. Чим је дјевојка наустила, да то и сама жели, ето ти свештеника послије пола часа с књижицом у руци, да запише дан и сат, кад може посјетити школу.

У сат послије подне ручак је, при коме све бива као и при доручку. У 11 сати иде све спавати, по што је најприје свештеник очитао пред свима вечерњу молитву. Свештеник много ради, да се зближе богатији и сиромашнији.

И жена свештеникова много утиче на друге. Она обично држи школу за сиротну дјецу, у којој предаје, шаље вино и храну немоћнима, учи дјевојчице ручном и кухињском раду. Често замјењује и слушкињу, да би дала примјер ученицама, да све у куји раде; гледа да се добро удају, добру службу добију и т. д. За тим узима опет нове дјевојке. Дјевојке се владају поштено и уредне су, а само таке и прима попадија.

Недјељом и празником свештеник поучава народ. Ако је кишовито, па нема доста свијета, свештеник пита оне, који су дошли, за што и

други нијесу дошли из њихове куће, за тим послије службе, иде од куће до куће и пита их због чега данас нијесу дошли у цркву. Бјеше неки племић, који није никада долазио у цркву. Једном свештеник нареди да се цио сакупљени свијет моли за њега. „За што?“ упита племић, а свештеник одговори: „За то, што се ви никада не молите за себе, па вам се може догодити каква било несрећа.“

Енглески се свештеници особито брину и да установе разна друштва по селима. Особито се та друштва подижу у корист невољника. Чланова има: почасних и правих. Први, обично богаташи, дадну неку суму друштву, а добит од тих новаца троши се у потребе друштвене, а прави чланови дају сваке недјеље по неколико крајцара. Та се друштва зову: „друштво каменог угља“, „друштво за хаљине“, „друштво за болесне“, „друштво за обућу“ итд. Та друштва имају разне циљеве. Друштва продају сељанима све, што им треба, али јефтиније него што се може купити у дућану. Тако добију за мање пара, али бољи камени угаљ, одјећу и обућу. Друштва привикавају сељаке на ред и економију. Влада се у та друштва ништа не мијеша. Свештеник има највише заслуге за тако друштво, јер зна потребе својих парохијана, па их савјетује, да подигну тако друштво, па чим увиди, да пристају, одмах то јави и богатијим и племићким круговима, да друштво потпомогну.

У опће свештеници много пазе, да буду прави свештеници. Колико их поштују, види се из тога, што има у Британији и Уелсу више од 1000 свештеника, који су уједно и свјетски суци.

По Е. Н. Водовозовој
(с руског) С. Д., б.

Списак

неких свештених лица у Дабро-босанској епархији, монашеског чина.

Приредио и средио: П. С. И.

II.

Калуђери манастира Моштанице.

Глигорије, игуман; како наш научењак и проналазач историјских истина г. И. Руварац, вели, у II. Чупићевој Годишњици, Глигорије био је у манаст. Моштаници 1579. г. Серафион, игуман, по записима био је 1607. год. Гаврил, јеромонах, 1635. год.

Ђенадије Шувак, јеромонах, родом из неког села у околици Бос. Дубице. Био је мирски свештеник, па кад је обудовио покалуђери се. Имао је сина Стојана. Пребјегне у Србију, и настани се у маст. Благовјештењу. За вријеме Хаџи-Продановe буне, хтиједну га Турци посјећи но он се са сином потурчи, Ђенадије добије име Мула-Салија, а син му Стојан Реџеп. Год. 1815. пребјегну обојица у Земун. Шувак исповиједи се митрополиту Стратимировићу, како је за невољу потурчио се, и тако живот спасио себи и сину. Митрополит помаже га св. миром, и повлади му, да може све обреде вршити, осим св. литургије.

Ђенадије и син му Стојан умрли су 1818. год. у Новој Градишци у Славонији.

Авакум Вакон, рођен у близини манас. Моштанице ско 1794. год. Имао је стару самохрану матер. Авакум је био при споменутом Ђенадији, и иста га је судба гонила као и реченог јеромонаха Шувака, ама Авакум не хтједе вјером превртнути, ма да је једна мајка наговарала га, да само како год живот спаси. Авакум је био вијећ и наочит.

Кад му је мати говорила да се потурчи, Авакум јој је овако одговорио:

„Мајко моја! на мл'јеку ти хвала!
„Ал' не хвала на науци такој!
„Брзо ћеш се обрадоват' сину,
„Док пред Божје изидемо лице;
„Смрт избавља од свакијех бједа;
„Цв'јет пролетни тек за зимом иде.
„Благо томе ко раније умре;
„Па што коме Бог и вјера дадне;
„А још има браће на свијету“...

Узор духовник-млађани Авакум ђакон мученички испустио је своју племениту душу 1814. год. у Србији.

Венијамин Влаљић, архимандрит. Родом је из села Градине, у околини Бос. Дубице; умро је у аустријској Дубици 1. априла 1811. год. Серафим Милутиновић, игуман; Јово Адамовић јеромонах. Не знам ништа више о овој двојици калуђера.

Ђурађ, у калуђерству Герасим Гојић, игуман. Герасим је родом из села Свињухе у близини Босан. Новог. Њих три брата протосинђел Гаврил и јеромонах Стојан учили су у Пакрацу. Врло су добро били уредили манастир Моштаницу. Врли старина Аћим Карановић, отац јереја Михајла Карановића, приповиједао ми је, да је из породице Гојића из села Свињухе било, што он зна, око 45 свештеника.

Прокопије, јеромонах, рукоположен је 3. септембра 1854. год. од епископа Србина Босанца Антима у Тешњу.

Григорије Цвијић, игуман; Ђурађ Тришљанин, јеромонах; Агапије Вујасиновић, игуман; Герасим Лукач, сва четри су Босанци, али не знам, откуд су, нити знам шта више из живота њихова.

Јефстинијан, јеромонах, Никодим Јајчанин, јеромонах. Не могох разабрати што ће о овој двојици.

Гаврил Качавенда, јеромонах. Гаврил је родом из Јеловца у околини Приједора. Био је мирски свештеник у Сарајеву и Приједору. За свештеника произвео га је Венијамин (1816—1835), а за јеромонаха рукоположио је Ђорђу Анросије (1835—1841.) давши му име у калуђерству Гаврил. Јеромонах Гаврил био је код Моштанице 4 године и туј је умро, но не знам које године.

Никифор Мајкић, јеромонах. Родом из села Мајкића — Јапре у котару Сиско-Моста.

Кирил Адић, архимандрит, рођен је 4. октобра 1848. год. у Турјаку код Бос. Градишке. Произведен за јерођакона и јеромонаха 3. и 4. децембра 1872. од митрополита Паисије (1871.—1873.) у Сарајеву. За архимандрта произвео га је митрополит Сава Косановић (1881.—1885.) у манастиру Моштаници 15. августа 1883. год. Кирил је умро 1894. год. 9. априла у манаст. Папраћи-протопопијат власенички.

Ђорђо, у калуђерству Герман Јовановић, јеромонах. Србин је Сријемац, рођен у селу Нештину код Прига 25. априла 1863. године. Након шесто-мјесечног искушења у манастиру Гомионици, произведен је за јерођакона и јеромонаха у Сарајеву 21. и 22. априла 1891. год. од Њ. В. г. Ђорђе Николајевића. Герман је кратко вријеме калуђер био. Умро је у свом родном мјесту 27. сеп. 1892. год. Покојник ми се је тужио баш у болести мјесеца августа, пред своју смрт, како му је увијек жао, е је највише пропао у Гомионици од студени, додавши ми: „Брате, сјећаш ли се, како смо оно заједно цијепали још, и Богом братили моћке да нам дрва донесу. Ти се некако опрости оне собурине и пријеђе у свој стан у школу, али ја баш овдје пропадох!“ . . .

Герман је био врло начитан, вриједан и добар приповиједач. Живот му је био доста буран, но као калуђер, лијепе је мисли имао, ал неумитива смрт све поморе.

III.

Калуђери манастира Рмања.

Теофил Боровина, игуман. Преминуо је у септембру 1780. год. у манастиру Рмању.

Никодим Милеусић, јеромонах, рукоположен 1771. год. од неког епископа Ананија.

Нил Бубаловић, игуман, Василије Црнобрња, игуман, рукоположен 1773. год. од епископа Буквића, умро је 1811. год. у Србу у Лици. Оба су ова калуђера потписана на писму управљена владици горњо-карловачком Петру Петровићу (1774.—1784.), а писана 20. децембра 1780. год. На споменутом писму, кога је врли историк, преч. госп. прота Дим. Руварац објелоданио у „Источ.“ свеска 1. и 2. од 1891. год. стоји Бубаловић, као игуман, а Црнобрња јеромонах; у врло важном и корисном дјелу за историју српско-правосл. цркве — „Карловачком Владичанству“ I. књига стр. 115., Црнобрња спомиње се, као игуман.

Спиридон Калинић, јеромонах и постриженик манаст. Рмања, умро, као парох 24. нов. 1814. у Зрмањи, у Лици и Крбави.

Јероније Бубало, јеромонах, рукоположен 1775. год. од епископа Дабро-босанског Пајсије (1779—1794.) Јаникије Рађевић, јеромонах, произведен за јерођакона од Пајсије 8. новембра 1781. за јеромонаха у Плашком 24. фебруара 1789. год. од горњо карловачког владике, Генадија Димовића (1786.— 1796).

Хрисантије Половина, јеромонах, рукоположен је у Добросељу у Лици, око 2 сахата с ону стране Уне далеко, од ман. Рмања, а рукоположио га је епископ Пајсије Скерлетовић, или како га још назива г. Грбић „Сакралија“.

Викентије Шербедија јеромонах; Василије Црнојевић, јеромонах. О овој двојици не знам ништа поближе рећи.

Теодосије је веома често и богоугодно поживио 94 године. Умро је у Сухаји 25. априла 1821. год.

Неофит Хајдуковић, јеромонах. Рођен је у селу Рађучу (мислим сигурно у Лици?) 4. фебруара 1766. год. у Рмању постриженъ је за монаха 1785. год., исте године рукоположен је у Сарајеву за јеромонаха од епископа Пајсија. За јеромонаха произведен је у Пакрацу 1797. год. од епископа Кирила Живковића. Умро је 1840. год. Неофит је био врло храбар и добар борац. Прославио се је, као четовођа 1809. год.

— У овај мах, оволико о постриженицима, споменутих манастира. Ако Бог да здравља, и мој ме светитељ св. Кретитељ — Јован помогне, настојаћу, да прикупим имена калуђера и других манастира у нашој епархији.

— И овом приликом молим сваког, коме је што познато о приликама наших српскоправославних манастира, а спомена је вриједно, да се потруди, забиљежи, па у наш „Источник“, пошаље и тако од заборава сачува.

Ман. Гомионица на дан св. Саве II. 1896.

Часови побожног размишљања.

Покушаји **Том. А. Братића**, парох.-капелана.

I. Дарвинизам и научне истине.

Посматрајући човјек свијет и разне појаве што се у свијету догађају, морају га исто толико занимати, колико и најбољи позоришни комад са врло великим заплетом, јер у истини свијет и јесте велика бина, на којој човјек увијек нова и занимљиве појаве. Кулиса те бине јесте непрозрачни вео, кога човјек сам не може уклонити и свијету очигледно преставити сцене, што се иза кулисе догађају. То је у власти највише силе, која је покретач свих тих појава и која се зове Бог. Разум човјечији није у стању ни за длаку подигнути тај вео и уздући се до толике висине, да схвати све појаве што се у свијету догађају, а још је мање у стању да би могао наћи какву неправилност у тим појавама, јер је човјек такође дјело те највише силе, а разум његов, јест одличије, које му је та највиша сила подарила.

Узроке разним и чудноватим појавама у свијету Бог је открио човјеку у религији, и ако човјек живи у тим границама њему ће бити све јасно, јер ће свакој појави наћи узрок у свемогућности највише силе — у свемогућности Божијој.

Да би човјек био потпуно савршен и слободан у своме раду, Бог му је дао, уз разум, још и слободну вољу, те разумом може правилно разликовати добро од зла, а слободном вољом, сам одредити свој пристанак на једно — на добро или зло. — Прекорачи ли човјек границе религиозности и узме ли за сиже свога испитивања оно, што није у стању испитати, онда је то највиша импертиненција, од његове стране, а тим више ако продукт тога свога посматрања публикује, као непобитну истину. Таквих људи било је у сва времена,, али је особито у њима ботат наш вијек, јер су се у њему појавиле читаве групе испитивача, који су са својим испитивањима дошли у екстреме, те негирају опстанак највишег бића — Бога и понижују своје човјечанско достојанство.

Од свих тих група и теорија, најсмјешнија је теорија, која је у науци позната под именом „дарвинизам“, а њезине се присташе с' њоме размећу, као са „научном истином.“

Зачеци дарвинизма врло су стари, али дарвинизам као теорија, познат је у науци тек од прије неколико деценије година, када је познати испитивач Дарвин довао ту теорију у систематски ред, те је по њему и прозвана „дарвинизам". Сама пак Дарвинова испитивања у почетку су била позната под именом „селекционске теорије" и Дарвин је пак сам на посљедњој тачци свога испитивања, морао одати почаст Богу, као створитељу посљедње феле, од које су постале друге; али његови ученици, а особито др. Луј Бихнер и др. Е Хекел са својим коментарима на његову теорију, толико су зашли, да је дарвинизам, у данашњем облику, најсавршенији атеизам.

По Дарвиновој теорији: „човјек се развио по истом општем типу, као и остали сисари. Сви зглавци његовог скелета, могу се сравнити са зглавцима мајмуна или каквог слепог миша и пацова. То вреди и за његове мишиће, нерве и крвне судове; мозак се управља по истим законима: свака главнија вијуга или бора у у мозгу човјечијем има свој аналогон орангутана.[1])

То је у кратко цијела теорија дарвинизма о еволуцији човјека, али да би се то доказало, дарвинисте су узели читав анатомски састав човјечијег тијела и успоредили га са саставом животињског тијела, а особито са саставом тијела чимпанзе и орангутана. Једни, као нпр. Хухсле, нашли су потпуну једнакост у конструкцији и мајмуна и човјека, а други опет, као Грациолет нашао је неку малу разлику у саставу мишића. Ради те несугласице дарвинисте су пошле још даље, па су и ембрионе човјека сравњивали са ембрионама других сисара, али на њихову жалост и ту је била разлика, коју признаје и сами Хекел.[2])

Најпосље су се надали, да ће у мозгу наћи тражену једнакост, али ни ту не биће боље среће, јер анатомски састав мозга човјечијег разликује се од састава свих других животиња. Семеринг је констатовао да је мозак човјечији сразмјерно много већи, него ли мозак и једне друге животиње. Молемот, Ајрет и Грациолет, набрајајући анатомске разлике између мозга човјечијег и мозга мајмунског, одлучно изјављују, да ту постоји знатна разлика.[3])

Сравњивање човјека са мајмуном, потекло је од туда, што, по дарвинизму и човјек и мајмун имају једног истог праоца, дакле да обадва потичу од једне феле или од једног индивидуа. Човјек је до данашњег савршенства дошао разним емиграцијама и утисцима на спољашњег свијета, или као што вели Молемот, да је он: „производ од родитеља, дојкиње; од мјеста и времена; од ваздуха и непогоде; од звука и свјетлости; од хране и одела."[4]) Онда, када је човјек започео своје усавршавање, када је изгубио главне особине свога индивидуа и почео се разликовати од других животиња, почео је говорити, а то је био продукт првих почетака разума.

Разум је особина душе, за коју дарвинисте вele, да је и она слична души других животиња. „Душа је човјечија, појачана душа животињска" — вели Бурмајстер, а др. А. Бихнер вели: „душа је човјечијега потенцирана душа животињска." Познати филозоф Демокрит мислио је о души, да она постаје из фиких,

[1]) Библиотека научних истина I. стр. 15.

[2]) Природна Историја стварања, од Е. Хекела, стр. 240.

[3]) К. Кунце: Човек и животиња I. стр. 22.

[4]) Св. Марковић: Реални правац у науци и животу св. V. стр. 85.

округлих атома, који се крећу по цијеломе тијелу, и усљед њихова кретања појављује се живот. Е. Хекел, емпетуозни браниоц дарвинизма, о души вели ово: „Дух и душа — то су само више, комбиноване и промењене моћи исте функције, коју ми у најширем смислу снагом зовемо. Снага је опћа функција цјелокупне материје," те су по томе дарвинисте пале и у груби материјализам.

Ово би била скица дарвинизма или Дарвинова теорија у најкраћим потезима пера, коју његови ученици са поносом зову „научне истине", али колико ту има истине видјећемо, када ту теорију сравнимо са истином.

Човјек је створење Божије, које се одликује од свих других створења и с њима нема ништа заједничко. Он има усправљен стас са погледом усправљеним к небу, да се јасно види, да је његова лоза од озгоре, као што згодно вели Ксенофонт[5]). Ако бацимо поглед на костур најсавршенијег мајмуна и на костур човјечији, одмах се да виђети велика разлика да је и дјеца могу примијетити. Док је костур човјечији, са правилно развијеним костима и зглавцима, те се и са голих кости јасно види савршенство, узвишеност и достојанство човјечије; дотле је мајмунски костур збијен, са неправилно развијеним костима, те се на први поглед види на њему животињска ништавост и простота. Када је костур обучен у тијело, онда се још мање може мислити о каквом сравњењу, јер ту већ постоји и анатомска разлика, као што су признале и саме дарвинисте. Али да у конструкцији постоји и далеко већа сличност, него што су је нашле дарвинисте, опет то не би значило ништа, нити би се могао извести закључак, да човјек и мајмун имају једног заједничког претка, јер није довољно, да све фамилије које потјечу од једне феле, или све феле, које потјечу од једног рода (equus) имају слично тијело, него оне морају имати сличност и у душевним особинама. А која животиња има ишта слично, од душевних особина, са човјеком? Узмимо баш мајмуна и посматрајмо га у менажерији, да ли он зна ишта друго, него имитирати оно, што види од људи и на што га је његов господар са штапом навикао; па и то зна имитирати само најпростије ствари, а о каквом самосталном раду или комбинацији не треба ни мислити. О самосталним производима човјечијег ума не треба ни да говорим, јер су ти производи и комбинације у нашем вијеку толико велики и савршени, да им се и сами људи диве. О томе нам свједоче силни проналасци на пољу електро-механике, па и ти највиши стваралци, да се роде још до неколика вијека, зачудили би се проналасцима, што ће се дотле открити. Дакле, човјек по своме разуму и слободној вољи, постаје све савршенији, тежећи да се што већма приближи своме створитељу — Богу, а животиње остају вјечито на једноме ступњу интелектуалног развитка. Мајмун је и данас онај исти, који је био прије толико хиљада година и није ни за длаку савршенији, јер му није Бог дао разума, него га је створио као и друге животиње, а разум је дао само човјеку.

Лине, творац научне зоологије, рекао је: „Многима се чини, да је разлика између човјека и мајмуна већа, него између дана и ноћи; али када се сравни образовани Европејац са Хотентотом на предгорју Добре Наде, тешко је вјеровати да су они постали оба од истог порекла. Или кад се сравни дворска госпођица са човјеком, који је одрастао у шуми, остав-

[5]) Из грчке древне књижевности I. стр. 46.

љен сам себи, тешко ћете је моћи увјерити, да они спадају у исту фелу“[6]). Науци није стало до тога, што је коме „тешко“ или „лако“ вјеровати, него она иде за истином и њу констатује, без икаква обзира, па јој није стало ни до увјерења дворске госпођице, да она спада у исту фелу са дивљаком, јер је научна аксиома, да су њих обоје људи — створења божија, са разумом и слободном вољом, а што је онај дивљак био изолиран од културног свијета, те није имао прилике, да свој разум усаврши, и што је његово тијело под климатским утисцима добило друкчију боју, томе није наука крива. Наука мора констатовати, да су њих обоје људи, као што су голубови и онај бијели, што се милује са човјеком, и онај зелени дивљак, што бјежи од човјека.

Ма колика разлика била између најнесавршенијег дивљака и најсавршенијег образованог Европејаца, опет је несравњиво већа разлика: између тога дивљака и најсавршенијег мајмуна, јер мајмун ће увијек остати мајмун, а човјек ће се помоћу својих душевних способности усавршити, и постаће као и образовани Европејац. За то имамо непобитни доказ у томе, што је већ толико милиона дивљака цивилизовано и постали културни народи, а мајмуни су остали они исти, осим ако је који ухваћен и доведен у минажерију.

Дарвинизам се постарао да докаже да и животиње имају исте душевне способности, које и човјек, само у мањој мјери развијене. У Пертијевој књизи: „Друштвени живот животиња“ има врло много примјера за ту хипотезу, а Карло Кунис, ослањајући се на ту Пертијеву књигу, доказује да животиње имају осјећање, које доказује са функцијом чула, а утјецаје из спољашњег свијета чула доводе до живаца, а живци достављају мозгу и тако животиња добија појам о самој себи — има „самосвијест.“[7]). Утиске, које осјећају животиње, оне могу да разликују и то разликовање може доћи код њих до „мишљења“, те према тим утисцима они управљају своја дјелања; ако се утисци често успоначљају онда се развије код животиње „сјећање“, које остане за вазда у памети. Када се животиња сјети, у каквој узбуђености, кога свога утиска, онда уз тај утисак може доћи и оно чега ту нема присутна и тако животиња има „машту“. Ово би било да животиње имају својство апперцепције, које после прелази у „appercepirendes Interesse“ на тај начин, што, по дарвинизму, животиња и један исти моменат један предмет посматра, а помоћу маште, други преставља, који је прије видјела. Када се у души, на један пут нађу двије неједнаке преставе, онда се оне морају сравнити, а сравњење води до осуде, а осуда се не може изрећи без „разума“ и на тај начин дарвинизам је извео закључак: да животиње могу „успоређивати,“ „пресуђивати“ и „закључивати“ и по томе оне имају „разум“[8]). На тај начин дарвинизам мисли да је потпуно доказао своје мњење о једнакости између душевних својстава човјека и животиње, па закључује: „ма колика да је разлика по духу између човјека и виших животиња, неоспорно је, да је то само разлика по степену, а не у фели.“

Али то неће бити тако. Примјери, које нам Пертије наводи само су изнимке, те се по њима не може извести правилан логички закључак, а тим прије, што је

[6]) Dr. L. Büchner: Sechs Vorlesungen über Darwinische Theorie, стр. 175—6.

[7]) К. Кунис: „Човек и животиња“ I. стр. 5.

[8]) Ibidem, стр. 8.

фактум, да је Бог сам, створивши животиње, потчинио их човјеку,[*]) те већ човјек по тој надмоћности у стању је присилити их на послушност и неке навике. Каза би била истинита теорија дарвинизма, те би животиње имале оне душевне особине, које код њих налази К. Куние, други би био поредак у свијету, а не овакі какав је данас. Када би животиње имале „разум“ и друга душевна својства, која има човјек, да ли се не би и оне у „борби за опстанак“ послужиле тим својствима. — Човјек по својој особини „расуђивања“ и „самосвијести“ спрема се за своју будућност, приправљајући нужне ствари за своју егзистенцију. Да ли и животиња са тим особинама не би купила себи крму и градила станове за зиму? Разум би јој казао, да измишља себи оруђа за обрану и нападај, или разне справе и машине за лакши живот, али о свему томе нема ништа, јер животиња нема „разума“, нема моћи расуђивања, мишљења, а нема ни маште. Она има једини Богом дани природни нагон или инстикт, који се код ње не може уништити ни усавршити. Све се животиње по томе нагону управљају и он је подпуно довољан за њихов опстанак. Већина животиња не води никакве бриге за свој опстанак у дане зиме и студени, јер немају инстикта за то, пошто се човјек не брине, као: пољски мишеви, пацови и др. прикупљавају храну за зимницу, јер инстиктивно знају да ће им требати.

*) Бятја, гл. 7. ск. 26. и 29.

(Наставиће се).

Одговори римокатоличком „Балкану“.

У V. свесци нашега листа рекли смо кратко о горњем листу, који је узео себи за важну задаћу, да нас православне сједини са римским Папом; а сад ево доносимо одговоре органа двију српско-православних црквах, и то: „Српског Сиона“ и „Гласника“ Православне Далматинско-Историјске Епархије.

„Српски Сион“ под насловом: *„Балкан, Његово јединство и Слога“* пише ово:

У Загребу је опомад изашла из штампе прва свеска пре два месеца најновијег „Балкана“. Штампана је латиницом, а засебно и ћирилицом. Издао ју је „уз судјеловање многих пријатеља сједињења црквах“, *Др. Александер пл. Брешћенски.* Остале свеске излазиће тако исто латиницом и ћирилицом „на становито вријеме“; сигурно, кад издаваоци пронађу за потребно. Новчани услови томе сметати неће никад. За то нам јамче средства, којима може располагати „опуповлашћени апостолски комисар“, који је именован по папи Лаву XIII. у особи надбискупа врхбосанског, пресветлог госп. *Јосифа Штадлера*, који је такођер међу надавоцима „Балкана“, управо покретач, покровитељ и инспиратор његов.

Садржај прве свеске „Балкана“ овај је: 1. задаћа „Балкана“ од Др. Брешћенског; 2. Јосиф, надбискуп врхбосански и апостолски комисар, Србима: браћи од нас растављеној братски поздрав: 3. Источни обреди и света столица, од Лектора, 4. Лав папа XIII. и Антим патријарх цариградски од Др. Бонавентура; 5. Путна цртица (Јединство старих Литургија) од — ?; 6. Устројство цркве Исусове за прва два вијека, од Др. Бонавентура; 7. Преглед источне цркве у Аустроугарској монархији, од — ?; 8. Црквени обреди и кршћански обичаји, од Матеја Пајића; 9. Аутономија српско-православне цркве у Хрватској и Угарској.

Као што видимо, све лепи и невини наслови; па и примамљиви за православне, а особито православне Србе, којима је „Балкан“ непосредно баш и намењен.

Биће, можда, прилике да упознамо наше читаоцима са подекојим деловима тога „комисарског“ „Балкана“, са њиховом „стварном, објективном“, истинском вредности, односно тен-

денцијом. Овом приликом бацићемо општи један поглед на појаву тога „Балкана“, на његов задатак и смер, у колико су ови изражени и пратијени у првом и другом делу прве му свеске.

Изласку те свеске претходили су наговештаји, да ће се покренути лист „Balkan“, који да „разгријева својом љубављу цео хрватски епископат“, а који да ће имати, „да уравна пут приближењу источне цркве западној и да отклони све сметње које прије те приближење“.

Све то није нас изненадило. Знали смо пре тога, да је надбискуп врхбосански, пресветли госп. Штадлер именован од папе Лава XIII. „апостолским комисаром“, а то ће рећи, да му је предана у руководство пропаганда римска за унију, односно за римски папизам међу јужним православним Славенима, нарочито Србима. Знали смо, да је данашњем папи римском Лаву XIII. једна од најслађих заносних мисли мисао сједињења источних цркава са „римском столицом“, и да он „*озбиљно* мисли о том, да што пре сједини све крштене у једној правој и католичкој цркви Исусовој“, те да ће и његов „комисар“ имати поверење папино да оправда што јачом и живљом акцијом на остварењу папиних слатких жеља и миљених снова о томе сједињењу.

Знали смо, да је папа Лав XIII. у 7. (19.) марта о. г. изданом писму motu proprio, које се по властитој његовој изјави има сматрати као додатак његове конституције Orientalium, изразио жељу своју, „да се што више рашири католичка штампа, па с тога саветовао, да се устроје за то одговарајуће новине и периодични часописи а он сам да ће пружати преко својих делегата припомоћи, како би се његове наредбе могле у дело провести“. Знали смо ми пресветлог госп. надбискупа Штадлера и пре његова „комисарства“, још од оног „*Отвореног писма*“, што га је г. надбискуп 1883. потписао са мостарским бискупом Пашкалом, а на које није смео одговорити бивши митрополит Сава Косановић.*)

Знали смо, да Рим не мирује, а да су му разна и многа средства на располагању. Ето, зато се нисмо изненадили појави ни „Balkana“, па ни „Балкана“. Познавасмо и нашу браћу Хрвате, па нас није изненадило ни то, да тај орган „апостолског комисарства“ сави гнездо баш у сред Загреба.

*) Не „није смео“, већ пралике нијесу допуштале. Уредн. „Ист.“

Појава „Balkana“ и „Балкана“ је диктат римске пропаганде. Оно је ново оруђе старе борбе; ново средство старих смерова. Рим проговара стару реч на нов начин; пева стару песму новом мелодијом.

Да све то нисмо знали и да не знамо и не познајемо ово старо, могли би доћи у искушење да се ипак изненадимо, овоме, што је у том старом — ново. Начину, наиме, којим се стара жеља и досадања увек pia disederia ипак труде постићи. Могло би нас изненадити у „Балкану“ оно тепање и пренемагање, она бојажљивост и несигурност, оно притајивање и околишење, оно уступчавање у исказивању и изнашању правих мисли и жеља, којима стоје верно и у служби и пресветли г. надбискуп Штадлер и његова десна рука г. Др. Брешћенски, и рад којих је управо и покренут „Balkan“ и „Балкан“.

Досад смо свикли да нас Ватикан и његови делегати, па и сви папски нијонири, делегирају са шизматицима, јеретицима, заблуделима, кривоверцима и т. д., а своје захтеве према нама и позиве на сједињење с римском столицом и на поклоњење римској папи, да постављају и исказују отворено, безазорно и одлучно, без икаке штедње. У „Балкану“ је тактика измењена нова је. Тако нова и јединствена, да се нити из чланка Др. Брешћенског, „Задаћа Балкана“, не види у чему је та задаћа, нити се из посланице г. надбискупа „комисара“ сазнаје шта он опет хоће.

Нити је ту реч о нама као јеретицима, шизматицима и заблуделима, нити је ту спомена о римској цркви као „јединој спасавајућој“, „јединој непогрешивој навештељици Исусова наука“, нити је ту речи о томе „да ономе није Бог отац коме римска црква није мати“; нити је ту говора о папи као „намеснику божјем на земљи“. Не позивају се ту православни Срби да се поклоне папи, да се униЈате. Не. Говори се ту само о пророчанству Господа нашег Исуса Христа о једном стаду и једном пастиру, а без да се каже да би „овчарница“, имала бити у Риму, а пастир папа. Прижељкује се ту о томе, како треба сви да будемо „једно“, а не казује се шта да будемо. Тепа су ту и појетизује о „јединству цркве“, о „јединству св. вјере, о заједници вјере и љубави“, ал' се прећуткује и затајива мисао и реч о томе, како да се дође

до тога јединства и те заједнице, и у чему би она била. Вели се ту, „да се ваља дати на истраживање свих оних точака, што нас могу зближити, сјединити и свакој опорби крај учинити“, ал' се не каже, да ваља истражити и све оне „точке“, односно питања и разлике, које су нас разделиле. Уверава нас сада г. „комисар“, „да се јединство св. вјере скроз подудара с разликошћу *законитих* обреда“, но не вели ни данас, који су обреди законити, а који незаконити, нити спомиње де се јединство св. вере хришћанске скроз не подудара са разликошћу догматичних учења и са разликошћу учење о светим тајнама. Нуди нам да задржимо обичаје, обреде, језик, напосе нетакнуту литургију, али не казује *чега се имамо одрећи и шта све примити.* Што је главно прећутано је; споредне ствари у шаренилу су истакнуте.

Гомила лепих и китњастих речи, којима питомци Ватикана, а особито „комисар“ до раскошности располажу, а без да што год казују, што би требали знати, а не знамо, с једне, а с друге стране оно језујитско и фармазонско притајивање смера и тежње, главне мисли, правог задатка и једине жеље двојице „пријатеља сједињења цркава“, не дадоше нам ни за часак да се отргнемо осведочењу, да имамо посла са новим ђетићима старе језујитске римске школе, — нове длаке старе ћуди, — који се „комисарски“ устремљују у мирно хришћанско стадо јеванђелског и апостолског васијонског и прастарог св. Православља.

Осведочењу томе допринело је и наше познавање пресветлог г. надбискупа Штадлера и задатка, којем има служити „апостолски комисар“. Но за часак се отргосмо томе познавању и узесмо наум и пред очи само оно, што је написано у чланку г. Др. Брешћенског и у „посланици“ г. „комисара надбискупа Штадлера. Прочитасмо све то, једаред, дваред, па и трећи пут. И на могосмо се отети питању: „па шта ти људи хоће? Ко ће их разумети“? Тако је замотана реч г. Брешћенског, испреплетена и завијена „посланица“ г. надбискупа „комисара“. Е, тако је та нова тактика њихова!

Да г. Брешћенски није укријумчарио у своје редке и реч о „поглавици“ пастира и научитеља, о „усредоточеном устројству цркве у насљеднику св. Петра“ као и г. надбискуп о „мајци и научитељици свих“, — и реч првога и „посланица“ другога изгледала би бар тако наивна, тако љупка, тако безазлена, нека појетичка екскурзија, којој циља ни сами автори не знају, као и многи песник на распасаном пегазу што не зна чему и зашто пева. Укријумчарене горње речи осигурале су г. г. авторе бар од тога, да им ни наивност неће импутовати искреност. Оне их издају, и одмах се види с ким имамо посла. Издао их је и „Glasnik“ ђаковачки. У 10 броју своме препоручује он топло „Balkan“ овим речима: „On podpuno odgovara našim potrebama, pak ako je njegova pojava formom i sadržinom nova, *to je sama misao i želja u njemu izražena stara.*“ Па, тек их потпуно демаскује насловна слика на корицама „Балкана“. На отвореном Јеванђељу, над речима: св. еvангеліе и sv. Evangjelje, рукују се римски папа и унијатски бискуп (с брадом и брковима).

Што је прећутано и притајено у речи г. Брешћенског и г. надбискупа, добило је потпуног свог израза у тој слици. Он врло јасно и сасвим искрено казује шта хоће „Balkan“ и „Балкан“; ради чега је покренут и шта се смера њиме постићи. *Унија.*

Дакле и опет *унија!* То је зар сва мудрост? То је зар јединство и братска слога, којој се намењује „Balkan“ и „Балкан“? *Унијом* се зар извршује пророчанство Господа нашег Исуса Христа? *Унијом* се зар достизавају хришћански идејали? У *унији* зар јединство св. вере и Христове љубави? Не! *Унија* је трговина и проста шпекулација са Христовом црквом и њезиним учењем. *Унија* је трампа са хришћаским догматима. *Унија* је игноровање хришћанских истина, исмевање истинитог задатка Христове апостолске цркве. *Унија* је грешно дело руку људских. Њу је измислио Рим, да послужи папизму, па ма под цену самога хришћанства.

Ми смо и г. 1894., у 33. и 34. бр. овога листа казали своје кишљење о јединству какво нам „у најлепшој златној чаши“ нуди и данас „Balkan“ и „Балкан“. Казали смо на посланицу папе Лава XIII., Praeclarae gratulationis, коју је те године папа издао поводом свога педесетогодишњег епископског јубилеја. Ни једне речи не можемо ни данас изменити. Одговарати и „Балкану“ на његова пренемагања о томе јединству, држимо, да је без сврхе.

У господе око „Балкана“ нема хришћанског и јеванђелског погледа на јединство Хри-

скове Цркве. Њима је пред очима римска столица, а не Христова Црква, римски папа, а не Христос. Нема у њиховом срцу хришћанске љубави и искрености, него су занети страшћу службе своје папизму, а испуњени језуитизмом пренемагања и обмањивања у служби тој. С *таком* „браћом“ преговарања нема.

У Јордан најпре, па се оперите од заблуда и грехова учињених против Христове једне свете, саборне и апостолске Цркве. Пред Голготу, па покајте све грехове своје, које починисте хришћанству и Христовој невести. *У* Марчу, Дишник, Јасовац, па се исплачите над жртвама вашег нехришћанства, вашег необратства. И онда тек пријђите к нама: окупани, покајани и исплакани. Ми ћемо вас дочекати оном искреном радошћу, којом је дочекао отац сина, о коме прича св. евангелист Лука.

И онда тек можемо преговарати и говорити *с вама* о јединству и братској слози. Све што-год се у том погледу пре тога учини, биће звоно без клатна. Можемо писати томове, полемисовати до миле нам воље; можемо вас обавештавати, доказивати вам. Можемо сву артију овога света потрошити и мастило засушити око непрестаног понављања свега што је до сад о заблудама папизма казано и написано, и што ће се још у новој форми, са старим и са новим разлозима имати и моћи казати. Но све би то било узалуд. Ваш је ум окован, срце заробљено, а душа под закуп узета. Ви не смете мислити својим умом, осећати својим срцем, живити својом душом. Ви нисте што би имали бити, него што папа које да сте. Ми с вама не можемо ни преговарати, јер *вас* и нема, ви и не постојите као *ви*. Место вас мисли, говори, жели и одлучује папа и папизам. А тај се не покорава разлогу, доказу, разуму и истини. Јер за папизам друге истине нема од самога папе; других разлога и доказа не може бити од папине воље и заповеди; разума нико више не сме ни имати до једини папа. Ил' ми се поклони ил' ми се уклони, — то је прави захтев папизма. И за то с господом око „Балкана“ водити дишпут или преговоре било би сувишно, ако не већ и смешно.

Ми се никад не поклонисмо, а многи се из папизма уклонише. Процес тога уклоњања, т. ј. напуштања папизма, траје непрестано, но ми не сумњамо у његов свршетак. Пророчанство Господа нашег Исуса Христа ће се испунити. Време му не знамо. Оно је у Бога и у Његовом промислу. Али вера је у нас, да ће се испунити у науци Христове Цркве, која је до сад у целости, у светињи, у чистоти, неоскрвњена и неприкосновена сачувана у једној светој, саборној и апостолској Му Цркви православној. *С моме* је Христос, јер у њој је наука Његова, Његових апостола, и свију оних, који су овлаштени били, да у име Христове Цркве уче. А где је Христос ту је истина, где истина ту је и победа. Будућност је православне Цркве, будућност је св. Православља!

Господи око „Ваїкапа“ и „Балкана“ просто стоји, да и даље рђе свој посао и кулуче у небратској и неславенској служби старом своме господару. Имају с киме, а имају и с чиме. Богата је ризница римске пропаганде, а њихово срце без љубави за нас, Ми смо томе свикли. Дл' ће доћи дан — кад било — кад ће се Хришћански свет цео, а Словенство нарочито, каменом презира бацати на ропско то њихово кулучење. Доћи ће време, кад ће га се стидити и потомци данашњих папских кулучара.

Било би сувишно, да наше свештенство упозоравамо на појаву „Балкана“ и његове смерове. Оно зна своју дужност. Послушаће своју савест и своју љубав. Оно има бити будно на сваком крају своје цркве и народа у свако доба.

Јер „Балкан“ није весник хришћанске љубави, и братске слоге, него сејач раздора и немира, кога нашој отаџбини данас најмање треба.

„Балкан“ замеће кавгу верско-политичку, и зато ће српски народ са својим свештенством где год га је, и овде и на Балкану, знати њему одшалити шалу и спремати подушје, као што је и до сад многима покушајима „вукова у јагњећој кожи“. —

—р—

Далматински „Гласник“ под насловом *Балкан* одговара овако:

У Загребу, где је прошле године 3. (15.) окт., приликом доласка и боравка Његовог Величанства, паклена мрежа „браће“ наше са нечисти мазала храм свете Христове цркве и православне свештенике излагала нападајима, порузи и подсмеху фанатизоване свјетине, иашла је прије неколико дана прва свеска часописа

— „Balkan“. Штампана је засебно и ћирилицом. Издао ју је др. Александар Брешћенски, университетски професор, „уз судјеловање многих пријатеља сједињења цркава“.

„Балкан“ хоће да својом садржином*) увјери православне јужне Славене, а особито нас Србе, „било да станујемо у Србији и у Црној Гори, било да станујемо по Угарској, Хрватској, Славонији, Далмацији, Босни и Херцеговини, и по другим крајевима“, како треба да оставимо своју свету православну вјеру, а примимо римо-католичку, разумије се, у облику *уније*.

Нема ту по сриједи никакве политике. Папин повјереник, врхбосански надбискуп *Јосиф Штадлер*, главни покретач „Балкана“, који је себи ставио у дужност, да у дјело приведе завјетну мисао папе Лава XIII. о сједињењу источних цркава с римском столицом, изријечно каже у својој посланици, намијењеној браћи Србима православне вјере: „Ја свечано изјављујем, да моје звање није политичко, и да браћа наша од нас одијељена, били Руси или Срби или шта друго, кад би се с нама здружила у вјери, не би од своје народности изгубили ништа, него би остали што су и били, Срби и Руси, паче то би још више било, јер не би смјели више вјеру истовјетовати с народношћу . . .“ Затијем додаје: „Дао Господин Исус, у чијој су руци сва људска срца, да они, који лажне тврдње шире (т. ј. да је његово звање у овом послу политичко), онако љубе нас, као што прави католици и ја с њима *љубимо* сву од нас одијељену браћу Славене“.

Како било, еле из превелике љубави а не из политике пресвијетлог госп. сарајевског надбискупа Штадлера поникао је „Балкан“ у хрватском Загребу, да ради на сједињењу цркава међу јужним Славенима.

Да, и ми желимо да се цркве сједине, да сви хришћани и хришћанска друштва буду једно. Са̂м Христос молио се Оцу небескоме за вјерне: Оче свети! сачувај их у име своје, оне које си ми дао, да буду једно као и ми. И св. црква свагда се моли о мирѣ всего міра, благостоѧніи свѧтыхъ Божіихъ церквеи и о соединеніи всѣхъ. То јединство била би највећа срећа за човјека и за цијело хришћанство. Колико је саблазни, непријатељства и проливања крви било међу људима и народима ради разлике у вјери! Колико несреће у породицама! Колико би напротив било добра, радости, красоте у човјечјем животу, кад би хришћани живјели у јединству вјере и љубави, као дјеца једног Оца небескога, као браћа у Христу. „Се что добро или что красно, каже Псалмопјевац, но еже жити братіи вкꙋпѣ“. Све то ми добро знамо, као што знамо и то, да је јединство хришћанских црква могуће, јер га је са̂м Христос предсказао: И биће једно стадо и један Пастир.

Али покрај свега тога ми опет не вјерујемо, да ће се жељено јединство међу нама православним и римо-католицима икад моћи извести по плану и програму, какав заступа загребачки „Балкан“, и ако је „његова појава формом и садржином нова“, ма и могли написати под сваки чланак његов: Умно! преумно!, кад је „*сама мисао и жеља у њему изражена стара*“, кад нас т. ј. дијеле погледи што се тиче начина сједињења.

Какав пут води потпуном и коначном јединству хришћана̂?

У одговор на ово питање морамо да поновимо оно што је досад неброј пута с наше стране било казано и написано, наиме: Само тај и такав (пут), да хришћани разних цркава и хришћанских друштава обрате се к једној, саборној, апостолској цркви, и у свему се с њоме споразуме. А како је највјернија нашљедница и преставница те цркве црква православна источна, то хришћани цркава и друштва неправославних и морају да се с њоме сједине, јер ће у њој наћи једну, истиниту, васељенску цркву.

Но друкчије мисле комисари римске столице. Из синодалне посланице Његове Светости патријарха цариградског Антима, коју и „Балкан“ доноси, они неће ништа да науче. Црква православна не иште сама власти над свим свијетом, нити она признаје једном самом права на таку власт. Јединство које она предлаже у име једине Главе и непогрјешивог Пастира цркве,

*) Ова прва свеска садржи: 1. Задаћа „Балкана“, од др. Брешћенског; 2. Јосиф, надбискуп врхбосански и апостолски комисар, Србима: браћи од нас вјером растављеној, братски поздрав!; 3. Источни обреди и света столица, од Лектора; 4. Лео Папа XIII. и Антим патријарх цариградски, од др. Бонавентуре; 5. Путна цртица (Јединство старих литургија); 6. Устројство цркве Исусове за прва два вијека, од др. Бонавентуре; 7. Пријеглед источне цркве у Аустро-угарској монархији; 8. Црквени обреди и кршћански обичаји, од Матије Пајића, и 9. Аутономија српско-православне цркве у Хрватској и Угарској. Стр. 163. — Насловна слика на корицама „Балкана“ преставља римског папу, који се рукује на отвореном јеванђељу са једним епископом с брковима и с брадом.

Господа Исуса Христа, није односај подчињености и господства, него така веза *братства*, у којој би цркве хришћанске разних страна и народа при јединству вјере *саме управљале и уређивале своје послове, биле независне, слободне и равне*, а само једна другој *љубављу* помагале, т. ј. савјетима, опоменама, жртвама и сл., а не једна другој господариле. У напредним пак случајевима, кад би потреба захтјевала да се чује глас опће власти црквене за све хришћанство, одлучио би васељенски сабор, на ком би свака црква имала свог преставника, и где над сабором не би стајала никаква власт, осим невидљиве власти Духа Божјег, који говори устима сабора. Међутијем јединство, какво нама православнима по поруци из Рима предлажу његови комисари, не значи јединство у име Исуса Христа и Његове једине, саборне, апостолске цркве, него у име папе и његове римске цркве; другим ријечима јединство или *унија* римо-католичка тражи од нас православних хришћана, да признамо старјешинство и власт римске столице над свом васељенском црквом, и уједно да примимо све римско учење или исповиједање вјере. Притом пријатељи *уније* обично говоре, да неће онима, који ју приме наметати својих римских обреда и обичаја, него да ће им дозволити да држе своје старе обреде и обичаје, шта више да ће их једнако уважавати и поштовати као и римске. Ето како тумаче они своју *унију*. То је дакле та „стара мисао и жеља", коју и „Балкан" заступа „новом формом". Па ко ће да вјерује *љубави* његових покретача? Ко да назове посао њихов *озбиљним*?!

Него, да без потребе не дужимо, — послије тога што ми знамо о нашој православној цркви, о цркви римо-католичкој, о истинитом јединству цркава као и о томе, шта је *унија*, ми можемо укратко а отворено поручити сада и свагда господи око „Балкана", да нам њихова *унија*:

1. *није потребна*. На што би нам она, кад и без ње ми исповиједамо истиниту вјеру, св. православље? Зашто се подчињавати римској столици и цркви, кад ми стојимо у синовљој послушности спрам матере наше, једне, саборне, апостолске цркве, и у њој налазимо све што нам треба ради спасења у Господу нашем Исусу Христу, који је једини Глава те цркве? Шта нам још може дати *унија*, кад је она:

2. *сама по себи незаконита, неправилна*. Кад знамо да је папино старјешинство у цркви дјело, које се противи јеванђелској истини и учењу седам васељенских сабора, да се надаље противјеванђелске све новотарије, које су унесене у римо-католичко исповиједање вјере, и да њих није исповиједала црква седам васељенских сабора, тад је незаконита и *унија*, која захтијева од православних да све те новотарије приме. А та незаконитост и неправилност не може да се збрише тиме, што се за *унију* обећава чување старих православних обреда. Сваки паметни хришћанин мора да зна, да обред има своју цијену, спасу по вјери која га одушевљава, да је вјера претежнија од обреда, да ко се одрече већега, тај лакше може да се одрече и од мањега, на што и рачунају, по свједочанству историје, проповједници *уније*. А кад је све то тако, — залуд ћете полемисати да нас увјерите да није, — тад *унија*

3. *није јединство братско*, макар колико се пренемагали да нам докажете противно. *Унија* ваша није плод духа хришћанскога, него духа властољубља. Творци њени, најлукавији људи овог свијета, нигда нијесу хтјели хришћански признати пред православнима, као пред браћом, своје кривице, него су свагда радили да их хитрином, пријеваром, огњем и мачем, једном ријечју насиљем сваке врсте место љубави братске, отргну од њихове свете вјере и приморају да приме њихове погрјешке. Не не, *унија* није створена ради братства, као што се и не подржава ради братства, него ради раздора и несложе. Она нама није донијела никаква добра. Ради ње били су спромашни наши храмови, биједни и јадни били смо и ми сами. Сами спомен *уније* буди у нама најжалоснија чуства . . .

Мањите се дакле, господо, смијешна посла. Вашим „Балканом" само ћете позлеђивати ране измученим синовима светог православља на балканском тропољу, но за чим сте прегли не ћете постићи; јер је прошло оно доба, кад су људе ради вјере, због *уније*, у тавнице бацали и на вјешала стављали.

Проповијед на велики петак.

Во имѧ Отца и Сына и свѧтагѡ Дꙋха.

Благочестиви хришћани!

У вријеме оно, када се човјек од Бога отпади, кад се изгуби и продаде душу своју за земаљска блага, па с' у њима поче ваљати и у свакоме се безаконију гушити — у то вријеме, благ. хришћани, сажали се Господ Бог, и кад дође кончина љета, посла Сина Својег Јединородног, да сиђе и избави грешни род људски од вјековите пропасти, у коју загазио бијаше. И сиђе Син Божји с неба на земљу, и кад пође по њој, да објави народима вољу божју, тада се растворише над Њиме небеса и глас самога Бога Саваота чу се, гдје поручује људима: Ово је Син мој љубазни; Њега послушајте! И с том божјом препоруком пође, љубезни моји, Исус Христос са својијех дванаест апостола по свијету, да свијетлом науком Својом рашћера вјечиту таму са очију људских, а божанственим дјелима Својим, да раскује тешке ланце са заробљене душе човјечје; па да тако просвјећена и ослобођена човјека изведе на стазу, што но води спећи на овоме, а вјечној слави на ономе, свијету. — Па, да ли Га, браћо моја, да ли Га људи као Сина Божјег дочекаше и ту Његову науку по заповјести божјој послушаше? Нит' Га дочекаше, нит' Га послушаше, но Га кроз све дане Његовог земног живота злобом својом и пакости прогонише, мржњом својом и оговарањем злостављаше, а на сами данашњи дан, ево их у бјеснилу своме, ђе Га везана воде на судиште па да Њему, који ће судити свјема и живим и мртвим, да њему грешни људи суде и да Га ни крива, ни дужна осуде. О невјерни роде људски, како ти је памет од педљи ужа, како ти је злоћа од мора шира! . . .

— Доведосте ми Овог Човјека, виче Пилат народу и главарима његовијем, доведосте Га, и ја Га ето пред вама испитах и не нађох на Њему ни једне једине кривице, што ви на Њег' говорите; а тако исто ни Ирод сами, јер сам Га и њему слао, па ни он не нађе на Њему ништа, што би саслуживало каквог осуђења. А у вас је, народа, обичај, да вам на данашњи празник пушћам по једнога од сужања, па ето кога хоћете, изабирајте: Вараву или Исуса, прозванога Христа!" Али заведени народ повика сав иза гласа:

— „Вараву нам пусти, а Овога узми и распни, распни!" Но Пилат знајући да су Га Јудеји из зависти предали, узе воду, те уми руке пред народом говорећи:

— „Узмите Га ви и распните. Ја нијесам крив у крви овога праведника, ви ћете виђети!"

— „Крв Његова на нас и на ђецу нашу!" повикаше у глас и великом грајом поискаше да се разапне. И надвлада вика њихова и главара свештеничкијех и Пилат, само да им се не замјери, истину згази, правду осуди и као што они тражише — пресуди.

И ето тако благ. хришћани на сами данашњи дан осудише грешни људи и Сина Божјег, осудише Га за то, што се је као нико до Њега понизио, престо небесни са земљом замјенио, нас ради наше тијело попримио и свима се бједама и невољама земаљским изложио да само спасе и на пут прави изведе заблуђеле људе, који му ето данас за то све смртном осудом враћају, и за ману — жуч, а за воду сирће спремају.

И Пилат им пусти Вараву, а Исуса предаде, да се разапне. И они одведоше и свезаше Онога, Који је човјека од Божје клетве развезао; испљуваше и изубијаше Онога, Који их је сасворио; навукоше постидну аљину Ономе, Који небо облацима облачи а земљу цвјеткама заодјева; овјенчаше Га трновијем вјенцем, да као цара исмију Оног, Који је у истину цар свијех на земљи царева и на небу свију анђела; и тако понижена приковаше на крст, и на њем' утврдише Онога, Који је земљу створио и на морскијем је водама утврдио. И хулише на Њ' за дуго и за много и смијаше Му се подвикујући:

— „Ако си цар јудејски, сиђи с крста и помози сам себи!" Али Он се за њих само мољаше Богу ријечима:

— „Оче, опрости им, јер не знају шта раде!"

С Спаситељу мој, како Ти је божанствено казивање, како ли Ти је торжаствено доказивање!

И то све бијеше у трећем часу тога дана, а у девети кад би, онда „под теретом туђијех гријехова у самртнијем мукама од апостола својих

остављен, од мајке ожалљен, од свијета прогоњен, понижен, мучен, немијан и разапет“ погледа у небо и повикну иза гласа:

— „Боже мој, Боже мој, зашто си ме оставио!?“ — И опет повикну и тешко уздахну и смртно уздахну . . .

О велика дубина премудрости и промисла божјег, ко да те измјери, и путе Твоје, ко да пронађе!? О тајно страшна, тајно свију тајни, чијем да те докучимо?! О небесна, неисказана, о неизмјерна љубави и снисхођености Христова, како да те примимо, чијем да те вратимо!? „Нек умукне свака плот човјечја, и нек стане са страхом и трепетом и ништа земно у себи нек не помисли: царь бо царствующихъ, и господь господствующихъ, приходитъ закалатися и датися къ снѣдь вѣрнымъ!“ —

И да се сва пророчанства на Њему испуне, узе један од војника и потеже копљем у само од љубави саме саздано срце, и они час потекоше из њег свети млавеви божанствене крви, те они час, све гријехе, што су их наши стари оци и праоци починили — сапраше, и душу човјечју за све вјеке од њих опраше; а Господин Бог тог истоветног часа клетву вјечну с људи диже и власт Адову сруши и врата се рајска иза толико хиљада година отворише сваком на свијету, ко закон Христов прими и по њему се за живота свога владао буде. И то се све збн онога дана, онога часа, када Спаситељ наш испусти Своју божанствену душу: али људи у грешности својој ништа од тог не опазише, но само што угледаше: како се жарко сунце оног истог часа ухвати и мјесец јасни у крв претвори, како се велика тама по свој земљи разастрије и тјелеса многијех праведника из отворенијех гробова да поустају̀аше; и све то кад виђеше, поплашише се врло и много се у прса бише говорећи:

— „Заиста је био Син Божји!“

Ето благ. хришћани, ово ви је укратко испричана вијест данашњијех мука Христовијех, и пошљедњијех часова из његова живота на земљи, часова, који су Небо са Земљом сједињили, нас грешне с Богом измирили и просто све оно испунили, што су пијекови зидали, све оно исправили, што су пијекови гријешили.

Па сјећајмо се, љубезни моји и драги, сјећајмо се тијех по нас најзнатнијех часова и мука Христовијех и љубави се Његове сјећајмо, која нема дна наспрам нас грешних људи, која га је с неба на земљу и свела, уз Њег и при крсним мукама остала, па се с Њиме и на пријесто небески узнијела. Ње се, благ. хришћани, сјећајмо вазда, и у животу своме настојмо, да му љубав за ту свету љубав повратимо и колико нам је могућно, да му се за драгоцјену крв одужимо. А одужићемо Му се, драги моји, тек онда, кад будемо Његове свете заповјести испуњавали, од којијех су — слушајте — ове двије најпрече и најглавније: 1. Љуби Бога свом душом, свом помисли и свим срцем својим и 2. њој подобна: Љуби ближњега свога као самога себе. У ове двије заповјести сви су закони и сви пророци о њима висе. Па кад ми Бога са свега срца, а ближњега свога као и саме себе љубили будемо, тада ћемо равном мјером љубити и Сина Божјег, јер Он за Бога рече: Ја и Отац једно смо! А за ближње наше вели: Што год који ближњем своме чини, то нек знате, мени чини!

Ето тијем путем само одужићемо се Христу, тијем начином само постаћемо синови његови, и као таки престаћемо више и гријешити, престаћемо грјесима Оца Небеског вријеђати и Спасителя свога распињати, јер заиста, заиста зам кажем: Сви тешки, сви мали и велики, сви знани и незнани наши грјеси, јесу неправедно мучење и распињање Христово, јесу хуле и љуте ране од трновог на свету главу Његову положеног вијенца. Па с тога, драга браћо, знајући, да нас је сваки у животу своме безаконим поступцима својим сплео неки мањи, неки виши трнов вијенац на глави Христовој, то вас, као пастир душа ваших, данас, на дан општега кајања, молим и позивам, да сваки свој вијенац са главе Хр. скидамо, за Њ се покајемо, и Спаситељу, који је невидимо овдје међу нама да се завјештамо, како одселе нећемо старе грјехе грјешити и њима Бога вријеђати и Оног њима мучити, Који нас је од вјечних мука ослободио, својом смрћу од вјечне смрти искупио; но да, ћемо одсада његове св. заповјести испуњавати и животом својим доказати, да смо његови пошљедоваоци не по имену само, но и по дјелу и раду своме. А за потврду тога завјета с љубави и са страхом приступајте, благ. Хр. овом изображењу Христовом и цјеливајте га са ријечима наше матере цркве: **Глава долготерпѣнію твоимъ Господи!! Амин!** **З. П.**

Пречасном господину Крнети на његову расправу „Зашто пропада религија и морал у нашем народу.“

Ти кто еси сѹдѧи чѹждемѹ рабѹ: своемѹ Господеви стоитъ или падаетъ, станетъ же: силенъ бо естъ Богъ поставити егѡ. (Римљ. 14 4.)

Православна црква заиста је либерална и снисходљива и то у толикој мјери, да је ушљед те своје снисходљивости — дајући све скоро — и подјелила своју силу и моралну снагу, тако, да већ изгледа свештеник и црква (барем код нас) наша, само као нека играчка (Боже прости) или само као неки обичај и ништа више. „Што свежете на земљи биће свезано и на небесима и што разријешите на земљи биће разријешено и на небесима“ — рекао је Христос Спаситељ својим ученицима, — али са овом влашћу од самог Христа примљеном ми се слабо или никако не користимо већ пуштамо што но ријеч: „Нека тече крива Дрина, како ј' текла од старина.“ Не знам, шта је узрок ове жалосне појаве у нашој цркви, али мислим да се нећу преварити, ако речем: да смо ми свештеници мали, а особито велики сами свему томе криви! Браћа у Христу нека се ни најмање не љуте на ову моју ријеч, јер знам да ће сваки од њих лахко увидјети да је то заиста тако. Наше муке и наше незгоде ваљда су узрок ове жалосне појаве у нашој цркви јер сам увјерен, да нијесмо баш ми она секта људи, који су најгори и покваренији, и ако је баш скоро један наш у Христу брат изишао у „Српству“ са високонаучном расправом „зашто пропада код нас религија и морал“ и по законима своје логике дошао до закључка — да баци сву сву кривицу за ово, на грбачу сиромашног нашег, и онако у сваком погледу потиштенога свештенства.

Није се наш брат осврнуо ни најмање на узроке овијех појава, — нити је дубље мало својијем високоученијем умом завирио у суштину ствари, — због чега је ово стање наступило — него је имао доброту изнијети саму спољашну слику нашијех јада и невоља, нашијех мана и гријехова, иступљена и свакојакијех порока, и то баш огледало пружио у руке нашијем *многобројнијем пријатељима* (хвала Богу?) да нас још боље штују и љубе!?

Ја бих г. Крнети (војводи?) био врло благодаран, кад би ми шћео рећи, шта је имао на уму постићи са овијем писањем у „Српству“. Јели то био начин којим ће мо ствар поправити?

Ја сам се овога само узгред дотакао, а моја намјера није да се ја на дуго и широко бавим око дописа или расправе пречаснога госп. Крнете, само сам и овај појав хтио истаћи, који ће ми послужити доказом о нашој љутој невољи и нашем растројству. Зар није било пута другога разговорити се братски о нашим манама и недостацима — којијех на жалост имамо много — и то у посве другом тону, а не у онаковом, као што је то чинио г. Крнета, који се баца дрвљем и камењем на српско-прав. свештенство, изузимајући ваљда себе самога — који то види.

Имамо ми мана и недостатака доста и г. Крнета има право у многом; само у оном тону и у оном листу није требао те наше мане износити — кад би баш из чисте и несебичне намјере као прави „Родољуб“ (?) то износио да се поправи ствар, — нити је смио нас саме преставити као зле духове народне нам пропасти и несреће. Имају у овоме удјела и други фактори, које и г. Крнета си-

гурио добро познаје, и ја бих рекао, да је и то његово писање на њихову адресу управљено?

Ја ћу бити слободан помоћи г. Крнети, ако речем да наше свештенство заиста заслужује пријекора и то пријекора своје савјести, која га суди за невршење његове свете задаће, његове учитељске дужности и његове велике моралне одговорности пред Христом Спаситељем. Јест, у том се састоје све мане и невоље наше!

Зар се ми нијесмо удаљили од нашег учитељског позива и свете и најважније наше дужности да: „временѣ и безвременѣ“ проповједимо ријеч Божију — кад ми у години дана, може бити једну или баш ниједну проповијед не изговоримо, ни у цркви, ни у кући, ни на састанцима, ни на жалости, ни на весељу! Ал' да — ми смо снисходљиви према нашој пастви, па не можемо за љубав њихову проповиједати, јер је то некојима дугочасно и досадно!! Ми не проповиједамо зато — веле многи свештеници — јер од тога немамо никакове користи — ми не проповједамо зато што би нам рекао други у Христу брат да се тијем хоћемо да препоручимо (и то бива ни жалост?), — ми не проповједамо зато јер би нам оставили цркву тада људи од угледа силе власти па би се ми осрамотили (а то не стоји); ми најпошље не проповједамо зато што би наша проповијед сигурно била: „гласъ вопіющагѡ въ пѹстыни“. Ето тако се ми изговарамо невршећи најважнију, најузвишенију и најсветију дужност нашега свештенослужења. Па зар нијесмо за осуђење? Јесмо и опет јесмо! Али да се обазремо и на другу страну! Наше добро, ваљано и у сваке хвале вриједно свештенство има много гријеха на души због ове наше мане и недаће у погледу проповиједања, ја не велим за све — али барем већина — јер оно са неком завидљивошћу гледа млађег свештеника кад проповиједа, и умјесто да се тијем поноси и својим стеченим упливом код народа, да прошири пута таковоме, оно му баш подмеће камен спотицања да пане и да се убије. Ви браћо, старији свештеници учинисте доста роду своме чувајући светињу православља у тешким данима нашега искушења, и ако то нијесте са проповједи у данашњем смислу постизавали, онда су биле друге прилике, и неће се нико наћи, да вам то замјери и да вас зато осуђује. Али данас су времена друкчија. Данас се увлаче у наш прости свијет свакојаке штетне и пагубне науке, и ако нам народ остане на овом степену вјерског изображења, — држим да би могао пасти врло лахко у свакојаке заблуде и незгоде, јер сада нијесу довољне само гусле јаворове, крсно име и свршавање св. тајана без тумачења, а да се сачува свето нам православље у својој чистоћи — а с њим заједно и наше српско име.

Наше срп. пр. црк.-школ. општине — не велим за све — гријеше такођер много противу свештенства и њиховога звања, јер и оне непознају праве своје задаће и цијељи. Умјесто да у братској хармонији са својим духовним оцем, — у ком је баш оличена вјерска сила и моћ, купе своју снагу, без које не могу ни постајати као црк. школ. општине, већ ако ћемо бити протестанти, — они на велику жалост и несрећу нашу и сваког правог родољуба, баш самога тога преставника своје моћи и снаге гурају од себе и понижавају га и пред странцима и пред својим народом (на многим мјестима), и тако управо — ваљда из незнања — смијешном и илузорном чине своју власт.

Шта су наше срп. прав. црк. школ. општине? Повјереници једне црк. зајед-

нице, којима је народ дакле само жива црква — повјерио, да се брину око материјалног благостања наше цркве, — и помагања сиротиње и око потпомагања свештеника а у ширењу вјере и морала помоћу вјероисповједнијех школа. Ето то је задаћа нашијех општина. Сву дакле власт коју они посједују црпе од саме цркве и од црквеног поглавице то јест Архијереја, а дошљедно од свештеника као његова замјеника. те због тога, морала би у том једном тијелу владати хармонија, која се никада неби смјела пореметити — а не на жалост да набијају на површину жалосни појави гложења и трвења свештеника са његовом општином или обратно. Вриједне наше општине, чија се ревност у старању око умножавања црквенога и школскога добра мора похвалити — и која је надалеко позната, требало би да увиде ово и да барем у будуће не држе свештеника као неко ало, које се трпи, него као прву карику у ланцу њихове власти, и као таковоме да помажу у његовој високој тешкој задаћи и да гледају свакојако да подигну углед његов и да му одају оно поштовање, које му доликује — јер ће баш тијем и своју моћ и углед ширити, а сви заједнички допринијети, да се прослави име Господње на земљи, и да нашем народу — који баш са те двије стране гледа помоћи — осване љепши и сјајнији дани.

Ја држим да скоро све наше зло долази због овога непознавања своје праве задаће од стране нашијех иначе у свему вриједнијех општина. Изгледа као да су општине постале прве у вођењу бриге и настојавање око ширења просвјете, вјере и морала у нашем народу — оне су баш барем то узеле на себе и тако држе, — а свештеника су само ограничиле на олтар, петрахиљ и требник. На жалост велику има општина, које свога свештеника и не сматрају природним чланом у својим сједницама и више пута га баш истјерају на поље. кад о неким стварима говоре. Али не треба се ономе чудити кад се узме у обзир стање наше цркве за вријеме отоманске владе и за вријеме фанарских владика, који су гледали на нашу цркву и на нашу народну свијест, мањијским очима — и ако је било мало изузетака — а мислили само већина њих, како ће у мору моћи покупити своје димнице, батике и што ће издати „синђелију", а допуштали општинама неколицини првака народнијех (чорбаџија), да раде шта хоће, само да их не туже у патријаршију, која је већ знала ове народне тужбе добро наплатити од дотичног владике. Јадно свештенство неуко и незнано, остављено је било само себи на милост и немилост неколицине првака — па тако се — или на ово налик — још и данас код нас практикује. Зар није тако оче Крнета! Па зар онда у свему носе кривицу свештеници браћа твоја и ти с њима? Свештенство наше није дакле само онај фактор, које се самостално креће у законитим својим границама — а то због несретнијех прилика и околности, као и због својега нискога изображења — него је нешто баш тим спољашњим околностима условљено, а то опет зато јер је још под туторством и није самостално стало на своје сопствене ноге; једном ријечи оно још и данас живи онај живот који је живјело и пред 20 година, јер су му чланови још из тога доба. Зар није то тако г. Крнета? А што је твоја пречасност видјела личнијех мана у неколицине нашијех свештеника, које ја не поричем, јер и то су људи од меса и кости — то ипак није правилом за сво наше свештенство, међу којима ће се ваљда

моћи наћи неколико њих, који су барем приближно равни твојој пречасности!!

Истина је права да би свештеници као војници Господа Исуса Христа морали заборавити на себе и на своје материјалне користи, као и на то, да ли ће њихов рад бити добро примљен код људи или не, па само оно и онако радити морали, као што их дужи свето писмо и њихов узвишени и свети позив. Но преставимо себи и оваковога свештеника, па ће мо на нашу велику жалост опет чути са многијех страна клевета и неоснованијех приговора противу њега, шта више наћиће се људи, који ће таковоме приписати на леђа жиг издајства своје вјере и народа, — баш зато, што иде како треба по закону а не по навици људској — и тако истога при нашим приликама и односима учинити скроз немогућим и неспособним за корисно дјеловање у народу и вршење његове свете дужности.

Да наведем за ово само један примјер.

Сви ми знамо да је тајна покајања и св. причешћа пошље св. крштења једна од најважнијих тајана и да се мора са највећим заузимањем и са највећом светости вршити и од стране свештеникове и од стране вјернога, који је прима. Сви ми знамо да се баш због тога мора св. причешће по пропису црквеном примати одма пошље возгласа: „Со страхомъ Божіимъ и вѣрою приступите". *А како се извршује ова тајна код нас (а и друге) и то по свакини нашијех села и варошн?*

Ево како! Кад се сврши литургија, остају они, који ће примити св. причешће у цркви; каткад њих по која стотина, па онда сви хоће у један мах да приступе св. причешћу, тамо се гурају и туркају, вичу и псују, јер једно друго хоће да удави. А један свештеник држи тијело и крв Господњу у чаши спасења, па и њега гурају, вуку и трају, зову и моле, те може лахко и св. чест просути и тијем ни крив ни дужан навући на себе најстрожију казну и осуђење. *Овако се и у самом срцу цркве наше и православља у Сарајеву обавља св. причешће,* и хајде Ти госп. Крнета усуди се овај „наш стари обичај" како се обично вели — нарушити па да те видим! Ми добро знамо, да то не ваља, ми знамо да ћемо бити одговорни правосуђу Божијем за ову нашу небрижљивост и олахко узимање превелике наше и св. дужности, ми знамо да тијем баш чинимо и себи и нашем народу штету, али јесмо ли ми доста сложни да ту незаконитост уклонимо? То је друго питање!

Рећи ће нам се, па шта то наводиш? Наводим зато, што смо тако и у свему другоме као и у овој ствари и предмету.

Или овај случај: исповједно свештеник жену, и због гријеха које је починила, ускрати јој, за тај пут св. причешће, нареди јој епитимију да принесе плодове кајања. Она отишавши до насред цркве, досјети се нешто, поврати се па рече: *„попо! знадеш ли ти чија сам ја?* А свештеник кад чу ово даде јој св. причешће радије, него да до неколико дана сели на своје куће и парохије Бог зна куда! Ето видиш ли у Христу брате, како није баш само свештеник повод опадању религије и морала у нашем народу — јест у толико што није свјестан своје велике дужности и позива — него има и другијех, који приносе добрано жртава, на тај нечастиви олтар, и који га на нашу несрећу добро киге на ругло наше! Ја не кажем да смо ми анђели, али нијесмо ни оволико црни како нас је брат Крнета изнио свијету на видик, што је могао останити и другом коме, — јер таковијех се наће увијек доста, који имају и оштар језик и спремно и оштро перо, ђе треба

попа извргавати ругли! Хвала Богу у том не оскудјевамо, и ако начелне борбе и писаније увјек мртвим сном спавају у нашем јавном разговору, ал' гдје се тиче кога лично напасти и осрамотити — убити — једнога члана нашега малога народа, ту смо ми јунаци да не може бити таковијех!!

Свештеник у нашем народу, на наше велико зло — изврнут је презрењу и то таковом, да ми не допушта моја свештеничка част, да те јаде и невоље наше исписујем и на јавност износим. Зар је свештенику као учитељу народном отворен приступ у одличнија и солиднија друштва, гдје би и он могао много и много видјети и поучити се? Зар на њега пријеким оком не гледа све и сва, ако се и он усуди мјешати у опште наше народне ствари и то као најпозванији? Или се појави на проповједаоници, као што већ рекох, да поучи своју паству вјери и добрим дјелима. „Немој нас тјерати из цркве“ рећи ће се томе, који се усуди тако што почети! Дакле такав презрени и омаловажени свештеник да буде огледало владања и учитељ народњи? Гдје је ту госп. брате доштедност? А јели то заслужио кукавни свештеник?

Прилике наше цркве биле су до јуче такове да је он баш тим приликама доведен у оваково стање, као што сам мало напријед наговјестио — па ту не пада кривња на наш народ ни мало што је то тако — али тешко је то сада од једноч преокренути. Ми знамо рећи: „свештеник је дужан тако и тако радити, то му налаже св. писмо“ — а сами рушимо и у корјену уништавамо његов углед, силом га отурујемо од себе — и недамо му сиромаху да подигне главу и да слободно и отворено погледа по свијету.

(Наставиће се).

Рим-папина енциклика.

Под тим натписом „*Цариградски Гласник*“ од 4. јула о. г. бр. 25. доноси чланчић о новој енциклици папе Лава XIII., „којом позива све друге цркве да се присаједине римској под по главарством његовим.“

Ево тога чланка од ријечи до ријечи:

„У новој енциклици (посланици) папа истиче 112 навода из светог Писма и других црквених дела, помоћу којих би рад да докаже, да је он и на основу тих списа у праву, да буде највећи црквени поглавар и да се сви други морају њему потчинити.

Ми смо далеко и од помисли, да донесемо садржину те нове енциклике, јер без сумње и она је прожмана оним истим тежњама, које вију и кроз све досадање. Ну, да би задовољили радозналост извесног круга наших цењених читалаца, ми ћемо овде изнети језгру чега све има у тој новој ватиканској окружници; биће мо кратки.

У енциклици износи се, како је састављена црква, чији је главни основ: јединство. У ствари, вели се, црква није састављена из много делова; она је једна и то је она, коју је Христос својом назвао. Да се његова наука не би тумачила на разне начине и од разних људи, Христос је изабрао ученике, испред којих је ставио једног вођу и сталног. Енциклика вели, да је клеветнички представљати цркву као притисак над грађанским стварима, или као надмоћје над правима владара. Црква је скуп из над свију других, пошто следује надземаљском циљу. Па пошто је један такав савршенствени скуп немогућ, ако нема превишњу моћ, Христос је установио јединство управе и њу је поверио Петру и његовим наследницима; он им је дао највишу власт са повластицама непогрешимости у вери. Нико не може истаћи другу столицу изнад римске столице, чија власт није само почасна, но потпуно правна. Енциклика се свршава с позивом на све

оне, који признају Исуса Христа за сина Божијега, Спаситеља, да се присаједине његовој цркви, онаквој, какву је Он установио.

То је од прилике садржина нове енцикликe римскога папе.

Сада има реч Васељенска Патријаршија. Ми се надамо, да ће њен одговор бити исто онако озбиљан и достојанствен, као што је био онај лањски и да ће бити кренути на среду сви разлози, да се потпе ово очито наваљивање римског папе, да је његово првенство међу поглаварима хришћанске цркве неоспорно и да је непогрешимост законита.“

Проповијед о животном хљебу.

С њемачког превео Милан Поповић, правосл. богослов I. год.

„Азъ есмь хлѣбъ животный, иже сшедый съ небесе: аще кто снѣстъ отъ хлѣба сего, живъ вѣдетъ во вѣки! “.. (Јов. VI. 51.).

Религија, коју исповједамо, како свето писмо вели, није религија слова, него духа, бива не састоји се само из буквалног чулног посматрања обреда, нити из жртве, храма и пјеливања, већ је поштовање Бога духом и истином, одбацује све празне обрасце, не оевриће се на бесмислена оговарања, тражи свугдје стечено освједочење разума, живе осјећаје срца и дјела Богом учињена Ето што вели Исус: „Духъ есть иже оживляетъ, плоть не пользуетъ ничтоже: глаголы иже азъ глаголахъ вамъ, духъ есть и животъ есть.“

Само тако захвално можемо исповиједати преимућство Хришћанства, тако остајемо увијек разумна бића и као такова можемо сходно изнијети лијеп појам о невидљивим узвишеним стварима. Све, што је корисно и добро у овоме животу, дубље нам гане наше срце, ако то допре до унутрашњег чувства оком, слухом и нашим спољашњим осјећањем.

Осим тога изискује се велико мноштво чулних слика и видљивих престава, да лакше узнесемо свој дух свему, што је корисно и добро и срце загријемо великим и узвишеним предметима. Само морају да буду сходно изабрани ови спољашњи знакови и да њешто наражавају оно, што нам се преко њих у душу хоће да унесе. Слике, обреди, знаци вјероисповједања, средства за упражњавање у вјери, чиме се наша религија приближава чулности а помоћу ње душевном осјећању, заслужују или као чулни изрази највећих престава разума или највећих осјећаја срца и као побуде на такова мишљења и осјећања наше особито поштовање. Ови знакови имају унутрашњи смисао, који је лако схватити, узвишено достојно значење, по чему они живо и дјелотворно утичу на осјећање и живот христјански. Ово бива нарочито код вршења тајне вечери. Све спољашње, што је тијесно скопчано с тајном вечером, подпуно смијера на то, да нам покаже, што ће нам се њом уњијети у нашу душу и усадити у наше срце. Запаљене свијеће, које видимо на олтару за вријеме богослужења, посјећају нас на оне озбиљне мирне вечерње часе оне ноћи, кад се Исус опраштао са својим ученицима; на ону немирну страшну поноћ, када га проклети Јуда издаде, те Господ допаде шака својих непријатеља, за спас свијета.

Ријечи, које је рекао својим ученицима, кад одлучише славити успомену оне ноћи, зар нијесу веома значајне?

Кад им је пружајући хљеб, рекао: Сіи есть тѣло мое, пріимите ядите въ мое воспоминаніе.

И затим дававајући им чашу: Сіи есть кровь моя новаго завѣта, иже за вы и за многіа изливаемая въ оставленіе грѣховъ. На коме сада није јасно, на што су смјерале Његове ријечи и шта је хтио с њима рећи. А нијесу ли свети знаци, који се у светом причешћу раздјељују, сходно изабрани, да срце наше осим погледа и насладе у свему, што тијело снажи и укрјепљује, уздигну још ономе, што душу крије и срце облагороњава.

Ев. Јов. 6, 1—15.

По том отиде Исус преко мора Галилејска код Тиверијаде. И за њим иђаше мноштво народа, јер виђаху чудеса његова, која чињаше на бо-

лесницима. А Исус изиђе на гору и ондје сјеђаше с ученицима својим. А бијаше близу пасха празник јудејски. Пздигнувши дакле Исус очи, и видјевши да мноштво народа иде к њему, рече Филипу: гдје ћемо купити хљеба, да ови једу? А ово говораше, кушајући га, јер сам знадијаше шта ћемо чинити.

Одговори му Филип: двјеста гроша хљеба није доста да свакоме од њих по мало допадне. Рече му један од ученика његових, Андрија, брат Симона Петра: Овдје има једно момче, које има пет хљебова јечменијех и двије рибе; али шта је то, на толики свијет! А Исус рече: посадите људе. А бјеше траве много на ономе мјесту. Посади се дакле људи на броју око пет хиљада. А Исус узевши оне хљебове, и давши хвалу, даде ученицима, а ученици онима, који бијаху посађени; тако и од рибе колико хтјеше. И кад се наситише, рече ученицима својим: скупите комаде што претекоше да ништа не пропадне. И скупише, и напунише дванаест котарица комада од пет хљебова јечменијех што претече иза онијех што су јели. А људи видјевши чудо, које учини Исус, говораху: ово је заиста онај пророк, који треба да дође на свијет. А кад разумје Исус да хоће да дођу да га ухвате и да га учине царем, отиде опет у гору сам.

Сам Исус нахрани чудноватим начином мноштво народа, као што описује данашње евангелије, по приповједању евангелиста Јована, само за то, да слушаоци обрате пажњу на већу храну и на веће средство за окријепу духа, с тога је и дошао, да им га даде. Изриче им знамените, дубоке ријечи: Ја сам хљеб живота; и ове знамените, дубоке ријечи:

Азъ есмь хлѣбъ животныи

служе као садржај данашњег разматрања.

I. Показаћемо смисао овијех ријечи и затим
II. Извести поуку из њих за све.

Благочестиви хришћани!

Без сваке се сумње, Христос, називајући себе хљебом живота, држао неке присподобе, која је морала бити позната у његовом народу. Јер у старом завјету постоји наука, упуство, које је одређено, да пробуди, нахрани и ојача неки виши божански живот у срцима људским, слично храни, која нас окрјепљује, да одржимо и продужимо овај живот. Овако каже пророк Амос (гл. 8, 1[illegible]: „Се дніе грѧдꙋтъ, глаголетъ Господь, и послю гладъ на землю, не гладъ хлѣба, ни жаждꙋ воды, но гладъ слышаніѧ слова Господнѧ. Одатле се распознаје разлика, да Исус не називље само своју науку хљебом живота него баш и себе. Али то је он могао рећи потпуним правом; јер не само његова наука, него његово цијело биће, и све, што је радио и чинио, смијераше на то, да пробуди унутрашњи живот човјечији, да му дух изобрази, срце оплемени и људско биће усаврши. Овим опширним значењем протумачићемо ријечи: Азъ есмь хлѣбъ животныи. Ја сам хљеб живота могао је Христос већ с тога рећи, јер свим, што је чинио и радио, исто је тако задовољао природној потреби нашег духа, као што храна задовољава потреби нашег тјела. Човјек је болестан, налази се у неприродном стању, ако не осјећа глад и жеђ дуже времена или му не прија.

Пошто природна дјелатност његова тјела није спријечена и поремећена протунаравном препреком, посјећају га познати у њему урођени нагони, које називљемо глађу и жеђу, да му треба јела и пића. Исто тако осјећа у нама и дух, ако није болестан, те му природна дјелатност није сасвим успавана и скривена, осјећа, кажем вам, потребу такве хране, какву нам Христос пружа. Питања: Одакле сам дошао, зашто сам овдје, како ћу ићи? намећу се и нехотице свакоме, који себе познаје. Као да сам живи, цио му је свијет загонетка, ако му нијесу познате више ствари од оних, које гледа својим тјелесним очима. Колико се више буди његово наравствоно осјећање, толико и разговјетније разликује од свега, што је изван њега, и живље појима, да он мора бити нешто друго, нешто боље, да мора имати неки већи позив него остала бића. Његова природа тежи на непостижиму цијељ; али колико је више озбиљности у њему за овом чежњом, толико је прешнија чежна да сазна плод својег труда.

У свијету, у којем живи, ваља се у прашини оних људи, с којима се дружи, слабост његове природе ограничава га и запречује тако, да му је неопходно потребно уфање у неку вишу помоћ, ако не жели поклизити с пута, који води право његовом одређењу. Нарочито покрај толиких загонетних судбина и патња тјелесних и покрај грозних посљедица — а ту му је потребно, ако се има одржати и остати вјеран своме позиву, јаче снаге, него што му земаљско дати

може. Али питате, шта је то, што задовољава преко нужне потребе нашег духа? Чим можемо расвјетлити свој разум, мирити своје срце, охрабрити се и осоколити у својим одлукама, утјешити се у својим несрећама, надати се на будућност, ако хоћемо да се право разумијемо и један другоме добра желимо.

Једино само религијом и величанственим откривањем, које нам је Свемогући саопћио преко јединороднога сина свога Господа нашег Исуса Христа. У њој налазимо живот и потпуно задовољство; упућује нас правиорну свега биће и живота; учи нас познавању оца небеског; управља наше чежње пријестолу вјечне свјетлости; назначује нам крштени пут самоусавршавања као пут у нашу домовину, гдје ћемо ловоровим вијенцем овјенчани бити. И у садашњем стању, кад трпимо недостатке и оскудицу у свему и свачему, учи нас да поштујемо поредак мудре доброте Створитељеве, која се за нас стара; разрјешава нам загонетке, које нас иначе заплећу у противусловља, доводећи у свезу човјечанство с Божанством, свијет с небом! И није само наука Христова, која нам наговјешћује ову везу него — што мртва ријеч не може — његов нам је живот непосредно пристављена.

Јер је он путовао међу живим као очевидни одјев божанске величанствености: **Ѥ҆гдѣ꙯ѧ꙯ѧ҆ѕъ къ мѣ, не ѥ҆гдѣ꙯ѣ҆ къ мѣ, но къ пославшаго мѧ. И видѧи мѧ, видѣ҆ѣ҆ъ пославшаго мѧ.** Сви они, који су га лично познавали, те ијоле срца имали, и могли осјећати у себи и цијенити Његову небеску благост и божанство, говорили су, пошто бијаше на небо отишао: **Мы видѣхомъ славѣ егѡ, славѣ якѡ единороднаго исполнь благодатьі и истины.** Да! Његов цио живот бијаше божански а дјела разумни производ науке његове. Саме пуке о божанском земаљском царству: „да су његова уређења заиста често чудновата и тајна, али при том истинита и мудра, да добродјетељ заиста често пута пати и многи се искушава, али покрај тога побјеђује и прима величанствене награде, да је смрт доброга душе често скончана с грозним околностима, али ипак је прелаз у веће блаженије биће — и ову науку налазимо у историји Христовој у исто доба тачно предочену и остварену. А да ова откривења божанска, на којима му остајемо вечито захвални, неће никада заћи и изгубити свој углед и своје утиске, за то се је по старао, кад је на земљи основао царство божије, црквену заједницу, која све добре људе обвезује на поштовање свих светих и на заједничку тежњу на велико и вјечно.

У крилу овога завјета ћемо сви наћи средства, која су нам потребна, да задовољимо преко нужне потребе нашег духа.

Христос је дакле могао с правом рећи: **Азъ есмь хлѣбъ животьнь**, јер као што животни хљеб помаже потреби тјела, тако исто и хљебац, који је с неба дошао, подпуно задовољава потреби наше душевне природе. И ова сличност види се из дјеловања, која у нама произвађају онај земаљски и овај небески хљебац. Храном се развијају наше тјелесне снаге и од врмена на врријеме појачавају и у исто доба осјећамо неко необично задовољство. А да задовољимо глад и жеђ, на то нас природа нука.

Управ тако дјелује религија и заповјест Христова на наш дух. Она развија непрестано више снаге у човјеку, снаге, којим можемо мислити и радити о свему, што је велико и племенито, непрестано их појачава и укрепљује.

Наш разум расвјетљује и узвисује Христа, који му даје најплеменитији полет и узвишен смјер. Хришћанство нам не допушта у лијености и безбрижности проводити у сну овај живот или наше мишљење ограничити само на мален круг наше грађанског сталежа, наших земаљских брига, наших раскошних задовољстава; побуђује нас на размишљање и претресање највиших људских послова; уздиже наш дух од видљивог до невидљивог, од пролазног до непролазног; својски му препоручује највећи извор свега, што је истинито, лијепо и добро. Па пошто је уздигло наш дух, јача и узвисује исто добно моћи наше воље.

Већ тежња на врлину јача је и живахнија, ако ју примамо, подсјећајући се на Бога, кога нам хришћанство открива, представљајући, да нам је пред очима, помишљајући на своје вјечно биће. Но да се у добродјетељи упражњавамо, стичемо више снаге, више храбрости престављена, које хришћанство храни у нама, осјећајима, на која нас одушевљава.

А што испуњавате своје дужности, потврђујете своје достојанство у царству душа, што настојите, да се оплемените, радите о највећем спасу свога живота, а што тежите потпуније

на добро, лицу се Божијем приближавате, ступате с Њиме у најтјешњу заједницу. А под окриљем Његове деснице немате се бојати, да ће вам ишта на пут стати. Онима који побожно живе, морају све ствари смјерати ономе, што је најбоље.

(Свршиће се.)

Мäна.

У петнајести дан другога месеца иза изласка Јевреја из Египта послао им је Господ Бог први пут у Пустињи Син ову чудновату храну, којом су се имали хранити и којом су се хранили за време свога четрдесетогодишњега странствовања. То је била мана, која је добила своје име од јеврејске речи *ман* стога, што су Израиљћани тада, кад су први пут видели у пустињи на земљи „нешто ситно, као слана, ситно као иње на земљи", говорили један другоме: *ман ху*, што је то? јер нису знали, што је то. Тада им је Мојсије рекао; „То је хљеб, што вам је Бог дао да једете". И од тада је у свих шест дана седмичних с јутрањом росом цела површина, на којој беше смештен јеврејски окô, била покрита маном, која је наличила ситном округлом семену корнандра — малене биљке налик на оморику, а „изгледаше као бдолах," т. ј. смола, која цури из бдоле, особите врсте палме. У свом првобитном стању мана је имала укус теста, смешанога с медом; а погаче из ње начињене имале су укус као тесто печено на уљу. Ману су морали Израиљци по заповести Божијој купити рано изјутра, јер се је она са изласком сунца, услед жеге сунчане, топила, и само у толикој мери, колко је нужно било да се сваки породични члан прехрани за један дан, наиме по један гомор (Излазак XI., 10 три мерице, около 6 фунти пшенице — по блаж. Августину); јер што би преостало за сутра дан, покварило би се и не би се никако могло јести. У суботу, као свечани дан, није падала мана по пољима, прем су неки од народа испочетка излазила да је купе и у те дане; због тога је сваки Израиљћанин, приучавајући се да уважава суботни одмор, имао шестога дана да накупи двоструку меру мане — за два дана, и само се у суботу мана није кварила, ма да је била скупљена из јутра једнога дана пре. Тако је изложена историја израиљске мане у књизи Излазак (XVI., 15.—36.) и Бројеви (11, 6.—9.).

Већ је одавна доста распрострањено мишљење, као да израиљска мана није ништа друго, доли сићушан плод једне биљке. По науци учених путника, биљка та је — манонсни тамариск, врло обични игличасти грм, који се у Арапâ зове *ел-шарфа*, те расте по свој Малој Азији, у Египту и у особитом изобиљу по долинама, равницама и пустињама Синајскога полуострва. Тамарисци се нарочито одликују тиме, што из њихових врло сочних граница у јуну и јулу, у опште после зимњих киша, цури нека, налик на смолу из вишњева дрвета, шећерна, густа, смолава материја, која има својствени свој пријатна мирис. Појави ове материје нарочито помаже сићушан неки зарезник (црвић), који својом жаоком, као пчела, у пролеће пробуши горњу кору младих, врло нежних црвених гранчица тамарискових. На такав начин настала раница, која се простим оком не може видети, после кише се прошири и почне тајити; мало по мало па се начини капља, као капља росе. Капље те на ваздуху и ноћном хладу се постепено згушњавају и очврсну; боја им је црвенкаста са жутим жилицама; но кад се поиздаље на њих гледи чини се човеку као да су се по дрвећу нанизала као снег бела зрнца слане, од којих су једна округла, а друга угласта и пљосната. Те ето капље називају се синајском маном.[1]) Са изласком јужнога сунца манине капље на гранчицама тамарисковим почну се од жестине сунчаних зрака топити и као сузе цуре, беле као иње, на земљу и на иглице, што леже на корену. Почамши од месеца јуна (кадшто већ у мају) за време од 6—8 недеља у години долазе бедуини још до изласка сунца у шумицу тамарискову, простиру под тамарисцима поњаве и стресају управо на њих с гранчица манина зрнца; а ако их скупљају са земље, тада их помоћу прекуивања у котлу

[1]) Позната манина каша прави се од малених, светлих, мрких зрнâ биљке, која спада у род трава обичнога маника, који се налази у барама, мочварама и јамама; она се обрађује највише у Шлеској и Пољској.

чисте, и тада их тек справљају у лимене котарице, у којима се могу сачувати по неколико година у подрумима. Плод овај Арапи сакупљају буд' ради продаје у Канру и манастирима синајскога манастира св. Екатерине, у којему се мана даје само одличним гостима после обеда буд' га пак остављају себи за храну и једу га у место меда или варива са танким пресним лепињама, а сам по себи не може он заменути ни хљеба ни меда. Ту исту ману европске хаџије са задовољством носе собом за успомену на Синај.

Поводом тим, што је израиљска мана по свом спољашњем облику и боји изгледала као синајска или тамарискова, што су је такође сакупљали рано изјутра, и што је укус израиљске мане такође налично на укус садање, и затим, што се је израиљска мана могла чувати дуго (Изл. XVI., 32.—34.) као и тамарискова, многи их путници истовјетују и готови су да верују, као да се мана, што је спомиње Мојсије, и сада појављује у околици Синаја. Ну при спољашњој сходности неких својстава у тих двају материја не можемо а да не опазимо то, да се израиљска мана у многом битно разликује од синајске мане, тако да је истоветност њихова сасвим немогућа.

Тако је, пре свега, израиљска мана падала с неба као јутрења роса и као ситна слана покривала земљу, а синајска је врста смоле, која цури и капа на земљу са гранчица тамариских. У библијском се тексту говори, да је мана падала заједно с росом мимо сваких дрва, на којима је без сумње пустиња Син сасвим оскудевала. Кад би збиља тога дрвећа било тада, не може бити, да их Израиљћани неби опазили око себе и да Мојсије неби ништа споменуо о њему тим више, што ни другом месту (Изл. XV, 27.) он управо говори, да су Израиљћани нашли у Елиму 70 фиников дрва.

Из књиге Бројева (XI, 8.) видно је, да је израиљска мана у многом налична на хљебно зрно; куглице њене биле су тако тврде, да су их морали млети у жрвњима, тући у ступи, варити у котлу; оне су у себи садржавале тако много скроба, да се од њих могли пећи колачи, по вкусу своме налик на лепиње са уљем или медом*), те су заменьивале обични хљеб. Оваквима се процесима не може никако подврћи данашња мана, јер она највише ако може достићи тврдоћу мекога воска: на огњу се она топи и она врн. По сведочанству путника, садању ману „није моћи ни млети, ни тући и ни један бедуин не вари себи од ње јело нити пече хлеба", као што и мора бити по самоме својству те мане.

К томе је пак израиљска мана била хранљива сама по себи и могла је задовољивати сама по себи и физичке потребе Јевреја; но с временом им се та једна те једна храна досела и огадила им тако, да су роптали и називали ману „никаквим хљебом" (Бројеви XXI, 5.) или боље „сасвим лаком" но никако нису гладовали, дочим синајска мана не може служити као извор препитања и није у стању да крепи животне силе, пошто она не садржи у себи азота" (Бертело). Тамарискова мана, хемички разлучена, не садржи никакве брашнене састојине, него чист сок, који је невкусно сладак, може се употребити и то само с хљебом; она скоро више служи као слатка закуска пре јела, него као само јело, и Арапи употребљују ману само у природном облику а ногада у својству или у замену хљеба.

Мана, којом су се хранили Израиљћани, падала је сваки дан сем суботе и у самим неплодним местима, падала је непрестано и једнако у свако доба годишње и притом само за време четрдесетгодишњега странствовања јеврејскога, док нису дошли у пределе земље Ханаиске (Изл. XVI, 35. Ср. Нав. V, 12). Напротив, синајску ману не можеш купити читаве године, но само у јуну и јулу и не дуље но за два и по месеца преко године; у јесен и зиму тамариси не производе никако својих плодова.

Опредељујући, да је гомор мане, који се сваки дан сакупљао на једну главу, бар толико колико и једна руска фунта, морасмо признати, да су Јевреји на броју их 600 тисућа, осим жена, деце и дошљака, сакупљали сваки дан 15 тисућа пудова мане. Таква дневна множина израиљске мане петсто пута превазилази највећи годишњи род и за тридесет тисућа пута највећу

*) Писац неканоничке књиге Премудрости Соломона говори о мани. Народ Твој питао си Ти анђеоском шћом, и готов хљеб шиљао си им, да се нису морали мучити за њ', који је био укусан као и сваки други хљеб, јер је својство шће твоје показивало љубав Твоју према деци и угађајући њоји сваком од њих, мењало се оно како је ко хтео" (XVI, 20,—21). Но ово дакако не значи, да је укус мане био различит, и да би он увек одговарао жељи верних, а да се неби свидио неверним, него то, да је различни укус мане од разних врста њеног приготовљења зависио.

дневну меру садање мане, јер у саму неродну за ту ману или кишовиту годину обично је сакупе од 16—20 фуната на дан — дакле од 24—30 пуда годишње; с обзиром на тако малу количину тамариске мане Арапи је врло цене и сами само као посластицу допуштају себи да њом намажу хљеб свој. Да допустимо чак највећу плодност Синајскога полуострва у старо време према данашњој неплодности на њему у опште а тамариска посебице, то се нико из савесних учењака не би усудио да претпостави, да се је у пустињи Син могло наћи толико мноштво тамариска, да би њихова плода могло бити доста бар за два милиона у пустињи блудећих Јевреја.

Писац постања (Мојсије) приповеда о мани у таквим цртама, које нам јасно говоре, да је мана била чудна појава и имала надприродна својства. Он говори, да је онда, кад је збор синова израиљских у пустињи Син почео роптати на Мојсија и Арона услед недостатка хране, у вече исти дан Бог послао препелице, а у јутру, као што је обећао преко Мојсија, спусти им Јехова „хљеб с неба“. (Изл. XVI, 2.—4.). Ми смо већ казали, да је мана падала само 6 дана у седмици а шестога дана у двострукој мери, а у суботне дане да никако не падаше; а с друге стране да се је она остављена с петка на суботу сачувала, дочим кад се остављала на ма који други дан у седмици, да се покварила, по тумачењу блаж. Теодорита, „зато, што је такво остављање било нарушавање закона“; а да ово није бивало због својства мане, о том сведочи субота, у коју се оно, што је у петак сакупљено, сачувало неповређено; а о том сведочи и мана, која се је многе године чувала у ковчегу. Већ ова особита својства израиљске мане изводе је из реда природних појава и јавно показују њен промишљитељски значај.

Најпосле, природна мана била је одавна добро позната у Египту и о њој се често говори на споменицима под именом „бела мана“. Међутим послана с неба мана није била позната ни странствујућим Јеврејима, ни њиховим прецима. (Поновљ. Зак. VIII, 3.); иначе не би она произвела међу Израиљцима такву забуну, какву је произвела међу њима, као сасвим нова, чудна. Па зато је и Мојсеј за спомен потомству о чудном препитању народа у арапским пустињама заповедио, да се увек чува мера мане у скинији-у златном суду — пред ковчегом завета (Изл. XVI, 32.—34.). Важно је, да се у св. Писму израиљска мана по кадшто назива хљебом небеским, анђеоским хљебом, (Пс. LXXVII., 24. 25.) анђеоском храном (Прем. XVI., 20.—21.), духовном пићом (I. Кор. X., 3) без сумње зато, што је чудним начином падала с неба, где живу анђели. А све више назначене околности показивале су у мани не само чудни дар Божији, но и пророчки образац онога духовнога, тајанственога, небеснога хљеба, што га је Господ Исус Христос дао верницима да га једу ради живота вечнога. (Јован VI., 31.—35. 48.—58., I. Кор. X., 3.—4.).

„Русскій Паломникъ“ 1895.

Превео: **Л. Богдановић.**

О тајним гријешницима.

Превео с њемачког **Милан Поповић**, богослов.

Господ гледа с неба на своје синове: он види и осуђује сва њихова дјела.

Моји побожни хришћани!

Какво дјело, таква плаћа, какав усјев, такав плод и жетва. Док поштен човјек ужива у сваком случају спокојство савјести, похвалу свога Створитеља и поштовање свих људи, дотле злочинац осјећа унутрашње неспокојство и гризњу савјести, осјећа поругу и срамоту и вјечна ће га казна једном постићи. Али спољашња плаћа није безусловно извјесна: плаћа и казна, коју нам свијет пружа, изостаје често. Она жена и мати чинила је много година добра; али свијет, што више њена рођена дјеца мало су то признали и ријетко наградили.

Онај намилосрдни каишар, онај богати раскалашник чинио је многа злочинства; али свијет и људи нијесу га осудили и заслужена казна није га постигла.

Ово је понајвише, моји хришћани, како вас учи ваше искуство случај код грјешника, који крију и забашурују своје гријехе, који многа зла чине под плаштом невиности и претварања, који не гријеше јавно него тајно. Они

су шта више у части и поштовању код свијета; њих хвале и обожавају кратковиди људи; они живе мирно и без казне од много времена па можда до пошљедњег тренутка овог живота. О! таковиx људи, таковијех гријешника има много посвуда и пријети нам превелика опасност, ако пођемо њиховим стопама. С тога ми данас допустите, да вас опоменем и да вам изнесем као страшан примјер слику њихова живота. — Промотримо сви заједно жалосно стање тајних грјешника. Господ, који нас из потаје гледа, и познаје и испитује срца свију нас, он нек нас научи да пазимо и да не сметнемо с ума, да ће ма који од грјешника изостати пред божјим престолом.

Ев. Матејево. 2., 1—12. А када се роди Исус у Витлејему Јудејскоме за времена цара Ирода, а то дођу мудраци од истока и кажу: Гдје је цар Јудејски, што се родио? Јер смо видјели његову звијезду на истоку, и дошли смо, да му се поклонимо. Кад то чује цар Ирод уплаши се и сав Јерусалим с њиме. И сабравши све главаре свештенике и књижевнике народне, питаше их: гђе ће се родити Христос? А они му рекоше: у Витлејему Јудејскоме, јер је тако пророк написао.

И ти Витлејеме земљо Јудина! ни по чем нијеси најмањи у држави Јудиној; јер ће из тебе изићи человођа, који ће пасти народ мој Израиља. Онда Ирод тајно дозва мудраце и испитаваше их, кад се је појавила звијезда. И пославши их у Витлејем, рече: идите и распитајте добро за дијете, па кад га нађете, јавите ми, да и ја идем, да му се поклоним. И они саслушавши цара, пођоше: а то и звијезда, коју су видјели на истоку, иђаше пред њима, док не дође и стадо одозго, гдје бјеше дијете. А кад видјеше звијезду, обрадоваше се веома великом радости — и ушавши у кућу, видјеше дијете с Маријом матером његовом, и падоше и поклонише му се; па отворише даре своје и дароваше га: златом, тамјаном, исмирном и примивши у сну заповјест, да се не враћају к Ироду, другијем путем отидоше у своју земљу.

Ето вам, побожни хришћани, у горе реченом тексту згодна примјера о тајном грјешнику, који смо узели из виших кругова живота. Цар Ирод позива тајно мудраце од истока к себи, пита их за новорођено дијете Исуса и тајно им обећава, да и он жели доћи у Витлејем, да му се поклони. Заиста човјек, који се не показује с поља и јавно опаким и невриједним а у тајности мисли о злу и зло чини, заиста то је потајни грјешник. Ви видите, како се лукави зликовац плаши и дршће, како дозива из страха одмах учењаке, како прибјегава најподлијим средствима, да себи мира прибави. Заиста, узвишен, богат човјек у пурпурном одијелу, али сиромашан, несрећан човјек, који проводи жалосни живот покрај својих тајних гријехова.

Погледајте сада, моји побожни хришћани, на сличне људе у наше доба и пред нашим очима, нађите их код великих, малих, младих и старих — јели њихово стање боље и срећније него је стање цара грјешника у нашем тексту. Допустите ми да још најприје напоменем, кога нарочито подразумјевамо тајним грјешницима, а онда ће нам јасно бити, како имамо осудити њихово стање. Ја пак подразумјевам раскошнике, били они блудници или прељубочници, гријешили они Богу и своме тијелу на овај или онај срамотан начин: они управо чине своје зло дјело потајно у помрчини.

Затим подразумјевам претваралице и лаже, који као Ирод ласкају нам, али би нас жељели примамити у своју мрежу. Ја подразумјевам клеветнике, који се радују и веселе, да на неоснованим тајним путевима помраче и униште част и добар глас ближњега. И варалице који, и ако много говоре о својем поштењу и некористољубности, ипак закидају од нас, од удовица и сирота.

И крадљивце, који ноћу тумарају тамо амо и туђе присвајају (краду), што је стекао поштен човјек с муком и трудом. У опште дакле сви, који тако мирно, лажно и лукаво раде, како то не могу оправдати пред Богом и пред својом савјести и који крију пороке или у мраку ноћном или у својим одајама и тајним скровиштима, све су то потајни грјешници и њихово стање било оно с поља ма како сјајно није ништа друго до кукавно стање.

1. Изгледа, да су они бољи и снажнији, него ли јавни гријешници — али они су већим дјелом шкодљивији и неврједнији.

2. Изгледа, да они зло чине тајно — али онога горе не могу преварити.

3. Изгледа, да остају сасвим некажњени, али њихова казна ипак их неће мимоићи — Ирод у тексту не изгледа мудрацима зао и не-

вољао, већ шта више врло поштован и поштен као пријатељ свега, што је велико и добро, — па ипак познајемо ми Њега из свједочанства историје као невољаца и недостојника, — но као што су мудраци из почетка мислили о Ироду, тако мисле о себи самим у наше доба многи, који у тајности проводе свој грјешни живот: они гледају из сажаљења са неком радошћу на оне доље, који су јавно жигосани као невољали, порочни чланови човјечанског друштва, а при том мисле: Ја ти ипак захваљујем, Боже, што нијесам као ови људи. Ја сам увијек још сасвим други човјек — каже с тога један, него онај крадљивац и разбојник, премда и ја кадкада шта више сваким даном лишавам овог или оног мог ближњег у тишини једног дијела његова доброг гласа и части, оцрњавам га и опадам.

Ја сам ипак куд и како бољи и добродјетељнији, каже други, од мога пријатеља или моје пријатељице, који сад не могу више сакрити последице свога блуда, и о којима свијет говори, и ако и ја кадкада у мраку тајности разврatно мислим и проводим раскошан живот.

Ја нијесам ипак тако невољао, говори опет један, као они биједници, који су затворени за казну својих злочина у тамницу с више кључева, премда и ја кадкада нарочито (у) мирне ноћи, када људи почивају и спавају, тумарам и обогаћавам се туђим добром: ипак тако дубоко нијесам потонуо у гријех као они. Ти си такођер несрећан и опасан, мој хришћанине, и сви тајни грјешници исто су тако неприједни и невољали, шта више још гори него општe познати грјешници и злочинци: то је јасно, за то је потребан један мали доказ.

Видите! Од јавног злочинца можемо се сачувати и обранити. Презиремо и уклањамо се од пијанице; презиремо немилосрдног тврдицу; бранимо себе и своју кућу и свој живот од грабежљивих руку убојице; ми смо хладни и равнодушни према младићима и дјевојкама, који су преступили срамно шесту заповјед Божију.

Али како ћете се чувати и бранити од потајног опадача, који често далеко од вас кује пакосну сплетку и вас примамљује?

А како од лицемјерног лажа, који мами ваше присвајајући себи на то право?

Како од лажног пријатеља, који с вама говори лијепо и пријатељски, а при том тајно јаму копа?

Не наносе ли такови невољаци често баш велику штету вама и цијелом свијету као очевидни порочњаци, а да им ви што криво не чините или их зовете на одговорност? То су дакле опасни, штетни људи у грађанском друштву, ти потајни грјешници.

Дакле пазите, моји хришћани, како ти оптужени задају себи увијек највећег трудa, да се покажу пред свијетом добрим, правим и поштеним, како сами син и кћерка често пута приступају к својим љубазним родитељима и хвале се својом невиношћу и чистотом срца, премда су их тајно изгубили.

Како је дакле силно погажено пријатељство, родбина, добродјетељ и религија и како оги лицемјери ипак покрај свега лицемјерног живота, покрај свога тобожњег мира и трпљења сваког часа очекују и боје се, да се не одкрије њихова поквареност и не покаже њихово лицемјерство. Није ли то жалосно стање? Могу ли они покрај све своје привидне ведрине и веселости уживати часове, који им не доносе мира. С тога ја називам у споразуму с вама стање потајног грјешника ничим другим до ли сјајном невољом. Пазите даље. Погледа, да они потајно чине свој злочин — али Онога горе не могу преварити. — Ово је било дакле од памтивијека начело свих преступника закона, моји побожни хришћани: „Само да не види нико! Само да нико не дозна за моје невољаштво!“ Тако су мислили наши прародитељи у рају, кад су преступили закон Божји. Наслађивали су се миром и спокојством све дотле, док не чуше глас: „Адаме, гдје си? Зашто сте јели с дрвета, с којег сам вам забранио да једете?“ Дакле не одкрише и увидјеше, да их је неко опазио и да зна за њихов потајни гријех.

Такођер видимо то и код Ирода у данашњем евангелију, тако исто има још и грјешника, који у мраку проводе живот, с поља мирно и ведро и на први поглед истински и задовољно, пошто нико не зна за њиховo невољало дјело: посуда и на сваком мјесту налазе они шта више поштовања и повјерења.

Свако их држи за оно, зашто се издају, за праведне и добродјетељне људе. Они су можда још осим тога марљиви, штедљиви господари, снажни радници, пријатељски, пријатни, послушни сусједи и чељад: а то умножава добро повјерење и тиме се открива прави облик њихов;

њима иде све за руком добро и срећно. — Али Ономе горе не може Адам умаћи; Ономе горе не можеш ни ти избјећи; који си сагрјешио у току ове недеље, а који си можда сагрјешио и данас потајно. Он је видио грјешне путеве израиљског цара и његовом оку нијесу скривене твоје намјере — људи не знају, хришћане и хришћанке, ако ти у тајности замишљаш бесрамне, развратне мисли и дјела; незнају то ни твоји добри родитељи, ни твоја поштена служинчад па можда твоја супруга сматра те и поштује невиним и љубазним. Али Господ, који је на небу, у коме ми сви живимо и јесмо, разумије наше мисли и дјела чак из далека и никако и ништа не можеш га преварити.

Људи не знају и судије немилосе не казне, ако к' нама дођеш и дигнеш тужбу на твога ближњега, кућну чељад и дјецу, као да су ти учинили велику неправицу, ти их много више оцрњујеш него ли заслужују а себе напротив уздижеш и приказујеш као једнога безгрјешног човјека: не, ми те тјешимо и утишавамо покрај свега тога и сажалјавамо тебе, твоју невољу и бједу кућну. — Али пред Свезнајућим ниједне ријечи не изустимо а да он не зна; он испитује дубину човјечијег срца и зна, шта људи мисле; Његове су очи јасније од сунца, говори Сирах и виде све, што људи чине а загледају и у најзабитнији кут. Зато ти, који си одавно нехришћански мислио и радио, ступи у тмину тајности, гдје си често тешко сагрјешио и пани ничице, обори лице своје и помоли се скрушеним срцем: Господе, Боже мој, који ме познајеш и испитујеш, ти једини знаш, да сам често ходио злим путевима, да више нијесам достојан назвати се твојим сином. О! свемогући, допусти и мени грјешнику да вјечито останем у Твојим очима. О! очисти ме од наслада и страсти, с којих постајем недостојним хришћанином. О! подари ми снаге и моћи, да наставим добро дјело кајања, које од данас одпочињем, да бих твоју осуду, кад изнесеш на видјело сва дјела човјекова, људска, могао без страха и трепета саслушати.

Промотрите још једном тајне грјешника — нагледа, да остају сасвим некажњени — али њихова казна ипак неће их имонући Да! истина је, моји хришћани, сигурно и мирно ходе ти тајни грјешници; они уживају поштовање и љубав онијех, који с њима опће и њихова судбина чини се да је златна у одношају наспрам јавних грјешника. Овима се људи ругају и клоне их се; осуђују их на глобу за њихова непромишљена дјела и злочине и бацају их чак у срамне окове: али ни оне друге неће никада казна имонући. Ништа није скривено, што не би било јасно, нити тајно, што се неби знало.

Признајте ли само, ви, који се у тајности подајете грјешној разузданости, нијесте ли зар увијек страховали, да нас не застану, да вам не уђу у траг? Можда нијте нико толико у страху као разбојник и убица, кад иде за својим ноћним послом. Па не бјеше ли ово бојазан, ова тешка забуна строга казна за вас?

Ипак та ваша разузданост, ма колико да сте је крили копреном ноћи изиђе на видик, и показа се пред свијетом гнусна, а хладноћа и равнодушност свију добрих и поштених, и туга и саблазан наше родбине биле су вам награда, — не бјеше ли то нова погрдна казна за ваше пороке, које сте намислили да закопате све у мрклој ноћи? Па нијесмо ли сви знали, да се то баш често пута тако жалосно дешава не само разбојнику, него и клеветнику, лажи, пакосном претварлици и свима људима, који лутају у помрчини? да их већ с почетка мучи страх и бојазан за откривен својих недјела а послије откривена трпе презир и клетву сугрђана, опћине и цијеле околине. — Али осим тога нека сваки од нас помисли, побожни хришћани, на што треба прије свега обраћати пажњу: и ако нам свијет пушта мирно ходити нашим тајним грјешним ходом! и ако нас не плаши и не пријети каква казна и опомена — ипак казни нас нешто двоје сваког тренутка: савјест и помисао, кад будемо давали одговора (полагали рачуна) за наша зла дјела.

Ето видите, побожни хришћани, да ни великодостојанственици на земљи кнезове и краљеве нијесу преспавали глас савјести на меком јастуку, не могу га заглухнути у жамору задовољства; он ступа увијек обновљен преда њих и назива њихове тајне грјехове сад у блиставо узвишеног пријестола сад у самотној спаваћој соби.

Предпоставимо себи, да нас је закрила помрчина, да смо полећели на крилима јутарњег румена и да смо стали на најкрајње море — ипак казна савјести увијек ће нас прогонити и поменути нам наше ништавило, наш презир и срамоту а уједно и дан, кад ће обузети сјета и

страх људске душе, које зло чине; кад ће Господ судити сваком по својим дјелима, а ми пожњети праведну вјечну казан за оно, што смо посијали овђе у тајности.

За то, ко није чиста срца, побожни хришћани, који се може убројати у тајне грјешнике, нек се помоли Богу искрено и скрушено, како то стоји у молитви господњој:

И оставн намъ долги наша, якw же и ми оставлаемъ должникwмъ нашимъ, и не вєди насъ во искушєніе но избави насъ wт лукаваго. Аминь.

Српске старине.

Скупио: **Мар. С. Поповић**, парох.

1.

Писмо манастира Житомишљића.

Ово писмо написано је лијепим ситним рукописом, на табаку средње величине. На средини при врху писма ударен је печат средње величине. У средини је слика св. архангела Гаврила и Дјеве Марије а около слике написано је: „+ сє печат стое благовєщ: (од м)іи: Вци. ми: ж: 1585.“ Одмах до печата написано је крупнијим рукописом; **Манастира Житомисли(ћ)а.**

Ово писмо налазило се у браће † Спрема Мостараца, који су становали у Одаку бега Љубовића (код Невесиња). Ово писмо дао ми је да га препишем г. Ринда Милушић, трговац из Мостара. Свако слово написао сам како се у оригиналу налази.

„Аже Повлагодати Пресвитаго дха wкрктающиса в' сєкъ Православныхъ Христиан̃ъ и благочестивымъ Господарємъ тєрговцємъ=Порбдетъ всємъ Занатлиямъ і всємъ Христо именитымъ людямъ Маліиже і великимъ о господѣ радоватиса.

Честне истѣ обители Манастира Свѧтаго благокѣщенна Пресвѧтна богородици иже естъ конласи тєрцеговѣкси кнезъ шєра Мостара керъ рѣке Неретке зовомъ Манастиръ Житомисли(ћ)ъ Сєм обители Много-Смирени Сотворємо Метани нашемъ благочестию І молимо иже вотрешнѣ Славимаго бога и пречистбю его матеръ Істиа Єрксви: Просвѣтити всѣрскіе и всѣхъ Стихъ: о нашемъ много-лѣтиомъ благополбчіемъ здравию и дшпекомъ Спасєнію амиѣ.

Я посихъ вѣдоме творимо вашимъ благочестиямъ како ковлицки Нищети обрѣтаємоса ради-Содржан Свѧтиа обители Сєа Много задолжили есмо: отъ Напасбємиъ кое подносимо терпѧщи благочестна ради.

Помощи же не(и)мѣщи кромѣ мил(ости)каго бога и в(а)съ православни Христанъ: = Того ради потрбдихомъ довашего Христо-любна всчесніаго і ко-христѣ брата Іером. (јеромонаха) Мелендиа Плакшв (Плавшу). Милостини ради и поможенна Нашем Свѧтомъ Манастирю умилно предаемъ проливающе наше молиние да страно-пріимне приметє его Христа ради и отъ вашего богомъ данаго вамъ имѣнна милостию подарбете вліко васъ дхъ Свѧти наставитъ боговангели рече(:) блажени Милостіви яко ти помиловани вбдетъ и милостинями Грѣси ѣловѣкомъ очищаютса Милостиа Многажди одъ-Смерти изъ-вакламетъ брата Невсиам отъ-вєрзаетъ понеже милостиви ѣловѣчъ дроугъ божи Наричаетса Того-ради вбдите Нашего манастира ктитори и церковни крастителн давнаша дшни украсатса Пречєномъ отъ-апостола (:) красан церковъ божію: Свою дшш краситъ тѣмже ище кто благоизволитъ Писати Нарбсно или Сарандаръ овщи листъ проскомидию І проч: или кою нещъ Послати заукрашение Свѧтомъ Храмъ Сне дапошлѣете по братѣ нашемъ киши реченомъ Ми же хощемо всѧ исправити Поуставъ Свѧтихъ апостолевъ Іпредапію богоносныхъ Отъ Прачє Милетъ божиа инокроко Пречистиа бого-матере имощъ всѣхъ Свѧтихъ дапребдетъ Совєкми вами аминь. —

Дано у манастирѣ Житомисли(ћ)е На-14: Іанбарија-1831: га Года.

Іером (онлъ) Іоаникие Ковачевичъ Настоматељъ Мон: Жи:

Собратиами*)

Како је ово писмо дошло до руку браће † Спрема, нијесам могао дознати.

*) Штампарија нема акцената и других знакова, који су потребни били. Ур. „Источника“.

2.

Прегледајући књиге пок. Ђорђа Продановића, тражећи каквијех података, да би му написао биографију, нашао сам разбацанијех листића и комада од књига, па њу овде изнијети по реду — данашњијем правописом како сам што нашао.

У једној књижици као читула са корицама од ћртије, сачуван је само један лист и на њему је минејским словима исписао поп Ђорђе следећу пјесму, која није довршена:

„Бјела вила моја дивна друго!
Сведи друго све у гусли (г) ласе,
Твоје гласе, а у гусли јасне
Да их чује ко и разумије —
Разумије драго ако му е.
Сербаљк брате. пјесма ова за те.
Ти ћешк чути ти се разумјети
По пај прије од остали (св) ие.
На хиљаду и осме стотине,
Двадесѣ седме на пола године
Ситни ферман јесте полетно.
Од пространа града русиского.
Из бисла града Петровога.
Од силнога цара Николаја.
(довле на једној страни, па даље настављ)
Николаја Павловога сина.
Лети фермањ земљом. и свијетомѣ.
Коликое хитро полетио.
До чуда би побратиме било.
Да га носи соко под крилима.
А камоли Москов на ногама.
Прелетно земљу без хесаба.
Докле дође Махмуту султану
У Стамболу великому граду.
Ће цар сједи на своме дивану.
Дае улакь султану фермана
Лиевом га руком додаваше.
А десном се за сабљу држаше
Још султану ово говораше.
На тај ферман отпис дадеш.“ —

Испод овога стоји слово Б. као пренос на другу страну. Види се да је још било листова, али су повађени.

На два листића од читулице написано је: „Јеормонах (а) Арсенија, Монахиу Анну, Јерса Христа“ На другом листу: „На Стани Васиљевици Перишковића из Божановића грош (а): 5. од сијећенија.“ Испод овога:

„*От сраба.* дрво од смрдике, доњу кору мешгру сѣк млекомѣк варити сотим се мазати добро ест.“

3

Свједоџба на комадићу ћртије рукописним словима:

„Иже свещенаа и добри уставиша богопроповѣдници и апостоли сѫщенее сословіе богоносни Оци поклѣкаша да никтоже без истазанија На Степењ сѫщенства Неходитъ Сего ради по дѣхѣ Сии. Мои (имрекъ) каменом хѣдости прикедоҳъ и его поставихъ предъ иконѣ Христа Бога и его богоматери коспоминаҳъ емѣ всѣ и страшное дѣдиште и испов'кда всѣ своа согрешенија: и окритохъ его достоина сѫщенствѣ по глаголѣ его, и свидѣтелствуе его во имѧ Отца и Сына и Светаго Дѣха аминь.

Духовникъ Яци Алексиј

У Троици 6. Августа 1821.

Испод овога на дну листа стоји: „Симо Мелентиевъ 12. Августа 1831.“ Ова је дакле свједоџба писана у манастиру св. Тројице код Пљевља.

4.

Један лист. Овај је од оно осам листова, што сам нашао о љековима, који су описани. [Види Бос.-Хер. Источник од 1892. св: XII.] С предње стране стоји рукописно:

От Санџие конске. Змију ошарену оберлие и живу испержи у нову лонџу истуци и подаи у зоби три пута и то између господинеки дана.

На чоеку ђее маразъ изъ одавка. Помажи духана листъ осата медомъ по листу пакъ поспи истучене ситно слачице пакъ притисни да стои: кд (24) сахата.

От сањчие. Илач. „Наметнути пушку пакъ исплакати (да попие ону воду“. (Ово у загради са свим је исплавило, само се види траг, да су била слова).

От кила. От жабе корњаче, јаја. да испече на маслу овчиему пакъ подаи да једе тое добро.

Кад уједе пас. Да располовиш зерно грахово пакъ да метне на мјесто ђее пасъ уједо и да стои докъ само неодпадне. тое добро.

С друге стране написана је истим рукописом ова црквена пјесма:

Теке поклањемъ Боже оче чрез всѣ
Къ тебѣ припадаем Хвалат тѫ конци секта,

душевну моћ уништити.

Прави разум због осјетљивих свјетскијех ствари не слаби, него држи себе у себи — и божије мисли држи; и оном добротом сјајући и свијетлећи и саму природу заборавља, нити о храни мисли, нити се о хаљинама стара, него тај велики дух стара се, тежи и вјежба се, да све земне ствари заборави, а да задобије вјечна блага.

— Како би се друкчије очувала невиност, душевна чистоћа и неженство?

Како ли правда, мисли и друге добродјетели? ако ли не овим родним одјељењем, које кога било у животу поучава.

Овај велики пут наласку наличан је у поучавању божијех писања, у којима се корист и поука налази; наличан је и животима св. људи у писму изложених, како су неки душевни људи, хотећи се уздржати у добродјетељима, па су и живот према Богу управљали.

И, ако дакле треба ко себи неке поправке, то ће га поучити, нека то чита као неку општу књигу о љековима, тражећи у травама лијека својој болести; а, ако је старатељ невиности, нека често чита живот Јосифов, да се од њега научи чистим душевним дјелима, налазећи у томе снагу не само против сластима, него у свима добрим дјелима да те поучи.

Људство се може поучити од Јова праведнога, који се не само противном животу предавао, него је и трпио од богаства сиротињу; од многе дјеце, остајао је без дјеце; ни у један час није се поколебао, већ је увијек читаву душевну мисао чувао; — а још више ни на другове — који су му долазили да га разговоре, у његовом великом злу — који су му говорили о напастима, није се љутио!

Опет, ако ко коће да буде кратак и великодушан, да га љутина на гријех разгњеви, да буде међу људима уздржљив, тај нек нађе Давида храбра, срчана и кротка у борби, којих не настоји, да враћа зло непријатељима.

Мојсеј је био врло љутит на онога, који гријеши против Бога, а кротким духом трпио је све напасти.

Као и живописци, када са слике ликове преносе, често у слику гледају, трудећи се, да лик вјерно пренесу, употребљавају своју умјетност, тако и свакоме, који се труди, да научи од другога нека добра дјела, дужност му је на све чисто и добродјетељно — као на неке ликове уздржавања и свете животе угледати се, — да све боље себе усаврши, угледајући се на њихове молитве, учења и друга њихова блага дјела, који се труде за душу, постојано укрепљујући је, да врше жељу, што је Богу мило.

Добра молитва, која се јавно свршава, то је Божји промисао за душу. И ово је у свој Божијој Васељени украс, имајући разумно у себи Бога. Тако бива у Божијем храму, када трудом земаљским божанску спомен не сметнемо; нити се неваљавим страстима ум помета, но од свега бјежи Богољубац, идући Богу и призивајући Њега, прогони страсти, које воде човјека на неуздржавање и грабљивост.

А, од свега дужност му је понајприје потрудити се, да без науке не говори ријечи, да живи без распре, чисто одговарајући; не прекидати онога, који говори нешто потребно; а тијем желећи, да свој говор јасније искаже, и не слушати док се не изговори, учити без стида и без зависти, а, ако се што научи од другога не треба крити, као што непоштене жене с другим непоштеним људима роде дијете на крију! Благоразумно проповједати Божије ријечи — тако пријатно и тихо, како се може чути и лако разумјети, а не прећераним викањем проповједати, да буде досадно онима, који слушају.

Кад хоћеш да бесједиш и збориш, треба прије опробати себе, па тек пред људима говорити; — говорећи о Богу у молитвама, слатко и умиљато бесједујући, а не са шалом изводити сладост, — већ ради кротког установљење да те сви љубе .. У свему суровост одбаци! Ако се случи да коме и запријетиш, прије тога сам се научи смирености, тако ћеш бити пријатан ономе, који тражи лијека.

Много нам је потребан изглед (обличје) првијех пророка, а као што грјешни Давид не учини од себе клетву осуђења, но другоме то учини — и самога тога своме гријеху судију постави — као што је сам на себе суд изрекао, више никоме не рећи поруге, као на онога кога обличаваш.

Шљедовати смирености и слично понизној мудрости. Имати очи боље и дуље гледати; умиљат изглед; косу дугу и нерашчешљану; хаљине просте; свита појасом притегнута за тијело. Опасивати се не више слабина, то женске раде, нити слабо, то је лудо. Ићи полако и љениво као што се јавља слабост душевна, — ни

брзо, ни сурово, показујући се као бијесан . . . Једне исте хаљине да покривају тијело и зими и у љето. Не бојити хаљине у црвене и шарене боје, и не тражити ткана и мекана платна; или украшавати се хаљинама, то је онда налично женском украшењу, које оне у хитњи набављају; миришљавим цвијећем образа и косе мажу и украшавају; него треба таке хаљине употребљавати, да не потребују друге да облачи да би угријале човјека.

И, како се дакле обукао просто, тако треба и остале потребе да су му просте и скромне — укратко рећи:

Какве треба, да има хаљине, тако треба храном и пићем да врши потребу.

Здрава вода, да му гаси жеђу. Толико вариво и биље — нужним потребама да узима, како би снагу тијелу одржало. Не јести бијесно, угађајући своме требуху, но свагда једнако и обично, чувајући се од насладе. Нити тада празан разум о Богу имати, но и само то јело, што ће наситити тијело, треба да је узрок славу приносити, помишљајући: како су разна јела — од почетка свега — свакоме тијелу једнако измишљена била . . .

Треба говорити молитву прије јела, што је Бог дао — нама достојним блага своја, као што нам је и многа друга дао и као што су нам приправљена у будућем вијеку.

Такође и кад устанемо од трпезе, треба ишчитати молитве благодарења, које су одређене послије јела. Један час да буде одређен за јело, а пред вече да се једе мало, да утоли глад тјелесну. Остало вријеме да проводи уздржник у разим мислима. Да му сан буде лак, да је свагда готов пробудити се; да живи у природном пребивању. По установљењу о великим стварима, да престане трудити се. Као што је другијем јутро, тако да је уздржнику поноћ. Упражњавање душе, да предаје ноћноме ћутању. Ни очи, ни уши неваљалог слушања или виђења, да не допуште срцу, него једино умом с Богом друговати и себе паметно од гријеха исправљати, а у дужности чувати се зла и од Бога искати помоћи на вршење ове св. установе.*)

Невесиње.

*) Ово задње је пријевод.

Савјест моме кумчету.

Увреду опрости — дужност то је света,
Та нећемо живљет' хиљадама љета.
Љубав сваком чини и душману своме,
Душманска се крила само тако ломе.

Дужност своју врши, без тог среће није;
На будућност мисли, ко зна шта та крије;
Чувај свој имегак, па зло не ћеш проћи,
Ко зна какви дани могу сутра доћи! . .

Ув'јек нек се мис'о твоја небу диже,
„Спор је Господ, али увијек достиже" —
Благодари на свем вишњег Бога моћи;
Та морамо једном пред Господа доћи!

Лело Уничић.

Алегенска општина у сјеверној Америци у држави Пенсилванији.

За сво православље врло је интересантно, да баш они, који су у Старом Свијету од њега отпали (унијати и римски католици), у Новоме Свијету, гдје је већа слобода, све више увиђају, да су на криву путу, те се међу њима сваке године опажа све то јачи покрет, да се врате у своју стару вјеру. Као примјер нек послужи овај чланак, који је изашао у органу св. синода руског, у „Церковныя вѣдомости." Тај је покрет још карактеристичнији у ово доба, кад се у Риму највише ломе пера око којекаквих енциклика и кад је до нас дошла дрека из Загреба вичући: *унија*. Овај нас чланак може у ово мутно доба охрабрити, да што више стојимо на бранику, православља.

Ово је тај чланак:

Алегенска је општина обвезана што постоји преосвећеном Николају, епископу алеутском и аљашком. Владика је много муке поднио за православље у градовима Алегени и Питсбургу, док се могла подићи особита општина. Знамо

случајева, кад је владика с архипастирском палицом у руци ишао апостолски пјешице у сиротe куће унијатске, а сад православне у Алегени и Питсбургу. С великим одушевљењем породице бивших унијата, н. пр. Алегењца-Мошурјана, Герића, Гавчика и др. и Питбуржана-Гураја, Вахтара и др. спомињу оне срећне часове, кад су — убоги, прости примали у своје куће преосвећеног епископа Николаја. Неким је унијатима, који су се сједињили с православљем, владика писао пастирска писма. Разумије се, да је владика стекао велику љубав у алегенских Руса из Мађарске и у Питсбургу. Алегенска општина, коју је преосвећени утемељио, сад је права парохија. Непрекидно богослужење у мјесном храму, проповиједи свештеникове, лијепо владање пастојниково према свима парохијанима, учиниште, те је храм једва могао да прими у себе на празник пасхе све парохијане. Око 600 православних славили су Христа на јутрењи, литургији свијетлог Христова васкрсења. За православну парохију у Америци то много значи. Алегенску парохију сачињавају сада: руски исељеници из Русије, руски исељеници из Галиције и Карпатске Русије (Угарске), Грци, Араби, Срби, Хрвати, па и неколико Пољака и Француза. За Грке се свагда на литургији говори јектенија: „ΚΑΙ ΣΑΤΗΣ ΠΟΜΑΝΞΗΣ“ на грчком језику, а потребе им се свршују само грчки. Кад је 16. пов. прошле године свештеник свршио тајну крштења над сином Грка Мавридиса Суарјатиса по грчком требнику и кум читао символ вјере грчки, радости и кумовој и родитеља крштеног није било краја. Прошлог свијетлога Христова васкрсења примјетили смо, да Грци стоје у храму пред свима. С тога су на литургији осим јектеније прочитани били још јеванђелије, заамвонска молитва на грчком језику, споменута је била краљевска грчка кућа а на јутрењи им се свештеник окренуо с усклико м: Χριστὸς ἀνέστη! За тим је свештеник дао сваком Грку по књижицу: тумачење литургије на грчком језику.

Алегенска је црква знаменита и за Србе и Хрвате, који сматрају алегенску цркву српском, јер свештеник у обично вријеме спомиње: краља Александра, црногорског кнеза Николу, владику српског митрополита Михаила (биоградског) и Црногорског митрополита Митрофана. Срба, а особито Хрвата има доста у Микеспорту и Питсбургу. На жалост, већина је аустријских Срба унијати, а Хрвати су скоро сви римокатолици. Али и ти неправославни Славени почели су, да симпатишу православном богослужењу и реду у алегенској цркви. Н. пр. у Export-у већ су неки Хрвати примили православље. У овоме, важно мисионарско значење алегенске општине сад је постало јасно. Град Алегена има више од 200.000 становника, и сусједни Питсбург више од 300.000 душа. У тим су градовима већином фабрике, у којима ради маса исељеника из Аустрије, славенских земаља и из Русије. Ти су исељеници или већином унијати, или православни. Никад не ће нестати тих људи у тим градовима, јер стотине оваквих фабрика, које раде са жељезом, не могу бити без јаких словенских радених руку. Тако ће православна црква у Алегени увијек мисионарски дјелати међу тим православним и унијатским радницима. Само се бринемо, што је црква још дужна алегенској банци и неким лицима више од 3.000 динара (за откуп црквеног здања од методиста). Све се ради, да се тај дуг исплати. Свештеник иде по парохији и „сабира“ новац (тражи пожртвовања), да се црквени дуг отплати. Но и ако то у неколико задаје бриге, ипак се увијек тјешимо извршивањем дужности, јер су овдашњи парохијани врло религиозни, често се исповиједају, сви пјевају у цркви, воле проповиједи; они из некадашњих унијата веома пажљиво слушају свештеника држећи га за „духовног оца и пастира душе“.

У општини су два братства за узајамно потпомагање: Питсбуршко — св. кнеза Александра Нефског и алегенско — св. апостола Петра и Павла. Болесни брат добива из братствене касе на недјељу пет долара (10 фор.) у име „помоћи“. Братства чине и добротворна дјела. Овима братствима предсједава свештеник. Братски „митинг“ (скуп) бива обично једном у мјесецу, али ако устреба, састаје се и ванредни. Братства имају заставе, печате и особите знаке, одређене на попљедњој априлској скупштини делегата у Њу-Јорку и за сва православна братства у Америци. Па и иновјерце занима алегенска црква. Ирландски католици често моле, да им се да православни катихизис на енглеском језику, а на Лазареву суботу ушли су чак и у цркву за врбицом. Цркву је посјетио римо-католички свештеник из града Волинга у држави западној

Вирџинији, Нијемац Георгије Пајер; у алегенској је цркви био презвитеријански свештеник, чија је парохија у Алегени, а црква на Manchester Street-у. Томе су свештенику дате некоје брошуре о православљу на инглеском. Он је врло похвалио унутрешње уређење алеганске цркве. Без сумње највећу ће услугу учинити за православље „Американски православни вјесник“, који ће се, како намјерава преосвећени Николај, издавати у Њу Јорку на инглеском и руском језику, кад те новине ушчитају представници неправославних исповиједања у Америци. А склоних православљу и духовних неправославних лица и свјетовних прибраће се по свој Америци много. Тако је на пр. алеганска црква стекла добру парохијанку у лицу miss Marie Simonds. Гђа Simonds већ је дала цркви 225 долара и за парохијску кућу разне столарске израде, па ипак јој ништа не смета, да потпомаже епископску цркву у Питебургу. На рођење Христово miss Simonds приправила је у парохијској кући дивну јелку*) за дјецу парохијску, сама је раздавала дјеци раскошне дарове, за то су јој родитељи и дјеца тада благодарили, а владика је послао благослов и потврдио је у звању почасног члана алегенског братства.

Још се живо сјећајући прошле свете четрдесетнице, страсне и свијетле недјеље, још једном спомињемо лијепом ријечју алегенске парохијане. У све сриједе и петке четрдесетнице служила се у цркви литурђија пређеосвећених дарова, а парохијани посјећивали су цркву, исповиједали се и причешћивали. Долазили су и „на поклоне“ и чудили се, што у старом крају — Аустрији, унијатски свештеници не читају на јутрењи четвртка 5. недјеље четрдесетнице велики канон Андреја Критског с поклонима. На свијети исповиједило се и причестило врло много народа. Свештеник је исповиједао до свеноћног бденија, па послије њега и пред литурђијом. Није се исповједило мање од 200 душа, а међу њима и 10 унијата, који се одрекоше уније. Страсне недјеље свештенство је служило, с благословом владичиним, у Export-у у згради инглеске школе, а за тим су се причестили Срби, од којих Петар Гарбић (од 23. год.) и Милан Шкаљац (од 22. год.) сад се причестише први пут у животу. Обојица су врло рано остали без родитеља и по што су се туђи људи за њих старали, никад нијесу ишли на исповијед. Прешав из Европе у Америку, одрасли су, те су и сами могли да се исповиједе, али нијесу хтјели у унијатској цркви. Србин Мунес Цвјетко није се причестио има 9 год., Рада Прогонић — 4, Гашић и други по 4 и по 3 године. У кратко, Срби су се сад *први пут* причестили од кад су се преселили у Америку из Србије и Аустрије. На велики четвртак у вече у спомен светих Христових мучења и у велики петак на вечерњи кад се носила плаштаница, црква је била пуна свијета. Лијеп упечатак на све учинило је појање свега народа, кад се је при обилажењу око цркве, с плаштаницом „Благообразныи Іωсиφъ“ пјевало напјевом, каквим се пјева код унијата у Аустрији. Новцем парохијана купљено је природно цвијеће, те је плаштаница врло добро била окићена. Сву ноћ у очи васкрса Великоруси читали су пред плаштаницом књигу: Дјела апостолска (Руси из Угарске и Галиције немају тога обичаја). А кад је у 12 сати ноћу пред пасху било свршено обилажење око цркве с пуно свјетиљака, уз ударање звона и опште пјевање „Воскресніе твое, Христе Спасе“, а особито за „Хрїстосъ воскресе!“, вальало је то све видјети чути и осјетити. да се одушевљење представи. Особито су се пријатно задивили бивши унијати тада, кад се свештеник са свима у храму, по православном обичају, изљубио. Унијатски свештеници држе за понижење загрлити се и пољубити с парохијаном на пасху. Нека Господ уразуми нашу заблуђелу браћу унијате и нек их поврати у њихову прадједовску православну вјеру!

Смирени Њу-Јорског округа

Јован Недзељницки,
свештеник.

*) Ми Срби имамо мјесто тога новог обичаја наше бадњаке. Ур.

Хамајлије.

Савјест мори горе него куга;
Кога мори није жића дуга.

Кроз сав живот Господ људе куша;
Благо томе, ком' је чиста душа!

Не дижи се, од земље си један; —
Распашћеш се бићеш трудеж гадан.

Р'јеч је тешка, ма да камен није;
Пази на њу, да те не убије.

У језику и смрада имаде;
Змијин отров мање даје јаде.

Црном ђаволу тек ко поглед хити,
Никад га се неће опростити.

Лело Уничић.

Бесједе Вида Парежанина, свештеника и православног катихете.

I. На Преображење.

И преобрази се Господ пред ученицима, и засија се лице његово као сунце, а хаљине његове посташе бијеле као снијег.

Благочестиви хришћани!

Света наша мати црква на уста своје дјеце, својијех вјернијех и побожнијех синова, својијех пастира и служитеља Божјега дома, молитвама и пјесмама празнује данас празник *Преображења Господа Спаситеља нашега Исуса Христа*, које се збило на Тавирској гори; ће се очигледно показало Божје свемогућство, т. ј. да је Исус Христос *свемоћни Бог* и по томе раван Богу Оцу и Духу светоме у једној Тројици.

А чиме је то показано? Показано је, драга браћо, тијем: што се Спасителево лице засијало као сунце, а његово одијело забијелило као снијег; те се тијем показала и унутрашња божанска слава Његова; — што су се били ту показали старозавјетни пророци: *Мојсије и Илија*, први као преставник старозавјетног закона, а други — старозавјетних пророка, па се тако посвједочило, да Исусу Христу служе и закон и пророци; што је и овом чудном приликом засвједочио Бог Отац јаснијем ријечима: да је Он његов љубљени Син и Бог наш.

На какву је циљ имао Христос, кад се тада преобразио на гори пред три своја ученика: Петром, Јаковом и Јованом?

Исус Христос, као Божји Син, у коме почива свети Дух, који исходи *само од Оца*, — знао је још унапријед, да ће страдати и бити распет на крсту од Јудеја. С тога се преобразио пред ученицима на данашњи дан, на име, да тијем добро увјери апостоле о својој божанској свемоћи и слави; о свом славном васкрсењу након смрти трећи дан на гроба, како они не би могли посумњати у Његово божанство, кад Га виде на крсту разапета. А с друге стране имао је циљ, да покаже својијем вјернијем пошљедователима, да ће Божјим свемогућством и њихова иструла тијела, заиста, васкрснути, спојивши се опет с душом кад буде опште васкрсеније мртвијех, и да ће бити слична прослављеном тијелу његове славе.

Али тијела грјешника не чека тако преображење, така слава, него ће се разликовати од тијела праведника, у толико, у колико буду грјесима окаљана; па ће с тога вјечно остати тамна с душом у вјечнијем мукама, неугасимог огња пакленог.

Апостол *Павао* јасно је навео разлику међу тијела праведника и тијела грјешника пошље општег васкрсенија, говорећи: „Друга је слава сунцу, а друга слава мјесецу, и друга слава звијездама; јер се звијезда од звијезде разликује у слави“ (I. Кор. XV, 41.).

И како је Христос Спаситељ, својим славним преображењем показао апостолима, односно свијем, који буду слушали Њега и Јеванђеље, да је Он већи и од закона у од пророка; да је Он Син Божји и Бог који је спасао свијет од прворођног грјеха; да ће Он, допустив себе, по вољи Оца небеснога, на страдања и смрт на крсту, у трећи дан васкрснути из мртвијех; да ће се са тијелом узнијети на небо и сјести с десне стране Бога Оца свога, и царовати кроз све вијекове, докле му се не поклони свако колено онијех који су на небу и на земљи и под земљом, и докле сваки језик призна да је Он на славу Бога Оца (Филип. II., 10. 11.; Кор. XV 25.; псл. 110.).[1])

За то ми данас празнујемо свијетли празник Христова преображења, торжествено славећи уједно и други свијетли спомен — дан

[1]) Ја сам говорио на литурђији о празнику, а високобл.гор. и високоуч. госп. др. С. Мајсторовић, ђаком, предиван говор о рођен-дану Њ. Вел. говорио је на благодарењу.

превишњег рођења нашега најмилостивијека цара и господара Фрање Јосипа I., — о коме ће спомену бити говор у своје вријеме, — и, сакупљени у овај св. храм, узносимо уједињене молитве Богу у св. Тројици за времена и вјечна блага свога прејаснога владаоца, своја и својијех ближњијех.

Али, празновање наше биће угодно Христу Богу и молитве саслушаће и услишати нам Бог Отац тек ако смо утврђени у својој светој спасоносној вјери, т. ј. ако с вјером у Онога, чији празник данас празнујемо, приносимо своје молитве за оно, што желимо.

Услов, дакле, од кога зависи повољан успјех нашега празновања и молебствија, јесте *вјера*, којом се правдамо, а „оправдавши се вјером, имаћемо мир с Богом кроз Господа својега Исуса Христа, кроз којега и приступ нађосмо вјером у ову благодат, у којој стојимо и хвалимо се надањем славе Божје.“

Јер је вјера поуздано средство, којим се хране и јачају сва духовна и морална начела, која руководе људе у њиховим дјелима на земљи к ономе циљу, који им је сам Бог Отац одредио. А чим почне вјера слабити и нестајати у људима: у њиховој савјести појављује се мрак, исчезнувши свјетлост вјере; у њиховом срцу настаје хладноћа, нестанувши вјероисповједнијех осјећаја; њиховој души нестаје љубави према Богу и ближњима, занемаривши све духовне и моралне истине.

А међу људима, који се, ослабивши у вјери, удаљују од Бога — од извора вјечнога живота, раскидају се моралне везе, које држе у заједници породице, друштва, државе и читаве народе, — послије чега природно долази праведна Божја осуда и — по томе пропаст.

Али покрај вјере ваља имати и *добријех дјела*, јер се кроз дјела усавршава вјера, а помаже дјелима. Вјера без дјела мртва је (Јак. II., 20)., а дјела без вјере немају вриједности код Бога; јер су пошљедица узрока *славољубља* и *сујете* свјетске, а не вјере; а све, шта год није по вјери, гријех је (Рим. XIV., 23.; Тит I., 15.); а гријех учињен, рађа смрт (Јак. I., 15).

По томе пак видимо, побожни Хришћани, да се вјером спасавамо кроз дјела љубави к Богу, имајући нâд на спасење.

За то, браћо моја љубазна, не губимо одушевљење према својој светој вјери — не ослабимо кад год у њој, а напредујмо вазда у дјелу Господњем, т. ј. чинимо добра дјела, знајући да наш труд није узалуд пред Господом (срав. I. Кор. XV., 58.).

И тако, наше молитве примаће Бог, коме нека је слава, чест и поклон са јединороднијем Његовијем Сином и светијем Духом. — Амин.

II.

Благочестиви хришћани!

Излазећи најпрви пут[1]) на проповједничко мјесто у овоме светоме храму пред вас, молим вас браћо, да изволите саслушати неколико ријечи које ћу вам сада прозборити.

Скоро ће се навршити 3 мјесеца дана[2]) од када сам, по наредби високе земаљ. владе у Сарајеву ушљед приједлога Њ. В. П. господина Митрополита зворнич.-тузланског *Николе Мандића*, преузео катихетско звање и отпочео вршити вјероучитељски рâд у овдашњој трговачкој школи и народним осн. школама. У каквоме сам реду и с каквом вољом пак вршио своју дужност за ово кратко вријеме, то вам могу казати г. г наставници дотичнијех школа и драги ученици и ученице, које, тако рећи, питам духовном храном свете вјере православне и-напошљетку постигнути успјех.

Веома цијенећи узвишеност ове дужности, значајне пошљедице рада, који ми се у дужност ставио и претпостављене власти, које су ме за ово одредиле и поставиле, ја ћу по свијем својијем слабијем силама настојати, да достојно и потпуно оправдам ово увјерење, које ми је на аманет предано. Т. ј., вазда, докле год за то будем обвезан, ја ћу са највећом вољом и ма-

[1]) Говорио приликом свога најпрвог литургисања у бјелинској прав. цркви.

[2]) За ово вријеме у Бјељини нијесам вршио никаква чинодјејства у цркви ушљед забране мјесног администратора парохије, г. Шовића, коју је забрану он учинио, као што вели, на основу евентуалне сумње: да ли сам ја збиље свештеник („јер рече-може кому драго обући мантију и натаћи камиловку“) и припадник звор. тузл. Архидијецезе и да ли нијесам запријечен каквом каноничком погрјешком (бива да ми спасе душу). — Званични црквени лист Дабро босан. митрополије, „Б. Х. Источник“, у VII свесци од 1895., под рубриком: „Рукоположени,“ донио је извјешће о рукоположењу моје маленкости на чин свештенички и приједлогу за вјероучитеља народ. осн. и трговач. школе и, Бјељини, — но то г Шовић или није био ни прочитао или није хтио вјеровати. Осим тога ја сам г. Шовића и као његов колега у рељев. Богословији био познат. — Тако је Шовићева забрана остала у крјености све дотле, докле високим налогом високодостојне митрополијске управе зворничко-тузланске није уништена на утјеху моју. —

Писац.

ром учити вашу дјецу, која буде полазила речене школе; учићу је, наиме, онијем најсветијим и најважнијим истинама вјере православне, које је пресвета и живоначална *Тројица* у откривеном и писаном закону људима предала за руководство. И не ће ју нигда пожалити свога труда, учећи тијем истинама овај дивни подмладак, ове питоме гранчице лозе вашега чокота, ову вашу узданицу и овај корјенити расад, из кога ће под матерњим надзором и залијевањем плодније капљама свете науке ове наше најбоље учитељке (цркве), подрасти честити и ваљани оцеви и матере, домаћице, кућенице на корист свога народа, цркве и државе.

Али је моја снага премалена са свакога гледишта за ово одлично звање, за овај важни посао, да се постигне циљ, који се жели. А потреба познавања своје свете вјере и својих хришћанскијех дужности према Богу и људима у разнијем односајима и стањима човјека, с обзиром на многе користи, које од тога долазе, неопходно је нужна свакоме Хришћанину. Јер као што је тијело мртво без духа, тако је човјек мртав без вјере.

Вјера покреће човјека на поштен и Богу угодан рад, с којим се издржава и живи, и, имајући обећање Божје, удара темељ, на коме се подиже народно благостање; *вјера*, обдржавајући и гојећи у нама чврстоћу моралне снаге гласом неба — Бога и савјести, чува нашу народност и лијепе наше народне обичаје, којијех се држимо по примјерима својијех предака и како нас они научише, н. пр. о крсним славама, о разнијем светковинама и поменима и у опште у нашем домаћем животу; *вјера* погрије и оживљава у нама узвишене мисли и дјела, која стварају посебну и општу народну срећу и опстанак; *вјера* порађа у нама чуства побожности и смирености, родољубивости и осталијех врлина; *вјера* нас склања и привољава на најдубљу и најискренију покорност и одност према своме прејасном владару Франц Јосифу I. и Његовијем властима.

У опште, дјелујући у нама вјера, имамо душевно спокојство и мир савјести, ваздa, па чак и у несрећним и незгодним приликама; јер смо снагом вјере ограђени од свакога невољаштва, које руши спокојство и мир савјести људи. А кад ослаби или сасвијем престане вјера дјеловати у срцу људи, тада им се савјест помрачи, племените мисли и дјела престану, љубав се искорјењени, а по томе у њима буку у пламен различне страсти, које за собом повлаче многе зле посљедице.

С тога вас, браћо моја, молим вас поштовани родитељи, старатељи и браћо, који шаљете своју дјецу у поменуте школе, да ми у дјелу вјероучитељске наставе родитељски и братски помажете. А ево како ћете ми помагати. Помагаћете ми, на име, тако: ако своју дјецу редовно будете слали у школу; ако је будете учили ријечју и примјером својим, када су код куће, да право вјерују у једнога истинога Бога, у св. Тројици, и да Га више свега љубе, поштују и славе; да пресвето име Божје са највећим страхом и уважавањем призивљу за свједочанство само за истину; да Богу угодно светкују нељељне и празничне дане побожнијем похађањем цркве и чињењем добријех дјела; да своје родитеље, учитеље, старатеље, власти и духовне пастире уважавају и слушају; да живот својих ближњих као и свој чувају; да своје тијело, које је стан Светога Духа, и Богу погодну душу чувају и хране њима у чистоћи; да не чине штету сопственом имању другијех људи; да не говоре против другијех увредљиве и неистините ријечи; да нигда не пожеле туђе имање неправедно к себи присвојити, и т. д.

А и ја ћу их учити, поред вјеронауке, свему, што је добро, лијепо и племените; а одучавати, по могућности, од свега, што не ваља чинити.

Мимо прописане сате за предавање вјеронауке, *којијех имам 22 на седмицу*, ја сам у нељеље и празничне дане одредио по један сат за предавање црквеног пјенија, које ћу преко цијеле године држати с дјецом у једној соби трговачке школе, желећи, да и наша дјеца науче појати, па да с дјецом из конфесионалне (православне) школе у цркви на св. богослужењу одговарају и пјеју; јер су и ова дјеца, дјеца из једнога мјеста и једноврсне и једновјерне браће.

Овај сам посао, због многог посла у радне дане, својевољно одредио у те дане, с тога, што ми у радне дане не остаје за њ' довољна времена. Па за то и у ове дане у одређени сат изволите шиљати дјецу у школу.

Будемо ли пак сложно и братски, искрено, на овоме послу радили на младеж учили и вас-

питавали, она ће подрасти у трајној-тврдој својој вјери, утврдивши се из малена у њој, на утјеху и радост својих родитеља и старатеља, на корист свога народа, цркве и државе и на славу Бога Оца, коме буди слава, чест и поклоњење са једнородиијем Његовијем Сином и животворнијем Духом увијек. — Амин.

(Свршиће се.)

Разно.

Царев рођен-дан и ове је године прослављен свечано као и до сада, а свечаност пуно увећана, што је рођен-дан управ на један од највећих православних празника. Послије литургије у новој срп. прав. цркви почело се благодарење за Његово Величанство, да још много поживи на срећу својих народа. На Благодарењу је чинодјејствовало много свештенство, а међу тим три архимандрита, а од власти био је г. Барон Бенко с многобројним чиновништвом. Живило Његово Величанство Франц Јосиф I.!

4. августа ове године одржат је полугодишњи парастос у новој сарајевској цркви *великом српском архипастиру и добротвору блажено упокојеном Дабро-босанском митрополиту* **Ђорђу Николајевићу.** На парастосу је чинодјејствовало 16 духовних лица, међу њима оба архимандрита, а одговарало је овдашње српско-правосл. црквено-појачко друштво „Слога“. Врло нас је изненадио и овај пут немар народних представника из Сарајева; јер народа је у оне било мало, а њих још мање, а то је још чудније, што је било јављено, кад ће се парастос одржати. Зла сједоцба.!

Њ. В. руски император Николај II. одликовао је Његову Светост васељенског патријарха Антима VII. звијездом Александра Нефског у брилијантима. Нека то високо одличије дуго година краси великог православног јерарха и вођу против непријатеља праве Христове науке!

Папи Лаву XIII. не може никако да избије из главе она слатка јабука: сједињење свега хришћанства с римском католичком црквом. По што му није пошло за руком, да православне хришћане задобије, бацио је поглед на неправославне источне цркве, те је скоро једном енцикликом јавио сједињење коптима у Мисиру, да им се установљава патријархат и двије епископије у: Хермополису (Миње) и Диосполису (Лаксару). Разумије се, да је брижљиви пастир и овом приликом, како је то већ свима папама обичај, споменуо, да су му сви народи драги, па како у овом случају пише баш коптима, рекао је, да су му они најдражи; схизматике је споменуо, смирено их молећи, да увиде, е само једина римска католичка јерархија потиче од истине и да је „само она наслиједила сва предања од старих александријских патријараха и од основаоца египатске цркве, апостола Марка“. Заиста је тежак положај неправославних источних цркава, али ће њихова јерархија и овај пут знати крај свих невгода одбити непозване и увидјети, да ће се једино очувати у правом Христијанству, ако се врате у крило своје најстарије сестре, православне васељенске цркве, у истини католичке.

16. јуна о. г. православно мисионарско друштво навршило је 26 година свога постанка. Послије свечане службе Божје била је свечана сједница, на којој је протојерej А. В. Никољски говорио друштвеном раду и о његовим мисијама у прошлој години. Из тога се његова извјештаја види, да је 1895. год. било свега чланова мисионарског друштва 12,803 а почасних 12. Година 1894. друштвени је капитал износио 1,298.730 руб. и 77 коп: 1895. г. приход је био 360.435 руб. и 57 коп., а расход 347.321 руб, и 36 коп., дакле вишка је било 13.000 рубаља, те је на почетку ове год. био капитал друштвени 1,311.844 рубље и 48½ коп.

Алтајска је мисија 1895. г. имала 79 чланова, а привела је Христовој цркви 290 душа. У овој је мисији била 41 мисионарска школа, у којој се учило 962 мушка и 294 женске; свега 1.256 ученика.

У киргијској духовној мисији било је 23 члана, која су обратили у хришћанство 58 Киргиза мусулмана. Ова је мисија имала 5 школа са 127 мушких и 123 женских, свега 250 ђака.

Обдорска и Сургутска мисија (у тоболској епархији), које се труде међу Самоједима и Остјацима, имале су само 9 мисионара, па ипак су покрстили 225 незнабожаца.

У јенисејској епархији мисионари су превели у хришћанство 90 незнабожаца

Чукотска мисија (јакутска епархија) бројала је 6 чланова, а

Камчатска је мисија имала 25 мисионара а превела је у православље 412 незнабожаца.

Опћи је резултат ово: православни мисионари прошле године превели су у хришћанство 2.239 душа, а у школама, које то друштво издржава, било је 11.615 дјеце. Лијеп напредак ма да је друштво врло младо, а велики напори!

Нова православна црква у Јерусалиму. Његово Блаженство јерусалимски патријарх Герман с двојицом митрополита, осветио је 22. маја о. г. нову православну цркву у Јерусалиму св. кнеза, Александра Нефског, коју је подигло императорско православно палестинско друштво у спомен пок. цара Александра III. Црква је близу гроба Христова.

Св. синод руски издао је извјештај, из кога се види, да има свега црквених школа 29,488, а од тога броја било их је мисионарских 325.

Свештеничко стање. У биоградском познатом, листу „Мале Новине“, који и у Босну долази; изишао је приједан чланак о свештеничком сиромашном стању под насловом: „О садањем религиозном васпитању нашега народа и свештеничком полажају у Србији“ од др Лазе М. Д. Писац каже, да је сиромашно свештеничко стање, већином узрок неправилном стању код свештенства, па завршује с топлом жељом, да позвани учине већ једном и томе крај, т. ј. да се одреди свештенству плаћа, као што је то свуда по западној Европи.

Чувени срп. богослов-књижевник Њег. Преосвештенство г. др. Никодим Милош, од маја о. г. обилази своју епархију у овоме тешком времену, кад су јевуити од свуда гракнули, да православље униште. Преосвештеног господина свагдје народ одушевљено дочекује, а Он му уз свој благослов проговори о светости православља. Желимо Великом борцу за истину здравља; таки нам треба архијереј.!

Читамо у „Пет. Вједом“, да ја више руских владика дало упуства свештеницима оних епархија гдје влада толика празновјерица, да не ће да трпу ватру, која је настала од удара грома. Високопреосвећени препоручују, да се та празновјерица пријечи проповиједима о грому особито у оне дане, кад има највише грмљавине. И у нас у Босни има те празновјерице.

25. јуна о. г. сва је Русија прославила сто година од рођења пок. цара Николе I. Међу многим дјелима пок. цара и то је важно, што је он довршио чувену Исакову цркву, којој је још Петар I. основао темељ. Цар Никола пуно је учинио својим великим и богатим даровима, те је та црква онака као што је. Предлаже се, да му се пред том црквом подигне споменик.

Њ. Вис. црногорски кнез Никола I. за бављења у Биограду ове године наволио је одликовати Њих. Преосвештенства: Иноконтија, епископа нишког, Саву, еп. жичког и Митрофанија, епис. тимочког — *другим* степеном Данилова реда; високопр. г. протосинђела Виктора, уредника „Босн. Срп. Цркве“ и „Мира“, протопрезвитере гг. Лазаревића и Милића — *трећим* степеном Данилова реда; гг. Протођакона Г. Стојановића и ђакона Г. Поповића — петим степеном „Данилова реда. свој господи Честитамо!

Како и свјетовни великаши у Русији воле своју православну вјеру, види се из тога, што је 1. јунија о. г. руски министар финансија г. Вите посјетио одјел црквено-приходских школа на великој нижњеновгородској изложби, врло пажљиво све разгледајући, а особито иконе. С тога га је нижњеновгородско епархијско братство изабрало за почасног члана.

Прослава 200 годишњице. Црна Гора прославиће до године 200 годишњицу од кад њом влада кућа Петровића. Митрополит Данило Шћепчев Његош би изабран 1696 год. те постане и духовни и свјетски господар онда у сложној Црној Гори и од тог доба па све до 1851., кад дође на владу свјетовни кнез Данило I. Једнога су Петровића бирали за митрополита, који је уједно и кнез. И ако Црна Гора није никад била са свим покорена, ипак од митрополита Данила живи као држава којом и данас влада кућа Петровића. Већ је изабрат одбор, који ће гледати, да ова ријетка српска слава што љепше испане. Очекује се силан словенски свијет.

На Петров дан о. г. освећена је застава златијске читаонице у Вршцу (Банат). Прослава

је ишла врло лијепо, а било је у изасланика са свих страна. Срећно.

Најнехришћанскије дјело у XIX. вијеку. На срамоту просвијећене Европе догодило се најварваскије најнехришћанскије дјело у престолници бугарској Софији за силнога, но сад пок. државника Стамбулова 1891. г. али се је тек сада за то паклено дјело дознало.

1891. убије неко на шетњи тадашњег министра финансија Белчева. Стамбулов је јако мрзио на неког Наума Туфекчијева, те је на њега рекао, да је Белчева убио, и ако баш за тога убијства Наум Туфекчијев није био у Бугарској, па како није знао гдје се налази Наум Туфекчијев, уапси осамнестгодишњега његова брата Димитрија Туфекчијева, да би дознао, гдје је Наум. По што не могаше никако од младића да сазна за брата му, мучио га је разним стравама, баш као оно римско свештенство у средњем вијеку. јеретике"; *шибао га је канџијом, вјешао га стрмоглавце, пашио глађу и жеђу, па чак и жегао — усијаним гвожђем*, те је несрећни младић од мука — ни крив, ни дужан умро. Скоро је у Софији била осуда сукривцима Стамбуловљевим у томе нехришћанском дјелу. Ко свједоци били су: Петко Каравелов, негдашњи министар Нотарев, и списи покојног свештеника, Монгирова, које је на смрти предао суду. На жалост о томе је свједочио и један љекар — Павловић, који је у томе гадном политичном дјелу заборавио на своју човјечну службу, који је — главом на заповијед Стамбуловљеву присуствовао томе нечовечном дјелу, сакрио онакажену лешину и издао лажну свједџбу кад је Димитрије Туфекчијев умро, — да је умро од туберкулозне сушице.

Полицијски пристав Тотев признао је пред судом, да је баш он био пок. Д. Туфекчијева бичем од више струка све дотле, док није овај пао у несвијест и за тим га жегао усијаним гвожђем. Каравелов, Нотарев и свештеник Монгиров у исто вријеме били су у затвору као политички кривци. И Каравелова и Монгирова собе биле су уз ону собу, гдје су Стамбулов и његови мучили сиротог Д. Туфекчијева. Каравелов, вели, да је чешће ноћу слушао у оближњој соби ужасан јаук и звиждање канџије, а и даље веома оштар глас: „Хоћеш ли казати?" — и за њим опет ударање канџије. Сјутра дан чуо је слаб глас из исте собе, гдје га на вратима моли за нешто. Каравелов вели, да је видио кроз кључаницу Туфекчијева, како мили до његових врата, па кад га је запитао, ко је, он му је одговорио: „Ја сам из породице Туфекчијова. Градски начелник Луканов и пристав избили су ме и измучили . . . " А свештеник Монгиров вели у својим писмима: Пробуди ме једне ноћи велики јаук у сусједној соби. Кад сам прогледао кроз кључаницу, видјех лампом освијетљено лице начелника Луканова, пристива Тотева а с друге, *коју су жегли и мучили Туфекчијева*. Послије неколико дана ноћу чујем некакав изнемогао људски глас из оближне собе како виче: „*Ако сте жив човјек и хришћанин, дајте ми, ради Бога*, залогај хљеба и малко воде; ево већ четврти дан, како ми нико не долази, те умирем од глади и жеђи!" Ја га запитам: Ко си и што су те затворили? а он ми одговори: „Ја сам Д. Туфекчијев; затворили су ме због сумње, да је мој брат Наум убио министра Белчева и непрестано ме питају: „гдје ти је брат Наум"; ја им одговарам, да не знам, с тога су ме прије четири дана жегли, мучили, тукли, а за тим ме пустили без љекарске помоћи". Ја сам му казао, да отшкрине врата колико може, и насуо сам му кроз ону пукотину воде, која је протекла у мученикову собу, *а он је лизао влагу*. Сутра дан дође начелник Луканов мени, видјев да су врата влажна у сусједној соби, узе ме за косе и ударао ми је главу о камену стијену, док нијесам пао на пола мртав. Други сам пут чуо јаук у соби, мога сусједа и кроз кључаницу сам видио, *гдје на сред собе виси младић окренут стрмоглавце*. То сам мучење гледао око 2 сата, а неки су га гласови питали: „Кажи гдје ти је брат!" Заиста најнехришћанскије дјело у очи двадесетог вијека!

Суд је осудио Луканова и полицијског пристава на затвор од шест година, а бившег предсједника софијског окружног суда, Цукева, који је такођер био учесник, — на једногодишњи затвор. Но народ је био јако узрујан што је тако малена казна одређена таквим варварима, с тога ће им судити виши суд, који ће јамачно повисити затвор. Пок. Стамбулов је био при свима мучењима и с највећим их је уживањем гледао, али он ће добити казну, коју не ће никада издржати.!

По П. В. С.

Папина Медаља. Познати лист „Старокатолик", који излази у Бечу доноси кратку биљешку о папиној медаљи, која се сваке године у спомен

апостола Петра и Павла издаје. Овогодишња медаља опомиње на настојање „светог оца“, да некатоличке цркве сједини с Римом. На предњој је страни папина слика с потписом: *„Лав Тринаести, папа 19. година“*. Стражња страна представља енциклику о сједињењу цркава. У средњој стоји Спаситељ држећи у лијевој руци заставу, насложену на куглу свијета с натписом „Господ“ и скиптар, а десна Му показује на један спис (папину енциклику), коју држи у рукама коптски свештеник. Код овога има још један брат. Ниже те слике стоје двије палме, те престављају исток; на лијевој страни до Спаситеља стоји замишљен лављар с лављом, што означује протестантизам. Около је натпис *„Биће једно стадо и један пастир 1896.“* Лист вели: „Ако папа штује истину нека у будуће овакву медаљу направи: На предњој страни нек је слика Христова а около нек пише: „Господ“. На противној страни нек је слика цркава: старе католичке, протестантске, англиканске, православне источне и јерменске, које једна другој пружају руку у братском јединству.“ И ми бисмо то препоручили!

Прејасна надвојводкиња ерцхерцошкиња Марија Доротеја заручила се је с херцегом Филипом Орлеанским. Брак ће се свршити са свим по црквеним прописима, јер грађански брак не вриједи још до сад за чланове владалачке куће.

Опет је један Рус оставио на племените циљеви око 1,000.000 рубаља, а то је И. В. Шчапов, који је умро 9. јула о. г. у селу Александровском. Покојник је био почасни грађанин града Москве, те је свој завјештај и оставио градској управи, да га изврши. Кућу од 300.000 руб. оставио је управи да се у њу смјести каква било добротворна установа; цијело своје добро село Александровско — с лијепом кућом и изврсним газдинством у вриједности преко 300.000 руб. оставио је на расположење министарства земљодјелства, да се установи на њему господарствена школа, а да би се имала чиме издржавати, дао је капитал од 100.000 рубаља, Богојављенском братству оставио је 30.900 руб., а као приномоћ свештеницима Богојављенске цркве 10.000 руб.; црквено приходској школи у селу Александровском 25.000 руб., храму у томе селу 12.000 руб., а његовим свештеницима 3000 рубаља. „Благо томе ко довијек живи, имао се рашта и родити!“

Свеопћи мухамедански конгрес држаће се до године, а на њему ће бити заступљени сви мухамедански крајеви. Предмет вијећања биће: садашње стање ислама и васпитање младежи. Само се сад пита; гдје би тај конгрес могао бити слободан и независан. Предлажу или у Тангеру у Мароку, или у Каиру у Египту. Л.

На Илијин дан откривен је споменик на Калимегдану у Београду великом српском пјеснику Ђури Јакшићу; израдио га је познати српски умјетник Петар Убавкић.

Занимљиви проналасци и установе. Овај XIX. вијек управо је вијек различитих проналазака, више и мање практичних. Тако на пр. до сад смо по статистици знали, да има унијата: Руса, Румуна, Јермена, Маронита, Копта и нешто Срба, али ето скоро чусмо, да има преко неких 200.000 унијата Мађара, којима ће се извести мађарски језик у богослужење. То заиста до сад нијесмо чули ни знали, него то нам ето донесе напредни XIX. вијек. Исто тако припада у славу XIX. вијеку и установљење — православне епископије за Мађаре. Ми ћемо се радовати, ако у православље пријеђе толико чистог мађарског народа, да могу установити посебну епископију.

Његово Високопреосвештенство г. Дионисије, митрополит рашко-призренски непрестано путује по својој епархији уређујући све, што је неуређено, и поучавајући народ, да буде чврст у вјери. Ма да је опасно за њега путовати — као што се је показало скоро, — ипак он као добар пастир ревно врши своју дужност. Дај Боже, да се сви српски архијереји угледају на г. Дионисија, јер њима није тако тешко вршити своју дужност!

Мученик Хус. Великоме сину братског чешког народа и борцу за Христову истину — Јовану Хусу, кога је инквизиција на огњу спалила прије 481 год. у Констанцу подиже се у Златноме Прагу достојан споменик. Истини се мора одати признање, па ма кад било.

Одликовање. Заслужни Иларион Весић, архимандрит и бивши управитељ српске православне богословско-учитељске школе у Призрену за слављења своје 25-годишњице свештеничке службе одликован је орденом св. Саве 3. степена.

„Савремена Русија“. Чувени италијански књижевник Картета написао је књигу с тим натписом. У њој говори о задаћи Русије, којој није циљ да осваја, већ, вели, њезина је мисија

просвјетна. Успоређује Русију с Римом у прошлости, па вели „као што је Рим дао Европи културу, законе и католичку вјеру, тако ће и Русија дати Азији: културу, законе и православну вјеру . . . Рим је сијао крв својих синова — и расли су народи и цивилизација. Тако и Русија, бацајући сјемена по свом путу, подигнуће у Азији народе и културу". На крају је апотеоза Русији.

У Турској је било 1783/4. свега 123 српске школе, урачунав и гимназије у Цариграду, Солуну и Скопљу, богословско-учитељску школу у Призрену и вишу дјевојачку школу у Скопљу. Ученика је било 4531, ученица 853; учитеља 150, учитељица 23. Највише школа има у косовском вилајету. Ако Њ. В султан призна српску народност у Турској, о чему се у новије доба говори, онда ће се број школа умножити, јер за сад није лако отварати српске школе.

Талијански нашљедник престола. Виктор Емануило дошао је на Цетиње, гдје је врло свечено дочекан. Талијански нашљедник претеновао је на Преображење кћерку кнеза Николе Јелену, с тога је велика радост у цијелом српском народу, а особито у Црној Гори. Не зна се, да ли ће будућа талијанска Српкиња-краљица примити римску католичку вјеру. А како веле, да у овоме браку није политика уносила својих руку, већ да је чиста љубав, не би ваљало, да се вјера мијења.

Православна саборна црква у Токију (Јапан). 24. фебруара о. г. преосв. Николај епископ алеутски и аљашки, свечано је осветио саборну цркву у престоници јапанској с 19 свештеника, (16 јапанаца) и 5 ђакона. Црква потпуно одговара сјају православља како споља тако и изнутра. Срећно да Бог да!

Парасије Теодоровић Серединскн, магистар богословије петроградске дух. академије навршио је 28. јула о. г. 74 год. од рођења. 1845. г. свршио је науке, те је најприје био при руском посланству у Напуљу, за тим је био учитељ вјере неких чланова руске царске породице. Важан је за црквену књижевност, а дјела су му ово: *Преглед религија, Таблица, хришћанских вјеронсповиједи и секата, О богослужењу у западној цркви, О утјецају богослужења зап. цркве на побожност, О божественом служењу у протестаната, О узроцима несугласности међу источним и западним хришћанима у погледу времена празновања св. пасхе, Протестантизам према православљу (успоређење), Чин присједињавања неправославних хришћана православној цркви* и т. д. Сад је у пензији и живи у Риги. Живио још пуно година и обдарио нас још многим дјелима!

Свјетскога гласа познато руско пјевачко друштво Димитрија А. Славјанскога држало је концерат на руској изложби у њижем Новгороду, у корист српских цркава на Балкану. Живило!

У Старој Пазови одржат је избор пароха и изабрат је с 32 (од 34) гласа поштовани наш сарадник г. Сима Араницки, досадашњи протопрезвитерски помоћник у Земуну. Желимо г. Араницкоме среће, доброга здравља и дуга живота. Живио!

Лањске године 1895. у херсанској епархији обраћено је у православље 267 лица; из разних секата 264, међу којима и два свештеника, а из римске католичке вјере 3 лица.

Најновија енциглика папе Лава XIII. „о сјединењу цркава од 29. јуна примљена је с неговањем од свијех неримокатоличких цркава. У Бечу је 20. јула по новом држата скупштина у сали хот. Wimberger против те енциглике. Говорила су о римској цркви у опће, а посебно о новој енциклици, три представника и то (послије г. Цеха) Dr. C. A. Witz-Stoeber, O. Kirch.-Rath од стране старокатоличке цркве, Др. Дамаскинос Спилиотопулос, архимандрит од стране источ.-православних и Mm. H. Hechler, капелан краљ. енглеског посланства у име англиканске цркве. Скупштина је била многобројна. Док римска црква влада да другима своје новости натури, дотле се друге цркве зближују и не ће проћи много, па ће се, како изгледа, сав западни свијет ослободити папина скиптра. У овоме броју доносимо по другоме листу кратак садржај нове енциклике, а без сумње ће изаћи достојан одговор и на ову енциклику, те ми не ћемо пропустити, да га у преводу донесемом као и онај лани.

Црква уз жељезницу. Руси већ од неколико година праве жељезницу преко Сибирије до Тихог Океана, но то огромно дјело још није готово. Кад буде та жељезница готова, моћи ће се цио свијет обићи за 33 дана, па кад ће та жељезница бити тако знаменита, побожни Руси хтјели су да уз ту жељезницу има и црква, која ће бити у једном вагону, па ето то се и постигло, те је 11. јула о. г. и освећена црква за сибирску же-

љезницу. Црква нагледа као обичан вагон, а има 3 звона. На иконостасу су вјешто израђене иконе: Спаситељева, Богоматерина, св. Александра Нефског, св. Николе чудотворца, св. княгиње Олге, св. Александре, св. Сергија Радонешког, и св. Инокентија Иркутског. На јужним је вратима икона св. архиђакона Стефана, а на сјеверним св. Јована Крститеља. Црква је посвећена св. княгињи Олги, а осветили су је: петроградски митрополит Палади је и епископ Назарије из Нарве с неколико виших свештеника и настојатељем цркве, јеромонахом Стефаном. На свечаности су били многи гости, па и царска породица посјетила је освећену цркву послије подне. Ту цркву у вагону направили су: инжињер Грас и архитект Баумхартен. Тако ће се путници моћи молити Богу у цркви, кад год хтједну.

Велики добротвор. Српство у бив. Војводини стекло је великог добротвора а то је *Миша Николајевић*, абаџија у Панчеву. По што нема ни једног дјетета сјетио се све дјеце српског народа свог, те је протопрезвитерском уреду панчевачком дао опоруку, којом завјештава **120 000** фор., да се подигне српска православна гимназија у Панчеву. Колико би још српских богаташа могло учинити, таки дар, који се никад не ће заборавити! Име великог добротвора сјаће се у српској историји, служећи као примјер правог родољуба. Живио!

14. јула о. г. посвећен је високопречасни г. Гаврило Змијановић за епископа вршачког у Карловцима. Посвећење су извршили Њ. С. патријарх Георгије и горњокарловачки епископ Преосвећени г. Михаило Грујић, а будимски епископ Преосвећени г. Јеремија Мађаревић, ма да је био дошао у Карловце, није могао учествовати при посвећењу, јер се био разболио. Преосвећени г. Гаврило говорио је лијеп говор, у којем је казао, да ће радити за цркву и народ. Живио!

Ове године не ће се примати у први разред богословије слушаоци, јер као што је познато и нашим читаоцима, народна је скупштина одобрила, да се богословија претвори у академију, у којој ће се учити 9 година.

Црквено-политички закони. Новине јављају, да је прних 5 мјесеци о. г. било у Угарској 170 случајева мјешовитих бракова између хришћана већином протестаната — и јевреја. У Будимпешти је било 90 бракова, а оно остало по провинцији. — Угарски калвини били су одушевљени за увођење тих противхришћанских закона, а сад су ударили у јаук, јер је због тих закона 11.000 калвина прешло у назарентво, а 6500 од сада не признају никакве вјере. Ко се туђем злу радује, нек се свом нада!

По жељи Високопреосвећеног Михаила, митрополита све Србије, 22. јунија о. г. постриже је за монаха у Троицком сабору Александро Невске лавре, г. Милан Атанасијевић Ђорђевић и добио је име Сергије. Ђорђевић је свршио духовну академију у Петрограду. Честитамо!

Дар српској православној школи. Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину изволела је дати 2000 фор. а. вр. за градњу српске православне основне школе у Бјељини. Овај племенити дар високе владе нек буде предзнак добре будућности српских православних школа у Босни и Херцеговини! Живила висока влада!

„Балканово" гнијездо и српско-православно свештенство. Како Загреб, средиште наше р. католичке браће Хрвата и мјесто гдје се скупљају, желећи ревносних проповједника уније баш сад у ово доба, поступају с православним свештенством, нека и ово посвједочи.

Стари свештеник Тома Оклобџија из Мутилиња, дошав у Загреб родбини, пође са својом рођаком по највећој и главној улици — Илици да се прошета. Како је баш била недјеља, свијета је било врло много и добра дјеца проповједника уније, немиљеваху сиједог православног свештеника на најгаднији начин. То се најпослије досадило рођаки његовој, те је морала једног утчиног „господина" ударити штитом од сунца неколико пута. Послије је „господин" затворен.

Ми морамо примијетити, да је то немио догађај и морамо се запитати, а како фанатични и прости народ римо-католички по другим мјестима хрватским поштује православно свјштенство, кад га тако у просвијећеној престоници хрватској „господа" дочекује?

Господа, која води бригу о унији, за коју су узели као средиште Загреб, нека буду увјерени, да се назањем нечисти по православним црквама и нападањем православних свештеника не долази до уније, која се и поред најбољих одношаја између источне и западне цркве никад не може и неће моћи навести, док посљедња не одбаци све новости, које је увела од 7. васељенског сабора до данас. Лијепи плодови проповје-

ника уније, нека буду и од сад таки, па ћемо лако бити на чисто!

Освећење цркава. На дан 1. септембра о. г. освештава се новоподигнута црква православна у Борцима — коњичког котара; 8. Септембра, на Малу Госпојину, новосаграђена црква у Билећу, обје у опсегу Херцеговачко-захумске Епархије. Срећно!

Ријеч, двије са српског збора у селу Колима. Наш сеоски народ у истину је побожан, гостољубив, а прашњијех година, много је моралнији био, ма да и данас није баш тако далеко изостао, али се опажа, да мало по мало попушта у оном старом српском стиду и поносу! . . . .

— Данас се у опће свуда чује ријеч: „Празна црква, празна црква!“ . . .

Еле, слабо се црква похађа, празничним и недјељним данима. По селима је то још и горе, него ли по варошима, јер у вароши се бар сваког празника црква отвара и служба служи, а у селу се обично младом недјељом и већим празницима служба служи?[1]) На обичајним зборовима, већ буде много свијета, па и ове године, у селу Колима — лицем на Велику Госпојину, био је лијеп збор. Свијета је било преко 900 душа. Збор је лијепо прошао у чистом српском весељу, а потпуном поретку. Богослужење обавио је јеромонах Герасим Кочић; при свршетку литургије била је водица у црквеној авлији, том приликом држао сходну проповијед јеромонах, учитељ Петар Стеванов Иванчевић.

Већ у мрак, око првог сутона, почео се је свијет расипати весео и раздраган као са српског збора. П.

Главни и највећи збор у манастиру Моштаници, (близу Бос. Дубице). Пишу нам, да је и овогодишњи збор на Преображење у манастиру Моштаници јако добро био посјећен; а особито према овогодишњим слабим новчаним и материјалним приликама. Манастир је имао прихода близу 80 фор.; смирени парох са Омашког, котар Приједорски г. Симо Павловић, звао Бабић, придарио је једног јунца манастиру; честити Србин Ристо Драгичевић, трговац из Козарца, дао је придарио 10 фор., а ове године 5 фор. у готову и икону „Преображења Господњег“, фино урамљена — у вриједности 15—20 фор.

[1]) Бар, колико је писцу овијех редака познато.

Манастир Моштаница заиста помоћи треба! јер је врло запушћен и сиромашан, али ипак све оближње вароши — Дубица, Приједор, Градишка, Козарац, Костајница, Нови, наклоњене су истоме манастиру; ама ево муке, уредбе по нашим манастирима, као и економисање, за сад не одговарају духу времена, нити служе манастири оној ријељи, за што су их наши славни претци подигнули!? ! . . .

— Свима прилежницима св. обитељи Моштанице хвала, и Господ им троструко накнадио и благословио их! . . . — П. —

*

Руска изложба у Њижњем Новгороду много се у које чему разликује од западних. Међу осталим има на њој и врло занимљивих предмета. На пр. у једноме су павиљону изложени врло умјетнички израђени столови, столице а ормани а све је то направио неки столар *Макар Никитин, који се је родио без руку и ногу, те рода губима и рамењима, но чак и свира на виолини.* Ајдин есы Господи!

Ко пуно чита, напреже очи, те слаби вид, с тога је добро такима да више пута преко дана умију очи, капке, обрве и слијепе очи студеном водом. Особито се то препоручује пред лијегање у постељу, или може се покваситн чиста бијела крпица, па лежећи на леђима, држати је на очима.

По „Л.“

Кад се жене и удају? У свима државама не постоји једнак закон, колико година мора бити младожењи, а колико невјести као што се из овога види:

Женидба и удадба допушта се

у Аустрији:	момку и дјевојци	од	14	година.		
„ Њемачкој:	„	од	18,	„	„	14 „
„ Италији:	„	„	14,	„	„	12 „
„ Француској:	„	„	18,	„	„	15 „
„ Угарској:	за р. кат. момку		14,	дјевојци		12 г.
	„ протест.	„	18,	„	„	15 „
„ Португалији:	момку од		14,	дјевојци	од	12 „
„ Русији:	„	„	18,	„	„	16 „
„ Саској:	„	„	18,	„	„	16 „
„ Швајцарској:	„	„	14,	„	„	12 „
„ Грчкој:	„	„	14,	„	„	12 „.

Против главобоље. Један искусан лекар препоручује као лијек од главобоље: *ићи напрстке*

једно десет минута. Тај доктор вели: Кад би сваки дан по пб сата тако ишао, човјек би се врло добро осјећао.

Кад случајно на кога гусјеница пане, па мили по тијелу, обично се онуда, куда је ишла испрштити и сврби као кад коприва ожари. Као добар лијек против тога, препоручује се *слана вода*. Треба испрштена мјеста два до три пута таком водом протрти, па ће непријатности нестати.

Кад дјеци ничу зуби. Кад дјеци ничу зуби, добро им је давати мало леда, јер ублажује запаљење, које доје ницањем зуби, а не шкоди стомаку. „Дом. Прилт."

Кад се преврне лампа с петролеумом („гасом"). Ако се преврне лампа, онда ваља сипати млијеко, јер се оно мијеша с петролеумом, *а воду никако*, јер се она не мијеша те се пламен више шири. Ако немамо млијека, ваља сипати *пепела, влажне земље или навлажнити крпе* па бацати, само ни поште воду.

Укуснија јаја. Да буду укуснија јаја, ваља кокошке хранити биљном и животињском храном; с тога су укуснија јаја од кокоши, које нијесу затворене; даље ваља им давати чисту воду да пију. „Цар. Гл."

Ђубрење кречом. И кречом је добро њиве ђубрити, јер утицај његов на земљу траје по 5 - 6 год. Кречом се ђубри у јесен и у прољеће, кад је земља толико суха, да се може обрађивати. Чим се креч извезе на њиву, ваља га заорати, јер не вриједи пуно, ако киша на њега пане. Боље је још уз тако ђубрење пођубрити и балегом. Онај је креч за то најбољи, у кога се нађе најмање пјешчаних зрна, кад се више врети креча погаси. Добар се креч врло брзо на ваздуху распада у прашину.

Врло је добро воћке прскати растореним плавим камењем, али само нипошто љети, већ рано у прољеће и касно под јесен. Уједно се могу тиме и лозе прскати. Тако угину све гљиве и лишајеви па воћкама.

Ељу ваља сијати послије репице или раног јечма али не смије бити стрњика. Земљиште не смије бити подводно и крупно узорано. *Сјеме до јесени исте године узрије*, а на хектар треба бацити од прилике 150 l.

Научењак Микел вели, да се млијеко врло брзо поквари, напуни се многим шкодљивим животињицама. С тога вели прије но што ће се пити, ваља га узварити па брзо охладити и онда пити. Он каже, да су те животињице узрок, што дјеца љети имају пролив, кад пију млијеко. „Гл. Цр."

Књижевне вијести.

Споменица *прослави 25-годишњице од оживотворења добротворне завкладе* **Наума и Јелене Бозде**, *слављене у Будимпешти 28. маја 1895*. Издала православна српска општина пештанска. У Новоме Саду. Издавачка књижарница и штампарија А. Пајевића 1895. Из те се задужбине даје сваке године до 7000 фор. на добротворне цијељи, а таке добротворе нек Бог награди миром и покојем у вјечној слави!

Православна српска богословско-учитељска школа у Призрену. *У* 189⁵/₆ школској години. Издање школино. Написао ректор архимандрит Иларион С. Весић.

Садржај; I. Извјештај о стању школе за ову годину. II. о греху. Беседа на св. Саву. ове године. III. о важности св. храмова. Беседа на Ђурђев дан. IV. Опроштајна реч ђацима.

Из извјештаја видимо, да је ову школу подигао својим новцем добротвор српски пок. Симо А. Игуманов, руски поданик, у августу 1871. а дозволили су да се установи и цар. турске просвјетне власти. Наставника је у 1895/6 год. било 10, а ученика се уписало 222, свршило 213. Од ученика су 2 из Босне. Највише је било занатлијских синова па онда: сељачких, свештеничких, трговачких и учитељских. Ове год. свршило их је 18.

Библиотека броју 2.552 комада књига. Научни кабинет је исти као и прошле године.

У заводу има 6 учионица (за сваки разред по једна), стан за ректора, четири одјељења бол-

нице са 8 кревета и стан за 150 ђака са цијелим прибором за спавање Завод има 4 двокатнице по плану и једну стару кућу. Њ. Високопреосвештечство г. Дионисије посјетио је завод у овој години 7 пута.

На крају I. дијела г. Весић каже, да на пушта ректорско звање ради слаба здравља.

У опће завод је у свему најбоље уређен, а понајвише за то ваља захвалити досадашњем г. ректору и вриједним наставницима, за тим и власти.

Резултати пописа марве у Босни и Херцеговини од год. 1895. Саставио статистички одјел земаљске владе. *Издала земаљска влада за Босну и Херцеговину.* Земаљска штампарија 1896. Цијена ?

Из те књиге вадимо:

У Босни и Херцеговини било је 1895. г. *240.197 посједника животиња* (без пчела); ждребади испод 1 год. 22.327, ждребади преко једне године па до употребе за рад 34.245; кобила суждребних или које доје 26.670, осталих кобила 51.230; пастува 11.219, парица без разлике година 87·631; *свега коња 233.322.* — Телади испод 1 године било је 224. 226; јунаца преко 1 године 211.390; јуница нестеоних 197.772; стеоних 33.240; крава 372 075; волова још неспособних за рад или товљење 73.390, способних 304.301; *свега говеда било је 1,416.394.* — Бивола било је 947. — Мула 304. — Мазги 622. — Магаради 5378. — Коза 1,447.049. — Оваца музара 1,421.415; јањади, шиљежи и шкопаца испод 1 године 1,263 245; овнова (празова) и шкопаца преко 1 године 546.062; *свега оваца 3,240.720.* — Прасади било је 301.571; назимади од 1 године 203.112, осталих 157.559; *свега свиња бијаше 662.242.* — *Пчелара је било* 41.187, а кошница 140.061.

Седам Тајна Новога Завјета, од епископа Силвестра, с руског превео Митрофан Бан, митрополит црногорски и брдски. Цетиње, Државна Штампарија 1896.

По другим листовима доносимо ову вијест, да је споменути Високопреосвећени господин превео то дјело из радње: „Изъ чтенїи по догматическому Богословію“ од ректора духовне академије епископа Силвестра, „да наоружа свештенство знањем, које му је потребно у извршивању своје свете дужности, којој је и посвећено.“ Пријевод је посвећен нашљеднику престола Данилу. Пошто је, не знамо.

Божественная литургія иже во святыхъ отца нашего Іована Златоустаго, съ присложеніем и пѣнія на литургіи св. Василія Великаго, составленная по восточному напѣву свѣтыя православныя церкве. Употребленія ради въ духовныхъ, педагогическихъ и другихъ училищахъ.

По строго византиском пјевању у ноте ставио: Манаси попъ Теодоровъ, учитель въ самоковското духовно училище. Самоковъ (Бугарска). Издава књижарница П. Лесичевъ 1896. Цијена 2 лева 50 cm.

Православныи Американскіи Вѣстникъ. Органъ Алеутскои и Аляскинскои епархіи. Изданіе Православнои мисіи въ Америкѣ.

Од 1. септембра о. г. почеће излазити у Њу-Јорку у сјев. Америци лист под горњим натписом и то сваког 1. и 15. дана у мјесецу. Цијена ће му бити за Америку 3 долара а за Русију 6 руб. Преосвећени епископ у Сан Франциску, Николај познат је као велики борац за православље, с тога мисија, којом он управља сваке године у Новоме Свијету све више напредује. Особито су унијати почели, да се стотинама враћају у православну вјеру. Но како противна мисија глада увијек, да томе силном напретку православља на пут стане, епископ Николај покреће споменути лист. Пошто су таке прилике, лист ће бити полемичког правца те ће „износити догматичку и историјску истину православља, тумачити истиниту црквену науку, разјашњујући и опровргавајући заблуде противника“ Без сумње лист ће бити на велику корист православља, а особито с тога, што ће се штампати на руском и инглеском језику, а као такав стећи ће и сараднике највеће православне богослове. И ми му желимо великог напретка!

Уредник је свештеник *Александар Хотовицкиј*, настојатељ православне цркве у Њу-Јорку. Претплата, рукописи итд. слаће се на адресу: America New-York-city. 323.-2-nd Avenue-Rev. A. Hotovitzky.

Макарија митрополита московскога православно догматичко богословије. Други део. По трећем издању превео и гдегде допунио *Митрофан Шевић*, архимандрит хоповски. У Ср. Карловци. Српска манастирска штампарија. 1896.

Овоме дјелу не треба препоруке. Већ, ко је узео прву књигу, нека што прије узме и другу, а особито наше богословије нек се пожуре да овај уџбеник набаве прије почетка школске године.

Цијена је књизи 4 круне, а код преводиоца се може још добити и прва књига.

Narodni uresi kod jušnijeh Slavena priočio Vid Vuletić-Vukasović. Preštampano iz „Srpskog Magazina“ za godinu 1896.

С благодарношћу примили смо ту књижицу од нашег поштованог сарадника. Садржај је њезин: *Народни уреси код јужнијех Славена* и *Народни обичаји на ошику Корчули*, т. ј. Морешка и Дебели краљ, а због своје занимљивости радо ће је свако читати, с тога је топло препоручујемо свакоме, ко се жели упознати с разним особинама српског народа. Књиги је цијена 25 новч. с' поштарином, а добива се код поштов. писца у Корчули (Далмација).

Побратим, лист за средњошколску младеж. Уређује га Петар Марковић, професор у Загребу (Хрватска).

Шематизам православне Епархије Бококоторске Дубровачке и Спичанске за годину 1896. Издање и накнада Православне конзисторије. Српска Дубровачка штампарија Антуна Пасарића 1896. Цијена ?

Завјетни је покровитељ цијеле епархије српски просвјетитељ св. Сава.

Садржај је: Епархијални епископ.-конзисторија-Закладе, којима управља или надзире конзисторија (14 их, међу којима и „Закладе протопрезвитера Ђорђа Николајевића за науку православних српских младића (1 из Боке и 1 из Дубровника) у средњим и вишим школама“. Манастири. — Парохије. — Вјероучитељи у државнијем школама 1894/5. — Питомци. — Произведени и одликовани. — Свештеници у неакт. служби домобранства. — Свештеници на страни. — Свештеници у покоју с пенсијом. — Умрли год. 1895. — Статистички преглед. — Биљешке и подаци. — На успомену и захвалност. — Додатак.

1895. год. било је у овој епархији: 8 манастира, 206 цркава, протопрезвитерата 4, парохија 43, капеланија: 5 неодвисне и 1 придана парох., домова 5272, душа 28.001; свештеника: монашког чина 11, свјетовног 43; ђакон 1 монашког чина; *родило се* законито: мушких 345, женских 351, незаконито: мушких 9, женских 12; вјенчало се: првобрачних 153, другобрачних 28, свијешаних 8; *умрло*: мушких 278, женских 272. Број приправника свештеничких 14, број катихумена по средњих и основним школама 2131. Број прешлих у православље 1, а број прешлих из православља такође 1. Давле прошле године увећао се број православних у тој малој епархији за 197 душа.

Шематизам ове мале српске епархије показује велики труд око уређивања; нека је онима који се за то брину на част!

Јавне благодарности.

Парохијани ове св. обитељи придариште, и то: Јово Филиповић овдашњи ситничар једну кадионицу од кина сребра у вриједности од 15 фор. Пејо Љубојевић из села Кмећана обнови с позлатом путир и крст у вриједности од 10 фор. Исти купи за успомену своје прежалочивше супруге Петре 2 чирака (ђачка) од месинга у вриједности од 8 фор.

Такође придаде Стоја Милојевић из села Первана једну велику свијећа за успомену свога мужа прежалочившега Васа, у вриједности од 10 фор. Од стране братства ове св. обитељи изриче се највећа захвалност поменутима Дај боже да јих свемогући Бог поживи и накнади им стоструко.

Манастир Гомионица, 30. Јула 1896.

Гаврил Стојлић,
игуман.

Управа манастира Папраће и црквени одбор најављују овијем највећу благодарност добрим и побожним хришћанима и браћи: Радовану Станојевићу и Станоју Тасовцу на села Прибоја кот. Зворнички, који су овој сиромашној

некада славној, српској задужбини дали троје говеда у вриједности од 60 фор. за спомен живих и мртвих. Желимо им од Бога среће и напретка на овоме свијету, а на ономе вјечно спасење. Дај Боже, да се и други сјете сироте српске задужбине „Вукана жупана". Живили!

У манастиру Папрати 29. јунија 1896.

Црквени одбор:

администратор.
Серафим Штркић,
јеромонах.

Чланови: **Васо Буњевац. Мићо Божић,** благајник: **Софро Павловић.**

Наша висока земаљска влада за Босну и Херцеговину у Сарајеву, поред многих пређашњих поклона св. правосл. цркви у селу Обљу, Храму „Вазнесенија Христова", благоизволела је и овај пут подарити три комада скупоцијених књига, даровавши: 1 „апостол" и 2 „октоиха" I. и II. дио

За неисказано очинско старање наше високе земаљске владе овијем се нариче, од стране народа ове парохије најтоплија благодареност, кличући јој, да је Бог поживи на дику и понос нас свију!!

Улог 1896.

Ристо Терзић,
свештеник.

Број 8.

Српско-прав. црквени одбор у Прекаји (Гламоч).

Честита тежакиња и побожна Српкиња Ана, супруга покојнога Стевана Савића из Мотика, по што је увиђела своју смрт, те је са искреном побожности приложила прошле године у цркву у Прекаји своту од 50 фор. у новцу и 50 ока јечма за свој спомен и свог мужа пок. Стевана.

На том побожном дару у име цркве и одбора нарочем побожној приложници захвалност. Свемогући нек ка је удостоји вјечнога блаженства. дај Боже, да се и друге угледају на ову побожну приложницу!

У Прекаји, дана 29. Јуна 1896.

За црквени одбор:

Остоја Ковачевић, перовођа. **Вид Бањац,** парох.

Госп. Петар Вишић трговац из Бос. Свињара, поклонио је овој општини за градњу цркве 30.000 цигле, у вриједности од 360 форинти.

На овом великодушном дару подписана општина овим му нарочем најтоплију благодарност. Нека му Господ Бог плати, а од нас му најсрдачнија хвала. Хиљадили се такови добротвори којима на срцу лежи напредак наших светих цркви и школа.

Српска-православна црквена општина

У *Бос. Свињару*, 25. Јула 1896.

Симо Игњатић,
парох и подпредсједник.

Висока зем. влада за Босну и Херце говину својом дарежљивом десницом благоизволела је даровати ратковачкој цркви у Бањици:

једно св. Јеванђеље, један апостол, два октоиха и у новцу 50 фор. за поправку исте цркве, те Високој даровательки на цијењеном дару у име народа као и у име своје нарочем најискренију захвалност. Живила!

У *Рашкову*, 18. јуна 1896.

Стеван Бабић,
свештеник.

Читуле.

† **Тешо Ковачевић**, парох кокорски — прњаворског протопрезвитерата — ударен капљом, 23. Јула о. г. преселио се је у вјечност.

Покојник је рођен у селу Блашку 27. Јула 1827. године. Часловац, Псалтир и Мјесецловац свршио је код архимандрита Мелентије

Опачића у Прњавору. Рукоположен је за ђакона и свештеника 23. и 25. Априла 1855. од епископа Антима (Србина Босанца) у Бањојлуци. Као помоћник бањалучког проте Трифуна Јунгића служио је у почетку 2 године.

Покојник је био благе и мирне нарави, а веселом природом знао је међу млађим свештенством шалу и смијех затурити. Од својих парохијана био је љубљен и поштован, а то свједочи и оно велико учешће многих, који су му приликом погреба из свију околних села указали.

Опојан од тројице околних свештеника и код цркве у Бранешцима 24. Јула сахрањен. Иза себе је оставио: супругу, три ожењена сина и двије кћери.

Бог да му душу прости и подари рајско насеље!

† **Тодор Кандић**, парох слатинско-бахољске парохије и надзиратељ фочанског протопрезвитерата, преселио се у вјечност 1. априла о. г. пошље дужег и тешког боловања. Рођен је у Фочи 16. марта 1844., за свећеника је рукоположен од Митрополита херцеговачког Прокопија 15. августа 1865. г.

Са смрћу овог свећеника окинула се још једна грана од старог чврстог дуба нашег херцеговачког свећенства, које је при свакој потреби полагало живот и душу своју за православну вјеру и паству. Одужујући се сјени покојниковој не можемо, а да се не сјетимо тешког времена у које је отац Тодор рукоположен. Тешка то бијаху времена и чемерни дани за Србина и за српскога свећеника. Србин не бијаше слободан животом својим, Србин не бијаше господар своје муке са знојем измучене, Србин није био слободан своју највећу светињу — православну вјеру исповиједати; није смио цркве подизати, звона износити, па ни обреде слободно вршити. Највећим светињама српским грозиле су пропасти, које су и у најпобожнијем Хришћанину убијале искру наде на боље дане.

Да се до краја пропасти није привео живот нашег патничког народа, да се свјетиња вјере није сасвим угасила, имао је, уз помоћ божју, лијепих заслуга српски поп, који је свагда у то тешко доба стајао на бранику вјере православне проти силника, као чврста стијена против бурним таласима узбурканог туђинског мора.

Међу такове старе, просте свећенике спадао је и покојник. Њега није школа спремила, да буде вјерни пастир и бранич свога стада; њега је за то очврсла љубав према православљу, као и све наше старе свећенике. Он је, а особито док је био млађи и здрав, путовао по својој раштрканој парохији и дању и ноћу, доспјевао је редовно на сваку свећеничку дужност. Сваке године, неколико пута, служио је у својој парохијалној цркви на Сречајњу (шест сати од Фоче у турској граници) и никад му није било тешко отићи, по најгорем путу и у најопаснија времена својој цркви; већ је јако жалио, кад је та црква лањске године, као у граници туђе државе, предата једном пљеваљском пароху.

Претрпио је покојник много у животу. Прерано му је умрла попадија, па онда умрла му је једна кћи у најбољем цвијету младости. На четири године пред смрт разболио се, па и тако болестан послуживао је своју парохију, па шта више, све до смрти своје обављао је дужности свећаничке. Пет дана је на постељи лежао и преминуо, пошто је на велику сриједу и четвртак потоњи пут служио. Потоње двије три године обављао је дужности надзиратеља фочанског протопрезвитерата, како је знао и умио.

Народ у великом броју отпратио је покојника до гроба, а овдашње српско пр. црквено пјевачко друштво, из захвалности према покојнику, појало је тужне пјесме у цркви и при спроводу.

Покојника оплакује кћи јединица, снаха, два синовца (један је у нашој богословији) и синовица, који су остали у сиромаштву.

Нека ти буде оче Тодоре лака црна земља, од Господа блаженство и вѣчнаѧ памѧть!

У Фочи, 27. априла 1896.

Јосиф Кочовић,
свећ. уч.

Штампарија Шпиндлера и Лешнера, Сарајево.

Позив на претплату.

Знаменити словачки писац Штур в[illegible] на једноме мјесту: „Аријски народи изражавају сваки на свој начин оно, [illegible]то им душу пуни и за чијем настоји. Инд каже то огромнијем палачама, Персијанац светијем књигама, Египћани пирамидама, обелисцима и лавирантом, Грк сјајнијем киповима, Римљанин чаробнијем сликама, Нијемац лијепом глазбом, Славени су пак излили сву душу и мисли у својим народним умотворинама.

Осим свега нашега освједочења те осим признања мјеродавних људи у страних народа ето нам у тој наведеној изреци јасна суда о нашим народнијем умотворинама, гдје нам их учени брат Словак меће на такав ступањ висине, окле су кадре, да нас својом љепотом занесу ка оно ти Нијемца музика, Римљанина односно Талијана слика и т. д.

Српски геније показао сву своју створачку моћ у умотворинама, гдје је просуо најљепше слике народнога живота, најтајанственије звуке срца и душе народне.

Први, који је свратио пажњу ученога свијета на наше народне умотворине, био је неумрли Вук Стефановић-Караџић, отац наше новије књижевности.

Од Вука па до данас се је доста тога блага сакупило, али га још увијек остаје много не сакупљена.

Имаде десетак година од како сам се и сам почео бавити сабирањем тога народног блага, а будући да се тијех радова прилично накупило, то сам их наумио у књиге скупити и под насловом:

ИЗ НАРОДА И О НАРОДУ

издати.

У првој књизи, која је већ уљегла у штампу, биће описани ови народни обичаји:

Крсно име са села у горњој Херцеговини. Крсно име из вароши у горњој Херцеговини. Свадба са села у горњој Херцеговини. Свадба из вароши у горњој Херцеговини.

Обичаји о светковинама преко године и то: Божић, Месојеђе, Покладе, Часни пост, Васкресеније, Моба и припомоћ, Ђурђев-дан, Јеремијев-дан, Јован-дан (рођење Јованово), Петров-дан, Огњена Марија, Илин-дан, Међугоспође, Лучин-дан и Варица

Погреб и седмина. Нешто о породу и одгоју дјеце. Збор код црхве. Народно правосуђе и то: Задруга, Осебина, Диоба задруге, Ћесим, Наполица, Изор, Сувез, На млијеко, Посиновљење, Вишеженство, Бус три и камен, Вађење мазије, Сок соџбина и сокодржац, Клетвена денија и Крвни мир.

Народно сујевјерје и то: Вила, Аждаха и змај, Мора, Вјештица, Стуха, Вукодлак, Кучибаба, Цикавац

Народно гатање и опис Гацка са старинама, гдје сам већином ове народне обичаје биљежио.

Народна ношња у горњој Херцеговини и Бојење пређе.

Књига ће бити велика 15 штампаних табака а стоји само 80 новчића.

Умољавам све моје личне пријатеље, као и пријатеље народне књиге а особито г. г. свештенике и учитеље, да се око сабирања преплате заузму. Скупљачи добивају једанаесту књигу на дар. Од претплате зависи, да ли ће моћи и [illegible]ле књиге једна за другом у штампу уљећи.

Претплату треба слати: **Првој срп. књижари и штампарији В. М. Радовића у Мостар.**

Пошто у Босни и Херцеговини имаде довољан број наше браће мухамеданаца и католика, који радије читају латиницом; то ћу ове радове, ако се довољан број јави да би се штампарски трошкови покрили, и латиницом штампати.

Имена претплатника штампаће се на крају књиге.

Лука Грђић-Бјелокосић.

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ

РАДЊА ЗА ЦРКВЕНА ОДЈЕЉАЊА, УТВАРИ И СВЕШТЕНИЧКА ОДЕЛА

Земун „ТРИ ГОЛУБА" бр. 484.

Препоручују своје богато стовариште црквених утвари, као: Путира, Крстова, Полијелеје, Петохлебница, Венчала, Крстионица, Кадионица, Кандила, Сасуда за топлоте, Рипида, Дарохранилница, Миросносница, Свећњака, Икона целивајућих и свечарких у разном формату, евангелија и свију црквених књига у малом и великом формату.

Црквеног шивеног одјељања у великом избору: Одежди (Фелона), Стихара, Епитрахиља, Појасева и Наруквица, Плаштаница, Барјака, Неба, Покривача за часне трапезе и налоње, Набедреника, Орара и Наруквица, Архијерејских округа, Митри и Бројаница.

Свештеничког посећег одела у великом избору:

Антерија од разне материје, чоје и перијана.
Џубета „ „ „ „ „
Раса „ „ „ „ „ по прописном крају.

Камилавки за монашко и мирско свештенство и Протојереје, Појасева: архијерејских, архимандритских, протских и свештеничких.

Свега наведеног има готовог, а примају се и поруџбине, које се брзо извршују. Есап је најбољи и даје се са гаранцијом. Број правилан и вештачки. Израда добра.

Иконостаса за цркве потпуно састављених; **иконе у строго православном типу под гаранцијом и стручним комисијским прегледом израђујемо.**

Примамо на оправку црквене утвари и одјељања, као и барјаке.
Све наведено продајемо и израђујемо по врло умереним ценама.
Очекујући многобројне поруџбине

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ,
радња за црквена одјељања, утвари и свештенички одела.

Босанско-Херцеговачки

ИСТОЧНИК.

Власник:

А. Е. М. Конзисторија Дабро-босанска

Уредник:

СТ. Н. ДАВИДОВИЋ,

протојереј.

СЕПТЕМБАР. 1896.

СВЕСКА IX. ГОДИНА X.

Штампарија Спиндлера и Лешнера, у Сарајеву.
1896.

САДРЖАЈ:

1. Окружница.
2. О наравственим својствима пастира.
3. Религиозно-морални листићи.
4. Часови побожног размишљања.
5. Проповиједи о животном хљебу.
6. Пречасном господину Крнети на његову [расправу „Зашто пропада религија и морал у нашему народу.“
7. Св. Теодосије Углички, архиепископ черноговски.
8. Поука у недељу седамнајесту по духовима.
9. Посланица Св. вел. Василију Григорију Богослову.
10. Проповиједи парохијанима.
11. Равнодушност Хришћана према вечном животу.
12. Српске старине (свршетак).
13. Света Недеља у народним устима.
14. О старој цркви у граду Соколу.
15. Посвета милој српској омладини.
16. Зачеће пресв. Богородице.
17. Број човјечанства по вјерама с особитим обзиром на хришћанство.
18. Разно.
19. Књижевне вијести.
20. Читуле.

Свеска IX. Сарајево, септембра 1896. Год. X.

Власник: АЕМ. Консисторија. Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј.

Српско-православна АЕМ. Консисторија дабро-босанска.

Број 1827.

Окружница

свему православном пречасном свештенству српске цркве у епархији дабро-босанској.

На основу окружнице од 23. марта 1895. број 801. (види лист „Б.-Х. Источник“ од мј. априла 1895. год. свеска IV., стр. 121—122) и према поднешеним овогодишњим исказима од стране појединих протопрезвитера и надзирателја, у којима се — у смислу горње окружнице — изјаснише; ова духовна власт увјерила се је: да свештенство само, својим заузимањем није могло успјети код својих парохијана у селима и варошицама, да своја гробља огради, но шта више и поред енергичног настојања парохијалног свештенства, на жалост, још до данас многа православна гробља стоје неуређена и без икакве ограде запуштена тако, да свак преко њих прелази, да се виде гробови изривени, споменици лежећи и крстови изломљени и у корову зарасли.

Ушљед тога АЕМ. Консисторија била је принуђена и на Високу земаљску владу обратила се је својом преставком и молбом 11. јула о. г. број 1428. за посредовање и сходно одређење, т. ј. да и политичне власти обанане и народу нареде, да своја гробља огради, дрвећем засади и уреди, а тиме да притеку у помоћ и свештенству, како би се горња окружница у потпуној тачности у дјело привела.

Висока земаљска Влада за Босну у Херцеговину, захтјеву консисторије на њевину преставку, благоизволела је удовољити и изаћи на сусрет велецијењеним отписом 17./29. августа 1896. год. број 99.206. I. шљедећега садржаја: „*да је Она (висока влада) поштињеним својим областима уједно наредила, да парохијалним уредима у случају, ако би исти* (т. ј. свештеници)

гледе ограђивања православних гробаља интересенцију (посредовање) *запажили, помоћ пруже, и да црквеним општинама у те сврхе бесплатну јавиј дозначе;*“ о чему се пречасном свештенству до знања ставља с том препоруком: да се све парохијално свештенство у смислу поменутог овог отписа високе земаљске владе, а на основу горње окружнице, без икаквог изговора *одма* зауме и у својим парохијама сва старинска и нова православна гробља да народ огради, коров очисти, воћкама засади, и у сваком погледу уреди.

Преко надлежних протопрезитера и надзирателя, дужност је свештенства да поднесе својој духовној власти тачан исказ у најкраћем року, у смислу онијех пет тачака поменуте окружнице.

Из конзисторијалне сједнице,

у Сарајеву, 30. августа 1896.

Привр. администратор епархије дабро-босанске, конзисторијални архимандрит:

Ђ. Магарашевић.

II. О нравственим својствима пастира.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије **Архимандрит Борис**. Превео **Григорије А. Николић**, свештеник у Митровици.

(Наставак.)

5. О нравственом васпитању пастира.

Врло много из тога, што улива уважење к имену пастира, дајући му ореол светости, припадлежи пре службе, него човеку, но карактер је нешто суштаственo лично, припадајући самоме суштаству човека, пошто се карактер добија слободним вежбањем у подчињавању воље нравственом закону, који управља човеком. Карактером се зове стално и непроменљиво расположење, духа, који је васпитан у високим начелима хришћанске части и дужности. Он је откривење унутарњег духа, растење личнога начела, заштићен свим могућим спољашним средствима и слободним радом човека. Једно полагање руке епископских, једно ступање у пастирску службу не чине још пастира савршеним и потпуно спремним ка делу: истинито се пастирски карактер добија дугим, постепеним процесом развијања и усавршавања и плод је свакидашњих вежбања мисли и воље у обвезном правцу.

Показаћемо нека од ових основних начела васпитања, која учествују у изображењу истинитога и достојнога пастирскога карактера.

а.) *Изображење навика к доброј делатности.* Кад човјек, стекавши религиозно познање, не чини од њега практичку употребу ради својега напредовања у побожности и ради помоћи добру својих ближњих, то он закопава у земљу свој талант. „Обучавај се у побожности“ гласи апостолска заповест, и ап. Павле спаја захтевање тога стојства од служитеља религије са заповедањем: „учини дело јеванђелиста“, — васпитај у себи делотворну побожност, која, имајући свој основ у дубокој вери, у то исто време била би тако здрава и јака, да би могла против стати свима ударцима и притисцима живота. Непрактички карактер проповеди често проилази из тога, што је побожност, која одушевљава проповедника, — чисто схоластичкога рода и не обраћа се к срцима људи, као начелу општем и природном. Оно не обраћа пажњу к ономе, што јесте, него свагда има пред собом оно, што мора бити; оно не узима у пажњу страшне умрлости и грешности човечијега срца, и с тога се не помаља из своје душевне затворености ради изучавања опширне књиге човјештва, ради познавања са разликошћу човечијих карактера. Оно има посла са абстрактним метафизичким човеком, а не са живим бићем, које има своје личне особености, своје потребе и недостатке, — са појмом човека, а не са неким трговцем у парохији, може бити шта више банкротом; са обућаром тога села, човеком трудољубивим и добрим оцем породице; са земљодјелцем, добрим радеником, но који има слабост да пропије своју зараду и тиме породицу своју присиљава на потребе и лишавања, које је лако могао избећи и т. слич. Да може обављати то лично дело са појединим живим душама, ради тога се од стране пастира захтева много труда и свесног обра-

њања извору сваке силе; овде се захтева пробуђење хришћанскога смисла, који поставља ствари у њихове истините одношаје и који учености цени мање, него ли „ѣ҃кр҃ѕ, спосо҃бности҃ѕѣмѕѣю любо҃вію“ и која тежи ка благу човјештва. Карактер у ширем, смислу те речи, јесте добро васпитана воља. То је ἡ ἀρετή. Новога завета, нравствена сила и мужаство, које чине пастира способним „да трпи зло као добар војник Исуса Христа,“ слично ономе као што је такова ἀρετή древних грка била сила телесна, мужаство физичко. Пастир — мора се признати — већма је, него који год други, изложен искушењу да постане лицемером, да падне у некорисну сентиментално или лажну црквеност, полагајући сво дело побожности у испуњавању незнатних, малих прописивања црквенога устава, у опште у спољашњим формама и обредима. По томе, њему је особито неопходно бринути се о томе, да може сачувати у потпуној сили своју добру вољу, своје нравствено мужаство; њему особито ваља да се стара сједињити ка својој вери и врлину (virtus), ту покретну силу, која даје могућност вери оживотворити своја висока и добра надахнућа, која концетрише све духовне силе на достижењу једне више циљи. Таковим начином, пастир је више него човек речи; он је дужан бити светим и слободним не на једној само катедри. Како често бива, да који држи себе руководитељем других у врлини, корисним радником на њиви Христовој, у оно време како он на делу само говори или замишља о тој работи! Човек, који често проповеда, врло је склоњен мислити, да је говор дело, да су речи поступци. Истина, кадшто речи и могу имати значење поступака, но још чешће оне се јављају жалосном одменом добре практичке делатности; и размишљати велике мисли у згодној за то прилици далеко није то, што је свршити дела милосрђа и добротворности са истинитог Христовим духом пожртвовања самога себе.

b.) *Васпитање начела самоодрицања.* Ап. Павле често говори о неопходности за пастира својства σωφροσύνη. Реч ову тешко је тачно превести и ова садржи у себи мисао о оној душевној и нравственој цељини и темељитости, која је последица сталнога господарења над собом и пониче из истините равнотеже духа; то својство не допушта ни једној способности, ни једној жељи да узме превагу над другима и да показује над њима недопадљиви му утецај и, сврх свега тога, оно предпоставља у човеку победу над чулностима. Ап. Павле говори о себи: „Морим тјело своје и трудим да како сам другима проповедајући набачен не будем“ (1. Кор. IX, 27). Тјело и дух једнако теже да господаре над природом човека; једно од тих начела мора бити подчињено другоме; и шта више после овога, како дух надјача, неопходно је стално стражарање, да задржи достигнуто победом.

Једино спасење од свега што вуче на злу, то је уздржавати се од подузећа злих дела. Нравствева је чистоћа амајлија пастира, помоћу које он пролази између мноштво зала и искушења, „она ништа не налази у њему“. Цјеломудрије је услов мужанствене силе и тако што неопходно је за пастира, као што је скромност за жене. Шта више умишљено нарушење те нравствене чистоће, пријаштина уображења, чини пастира недостојним својега сана. Св. Златоуст у свом делу „О свештенству“ особито настоји на неопходности нравствене чистоће за пастира, показујући на важност његове службе, која је виша шта више од службе анђелске. Како велика треба да буде пажљивост ради очувања те чистоте духа, могуће је видети из примера некојих достојних пастира, који, на пр., шта више избегаваху читања оних књигâ, садржина којих може оскврнути мисао. Свакако, такова пажљивост може показивати на сазнање слабости, но у то исто време даје појам о изванредном духовном стражарење над собом тим достојним служитељима Христовим. Шта више код мухамеданаца позната је пословица, да, када се човек свим својим силама стара угодити Богу и неће више не тражи ни у чем задовољство за себе самога, да је то јавни знак, да је такав човек достигао своју зрелост.

Из реченаго о самоодрицању, ипак не следује закључивати, да се тело мора оставити у немару или шта више у презрењу, јер већи део душевне дјелатности, а такође и склоности, осећаја и расположења духа тесно су везане с телесном природом, и по овоме неопходно је брижљиво односити се ка добром стању тела. Истина, оно се мора забављати у подчињењу духа, но у то исто време забављати се здравим, таким, пригодним да буде оруђем духа; не следује испрпити крајњим аскетизмом, баш као и

ослабити га неуморeним радом. Здраво стање тела и што више спољашњи израз тога стања, баш као светао бодри правац духа, у његовим јаким и прекрасним спољашњим откривењима, јесу на нравствене силе, које имају веће значење у пастирском делу. Јака нервна побуда, тиранија духа над телом, која карактерише живот строгих аскета, јесте, без сумње, један од узрока мрачнога њиховога правца и превременитог њиховог краја.

Начело самоодрицања је основ сваке хришћанске врлине и силе. Кад паства јасно види, да у њиховом пастиру станује дух, који може и жели жртвовати се свима, шта више самим животом ради Јеванђеља, ма да и неби било узрока к таковом самоодрицању, наузимајући вежбања у свакиданьем ношењу крста, које је Спаситељ заповедио Својим послеедовательима, то ће се он учинити за њих јаком нравственом заштитом, јер, ко се одриче своје сопствене воље и преда се вољи Божјој, тај је нашао вечни извор силе. Ма какво најнезнатније самопожртвовање са стране пастира стећиће му веће уважење међу паством, и овде може бити само једна опасност — понављати дјеловање ради стечене кроз њега похвале и власти.

с.) *Васпитање сталности карактера.* Под тим својством разумева се не ограничености или угњетавање природне слободе човека, које производи вештачку строгост, него само обуздавање лажних и пређних побуда, друкчије говорећи — навику чинити већма по строго замишљеним начелима, него по непосредној побуди. Сталност духа, који не губи лако своју равнотежу, контрола над чувствима без неприродног угушивања њиховог, спокојство и непоколебимост карактера, неосетьивога према увредним побудама и неутученога зарад малих увреда и ништавних жалошћења, — све те црте, без сумње, састављају део апостолске представе о „важности“ или озбиљности пастирској. Сваки служитель Христов дужан је владати у извесном степену овом сталношћу духа за коју је Симон добио од Господа назив Петра, — сваки је дужан имати ону спокојну силу, на коју би се други могли ослонити. Пастиру ваља старати се да буде једним и истим у свако време, јер онај, који је постављен управљати Црквом Божјом, дужан је у почетку научити се управљати самим собом. Њему не приличи често да мења планове својих радова и производити покушаје на својим парохијанима, сад приступајући к делу са жаром и маром, а сутра га остављајући; у његовом раду мора бити мирна доследност, правилно постојанство. Само такав начин рада осигураће пастиру поверење и принудиће паству осећати, да је он управо такав руководитель, на којега се је могуће ослонити и поуздати.

Но та пастирска важност не треба да буде вештачком важношћу. Чувство хумора или весела нарав — велико је благо за човека, које служи као заштитно средство против притиска и угњетавања пастирског живота. Весела нарав даје пастиру могућност да с лаким и веселим духом подноси смутње и горчине, које се догађају у животу. Пастир не сме бити одвише строг и самодовољан, јер излишна строгост одвраћа људе, хладни и ужасава у њима жељу да се обраћају к њему за савете и поуке. „Тако да се светли ваше видело пред људима“, рекао је Спаситель апостолима и у лицу њиховом свима пастирима; а међу тим излишна уздржљивост и затвореност производе оно, да најсјајније врлине потамне и помраче се. Особито је достојна прикора притворна, показана важност, којом неки млади пастири хоће да предупреде свој узраст, трудећи се да изгледају више старима, него што су у самој ствари, и помоћу вештачког израза лица желећи јавити себи са свим неприродни им вид строгости. Служитель Христов дужан је носити на себи печат простога достојанственог лица, призваног навештавати вечну истину и помагати спасењу људи, — печат човека, који самим својим спољашњим видом учи људе истини, дужности, мирној и непомућеној племенитости намера. Кад кад се догоди видети младог свештеника који се држи у друштву с притвореном важношћу, вештачком и затегнутом строгошћу — својствима који никако не приличе његовом узрасту, често при путовањима, особито на железницама, може се доћи у додир са свештеницима, који имају строги спољашњи вид и гледа да су усамљено од осталих путника, као да њих ништа не интересира, ништа не осећају, односећи се хладно, шта више према деци, очевидно, подражавајући лажним начином маниру, као да би приличила свештенику. Но тај лажни начин понашања, које подрива могућност сваког доброг утицаја, који би пастир потпуно законито и праведно могао показивати на дру-

штво и ван испуњавања обвезаности своје службе. У осталом, сви ти недостатци несравњено су бољи од сувише велике распуштености, наметљивости, глупости, разузданости, шаљивости у понашању. Најбољи је пут избегавати те крајности — те бити потпуно природним и понашати се тако, како приличи врлом човеку, који сазнаје своје достојанство и своје назначење, и не допуштати ништа излишнога, вештачкога, особито стараће показити се анђелом, будући још у телу.

(Наставиће се).

Религиозно-морални листићи.

Намијењено православној српској младежи и сваком хришћанину.

Превео и попунио: **Јован Петровић**, свештеник-катихета и професор у Загребу.

(Сршетак.)

XI. Шта краси младост?

Шта је најљепши украс младости? *Побожности.* Она одржава срца младића у невиности, она их чува од хрђавих мисли, одгони гријех, даје мир души, а кроз то и снагу тијелу, и уважење добрих људи. Ево за што учи св. Писмо: *опомињи се творца својега у младости својој* (пропов. 12. 1). А у чему се показује права побожност? У томе, да се млад човјек не само из обичаја, не, да га људи хвале, не због страха, да га старији не коре — моли, иде у цркву, и врши све хришћанске дужности, — већ налази у свему томе утјеху за своју душу, осјећа се, у срцу свом сретним, налази у молитвеном опћењу с Богом своје највеће уживање. Другим ријечима: од младих дана постаје он хришћанином не да је он присиљен на то, већ од свега срца, и тијелом и душом. У прва времена хришћанства, кад је код незнабожаца владао блуд, а код Јевреја — среброљубље, бијаше заиста дивно чудо, да они, који пријеђоше у хришћанство из незнабоштва и јеврејства, не налазаше за себе друге више насладе и среће, него што је читање св. Писма, дружење са хришћанима, и живљење по — хришћански. Сам апостол Павле пише за себе, да је он само у Ефесу три године дан и ноћ непрестано учио (Дј. 20. 31), а уз науку је увијек ишла и молитва. Ето како су тадањи људи уживали у св. Писму, у духовној поуци, у братској љубави; они су што више заборављали на храну и сан и сав свој посао, и не могоше се откинути од ове духовне утјехе тако, да су у самим мукама и смрти налазили срећу. Кад осуђише св. Поликарпа, Еп. Смирнскога на гломачу, и хтједоше му свезати руке, он им рече: „зашто то, пријатељи моји? Онај, који ме је удостоио среће да умрем за њега, — Он ће ми дати и толико снаге, да ћу ја с великом радошћу узаћи на гломачу!“ — И он изу своју обућу, поче се на гломачу, и гледаше радосно, како му пламен прождираше ноге до кољена . . . Данас нас не муче за вјеру, не муче на гломачама, али се и сад често нађе доста којекакових запрека, које сметају вршењу хришћанских дужности. И како је лијепо видјети, кад наша дјечица, ма како да је непогодно вријеме, мраз, снијег или мећава, лијепо у реду иду из своје школе у цркву, тамо се Богу моле и пјеву црквене пјесме својим анђелским гласићем, а неки се опет облаче у стихире и тако увеличавају богослужење. У цркву их вуче благодатна утјеха, која их чека на божанственој литургији, код слушања св. Јеванђеља и појања црквених пјесама, — а

то је највећа наслада! И како је лијепо, кад они то чине без икаква присиљавања, кад их нико не нагони, већ сама од добре воље стоје у хладној цркви, осјећајући у срцу свом праву срећу — блаженство.

Шта још краси младост? *Тежња за науком.* Младићи су дужни у младим годинама стјецати себи нужно по живот знање. У стјецању знања морају бити незаситљиви и неуморни. Гдје год им се прилика пружи да науче што корисна, нека иду тамо, јер је наука таково благо, које не сагорјева у огњу и не тоне у води, које нити тат краде нити мољац подгриза. Наука узвисује човјека у очима добрих људи, она му даје земаљска блага, она га води к вјечноме спасењу. Читамо у јеванђељу св. Луке: *И Исус напредоваше у премудрости и у расту и у милости код Бога и код људи* (2, 52). Тако је дужан и сваки младић да учи и учи; Исус Христос већ у 12. години, сједаше у храму Јерусалимском међу најученијим законицима, задавао им питања, одговарао им на питања, да су се они дивили његову знању св. Писма. Ево примјера нашим младићима — да приљежно полазе св. цркву, да иду за пијевницу и поју црквене пјесме, читају апостол и то не само устима него и умом и срцем, а што не разумију, нека питају онога, ко је старији и искуснији, и да сваки дан напредују у мудрости. Осим наука духовних, има и других корисних наука, — све их треба да уче, и ништа, што је корисно да не упуштају.

Шта је трећи украс младости? *Поштење и добра навика.* Треба ли што рећи или учинити, нека младић најприје промисли, је ли добро, је ли паметно што ће рећи или учинити, да се касније не стиди, кад за то дознаду други. Најбоље је, да младић постави себи за правило једном за свагда: да нигда не употреби нечисте и гадне ријечи, нека се једном за свагда с њима раскрсти, па нека и не гледа на оне глупе људе, који их употребљују. Ријечи наше треба да су чисте, јер ми носимо на себи најчистије име Господа Исуса Христа, име онога, који се није нигда љутио, него се још молио и за оне, који су га распели. Он је и нас учио: *сваки, који рекне браћу своју: раса, би ће крив скупштини; а ко рече: будало! биће крив паклу огњеном* (Мат 5, 22).

Најљепше је, да не зна никаквих гадних ријечи, а кад не може да рекне добре ријечи, — боље је да ћути. Једнога ученика запиташе: како то да је он, у дјетињству био врло крхљав и слаб, ипак доживио дубоку старост? Он је одговорио: „од дјетињства нијесам никада имао ни једнога непријатеља а то зато, што нигда никога нисам осуђивао, до ли себе сама: себи сам увијек био најстрожији судија. Ја нијесам никада никоме рекао пусте ријечи, и за то су ме сви волјели, и ја сам имао много другова, а непријатеља ни једнога; моја је душа била увијек спокојна, а то је благотворно дјеловало и на тијело". Други, врло искусни човјек, говораше: С малих ногу привикао сам да будем према свима учтив. Може бити да ко није тога заслужио, но то мени није шкодило, за то су ме сви волјели и помагали ме у нужди". Код поштена младића нека буду чисте и добре његове ријечи, чиста и праведна његова дјела.

Чувајте се младићи, чувајте се дјевојке, да никада из ваших уста не излети нечиста, грјешна ријеч, или осуђивање других; настојте да буде код вас све промишљено и пристојно. Свађу, препирку, тучњаву, исмијевање, непристојне пјесме, и шале нека су далеко од вас!

Што још краси младост? — *Марљивост.* — Ма што радили — себи или другому, за новце или из љубави, по заповиједи или по најму, — треба све радити усрдно, и не губити ни дана ни часа узалуд. А догађа се и овако: кад човјек ради себи — онда ради здушно, (?ур.) брзо и добро, а кад ради другому — без надзора, не ће да ради, стоји без посла. Но ви младићи и дјевојке, стидите се да тако радите. Радили ви ма за кога — свеједно је — радите поштено, и тај рад дониће вам поштење. Будите марљиви, па ће и вама бити добро, — свако ће цијенити ваш труд по достојанству.

XII.

Клеветати (опадати) ближњега ужасно је дјело.

Не свједочи лажно на ближњега. (девета заповијед).

Знате ли, браћо моја, шта значи ријеч *ђаво*? То је ријеч грчка, а српски значи: *клеветник.* И тако, ријечи: *клеветник* и *ђаво* значе једно и исто. Клевета — дјело је ђаволско и „ко љуби клевету, вели св. Златоусти, тај служи ђаволу." Ђаво је — клеветник; он је још пред првим људима, док су у рају живјели клеветао Господа Бога - не ћете ви умријети, говораше он првој жени, напротив: зна Бог, да би се отвориле очи ваше одмах, чим би окусили с онога дрвета, с кога вам је Бог забранио да не једете, и ви би постали као и он и знали би, шта је добро а шта зло. . . . Клеветао је он Јова пред Господом Богом: зар Јов узалуд поштује Бога? говораше он. Клевета он и људе, једнога пред другим, добацујући лажне сумње, тумачећи све криво, сијући завист, свађу, непријатељство и раздоре међу људима. А зар не ради то исто и човјек — клеветник, настојећи да оцрни *добро име* ближњега, растурујући о њему хрђаве гласове? И тако, добро је учинио неки старац игуман, о коме приповиједа св. Јов. Лествичник да је тај преподобни старац, кад је један брат пред њим оклеветао другога брата, одмах заповједио да се овај клеветник истјера говорећи, да не може допустити да буду у обитељи два ђавола, то јест, видљиви и невидљиви. Исто је тако поступио и пророк Давид: *ко тајно опада ближњега својега, тога изгоних* (101. 5).

Страшно је дјело, браћо моја, опадати ближњега, срамотити његово добро име, оцрњивати га. Страшни гњев Божији чека клеветника у будућем животу; али суд Божији сустиже га каткад још овдје на земљи. *Лажан свједок не ће остати без кара,* вели св. писмо, *и ко говори лаж, не ће ушећи* (Приче 19. 5). И ево, што је достојно пажње: клевета је — дјело ђаволско па за то ми чекамо у животима светих, да се клеветник понајвише казни бјесњењем: бјес улази у клеветника, као у свој сасуд, и мучи га, као свога слугу. Ево, на примјер, приповиједе из живота св. Григорија Неокесаријског: у својој младости учио се у чувеној тада школи Александријској, и одликовао се од свију својих судругова необичном скромношћу и чистоћом тјелесном. Због његове побожности волјели су га и поштовали не само наставници него и грађани. Али његово добро владање није било по ћуди његовим раскалашеним друговима. Они намислише да осрамоте његово поштено име у очима грађана, и потплатише једну распуштену женску да осрамоти невина младића. И гле, једанпут, кад је Григорије стајао и разговарао се са честитим својим наставницима, та женска приближи се к њему и јавно тражи од њега да му плати за гријех, који да је тобож' Григорије с њом учинио . . Њезина безобразност збуни све; једни и повјероваше

клевети, други, познавајући непорочни живот Григоријев, стадоше с негодовањем тјерати безобразницу. Но она стаде још јаче викати, тражећи новце. Можемо си представити, што је претрпио невини младић, у таком положају! Од стида обори он очи, и као невина дјевојка само порумени, и не рече ни ријечи! Најпослије окрену се он к једном свом пријатељу и рече му: „подај јој, молим те, колико тражи, да што прије оде и да нас остави у миру.“ Овај плати и — што клеветница прими у руке новце, одмах уђе у њу бијес и она се сропошта на земљу, стаде страшно викати, шкргуташе зубима, бацајући пјену тако, да се сви пренеразише, гледајући несретницу . . . А бијес је мучаше дотле, год се св. Григорије није помолио за њу: тек је онда пусти бијес. Има таких примјера у животима светих. Тако строго казни суд божији клевету још овога живота. И праведан је суд Божији. Колико има поштених и добрих трудбеника, колико светих људи, које је клевета оцрнила? Но шта ја рекох — *светих?* Зар се није она дотакла најсветијега међу светима — самога спаситеља нашега, — зар нису и њега, јединога безгрјешнога, називали — пријатељем митара и свију грјешника, — зар нису говорили о њему, да он изгони бјесове силом кнеза бјесовскога, да је он — богохулник, противник кесарев и друго што-шта? Кад је већ злоба људска могла да оклевета онога, који је могао у очи клеветницима отворено рећи: *ко да ме изобличи ради гријеха?* — То шта могу очекивати од тога људи, били они и свети, па ипак људи, ипак немоћни створови, као што је речено: *ако и седам пута падне праведник, опет устане?!* (приче 24. 16.). И један сам Бог зна, колико биједе невине поднесе људи добри и поштени, само за то, што какав-год завидљивац, раструби о њима хрђаве гласове. — Но и невини страдалници имају утјеху: то је свједочба њихове савјести о томе, да су они невини у гријеху, који им се приписује. А какво задовољство налази клеветник у томе, што срамоти и каља добро име ближњега? — То ти је питање! Та ако и има у клеветању ближњега, какво задовољство таково није никако човјечански: то је проста — сатанска наслада, јер само се сатана, ђаво, отац сваке лажи и клевете, може тјешити несрећом и срамотом људском! . . .

И хвала Богу: тако гадних клеветника, с тако неваљалим срцем, нема много међу људима, но знате ли, браћо моја, да се по тумачењу св. отаца под клеветом разумије не само јавна лаж и безобразлук, који се баца на недужнога ближњега, него и то, кад се разлашују и разносе његове слабости и пороци, суде и осуђују га из зависти, злобе, или просто што су тако научени, да зло суде и осуђују? А колико сплетака и разних гласова настане од те клевете? Човјек — клеветник раван је човјеку, који је заражен колером. „Човјек, заражен колером, окужује онога, ко слуша клевету, Од заражена човјека прелази колера на другога, од другога на трећега и тако на све људе, ако се не чувају: тако и од клеветника чује један клевету и каже је другоме, други трећему, трећи четвртоме, и тако сви чују и окужују се клеветом.

И тако, хришћанине брате, видиш ли, како је велико зло клевета, премда се данашњи хришћани ничим тако не тјеше и не наслађују, као клеветом; јер о чему се највише разговарају, него о овом или оном биједом грјешнику? Клеветник шкоди и ономе, кога напада: јер га језиком својим посијеца горе него оштрим мачем. Шкоди и себи: јер тешко гријеши.

Шкоди и онима, који слушају његову клевету: јер им пружа прилику да и они опадају и осуђују, те и њих тако приводе на оно безаконо дјело, у коме се сам налази. О необуздани језиче! колико ти зла дајеш свијету! као што вјетар разноси пожар по цијелом граду или селу, тако необуздани језик разноси свако зло по цијелом свијету. Зна ли један клеветник, знаду сви, један је рекао, сви говоре. Језик је мали уд, али много зла чини: он је ограђен двоструком оградом, зубима и усницама, али се врло вјешто опружује и клепеће.

Хришћанине! чувај се клеветника, као човјека окужена, да се и сам не окужиш и не погинеш. Немој ни сам да испитујеш људске гријехе, да осуђујеш и опадаш ближњега свога. Испитуј и сазнавај своје гријехе и чисти их правим кајањем и вјером. То је хришћанско дјело, на које си ти позван." — Исус син Сирахов говори: *измјери ријечи своје и мјешни ограду на уста своја*. А ако ниси у стању сам то учинити, то моли за то Господа, као што је и Давид молио: *постави, Господе, стражу код језика мојега, чувај врата уста мојих* (Пс. 141. 3). *Сачувај ме од клевете људске* — не само за то, да ме људи не опадају, него да и ја не опадам друге.

Часови побожног размишљања.

Покушаји **Том. А. Братића**, парох.-капелана

Ту дакле нема никакве разумности, нити напријед смишљеног плана, него се све ради инспективно. Када би код животиња било „разума", јамачно би њихове радње биле савршеније или несавршеније: пчелине ћелијице не би имале једнак облик у свих чела на свијету; или не би ни неке птице градиле са свим једнака гнијезда, него би се владале по своме разуму и измишљале нове комбинације. Али тих комбинација нема, те је то јасно да животиње немају „разума", него је сва њихова радња инстиктивна. — Овако дивни ред у цијелој васиони, по коме се све правилно креће и одржава, навело је и познатога филозофа Спинозу да призна, да је сва насељена испуњена једном еминентном супстанцијом, једним духом — *Богом*.

Ни дарвинизам није на чисто са „инстиктом" и инстиктивним радњама код човјека и код животиња. Једни мисле да се, признањем инстиктивне радње код животиња, искључују све душевне способности, па за то те радње одбацују као да оне не постоје[1]); други би их опет признали, али само изнимно, а трећи у свакој радњи и човјека и животиње види инстикт. Међу ове посљедње долази и оснивалац дарвинизма Дарвин. Он налази да сваки човјек и животиња има инстиктивне осјећаје према самом себи, и онда према друштву у коме живи.[2]) Доказе за то своје мишљење, налази он у карактерним цртама појединих племена и немислећи, да са тиме долази у контраст са самим собом и да племенске особине погрјешно назива инстиктивним осјећајима.

Инстиктивни осјећаји не стоје ни у каквој вези са радњом мозга, или за њих није потребан разум, а дарвинизам вели, да само покрет, може произвести покрет, или још јасније: свака је мисао рефлектовани покрет у нашем мозгу, усљед свију прошлих и садашњих упечатака." Ова

[1]) К. Кувас: Човек и животиња I. стр. 26.
[2]) Ch. Darvin: Die Abstammung des Menschen књ. I. стр. 68.

је теорија позната у науци, као „теорија рефлекса“, и дарвинисте се на њу у свакој прилици позивљу. Она, као што се види, искључује инстиктивне осјећаје, а Дарвин те осјећаје налази и онје, гдје их нема!

Сада је друго питање: јесу ли инстиктивни осјећаји, оне особине које Дарвин налази код појединих племена?

О животињама ми нећемо ни говорити, јер смо напријед доказали да је свака њихова радња инстиктивна, особито у колико се те радње тичу подмирења својих потреба, него ћемо се само осврнути на човјека.

Разни народи, имају разне особине, које их карактеришу као народ, а по једина опет племена у народу имају своје особине, које их карактеришу као засебно племе. Те су особине врло различне, па су често пута дотичноме народу или племену тако укорјењене, да их је врло тешко из тога народа избацити, и то би по Дарвину били друштвени инстинкти, који су „главни импулси радњи за опште добро“[3]). Наравно да се овђе мисли, опште добро онога племена, у коме су ти инстикти.

На тај начин Дорвин тумачи, племенске ратове дивљака; наклоност појединих људи, да убијају људе; крвне освете и друге појаве.

Могло би се мислити да је Дарвин упао у ту погрјешку нехотице, што је племенске особине убројио у инстикте, али није то, него је то он хотимично учинио, да би са тиме негирао човјеку: разум, слободну вољу и савјест, као судију човјечије радње и тиме га понизио баш до животиње, јер су то особине, које и по св. Писму одликују човјека од животиња. — Оборити ону Дарвинову теорију није тешко, јер је позната ствар да је сваки човјечији рад скопчан са разумом и да је он у стању помоћу савјести пресудити, шта ваља, шта ли не; а слободном вољом одредити свој пристанак на једно. То нам посвједочавају и наученаци свјетског гласа, као Цице,рон и познати енглески културни историк Бокл у своме дјелу: „Историја енглеске цивилизације“. У свјетској повјести има толика примјера да су поједини владари умрли од мучења савјести за своја неваљала дјела. Није ли и Карло IX. умро од мучења савјести, што је поклао невине Хугеноте 1272. г.[4]) премда је његово дјело било, баш по друштвеном инстикту — како вели Дарвин. У обичном животу за то има врло много примјера, јер колико њих дође у лудницу, што их њихова савјест мори, за какво неваљало дјело, а колико ли их дође пред суд, послије толико година, и пријави свој злочин, јер га савјест на то нагјера. — Све су то непобитни докази да човјек има савјест, која му је дошла од самога Бога, да по њој пресуђује своја дјела, и да је та савјест у једно и најстрожији судија, који често потпише и смртну пресуду. Као логична посљедица онога слиједује, да се закон моралности не може усавршити, јер је напријед означено, шта је морално и шта ли не, и то човјек зна по своме разуму. Да је ово фактум, свједочи нам још и то, што луде и тако звани: микроцефали — људи које је Бог лишио разума, немају појма о томе, шта је морално, шта ли не.

Племенске особине и својства појединих људи, да чине оно што је неморално и неваљало, а опет мисли, да је то морално и добро; које наводи Дарвин као доказ своме мишљењу, даје се расту-

[3]) Ibidem стр. 60.

[4]) Dr. I. Holé: Obća povjestnica, стр. 203.

мачити тиме, што су те особине људи добили навиком.

Када се дијете у дивљака роди, оно вазда гледа, како његови старији доносе оглавине од својих непријатеља, па се и оно привикне томе, те тежи да и оно постане тако. Али увјек и за то касапљење људи код дивљака, мора предходити нешто као узрок, што оправдава дјело, и кад не би било тога, што оправдава дјело, не би ни дошло до касапљења. Дерање непријатељских глава, крвна освета и друге неваљале навике, што их нека племена сматрају за моралне, јесу само племенски обичаји дотичних племена, које цивилизација врло лако уништи, а када би они били инстикти, никада се не би могли уништити, без уништења свега дотичног народа или племена. Покушајмо одвратити кртицу, да не рови испод земље или мачку, да не хвата миша, па ћемо се увјерити, да је то немогуће и то апсолутно. Сада можемо слободно закључити да су Дарвинова начела само хипотезе, подкријепљење са изврнутим и неистинитим доказима, јер: „у име истине ја морам признати, да природна наука, о постању човјека, још ништа незна, и у име те истине слободно могу тврдити: да наш праотац није ни горила, ни орангутан, ни шипанза (?ур.) у опште ни једна животиња ни једне врсте“ — рекао је Декарфож, који се исто тако занимао историјом еволуције човјека.

Дарвинизам је дакле: проста научна заблуда, коју заступају само мрачнаци и непријатељи истине и данашњег поретка у свијету, који би ради били, цијело човјечанство скинути са оне висине, на коју га је Бог подигао, а спустити га у животињску ништавост, да се угуши у каосу неморала и неправде.

Проповијед о животном хљебу.

С њемачког превео Милан Поповић, правосл. богослов I. год.

Падате ли у искушење зла: Бог неће испитивати ваше снаге, него ће помоћи вашој слабости. Ходите ли успјешно неугодним путем патње и несреће; патње овог живота нијесу достојне величанства, које ће се некоч на вама очевидно показати. Не страшите се, да кад куцне час, да свој живот метете на жртву из љубави наспрам добра: И иже аще погꙋбитъ дꙋшꙋ свою мене ради, ѡбрѧщетъ ю. Коѧ бо польза человѣкꙋ аще міръ весь приѡбрѧщетъ дꙋшꙋ же свою ѡтщетитъ, на тај начин хришћанство јача и узвисује наше снаге к свему, што је добро а успаљује нашу чежњу тек што почне да се гаси, и нашем духу помаже да се све више усавршава.

Али, пошто му је успјело, радује се и осјећа далеко веће блаженство, него што му икакво земаљско уживање донијети може. Ну много веће задовољство осјећа хришћанин, ако примјети, да га религија помирује с његовом савјести и љубазнији бива наспрам својих ближњих и божанству сличнији.

Блажени алчꙋщіи, и жаждꙋщиіи правды, ꙗкѡ тіи наситѧтсѧ. Наравно почетник не ужива ово блаженство у највећој мјери — ипак осјећа у себи неко блажено задовољство, јер је свестан свога одређења, те с највећом побожношћу настоји, да га постигне.

Сваки корак у познавању истине расвјетљује његов ум, свака побједа, коју одржи над неплеменитом наклоности, и свако добро дјело чисто га развесељава: И колико се више његово срце шири неплеменито и наклоности према човјечанству, толико је обилнији извор блудних (раскошних) осјећаја, који му се одкрива. Љубав чисто човјечанска љубав, која душу испуњава у којој дух Исусов пребива, сама је по себи већ блаженство, излив божанства божијег. Јесили једноч ову љубав осјећао у својим грудама и упражњавао је цијелог живота, можеш знати,

шта значи: хранити у себи обличје Божије. И ако се побожни од човјека, кога гледа, уздигне оцу небеском, кога не види, ако се сматра у сродству с њиме као предмет његовог очинског старања и све, што је изван њега, као дјело Његове безконачне мудрости, ако му се поглед отимље у безконачно царство душа а изглед му се отвара у непознату земљу вјечности и подсјећа се на конац, који га тамо чека, једном ријечи, ако се руководимо мислима, проматрањима и осјећајима, које хришћанство у њему буди, храни и уздржава: баш онда ужива блаженство, о којем блудно мноштво људи ни појма нема.

Ето како вели у скрушеној молитви к Богу: „Радꙋюсѧ ѡ Господѣ и дꙋша веселисѧ а Бозѣ моемъ; радꙋютсѧ ѡ Бозѣ Спасителѣ моемъ, то су ријечи пуне бисера; хвалити Господа въ пѣсмахъ и славити имѧ свѧтое егѡ. Да! као што је уживање тјелесне хране скопчано са задовољством, тако је и кудикамо више уживање душевног хљеба, који нам Христос даје — Обоје су дакле слични по својим дјеловањима. И најпослије у начину, како дјеловања произвађају.

Тјелесна храна, ако има да појача и окријепи наше тијело, треба да се с нама сједини по неком чудноватом закону наше природе и тако у нас пријеђе, да постане дио нашег тјела. Тако је с Христом и његовом религијом. Кад бисмо њега само чули и утиске, које чине на нас Његова наука и Његова историја, пустили у вјетар или кад бисмо код њега почастили, да задовољимо нашу радозналост и Његову науку једино да разумијемо или пак Његове ријечи само да опонашамо и схватимо као празну формалност, онда никада неби он постао за нас оно, што има бити за људе по оној присподоби, које је сам употребио и разјаснио. Но! Ако он има да дјелује на нашу душу као духовна храна, те ју јача и окрјепљује, тада мора његов дух пријећи у нас. Ми пак морамо у Његовом духу гледати светињу, слику Божанства, клањати се безконачном као оцу и цијенити Његову доброту свугдје и на сваком мјесту. Помисао на Њега треба да сакрије у нашем срцу све ненаравствене побуде и да га испуни побожношћу. Морамо свима силама настојати, да Божију вољу испуњавамо, Његове намјере подупиремо, царство истине и добра раширујемо што боље можемо. Мора нас одушевљавати некористољубна, искрена, добротворна љубав људска и приљубити уз свијет као позорницу вјечне доброте. Синовљим ухвањем у Бога, безусловном покорношћу Његовој мудрој вољи, пуном надом и покрај самих опасности, које нам животу пријете, треба да се уздигнемо над страхом и бригом, која нас мучи, да будемо кадри свега се одрећи и жртвовати све за наш вјечни спас.

Једном ријечи, треба да буде дух Исусов у нама, треба да се покаже у свему, што мислимо и осјећамо, одлучујемо и пропуштамо, желимо и надамо се.

У овом смислу вели Исус: Да любы еюже мѧ еси возлюбилъ, въ нихъ бꙋдетъ и азъ въ васъ. Ѧкоже розга не можетъ плода сотворити ѡ себѣ, аще не бꙋдетъ на лозѣ: такѡ и вы, аще во мнѣ не пребꙋдете. Затим опет каже: Ѧдыи мою плотъ, и пїѧи мою кровь, во мнѣ пребиваетъ, и азъ въ немъ: тиме он хоће да покаже најунутрашњију везу, која је међу њим и нама, јер жели да постигнемо своје одређење преко Њега, и тако мора да нађе мјеста у нама као што се тјелесне хране сједињују с нашом природом, да постигну своју цијељ на нама.

Ето шта значе ријечи; Азъ есмь хлѣбъ животныи.

II.

Као што је тијелу потребна храна, тако је религија нашем духу неопходна потребна а ову потребу најсавршеније задовољава Христос. А о том смо се прије освједочили. С тога признај ти, који немаш појма о религији и поштовању наспрам Бога, да си у неприродном стању. Или је болестан твој разум или твоје срце!? Занемарено образовање разума, недостатност чувства к познањању истине, безбрижност, крив појам о бићу, лажне преставе о лажном достојанству — ови су недостатци врло често главни узрок равнодушности, коју исповиједају још тако многи људи наспрам религије и хришћанства! О како криво и нејасно, како плитко и неистинито, суде још многи и баш разумни и изображени људи о Исусу и Његовој заповијести. Многи су се с Њиме толико упознали, колико им је код прве наставе усађено у памети, а то је сасвим мало. Може ли се одатле очекивати срдачно поштовање наспрам Њега? Неможе ли ово недостатно знање проузроковати хладност и равнодушност многих наспрам Њега? Ну још чешће погрешке срца бивају извором

такве равнодушности. А ту игра по сриједи или дух блуда, таштина и разузданост, који врло рано крије клице племенитог мишљења у разуму човјечијем; или лакоумност; која троши вријеме у правој расчјаности, насладама и незнатним пословима, те неда да ти се памет сабере, која ти је неопходно потребна, да се религиозно уздигнеш; или претеране свјетске мисли, које те заводе, да се занимаш радом и послом за благо земаљско а не осврћеш се на прилике вишег живота; или објест и високоумље, које се пење високо над мудрости и религијом, те мисли, да је сву свјетску мудрост поцрпило и да нетреба више заштите; или великим гријехом оптерећено срце, које одобрава што људи веле, да религија неби могла ништа друго бити него човјечији проналазак. Нијесу ли зар такве погрешке разума и срца болести и немоћи (слабости), које износе на видик жалосно стање нашег духа? Није ли сваки, који се находи у таквом стању, толико више сажаљења достојнији и невољнији, колико га је навукао сопственим гријехом? О, ко би се могао похвалити својим безвјерјем. Нека то нико не сматра здрављем и снагом душевном! Дакле човјек нема појма о невидљивом реду, док још негладни и жедни за истином, јединственошћу и спокојством, док још није дошао до бистре свијести о својој разумној природи, или душевног, што се у њему буди, дотле је опет издануо, јер му је требало хране, коју нам једино вјера а нарочито Христос пружа. Сваки, који ужива ову храну умјерено сходно својој природи, на тај начин постаје мудар, јак и савршен човјек.

И ти дакле, који се градиш да религију имаш а њено утјецање не примјећаш, можеш опазити, што ти понестаје.

Религија, дух Исусов, мора у нас пријећи, ако има да нас оснажи и ојача. Заиста си био дослије заборавни слушалац слова Божијег или си ухом слушао, а срцем нијеси примио, али ти срцу не користи ништа и неодговара твоме позиву. Слушање и разумијевање религиозних истина науке Исусове исто је тако потребно, као и јело за насладу тјелесну. Ако имамо уши позорно чујмо и примимо срцу дубоке ријечи, које смо чули, јер узвишена наука неби нас могла без добрих плодова минути; допринијело би небеску свјетлост нашем духу и добротворну ватреност нашем срцу.

Ну ови добри утисци, ове свијетле варнице, ови топли осјећаји непомажу нам ништа, ако се веома опрезно не осврћемо на њих и ако се зато не постарамо, да они плодоносно остану у нама.

Не велим да нијеси осјећао у сладким часовима свога живота јаку, окрепљавајући снагу јеванђелија, али која ти је вајда од тога, кад на скоро потонеш у море грјеховно, подајеш се грјешним пожудама и страстима, занемарујеш послије дуго времена обнављања својих религиозних осјећаја, својих светих предузећа, те се стога није могло у теби огледати обличје Божије. Сасвим морамо примити небески хљебац у себе и наслађајући се овом душевном храном подпомагати њезина дјеловања и ревно их сачувати од свих нападаја лакоумља, блудности и гријеха, ако ту мету желимо постићи, да рекнемо с Апостолом: Азъ живꙋ, но не живꙋ азъ но живетъ во мнѣ Христосъ.

Али ви, који у себи осјећате дјеловања вишег живота и учешће светог духа, те сте окусили небески дар, добру ријеч Бижију и моћи будућег свијета — славите Бога за спас, који сте постигли: јер по његовој милости јесте што сте сада! Не примате само животни хљебац који ваше тијело рани из ваше руке; него и хљеб, који долази с неба, дух вам снажи и окрјепљује. Сматрајте само великим благословом божијим, што у свијету имате своју земаљску храну, премда незнате, хоћете ли је и сутра требати; а колико ваше мора вриједити храна нашем духу, која ће вас оснажити и окрјепити, кад вам тако неможе ништа помоћи овђе на земљи!

С тога благодарите Богу, који ће вас помиловати и не пустите, да вам је ова милост девета брига!

Овај завјет обнавља вас нарочито, кад год славите успомену онога, који вам је доказао, с којим је правом могао рећи:

Азъ есмь хлѣбъ животный. Аминъ.

Пречасном господину Крнети на његову расправу „Зашто пропада религија и морал у нашем народу.“

Презрен од свега и свакога — материјално изврнут највећој сиротињи — одбране не имајући никакове ни од народа ни од своје власти — науком слабо уздигнут — животари јадно и кукавно, па зар је таковоме дато да буде воља народњи и учитељ вјере љубави и побожности! „Весело срце кудјељу преде“. (Ср. пос.) Заиста смијешни захтјеви од г. Крнете и његовијех једно мишљеника.

Изгледа да је света наша вјера православна изгубила оно своје главно хришћанско обиљежје о љубави. „По том ће те се познати да сте моји ученици ако будете имали љубави међу собом“.

А гдје је наша љубав? У мјесто те љубави испуњава наше груди мржња, пакост, освета, алопамћење, оговарање, клеветање и какови још непороци! Зар није Твоја Пречасност дала јасна доказа о томе! Хотећи ствар поправити (може бити?) изишао си ти у „Сриству“ да твоју браћу приказеш свијету као харамије, отмичаре и пуне гријеха, а не као драгу ти у Христу браћу! Ја са жалошћу признајем да смо ми сами криви нашој невољи, али за то само што имамо доста таковијех као што је и Твоја Пречасност, који изван заједнице свештеничке траже другијех путова и покровитеља! Ми имамо наш службени орган, па зашто не изађе који пут у њему на сриједу, зашто нас не позва и не поучи да чујемо Твоју мудру ријеч — али то у братском тону — а не да нас ти још брукаш и срамотиш и то изван границе наше отаџбине у Угарској? Што је била циљ овом Твом писању? То би ја врло радо знао, а знам да би то врло радо знала и друга ми у Христу браћа, а и сви прави родољуби који знају куда води ово — „кад обљутави со, шта ће бити с народом“.

Наше црквено-просвјетне прилике стоје заиста у чемерном стању и у великом растројству, али томе није баш само свештенство криво, јер оно нема одлучног гласа у тим великим питањима. Његово је петрахиљ и требник у шаке, па у село — а с тим стварима брину̂ће се други који су за то дорасли! Зар се тако не мисли? Па шта је онда крив свештеник!

Истина је да морал пропада и вјера да слаби, али зар ће моћи подићи морал на онај степен на ком треба да стоји — онај, којему се већ унапријед одриче свака моралност и који се црта и описује као несрећа и морална пропалица? Или ће моћи такав човјек проповиједати слово Божије са успјехом, међу оним народом, који њега немија, презире и подругује му се?

Дакле као што видиш, драги у Христу брате Крнета, није баш свештенство наше једини и прави виновник тога зла и несреће нашега народа, и његове моралне и вјерске пропасти, него још неко и нешто друго! И све дотле док наше срп. православно свештенство не буде ослобођено туторства, и док оно не стане само на своје ноге, све дотле велим немије и не може нико па ни сами госп. Крнета чинити њега одговорним за наше недаће и пропаст нашу вјерску и моралну. Војводски барјак носи наша тако названа интелигенција — то јест већином наш трговачки сталеж — и са пуним правом слободан сам рећи да и она на души својој носи велики дио оне одговорности — коју је г. Крнета навалио на сла-

баше плећи нашега свештенства! Њој јединој историја ће као најбољи судац велику већину овога гријеха приписати, који она чини сигурно из незнања — противу свог сопственог народа и своје миле вјере прађедовске, која је нас сачувала од пропасти до данас; јер она сама (интелигенција,) бјеже од те исте вјере која нас је спасла и спасава. Вође народне морају имати и политичке свијести и увиђавности, и ако тога немају, онда је сваки рад којега они предузимају већ унапријед за осуде, јер га бесвјесно почињу не рачунајући ни најмање на пошљедице свога корака. То баш говорим за наше општине и нашу интилигенцију, која ће прије сложити се у питању чисто вјерском са сваким, него са својим рођеним братом свештеником, кога као што сам већ нагласио гледа на сваки начин ограничити само на његов требник, петрахиљ и олтар — и шта више и тамо му прописивати много што шта, па и кад ће рећи: „Благословенъ Богъ нашъ“ Јели онда имао право г. Крнета стављајући сву кривицу на свештенике?

Нама је свима добро познато да су већина нашијех бољијех трговачких кућа почеле назад својих 50—80 година т. ј. понајвише пошље Омер пашиног покорења Босанских бегова и капетана, који су до тада били неограничени господари сваки у свом подручју, не обазирући се баш много ни на Високу порту ни на Султана, него што су хтјели оно су и радили. До тог времена дакле није смио Србин имати непокретнијех добара скоро никако а у варошима особито. Због овога су слабо и били по варошима насељени до тог доба, те истом пошље поменутог војничког покорења и уношења реформа у унутрашњој управи гдје су и Срби партиципирали (мецлис.), почеше се све више и више насељавати по варошима и посвећивати се понајвише трговини и занату. Херцеговина је у тај посао дала понајвише синова, који су у почетку примљени као слуге, па се пошље добротом свога газде и сами затрговчише, и мало по мало оживјеше, те при простом начину живљења и штедњи, са срећом, за кратко вријеме стекоше прилично имање. Кад су се дакле прилике за трговину указале повољније, доста је бољијех трговаца похађало већином Тријест, па и Беч, купујући тамо робу, а и даље са Липиском имађаху посла с' кожом, ишли су у Цариград, Биоград, Ниш, Румелију, Бугарску и тако долазили у тијесни саобраћај и разговор са просвјећењијем народима, од којих су чули много што шта ново за њихов начин мишљења. Трговина је дакле први доносилац културе и овђе као и свуда била. Материјализам који се је и у политичном преврату 1791. у Француској појавио, полетио је у чашем вијеку по цијелом свјету, па није оставио ни наше куће, да и у њој и њеним неуким синовима не нађе добријех заговарача. (То бијаше наш млађи нараштеј од 1860.—1870. год.)

Можеш себи лахко преставити разлику између једнога скроз и скроз (универзално) научног човјека, и човјека који незна ни писати ни читати, или ако зна, то бијаше све знање читати „часослов и мѣсяцеслокъ“.

Први ће све што чује прије свега подврћи стротом испиту и критици свога разума, а други ће, све што чује примити за готов новац, јер није у стању да чувену науку или заблуду узме у претрес. И тако је материјалистичка школа нашла простих присталица и апостола и у нашој отаџбини. Србин је од природе даровит, бистар лахко свађа предмет, мисли живо ал' прилично површно. Прави појета

као што и јест. Тај његов темпераменат учинио је и код нашег бољег трговачког сталежа преокрет у погледу вјерских питања — и од оних чуше и други нижи, и сада све што се броји у интелигенцију код нас (а на несрећу и по цјелом Српству), на нашу велику жалост, окренуло је главу од своје вјере и цркве, и баш тијем негирањем вјере хоће они да покажу своје богаство душевно и своју високу научености! Просвјетне прилике ишле су, а и данас још иду, на руку овоме развоју код нас, јер наши књижевници немогу никако да се спусте са своје научне висине, па да пишу поучне и корисне књиге за наше народне потребе — већ се бацише на поље високе филозофије, ту ти они превађају Дарвина, Ренана, Волтера, Хекла, Мирабоа и све оно што се данас појављује у књижевности Француској, Њемачкој, Енглеској, дакле у оних народа који су нама у просвјети тамам за 500 година напријед. Њихову дакле капу они метнуше на наше главе које се истом родише!

Наша младеж која се васпитаваше на страни (понајвише из Аустро-Угарске и Србије) доноси собом социјалистичку, комунистичку, реалну и друге, незнам ни ја, какове све те теорије и проблеме, који се јављају у земљама, гдје је много радника и гдје је индустрија развијена, и хоће је да пресаде и-у наш добри и прости народ, који живи сасвим другим животом него рецимо Белгијски и Француски радник у фабрици. Он нема ниђе ништа, ни куће, ни кућишта, а наш има и кућице нешто, и земљице нешто, па боме животари како је Бог дао ал' према ономе живи као велики господин. Попут оних прилика доноси та наша изображена — интелигентна младеж, те измете људскога духа и к' нама, па кад је већ ту, онда је прво вјера и поп, на које се напада као да су они узрок тога зла (тамам по француски?) и да тијем баш покаже простом народу своју високу науку коју је на страни кашиком покусао — лумпујући и проводећи лијепо своје вријеме по што каквим нечастивим мјестима и у друштву имета људскога друштва, гдје обично упропасти здравље и таковим знањем долази нам тај просвећени млади човјек да нас усрећи. „Нема Бога" прва је њихова ријеч — природа је све, то су попови измислили да могу живјети!

Ето то су плодови науке њихове на страни и она корист коју од њих очекујемо! Народи на западу који су 500 година мислили и премишљали и просвјетом се спремали за оваке теорије и науке — сада кад виђају плодове њене, гледају да народ опет излијече од њих, јер ено Француске која мораде доносити државним законима пријетње и награде да би добила подмлатка и нараштаја — ено на све стране буне и отимања, крађе и свакојаки злочини, јер кад нема другог живота кад нема Бога — удри, живи, роби, пали, јажд, пиј, и весели се!

Фамилије се раскопавају, срећа се уништава, нема добрих матера, да се брину за дјецу, јер оне хоће да живу, образа нема, поштења нема, јер чему то све, кад нема душе бесмртне!

Они дакле исти видећи ове плодове, почеше свуда истребљивати ту штетну и грозну науку и пребољевају ту умну слабост, постадоше сада много побожнији него ми, који се ето јуче ослободисмо пушке и ханџара! Па куд ће и горе несреће наше!

Сиромашни и неуки свештеник босански нађе се и сам у чуду и постаде спрдња и поруга своје пастве, јер нити је чуо шта знадијаше што о тој новој

науци и теорији ; та њему су биле чудне и обичне ствари из земљописа и физике — и где чуда, он ти је по закључцима г. Крнете онај зли демон, који упропасти вјеру и морал народњи. Е види се заиста да је г. Крнета велики психолог! Па јели чудо ако се ова напаика и зла наука приљепила и свештеника у његовом незнању и његовој тами, та и он је човјек-Србин као и његов народ, исте има душевне и тјелесне способности, исте потребе, склоности и исти темпераменат. Најбољи нам је примјер томе бивши архимандрит Васо Пелагић са његовим социјализмом и његовим грубим и простачким атејизмом.

Оно до чега су народи на западу у току времена од 500 година постепено дошли, изли се као олујина иза 1848. г. (а и дотле) па једноч на нашу таму и незнање, па јели онда чудо да је у нашим главама дошло до боја и револуције — јер разум незнаде, гдје ће коју преставу и у коју врсту појмова одредити, па ушљед тога баш наступи хаос и метеш и у главама нашијем, и у дјелима нашијем — и у мислима нашијем, што се тиче и вјере и нашег опредјељења на земљи и будућег живота. Ова болест дакле, која је сада овладала нама, ја се надам да ће и нас почети пуштати, јер је била а и сада је још прејака грозница за наше душевне силе, па ћемо и ми ваљда због те наглости и јачине убрзо је и прекинути или пропасти под упливом тога материјалистичког вијека, који нам одузима све што је духовно, племенито и узвишено — а даје нам само *трулеж и смрад*.

(Наставиће се).

Св. Теодосије Углички, архиепископ черниговски.

(По Цкр. Екд.)

Исус Христос, једина глава, једине свете саборне и апостолске цркве православне, увијек се старао и стара, да Његова света ријеч не угине у вихору клевета Антихристових и његових безбројних демона. Ево већ 19 вијекова прођоше и у свакоме има небројено доказа, да Христос бдије над Својом црквом православном; читамо ли како су прости рибари просвијетили истином сав свијет, опоменемо ли се 10 ужасних гоњења највећих силника, па ипак из њих Божја црква изађе побједитељица, ма да је према њима стрјелица, копаља, мачева, сјекира, ножева и справа за мучење стављала у бојни ред само једину врсту војника с једним оружјем, с оружјем, које се није могло опипати и које није задавало рана и смрти, већ које је окрутног Римљанина чинило питомим, правим човјеком, с оружјем, које је уништавало дивље срце, а чудном снагом стварало мјесто њега срце пуно јеванђељске љубави, које не признаваше више ропства већ свагда шапташе некада своме гордоме витезу: Љуби Бога више свега, а ближњег свога као сама себе; све ће нас непобитно увјерити, да је Христос уз своје.

Или зар је ко други могао очувати, да нова лађа Ноjева, света црква, у валовима свјетског мора, које сатана уздиже, у богомрским јересима и заблудама не потоне, зар ју је ко други управљао осим Христа. Арија, Македонија, Аполинарија, Несторија, Еутихија, Богумила и Богу противну велику западну јерес сам је Бог проклео, а божанском Својом моћи Своју праву цркву очувао је до данас, прекаљену као злато у огњу, свијетлу на далеко и већ се на западу почињу опажати њени топли и сјајни зраци, којима ће она убити Сатану и његову „државу смрти“.

Антихрист и данас заводи свијет, а особито оне, које је уловио, гледа да оглуви и ослијепи, те им громовито довикује и износи у милионима шара слике, којима износи на подсмијех Христа и Његову цркву. Но усред тих

паклених гласова, Христос ево и сад даје Својој цркви чудо, на видику и на срамоту непријатељској фаланги, прима у своја божанска наручја једног вјерног војника православне цркве.

*

Руски св. синод, уз цареву дозволу, одобрио је, да се 9. септембра о. г. открију моћи новог православног светитеља, чије име стоји над овим чланком. Св. синод наредио је да при тој великој свечаности буду: Јоаникије, митрополит кијевски и архиепископ черниговски Антоније. Ми ћемо рећи коју нашим читаоцима о животу новог православног светитеља.

Свети Теодосије живио је прије 200 год. (у 2 полов. XVII. вијека). Он је био син свештеника у Малорусији — Никите из породице Углицких. Још у младости својој показивао је особиту побожност, коју је још увећао у Кијево — братској богојављенској школи. По што је свршио образовање у школи постане архиђакон при кијевософијском сабору. 1662. год. постаде игуман корсунског манастира у кијевској епархији, а 1664. видубицког код Кијева, који су баш у то доба напустили унијати. Много се бринуо за овај манастир и 1680. год. почео је на манастирској земљи сакупљати браћу, која желе да живе испоснички. За управљања тим манастиром омили Кијевљанима, а особито тадашњи черниговски архиепископ Лазар Барановић.

1687. год. архиепископ Лазар постави Теодосија за архимандрита черниговског елецког манастира и од то доба још га више заволи стари архиепископ, те је обављао разне дужности у епархији. Та љубав наће још више израза у томе, што га архиепископ узе за свога сталног помоћника, на што и патријарах руски Хадријан пристане. Но стари владика зажели, да Теодосија још за свог живота види у високоме чину, у коме је и он, како би по својој смрти добио достојна замјеника. Архиепископ с малоруским хетманом овако рече у писму патријарху: „Пречасни архимандрит Теодосија благ је муж, украшен врлинама монашког живота, коју упражњава од младости, вјешт је у управљању манастирима, пун страха Божјег и духовног искуства, просвијећен, врло одан добру црквеном и способан је, да управља катедром и епархијом черниговском. Год. 1692. 13. септ. хиротонисам је св. Теодосије за архиепископа, помоћника староме Лазару, али већ 3. септембра 1693. г. добри Лазар умрије, по што је 36 год. вјерно служио Христу, а патријарх и цар поставе св. Теодосија на Лазарево мјесто.

Као архиепископ св. Теодосија старао се, да овце своје сачува од странпутице, служећи им примјером својим врлинама, које се налазе само у доброг архипастира. Већ од своје природе бјеше тих и подложан, да се предвиђало, е ће то бити прави ученик Спаситељев. Он је давао милостињу, поучавао и дјелом и ријечју науке и заблуђеле, бринуо се за сироте, подизао уточишта, подизао братства калуђерска и манастире, то огњиште, на коме се вазда чувала топла Христова наука.

До 1695. св. Теодосије сам је управљао черниговским елецким манастиром, а те године постави јеромонаха Јована Максимовића за његова управитеља по што га је произвео за архимандрита. 5. фебруара 1696. год. представљено се св. Теодосије и погребу га у черниговском Борисоглебском манастиру.

И данас се у сабору черниговском излази његов лик, а под њим од његова наљедника Јована Максимовића, архиепископа, овај потпис:

Теодосије, дар Божји, Углицки прозвани,
За архијереја Богом у Чернигов дани.
Ове мало живље свршив љета многа,
Достоји се скоро небеског чертога.
Сним се тјелом јави на земљи к'о анђо,
На небо се диже као други Пав'о —
За то свједоче неиструле моћи,
Невјерник нек гледне, па ће видјет' моћи,
У иљаду шест сто деведесет шестом
Году свршио је по животу светом,
За живота свога у Елецком ме постави
За архимандрита и на катедри остави,
Истога Јована у архијерејству,
А он се настани у серафимску паству.
Архијереј Божји, свети Теодосиј',
На твој престо дођох, а свак пита ко си?
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Од његове смрти почео је силан свијет долазити његовом гробу, тврдо вјерујући, да је Бог архиепископа удостојио лика светитељског, те су молећи се Богу и светитељу многи болесници исцијељени за ово 200 година. С тога је св. синод лани послао комисију, у којој су били: Јоаникије, митрополит кијевски и черниговски епископ Антоније, епископ викар черниговске

епархије Питимир, ректор семинарије, протојереј Преображенски и 2 проте, те они 5. јулија 1895. год. по што су свршили опијело у пештери борисоглебског храма черниговског сабора, врло су пажљиво прегледали гроб, одјећу и тијело св. Теодосија те су се уједрили, да је Бог примио у светителе и св. Теодосија, јер му је тијело остало читаво за 200 година, у пештери, *која је чак и влажна*.

Та је комисија позвала до 49 лица, која су Божјом милошћу, а молитвама св. Теодосија, исцијељена од различитих болести; да би истину казали, комисија их је под заклетвом испитивала.

Чак и сами лекари се диве чудотворној моћи Божјој, која се показује болесним прекотијела св. Теодосија. Тако један војни лекар Матјејев у писму, које је споменутој комисији послао, вели: да му је 6.-годишњи син Виктор 1890. године оболио од шарлаха — дифтерије уз температуру од 40° до 41° С, а тијело му све отекло. Ма да су га пажљиво његовали, не помогоше никаква медицинска средства. „Тад ја и мој друг др. Рибалски“ — вели се даље у писму, „који је са мном болесног лијечио, видјесмо, да нема наде, да ће дијете оздравити, те рекох то и жени. Мати у очајању одлети у сабор, гдје јој дадоше мараму с моћи св. Теодосија Угличког; ми је метнусмо на главу дјечићу, а оно је пољуби. До 10 минута болесник нас замоли, да га исправимо. Од тога дана дијете поче оздрављати, те је већ потпуно здраво. Тврдо вјерујем и увјерен сам да је мој син Виктор оздравио једино од чудотворности моћи и због молитава преосвећеног Теодосија Угличког, архиепископа черниговског“.

Врло је знатно и ово исцјељење. Ана Димитријевна Кленус, шћи протојереја Димитрија Стефановског 1845. год. оболи од неизљечиве неке болести, како јој доктори рекоше. Ма да су је 4 лекара најбрижљивије лијечили, болест је само напредовала и сваки дан била је све слабија. Тако је било до 21. септ. 1848. год. Како је сама Ана под заклетвом причала комисији, јави се њеној оцу у сну св. Теодосија с ријечју: „Поведи ми своју породицу“. У јутру Ану доведу у цркву и ун'су је на рукама у пештеру светитељеву, гдје је њезин отац пред цијелом породицом држао парастос светитељу. Она је за молитве осјетила неку необичну моћ у себи, те је сједећи саслушала парастос што прије није могла. — Кад се свршило у цркви, она устане на ноге (што је све изгледало) и помоћу очевом са сузама захвалности Богу и светитељу Теодосију цјелива моћи светитељеве, а за њом сва породица и она сама без ичије помоћи. Послије у брзо јој се поврати здравље са свијем, а болест се од то доба више не поврати. Сав град и околица говорили су о новој милости Божјој, коју је указао искреним покајницима и онима, који у њу вјерују. Кад је чуо један доктор, што ју је лијечио, рекао је: „то је ваиста чудо!“

Много и много има још случајева, да су многи, који су с вјером приступали, налазили утјеху у невољи код пештере св. Теодосија.

Из тога се види, како Христос и данас у ово мучно доба дијели побједе Својој православној цркви, која као од божанског поријекла мора побиједити сав свијет, али не мачем и засути му уста златом, да не зна, већ својом истином.

Св. Теодосија славиће православна црква на дан кад се представио т. ј. *на* 5. *фебруара* сваке године. Светитељу ће се саставити посебна служба, а дотле служиће се на његов дан служба општа светитељима.

Предање вели, да је св. Теодосију његов наштедник архиепископ Јован Максимовић, саставио овај:

Тропар: Пре҃вдобренъ во҃архіере҃хъ, ѕ҃вятителю Ѳеодосіе, бывъ ѥси ѕ҃вѣ҃тило своѥмѹ ѕ҃градѹ; тѣмже преставився ѥси къ вѣ҃чнымъ обителемъ, оумоли оу престола Цара славы извлѣкитися w нахо҃дящихъ на ны зълѣ и спастися дѹшамъ нашимъ, ѕ҃вѧте, молитвами твоими.

Кондак: Пастырен Начальникъ Христъ тро҃дилъся ѥси, ѕ҃вятителю Ѳеодосіе, на пажити дѹховнѣи, питая словесныя свои овцы, и прiѧлъ ѥси w Христа Спаса цѣлебныи дарь цѣлити w немощи тѣлесныя и дѹшевныя всѣкаго приходящаго къ цѣлебнымъ твоимъ мощемъ: моли, ѕ҃вѧте w призывающихъ имя твое wт лѣ҃ствыѧ кражіихъ спастися дѹшамъ нашимъ.

Ми завршујемо с црквеним ријечима: „Кто Бога велiи iакw Богъ нашъ, Ти ѥси Богъ творѧи чѹдеса!“

2. авг. 1896.

„Теолог.“

Поука у недељу седамнајсту по духовима.

О постојанству о молитви.

Мат. XV, 21—28.

Из данашњег св. Јеванђеља видисмо, браћо, с каквим постојанством, с каквом досадом је жена Ханејка молила Господа — да јој се *смилује* и да излечи од беснила њену кћер. Не пазећи на то, што јој Спаситељ шта више ни одговора не даде на молбу јој, — за тим два пута, као што смо видели, одбија јој молбу, она ипак не престаје да Га моли, вичући: *Господе, помози ми!* — и Господ чу најпосле молбу њену и излечи јој кћер.

Из овога ми се учимо, браћо, да је постојанство у молитвама нашим, које шаљемо Господу, да је оно Њему Господу — мило и угодно, а за нас спасоносно. — Ми знамо из св. Јеванђеља да је Спаситељ и другим неким лицима помогао само усљед постојане молбе њихове. Тако, на пример, Јерихонски слепац, који је седио крај пута и милостињу просио, чувши, да мимо њега пролази Исус Христос, повика: *Исусе Сине Давидов, помилуј ме!* Но на ово прво своје призивање имена Спаситељева, он не добија одмах одговора од Господа. А међу тим народ, који је ишао за Спаситељем, укоравао слепца... А он још јаче и више поче да виче: *Сине Давидов, помилуј ме!* И Господ милостиви услиша његову жиљу молбу и дарова му очњи вид (Лук. 18, 35—43). — Постојанству у молитви учи нас и Сам Спаситељ. Један пут каза Он народу причу о том, како се треба *свагда молити Богу, и не дати да догњи . . .* У једноме граду, говораше Он — био је судија, који се Бога није бојао и људи није стидио. А у том граду била је једна удовица; и она, долазећи ка овом судији, говораше: одбрани ме од супарника — непријатеља мојега. Но он за дуго не хтеде. А најпосле рече у себи: ако се и не бојим Бога, и људи не стидим; но како ми удовица ова не да мира, одбранићу је, да ми једнако не долази и не досађује. Чујте, рече Спаситељ, шта говори неправедни судија! А камо ли Бог не ће одбранити изабране Своје, који Га моле дан и ноћ, ма да и одоцњава да их одбрани?! Кажем вам, да ће их одбранити брзо (Лук. 18, 1—8). Узмимо, — говорио је Спаситељ у другој прилици, — узмимо, да који од вас, имајући пријатеља, отиде му у поноћи, и рече му: пријатељу, дај ми три хлеба у зајам, — јер пријатељ ми дође с пута, и немам му шта поставити; а овај изнутра да му одговори и рече: не узнемирује ме, већ су врата затворена, и деца су моја са мном у постељи, и не могу устати да ти дам. Ако, кажем вам, и не устане да му да за то, што је пријатељ с њим, то ће усљед његове *досадности* устати и даће му колико иште. И ја вам кажем: *иштите и даће вам се; тражите, и наћи ћете; куцајте, и отвориће вам се . . .* Који је међу вама отац, ако син заиште хлеба од њега, да му да камен. Или, ако заиште рибе, да му да змију место рибе? Или, ако заиште јаје, да му да скорпију? Кад дакле ви, зли будући, умете дарове добре давати деци својој, колико ће више Отац ваш небески дати добра онима, који Га моле (Лук. 11,5—13: Мат. 77—11) — са усрдношћу, трудом и постојанством.

Није тешко, браћо, разумети, зашто је постојанство у молитви угодно Господу, а за нас спасоносно. Тим постојанством дужнисмо ми сведочити и сведочимо о сили и постојанству наше вере у Божје свемогућство, милосрђе и благост, — вере, коју и тражи Господ од свију, који Му притичу за помоћ, и без које, по апостолу, *угодити Богу није могуће* (Јевр. 11, 6). Такову управо силу и јачину вере видео је Господ у живој молби жене хананејске, јер јој је на њену постојану молбу одговорио: *о, жено, велика је вјера твоја, нека ти буде како хоћеш* (Мат. 15, 28). — Осим вере, нашим постојанством у молитви ми сведочимо пред Богом и о сили нашега нада и уздања на Њега — Једнога, а тако што и о сили наше љубави према Господу, без које не може бити у нама ни спасоносне вере, ни тврдога нада на Бога.

Дакле, не треба *духом клонути*, чим Господ не учини по молбама нашим. — Болује ли, на пример, ко од вас од које дуготрајне и тешке болести? Је ли ко допао у сиротињу — усљед неродице, ватре, или другога којег Божјега послања? Гоне ли нас и вређају ли нас непријатељи и злотвори наши? Је су ли нас стигле, за грехе наше, које друге невоље и жалости? — Постојано и без престанка обраћајмо се Господу с молбом за помоћ у свима нуждама својим, у свима бедама и жалостима. Којекаквим несмо-

треним мислима не треба да малакшемо од продуживања молитве, ако Господ, по Својим мудрим благим и свагда спасоносним за нас намерама, и за дуго не испуњава молбе наше. „Не говори“, — учи нас св. Јован Златоусти, — „не говори: Бог ме неће чути и није ме чуо. Он ће брзо опазити твоје молбе (ако је то за тебе корисно)... Не говори - ја сам заиста недостојан, па за што и да се молим... И Хананејка жена била је у у сличном као и ти положају... Не говори: ја сам много грешио... Бог гледа на намеру твојих дела, на унутарње расположење твоје при свршавању тих и других дела. Ти можеш шта више и не бити Његовим пријатељем; можеш захтевати од Њега оно, што ти Он и није дужан; ти можеш проарчити наслеђену ти очевину и на дуго време удалити се од Бога; ти можеш бити заборављен и најпрезренији од људи; ти можеш приближити се Богу, но кога си роптао и кога си жалостио; имај само *жељу молити се* и ићи за Христом; ти ћеш све постићи, умилостивићеш гњев Божанственог правосуђа и ослободићеш се казне за грехе“ (Руков. для сел. паст. за 1892., т. 2. стр. 21—22). — Мора се“, — учи други један светитељ, — „мора се не само искати, него и тражити; не само тражити, него и куцати, т. ј. без престанка искати и очи своје душевне к милосрђу Божјем подизати“ (Тих. Задон., — т. 2, 302)... „Недостојност твоја не можете повредити. Једино се захтева, да оставиш некорисне и гадне жеље и с покајањем да притекнеш к Оцу небескоме... Као што је капљица воде спроћу мора, тако су исто и греси твоји у упоређењу с неописаном Христовом благодаћу“ и милошћу (Тих. Зад. т. 1, 185). Амин.

У Митровици 1894.

Прерадио:
Григорије А. Николић,
свештеник.

Посланица Св. вел. Василија Григорију Богослову.

О монашком установљену.

Познао сам твоју посланицу, као што познају другови своје другове и као што дјеца познају своје родитеље, кад им се јаве.

У установљењу нијесу баш сва мјеста изредна, као што би неку љубав на души осјетио, када би ти међу, нама живио, и док прије тога не би дознао што о природи и стању, твој истинити разум и твоја достојна душа, не би могла овдје измијенити ништа, против онога блаженства, које постоји у нашој заједници.

Ја дакле, који чиним сам, на свршетку сам ноћи и дана, па се стидим писати . .

Оставих своје пребивање у граду, које је изложено злијем тамама; али себе тамо задржати не могох. Ја сам сличан лађару, који плива на мору у чуну, и не умијући управљати веслом (крмом), — изгуби се и у великој лађи — видећи многе горје вâлове, који се приближују њему . .

И, био чун или лађа, враћа се бјежећи од валова, да га не прогутају; и не знајући шта да чини, бјежи у пристаниште да се спасе. Тако је и наше живљење:

Живећи у нама страсти, носећи их собом свуда, оне нас пометају, и ако се ништа од ове пустиње не користујемо — као што нам чинити треба — како ћемо друкчије ходити оним стопама најчистијем спасењу?

— „*Ако ко хоће за мном да иде* — рече Христос, *да се одрече себе, да узме свој крст и за мном нена ступа!*“

Ово је као ћутљиви резум имати и искуство њиме постићи. Како је очима лако виђети, што нађемо, а што је непознато није могуће.

Ко хоће да учини, да боље види, потребно му је извјесну свјетлост постићи. Тако и човјечијем разуму видећи и привлачећи га свјетске ствари, тешко му је гледати безопасно у истину. Још више они, који нијесу свезани узама брака, бијесне жеље и старања нека нападају га и муче.

Који се спојио са женом, има друго старење и живљење . . Који је без дјеце, да му је много дјеце! Када му се нађу дјеца, труди се, да их васпитава; жени да донесе рану и кућну потребу; слугама да управља; па му се још случе невоље: свађа са сусједима, тужбе по суду, биједе на путу; орање, сијање; не постићи што се

жели и напросто сав му дан прође, и осим свега тога изнадио је огорчење души.

У ноћи премишља о дневним невољама, а ти догађаји и привиђења заводе човјеку разум — и такавијем је једино избављење бјежати од свијета!

Од свијета одлучити се, не значи у њему не бити с тијелом, него од тјелесног страдања избавити душу; и живити без вароши и без куће, не себе — но ради љубави друга без имања, који нема богатва — који је без имећа, који се не умије наћи и који не разумије људског учења; који је готов примити у срце што од Божије науке, да се изобрази.

Приправљање срца јесте: одвојити се од злијех и пакоснијех обичаја, прије потребне науке; јер на воску није могуће писати, док се на њему — прије писања не угладе стране; нити је могуће у душу усадити божњу науку, док се прије од злога обичаја не очисти.

Овоме још и ову корист пустиња даје: што утишава страсти и звјерба се на свагда, да их од душе одвоји. Као што је звјерове лакше уловити, када је студено вријеме, тако се похоте, љутње, стрости и сва несрећна душевна зла стишавају боље ћутањем, него ли честим свиреним раздражењем, које се не побјеђује без силе и буке . . .

То је мјесто тако као и наше, од људског мијешања удаљено, да се ни од чега не може прекинути уздржавање; а уздржавање и благост душе храни божествени разум.

Што је од овога ближе, — које се анђелским ликовима уподобљава на земљи?

Уједно дакле, готов је стати на молитву, пјевањем и пјесмама поштовати Створитеља и за тим чистом сунцу, — које обасјава дјела предати се и овдје заједно с њим започнити дјела као са сољу молитвом и пјевањем; јер тишину без туге да ће душевном установљењу једино побожне молитве и пјесме.

Ћутање је почетак, да се душа очисти, нити језик да говори, ни очима тјелесне красоте посматрати, ни слушањем слабити моћ душевну појући пјесме, које власти подражавају, ни говоре смијешних и шаљивих људи слушати, који би могли душевну моћ уништити*).

*) Види сврштак у VII. и VIII. свесци Источника стр. 282. Уред.

Проповијед парохијанима.

Приликом пољске молитве Маја мјесеца 1896. год, држао: **Јован О. Митровић**, свешт. козички.

„Љуби Господа Бога својега свијем срцем својим и свом душом својом и свом мисли својом; а ближњега т. ј. сваког човјека, као самог себе." (Мат. 22, 37. 38).

Побожни хришћани!

Ја мислим да сваки од вас, као православни хришћанин, жели у свом срцу, да је срећан и задовољан овога свијета; а исто тако сваки од вас жели, да душа његова у загробном животу удостоји се вјечног блаженства, које је уготовљено за све праведне — православне хришћанске душе, а да избјегне све оне муке, које очекују грешну душу.

Сад да се запитамо, је ли могуће и којим ће се начином, те жеље ваше испунити Хришћани?

На ово питање да се може дати потпун одговор, то зависи од нас самих, т. ј. од наших дјела и недјела. — Јесте дакле могуће хришћани, да ће милостиви Бог, све наше праведне жеље испунити и душу спасти; — само ако се ми будемо у овом свом земаљском животу онако владали, како нам налаже Његов закон т. ј. двије напријед поменуте св. заповиједи Његове.

Побожни хришћани!

У ове двије напријед поменуте заповиједи, налаже се сав закон Божји, који се односи на цио род човјечији. — Прва нам заповијед казује дужност нашу — (сваког човјека) према Богу; а друга нам заповијед говори, како нам се ваља понашати и држати на спрам других људи — наших ближњих.

Дужност сваког православног хришћанина-Србина према Богу јест: Истинито и тврдо вјеровати Га, истинито и искрено молити Му се

Његовој св. вољи покоравати се, и бити задовољан с оним што нам је од Њега — Бога; а клонити се свега онога што је противно драгом Богу и Његовим св. заповиједима.

А како ми не би све то чинили и волили Га свијем срцем својим, кад Он нас ствара у утроби материној, те по Његовој се вољи рађамо и на овај свијет долазимо; Он нам ето даје живот, даје здравље; по Његовој вољи сунце нас грије; даје кишу те нам орошава наша поља и њиве; Свој божански благослов излива на земљу, те нам доноси сваке плодове, који су потребни за опстанак нашег тјелесног живота овдје на земљи.

Сва земаљска, као и небеска блага, Он нам даје, једном ријечи: Он се о нама брине, као добри отац о својој дјеци.

Из своје превелике очинске љубави, Он је послао на земљу свога Јединороднога Сина, да спасе цио род човјечији и да скине проклетство са људи, које је учињено Његовим правосуђем, због учињеног гријеха наших праотаца — Адама и Еве. — Уготовио је вјечно блаженство у свом царству небеском; а да би се наше душе припремиле и удостојиле вјечног блаженства у загробном животу. Његов Јединородни Син, а наш Спаситељ Христос, установио је овдје на земљи св. цркву, са. тајне и црквене служитеље свештенике, преко којих добијамо невидљиво благодат божју, — помоћу које нам се и опраштају наши гријеси, ако се искрено покајемо, те се ослобођавамо сваке казне, која би нам због њих — гријеха слиједовала.

Па сад добро знате и видите, драги хришћани, колика нам добра преблаги Бог чини, па како онда „свијем срцем својим, и свом душом својом", да Га не волимо; да се Његовој св. вољи не покоравамо, и да Његове св. заповиједи не извршујемо?

Побожни хришћани!

Осим што смо дужни волети драгог Бога, треба хришћани, да и друге Богом установљене светиње волите и љубите, као н. пр. св. вјеру српско-православну, вјеру наших дједова и прадједова, коју они очуваше и нама у аманет оставише, да је и ми чувамо и не повријеђену нашем млађем нараштају предамо.

Тако исто треба волети, и што чешће посјећивати са нашу православну цркву, јер се она се брине за спасење наших душа, она у својим молитвама проси од Свевишњег Творца, да нам подари здравље и дуг живот, и сваки напредак овога свијета; а с оне стране гроба да нам опрости наше гријехе и подари души рајско насеље у царству небеском.

Ми нигдје на другом мјесту, хришћани, не можемо нашој души дати такве утјехе и задовољство као у цркви; редовно долазити у цркву и искрено Богу се молити значи: да се ми својим земаљским животом користимо, и припремамо се за онај вјечни будући живот, а тако и треба да буде, јер циљ нашега земаљскога живота и јест припрема за вјечни душевни живот. — За то вам опет кажем хришћани, волите Богом установљене светиње, а одбаците од себе свако сујевјерје као вјеровање: у неке гатаре и врачаре, од којих многи траже лијека, у вријеме какве нужде и болести; а у таквим приликама, треба се најприје сјетити једнога свемогућега-Бога, Њему се молити, од Њега помоћи просити, а не заборављати на Њега и на његову помоћ.

Ми знамо да је драги Бог милостив, па кад ми тражимо помоћи од којекаквих варалица и присиувалица, а не тражимо од Њега, од Његове св. цркве и њених служилаца — свештеника, ми онда навлачимо на се гњев божји, те ћемо патити онда још и више, јер ће нас божје правосуђе казнити. — У случају заразних болести, треба потражити љекара-(доктора), јер драги је Бог створио љековите траве, од којих се човјечијим разумом и вјештином праве лијекови који нам могу бити од помоћи и користи. Све то чинећи човјек мора молити Бога за помоћ и уздати се у њу, јер без Његове помоћи заиста нема помоћи.

Побожни Хришћани!

Друга нам заповиједи божја налаже: да љубимо ближњега свога т. ј. сваког човека као самог себе. — Па шта значи то? — То значи: да ми сваком човеку добра желимо; да својим имањем помогнемо онима, којима је потребна помоћ, као н. пр.: сиромашнима, кћерима, слијепима и онима, који су у опште постали божјом вољом не способни за рад, те не могу да своје тјелесне потребе подмирују. — Тако исто треба да помажемо колико смо могући — Богом установљене установе, — цркву и школу, двије најсветије и најпотребитије чињенице у друштву човјечијем.

Св. православна црква брине се о душевном спасењу и опште о земаљском напредку човјечијем; а школа свијетли човјечијем разуму, облагорођава срце и душу човекову. Школа нас још учи: да боље познајемо Бога, и оно све што је добро и што је потребно за наш душевни и тјелесни живот. — Треба да свагда чинимо дјела милости тјелесне и дјела милости душевне нашим ближњим. Никада не треба и не ваља путника и просјака одбити од свога прага, — куће; не ваља се туђем злу радовати и светити; не ваља другим људима завиђети, што су они у нечем напреднији и задовољнији од нас, јер то је њима Бог дао; не ваља другог клеветати и опадати, па било то код суда или појединих људи; треба свагда истину говорити, јер Бог је свезнајући, од Њега се не може ништа сакрити ни затворити; Он зна човјечије мисли, жеље и осјећања; за то свагда мисли добро, ради добро и говори право; „па како право, тако ћеш бити и здраво".

Ако вас увриједи ваш комшија или други когод, па било то нехотично или намјерно, опрости му увреду, па ће и теби Бог; не ваља ни на кога у свом срцу зло и неваљало мислити, ни освету чинити, јер како ко заради, онакву ће му праведни Небески судија и награду дати. „Добро ради некај се — радујсе, зло ради надај му се".

Са сваким треба живити у слози и љубави, а нарочито са својом породицом и укућанима, јер без слоге нема ни напретка, како у једној кући, тако и у цијелом селу — вароши и држави; — није забадава што каже срп. народна пословица: „слогом расту мале ствари, а нeслогом све покваре".

Старјешине породица — домова, треба да се брину о породичном напретку, о општој слози и љубави, која треба да влада међу члановима породице; о правилном току и развитку домаћег општег рада, од кога рада треба да има кућа корист, те да се подмирују њене потребе.

Као што сам вам у почетку ове моје бесједе, драги Хришћани, рекао, да Бога љубите, да све људе волите, тако вам и сад препоручујем и кажем: у Бога тврдо вјеруј̀те; Бога од срца љубите; Богу се искрено и истински молите; Његовој св. вољи покоравајте се. — Људима што год чините, то сами себи примијените, и замислите, да сами себи чините, па ће те знати одмах, је ли добро или није; по себи самом сваки човјек може знати најлакше, шта ваља чинити, а шта не ваља; јер како се ја радујем добру, тако се радује и други сваки човјек, а како је мрско мени зло, тако је мрско и другом.

Све наредбе како црквене, тако и грађанске — државне власти, испуњавајте, њима — властима се покоравајте; јер све су власти на земљи од Бога дане; па ко се противи земаљским властима, тај се противи самом Богу.

А сад помолимо се милостивом човјекољупцу — Богу, од свег срца, да нам наше скромне молитве услиша, те нас — српско-православни народ, благослови својим божанским пресветим благословом; те да нам година уроди: житнијем родом, добрим земаљским плодом; сваком срећом, здрављем и весељем; братском слогом и љубављу. Амин.

Равнодушност Хришћана према вечном животу.

(Беседа преосвећеног **Григорија** митрополита Новгородскога).

Мисао о нашој судбини у будућем животу морала би нам свима бити у глави и срцу пре свега, и занимати нас више свега другога; но у врло многих од нас она је врло ретка тако, да многи на своју судбину у будућем животу не обраћају ни најмање пажње. — Па зашто су многи Хришћани тако равнодушни и хладнокрвни према својој судбини у будућем животу? — Хоћу да одговорим на ово врло важно питање.

Код огромне већине људи главни узрок њихове равнодушности према својој судбини у будућем животу, лежи у оскудици вере. Они верују у живот будући; али верују тако слабо, да се тај тако важан предмет вере готово не коснe њихова срца, и они га се тек по кадшто сећају. Они верују, да је душа бесмртна; верују, да ће бити вечно блаженство, да ће бити вечна мука; верују, да ће по одређењу Божијега правосуђа, вечно блаженство бити наслеђем праведника, а грешници да ће страдати у вечним мукама; верују, велим, свему томе, али не размишљају о важности свега тога, — не размиш-

њају, што значи бити у вечном блаженству или у вечним мукама, — особито што значи бити у вечним мукама, које су неописано и неисказано грозне, страшне, и које ни за један тренут не престају. Они не дају својој вери у те предмете да се добро и дубоко укорени у њима; верују само којекако, не обраћајући на њих нужне пажње, не примајући их к своме срцу, не бавећи се њима и једва једвице по кадшто мишлећи на њих. Будућег живота, будућег блаженства, ада и адских мука у садањем животу још нема, и оне се овде не осећају; а садањи живот већ постоји; и оно, што у њему доноси задовољство или незадовољство — осећамо; оно што је ту и што осећамо, то обично као да свима безбрижним људима заклања оно, што није ту, што се не може осетити, и без особитог њиховог настојања не проничу у њихову душу чувства, каква би морала проницати. Ето то је најглавнији узрок равнодушности према судбини у будућем животу, — равнодушности грешне, богопротивне и погубне.

Код других људи опет узрок њихове равнодушности према својој судбини у будућем животу састоји се у превеликој њиховој привезаности на свет и његова блага. Многи су тако везани за времено, да готово већ не могу ни да мисле на вечно. Цело њихово срце, тако рећи, прикивано је за блага само земаљска. Све њихове умне силе забављене су само земним стварима, што приносе ма какву ниску, земаљску радост, или времено задовољство и срећу у животу; или пак тражењем средстава, помоћу којих могу доћи до њих. Питања: како ваља водити животна дела? Како ће се ускорити животни послови? Како ће се умножити животне користи? Како ће се подићи занатлијство на боље? Како ће се усавршити земљеделство и како ће се учинити земаљски живот пријатнијим, угоднијим? Та питања пуне им целу главу тако јако, да тамо нема места никаква друга мисао. Решењем тих питања муче се они неуморно, и да дођу до новаца, да умноже свој земаљски иметак, да се дочепају на земљи ма каквих почасти, да поправе своје земаљско благостање — жртвују све своје силе и сав свој мир; па поред силесије таквих брига и беспокојства немају они времена да помисле на вечност, шта више није им ни мило да мисле о њој. Они имају укуса само за садањи живот. То је то други узрок равнодушности према судбини у вечном животу, који се налази код многих људи не само сиромашних, но и имућних богатих па и код најбогатијих, који су слабо задовољни са својим стањем.

Код других пак људи узрок равнодушности према вечном животу лежи у том, што су они заражени ма каквим грехом, на који су се одавна навикли, који им је — тако рећи — у крв прешао, и кога се потоме не ће или не усуђују оканути. Кад би ти људи добро размислили о вечности: о будућем суду и о том, хоће ли њихова вечна судбина по смрти бити блажена или несретна; то бих их то забринуло и нагнало их да се постарају да поправе свој живот. Но стараће о исправци живота захтевало би од њих да строго пазе на своје срце, и да искорене у себи уобичајени грех; а тај грех им је тако мио или тако нуждан, да они тада, кад се у њима појави мисао о будућем животу, одмах гледа да је забашуре и избаце из своје главе. А да ту мисао забашуре и избију из главе, траже непрестано забаве — и одају се забави свакојаке врсте. Бити код куће само са самим собом — то је за њих несносна досада и мука.

И тако, то су узроци, због којих врло много људи не мисле о својој судбини у будућем животу; а управо нема предмета, о ком треба више мислити. Јер вечност, куда ми сви идемо и куда ћемо заједно доћи, важнија је за нас него све друго. Наш земаљски живот је мањи, него један тренутак према вечном, или бесконачном животу. Кад смо ми тако брижљиви за садањи, кратки живот, и тако често питамо себе и друге: како ћемо одржати наш телесни живот, како ћемо се избавити од разних болести, и како ћемо учинити да наш живот буде задовољан, спокојан и радостан; то зар нисмо дужни да још више питамо себе; како ћемо достићи вечни живот, како ћемо наследити вечно блаженство и избећи вечне муке?

Браћо и сестре! Врло је нужно да чешће мислимо о вечном животу и о истинама што но су нам откривене у речи Божијој у односају према нашој судбини у будућем животу, нарочито о том, да осим садањега живота, који ће се, као што нам је свима познато, свакако прекратити, има живот други, који неће никад престати; да човек из садањега живота за јамачно прелази у тај други, вечни живот; да ће тај вечни живот бити онакав, како је човек живео,

у овом животу т. ј. потпуно блажен, ако је живео честито и поштено, или неисказано несретан ако је живео грешно и умро. У непокајању; да се наша судбина у будућем животу неће ниште променути; но у какво стање буде човек тамо постављен после суда Божијега над њим, у томе ће и остати до века, тако, ако буде постављен у вечно блаженство, то му никаква сила неће моћи одузети блаженства; а ако буде осуђен на паклене муке, то га ниште нико никада неће моћи ослободити од паклених мука. Скрајња је нужда да се сећамо и размишљамо о свему томе; али не ма како, т. ј. не од беде и лакоумности, но темељно, озбиљно, и не ма кад него што је могуће чешће и више.

Превео **Л. Богдановић.**

Српске старине*).

Скупио: **Мар. С. Поповић**, парох.

(Свршетак).

Всѧ сили небєсєи горѣ,
Всѧ на землѣ и в морѣ,
И сами Херѵѵими,
Воспѣваютъ с' Серафими:
Свѧтъ еси Боже нашъ,
Свѧтъ еси Боже нашъ: 3
Свѧтъ еси Боже наш Гди Савлот
Держава твоѧ власти.
Широта над свѧ сѵѣта части,
Тѧ ан(осто)ли блажени,
И пророци кожестѵени.
С' мѵчениками всѣх ракиѵ.
Воспѣваютъ тѧ преслакиѵо.
Всѣ Христанскоє племѧ,
Славити тѧ в'сакоє врема.
Тѧ Отца на всѧ єдина,
Соестестѵена ти сина,
Д(8)ха с(вѧ)та величает,
Б(о)гословиѵо почитает.
Хр(ис)те ти ц(а)рю всемогѵщи,
С' оцемъ прежде всѣхъ вѣк сѵщи
Восѣотѣл єси синъ кити,
Дѣвич и насъ искѵпити,
Тоєю смерт всѣх попрасѧ,
Вѣрнилъ небо дароласѧ,
Одесѵѵю Оца слакиѵ,
Цар сѣдиѵи Оцѣ ракиѵ
Ти имашъ сѣдна кити
Живих и мертвих сѣдити."

Лист. Средње величине постар. На средини при дну наједен. С десне стране при дну стоји рукописно; „За освјашћење црква шчо треба. (?) На онда на лијевој страни:

400: драма воска чиста,
200: драма. ѧмана чисто.
20: драма. смола чиста.
2: лончи нови. (два лонца).
15: табака књига.
10: арона канаф.
100: драма мермер тучено.
1: кусула. (кошуља) фина.
2: черѧена фарчуле. добри.
4: калупа Сапун. велика.
1: Сфуљер (сунђер) ново.
1: арсин беза од лан танко.
4: пескира нови.
4: бежа за трапеза кусула.

Ово мора да је неки Грк владика диктирао, док је вако чисто цинцарски прибиљежено!

Половина од писма. Величина као обични табак. Исписан лијепим рукописом. По садржају би рекао, да је царска наредба, коју је свештенству и народу послала цариградска патријаршија. На овом комаду написано је:

„Правители неће узимати от никога мита рушвета от постављеник воиводи, или муселима от своих подручников такођер и исти забити неће узимати от подаников такав дар, ако некога објавит такога трошка и ја метнуте у дацију неће им се примити.

Митрополит и начелници неће угњетавати и неправдовати свога народа.

Сви поданици царски, као по дужности предадут времена и највјестни законити и правителни дари неће да подпадају у други неправедни приключенија уроци.

Члени от совјета Епархискога хоће да нагледују купно собрани. Предложенија посли

*) Виде VII. VIII. свеску Источника стр. 280. Ур.

со самоја благочина правда ником да не чине по хатру или покарат некога.

Судие хоћет нагледавати случајни послови по праеди внимајући дане про(изи)де никаква неправда никада ни на кога.

Ево вас свјет познавајући блогодадати на љубоправеднего величаншаго Царја Нашего, нека се моле вазда за ради његово величество, и нека спреми да се сообрази со самодержавне његове заповједи и отбјежава сваког отпаденија. Ако некои од сада ради неправедна фанда (лихоимство) дерзнут нешто против царскија заповједи.

Правителне имајут дужност одма да извјестјат та дерзост за то и објавление ово изд(аде се) и потврди се.

Ово у загради подерато је.

Станколъ. 1262 рикїа — иелъ 4
1846 февраріа 18.“

Преписао сам као што је и у оригиналу, само сам новим правописом, да свак лако може прочитати.

Читула. Дугачка 16, а широка 11 цм. у кожним корицама. Има свега 36 листа дебеле артије, а било их је 46. На првој корици написано је, минејским словима:

„Сиѧ книга мнѣ рабѣ Христовѣ іѡанну Проданићѣ из Фочѣ Димитрие Проданићъ.“ Јован је отац попа Ђорђа и брата му Димитрија. У свој читули ими исписанијем тропара и кондака раним светитељима, а при крају читуле налази се слиједеће:

„Нека се знаде како ест у Фочи црква наново храм светога Николе и чудотворца есте чудотворна. єдан брат христјанин бијаше ѣста и добро се молио Богу и светому оцу Николају и проклети ђаволи стајали су му на пут у тешкој муци и колико ест чудотворна јави се тој исти и рече се (:) не могу ти ништа ђаволи не даду те назорителји црковни и та чоек устаде здрав од болести и фаљаше Бога и светога оца Николају храма фочанскога месеца априлија 24. 1847. радуј се чудотворче света Николае велики угодниче Божи фочанскаја похвало и славо властију и страстију украсиле јеси црков оче Николае и ереси отгнал еси моли Христа бога за нас спастисѧ душам нашим“.

На пошљедњој корици записано је врло замршено:

Код озебе пози (помози Господе) Боже (!) узети неколико ћетена конопље и сирћета лозова литру и паприке подсети пак у чему на ватри потопити па на леђа привити.“ Испод овога одмакнуто и истим руконисом: „*од жуба.* испарити у пећи (уз пећ) док се осноји па опет одмакнути.

„*Од кашља.* Млада масла и шећера пола и кара(н)фила и бибе(ра) памнетати“. Корице су везане, а везо их је поп Ђорђе Продановић, јер он је имао справе за вез, коричење и позлату.

Невесиње. **Мар. С. Поповић.**
пресвитер.

Света Недјеља у народним устима.

Написао: **Петар Ст. Иванчевић.**

„Не ће људи да правују
Свету Петку и Недељу!...“
— Срп. нар. пјес. —

Често, и врло често чујем Србине мој у народу, гдје кажу: „Тако ми свете Недјеље! — Помози ме Боже и света Млада Недјељице! — Света Петко и Млада Недјељице буди ми у помоћи, у дану и ноћи! — Света Петко и Млада Недјељице, и сви Божји свеци и угодници сачувајте ме, од сваке муке и душманске руке; биједе видовнице и невидовнице!“ . . .

— Народ, сматра Недјељу, као живо биће; а прва Недјеља иза мијене, зове се „Млада Недјеља“ . . .

Већу важност народ приписује Младој Недјељи, него другим Недјељама — преко године. Исто тако поштују и Млади петак; има их, који се завјетују, па на Млади Петак не ће да раде. По селима у Босанској Крајини буде код сваке цркве много свијета, Младом Недјељом*).

*) Као јероћикон 1893. год. видио сам, ријеч обичај у красном и убавом селу Притоци код Бишћа, гдје сваке Недјеље сабрани цркви у мноштини долазе, а добри попо Васиљија Ковачевић, редовно Недјељним и празничним данима богослужење обавља, што је по другим селима ријетkост!?
П. С. К.

У манастиру Гомионици осим Младе Недјеље и не буде литургије (уз часни пост буде), а тада се силни свијет салије. Народ, врло добро — сам зна, кад је Млада Недјеља, и ту му календар не треба.

— Све, што је аста и аветно, Младом Недјељом прије сунца иде на уобичајно врело — хладне водице, и тамо се умива, купа и пере. Тврдо вјерује и узда се, с ће га света Петка и Млада Недјеља изцијелити. У моме родном мјесту, у селу Хргару — код Бишћа има у шуми „Кођену" врело — звано „Светиња", ка томе врелу Младом Недјељом житељи села Хргара иду.

Прије зоре и жарног сунашца, наше Мухамедовке у Крајини, износе своју обољелу дјецу, на раскршће ког пута, па ко први наиђе, настриже дијете, и онда Нухамедовка дарује свог новог кума, па весело иде дома, са својим милим чедом, у врућој нади, да ће јој драго и мило чедо брзо оздравити.

Наши Мухамедовци у Крајини, особито тежачког сталежа пазе на Младу Недјељу, и без велике нужде не ће тешких послова да раде.

— Народно предање и вјеровање о светој Недјељи ушло је и у нашу српско-православну, цркву, јер опазило се је, да и у неким црквама имају ликови, који представљају св. Недјељу. Тако на примјер и у манастиру Гомионици, ниже десне пијевнице на зиду живописао је сликар Павао Цвитковић св. Петку, а покрај св. Петке и св. Недјељу. Више речени икона пише — црквено-словенским писменима: „Сјата Петка и сјата Недела" . . .

Госп. Тих. Р. Ђорђевић, каже: „У цркви светога Прокопа у Прокупљу видео сам једну малу дрвену икону, која није Бог зна како стара, на којој насликана женска прилика до појаса, а изнад ње пише: сјата недела; још нам исти писац вели: „Један свештеник из Врања казивао ми је да у цркви у Прокупљу има и једна већа икона св. Недеље; у Софији у цркви св. Краља изнад тела краља Милутина у иконостасу има икона, на којој је израђена женска прилика, а над њом пише:

„Света Недеља"[2]) . . .

— Еле, народ збиља сматра св. Недјељу, као живо биће; само, кад би на многим мјестима побоље светковали св. Недјељу, а наши неки и неки свештеници марљивији били — приповиједати слово Божје! . . . .

*

— Већ споменути г. Ђорђевић, навео је и једну пјесму, старијег кова, о св. Недјељи и св. Петки, Исту пјесму — српску народну, позајмио је г. Ђорђевић из знаменитог и дивног дјела „Кнежевине Србије."

Наслови пјесми јест „Света Петка и света Недјеља", а пјесма гласи:

„Ова гора трага нема,
У кор'јен је уписана.
Света Петка и Недјеља,
Света Петка св'јећу држи
А Недјеља мушко чедо
Света Неда говорила:
„Света Петко стара мајко,
На ти чедо, дај ми св'јећу!
Да запалим равно поље!
Не ће људи да празнују
Свету Петку и Недјељу.
Свету Петку огњем гору,
Свету Неду косом косе". . .
Света Петка говорила:
Света Недо, мила ћерко,
Немој поље да запалиш,
Сат је поље преродило
И на земљу претегнуло.
Када буде у Недјељу,
Сабрате се сви сељане,
Сви сељане и кметове,
Сви кметове и попове.
Сви дванаест калуђере,
Пречетеће ситну књигу,
И нас обе споменути,
Тад ће с' људи уплашити
И нас обе празновати" . . .

Манастир Гомионица, 25./8. 1896. год.

[2]) Види „Бран. Коло" — број 29. од о. г.

О старој цркви у граду Соколу.

(У кот Грачаничком).

Ова је црква у Соколу била још од српске владе, те су је Турци у Џамију претворили, кад су град Соко добили. Ова је црква била од греда све до 1892. г. тада неки православни Срби почну говорити мухамеданцима: ви клањате у нашој цркви, а не у џамији; мухамеданци се наљуте, те једну вече ужегу је, па на истом мјесту направе џамију, која је ипак окренута на исток. Ова је црква била доста голема; мјесто је црквено било од града удаљено 300 корака, јер је на коси на истоку од града. У град се не може доћи ни откуда, већ од истока једном косицом па по једној греди, која води на један узани путић, те се њиме иде око града до његових врата. Врата су повисоко од земље. Унутра су велике магазе, те сам видио и тамницу, која је сазидана у земљи, а прилично је големо. Град је доста лијеп; озго је раван; зидови су му од $1^1/_2$ метра високи, а имају 6 страница. Била је једна кула од 30 метара; прије 30 година стајао је у њој барут, али једном удари у њу гром, те убије чувара-Диздара — и запали је Те је куле још мало остало. У тога града била је ћуприја на синџирима, дуга 100 метара. Натписа нијесам могао наћи, јер су Турци повадили све сводове од врата и продали их у Грачаницу. Више цркве има и старо српско-православно гробље, по коме и данас расте перуника и питома ружица. Около су сами мухамеданци који нерадо гледају остале вјере с тога није лако истраживати.

Стуб трапезе, који је нађен на развалинама цркве у Карловцу (котар Грачаница).

Стуб је овако нађен: Један дјечак чувајући козе ктједе да ископа јабучић трнокопом и случајно удари на мјесто гдје је била, лијева пијевница. Ударајући, угледа био камен лијепо отесан, те одмах јави газди Спасоју Марушићу, а овај опет мени. Снесемо камен у село и ја познадем, да је трапезни стуб. Наредио сам Спасоју, те га довуче у нашу бољанићку цркву. Камен је један метар дуг, подножје му је 3 педља широко, а на сриједи $1^1/_2$ педаљ. По што се озго мало шири, а има шупљину, у којој су биле св. мошти, познао сам, да је био стуб од 4 трпезе. Свак га радо гледа и помисли на главну српску прошлост, али и тужну.

На тим сам развалинама нашао и капак од кадионице. Озго је раван, а не шиљат као данашњи; од бакра је, па је посребрењен. И сад су читаве брњице, за које су били синџирићи свезани. Надам се, да ћу на томе мјесту наћи још доста старина, само чекам дозволу.

Пафта с развалина цркве Карановца.

Та пафта од свештеничког појаса, који се употребљује при литурђији, нађена је на истој развалини где и стуб и капак од кадионице.

Она је од бакра с прошупљеном шареном израдом. Изгледа као да је сад начињена. јер се је сребро, којим је превучено, врло добро сачувало; ако се нађе друга употребићу их. Ту су пафту нашла дјеца, којој сам казао да копају по развалинама.

Мислим, да ћу наћи и коло од полијелеја, јер су га видјели прије, па га засули, тражећи новац. Један је старац још жив који га је видио.

Прије 50 година нашао је један човјек код црквишта лонац новаца и печат цркве Миросавца у њему с ликом праведног Лазара. Печат су продали у Броду, гдје га је видио мој отац Софроније.[1])

Прерађено по опису:
Митра Поповића
свештеника бољанићког.

---

[1]) И опет захваљујемо оцу Митру, који и поред недовољне вјештине у писању настоји, да изнесе на јавност наше старине и заузима се за њих. То може послужити за примјер писменијим и ученијим. Нека настави и на даље труд у томе, само нек не допушта, да дјеца траже по развалинама, јер дјеца не знају цијене старинама.

Ур.

Посвета милој српској омладини.

Од **Д. Миковића.**

О, младежи српска мила, од мене ти стихи ови,
А од Бога теби били обилати благослови!

*

Да под њима брже растеш, па послужиш часно роду:
Бранећ' име, бранећ' образ, бранећ' вјеру и слободу.

*

Ништа љепше ни часније за човјека бит' не може,
Но кад роду часно служи: сваки како ко узможе.

*

Уз свој народ, српски народ, стојати нам свагда треба,
Па макар нам ради тога грча била кора хљеба.

*

Роду, дјецо, много треба, јер на крсту и још стоји.
И те смртне тешке муке про пет стотин' љета броји!

*

Благо теби, док си мала јер не видиш тад ту рану
Ал' на снагу када будеш, видјећеш је ка̂ на длану.

*

Јер кол'ко је српске земље толика је и та рана
Ње болови болеће вас ђецо, рода: расцјепана!

*

Па љекове, о младежи, кад устреба привиј ове,
Вјеру, љубав, наду, слогу, и још овај што се зове:

*

Рад, молитва и поштење и послушност и стрпљење,
И побожност и смиреност ту је: лијек ту: спасење.

*

У стихове нећеш ове дар пјеснички ни познати.
Ал, на лијек они ћете, мила моја, потсјећати.

*

Па их прими, па их читај, о, будућа српска славо
А спасла те Мајка Божја и помога' свети Саво!
„Господъ радости дꙋховныѧ да исполнитъ тѧ."

Ман. Бања, 26./9. 1895.

Твој смирени и у Богу грјешни молитвеник:
Игуман Дионисије.

Зачеће пресвете Богородице.

Ѧнна славнаѧ нынѣ зачинаетъ чстꙋю Безплотнаго заченшꙋю Господа преблагаго: и родити иматъ плотию и мꙋщꙋю родити Христа (Кон. соч. Антонијево гл. 1. пјес. 1.)

У вароши Назарету,
Сузе рони света Ана:
Ка' презрена и несрећна,
И претужна саморана!

*

Већ педесет љета броји,
С Јоакимом брачне среће,
А с дјететом Свеблаги Бог,
Да обдари још их неће.

*

Јест не може, пит' не може,
Богољубна света Ана,
Па наричућ' у врт ступи,
Сва од туге опхрвана.

*

Ал' у врту гн'јездо видје,
На ловровој граничици,
Тиће мале ту излећи,
Прохтјело се једној тици.

То је више растужило,
У помоћ је бога звала,
И ронећи грозне сузе,
Овако је нарицала:

*

Јоаким је побјегао,
У планину код свог стада,
И он тамо, тужни старац,
У сузе се купље сада!

*

Рувим му је жертву презро,
У Божјем је храму неће,
Јер порода ми немамо,
А стари смо ево веће.*).

*

Што ћу сада пренесрећна?
Бог од себе одбаци ме...
А људи ме сад презреше,
И добри муж остави ме!

*

*) У презрењу су били код народа они, који нијесу имали порода.

Не могу се успоредит'
Ни с тицама ни звјерима,
Ох! не могу с ничим, с ничим:
Што подмлатка свога има!

*

О Господе! Ти си Сари,
У старости дао сина, . . .
Ани дао Самујила.
Вић' и мене са висина.

*

Ако дијете даш и мени,
Посветићу г' Теби Боже,
Милосрће Твоје да се.
Благосиват' Кроз-а-њ може!"

*

Кад изрече ове р'ечи,
Божји јој се анђ'о јави,
И Превелу дивну радост,
Светој Ани тад објави:

*

„Уздисаји твоји, Ано!
Кроз облаке већ прођоше,
Твоје сузе, жеље, молбе,
И до Бога већ стигоше;

*

Затрудњећеш и родићеш,
Немој више сузе лити;
Од свих шћери човјечанских,
Шћер ће твоја виша бити!"

*

Марија јој име подај,
Благослов ће прави бити,
Преко ње ће нараштаји.
Благослова сви добити.

*

Човјечанске шћери никад,
Од Ње више било није,
Нит' је од Ње никад било,
Нити може бит', часније!"

*

Поклони се Ана Њему,
Па радосним гласом рече:

„Богу хвала, а то дјете,
Служиће Му Дању, вече!"

*

Јерусалим посјетила,
Божју милост величала,
Молила и клечала,
Па код „златних врата стала".

*

У пустињу Анђ'о оде,
Јоакиму рече таде:
„О, не тугуј Божји слуго!
Вељу милост Бог ти даде;

*

Молитве је Бог примио,
Он ће теби шћерку дати,
С којом ће се сви народи,
Вазда живо радовати!

*

А истина да је ово,
Што ја теби навјешћујем,
У Божји град Јерусалим,
Ја те сада упућујем;

*

Ти ћеш тамо Ану наћи,
Код златнијех оних врата,
А предивна ова радост,
Од мене је њој казата."

*

Кад изрече анђ'о ово,
У висине одлетио,
Јоаким се поклонио,
Па град свети пос'јетио.

*

Нађоше се муж и жена,
Ка' је анђ'о навјестио,
Па се срећно, тај пар свети,
У Назарет повратио.

*

Сад Децембра деветога,
Зачеће се Д'јеве слави,
О, слава Ти, Свемогући,
Што нас слављем тим прослави!

Број човјечанства по вјерама с особитим обзиром на хришћанство.

(С. Д.)

Веома је тешко навести поуздане податке о броју људи на цијелој земљи па разумије се и о броју вјерних појединих религија. Сви су подаци, које о томе имамо, одређени од ока, а томе је више узрока.

Све државе на земљи не воде попис свога становништва, јер им није могуће и кад би хтјеле, па и саме европске државе, које имају колоније, не могу поуздано знати број њихових становника; још их нијесу тачно испитале. Даље кад се узме на ум мржња урођеничка свуда према дошљацима (н. пр. у Индији, Африци итд.), кад се сјетимо, да народи на ниском степену просвјете не дају, да им ко загледе у породични живот; даље има доста огромних пустиња, по којима живе на пола дивља и немирна пастирска и разбојничка племена, међу која није лако доћи, а понијети живу главу. Најпослије кад знамо, да има и скоро са свим дивљих раса, које и човјечје месо једу, на пр. у Берберији, Гвинеји и по другим острвима, онда ће нам бити јасно, да не можемо бити ни чисто с питањем: колико је људи на свијету?

Најтачније податке о томе имамо у Европи:

Дакле од прилике има на своју земљи више од 1,500.600.000 душа. Од тога броја:

	381,200.000	станује у	Европи,
око	354,000.000	„	„ Азији,
„	127,000.000	„	„ Африци,
„	133,670.000	„	„ Америци и
„	4,730.000	„	„ Аустралији.

Што се тиче броја Хришћана, а особито броја хришћанских конфесија, и ту има врло великих мука, да га чисто одредимо, јер су обично *миснонари* различитих хришћанских конфесија они, који нам о томе говоре. Они тачно не могу, да нам наведу, колико је вјерних ове или оне хришћ. конфесије, а повјашње су уз то и непоуздана њихова извјештаја, јер хотимице *не ће* да кажу истину; често кажу, да већи број но што је у истини, припада конфесији, којој и они припадају. Најпошље у свакој хришћанској конфесији има и секата, једних, које су јој ближе и које су скоро као и она (на пр. руски расколници-поповци) и других, које се више од ње разликују (неки беспоповци), те неки и те секте убрајају у ту конфесију, а други не.[1]) То је све узрок, што се не може најпоузданије знати, колико је вјерних сваке хришћанске конфесије.

Данас се обично узима, да има:

105,000.000 православних хришћана,
200,000.000 протестаната свијех и
195,000.000 римских католика.

Дакле држи се, да има данас преко:

500,000.000 хришћана на своју земљи.

Сад ћемо мало поближе говорити о хришћанским конфесијама.

Од општег броја православних има:

у европској и азијској Русији		око	78,000.000,
„ краљевини Румунији		„	4,780.000,
„ Бугарској и Ист. Румелији		више од	2,500.000,
„ Угарској, Хрватској и Слав.		око	2,600.000,
„ краљевини Грчкој		више од	2,145.000,
„ европској Турској	„	„	2,120.000,
„ краљевини Србији		и преко	2,150.000,
„ Буковини и Далмацији		„	500.000,
„ кнежевини Црној Гори		око	222.000,
„ Босни и Херцеговини		„	700.000.

Остало иде на 4 дијела свијета осим Европе и то: у цариградском патријархату (што му припада у Азији); у Кинеској, Јапану и сјев. Америци преко: 5,885.600 душа,

у антиохијском патријархату		око	100.000 „
„ александријском	„	„	30.000 „
„ јерусалимском	„	„	25.000 душа.

Протестанти су:

Већином у Њемачкој, Вел. Британији, Холандији, Данској, Шведској и Норвешкој, Швајцарској, даље у вел. мањини у Русији, Аустроугарској и у Француској (око 800.000 калвина) за тим: по инглеским колонијама, Азији ($2_1/_2$ мил.), Африци; у већини у Сјев. Америци и више од $^2/_3$ становништва у Аустралији — протестанти су.

Р. католици су већином у Европи. Р. католичке су земље, Ирска, Француска, Белгија,

[1]) И једне и друге врсте секата, има код све тројe главних хришћанских конфесија. Тако у руској православ. цркви поред споменутих расколника има и секата. У рим. кат. цркви има: сједињених других обреда, старих католика, јансенista, петробрусијана; а у протестаната има веома много разних друштава. Осим тога има и назарена и т. д. скоро код свију.

Шпанија, Португалија, Италија па скоро и Аустроугарска. У Русији има их скоро 10%; 1/3 становништва Холандије и Швајцарске; има их око 15,000.000 у Њемачкој, око 1,800.000 у Инглеској, у Србији и Црној Гори око 15.000, у Бугарској 54.000 (унијата), у Босни и Херцеговини око 300.000, а у Турској Европској и азијској, Грчкој, Азији, Африци, јуж. средњ. и сјев. Америци и Аустралији око 76,500.000 заједно с унијатима источног и других обреда, холандским јанзенистима старим католицима, које и сад обично убрајају у вјерне римске цркве.

Нас ће православне занимати, ако изнесемо колико има оних, који су изневјерили своју вјеру, па прешли у унију с Римом. Ти су двојаки. Први су унијати источног („грчког") обреда, дакле они, који су православље изневјерили, а друго су унијати других обреда.

Дакле погазило је православље:
око 2,032.000 Малоруса (Русина) у Галицији и сјев. Мађарској, 1,150.000 Румуња у Сибињу, 54.000 Бугара[2]) у Бугарској и Ист. Румелији, 10.060 Срба у Хрватској и Славонији (Жумберак, главно средиште Срба унијата, броји 7050 душа) око 65.000 некадашњих православних у Сирији, Палестини и Египту и, најпослије 34.900 Грка у јуж. Италији.

Унијати других обреда јесу: маронити, јаковити, копти, несторијани и јермени. Њих свију има око 576.000 душа.

Сад ћемо укратко рећи које народности припадају којој од трију главних хришћанских конфесија. За тачност и овога можемо јамчити само у европских народа.

Православни су:

Велика већина свих Руса, преко половину Срба, већина Бугара, скоро сви Грци, већина Румуња, неколико иљада Финаца (Шведа), неколике иљаде Пољака, половина Козака, неколике десетине иљада: Киргиза, Черкеза, Калмика и Самоједа; неколике иљаде Турака и више Арапа, даље преко 100.000 Кинеза, Јапанаца и становника Алеутског острва у сјев. Америци. Разумије се има још и других, али их је мало, то их не набрајамо.

[2]) По што није цариградски патријарах хтио да чује за жеље Бугара, кад су 1860. г. па даље овамо до 1871. тражили црквену аутономију, многи пријеђу у унију, али их се већина повратили, те их је само толико још остало у унији.

Протестанти су ови народи:

Већина Нијемаца, Инглеза, Данци, 2/3 Холандијанаца, Швеђани, Норвежани, око 1,000.000 Словака (лутерана) и 115.000 Чеха (калвина), око 200.000. Мађара, пола Лужичких Срба, даље разни народи особито по инглеским насеобинама.

Римокатоличкој цркви припадају:

Португалици, Шпанци, Ирци, скоро сви Французи, Белгијанци, нешто Холандијанаца, сви Талијани, 1/3 Нијемаца, скоро сви западни Славени (Чеси, Пољаци, Словенци, пола Луж. Срба) (Хрвати), преко 1,000.000 Инглеза, преко 1,600.000 Срби у Босни и Херцеговини (300.000), Турској, Хрватској, Славонији, Далмацији, Србији и Црној Гори, 54.000 Бугара (унијота) неколико иљада Грка, (униота), преко 195.000 Албанеза, више стотина иљада сједињених Арапа, Кинеза, Јапанаца и др. у Азији све државе јужне и Средње Америке, и други народи на колонијама р. католичких држава.

— Као што смо прије казали, да не могу бити тачни бројеви у овоме нашем питању; поред споменутих разлога, и тај је, што на жалост, има особито у Европи и таких, који на припадају никаквој конфесцији. —

Колико има неправославних (стародоксних) источних хришћана, не зна се. Неки веле да их има само 5 1/2 милиона, а други 10,000.000. Нама се чини, да је овај задњи број свакако тачнији.

Неправославни источни хрешћани су они хришћани, који не припадају православној цркви, ни другој којој, али се нијесу пуно удаљили од православне цркве. Њихова је разлика, што не примају неки догмат православне цркве или по неки васељенски сабор као што на пр. јерменска и коптска црква не признају халкидонски. Тих неправославних хришћана има: око 4,350.000 Јермена у Азији и Европи, око 300.000 јаковита (100.000 у Сирији и 200.000 несторијеваца у Индији који су се сјединили с јаковитима), око 165.000 несторијеваца (халдеја) у тур. Азији, Перзији и Индији (Томиних хришћана), око 700.000 копта у Египту и око 4,100.000 Абесинаца[3]). —

Сад да говоримо о нехришћанима.

Од свих нехришћана најближи су нам једнобошци, а то су: Јевреји и Мухамеданци.

[3]) Абесинци се врло мало разликују од православних чак себе убрајају у остале православне народе; они су за сједињење с православном црквом вољни и оће то ће се извршити до коју годину.

Јевреја има на земљи свега око 8,000.000 и то: преко 6,000.000 у Европи, у Азији 300.000, у Африци 56.000, у Америци око 500.000 и у Аустралији 32.000.

Мухамеданаца има по прилици око 250.000.000, јер њихови мисионари у Африци боље напредују од хришћанских.

У Европи и Азији има их преко 170,000.000, у Африци око 90,000.000; остало у Америци. У мухамеданце убраја се преко 1,000.000 Срба у Босни и Херцеговини и европској Турској; преко 320.000 Бугара у јуж. Бугарској и Ист. Румелији.

Осталих, које називамо незнабошцима има око 850,000.000 душа.

Од тих има:

Браминих вјерних око 210,000.000, будиста, кинеских и јапанских разних вјера скоро 500.000.000 душа.

Најпослије има таких, које с правом зовемо идопоклоници; то су т. зв. фетишисти. Њих има чак и у Европи око 20.000, а преко 20,000.000 у Азији, око 130,000.000 у Африци, 17,000.000 у Америци, у Аустралији, и по острвима различитих мора око 2,500.000 душа.

Дакле нехришћана има два пута више него хришћана свих уједно. Код толиког броја људи, међу којима се још није засијала свјетлост Христове науке, не треба да се хришћанске конфесије међу собом гложе и једна другој јаму копа, код толиког рада још не почетог. Ко је одушевљен и борац за Христа, нека се ту огледа!

Разно.

Допуна тестаменту блаженопочившег Митрополита Ђорђа Николајевића од 26. новембра 1895. Тачка I. (Види лист „Б. Х. Источник“ свеска VII. и VIII. од 1896. год. стр. 224.): „АЕ и Митрополит дабро-босански. Број 28/м Српско-православној црквено-школској општини у Блажују. Сходно својој побуди и раније одлуци: да по времену и цркву у том мјесту помогнем, а на молбу општине од 27 децембра 1893., број 39. — ријешио сам се, да на здање цркве православне, за парохију осјечко-блажујску, поред постојеће школе, притечем у помоћ прилогом од четири хиљаде форината а. вр., али само под слиједећим условима: 1) ако црква буде онаква, каква је предложена у плану са дописом општинским 29 новембра 1892., број 52. 2.) Ако се црква начини најдаље до двије године, са гробницом, рачунајући од дана, којег се план одобрио буде.

Данас новце депонујем на име општине у Блажују, код народне дионичке банке. Односна књижица, гласећа на четири хиљаде форината налази се у сачувању код консисторије.

Новци ће се подизати уз претходну молбу општине и моје одобрење, и то: Хиљада форината чим по одобреном плану цркви се темељ, положи; двије хиљаде издаће се, кад црква буде под кров стављена, а потоња и четврта хиљада, када се црква по све доврши у здању.

Ако се ова црква не би најдаље за три године подигла, т. ј. од 14 јануара 1894. до 14. јануара 1899., ја, или мој замјеник — митрополит дабро-босански — са консисторијом, потегнуће ове новце натраг, и половицу употребити на друге племените цијели, у корист народа српско-православног у Босни, ове дијецезе, и остатак од двије хиљаде форината, раздијелити на родбинске моје, у тестаменту означене наљеднике. Ради ове евентуалности, један примјерак овог писма, под мојим подписом и печатом, остаје у консисторијалној архиви. На основу тога, нека општина даље поступи где треба. У Сарајеву 14/26 јануара 1894 (М. П.) АЕ. и Митрополит дабро-босански: Ђорђе Николајевић с. р. слиједоци печата и потписа: Ђ. Петровић прото; с. р. С. Н. Давидовић прото с. р. и Ђорђе С. Бјелановић прав. свештеник с. р.“

Одликован. Ваљани уредник овдашњег листа „Бос. Виле“ госп. *Никола Т. Каишковић* добио је од Султана Хабдул-Хамида орден III. степена Медидије. Усрдно честитамо!

У Маглају на Врбасу биће на малу Госпојину о. г. постављен темељ срп. православној цркви, која ће својом љепотом дичити онај крај. — Живили приложници!

Руски цар Никола II. са царицом посјетио је 15. августа о. г. престолницу Беч, те је као гост пробавио код нашега Монарха 3 дана.

„Господин Протосинђел Виктор, уредник „Вјесника српске цркве“ и „Мира“ одликован је орденом св. Саве III. степена. Честитамо заслужноме мужу то одликовање!

Оженио се рођеном сестром. Леки Давид Вебар још у младости својој отишао је из Угарске у Америку. По његову одласку умре му отац, а мати се уда по другипут и у том браку роди кћер Терезу, која по смрти родитеља такође оде у Америку, ђе је Вебар случајно позна и ожени се с њом, незнајући да му је сестра по матери. Вратив се овога љета у домовину, да посјети Миленијску изложбу, дозна од родбине, да му је супруга рођена сестра, те се од жалости ради тога убије!

Бугарска црква у Цариграду, која је сва од голог гвожђа, већ је састављена и до идућег прољећа биће сва готова. У Москви је поручен иконостас, који ће стати 20.000 рубаља.

Сваштеничко удружење Краљевине Србије држало је у Биограду своју VII. редовну скупштину 21. 22. и 23. Августа о. г. у дворани Велике Школе. Предсједником је, већином гласова, изабран Димитрије Цветковић протојереј пиротски.

Палење кандила. Зејтин треба смијешати са једнаком количином слане воде и добро измућкати, па оставити на миру, да се зејтин одвоји на врх. Тај се Зејтин одвоји и с њиме се пуне кандила. Сад се узме и памучни фитиљ и натопи у сланој процијеђеној води, да не буде зрнаца од соли, извади и добро осуши, па се онда за кандило употребљава. На тај начин добије се жута и сјајна светлост без дима и зејтин много спорије сагоријева.

Његову светлост *Српског Патријарха Георгија* и Епископа далматинско-Истријског *дра Никодима Милаша* изабрало је српско свештеничко удружење за своје почасне чланове.

Парница између Срба и Ромуна ради православне цркве у Сараволу, свршена је у корист српску. Црква и школа припале су Србима, за које су ови дужни да исплате Ромунима 6705. фор. 38 новч. Сви приходи црквени одсад припадају српској црквеној благајни, а Ромуни ће бити дужни све пристојбе за црквене функције ван цркве плаћати за утвари црквене, српској црк. благајни.

Свчаност у Бос. Крупи. На Малу Госпојину о. г. свечаним начином освећена је нова српска школа и школска застава. На бесједи је участвовало српско црквено пјевачко друштво „Вила“ из Приједора, уз одигравање историјског комада „Ђурађ Бранковић“. Сретно!

У Митровици, косовског вилајета, Рашко-призренски Митрополит г. Дионисије освештао је 4. Августа о. г. темељ цркви, која ће бити посвећена у част светитељу Сави.

Свјетска изложба у Паризу, отвориће се 1900. године. Инжињер Давис кани направити кулу за ту изложбу која ће бити већа од Ајфелове. Кула ће бити висока 115 метара, имаће 24 боја (спрата) и биће освијетљена са 20.000 електричких лампи. Помоћу хидрауличког апарата, моћи ће се за сат окренути око саме себе, и тако ће посјетиоци моћи видити цијелу изложбу и сав Париз, без да се и макну с мјеста!

Православни Срби у Спљету одлучише, да направе српску цркву. Коме је Бог дао, учинио би племенито дјело, да притече у помоћ са прилогом малом броју онамошњих православних Срба.

Нова женска гимназија. Ове јесени отвара се у Пешти нова женска гимназија, у којој се грчки неће учити, а латински се почиње истом у V. разреду.

Завод за поправљање. Угарски министар правде намјерава да оснује завод за поправљање запуштене дјеце у Вршцу, у којем би било мјеста за њих 120. Варошка управа већ је позвана да дадне нужно земљиште, на коме ће се та зграда подићи. — И код нас има дјечурлије, која се скита по сокацима и поред живијех старатеља. Корисно дјело учинила би власт, кад би ове будуће свјетске љенивце и скитнице на какав користан рад упутила.

Школе за вјештачке ручне радове, која стоји под управом Гђе Драге Ђорђевићке у Биограду, спрема ученице у свима ручним и ткачким радовима и траје 3 године. У тој школи учи се: вез, плетење, мрежање, стручно цртање, израда бијелог рубља, израда женских хаљина и ткање на вјештачким најсавршенијим разбојима. У завод се примају дјевојчице од 13 година из основне школе, и по свршетку те школе имају право на државну и приватну службу.

Краставци за зиму остављају се у Шведској на овај начин: на измаку љета оберу се здрави недирнути краставци заједно са парчетом лозе, оперу се и добро осуше. Потпуно суви намажу се бјеланцетом и објесе, да један другог не додирује, на суво мјесто, ђе има промаје (вјетра). Тако спремљени краставци, могу се до Божића очувати.

Да нестане бобуљица на руци, ваља кору од два лимуна потопити у један децилитар (од прилике 30 драма) јаког сирћета, па тамо сваког јутра и вечера мазати бобуљице четкицом или каквим перцетом.

Влага у кући. Ако оћемо да се увјеримо да ли у кући има толико влаге, да здрављу шкоди, треба, по препоруци једног француског научењака, ово радити: измјери један килограм (300 драма) изгашена креча и метни га на дашчицу да у затвореној соби стоји 24 сата. Послије једног реда (дан и ноћ) узми креч и поново измјери. Ако је креч тежи само за 10 грама (око 30 драма), онда соба није за становање — шкодљива је.

У Македонији код Струмице има *Српски женски манастир*, у коме има до 30 калуђерица, које се прилозима и домаћим радом издржавају. Ово је једини српски женски манастир.

Апотекарски практиканти. Угарски министар просвете у договору са министром унутрашњих дјела, послао је на све подређене жупаније отпис, по коме се, ушљед највишег рјешења, одсад могу примати и *женске*, као апотекарски практиканти.

Норвешки научењак Нанзен, у намјери да пронађе сјеверни земљин пол, до кога још људска нога није допрла, путовао је нарочитом лађом до 78° сјеверне ширине. Пошто је ту ужасна зима — преко 52° испод нуле, лађа му се заледи, то је он са друштвом и псима, који су му вукли саонице по леду путовао даље пјешице. Нанзен је с великом муком допро до 86° 14 сјев. ширине и даље није могао. Одважни Нанзен покушаће још једном тај проналазак чинити, али не више лађом, него ли саоницама по леду.

Учитељска школа у Београду, примјештена је почетком м. Септембра о. г. у Алексинац и тамо почетком ове школске године наставити свој рад*.)

*) Ово се у „Малим Новинама" опорече. *Ур.*

Грозан обичај Међу *Патагонцима* (дивљи народ у јужној Америци) влада обичај, да дјеца својом руком убијају своје родитеље, кад ови остаре или иначе постану досадни својој дјеци. Тај грозни чин обавља се по претходној објави у присуству сродника и знанаца. Код тијех дивљака не требају ни мртвачки сандуци. Мртвац иде сам до гр ба, и пошто се обаве нужне пјесме и праштање са својтом, дотле се и гроб ископа и најстарији син укопа живе родитеље. Патагонци се радо предају тој судбини, јер тврдо вјерују, да одма долазе у рај!

У руска свеучилишта. и техничке школе од 1825. пријављених чифута, примљено је *само* 225.

Неки листови пишу, како ће нови Дабро-босански Митрополит уредити црквено стање у Босни и Херцеговини са установљењем Конзисторија при сваком митрополиту. Осим тога нагађа се, да ће при свакој конзисторији бити и административни одбор за управне послове, у који ће доћи свјетовна лица. — Лијепа замисао и ми се од срца радујемо свему оном, што иде у прилог стању наших св. цркава.

Насиља у Старој Србији. Учестани гласови доносе немиле вијести, да Арнаути једнако пљачкају, прогоне и убијају онамошње српске житеље. Младе српске ћери отимају, себи их од воде, бесчасте и силом турче, па ни цркве и школе православне нијесу од арнаутске обијести поштеђене. Вријеме би било да човјекољубива Европа узме једном у заштиту онај невино-страдајући народ, кад отоманске власти или неће или не могу да угуше зло, кога 19. просвјећени вијек неби требао да трпи!

Троглава змија. На Бањици код Београда нађена и жива ухваћена змија са три главе дуга 1 м. и 20 см. Хране је млијеком и испитују чудо, које се досад само у баснама могло чути.

Мед за оставу најбоље се очува у добро глеђосаним лонцима или у стакленим посудама. Лиивено (метално) посуђе није за мед. Мед се најбоље сачува, кад се залије одозго са растопљеним воском, и повеже пергамент-хартијом, па остави на суво мјесто. Да мрави неби штету правили, треба наоколо око суђа посути пепелом, но и тај треба чешће протрести или новим лугом поновити, јер ако се закори, мрави ће и

опет насртати. Мед у зими смрзне и посуђе обично попуца. Да се то предупреди, треба у мед забости ексер или клин 2 цм. у пречнику дебео. Кад се клин из кристализаног меда извади, остане рупа, која стакло или земљан суд очува, да од зиме не пукне.

Упис у завод за глухо-нијеме траје до половице септембра. У томе заводу дјеца уче (знацима) говорити читати и писати, а одраслијима предаваће се и трговачко књиговодство, а по жељи поучаваће се и кројачком или обућарском занату. За нужне услове, обраћа се управитељу завода г. Вељку Љ. Рамадановићу у Пожаревац (Србија).

Оживио мртвац. У Темишвару је скоро боловао неки човјек од запалења плућа, па се једног дана обнесвијести од јаке болести тако, да је изгледао да је већ умро. По обичају окупају га и ставе на мртвачки одар, па му упале више главе воштаницу, а жена и неколике комшинице ударе у кукњаву и запомагање. У том се мртвац пробуди, па кад види шта је с њим било, скочи с одра, дохвати онај чирјак са свијећом, па заокупи жену и комшинице, тако да све заглавише врата, и болесник се тешко умири. — Ово је лијепа поука за наш народ, да не брза са сараном умрлих прије 24 сата, јер нам слични примјери, па и само искуство у народу свједоче, да је много људи, у таковом заносу, живијех у земљу затрпано. Та, и пословица народна говори: „ако је итња мријети, није копати“!.

Примили смо позив за Храмовску славу и забаву, коју је приредила срп. правосл. црквено-школска општина у *Драговићима* уз добровољно судјеловање српске прњаворске омладине у очи Мале Госпојине о. г. са пјесмом, декламацијама, преставом „Светислав и Милева“ и народним српским играма. — Пошто је црква дрговићка сад у поправци, а у својој унутрашњости оскудјева у многим свештеним утварима, а особито ради сиромаштва ондашње српске народне школе, — то црквени одбор моли родољубиву браћу, да их потпомогне добровољним прилозима, који се шаљу на г. Луку Опачића, свештеника у Прњавору.

Извјештај о православном богословском заводу у Задру за годину 1895/6. У том је дјелу чланак „Латинска теорија о развићу догмата“ од К. М. У другом: Управитељ завода, наставничко особље, преглед предавања, библиотека, главни отписи, љетопис, слушаоци и приправници Богословије, статистички преглед и објава. — У I. разреду било је 17, у II. 6, у III. 14, а у IV. 3 питомца, у све 40 питомаца и 31 приправник, који се уче на задарској и которској Гимназији. Са испитом зрелости, примљено их је свега 10. Ученика је било из свију Дијецеза, као и 2 из Дабро-босанске Епархије. — Нова школска 1896/7 година отпочиње 1. октомбра по н. к.

Најбогатије су жене: Мро Хети Грин у Њујорку и сињора Кизино из Чили-а. Прва има преко 300 милиона а друга једну милијарду динара. Прва троши годишње 15.000, а друга 10 милиона. Прва је тако тврда, да изгубљен марјаш тражи; а друга позива цио персонал ескадре американске, и части ту силну свјетину по више дана, наредивши трговцима, да ништа не примају од гостију за купљене ствари, него све иде у рачун гђе сињоре!

Кад жена остари? Саме жене нијесу једнаког мишљења у одговору на то доста партајично питање. Ево неколико њихових одговора: „Жена остари, кад јој умре муж, коме је своју последњу љубав посветила“. „Жена остари чим други почну мислити да је остарила“. „Жена остари, чим на силу бога оће да се подмлади“. „Жена, која сачува свјеж дух и добро срце, не може никад остарити“. „Жена је остарила онда, кад сама дође до тог увјерења“. „Жена остари, чим почне завидити млађима“. „Сујетна жена неостари никад, несрећна и сувише рано, а разборита управ онда, кад је томе вријеме“. — Дакле ни двије заједно не могу да се сложе у томе, кад ја право вријеме женске старости!

Њ. В. Рашко — призренски Митрополит, освештао је 15. септембра о. г. у *Пријепољу* нови храм Божиј, који је подигнут у славу св. Василија острошког чудотворца. Сретно!

Покољ у Цариграду. Око половице августа о. г. оружани ермени напали су на отоманску банку и неколико чиновника поубијали. Затим је настало право мрцварење по улицама цариградским. Турци су немилосрдно тукли, сјекли и давили ермене ђе су кога стигли. Мртвих и на једну и на другу страну стотинама је пало, а многи су и живи побацани у море. Посредовањем велесила мир се привидно повратио, али се сваког часа боје нових изгреда. — Докле год

у Турској не завлада права равноправност и за хришћански елеменат, тешко да ће бити мира, јер 19. вијек не трпи ничијег тирјанства и угњетавања.

Отварање Ђердапа (Демир Капије) на Дунаву код Оршаве, извршено 15. септембра о. г. свечаним начином у присуству Цара и Краља Аустријског Франца-Јосифа I., Краља Српског Александра и Карола краља ромунског. Око 400 гостију стигло је 14. и. м. из Пеште у Земун. Нарочити пароброд дун. пар. друштва послужио је гостима за одлазак и долазак. На свечаности су биле заступљене и црквене власти. — На регулисању тога канала рађено је 6 година дана, а трошкови су одобрени од 11 милиона форинти. Важно!

Родољубиви пастир. Умировљени јереј *Петар Јовановић*, бивши путинички парох са својом супругом Јулијаном оставио је св. Богородичној цркви у Земуну легат од *2000 фор.* да им се у тој цркви сваке године на Петровдан држи свечан парастас. У једно је тај пламенити пастир заврештао легат од *10.000 фор.* да се по један питомац богословског завода у једној вишој духовној академији васпитати може. Хвала родољубивим даровательима, који су тијем дјелом себи за живота подигли споменик, који ће годинама узносити име људи, који за цркву своју толико осјећају. Такав споменик доиста неће ни зима ни друга непогода одштетити. Лијеп, доиста примјер и осталој браћи, којима је Бог дао лежећег имања, да се угледају на честитога оца Петра Јовановића!

Синан-паша, који је на Врачару спалио тијело св. Саве био је најпрво прости свињар, послије се потурчио и својим јогунством и суровошћу попео се до велике части у турској царевини. Рођен је 1507. г. у Топољанима-призренског валилука. Никад није боловао Пет пута, 1580—1595., бивао је великим везиром. Након себе оставио је силно благо: 600.000 дуката 2,900.000 аспри, 20 сандучића са кризолитом, 15 бројаница од бисера, 30 алемових челенки, 20 мискала златног пијеска, 20 леђена оситих драгим камењем, 600 ћурака од самура, 600 од пули рисовине и 30 од црне лисице, 1065 комада златотканих хаљина, 61 рупњак бисера, 2 ђердана од алем камена драгог, 2 покровца с драгим камењем, 30 седала бисером искићеним, 7 кожних простирача осутих драгим камењем и тд. Умро је 24. марта 1596.

Електрична лампа. У пруској гарди чињене су скоро пробе са електричном лампом, која може да освијетли предмет у ноћној помрчини прије, но што се опали пушка. Апарат је смјештен у кундаку од пушке и покретом ове, апарат се упали, те освијетли мјесто куд пуцати треба. Чим се пушка избаци, електрична струја престане, те мрак штити стрелца, да га противници не виде.

Пуштање крви код стоке штетно је с тога се то предузима само у крајњој нужди, кад марвинчету грози опасност од навале крви у мозак и плућа, кад марвинче тешко дише. Осим тога, при јаком запалењу копита и при свима тровањима, да би се с крвљу изнијела из тијела извјесна количина отрова.

Највећи пароброд на свијету, именом „Барбароса“ пушћен је овијех дана из Хамбурга у море. На томе пароброду подигнута је у средини читава двокатна кућа. На палуби има мјеста за 2000 путника. Барбароса има двије машине свака по 3500 коњских снага, 650 електричких свјетиљака и више чамаца за спасавање.

Књижевне вијести.

Глас из Цркве. Неколико Проповиједи протопрезвитера *Јована Вучковића*, професора Богословије и привр. ректора правосл. срп. богословског училишта Карловачког. У Ср. Карловцима Српска Манастирска штампарија 1896. Цијена једна круна, стр. 200, 12 проповиједи.

Казали су: „колико људи, толико и ћуди“. Еле, свак о овој, или оној ствари друкчије суди и мисли; ал сигурно, већина ће сложити се с нашим назорима, и рећи: „да је дјелатељима у Винограду Господњем, прва и најпреча дужност, проповиједати „*Слово Божје*“.

И наше црквене поглавице пазе на ту грану пастирске дужности, па наређују и препоручују подручном свештенству, да што чешће, и сваком даном приликом проповиједају Слово Божје.

Хвала Богу, и ваљани проповиједи имамо, у читавим и засебним књигама, као: Живковића, Беговића, Петрановића, Грујића, Јеремића, Вукадиновића, Михаиловића, Митрополита Михаила и т. д.

Еле, само је потребна, да свештен ци сами увиде, неописану вриједност о проповиједању Слова Божјег! И онда, својски се око те гране заузму: не треба презати и бојати се, овог, или оног, јер ко савјесно испуњава вољу божју, тога Господ Бог чува! . . . .

И горе истакнута књига, нови је литерални приносак у бесједништву. Име писца, споменуте књиге пречас. г. Јована Вуковића познато је, као једног од најбољи богослова у Српству, а при томе Србин је од главе, па до пете, штоно има ријеч. Па и проповиједи г. Вучковића у добри су нам час дошле!

— Књига је подијељена на два дијела. — *Први дио* „Ходите, да се судимо“! . . . У овом дијелу проповиједи су, — што их је г. писац бесједио уз часни пост, у Сријемским Карловцима. Има их осам. Све су језгровито састављене, и пуне богословске науке, уз оне — силне и умјесне цитате из св. Писма. Проповијед на стр. 86—104., говорена, слушаоцима богословије, од особите је важности. Сваки свештеник, био он млађи, или старији, наћи ће лијепе поуке у њој, за свој свети и узвишени позив. — *Други дио*, Лажна „Госпа винска“. — Овдје су четири проповиједи, говорене 1889. год., и то: у Беловару, 9. јула; у Бршљаници, на Преображење; у Гудовцу, на Успеније; у Сриједској, на рођење пресвете Богородице.

— Све четири проповиједи тенденциозне су, и са жарким родољубљем написане.

— Језик је чист, стил лаган и врло разумљив, штампа добра, а ћаге лијепо.

— Књига се најтоплије препоручује нашем свештенству . . . .

Ив. П. С. . . . .

Данамерон, сто прича од сто најславнијих писаца свјетске књижевности. Излази у свескама. Цијена је свесци 20. новчића.

Пјесме за дјецу, намијењене учењу по забавиштима и основним школама од И. М. Поповића. Цијена 20 новчића.

Српски пчелар. Првог октомбра о. г. отпочиње излазити лист за српске пчеларе и све пријатеље пчеларства. Лист стоји под покровитељством Његове Светости српског Патријарха Георгија. Главни је уредник г. професор Јован Живановић и одговорни уредник г. ђакон Иван Маширевић гимн. катихета, „Српски Пчелар“ излазиће мјесечно једанпут, а цијена му је на цијелу годину 2 форинта. Пречасном свештенству препоручује се такав лист, који ће у истини служити за усавршавање и напредак гајења пчела, које се и у нашим крајевима држе.

Претплата на двије горње књиге, као и на „Српски пчелар“ шаље се „Српској Манастирској штампарији“ у Срем. Карловце.

Прво коло прича. Николе Марковића Ердељана изашло је из штампе и може се добити по 30 новчића у књижари Милана Петка Павловића у Вршцу. Та занимљива збирка састоји се из 11 одабраних прича.

Назарени, роман Јаше Томића издаје се по другипут. Садржина је иста, као и у првом издању. Цијена је *форинт*. Добија се у свима српским књижарама.

Споменак, *жртва своје дужности*. Двије црте из педагошког живота. Написао Васо Кондић. Прештампано из „Новог Васпитача“. Штампарија Ђорђа Ивковића у Новом Саду. Цијена 30 новчића.

Новица Ј. Николић, из Никшића издао је позив на претплату својих пјесама „**Уздисаји**“ молећи браћу, нарочито свештенике и учитеље, да се својски заузму око скупљања претплате, коју прима госп. Ристо Томинџић, на Цетињу. Књига ће изнијети 4 штампана табака, и стаје *само* 30 новчића.

„**Ljetne Noći**“ роман Владимира Баротхе, накладом белистричко-илустрованог листа „Наде“ — добија се у књижари Игњата Кенигсбергера у Сарајеву. Књига је штампана на малој 8° на 316 страница и стоји *1 фор*. Кад се томе дода још 20 н., онда се књига доставља сваком *без поштарине*.

Мисли о вјеронаучним књигама за народне основне школе. Написао Мита Пешковић Срем. Карловци. Цијена је књизи 25 новчића добија се преко Српске Манастирске Штампарије.

Нова књига,: „*Из народа и о народу*“. Написао г. Лука Грђић-Бјелокосић, књига I. Дјело има 238 страна обичне осмине, и кошта 80 новч. Господин писац примјећује на крају књиге, да сви обећани чланци нијесу могли стати нити је за цијену од 80 н. могао више пружити

штов. читалачкој публици; с тога ће радове продужити у другој књизи. У овој књизи налази се **30** красних српских обичаја народа херцеговачког. Књига у колико је занимљива, у толико је и поучна — с тога се најтоплије препоручује нашему српско-православном свештенству учитељима и народу. Књижевници ће одатле моћи црпити науку за нека своја дјела. Писац се жали, да се није пријавио повољан број претплатника, а с тијем се одмах с главе убија воља човјека, који годинама ради на прибирању народних умотворина. Треба му дакле помоћи са наруџбинама већ издате књиге, коју смо и ми с благодарношћу примили. — (Види позив на претплату у VII. и VIII. свесци „Б.-Х. Источника").

Читуле.

Прота Дамјан Доброта један од најстаријих и најугледнијих далматинских свештеника умро је у селу Братишковцима у 84 година живота. Покој му души!

† **Књегиња Олга Данилова**, кћи пок. црногорског кнеза Данила, а стричевка данашњег витешког господара Црне Горе и Брда кнеза Николе преминула је послије дугог и тешког боловања од сушице у 37· година живота у Млетцима. Мртво њено тијело укрцано је у пароброд за Котор и одатле пренешено за Цетиње, ђе је матери земљи предано. Вјечна јој успомена!

Лобанов руски министар иностраних дјела, вратив се на Бечу, *умро је* напрасно на станици Казатину у Русији. Смрт је изазвала велико саучешће руског народа, па и осталих држава у Европи, јер је Лобанов био врло мудар и вјешт државник.

Број 1892.

Препорука

Пречасном српско-православном свештенству добро-босанске епархије.

Високопречасни Госп. Митрофан Шевић, архимандрит хиловски у Фрушкој Гори, с благословом и дозволом надлежне црквене власти, издао је на свијет у српском преводу књигу под натписом: *„Макарија Митрополита московскога православно-догматично богословље"*, у два дијела.

АЕМ. Конзисторија најтоплије препоручује пречасном свештенству и манастирским управама, да ову књигу набаве, која је од велике пријености и потребе за сваког православног свештеника, јер ће моћи из исте најбоље сазнати и научити догмате и учење наше православне цркве.

Цијена је књизи за оба дијела — 45 штампаних табака — 4 фор. а, вр. Књига се може добити код преводиоца и наруџбине ваља упутити на адресу: *Митрофан Шевић, архимандрит, манастир Хиново, р. р. Ириг (Славонија).* Новац ваља слати *поштанском наплатницом*, и књига ће се одмах припослати поштом franco.

На конзисторијалне сједнице,

У Сарајеву, 12. септембра 1896.

Приврем. администратор епархије добро-босанске,
архимандрит,
Т. Магарашевић.

Скрећемо пажњу пречасног свештенства и црквено-школских општина на оглас радње црквеног и свештеничког одијела и свију црквених утвари г. г. **В. Марковића и Павловића у Земуну.** Оглас редовно излази у листу Источнику те господа која потребују одијело или ма шта било за цркве своје, добиће на те радње чисто и солидно све, израђено по пропису и православном типу.

Уредништво.

На знање.

Већ ова свеска није се имала одкуд штампарији исплатити: **с тога је од њене стране отказато даље штампање листа!** *Ако се дакле „Источник" жели одржати, да и даље излази,* **нека пречасна г. г. свештеници и претплатници похите са дужном претплатом,** *иначе лист пропада!! — Немар наш убио га је!*

Уредништво.

Штампарија Шпиндлера и Лешпера, Сарајево.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Част ми је обзнанити пријатеље богословске књижевности, да сам спремио за штампу радњу, којој је наслов:

Жртва новог завјета.

Особиту сам пак пажњу обратио евхаристичној жртви и освећењу евхаристије обзирућу се на одступање учења римске цркве.

Цијена је књизи, која ће износити до 20 штампаних табака велике осмине, 4 круне или 5 динара. Скупљачима тринајеста књига на дар.

Претплата или наруџбине шаљу се потписаноме.

Молим славна уредништва српских листова, да уврсте овај оглас у своје цијењене листове.

У Исламу, (p. p. Smilčić Dalmacija) 13./7. 1896.

Милош Парента,
свештеник.

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ

РАДЊА ЗА ЦРКВЕНА ОДЈЕЉАЊА, УТВАРИ И СВЕШТЕНИЧКА ОДЕЛА

Земун „ТРИ ГОЛУБА“ бр. 484.

Препоручују своје богато стовариште црквених утвари, као: Путира, Крстова, Полијелеје, Петохлебница, Венчала, Крстионица, Кадионица, Кандила, Сасуда за топлоте, Ришида, Дарохранилница, Мироносница, Свећњака, Икона целивајућих и свечарких у разном формату, евангелија и свију црквених књига у малом и великом формату.

Црквеног шивеног одјејања у великом избору: Одежди (фелона), Стихара, Епитрахиља, Појасева и Наруквица, Плаштаница, Барјака, Неба, Покривача за часне трапезе и налоње, Набедреника, Орара и Наруквица, Архијерејских окрута, Митри и Бројаница.

Свештеничког носећег одела у великом избору:

Антерија од разне материје, чоје и перпијана.
Цубета „ „ „ „ „
Раса „ „ „ „ „ по прописном крају.

Камилавки за монашко и мирско свештенство и Протојереје, Појасева: архијерејских, архимандритских, протских и свештеничких.

Свега наведеног има готовог, а примају се и поруџбине, које се брзо извршују. Еспап је најбољи и даје се са гаранцијом. Крој правилан и вештачки. Израда добра.

Иконостаса за цркве потпуно састављених; **иконе у строго православном типу под гаранцијом и стручним комисијским прегледом израђујемо.**

Примамо на оправку црквене утвари и одјејања, као и барјаке.
Све наведено продајемо и израђујемо по врло умереним ценама.
Очекујући многобројне наруџбине

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ,
радња за црквена одјејања, утвари и свештеничка одела.

БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ

ИСТОЧНИК

ВЛАСНИК:

А. Е. М. Конзисторија Дабро-босанска

УРЕДНИК:

СТ. Н. ДАВИДОВИЋ

протојереј.

ОКТОБАР

1896.

СВЕСКА X. ГОДИНА X.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Сакића у Сарајеву.

1896.

САДРЖАЈ

1. О нравственим својствима пастира 341
2. Часови побожног размишљања 343
3. Кад је сиромаштво боље од богатства? 349
4. Размишљање или умно виђење 351
5. Набирци из „Б.-Х. Источника" 358
6. Бесједа преосвећеног Амвросија — на Преображење 361
7. О старинској књизи 365
8. Православна мисија у Америци 367
9. Крсно име (спјев) 471
10. У славу пресвете Богородице (спјев) 471
11. Моме православљу 372
12. Пречасном господину Крнети (одговор) 372
13. Један стари обичај и српске старине 377
14. Козарац са околином 378
15. Разно. 382
16. Књижевне вијести 387
17. Јавне благодарности 387
18. Рукоположен 387
19. Једва једном 388

СВЕСКА X. Сарајево, октобра 1896. ГОД. X.

Власник: АЕМ. Конзисторија. Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

II. О наравственим својствима пастира.

Саставио ректор кијевске духовне семенарије **Архимандрит Борис**. Превео **Григорије А. Николић**, свештеник у Митровици.

(Наставак.)

Васпитање у себи светог опрезнога расположења духа.

Пријатно је видјети вриједна човјека, који се са радошћу обраћа међу људма, будући тајним слугом христовим. Онај, ко је назначен бити извором подпоре и утехе за своје ближње, ко стоји на челу друштва, као земаљски заступник небескога Утјешитеља, дужан је показивати и свима, да у његовом сопственом срцу пребивају истинита радост и мир. А ко пада у жалосно, мрачно расположење духа и предпоставља, да или његова поука није добра, или његово присуство није мило пастви, или да је он неспособан за своју службу, онај носи у себи својства, сасвим противна оном духу „силе, љубави, здравога разума“, којим су владали који је свагда отривао се у раду апостола. Пастир је дужан бити приступачан и друштвен са свима и не треба да угушује у себи расположење ка оним небесним кадовољствима, која одржавају у души људност, општроумље и опрезност. Он није дужан заборављати, како да се смије: невини добродушни смијех, не говорећи већ о користи за самога пастира, пошто он сасвим разгања меланхолију и благотворно утиче на тјелесно здравље, јачајући крвоток. — такав смијех зближава га са паством заустављајући их и видети у њему таковог истог човека, као што су и они, и даје им тако исто жив и опрезни правац духа; међу тим како онај, који се никада не смије и вјечно озбиљни пастир служи бременом за паству, производи у њима тешки, непријатни осећај страха, као кад би постајано видјели пред собом провалију. Истина, он треба да осијеца сву силу оне одговорности, коју је он примио на себе; он не може бити лако-мислено весељим и небригом међу великим обвезаностима своје службе; но нека он своје наде положи на Бога и нека чува у себи свјетао, опрезни правац духа: а ако духовна радост у опште проистиче из љубави, то љубав може чинити

и говорити оно, што неможе ни сила, нити шта више разум. За пастира је веома важно усадити међу својом паством побожност, пуну духовне радости и наде; то ће помагати правилном и здравом развитку црквеног живота у његовој парохији и помоћи ће да ју сачува и огради од болесних и жалосних религиозних појава.

е.) Васпитање својствâ разборитости и трпљења.

Разборитост готово синонимна с оним, што се у Новом завету често назива *мудрошћу*, и јесте узвишени и веома важан духовни дар, који руководи човека сваком мудром раду и речи. То је умење, знање у његовом приложењу ка практичком употребљавању или делатности.

Разборитост је у неким одношајима друго назвање ради такта, т. ј. она је знање човечије природе, којим је особито неопходно владати лицима, назначенима бити „ловцима људским", — способност проникнути у карактер и мотиве људи без лукавства, које је исто тако у врсти оштроумље, но проистиче од неискрености и као циљ свој има обману. Разборитост често држи у залихи каквогод дјеловање или мисао, никада не чини непромишљено, но све чини разумно и свечано, јер свештенство не смије бити предметом куђења. Оно на мах неприклања се овакој новој мисли, на име за то, што су они нови. Оно није расположено ка сјајним, раскошним пројектима, него предпоставља изабрати скромне намере и планове и таковим начином често чува друштво од великих заблуда и обманâ у које га често желе увући разни путници, шарлатани и тражиоци догађаја.

На разборитост не треба прећи у излишну опрезност, која се свега боји. У пастиру треба да је више благородне храбрости лава, него ли лукаве опрезности лисичине; и у самој ствари, шта више безрасудна одважност, чини се, одлучнија од излишне опрезности пастира, јер у посљедњем случају пастир се већим дијелом не узнемирује толико за посљедице својега владања у одношају ка повјереном му дјелу, колико — у одношају ка себи самоме, ка своме личном спокојству и добру, чувајући се, као да не навуче на себе незадовољство, непријатности, као да се не подвргне посмеху и презрењу.

Трпљење је било одлично својство у карактеру нашега Спаситеља, и нама је неопходно молити се о том, да можемо бити „Уведенима у трпљење Христово". Како је трпељив и незлобан био Спаситељ између најжешћих својих непријатељâ и како је миран био у сред неизмерних трудова и тегоба Својег вечног живота, познато је свакоме, који чита Јеванђеља. Он је доказао, да је у њему Божанство, Својом истинито Божанственом крепошћу, која је давала Његовој личности пре својства тихога и пријатнога сјаја сунчевога, него ли бурне непогоде. Св. Павле, у 2. Тим. IV, 5, говори, да је пастир дужан бити трпељив у злу (ἀνεξίκακον), издржљивим по одношају ка злу, кад уједно са другим аманетима Тимотију, говори такођер: „трпи зло" (подноси жалости). Оскудица непосредног, видљивога успјеха у оживотворењу својих сопствених намера и планова, непобедљива равнодушност или тврдоглавство чланова његове цркве; немарне и увредне примједбе, наперене против њега; подкопавања, интриге и злоба од стране злих људи; напуштање од његових другова и пријатељâ, на које се уздао; искушења, која потичу од његове сопствене небриге, несавршенства и грешности, и особито непробуђено стање нераскајаних грешника у његовој парохији — све то служи страшним и тешким искушењем у трпљењу. По томе, у унутрашњем животу, пастира, треба да је нешто више онога, што се открива у његовом спољашњем животу, на име дубоко унутрашње јединство с Богом, којега не може нарушити и помутити никакви спољашњи сукоб. Та унутарња чистота и јачина духа, која проистиче из јединства с Богом, даје му изванредну упружност и силу противљења. Она је оно, што даје речи пастиревој живу силу и уводи га у само срце и савест људи. Та тајна сила, то могућство трпљења, које скрива у Богу и изазвано само у случајевима особитих искушавања, показује, да је човјек створен из оног истог материјала, из којега је дужан бити створен служитељ Христов. Такав човјек не може бити побијеђен.

Трпљење треба да се једини са кротошћу и смиреношћу, о којем тешко се смије споменути, као о особитом својству, пошто је оно у основи свију других хришћанских врлина и у збиљи

јавља се као општим земљиштем, на којем се насађује и расте истинито хришћански карактер. Христос је учио својих дванест ученика поукама смирености, када је метнуо мало дијете пред људе, који су са узбуђењем сборили међу собом о томе, ко је од њих већи у царству Божјем, и рекао је: „ако се не поправите и не будете као дјеца, не ће те ући у царство небеско“, — т. ј. воће у то духовно царство дужни су бити слични дјеци и са чисто дјетињском радошћу дужни су примати све, што је угодно да им даде отац небески, и да дијеле с другима оно, што им је дато од највишега и најдрагоцјенијега, баш као и од најнижега и најнепријатнијега.

f.) Васпитање срдачне пријазности и доброте

Пастир је међу људма заступник Божанственог милосрђа: по томе, он је дужан живити тако, да може представљати то милосрђе као вапло̀ћено у свом сопственом животу и делатности. Помоћ и саучешће према другима јесте по преимућству пастирска црква. Како много сила утјецаја садржи у себи већ једно пријазно општење са људима! Пријазност дјелује на хладна, окаменјена срца слично оном, као што зраци сунчани дјелују на снијег или на лед. Обраћање с пријазним учешћем к малој дјеци и ка одраслим људима и високим и ниским јесте једна од кротких, невидљивих делатности, које непрекидно повећавају утјецај пастирев на паству и помажу као непосредни циљ његове службе — васпитање људи и привођењу њиховом ка Христу. Ап. Павле писао је Солуњанима: „Могли смо вам бити на досаду, као Христови апостоли; али бијасмо кротки међу вама, као што дојилица што дои своју дјецу. Тако смо вас радо имали, да смо готови били дати вам не само јеванђеље Божје, него и душе своје, јер сте нам омиљели“;

Пре него ће настављати људе, ваља их замиловати. Ма какви били људи, како му год драго били они искрени, равнодушни к вјери нерасположени ка обраћању, ма како дубоко да су утонули у преступима, пре свега и најглавније су бити замиловани. Задаћа пастира — није истраживати то, да ли су достојни, или недостојни спасења, него да их спасе као такове, какви су они у збиљи. Човештво нашега времена — то је блудни син јеванђељске приче, и дужност је пастира — помоћи му да се поврати у наручје очино. Овде не ће бити излишно навести знамените ријечи једнога знаменитога проповедника — епископа: „Пастири појачајте ваше саучешће. Ако ви умете само заповиједати, запријетити, казнити и тумачити букву закона, то ви ништа не умијете. Будите очевима — но тога је мало — будите матерама за паству . . . Не доказима суда, управо као и мачем немогуће је задобити власт над нравственим свијетом. Мало знања повише здравога разума, још више срца, — ето то је, што се зарад узвишавања велике масе народа, зарад његовог очашћења и напредка Способност расуђивања јесте најобичнија човечја способност, и онај: ко је човјек и ништа више, може овладати том способношћу исто тако, као и ви, и шта више у вишем степену. Но бити способним на самодречење, жртвовати свој живот, свега себе посветити на службу ближњим — ту је нешто не земаљско, него божанствено, садржавајући у себи магичку силу. Самоодречење, сврх тога, јединствени доказ, против којега човечја злоба не може наћи израза“. Споменућемо овде и заслужне особите пажње ријечи блаж. Августина: „У почетку пробудите у себи љубав (к људима) и тада можете чинити оно, што сте ви изабрали.

У Митровици 1895.

Часови побожног размишљања.

Покушаји **Том. А. Братића**, пароха-капелана

2 Атеизам и умни прогрес.

Атеизам и дарвинизам увијек предпоставља једно друго; то су логични узрок и посљедица.

Дарвинизам уводи човјека у царство животиња, доводи његову еволуцију од једнога индивидуа заједно са мајмуном и тако цијел човјечији живота остаје у прашини, без икакве узвишености, а то је хотимична дехонестација човјечијег достојанства. Прије појаве оваких мисли код човјека, да је он једнога порекла са

бесловесним животињама, морао је човјек, у свијем мислима, негирати опстанак Бога и на тај начин убити и посљедњу клицу религиозности у себи; дакле атеизам је логични узрок дарвинизма, а дарвинизам је посљедица атеизма.

Атеиста пориче да има Бога и невјерује у Њега, а све религије, или сматра као сувишне, или их држи као просте установе без икакве божанствености. Али како су се код човјека појавиле таке грозне мисли, кад: „Deum ipcippe natura venerari novitnec quisquam est hamo, qui lege, quoe hoc pradcipit, careat“ како вели Цицерон[1])? —

Познати италијански списатељ J. Мазини, постанак првога атеисте, описује овако: „Први атеиста био је, без сумње, човјек који је неко злочинство утаио од других људи, те је настојао, да се кроз одрицање Бога, избави од циглог јединог свједока, од кога се није могао сакрити и пригушити грижњу, која га је мучила; а можда је он био и неки тирјанин . . . . . „ те је покушао да замијени обожавањем бруталне силе, вјеру у „дужност“ и у неумрло „право“ [2]) . . . Зачеци атеизма су дакле врло стари, а цијељ му је чисто спекулативна, али атеизам у данашњем смислу ријечи није се почео давно развијати, јер ако бацимо поглед на филозовске теорије старих филозофа, нећемо наћи ни једнога филозофа, који би био сличан нашим данашњим атеистама. Наравно да се при томе морају узети у обзир и старе релиђије, јер се немогу од старих филозофа тражити онаки чисти и развијени појмови о Богу, као данас, него се све мора посматрати са гледишта њихове религије.

Још у почетку овога одломка ја сам цитирао ријечи Цицеронове из којих се јасно види, да он није могао ни замислити човјека без вјере у Бога, те је то чист доказ да у његово доба није ни било појма о атеизму. У томе истом смислу говори и Квинтилијан на једноме мјесту својих пегагошких списа,[3]) а Максим Валериј вели да је релиђија претпостављена свему[4]). Сличних навода могло би се наћи врло много у списима римских филозофа, али их је сувишно износити.

Грчка је култура далеко старија од римске, а књижевност им је много богатија, а особито филозофска струка, јер су стари Грци били познати као дубоки мислиоци, и у читавој хрпи филозофских дјела тих филозофа ријетко да се нађе која мисао, која би ишла у прилог атеизма. —

Плутарх вели: „Si terram abeas, invenire passis urdes muris, litteris, legibus, domibus, opibus, numismate carentes urben vero templis Diisque destitatum, que precibus inreiurando, oraculis non utatur, non bonorum causa sacrtficet, non mala sakris avertere nitatur, nemo unquam vigit“[5]) У свијету се дакле — како вели Плутарх може наћи свега и свачега, само се не може наћи вароши без поштовања Бога и оних потребних ствари и функција које богопоштовање потребује.

Аристотел вели да је најсавршенији степен живљења код човјека „божанствен“, а најнесавршенији је живот: у тјелесним

[1]) „Поштовање Бога налаже и сама природа: нема ни једнога човјека у коме не би било закона, који то поштовање налаже“ (Oratio pro Flacco)

[2]) „Срце и разум у вјери“ („Просвјета“ 1893. стр. 149.)

[3]) „Поглед на религиозно васпит. и наставу“ („Истина“ 1886. стр. 368.)

[4]) Ibidem стр. 368.

[5]) „Кад обиђеш земаљски шар наћићеш: градове без зидина, писмена; закона, кућа, богаства, новаца; али варош без богова, храмова, молитава, заклетве, и богослужења, којим се добро моли, а ало одвраће; нико никад не виђе“ Contra Col. Ep. c. 31.

наслађама, и то је живот животињски[1]), а то би баш било по начелима атеизма, јер по тим начелима човјек је: „Les nerfs voila tout l' homme“ и све му је у томе, што угреби на овоме свијету. —

Платон вели: „Она држава која хоће да буде срећна, треба из ране младости да научи своје главаре познавању истинитога Бога и правога добра“[2]). На другоме мјесту вели он: Права религија јест основ државе, за то је заслужна казне свака безбожност“.

Из ова неколика цитата може се назвати закључак, да је од старих филозофа, in genere атеизам био прво далеко, што више, већина их је била убјеђена да и нема народа који не би признавао и обожавао неку највишу силу — Бога, што располаже васионом; па зашта није ни било такног народа у цјелини, јер сва до сад позната дивљачка племена признавају неко више биће и то биће обожавају, а то је све по оном уређеном и Богом даном својству, да се признаје нека највиша сила. Познати културни историк И. Ј. Дрепер, у своме дјелу: „Историја умног развића Европе“[3]) сравњива религије Азиских и Американских народа, те међу некима налази велику сличност, а код свих налази поштовање неког вишег бића[4]) „Што су нам неки стари писци називали неке дивље народе безбожницима, то се има приписати или непознавању њиховог душевног и религиозног живота, или осјечној противоположности религије истих са религијом дивљакй, или се пак од чести има приписати мржњи, или фанатизму, од чега се ни најбољи наученаци нијесу могли свагда да ослободе, говорећи и пишући о варварским или непријатељским народима“[5]).

Са појавом Христјанства религиозни појмови били су у велико уздрмани, али први ширioци те Богом дане религије са својим начином живота, и својим уделима убрзо су свијету омилили ту религију, и Христјанство се муњевитом брзином раширило и истисло је из народа несавршену многобожачку религију, за то нам, у то доба, не треба ни тражити атеизма. Тек у позније вријеме, када су неки неразумни ширioци Христјанства хтјели, да под именом вјере, раде за своје личне интересе, па им се то одкрило почело се сумњати и онда је нешто учињено, што је било против закона Божијег. Да би се то дјело бар пред савјести оправдало, у мислима се негирао опстанак Бога и онда су код те особе прекинуте све оне моралне обвезе према религији и друштву, које закон Божији у његовој души образовао — он је постао атеиста. Ако је дјело, те особе, изашло на јавност, он се потрудио да га у јавности и опере и онда је то ишло у прилог ширењу атеизма, јер је било више њих, који су се огријешили о закон Божији, па видећи сада да се тај гријех оправдава, и они су прискочили у помоћ, да се обори аукторитет онога закона, који их је осуђивао.

На тај начин атеизам се ширио све мало по мало, док најпосље није и у науци ухватио стални корена, те данас све филозофске степене, мање више удараје атеизмом. Томе је много допринијела

[1]) Parravicini: „Manuale di pedagogia e metodica generale. Livorno 1844. стр. 156. 58.

[2]) De republ. libr. VII.

[3]) History of the intellectual development of Europe 1864. — на српски превео М. Ракић.

[4]) Види Ракића превод књ. II. стр. 158. — 164.

[5]) „Поглед на религиозно васпитање и наставу“ од Христомира Гргинића („Истина“ 1886. стр. 317).

сколастика, која је силом хтјела да савије ум и мисли људске и подчини их богословији, а слабо је марила да са хладним и објективним разлозима убиједи слободоумњаке о истинитости богословских теорама, а обори њихова сумњива разматрања.

Већ од XV. вијека налазимо научни атеизам, али ту је још у повоју. У почетку XVI. вијека сретамо „Утопије“ Т. Моруса, дјело са којим би се хтјело створити нове социјалне уредбе. После њега долази Бекон Веруламски, као отац новије филозофије[1]), који стави, на супрот сколастици, научно испитавање природе посматрањем и експерименталном, али ни Бекам небијаше зашао у крајност, јер он као изврстан метафизичар[2]) није могао доћи до негације највишег бића и потребитости религије, него је морао најавити да: „сиромаштво у науци и површно знање филозофије доводи људе атеизму. . . .“ — Познији енглески филозофи као Хобес и Ц. Локе били су много даље од поштовања религије, а ближе атеизму. Онај посљедњи са својим дјелом: „Essay an human unterstanding“ (Покушаји о човјечијем разуму) основао је суврмени емпиризам.

Посљедњи филозофи енглески као Д. Јум и други отишли су још даље, али некако унијек њихове су се мисли кретале у границама „деизма“, и тек у новије доба почео се опажати реализам у строгом смислу, у енглеској науци, премда се он у животу тога народа могао врло давно примјетити. —

Осврнемо ли се на француску филозофију, наћи ћемо на сасвим други правац мишљења. Метафизички правац мишљења може се наћи само код Декарта и то врло у малој мјери, јер је дијалектика главна црта његове филозофије. Апсолутизам Луја XIV., као и апсолутизам пркве у Француској, створили су неколико филозофа са особитим мислима, али сви су ти филозофи праве атеисте. Докле Русо држи, да је религија потребна као проста грађанска установа, дотле Монтески, Волтер, Халбах и Енциклопе дости жестоко се окомише на све оно, што би носило на себи печат божанствености. На тај начин они створише милионе атеиста у Француској у свима сталежима и револуција је била неизбјежна, само је требао ко да почне.

Када су се осјетиле але посљедице атеизма, покушаше неки да створе какву нову религију и на тај начин постаде: „позитивизам“ или научна религија, коју основа Ож. Конт. Премда је и позитивизам, у неку руку атеизам, то су ипак филозофи, из реалистичке школе, одбацили и ту религију, јер су у њој нашли много мистицизма[3]). —

Француска филозофија имала је великога уплива на њемачке мислиоце и ови су постали више атеисте него и сами Французи, — виши у толико, у колико је Њемачка била буна, на којој су се догађали силни вјерски ратови, а особито за вријеме реформације, те су се у тој конфузији и вјерски појмови народа помели; али и осим тога њемачки филозофи суспретају човјека са хладним разлозима, који неома упливишу на човјека, те су и данас неки њемачки научењаци највеће атеисте.

[1]) Др. J. Шер: „Општа историја књижевности“ срп. превод Ст. Новаковића, књ. III. стр. 24.

[2]) Фр. Енгелс: „Развитак социјализма“, стр. 27.

[3]) Св. Марковић: „Реални правац у науци животу“ стр. 140.

Само први немачки филозоф Ј. Бем, радио је на основу физичко-теософских идеја помијешаних са мистицизмом, али већ Лајбниц отреса се мистицизма и све подчињава разуму. Његов савременик Хр. Волф у почетку XVIII. вијека, отворено је устао проти религије. Филозофија потоњих њемачких филозофа, већи је удар дала религији, него ли филозофија Лајбница и Волфа, јер је била сушти атеизам.

Данашња наука искључује религију као нешто сувишно, а непризнава важност ни метафизици, без које се не може о трасцендентално ствари ни говорити. Наравно да ово нетреба узети за сву науку и све научењаке in genere, него само за појединце. —

Њемачки научењаци: Др. Л. Бихнер, Др. Е. Хекел и други атеисте, не само да држе религију, као сувишну, него још веле, да религија смета умном прогресу човјечанства и да напраћа људе на зло. Холбах изричко вели да религија упућује човјека да чини зло[1]), а Л. Бихнер каже: Ништа не стоји тако на путу нашем социјалном и политичком развићу, као појам о Богу. Нескладност овога појма и свих његових слједстава са нашим савременим научним образовањем и од туда потичуће раздвојености између вјеровања и знања, између оброзованъ и необразована, између идеала и реалности, утиче лоше на духове, пораћа и одржава ону душевну ревност, која општи живот садашњости више или мање карактерише, и која је највећи непријатељ напретку. Ја сам увјерен да вјера у Бога, још нигога није задржала од преступа . . .“[2]). За религију веле атеисте: „религија не доприноси одржању и напретку морала ништа, те је у томе погледу сасвим некорисна . . . . религија дакле није за род људски корисна, но управо рећи — штетна, и по томе мора пасти“[3]).

Дакле вјера у Бога одбацује се као највећи противник умног напретка, премда је и Хегел у својој пантеистичкој филозофији признао, да вјера у Бога потпомаже усавршавање човјечије. Религија се сматра за виновника свега зла и све неправилности у свијету; и тако би атеисте, када би биле у власти, ex officio избацили вјеру из народа.

Али да видимо какав је одавн нашао атеизам код других научењака и како они мисле о религији.

Виђесмо да сви филозофи старог вијека признају Бога и срећу државе и друштва држе једино у религији, па када је многобожачка несавршена религија толико доприносила цвјетању народа, шта се онда има рећи за Христјанство као најсавршенију и Богом дану вјеру, којој је била главна циљ, да препороди друштвене прилике и створи савршенство у животу народа? На ово нећу да наводим ни једнога богословског писца, него ћу баш навести неке из непријатељског табора, који нијесу могли пређутати Христјанство, као узрок обнови културног живота.

Познати позитивиста Литре вели, да је са појавом нове вјере (Христјанства) почела нова фаза цивилизације, а то исто вели и Дрепер, сравњујући Христјанство са старом религијом. Обадва ова културна историка признају да је Христјанска вјера била умни прогрес у свему народу.

[1]) Св. Марковић: „Реални правац у животу“ стр. 36.
[2]) „Библиотека научних истина“ Београд 1882. стр. 22—24.
[3]) Др. А. Штекл: „Вјера је потребна“ „Глас Истине“ за 1884. бр. 20. стр. 158.—9.)

Амерички социолог Х. Георг у дјелу „Social Problems“ вели: „Спас друштва, нада слободнога и потпунога човјечанскога развитка, јест у еванђељу братимства у — еванђељу Христовом“. — Монтескиј изјављује: „У Христовој религији концентрисано је вјечно, а и времено блаженство и срећа“. И најжешћи противник Хришћанства Штраус у своме дјелу „Das Leben Iesu“ на више мјеста признаје савршенство Хришћанства, а тако исто и Ернест Ренен. Наполеон I. Бонопарта у писму од 5. јуна 1800., свјештенству Миланском, пише: „Никакво друштво не може опстати без морала, а морал без религије; и само је религија у стању дати држави сталан и трајан основ . . .“[1]. У истоме писму сравњује он друштво без религије, са лађом без једара, и вели, да тако друштво мора пропасти у највећој међусобној борби. На таку изјаву о религији, Наполеона је навело лично искуство, та највећа философија — како рече Џорџ Бајрон, јер је он био очевидац, оних крвавих покола у Паризу и Тулону за вријеме револуције.

Али религија није само најмоћнији основ и најтврђи темељ друштву и држави, него је Хришћанска религија и најмоћнији покретач цивилизације, и она је управо створила најславније књижевнике и умјетнике. Један француски списатељ за Хришћанство вели: „Сада ће оно имати своју литературу и своје вјештине; сада ће оно имати своје сликаре: Рафаила, Леонарда де Винчи; своје музичаре: Палестрина, Баха, Хендела; своје песте: Дантеа, Кормелија и Расина, Милтана и Клопистока. Оно ће задахнути ораторе, као што су: Босиет, Бурдалу, Масилона; оно ће обновити истраживања философа што свједоче: Маленбранш, Кант, Фихте, Шелинг“[2]. Исти писац, згодно каже и за реализам, кога заступају атеисте: „Ако је реалност добра и ако ми, хтјели не хтјели, радимо само на томе, да у тој реалности сносимо закон, онда у овоме свјету нема мјеста за идеал свјетости и слободе, коју проповједа Хришћанство“ И збиља, када би ми наше мисли збили у колорит реализма, онда нестаде идеала, а без идеала нема ни моралног ни материјалног усавршавања, а без овога усавршавања пропаде наука, пропаде вјештина — нестаде, културе и човјек дође до животиње.

Религија, па она била и несавршена, води мисли човјечије у висине идеала и човјек тежи да се приближи својим идеалима, те у тој тежњи усавршује сам себе. Хришћанство је особито богато у идеалима и онај који је задахнут том религијом, те тежи, да се приближи својим идеалима, тај ће доћи до највишег ступња умног прогреса. —

А какви су идеали реализма? Човјек се разним преображајима развио до да нашњег ступња савршенства, од врло просте и несавршене животиње, а циљ му је живота врло проста и једноставна, баш она коју Аристотел зове животињском По томе нам може реализам дати за идеале или животињу, или најсавршенијега реалисту, гроznога цара Нерона, а ти би нас идеали одвели до највећег умног прогреса и до савршене моралне и материјалне пропасти. —

Осврнимо се још мало, на ријеру у највише бићне — Бога.

[1]) Сравни: „Поглед на религиозно васпитање и наставу“ („Истина“ 1889. стр. 369.)

[2]) „Главни типови морала“ срп. превод од К. Петровић („Учитељ“ бр. 28. 1888. стр. 430)

Религија је посљедица вјере у неко највише биће, јер кад већ постоји та вјера, онда морају ту постојати и неки закони, у којима је исказана воља тога бића, а ти закони, са разним коментарима и допунама, сачињавају суштину религије. Ради тога сасвим је појмљиво да је атеизам, са негацином једнога, морао одрећи и друго. Да је порицање религије, осуђено од првих свјетских научењака, као највећа бесмислица, то смо већ виђели[1]); а сада ћемо виђети како се осуђује порицање вјере у Бога.

Римски филозоф Сенека вели за Бога, да је он једини савјет смртнима. Велики математичар и астроном И. Њути, посматрајући своје бројеве и кретање звијезда, заносно кличе: „Слава ти Боже вседржитељу, што си нам дао силу и моћ, да гледамо и разумијевамо твоје путеве". Русо нам у своме „Емилу" казива, да ни на који начин нетреба оставити дијете без познавања Бога, а Ј. Мазини вели: „Онај који би могао занијекати Бога пред звјездовитом ноћи, пред гробом онијех, што су му најмилији и пред муком и невољом, тај је или пренесрећан или превелики кривац"[2]).

Енглески пјесник В. Уордсворт у своме спјеву „The excursion" износи нам слику једнога несрећника, који је изгубио вјеру у све и постао врло суморан. Њега налазе неки мудраци и гледају да му разбију сумњу, али без успјеха; најпосље долази духовник и он покушава, да растумачи нејасне појмове, са Богом. То је знак да Уордсворт вјеру у Бога предпоставља свему мудричењу свјетском. Бајрон у „Ђауру" (The Giaour) пјева: „. . . Бог је дао да се наше ниске жеље исчисте са земље: Побожност дух на више уздиже . . .", а Р. Саути у предговору свога дјела: „Виђење страшног суда" жестоко напада све оне, који негирају опстанак Бога. „Школа коју су они основали, могла би се управо назвати сотонском школом . . . .: још њих удесније карактерише сотонски дух поноситости и дрске безбожности"[3]). И њемачки пјесник Рете, интригиран да је присталица атеизма, изјављује: „Вјерујем у Бога и у природу и у побједу добра над злим"[4]).

Још би имали навести читаву групу све првих аухтора, који су вјеровали у Бога, а безвјерицу осуђивали, али је излишно, јер је и ово доста, па да се може констатовати, *да је атеизам умна болест која нас води прогресу и коначној пропасти, дочим је у вјери у Бога и у Хришћанству, спас друштва и државе и умни прогрес.*

Кад је сиромаштво боље од богаства.

(Протојереј **В. Нордов.**)

Што је боље, браћо, богаство, или сиромаштво? Ви се чудите овом питању? „Зар ту треба размишљати? рећићете, та ко не зна и из самога искуства не види, да је богатство срећа, а сиромаштво — несрећа човекова? Богати не зна ни за какву оскудицу, у њега је свега доста, он не зна на животне бриге, он је увек спокојан, весео, и виђен; — њега сви љубе и уважавају. А сиромак? Он је — несрећно биће. Он је непрестано у послу и бризи, и поред свега тога он је сваки дан у оскудици, он је свагда у туги и жалости, нико не мари за њега,

[1]) Gioberti, признати аухтор у италијанској литератури вели: „Човјек је без вјере, неки парадоксон и неки неразрјешиви проблем"

[2]) Ј. Сундечић: „Срце и разум у вјери" („Просвјета" за 1893. стр. 150. св. V.)

[3]) Ј. Шер: „Општа историја књижевности" Срп. превод. Ст. Новаковића кн. III стр. 155. прим. 1. — Саути овђе мисли пјесничку школу атеиста, који су уједно нагињали у републиканизму, па и анархији.

[4]) Ibidem. стр. 419.

он је презрен човек. Па како је сравњење богатога са сиромашним?" Добро. А како говори Христос? *Тешко вама богати* (Лука VI. 24) *Како је тешко онима који се уздају у своје богатство ући у царствo Божије!* (Марко X, 24.). *Иди*, рекао је једном богаташу, *продај све што имаш, и подај сиромасима* (Мат. XIX, 21.). Па и један између апостола говори: *Ходите богати, плачите и ридајте за своје муке невоље које иду на вас.* (Јак. V, 1.). Чујете ли, браћо, што се у св. писмо говори о богаташима? Напротив сви називају сиромаштво блаженим. Исус Христос, у нагоч богаташа, блаженима назива сиромашне. (Лука VI, 20.). Апостол Јаков осуђује богате што презиру сиромашне. (Јаков II, 6.). И ко није прослављо сиромаштво? Сам Господ није имао где заклонити главе. (Лука IX, 58.) Најбољи између апостола пренео је читаво пријеме своје апостолске службе *у труду и послу, у гладовању и жеђи, у зими и голотињи.* (II коринћ. XI, 27.). На како да је то тако? Вађда је сиромаштво боље од богатства, а сиромаси сретнији од богаташа? Дабоме. На ако станемо судити по хришћански, управо је тако. Богати су — сретни, а сиромашни — несретни. — али то само овде, у овом животу. А што је овај живот? За хришћане је бољи други живот. А то значи, да је главна ствар, бити сретан тамо, а не овде. Ко је сретнији тамо, богаташ, или сиромашни Лазар? *Богаташ је — у паклу а Лазар — у крилу Авраамовом.* (Лука XVI. 22. 23.)

Ево, какав је одговор на питање; што је боље богатство, или сиромаштво? Боље је сиромаштво, неголи богатство, сретнији су сиромаси, неголи богаташи. Па откуда то тако? Е да је богатство што ли, узроком несреће? Управо, не богатство но сами богаташи. Било је и богаташа, којима богатство није сметало да буду праведни. Био је Аврам богат, али је богатство његово служило само зато, да њиме стране угости и одкори. (Пост. XVIII.) Био је богати Јов, али он је *био око слепима, ноге хромима, отац убогима.* (Јов. XXIX, 14. 15.). Било је, видите, и богатих људи, који су били свети и праведни, но да ли их је много таквих? Зар не бива често, зар не бива готово свагда иначе? Па то и јест невоља, што човек не уме како треба да се користи богатством, но га употребљује као средство за живот слободан и безбрижан. Богатство му већином служи само на пићање тела и на задовољавање његових страсти. Реците: ко живи лепо, сјајно, раскошно, ако не богати? Где је раскош, слободно испуњење сваке воље и жеље, ако не код богатих људи? Где је сјај и силни накит, ако не у богатих? Где су друштва, гозбе, и свака чулна уживања, ако не у богатих? Где су весеља, забаве и насладе, ако не у богатих? Где је њежност, беспосличење и узалудно трошење времена, ако не у богатих? Коме је више својствена укоченост, гордост и презирање других, ако није богатима? Па ако је то тако, (а понављаше је тако), што је онда то? Јела то хришћански начин живота? Хоће ли се онда помишљати на Бога, на молитву, на љубав према Богу и ближњима? Зар се ту неће заборавити живот вечни и небесно царство? Неће ли бити страшан, не смеће ли се памети сасвим час смртни? Чини се, да весело, пријатно, живи сада богаташ, но што ће бити после? Што, ако се догоди на још овде изгуби богатство, те осиромаши? А то лако може бити и бива. Па сретан је још тај богаташ, кога Господ посети таквом, као што се чини, горком милошћу, — сретан је, ако он прими то страшно и опомену Божију, ако се отрезни, позна ништавост богатства и времене славе, па се обрати богатству благодати Божије побрине се да себи прибави душевно спасење. А ако је другчије? Ако из богатства, из садашњег спокојства и славе управо пређе онамо, где је познати евангељски богаташ, шта ће бити тада? Што ће бити, ако и њему рекну; *опомени се, да си ти примио добра своја у животу своме?* (Лука XVI, 25.). О, како је то горко сећање! Како ће тада страшно бити сећање на прошли живот, на пролазно и пропадљиво богатство, кратко и бесмислено весеље!

Видите ли, браћо, чему човека води богатство „каква је послије судбина богатих! „По свему су", рећићете, криви богати, а не богатство". Дакако. Но оно даје човеку повод да се заборави, и да заборави свој позив и своје хришћанске обавезе: оно служи као средство, да се у нама рађају и хране наше зле наклоности и страсти. Па таквом се још богатству нема шта ни замерити, јер је оно, тако рећи, безгрешно. А да ли оно често бива таково, а да ли га има?

Није ли оно чешће, ако баш не у очима свевидећега Бога насљество незаконито, тешко неправедно? Та правом муком се тешко долази до богатства; да си сит, задовољан, — на више ништа. Но како било да било, браћо, но богатство је опасна ствар. Та не говори света ријеч Божија утаман не у корист богатства и не на радост богатима.

Али сасвим је друга ствар — сиротиња. Дабоме да је тешко, да је горко бити сиромах. Али управо такав и јест наш садањи живот. Нисмо ми амо дошли да се веселимо, да се радујемо. Радости су нам одређене на другом свијету, а овде нас окружавају невоље, бриге и нужде. Осетљиво је сиромаштво, зато у сиротиње и нема оних порока, као што су у богатих. Да ли сиромах може и мислити на раскош и сјај, кад он често, можда, нема ни готово ни да што поједе, нит' да се уопште пристојно обуче? Јели му стало до похота, кад он често нема ни што му је најнужније? Хоће ли му на ум падати веселье, кад је он непрестано тужан и брижан због оскудице? Може ли он живити мирно и беспослено, кад се он мора неуморно трудити да заслужи што ће данас појести? Па неће ли се сиромах, који се услед таквог свог положаја удаљава од порока, моћи лакше себе поставити у бољи положај и односно душе своје и свога будућег позива? Неће ли он бити ближе ономе стању, какво од нас тражи света хришћанска вјера? Неће ли он пресјећи се Бога и неће ли се чешће обраћати њему с молитвом и надом на помоћ његову? Неће ли он лакше подносити и претрпити све бједе и невоље, које га постигну? Хоће ли му страшна бити и сама смрт, кад му је тако чемеран овај живот, и кад жалибоже нема ништа да овде остави? А што га чека за гробом? Не чека ли га она блажена судбина, и она вјечна *утјеха у крилу Авраамовом* (Лука XVI, 22. — 25.), којима је од Бога удостојен сиромашни Лазар?

Послије овога имају о чему да промисле и богати и сиромашни. Имају о чем промислити и то први да се избаве од грозоће или биједе у вјечности, а посљедњи, — да заслуже и да се удостоје будућега блаженства, које их чека. Пазите богати; *не мудрујте и не поносите се са својим богатством, не уздајте се у богатство пропадљиво, него у Бога живога* (I. Тим. VI, 17.). који *богати* и *сиромашни*, даје блага и одузима их; *не дајте да вам срце пријане за богатство* (Псал. LXII, 10.), — нека оно буде ради вас, а не ви ради њега. Сјетите се, да је опасно бити богат, да су многи богати Хришћани драговољно остављали све своје благо, и одавали са на трпљење и сиромаштво. Клоните се неправедног иметка, а и праведан не употребљавајте на похоте, веселья и свјетска уживања, него на потребе неопходне, корисне и свете, у славу Божију и на помоћ оскудној браћи својој, у опште користите се богатством разумно и богоугодно, да вас у будућем животу не постигне судбина несретнога богаташа, него да за добро и свето употребљење дарова Божијих, земаљских блага, задобијете вјечно *благо на небесима* (Мат. VI, 20.). А ви, сиромаси, благосиљајте Бога због судбине ваше. Вас је Господ поставио баш на прави пут у царство небесно, гледајте само да се умијете сачувати на том путу. Не тужите, а још више, не роптајте на своје стање, покорављте се вољи промислитеља Бога, који је свакоме одредио свој удес, уздајте се на његову неограничену благост и у сваком случају изгледајте од њега утјехе и помоћи, живите поштеним трудом, и не завидите богатству других, да се не би, послије времених биједа, изврглн вјечном мученју, него напротив да за трпљење и биједе наслиједите оно исто мјесто блаженога мира и сладости, у ком се налази познати евангелски сиромах Лазар. Нека буде опште правило богатима и сиромашнима, правило мудрих и искусних Хришћана. Богати! не грамзите за богатством; сиромашни! не желите богатства. Боже наш, који све управљаш на наше спасење, слава ти!

Превео: **А. Богдановић.**

Размишљање или умно виђење

Превео: **Мар. С. Поповић.** парох.

Којим се гријехом досађује Богу?

Знај човјече. ако си учинио неки смртни гријех, тада си заиста досадио Богу, одвратио си се од Њега и презро Га. Није ово празан говор, нити су пренесене ове ријечи, него је сама доказана

истина. Овако говоре сви свети оци, сви богослови и сва Божија предања говоре: да грјешник када учини гријех, не слаби само (у вјери) о Богу, него се одриче Њега и бесчасти Га.

Но хоћеш ли ми рећи: ја не гријешим да бесчастим и одвраћам се од Бога, него само да имам оно што желим? — онда добро!

— Дужност ти је знати, да си Га се два пут одвратио; једном си окренуо лице, а други пут леђа. Не одричеш ли се ти твога сина, слуге и своје жене, када не врше заповједи твоје? Не понизује ли се господар, кад му слуге презиру наредбу његову? Не одричели се друг друга, кад му прегради пут? Не стиди ли се судија од онога, који безобразно гријеши пред лицем његовим?

Разуми и то добро, да када погријешиш, тада се одричеш и бесчастиш Бога.

— *Преступањем закона Божијег Бога безчастиш!*" вели Апостол Павле Римљанима (Зач. 82.)

Ако се и не одричеш Њега умом и помишљу, но одрекао си Га се дјелом; док се не покораваш закону Његову, не бојиш се правде Његове; не љубиш Му благостињу, не сматраш га за Свемогућега и Најсилнијега; не стараш се и не трудиш се о висини Његовој, који види гријех наш. Он га презире и прекида.

И, тако много се љути на гријех ради једног грјешника, колико се напротив радује ради обраћања његова, као што свети еванђелист Лука говори: „*Радост бива на небесима за једног грјешника који се покаје.*"

Слушај дакле, јер си дужан да се бојиш Бога и да не говориш: не сагријеших, да разљутим Бога, него ради онога да имам, што желим имати.

2. Које онај, коме ти досађиваш и одричеш?

Унамти ко је овај Господар, кога се ти одричеш! Помисли умом својим једну доброту и благо лице овога Господара; јер ако би видио какво је, пожелио би, да га се наслађаваш не само један дио године, него ли да се веселиш много година у свима земаљским благама; јер само једним погледом задобија срца.

Помисли опет величину Његову, која је толика, да је боље, да буде ко пошљедни и најмањи од свијех постојећих слуга Његових, него ли свијем свијетом да влада и царује; јер од свега сјаја звјезданог, од свијех капљица кишнијех и од свијех другијех великих премућства небесних и земаљских неисказано је најсветлија величина овога Господара, коме си ти црв, а не човјек па да му још досађујеш!

А како можеш постићи разумом божанство Његово и величину, кад је Он и од разума твога неисказано бољи?

Он је виши од година и вјекова; Он садржи сваку жестину; Он све може колико хоће . . . просто рећи: Овај господар мудрији је и власнији од свакога мишљења, бољи од сваког што постоји. И јесте Источник — врело и почетак сваком благу.

Његову благост — осим помислом — ко да разгњеви горе је заиста зло неголи изгубити небо и свијет.

Ти толикоме Господару досађујеш смртним гријехом, — и не потресаш се ужасаваш, о несретниче!

3. Које онај, који досађива и одриче се?

Види, ко је онај, који толико досађива и одриче се Господа и Владике.

Ти чиниш толику досаду, а земља си и прашина! Видиде по тијелу неколико јеси ли ти и шта друго, него једино „*ништа*" — замазано блатом?

Мало је година како си постао од ништа и још мало, па ћеш бити јело за црве. Ти мали од прашине и да се дижеш противу Бога!?

Загледај се неколико и по души реци шта си? — Зачео си се у прљотеком гријеху, нијеси узео правог свога изгледа, шта ћеш бити, — прије но си се учинио непријатељ Богу, те си постао слуга ђаволи, без благодати, који је напаћан за навијек са небеса.

Твоје наслиједство и својина није ништа друго, осим једно крајње клеветање освете твоје; једина крајња злоба твоја једино немоћно и слабо оружје. . . . Једино несита жеља, да увијек чиниш зло!

У свему толико си запао, са толиким учињеним гријеховима и злом направи, да је право да те уништи — без сваке помоћи. —

Божија правда. И, ако хоћеш да видиш љепше осуђуј себе. Што си ти осуђен са свима свјетским људима, са свима онима, који постоје; са свима онима који су сада друкчији и са свима онима, који хоће да буду до краја, што се мијешаш са свима слугама, свима стварима и свима силима?

— Ко би те могао познати у толико великој множини? Или, ко би те промијенио и за што, када си управо увијек немоћан, или свакако ништа!? Од толико створења и ствари, помисли која си ти ствар пред Богом? Поштo пред Њим сва множина ствари немоћни су, па када је и множина немоћна, како не би било пред њим и ништа немоћно?

— „*Све је пред Богом као ништа!*" рекао је пророк Исаија. Дакле! Ако узмеш гордост једном грјешника, да стане противу толиком Божијем величанству, па ако би устао и ти на Њега, како би једни мрави могли устати на величанство, који са небеса сије као сунце?!?

Молитва.

Незнам од куда да се научим боље дивити се о Господе-Боже мој, него ли од Твога неисказаног трпљења; како да не трпиш? од мога ником невјерујућег разума, како да се не гнушаш, који презире наредбе Твоје!

Ја те видјех на престолу величанства, опкољена множином безбројних — свјетијех и најчистијех анђела, који гледају Твоје неисказано величанство. Трепте од своје велике побожности и дивећи се зову (појевајући) „*Свет, Свет, Свет!*"

И, још нијесу задовољни тијем похвалама, него од боље побожности покривају (Крилима) своја лица, падајући пред ноге Твоје; а тијем доказују, каква су недостојни, да стоје пред Твојим светијем Престолом.

А ја незнатни црвић презирем ово, и немам нимало побожности (благоговјенија,) ни љубави. У краткоме моме животу срамотим Те и одричем се Тебе — не вршећи заповједи Твоје. С тога не могу пожељети да су заједно Твоје благоутробије и моја несрећа!

Помишљам: да ме више нећеш трпити пити да ће ме земља на себи држати. Стихије више не сачуваше ме, ако ме још сунце не просвјетли. На даље мислим као преступника Твојих заповједи и љепоте Твоје, сунце ће ме нагорети толиким блиставањем, колика је свјетлост његова.

Колико сам згријешио, заслужио сам да страдам и да се мучим.

Заиста, толико сам заслужио, да би требало да си створио у садање и прошло вријеме једну вјечну муку за ме сама, пошто је времена мука незнатна и није довољна да ме мучи.

Ипак Ти, о, мој велики Господару! мјесто свега тога, дајеш ми опроштење.. И ти си први који мир тражиш. . . . О, неисказане благостиње! О, достојног трпљења за једног Бога!

Чујте, о сви свети, који сте на небесима свједоци за моје нечисте ријечи, да сравните с поштовањем толику љубав и благост Божију! Ја зборим за себе сама, да ако не би ни шћела бити пјечна мука, требала би да буде за мене, видећи мој гријех од сваког зла гори и несретнији.

Не поради чега другога но поради овога — да је ово досађивање моме Господару, па и ако би изјесно знао да ћу мучен бити, ипак у сво будуће вријеме живота мога хоћу да сачувам заповједи Бога мога и да Га признајем за Онога који је у ствари т. ј. за благо неисказано, благо најскупље и непостижимо; а да се у неисказану благоутробну бездну могу потопити неисказани путеви залâ мојих.

Ове очи, ове на зло готове руке, овај несретни језик и ово тијело, које бијаше оруђе љутње, хоћу да буду судови покајања.

А, Ти — Господару мој, ради своје неисказане благости, ради најчистијег свога имена и ради славе свијех твојих обећања, учини, да буде тако, награди ме за доброту добротом и учини срце моје опет теби налично. А колико сам одступио од Тебе у прошлости, толико да Ти будем вјеран у будуће, и колико Те ражљутих, толико да ти угодим покајањем, — да тако чиним од сада, да не престајем нигда у све вјекове вјекова — Доиста!

П. У Понеђељак.

2. Мјесто ђе си погријешио.

Знаш ли мјесто ђе си погријешио?

Нијеси погријешио пред човјеком, него пред Господом својим и Богом, који све види.

Пред оним, који ти је закон поставио, смио си да порушиш закон; пред очима судије свога, наругао си се Њему осудом и одрицањем: пред својим избавитељем презро си крв Његову; пред очима онога неисказаног величанства осрамотио си друштво Његово, а био си слуга једног одпадника! С њиме си се сједињио и усудио си се, да будеш противан Богу Згријешио си, учинио си (највеће) лукавство, и што си год могао. Пророк Јеремија говори:

„Ја ти говорим и свјетујем ти, ако хоћеш и у будуће да згријешиш, нађи мјесто, ђе ти Бог не види.“ (Гл. 3.).

Другим ријечима: Како си могао згријешити ономе, — свемогућем Богу, који је пред тобом, који је осветник гријеху?, Говорим ти: Како си могао да учиниш пред свевидећим очима оно безаконо преступљење, за које се не би усудио предамном учинити? Зар ти не би пристојније било да погријешиш пред цијелим свијетом, него ли пред једним Богом?!?

2. Вријеме.

Знаш ли вријеме, када си Бога осрамотио?

Потље тога знаш ли, да си помоћу светог крштења постао сином Божјим? Када те Он награди толиким св. дјелима и када си видио, да ко умире, више не згријеши Богу и када си све то знао, како да га разгњевиш? И, опет си Њега разгњевио!

Он те створи у мјестима Хришћанским ђе си примио истиниту свјетлост св: вјере. Он те још чува у сваки час, стара се за твоју храну, за одјећу и живљење твоје. И држи те за великога — толико, да је не само заповиједно доњим створењима да те слушају у твојим потребама, него ти

Он те створи у мјестима Хришћанским ће си примио истиниту свјетлост св: вјере. Он те још чувао у сваки час, стара се за твоју храну, за одјећу и живљење твоје. И држи те за великога — колико да је не само заповједно доњим створењима да те слушају у твојим потребама, него ти још на службу шаље своје анђеле стражаре дома свога, тё тё чувају и заштићавају од толикијех биједа.

Теби опраштa толика мученьа; тебе ради пролио је крв своју; за тебе даде и живот свој; тебе ради држи приправно своје тијело у св: и освећеној тајни (Енхаристија); ради тебе су сва пристаништа благодати Његове; ради тебе је благородни рај; свака је милост за тебе; тебе грли рукама својима; тебе меће на прса своја . . . И, у ово исто вријеме, ти чинш добротвору, (благодјетељу) своме толико велику досаду, да се горе не може нигда учинити.

Одгризао си (да тако речем) оне сисе, које су ти давале (храну) живот вјечни!

Заиста њерујем да би се и сами анђерови постиђели — пред толиким добротвором, ако би се могао који удостојити разумном грјешнику. . . .

3. Посредовање.

Видиш ли, коју си помоћ задобио када си погријешио? Ништа друго, него смрт души својој. И не само, да си погријешио пред Богом, но и добра дјела Његова употребио си и учинио си од њих оруђа и средства, да га тијем још више разгњевиш!

Од свијех чустава, која ти Бог даде — ради благости твоје душе — шта си учинио од њих?

— Оне очи, оне руке, (о руке недостојне, које су учиниле толико и толико безакоња!).

Оно тијело, које ти много пута освети Бог, својим св. тијелом и својим невидљим доласком увеселава те, на шта си од тога учинио? Теби једноме Бог даде слободну вољу, да до краја љубиш благост, и ти си заборавио Источник свагдапостојућег живота!

Теби једноме даде разум, да познајеш праву истину, а ти шта си од ума свога учинио? Зар опет да измишљаш нова средства, којима би срамотно добротвора?

На кад си дао труда Богу, противећи се заповједима Његовим, дај и ти ма и мало труда, да би се поправио!

— *„Отежасте ми својим гријеховима и неправдама својима, труд ми учинисте!“* вели пророк Исаија (гл. 43.).

Пошто је дакле он благ; пошто је благоутробан; пошто прима покајање, а одгађа муке; пошто чини света дјела на исцјељење и тога ради зар, да се од вас презире? И, ти говориш: „хоћу још учинити гријех, а затим се исповједати и покајати.“

О, ствари непостојане и свакога ужаса препуњена!!

Молитва.

О покрпитељу свијех блага, о неисказани светитељу! Неисказани добротворе! О неисказани ненавидниче гријеха! Ја не дођох и не падох никада пред ноге Твоје, но боље је од овога понизно срце, који ти доласим, да ми видиш моју ђавољу неблагодарност. И зар није оно боље, него да Те љутим пред твојим очима, него да те љутим Твојим истим даровима, које си ми дао?

Но Ти Господе Боже мој, посредством вјере, дао си ми, да познам доброту твоју Исправно си крв на свију жила, да ми начиниш души спасавајућу бољу и добро очишћену од гријехова, помоћу светог исповиједања.

Но могло би се рећи: у престолу не морају бити св. моштиː може се наћи, и то не само једна црква, где у св. престолу нема св. моштију.

Овде ћу навести, шта г. Н. Гр. Живковић у својој „Литургици“ говори о антиминсуː „Антиминс је освећено платно, које се за вријеме литургије распростире на св. трапези под св. даровима . . . Антиминс је у првенствујућој цркви употребљаван због честих нападаја идолопоклоника и јеретика, да би свештеник у случају нужде, св. дарове у антиминс скупити, лакше изнијети и сакрити, па по том опет св. литургију над њима на сигурнијем мјесту продужити и свршити могао. У том случају антиминс замјењује сам престо (као и данас у време рата, или приликом друге потребе) које је означено и именом „антиминс“. Но како су престоли св. храмова подизани над гробовима мученика, то је црква у обичајила, да се и у антиминсе ушивају честице св. моштију. — И после, када црква Христова није изврнута била нападајима непријатељским, задржан је антиминс због тога, што су архијереји обвезани освећивати престо сваког храма; но почем често због удаљености архијереји сами нијесу могли доспјевати, да то освећење обаве, то они освећују антиминс, које потврђују и својим потписом, и тим дотичном храму дају свој архипастирски благослов, а освећење само обавља свештеник, кога на то опуномоћи архијереј“. (стр. 19.—20).

Из горњег навода јасно је, да по правилу — у престолу, у св. трапези имају бити св. моштиː у црквама првих хришћанских времена, беху престоли подизани над гробовима светих мученика; па кад престоли у данашњим св. храмовима нису и бити не могу над гробовима, а оно се њих имају смјестити честице моштију св. мученика.

Из последњег става горњег навода изгледа доиста, да у „потпуно освештаном храму“ не смије, или бар не мора бити „троницани“ антиминс; јер се ту вели, да је у данашњој цркви „антиминс задржан због тога“, да њиме архијереј „даде дотичном храму свој архипастирски благослов“; а кад би архијереј сам храму отишао, и, по правилу, лично престо дотичнога храма осветио и у њ св. моштиː ставио, — изгледа, да тада антиминса светити и у антиминс св. моштију ушивати не би морао, па ни смео.

Но; и ако у црквама првих векова хришћанства престоли беху подигнути над гробовима мученика, ипак за то бијаху на тим престолима и антиминси, са уложеним св. моштима, а из узрока, да би свештеник, у случају напада идолопоклоника и јеретика, „св. дарове у антиминс скупити лакше изнијети и сакрити, па по том опет св. литургију над њима на сигурном мјесту продужити и свршити могао“.

Па ако и данас има и бити може таких и томе сличних случајева, то је онда јасно, да и данас имају бити антиминси са светим моштима баш и на оним престолима, у које су честице мученичких моштију уложене; дакле, да и данас баш и у „потпуно освештаним храмовима“ имају бити само „троницани“ антиминс; и да се само на таким антиминсима св. божја литургија свршавати може, будући се не зна дан и час случаја, који би напредну употребу антиминса потребном чинио. А таких случајева има и може доиста бити и данас: г. Ж-ћ спомиње рат, а у „Изкѣсти оучителное“ наводе се и други таки случајеви: „Ащє сл҃жащѣ їєрею бж҃єствєнꙋю сл҃жкꙋ, цр҃ковь возгоритсѧ, или ѿ вр҃н, или инымь ради вины вєрхꙋ пастиса начнетъ, сохранивъ го антѷминсомъ да возметъ сѣѫ, и да изыдетъ изъ цр҃кве и на иномъ мѣстѣ чистомъ, на томже антѷминѣ да совершитъ бж҃єствєнꙋю сл҃жкꙋ, начевъ ѿ мѣста, вгоже исхода писта“.

Кад у „потпуно освештаном храму“ не би смо бити „троницани“ антиминс, онда би у „чину“ освећења антиминса на дотичном мјесту морала бити оваква напомена: архијереј има пазити, да у онај антиминс, који има доћи у потпуно освећену цркву, не уложи честица св. моштију; а ако храм потпуно осveћен није тада освећујући антиминс, има у њега честице св моштиіу уложити“. Па има ли у „чину“ томе такове или томе сличне напомене? — Ја „архијерејска службеника“ немам, те поуздано не знам, има ли или нема; но сумњам, да те напомене има.

Кад у „потпуно освештаном храму“ „троницани“ антиминс бити не би смо онда би у „чину“ архијерејског освећења храма (а не онога освећења, које протопрезвитер, или

— Ништа више, него сјенка оне неисказане мржње, коју има Бог према свакоме смртноме гријеху. И ти видиш да је толико страшан и мрзак гријех, па га и опет држиш у срцу своме с дана на дан и од мјесеца до мјесеца чуваш га и кријеш као неко живинче!

2. Бог мрзи грјешника.

Знај, да Бог не мрзи само гријех него и грјешника. Једнака му је мржња и непоштовање како према гријеху, тако и према грјешнику и држи га за нечистога врага шаљући му зло и мучење. И докле је гријех у души његовој, не може и неће да има с Њиме друштво, нити жели да улије у њега какав дар; јер му је толико мрзак његов гријех!

Ако би и најсветија Дјева шћела учинити смртни гријех, омрзнуо би Бог (Христос) и матер своју, горе него једног ђавола, осим да упореди првашња њезина достојанства и светиње. Није могуће да ко достигне ову речену истину, те да разуми крајњу мржњу, коју Бог има према једноме грјешнику.

Слушај једно морално богословско учење, које није измишљено, него истинито.

„Теже је зло угађање Богу једнога човјека само једним смртним гријехом, него ли Му може бити благоугађање свијех добријех дјела у прошлости, садањости и будућности и самијех светитеља заједно. Поврати се у онај дом, ђе недостојним дјелима својим мећеш под ноге закон Божји, поврати се, но спомени се, да оним безаконим угађањем својим, дајеш Богу теже злоугађање, него што му дадоше од благодарности и благог угађања сви пророци сви патријарси, сви апостоли, сви мученици, сви, иноси и монакиње; него и сви свети анђели са свима рајским светињама састављени уједно. И, ако би Бог шћео бити тужан, тежу би Му тугу задао твој један гријех, него ли што би га могла утјешити побожност света свијех горе поменутијех!“

Када је све ово у истини, зашто се не плашиш гријеха несретни грјешниче? Та боље би ти било да будеш један вриједни пас, једна љута змија и др. него ли да будеш један окорјели грјешник . . .

3. Размишљај тако.

Бог неисказано мрзи гријех и ја га још љубим, а не љубим своје душе! Код Бога је теже зло, када види један смртни гријех, него ли у добру да види све похвале у свијех родова створења Његовијех. И ја тако немоћан, држим Га за ништа, а кад га учиним величам се и хвалим разметањем, као да сам учинио неко велико јунаштво! Бог да покаже неискану мржњу своју гријеху и да га уништи, има од распадљивости пуно небо и земљу — и да јави — као на неком позоришту мржњу своју, лишава толико велика створења своја од јединог неисказаног блага, — а то је свагда постојећег блаженства и даје им за гријех мучење, које је од вазда осуђено.

И ја чинећи гријех, са савјести мојом пролазим радостан испред овог мога Господара, смијем се, поносим се, спавам, пун сам безобразлука. Погради лијепе хаљинке погради три или четири златна ордена (да тако речем.) чини ми се, да сам неко слављено величанство!

Дакле, ко се превари у своме уму, — Бог или ја грјешник? Или се Бог вара, или се свијет подсмјехива?

Које је истинитије од ова два мњења, која су толико противна??

— О, нечувене шљепоће једног грјешника, како држи себе блажена у свом нечистоме блату. И тако се противи и диже онај враг Божји, који је презрен од Бога, који је недостојан раја, који је

много страшнији (тако рећи) и од самога ђавола мученог, као што св. Јован вели: *„Један је од вас ђаво!“*

Молитва.

Мој најсилнији Боже, Цару царева и Господару господарима! Јако се усудих, да Ти покажем једно мрско страшило као што сам ја; да Ти покажем једног ђавола, једнога одступника, једнога несретника, који није достојан, да моли у Тебе тишину, и да прими благодат од Тебе! Ти ништа друго тако не мрзиш, као гријех, а право и јесте, јер је то противно најсветијој и најправеднијој вољи Твојој. Но, ако и мрзиш оно, што сам учинио, не омрзи на оно што си Ти створио, о Творче Мој!

Познај у свима створењима својима своју слику, која је у толико зло дошла, и поново дјелањем руку својих први јој изглед, да не буде више немарна воља, да како не изгуби слику Твоју, него до краја да ме упућује свемогућство Твоје. Као несретник како да паднем ничице пред престолом Твојим, да смјерно просим од величанственог царства Твога опроштење гријехова мојих?

Са свијем силама самовласти моје, да истргам, искоријеним и погазим сва она дјела, која су ме начинила ђаволом Твојим и омрзнла ме у очима Твојим.

Љубав, коју имаш према мени и мржња коју шаљеш на гријех мој, они су узроци постицања, која ме подстичу и срце моје пије тако, као што бих ја шћео идох у море пуно туге, да узмем исту мрзост твоју и она напуни што недостојаше крајњој несрећи мојој.

Стога о Владико мој и Господе, рада највеће благостиње своје, коју имају њедра Твоја, да се утврди данас мир наш и да се не поремети више никада.

Ја злотворни и злочестиви грјешник хоћу да слушам будуће свете наредбе Твоје, хоћу да поштујем Твоју благодат и за велику светињу хоћу да држим закон Твој. А Ти, као Вишњи Господар учини ме непоколебима у свима искушењима противног борца (демона); сачувај ме од свијех његовијех злијех и пакоснијех завођења; нити више кривцу моју прашњу не помињи, па ћу Ти тако радити, како се пристоји у свему животу, како би се удостојио, да ме љубиш. У другом (новом) животу да се радујем и веселим Теби Господару и Богу моме на неисказане и безкрајне вјекове:

Заиста!

Набирци из „Бос.-Херц. Источника“

II.

„Тронисани антиминс“.

У „Б.-Х. И-ку“ за год 1890., а у свесци 4 и 5-ој Христифор Игуман манастира Завале ставља питање, или боље по претходном размишљању долази до упитног закључка: „Дакле тронисани антиминс у тронисану храму не треба и не би смио употребљавати се као обични антиминс и обратно у неосвештану храму од самог архијереја, без тронисана и малог антиминса не би се смјело по правилима служити?“

У претходном размишљању наводи, да је „имао прилике на више мјеста вићети, да на св. трапези, која је освештана и већ има св. мошти, стоји још мјесто обичног освештаног антиминса, тронисани антиминс, на којем се свршује света литурђија“; спомиње, да је „имао прилику чути и од самог једног архијереја, да треба свака

црква, па била она потпуно од архијереја троисано-освештана, или не, да има на св. трапези троисани антиминс"; казује, да је „видио једном приликом, при освештању једне цркве, ђе архијереј, освешта уз св. трапезу још неколико комада антиминса, али у њих није уметнуо св. моштију, пошто у св. трапезу дотичне цркве јест, пак је исте антиминсе, распослао у неке цркве, које нијесу? биле троисано-освештане да се на њима, као и на троисаним свршује св. литурђија".

На основу свега виђеног и чувеног, а на темељу свога „краткованња" мисли и закључује: да у потпуно освештану храму не треба троисани антиминс; да у потпуно неосвештаном храму мора бити троисани антиминс; и да у потпуно неосвештану храму не сме бити нетроисани антиминс.

Отац Христифор је превртао и прелиставао, разгледао и проучавао књиге црквене „у колико му је прилика допустила имати црквеније књига на расположењу": но никакве да буде на чисто у ствари тој: нигде да нађе тачна и одређена одговора на своје питање. Но ослањајући се на неку „*рукописну Србулу*", а то је управо „*Номоканон или кормчија*" он ипак долази до закључка; „до троисани антиминс у троисану храму не треба, нити се са нетроисаним може у нетроисану храму служити".

Одавна већ О. Х-р изгледа и чека одговор на питање своје, прошло је томе већ пуних шест година, но га до сада не угледа, до данас не доби.

Право да речем, канио сам се већ неколико пута за пријеме од тих шест година, да на то питање одговорим; но ме је од тога увек задржала и одвратила помисао и нада, е ће се наћи бољи зналац, поузданији путевођа црквени, коме су боље познате стазе и путеви књига црквених, који је и више пута прошао кроз кланце и богазе правила црквених; — но како тога не дочеках, то сам ево рад да на то питање одговорим, шат својим одговором о. Х-рат а можда и још ког брата упутим на праву стазу' изведем на добар пут. —

Одмах ћу рећи, да је одговор на други део питања О. Х-ра кратак и лак: у нетроисаном, од самога архијереја неосвећеном храму, где у часној трапези није св. моштију, на „нетроисаном" антиминсу не може се и не сме свршавати св. литурђија, Овоме нису потребити не многи, него управ никакови докази: онде, где св. моштију није ни у часној трапези, ни у антиминсу, ту се св. литурђија свршавати и свршити не може и не сме. —

Приметити ми је, да је О. Х-р. рекао, да је онај архијереј оно „неколико комада освештаних антиминса, али у које није уметнуо св. моштију распослао у неке цркве, које *нијесу биле* троисано-освештане". Ово „нијесу" биће погрешка или пера или штампе; а да је то погрешка свједочи напомена, да архијерej у тих „неколико комада освештаних антиминса" за то „није уметнуо св. моштију, пошто у св. трапезу дотичне цркве јест" т. ј. има св. моштију; а која црква у св. трапези има св. моштију, та је „троисано освештана". Св. мошти уложити било у антиминс, било у св. трапезу може само архијерej. —

Но: кад у „потпуно неосвештаном храму" не сме и бити и не може „нетроисани" антиминс, онда је питање: да ли у „потпуно освештаном храму" може бити само „освештани, нетроисани" антиминс, или се баш и у таковом храму св. божја литурђија и опет само на „троисаном" антиминсу свршавати може и сме?

Одговор на ово питање, да буде јасан, мораће бити нешто дужи. —

Шта је антиминс?

Реч сама по себи значи: мјесто престола трпезе.

Пок. Н. Беговић у својој „Литургици" каже; „Антиминс је покретна трпеза. Без ове свештње не може се ни у једноцркви литургија служити, а са овим прибором може се служити на сваком мјесту и изван храма". Наводећи што је све на антиминсу, пок. Б-ћ вели, да је на њему и „потпис архијереја, који га је осветио, и мођи светачке у њ уложио". (стр. 12.).

Кад је антиминс по значењу ријечи саме — замјена престола; кад је то „покретна трпеза"; јасно је да он мора бити такав, да престол потпуно заменути може, а што је у престолу, да то има бити и у антиминсу: у престолу су св. мошти, те и у антиминсу морају бити.

Но могло би се рећи: у престолу не морају бити св. моштн; може се наћи, и то не само једна црква, где у св. престолу нема св. моштију.

Овде ћу навести, шта г. Н. Гр. Живковић у својој „Литургици“ говори о антиминсу: „Антиминс је освећено платно, које се за приједе литургије распростире на св. трапези под св. даровима . . . Антиминс је у првенствујућој цркви употребљаван због честих нападаја идолопоклоника и јеретика, да би свештеник у случају нужде, св. дарове у антиминс скупити, лакше изнијети и сакрити, па по том опет св. литургију над њима на сигурном мјесту продужити и свршити могао. У том случају антиминс замјењује сам престо (као и данас у време рата, или приликом друге потребе) које је означено и именом „антиминс“. Но како су престоли св. храмова подизани над гробовима мученика, то је црква у обичајила, да се и у антиминсе ушивају честице св. моштију. — И после, када црква Христова није изврнута била нападајима непријатељским, задржан је антиминс. због тога, што су архијереји обвезани освећивати престо сваког храма; но почем често због удаљености архијереји сами нијесу могли доспјевати, да то освећење обаве, то они освећују антиминс, које потврђују и својим потписом, и тим дотичном храму дају свој архипастирски благослов, а освећење само обавља свештеник, кога на то опуномоћи архијереј“. (стр. 19.—20).

Из горњег навода јасно је, да по правилу — у престолу, у св. трапези имају бити св. моштн: у црквама првих хришћанских времена, беху престоли подизани над гробовима светих мученика; па кад престоли у данашњим св. храмовима нису и бити не могу над гробовима, а оно се њих имају смјестити честице моштију св. мученика.

Из последњег става горњег навода изгледа доиста, да у „потпуно освештаном храму“ не смије, или бар не мора бити „тронисани“ антиминс; јер се ту вели, да је у данашњој цркви „антиминс задржан због тога“, да њиме архијереј „даде дотичном храму свој архипастирски благослов“; а кад би архијереј сам храму отишао, и, по правилу, лично престо дотичнога храма осветио и у њ св. моштн ставио, — изгледа, да тада антиминса светити и у антиминс св. моштију ушивати не би морао, па ни смео.

Но; и ако у црквама првих векова хришћанства престоли беху подигнути над гробовима мученика, ипак за то бијаху на тим престолима и антимнси, са уложеним св. моштима, а из узрока, да би свештеник, у случају напада идолопоклоника и јеретика, „св. дарове у антиминс скупити лакше изнијети и сакрити, па по том опет св. литургију над њима на сигурном мјесту продужити и свршити могао“.

Па ако и данас има и бити може таких и томе сличних случајева, то је онда јасно, да и данас имају бити антимнси са светим моштима баш и на оним престолима, у које су честице мученичких моштију уложене; друкче, да и данас баш и у „потпуно освештаним храмовима“ имају бити само „тронисани“ антиминс; и да се само на таким антимнсима св. божја литургија свршавати може, будући се не зна дан и час случаја, који би напредну употребу антиминса потребном чинио. А таких случајева има и може доћи бити и данас: г. Ж-ћ спомиње рат, а у „Изкстїи оучителное“ наводе се и и други таки случајеви: „Ащє слѣжащѣ їерею ѩкѣстѣнїю слѣжкѣ, цр҃ковь возгоритсѧ, или ѿ кѣри, или нѣкыѧ ради кины вѣрѫ пастисѧ начнетъ, сохранивш его антїминсомъ да возметъ стѣѧ, и да изыдетъ из҃ цр҃кве и на иномъ мѣстѣ честномъ, на томже антїмїнсѣ да совершитъ ѩкѣстѣнїю слѣжкѣ, начинъ ѿ мѣста, вгоже исхода поста“.

Кад у „потпуно освештаном храму“ не би смио бити „тронисани“ антиминс, онда би у „чину“ освећења антимниса на дотичном мјесту морала бити оваква напомена: архијереј има пазити, да у онај антиминс, који има доћи у потпуно освећену цркву, не уложи честица св. моштију; а ако храм потпуно освећен није тада освећујући антиминс, има у њега честице св моштнју уложити“. Па има ли у „чину“ томе такове или томе сличне напомене? — Ја „архијерејска службеника“ немам, те поуздано не знам, има ли или нема; но сумњам, да те напомене има.

Кад у „потпуно освештаном храму“ „тронисани“ антиминс бити не би смио онда би у „чину“ архијерејског освећења храма (а не онога освећења, које протопрезвитер, или

презвитер архијерејском дозволом у име архијереја обави) морала на дотичном мјесту доћи овакова белешка: „освећујући архијереј храм и улежући у престо честице св. моштију има пазити, да ли у антиминсу, који на тај престол доћи има, има или нема честица св. моштију; па ако има, онда треба архијереј тај антиминс са тог престола да уклони, а други антиминс, у ком нема св. моштију на престо да метне и остави". — Па има ли такове, или тој сличне белешке у „чину" томе? — Како рекох „архијерејска службеника немам, те поуздано не знам; но сумњаш, да је има. А да је доиста и нема, — ево и доказа. У „Б.-Х. Источнику" за 1891. годину у св. 11. и 12 ој описао је „Један од присутних зборача светковину „троношања" новосазидане срп. прав. цркве приједорске" (стр. 462—466) „зборач" тај био је свакако свештеник, те је био у олтару приликом „троношења" и пратио сав рад архијерејски; јер да није био у олтару, не би могао у „опису" своме ређати рад архијерејски. У том се опису наводи, да је сада блажено упокојени митрополит Ђорђе Николајевић дошав у Приједор и ушав у храм ступио и у олтар, те „прегледао св. антиминс" (стр. 464. ступац први око половине) Дакле: архијереј није донео собом неки просто освећени антиминс, у коме нема частица св моштију, да га на престо цркве, коју ће осветити, постави, него је на престо „троношаног" храма поставио антиминс старе цркве, који је прво „прегледао". А како стара црква у Приедору не бијаше „троношана", то је на њеном престолу био и бити морао „тронисани" антиминс. Дакле је архијереј у „троношаном" храму поставио на престо „тронисани" антиминс, што учинити не би могао ни смео, да у „чину" архијерејског освећења има горе речене, или њој сличне белешке и напомене.

Још нешто. Антиминс без св. моштију није ништа друго него — „плаштаница"; Како је на антиминсу и на плаштаници један те исти образ „полагање Христово у гроб", то се они међу собом разликују само тиме, што у антиминсу има, а у плаштаници нема честица св. моштију. А за то што су у антиминсу честице св. моштију, за то њега и освећује и осветити може само архијереј; а плаштаницу освећује и јереј, јер у њој св. моштију није. Кад би антиминс био и бити могао без св. моштију, тада би и њега — дозволом и благословом архијерејским — могао осветити и јереј. Престо — по правилу — имао би осветити и у њ св. мошти уложити сам архијереј; но у оном случају, када се у престо неће уложити св. мошти, архијереј може да повјери јереју и свећење самога престола; док право свећења антиминса не може пренијети ни на кога, него га мора сам осветити, за то, што се у њега св. мошти уложити имају. —

(Свршиће се).

Бесједа

преосвећеног **Амвросија***) архиепископа харковског на преображење Господње.

О испитивању сама себе У вјери.

Искушайте вы, аще есте въ вѣрѣ, вы искушайте. Или не знаете вы, ілко Иисусъ Христосъ въ васъ есть; развѣ точію чимъ неискусни есте (већ ако у чему нијесте ваљани) — 2. Кар. 13, 5—.

Позната је хришћанска наука *о испитивању сама себе у моралу*. Она тражи, да се сваки од нас сваки дан што је могуће чешће, а особито зечером пред паласком у постељу, запита; какво је с Божјом помоћу даном добро учинио, коју је дужност испустио и шта је Богу згријешио. Јасно је, да је то морално испитивање врло важно. Оно нас брижљиво позива пред суд наше савјести, хотећи сазнати, чега ће се више прикупити у нашем животу — добра или зла; идем ли, ма и с трудом, управо своме моралном савршенству, или блудим по стрампутици гријеха и

*) Преосвећени Амвросије јесте један од највећих и најдаровитијих данашњих проповједника руских. Он устаје против лажне науке у својим бесједама, из којих се види да добро познаје све о болести вјерних. Он је у проповиједима посве самосталан. Без икаквих увода приступа теми, а нигдје у проповиједи не можемо наћи, да ма за длаку одступа на страну. Нема у њега лиричког изражавања, језик му је чист, реченице просте и логичне. (Пр. преводиочева.)

страсти; приближујем ли се Божијем царству, или се од њега удаљујем. Не бринућ се о томе, људи су сами нехотице узрок својој пропасти; свуда сама сујета у свијету, сама саблазан око њих, то им тупи оштрину савјести, а слаби стражење, те из малих и ријетких гријеха падају у тешке гријехе и преступке.

Но ево св. апостол Павле говори о другом испитивању сама себе, које је нама слабо познато и о коме се у опће брине мало данашњих Хришћана, а то је — *испитивање сама себе у вјери*, њеној неповријеђености, чистоти и искрености. Он вели: „Кушајте се, јесте ли у вјери; сами себе огледавајте.“

Као што је чистота нашег срца у опасности кад смо у моралној саблазни и искушењу, као што се тада слаби јачина воље и добре навике, тако се у друштву, које сумња у све вјерско, оје лажно говори и учи, поткопавају наша чврста и силна Хришћанска увјерења, охлађује се наше жарко вјерско чувство; оданост вјери замјењује се равнодушношћу према њој, мјесто љубави према цркви, долазимо у стање, у коме не разликујемо и не одјељујемо хришћанска вјероисповиједања, па ни секте. Међу тим нам се у уму накупи толико различних и противурјечник појмова о вјерским предметима, те и у правом смислу и образовани човјек не може да их уреди и доведе у цјелину, која је неопходна. Отуда се види, ако је опасно не бринути се за наше наравствено стање и не газити на њега, да је још опаснија нехатност према уму нашем, складности наших погледа и вјерских увјерења, јер пошто се ова налазе под опћим појмом „вјера,“ служе као темељ нашим наравственим (моралним) правилима и нашем владању. Због лажних увјерења и наш се наравствени живот неосјетно за лажи управља.

Само се каже, да никад није било потребитије испитивање сама себе у дјелу вјере као што је данас. Наш се вијек право назива вијеком невјерија. Тако се може назвати прво с тога, што се је по цијелом хришћанском свијету раширила лажна филозофска наука, која је хришћанству посве противна и која се је с њиме ухватила у коштац; затим — људски се разум упиње, да ослободи хришћане од вјере и Христове цркве, да сједини све човјештво под знамењем науке и с природним силама и без икаквог утјецаја хришћанске науке да их усаврши и усрећи. Најпослије тај се невјерни дух види више или мање, из тога, што одриче правила хришћанског морала, вели, да се не треба практички вјежбати у подвизима хришћанског живота, жали се на оштрину хришћанских правила према свјетским обичајима, угодностима и т. д. Није никако могуће ући у траг свима лажним мислима, сумњама и ријечима, које се данас потуцају по нашем друштву а тијем је теже појединце сваку описати и осудити. При томе су у највећој муци пастири, јер су дужни истраживати, да ли право и искрено вјерују члановињихове цркве и ваља да их лијече од заразе невјерија. Ваља свакога — образованог, полуобразованог и онога, који је начуо т. зв. *либералне* ријечи (у овом сличају, *које ослобођавају* од послушности према цркви) — не само разувјерити у његовим лажним погледима, него га поучити у вјерским догматима, које одбацује и пориче, не знајућ или не схваћајућ их како треба.

Но било би погрјешно, да с наше стране вјерујемо, е је Христос Спаситељ у овака времена невјерна и маловјерна оставио без помоћи своје вјерне. Божанствено откривење само прониче у душу свакога, кад баш највише умови забразде и кад и сама црква не може да да̂ свакоме своме вјерноме упуство какво се изискује, учи га, да се сам разабере и увиди, је ли у вјери и колико се је од ње удаљио. „Кушајте се, — јесте ли у вјери; сами себе огледавајте.“ Казат нам је и сами начин, како ћемо се испитивати. Он је у другој половини ријечи апостола Павла, које смо узели за основ наше проповиједи: „или зар не знате, да је Христос у вама? Већ ако у чему нијесте ваљани,“ т. ј. треба да је први знак, да да сте у вјери, осјећање или свијест, да је Христос у нашим срцима, па ако нађоше јасне и потпуне знаке тога пребивања у себи — то значи, да стојите у вјери; ако их је мало, уклањате се од вјере; а немамо ли их баш никако, у „у нечему нијесте ваљани,“ престали сте бити хришћани.

Очевидно је, да се тај начин (метод) испитивања себе у чистоти и искрености у вјери разликује од другога, који је такође основан на божанственом откривењу и које је примило све хришћанство; овај истражује вјерско учење и успоређује своја увјерења с' историјским и догматичким утемељивањем хришћанства. Исти апостол

Павле, који заповиједа хришћанима, да завире у своја срца, те да тако виде јесу ли у вјери, јели у њима Христос, друкчије нам још одређује шта је вјера и то нај јасније најпотпуније и узвишено у научном смислу. Он вели: вѣра е҆́сть ѹ҆повлаемыхъ и҆зъвѣщеніе, вещей ѡ҆бличеніе невидимыхъ (Јевр. 13, 1) или како вели православни катихизис: „вјера је увјерење о невидљивом, као да је видљиво и о ономе, што желимо и очекујемо, као да је пред нашим очима.“ То значи признати Божје биће, духовни свијет и њихов одношај њихов према нама с таком вјером као да су пред нашим очима и да осјећамо како дјелују међу нама и у увјерен бити, да ће се све испунити што нам је предсказано и обећано у будућем животу. О самим предметима вјере, њихову познавању и разумијевању апостол је Павле писао епископу Тимотију: „држи се здраве науке, коју си чуо од мене с вјером и љубављу о Исусу Христу“ (2. Тим. 1. 13.) Ту „здраву науку“ — или скуп божанствених вјерских истина (Титу 1. 9) — тачно и у једнаку облику предали су сви апостоли цијеломе свијету, васељенска ју је црква побожно примила, св. васељенски сабори су је одредили, св. оци је разјаснише, па и данас је тумаче православни богослови, те као огледало за све вјерне стоји на погледу свему свијету. Свако чешће се обзирућ на њега, види у њему какве су му мисли, попуњује у својим погледима, што је непотпуно, исправља нетачно и погрјешно, а утврђује лабаво и уз ту божанствену свјетлост, како вели апостол, с побожним страхом извршује дјело свога спасења (Филип. 2, 12).

Но доказују, да је за хришћане мало једино тај начин, да се утврде у вјери и испитију. Вјера се, као што и сад видимо, изучава, ријеч се Божја с црквених катедара проповиједа; да се разјасни вјера издаје се по свему хришћанском свијету набројено књига и црквених листова, — па ипак невјерије се шири. Гдје је дакле узрок назатку вјерском, кад видимо да се њена наука распрострањује? Заиста у томе што просвијећени људи нашег доба заборављају прво апостолово упуство у начину испитивања сама себе у вјери: „погледај, јели у теби Христос,“ *или што дијеле вјеру лицем ка лицу од вјере која ради и коју познајемо.*

Одатле се види, да у испитивању сама себе у вјери мора бити према хришћанској вјери „здраво учење“ или ваља га тако тачно одредити и примијенити у животу, као и науку о догматској вјери или о вјери, која се састоји у гледању Бога лицем ка лицу.

Да јасније кажемо: ваља да су умови вјерних убијеђени да је вјера с испитивањем почетак и темељ, а гледањем Бога лицем ка лицу јесте крај и врхунац хришћанског савршенства.

Као што се кров не може саградити без темеља, тако се не може стећи потпуно и плодоносно зрење или гледање лицем лицу без подвига наравственог самоусавршавања.

Како се може одредити та с испитивањем, школска прва, основна вјера, на којој се зида сва црква као Божје здање и сваки разум и знање и савршенство сваке хришћанске душе? То је одредила историја, а не умовање.

Прва и основна или с испитивањем вјера, како свједочи историја, *јесте право уздизање до Бога душе, која се покорава његову позиву.*

Историја је доказала, да се човјечанство, разровано првородним гријехом и растројено својим гријесима, није могло и не може само собом уздићи до познања истинитог Бога и наћи средство како ће се спасти, па да је само позивом Бож'јим у име искупитељево просвијећено истинским богопознањем. Тај божанствени позив почео се је с првим грјешником Адамом. Он није послије тада пришао Господу с покајањем, него се је крио од стида у грмље и тамо чуо Божји глас: „Адаме,“ гдје си? (Быт. 2, 9). Бог је заповједио Авраму, оцу вјерних: *иди у земљу, коју ћу ти показати* (Бот. 12, 1.) Сам је Бог о позиву за свега старог завјета рекао Израиљцима по пророку Јеремији: *Зором сам вам слао своје слуге пророке* (Јер. 26, 3.) Најпослије Сам Искупитељ, Господ наш Исус Христос, по примјеру Претечеву довикнуо је свему свијету: *Покајте се, јер се приближило царство небесно* (Мат. 3, 2; 4, 17). Свима који су тражили спасења, раширио је своја очинска наручја и све је дозивао: придите ко мнѣ вси трѹждающіися и ѡ҆бремененніи и а҆зъ ѹ҆покою вы Мат. 11, 18) —

Томе се позиву одазвала вјера првих његових вјерних. Јавивши се по учењу, знацима и чудесима као прави Син Божји, исцјељививао је од сваке болести и свима које је исцијелио, говораше: *твоја те је вјера спасла*, називајућ *вјером* сваки према себи побожни осјећај: Тако је вјером

азвао *кад Га се је дотакнула* крвоточива жена: кћери! *твоја те је вјера спасла* (Мар. 5, 34.) Назвао је вјером *дреку и непрестану молбу* жене Хананејке, да јој кћер исцијели; *о жено! велика ти је вјера, нек ти буде како желиш* (Мат. 15, 28.) Назвао је вјером *усрдност и труд љубави* људи, који су Му донијели на постељи узетога: *видјев Исус вјеру њихову рече узетоме: отпуштају ти се гријеси* (Мат. 9, 2; Мар. 2, 5.) Назвао је вјером жарку благодарност губавога, кога је исцијелио: *устани вјера те је спасла* (Лук. 17, 19.) Питамо: шта су знали о Христу, ти људи, који су увијек ишли за њим у гомилама, *да Га чују и да их исцијели* (Лук. 6, 18?) Само је мутно, нејасно схваћање, које се је раширило било у народу у томе, да ли је он обећани Месија, састављало сву богословску ученост тих простодушних људи, који су му трчали као слијепи свјетлости, као жедни води и гладни хљебу. Побуда за вјеру била је у њих потреба помоћи, а основ увјерења у божанско достојанство Исуса Христа бјеше велика милост, коју је према њима показао и дивљење свемогућству и благости Добротворовој. Међу тим те просте душе најпослије, по силаску св. Духа на апостоле и проповиједи апостола Петра тисућама обраћаше се Христу и саставише језгро васељенске цркве. Од њих постадоше проповједници вјере, мученици за Христа, борци за истину с њезиним противницима, — и све је то бивало по задуго, док се нијесу тачно одредили догмати вјерски и појавила богословска наука. Ево свега исповиједања вјере, које је изрекао бољар царице Кандакијске послије проповиједи апостола Филипа на колима путем из Јерусалима: *вјерујем, да је Исус Христос Божји син.* Зато признање крстио се је, примио је дар св. Духа и благодаћу, утјешивсе: продолжалъ пꙋть свой радꙋѧсѧ. (Дјела ап. 8, 39.)

Та права покорност очевидала Христа Спаситеља Његову позиву, који је називао *вјером, у* свима појавама, чини темељ савршенства за сва времена у свијех Његових истинских и вјерних.

Исус Христос Спаситељ је свега човјештва за све вијеке: Азъ съ вами бѣмъ во всѧ дни до скончанїѧ вѣка (Мат. 28, 20.) Његов се позив свопћује људима слушањем Божје ријечи (Рим. 10, 17;) сви, који су у њега повјеровали, називају се по вазнесењу „познанима ка вјери“ (2. Тим. 1, 9.; Еф. 4, 1.) Њихово наравствено стање Господ назива вишим према стању оних, којих је милостиво Он сам примио вјеру, проповиједајућ им науку о Божјем царству: *благо онима, који не видјеше и повјероваше* (Јов. 20, 24,) И умјесто да им је пред очима, јасно им говори човјечјим гласом, усељује се у њихова срца благодаћу св. Духа, по обећању: вселюсѧ въ нихъ и похождꙋ (2. Кор. 6. 16.) — помоћу њихове вјере (Еф. 3, 17,) они се у њега обуку или он прима у своје крило чим се крсте: Єлицы во Христа крстистеѧ, во Христа ѡблакостеѧ Гал. 3, 27.) За ту науку знају сви који су хришћански васпитани. Но апостол тражи више него ли знати зато; он тражи као залог јасно знање, да ли је Христос у нашој души, осјећај, је ли у нама, као унутрашњи доказ о нашој живој вјери; којим ћемо познавати свагда, кад устреба, да ли се с вјером слажемо.

То је управ и био повод посланици апостола Павла Коринћанима. Коринћани су посумњали под упливом лажне науке у богомнадахнуће св. апостола. Он вели: „*Ви тражите доказа је ли у мени Христос* (2. кор. 13, 3.),“ но погледајте је ли Он у вама. Осјећајућ Га у себи, нећете посумњати, да Он из мене говори.“

Данас се у нас образованих људи лако рјешава питање о вјери сваког од нас, кад буде прилика да се о томе говори. Говоре: „Ја вјерујем, не одричем Божје биће, потребу хришћанства и цркве за прости народ и т. д. а затим ја сам слободан да о свему просуђујем по своме увјерењу што се тиче вјере.“ Но да се како треба суди о вјерским питањима мало је *допустити да има Бога* или не одбацивати ове или оне догмате, већ треба, по апостоловој ријечи „бити у вјери,“ живити у вјери, имати у себи Христа. Без тога или без присуства Христова у нама, не можемо сачувати праву разумну вјеру, а себе од заблуда вјерских, као штоћемо видједи из даљег премишљања.

Како ћемо се несумљиво увјерити, да је Христос у нашим срцима? — Не умовањем или тумачењем већ *испитивањем.* „Вјера се не утврђује“ говори апостол „на мудрости човјечјој него, „на сили Божјој“ (1. Кор. 2, 5.) А како је дух људски биће живо, обдарено различитим способностима и вазда ради, те и Христос станује у њему — не као непомичан или не радећ, или као онај, који само гледа наш живот и свједок

ила Христова, ваља да је наша слободна тежња је, него као духовна сила, која се показује у Његову откривењу по вјери човјечјој, помоћу благодати св. Духа која побуђује, учи и кријепи човјека да ради по Христовим заповиједима. Тако се је Његова творачка моћ усељавала у тијело оних болесних, које је исцјељавао и успостављала је рад повријеђених дијелова, или је стварала нове органе као на пр. у слијепог од рођења. Услов да, не дијелећи се од нас, ради у нама савршенству и светости по ријечима апостола Петра: по званшимꙋ вы свѧтомꙋ и самы свѧти во всѣмъ житіи бꙋдите (1. Петр. 1, 16.) Наше слабости, погрјешке и пороци не треба да буду пошљедица наше небриге и огрезлости у гријеху, већ као појава природне немоћи и изнемоглости да чинимо добро с помоћи Христовом, по ријечи Самога Господа: сила во моѧ въ немощи совершаетсѧ (2. Кор. 12, 9.).

Наставиће се.)

О старинској књизи, коју можемо назвати зборник бесједа, или слова преподобнога оца нашега Јеврема Сирина.

(Наставак*.)

Слово 207

О покајању и љубави, крштењу и исповједању, и похвали крста и будућем суду"

Љубазна браћо! Истинитој и искреној љубави ништа не треба претпостављати. Пошто ми много гријешимо сваког дана и сваког часа, ради тога треба, да придобијемо, и стјечемо љубав, јер она заглађава и покрива мноштво грјехова наших нпр. која нам је корист; ђецо моја, ако сав свијет и сва блага земаљска имамо, кад љубави немамо; која је корист, кад би ко приуготовио изобилан и сјајан објед — ручак, па зовне цара и друге велможе — Господу, на богату част, а соли нема да ли може употребљен, једен објед бити. Не! Јер, не само да се потрошио и трудио, да буде што богатији објед — јело, него је тим ганио себи стид, срамоту и грижу савјести, због узалуд позваних гостију — званица.

Ето дакле видите браћо: што је јело без соли, тако је и узалудно трудити се, дјела чинити без љубави јер свако дјело без љубави је нечисто и напријатно, па било да човјек живи у дјевству, или, да трпи глад, или неспавање, или, да је на непрестаној молитви, или да убогима милостињу дијели, или Богу даре приноси, па и цркве да зида, — све то ништа код Бога се не прима. —

Дакле, не пожели без љубави ништа чинити ни вршити, јер ако речеш, да презиреш и мрзиш брата — ближњега свога, а Бога да љубиш вараш се, лаж је.

Такове и св. Јован Богослов изобличује говорећи: ко не љуби брата — ближњега свога кога види, како да може љубити Бога, кога не зиди, дакле то је јасно, да ко мрзи на брата, мисли да љуби Христа, лаж је и вара себе, Браћо *треба нам Бога љубити свим срцем и свом душом, свом помисли, и ближњег, као самог себе.* И ово је заповјед, коју нам напомиње, такођер св. Јован Богослов: *О овим заповједима сав закон и пророци висе-постоје.*

О, великог и преславног чуда, што га љубав може имати, кад, од ње закон зависи; кад се њоме закон увјенчава. О велика сило љубави! Ништа, од тебе чистије ни часније не може бити, ни, на небу ни на земљи. —

Она је почетак сваком благом и добром Хришћанском дјелу; Она је сô — зачина добрим дјелима; Она се уселила у срце Авељево: Она је патријархе васпоставила; Она је Мојсеја у ковчепићу сачувала; Она је у пророцима живила; Она је у Давиду нашла смјестиште св. Духу; Она је Сина Божијег с'неба нама на земљу свела, који нам је сва блага јавио и даровао. Њом је смрт уништена; Њом је род људски и ангелски у једно стадо састављен; рај отворен постаде и благодатно Христово царство на земљи се устроји; Она је сиромашне рибаре — апостоле умудрила; Она је мученике у патњама кријепила; Она је пустињу за смјерно становање Хришћанству показала; Она је горе и пештере духовним пјесмама испунила; Она је мужеве и жене научила

*.) Види „Б.-Х. Источник" свеска 7. и 8. стр. 335. од 1893.

тијесним — невољним путем ходити.

Но, љубезна браћо! Докле ћу вам говорити слово о љубави, кад ни ангели о њој неби се довољно могли изразити.

О божанска љубави! Тобом је срећан и пресрећан сваки човјек, који те у изобиљу придобије, те у срце смјести и оплемени га а душу богати. Господ нам рече: *да од чисте љубави ништа болег нема.* Јер, љубав ближњему лукавство не чини; не враћа зло за зло; не допушћа опадање ни оговарање; Она и душу полаже за ближњега свога. Оваку љубав имајмо браћо апостоговораше: јер ко оваку љубав стече и придобије тај не презире никога, не грамзи, не ропће Не љути се, не завиди брату, који има оваку љубав, а, не мрзи ни онога, који га љути е уврједу му наноси. Оваку љубав имајући, и првомученик Стефан за мучитеље своје мољаше се Господу говорећи: *Господи, не постави им грјеха сего.*

Срећан је дакле у свему онај, који оваку љубав има, јер таквоме сваки дан на небу награда се умножава — расте, и вјенац славе готови му се

Љубав и Анђеле усрећава и за Бога веже те се од Бога не одлучују, јер је Бог љубав и пребива у љубави и љубав у Богу. Љубав је све

Сада ћемо пак — пошто смо неспремни и те покајани сматрајући се као тужни и несрећни — и о будућем, пошљедњем суду проговорити Добро је о овоме поучавати се и дан и ноћ; добро је на пошљедњи суд помишљати и нигда незаборављати на неугасими онај пламен о коме га св. Јеванђеље спомиње.

Хвалебно-духовно пјеније, нек је непрестано у устима твојим, јер, гдје се Бог слави и спомиње ту се бјеси прогоне, а гдје су гнусне и срамне пјесме, тамо је гњев божији; гдје је занимање у читању побожних и корисних књига, тамо је весеље, спокојство и спасење, а гдје су свирке и срамна друштва, тамо је осуђење људима, а женама помор. Која је корист, каква је сласт у једном часу безумно и раскошно славити и светковати овде на земљи, а тамо се на вјеки мучити. Треба, да знамо, да нам у тај час немогу користити никакве насладе, ни уживања земаљска, нити ће у тај час моћи когод коме помоћи, но какво ко бреме буде понио, стајаће тада, очекујући вјечно будуће осуђење, које ће изаћи нањ'. Имајући, љубезна браћо, ово на уму, живимо благоразумно и мудро у садашњем вјеку, као што нас и апостол учи: *Очистимо се од хрђавих жела, одбацимо дјела тамна а обуцимо се у оружје свјетлости.* (Рим. 13: 12.) Не поводимо се и не владајмо по незнабожачкој заблуди, не угледајмо се на њих, не идимо њиховим тавним путем, као што остали, невјерни народи путују.

Но како свете тако и друге — обичне дане претпоставимо и поштујемо, помишљајући, како, на немоћи наше, тако и на наше немоћне ближње као: на сиротињу и сиротне удовице, на странце и на оне, који су у тамницама, који су у пустињама, горама и пештерама.

Свете дане штујмо не по немисленом незнабожачком светковању, него божанствено, не свјески, него хришћански; не задовољавајмо срце наше непристојним друштвом срамним забавама, ни гиздама; не допуштајмо, не жудимо да уши наше приступне буду свиркама и срамним пјесмама; не тражимо задовољства у раскошним хаљинама ни среће у златном сјају одјеће наше; не поносимо се влашћу, пијанством и лажи. То све оставимо невјерним и незнабошцима, који немају праву аду на спасење.

Ми једнокупно, мали и велики, стари и млади, људи и жене, Хришћанске свете дане празнујмо и штујмо, кроз псалме, пјесме и пјенија духовна, уз весеље и пјенија анђелска.

У томе тражимо задовољства срцу нашем. тијем украшавајмо душу нашу. Не дафиновим цвјетовима што је невјерничко и безбожничко, него часним и животворним крстом, оруђем спасења нашега, да се красимо и китимо, дичимо и хвалимо, по ријечима св. ап. Павла: *Боже сачувај да се чим другим хвалимо осим крстом Господа нашег И. Христа* (Гал. 4. 14).

Печатом животворног крста, као оружјем Хришћанским, треба да се знаменујемо и на челу и на прсима и по свима удовима нашим, а у устима нек нам је вазда похвала о крсту, јер је он побједа над смрти, нада вјернима, свјетлост земљи, отвор и улазак рају, отпадницима вјере поражење. вјери утврђење, велики чувар цркве, а крштењу вјенац и похвала.

Зато, Хришћани треба сваки час, дан и вријеме да га носе, знаменујући се; да га вазда на уму имају на сваком мјесту, па било лијегати или устајати, путовати или по мору пловити' Све тјело, све удове наше знамењем животворног

крста утврђујмо и посвећујмо, и онда се небојмо зла. Јер, се њега и противне нам, сатанске силе, страше, клоне и боје га се, (и данас има да се неком каже: (боји се и бјежи ко ђаво од крста.)

Тај је сву васељену осветио, и свјетлошћу својом лаж и пријевару уништио.

Све народе из свију крајева свијета Истока до Запада, Сјевера и Југа побуђује и приводи све к'једној вјери, у једну цркву Христову, и све са љубави веже, као непобједиви град. Која би уста, или који би се језик нашао, да достојно исказе моћ и светост крста, да прослави непобједно оруђе крсно, великога цара Христа.

Он, и ако је подигнут био на мјесту лобном, на мјесту губилишта, ипак је кроз то поникао гроздт нашега живота. Зато се крстом, као оруђем нашега спасења, хвалимо и храбримо. Крстом Хр. Господ растрже утробу адову и све његове крајеве ђаволској сили затвори, затаче уста, и смрт видивши га задрхтала, и све од Адама што бијаше уништи.

С њим (крстом) бивши наоружани, блажени апостоли, сву противну, вражију силу, побједише. Њим и мученици Христови укрепљени без боја и рата сву наду и грозне намишљаје својих мучитела сатрше; Њим оснажени и укрепљени одрекоше се и овог ништавог свијета, те са великом радошћу живимо у пустињама, горама и пећинама угађајући светим животом и добрим дјелима милостивом и човјекољубивом Богу.

О љубезна браћо! Неможе се ни исказати, са коликим је даровима обасуо Господ Бог род човјечански крстом.

На пошљетку, при свршетку овога свијета пред други долазак Христов, први ће се, као претеча крст јавити у највећој љепоти са славом небеском, и с многим редовима анђелским, да противнике и непријатеље устраши и смути, а вјерне Христове пошљедоваоце обрадује, просвети и чудни долазак великог цара Христа свијету објави. О часноме крсту и свима његовим јављењима и плодовима, што је било и што ће пошље бити, превазилази сваку ријеч, мисо и свики ум.

О љубезна моја браћо! Тешко и љуто ми пада, сва ми се чувства потресу, кад помислим, на онај час, о коме вам намјеравам бесједити, јер, с'великим страхом помишљам, што ће бити после појављења крста на небу. Ко, да о овоме исприча; ко да се уеуди изрећи; која уста да проповједе; који језик да неказке; који глас да се чује и чије чуство слуха — чувења да може чути и у себе смјестити све оно, што ни небеса смјестити немогу.

(Наставиће се.)

Православна А. З. мисија у Америци.

Прошле (1895.) године јавили смо на странницама „Церковныхъ Вѣдомостей“ (бр. 41. и 45.) о спољашњем стању православне мисије у Америци, назначили смо у оиће гдје се је ширило православље на острвима и на копну Новог свијета и побројали смо, гдје су сграђене православне цркве, и капеле и гдје су радили православни мисионари под управом и вођењем преосвећеног Николаја, епископа алеутског и аљашког. Сад смо наумили рећи неколико црта о унутрашњем животу споменуте мисије у 1895. год.

Прва је особина Американског живота у оиће: преовлађивање материјалне користи над духовном. Нагињање, да се обогати, жудња за доларима заборавља узвишеније потребе човјечијег духа: вјерске и моралне. Оиће влада највећа противност међу богаством и сиромаштвом и морална распуштеност, која се уздигла до принципа. По законима реакције овдје се рађају најпретеранције мистичке секте. Православни Јевропејац а особито Словен са својом природом, која радо прима све, дошао у Америку и онај, који се није ту родио, с дјетињском простодушношћу, а не силом брани своју усамљеност у томе погибељном вихару Американског живота. Одатле потичу потребе сваке врсти, којима када да одговоре наши златлантски мисионари и њихове воће. Бивало је примјера, да је православно образовање код Руса у Америци губило своје праве црте. С тога садашње посланици православља у Америци сматрају за највећу своју дужност често и усрдно свршавати богослужење по чину православне цркве. Нема православне цркве у Америци, у којој се не прии божанствена литурђија мање од три пута на недјељу. На

сваког се литурђији држи поучавање. Послије недјељне свечане вечерње обавља се акатист и разговор из Катихизиса. По потреби слушалаца проповједници говоре: руски, русински, грчки, српски, енглески, па и арапски; други народи као: Алеути. Ескими, Колоши, слушају православну проповијед на својим језицима. Треба потпуно појмити, каквом је саможивошћу у Америци све прожимано па да се по садашњем стању опијени заслуга православних мисионара, који непрестано понављају о хришћанској љубави и зову човјека да се молитвом приближи Богу. Кад год могу, православни мисионари поучавају њерне проповијеђу о љубави и позивањем да се придруже Богу св. тајнама. Отпуштање и равнодушност у томе не примјећује се. Нагротив прошле године било је случајева, кад је један мисионар за свога путовања не једном долазио у опасност на мору за свој живот, а други потврдио је своју православну њеру својом крвљу. Настојање о J да уврсти међу простим народом трезвеност и поштење, није нашло љубави међу агентима аљашког трговачког друштва, којем је милије држати дивљаке у незнању и разврату Слуге тога друштва два пута набише о. J. до крви, на један пут су продрли за богослужења у цркву с пушкама, да истјерају људе на рад. Одавде је далеко до суда и владе. Пређашњи покушаји тужаба потврђују, да америчка влада прикривајући своје, није показивала праву према страдаоцима. Можемо споменути као карактеристику односаја неправославне владе према просвјетном раду православне мисије ово. Презвитеријанска мисија на острву Сихти стоји под покровитељством начелника просвјете у Аљаски Џаксона и добива сваке године потпору од вашингтонске управе од 30.—40.000 долара (60.—80.000 фор.) Мисија се служи свима средствима, само да Индијанце из православља приведе у презвитеријанство. Кад се обична проповијед показала без користи, тада повеђоше пропаганду под видом разних добрих дјела. За то су отворили завод са школом и болницом, па да се завод напуни, дјеца се узимају силом од православних родитеља. Одрасли православни примају се у болницу под условом или с обећањем, да ће прећи у презвитеријанство. А кад се то ради под покровитељством мјесне власти, очевидно је, да она има и згодно правничко оправдање у томе послу. Православни се сретају с тим појавама, али не дижу тужаба већ раде, трпе и моле се.

Обично се држи, да алеутска епархија има највише средстава. Истина да, кад се упореди с нашим отаџбинским доходима, православно америчанско свештенство добива бољу плаћу (свештеник око 1.800 руб. на годину). Но ваља знати, да свештенство у Америци од парохијана не добива скоро ништа, јер из средстава, која су одређена на расположење преосвећеном алеутске за цркве и школе у епархији (за 1896. г. 47.823 руб. 20. коп.), знатна сума иде издржавање и потпомагање самих зграда, за куповање потребитих ствари при богослужењу и т. д. Стога добротворни рад наше америчанске мисије не може бити знатан, по томе не може се мјерити с неправославним мисијама. За то је у парохијама алеутске епархије установљено, да се узајамно парохијани потпомажу, а те задруге зову се братства. Прошле (1895.) год. та су братства ступила у један опћи савез, којим управља одабрани савјет, под предсједништвом њу-јорског генералног конзула уз учествовање њу-јорског свештеника и неколико свјетовњака. Савез је склопљен у априлу 1895. г. и мало по мало у њега су ушла братства: алегенско св. апостола Петра и Павла, анионијско св. Василија Великога, бримпортско св. апостола Петра и Павла, вилкесбарско св. успенија, катасакимско св. Кирила и Методија, мајнфилдско св. Кирила и Методија, минеаполјско св. апостола Петра и Павла, њу-јорско рождества св. Богородице, питсбуршко св. Александра Нефског, олфориско св. архањела Михаила, оспеолско св. рождества Богородице, стритерско св. Николе чудотворца, филипсбуршко св. Јована Крститеља и шентонско св. Јована Крститеља. Уз братства обично има и оних, који пазе на болеснике под свештеничким руководством; они пазе на стање здравља браће и у потребним случајевима представљају братству неопходност новчане помоћи болесноме.

Но што братства нијесу одавно, још не учествују колико би требало у образовању православне дјеце. У америчанским школама није обавезна наука њере; с тога се остављa један дан у седмици (субота), кад се дјеца баве под

руководетвом својих свештеника и пастора. С тога веома потребити тип православне американске школе јесте суботна школа. Таква је школа Сергијева у Сан-Франциску откриta 25. сент. 1892. г. и посвећена успомени преподобног Сергија Радонешког, чудотворца. Задатак је школама од почетка био и јесте, да попуни недостатак вјерског васпитавања православне американске дјеце и за тим преко њих утјецати на домаћи живот у црквеном духу. Дакле, карактер школске науке није сасма теоријски већ и морално-практичан. Највећма се пази на посјећивање цркве, гдје дјеца пјевају и послужују у олтару. У колико је могуће, дјеца се често причешћују. Предмети су: вјерска наука, појање и руски језик. По 1. јан. 1893. г. у школи је било 13 дјеце. Други је тип школе — црквe, приходска школа. У свима парохијама има школа таког типа, а издржава их црква. Те су школе истог програма као и оне, које је установио св. Синод. Али према условима мјесним, гдје се мора од ступа се, а прије свега због увађања у наставу обвезаногa за све енглеског језика. Најбоља и најуређенија је школа Минеаполиса при цркви покрова св. Богородице. Прошле године овдје се учило 10 дјечака и 12 дјевојчица

Трећи и виши тип састављају дневне дворазредне црквено-приходске школе са заводима, које су на острвима Ситки и Уналошки. Предмети су у њима: вјерска наука, руски и црквенословенски језик аритметика, земљопис, историја, краснопис, пјеније и енглески језик на Ситки. За Колоше има особита школа, а на Уналишки у други разред уведена је алеутска граматика. Те школе, међу осталим вала да приправе будуће служитеље православној цркви у Америци. Неколико је васпитаника већ послато, да продуже образовање у Русији. Најважније је од свега споменути васпитачки утјецај тих школа на дјецу. Да добијемо о томе појам, видјећемо, како проводе дане дјечаци у заводу. Дјеца устају око седам сати, умију се, обуку и сваки уреди своју постељу. У седам сати сви су с васпититељем у цркви (у ситхинској школи, која је смјештена у бившем архијерејском дому) или у разреду (на Уналошки) при молитви. Настојатељ црквени у етипрахиљу почиње а начелник школски говори отпуст. Молитве чита један васпитаник, а тропаре сви пјевају. Одатле иду у јеств, собу за јело (то је кујна) и доручкују. Одређени ученик послужује свима за столом и послије доручкује. У Ситки о. Анатолије (јеромонах) свагда с дјецом доручкује, руча и вечера. У $8^1/_2$ сати одређени пали кандило пред иконом у разреду и звони на часове. Предавања почињу се и свршују с молитвом. У 12 сати је ручак, у 5 ужина, у 6 вечерњи послови, на којима у присуству учитеља, бивају и они, који не станују у заводу; у 9 сати вечерња молитва, благослов од оца, који надзире и иде се спавати. У сриједу и суботу из јутра у седам сати литурђија а у очи тих дана вечерња и јутрења. У цркви сва дјеца стоје на солеји пјевају и читају заједно са својим учитељима и надзорницима. Прошле године ситхинску школу посјећивали су 24 дјечака, од њих су 13 живјели у заводу, у уналашкинској школи било је 28 ученика, а од њих 15 у заводу; међу онима, који нијесу становали у заводу, биле су и три дјевојчице.

И тако: свршавање богослужења, проповиједи, давање св. дарова својим вјерним, разбацаним у великој удаљености, братска помоћ невољницима и поучавање дјеце у духу истините вјере — то је главни посао и циљ наших мисионара. Главни труд њихов иде на то, да се очува и учврсти православље, које већ постоји. Послије тога њихова искреност и некористољубље обраћају на њих пажњу и љубав неправославних, који траже сједињења. Прошле године сједињено се: у Аизонији држави Конектикут 83 човјека, у Бриџпорту 141, у Мајнфилду 50, у Шентони 50; свега их се сједињило из унијата 239. Осим тога из Аљашки у Цуну 28, у Ситки 40, на Квихпаси 160, у Михаиловском редуту 85 обраћено је из неанобоштва (од њих неколико их је било р. католици). У свему увећао се број православних за 550 душа. Таки се успијех не може развати сјајан, али мисија се и не брине за сјајем и за бројни успијех. Она шта више с највећом опрезношћу поступа како, при обраћању неанобожаца, тако и у сједињавању унијата. Скоро се је догодило, да су 2.000 неанабожаца Колоша из Цуна тражили св. крштење. У једно, доказато је искуством, да многобројно обраћање не доноси праве дјеце православној цркви. С тога је преосвећени епископ Николај одредио

као правило за оне, који ишту крштење, оглашење од 6 недјеља. Незнабошци као народ, који се бави трговином и немиран, је изучавање истина Христове вјере и молитава 6 мјесеци не могу увијек да поднесу. Многи већ ни првог испита не издрже, те одложе св. крштење за друго вријеме; но за то они који су с потребном приправом ступили у цркву живе истинито хришћански. Као искушење за њих су мисије: презвитеријанска и методистичка. Фанатизам тих мисионара иде у крајност. Они чак не устежу се ни од насиља. Мало им што скупљају православну дјецу у своје заводе и школе, они још и пријече, да православни свршују своје вјерске дужности. На примјер на острву Кадјаки ђакон К., кога је био послао свештеник, да доведе православну дјецу у цркву на исповијед, пред свједоцима био ишибан презвитеријанским мисионаром Роскајем. Ђакона К. није узео суд у заштиту, али он с тога није пао духом, већ очекује праведни Божји суд.

У унијатској насеобини Пенсилваније продужује се покрет за сједињење с православљем. Али и овдје не иде успијех нашем американском свештенству олако. Р. католичко и унијатско свештенство, које држе архијереји из старих крајева [Европе], особито митрополит Сембратовић и епископ Фирцак, а такође и покровитељ папин нунције Сатоли и кардинао Ледоровски, свима се силама стара, да запријечи сједињење унијата с православном црквом. Оне, који су се сјединили, клевећу најгаднијем клеветама и погрдама особито свештенике унијатске, који су се сјединили с православљем. Мјесни листови као „Свобода“ Галицијанаца, „Руски Американски Вјесник“ угарских Руса, „Литва“ и „Пољска“ служе у томе случају као слијепо оружје у рукама непријатеља православља, које они с подсмијехом називају ћесарослављема због молитава за господара императора. Тај подсмијех карактерише мржњу наших непријатеља. Галицијско свештенство заражено је т. зв. укајнофилизвом. Упоредо с тиме међу тим свештенством има и социјалиста, који држе радничко питање за веће од вјерског, и материјално стање више до спасења душе. Руско свештенство из Угарске мисли, да подигне у Америци независну униејатску цркву са самосталним уређењем на презвитеријанским начелима, а само да су именом потчињени епископима из старих крајева.

Кад је изашао на видјело покрет у унијатским парохијама за сједињење с православљем, свештенство продаваше покретно црквено имање, па и свете сасуде, те је одлазило у Европу. Тако је настао незгодан положај за православље. Ти нови вјерни су сиромашни, па не могу нових цркава подизати. Пређашње су заложене, или им се документи налазе у непријатеља. На пр. у Бруклину унијатска је црква дужна 8.000 долара, у Јункерсу 35.000, а у Питсбургу 37.000. У Стритору и Вилкесбарама, кад се извршило сједињење, почели су се судски процеси, како би се отеле од православних цркве. У Стритору је суд пристрано ријешио, а у Вилкесбарама није још довршена свађа, ма да стоји пред судом 2 године. Само изјава преосвећеног епископа Николаја, да је дао би 8.000 долара на издржавање, поправку, и утвари вилћесбаршке цркве и што при узимању ове цркве неправославни нијесу дизали вике, у неколико је повољно ово дјело приближило се крају. Ето зашто наша мисија не прима већи број оних, који желе да се сједине, — да избјегне парнице због црквеног имања бивших унијата. А да није те једино новчане запрјеке, унијати Бруклина, Јункерса, Питсбурга и многих других мјеста сви би постали православни.

Што се тиче одношаја православљу епископопаваца и старих католика, такви су, — да ништа боље не можемо жељети. Истина прошле године од њих није се нико сјединио, али не треба заборавити, да православна мисија у Америци не постоји да пропагира. Православна црква привлачи себи нову дјецу не лукавством и парама, већ својом живом истином и љубављу.

Прошле године у крајевима епархијским открите су нове мисије: Њу-Јорку — сирско-арапска, у Галвестону — грчко-српска, у Сеатли — грчко српска. Али ће се пошљедња, по што нема новчаних средстава, опет спојити с цаксоновском мисијом, од које се била раставила. Саградиће се нови мисионарски станови, јер је то велика потреба за православну паству.

Мора се признати, да су таке потребе које су се настојале остварити, али се још не остварише, још и ове двије: подизање манастира и наименовање викарног епископа. По ново се потврђује, да су манастири као чувари православља

и највећи расадници православне просвјете, од пријеке потребе. У Америци потребити би били манастири; један у источним државама за оне, који су се сјединили на уније, други за народ у Аљашки на пр. на острву Елаву, гдје почива инок Герман, алеутски просвјетитељ.

Викарни би епископ требао да чим прије узме управу народима на западу, јер ће садашњи архипастир бити принуђен због прилика прије или послије пренијети своју катедру на исток у столицу сједињених држава.

„Црков Вѣдом." С. Д. б.

Крсно име.

У највећој невољи и бједи,
У мукама — кроз тол'ко вјекова,
Србин оста — као стјена љута,
Непомичан, к'о од челик — кова...

Кроз времена уздисаја горких,
— Кад је јунак у оковим' био,
Поносито, као Србин прави,
Крсну славу вазда је славио.

У тамници, тој немилој кући,
Ђе ј' јунаку вода до кољена,
Ђе пливају гује и јакрепи:
Срб се сјећа крснога имена.

Прода ноже сребром оковане,
Прода са се токе и немке
Све продаде, крсно име слави,
Славу слави, — ох, куд веће дике?

И кад магла над србом се дигне,
Кад му громи загрме виш главе,
И кад муња око њега сјева:
Срб се сјећа своје крсне славе.

*

Слави Србин крсну славу своју,
Србин слави, — слава му је света!
И славиће док му жића траје
— На многаја и многаја љета!

Бос. Петровац, 1894. год.

Крајишник.

У славу пресвете Богородице.

од игумана **Дионисије Миковића**.

Три године тек Марији,
Љуцкој шћери нај дивнијој,
Најчистијем храму Спаса,
И скинији најсветијој.

*

Три године теке тјелом,
Ал' је духом многољетна,
Па Божијем храму тежи,
И тамо се креће сретна.

*

Пуна вјере и љубави,
Према творцу васионе,
Ни сузе јој на полазку,
Неће очи да пророне.

*

Јоаким је с Аном прати,
И дјевојке другарице,
Пријатељи и сродници,
Свете појећ' ту пјесмице.

*

Сваки св'јећу заждивену,
У руци је својој има,
А мајка јој света Ана,
Гласно рече тад пред свима:

*

„Пођи чедо! стан и тамјан,
Мирисави буди оном,
Који Те је на св'јет дао,
И управља васионом!
Куда нико не улази,
Тићеш шћерко, да ми уђеш:
Познај тајне, па се спреми,
Да палата Христу будеш!"

*

И анђели свете пјесме,
Нада њима запјевали,
Са пјесмама небеснијем,
Створитеља прослављали.

*

А кад било близу храма,
Свештеници изађоше,
Са пјесмама молитвеним,
Свету Дјеву суретоше.

*

Свештеник Је први прими,
И смјерно Јој рече ово:
„Ти си Она што с' нас скидаш,
То проклество Адамово.

*

Ти с' највећим благословом,
Адиђару свију жена!
О, угледу свих врлина,
Љуцких шћери свих кољена.

*

Иђу у храм овај свети,
Нек се врши Божја воља!
О, улази, од свих шћери,
И највиша и најбоља!"

*

Кад пређе ове р'ječи,
Свети старац Захарија,
На најгорњи скалин с врог,
Хитно прјеће сад Марија.*)
И Новембра двадест првог,
Ми славимо Ваведење,
Свагда појућ Мајци Божјој
„Слава, наше Утјешење!"

Моме лијепом православљу.

Неки људи воле благо,
Неки опет славље,
А ја волим више свега:
Моје православље!

Помисао, да сам Србин,
Православне вјере,
Мене диже у висине,
У надземне фере.

Та живот је кратак, — прође,
К'о да био није,
Али наше православље,
Као сунце сије! —

Благо оном који носи
Православно име,
— Благо мени кад се могу,
Поносити тиме!

Бос. Петровац, 1893,

Крајишник.

Пречасном господину Крнети на његову расправу „Зашто пропада религија и морал у нашем народу."

Дакле таковом науком и мислима заражена наша интелигенција узела је у руке кормило и она води данас ријеч у нашим јавним пословима и нашим вјерским питањима и стварима школе и просвјете. Срећа је наша само још то, што јавно несмију изићи пред народ, са својом знам. науком, него се крију као змија ноге, јер знају да би их наш добри и побожни народ каменисао, него они под плаштом вјерским раде, али без правог Хришћанског основа. И баш тога ради свештенику су везане руке радити у винограду Господњем — јер га коче они исти који су ту да га потпомажу — што они притворно пред народом и чине — али им срце друкчије казује и говори. Све оно што би свештеник са добром интелигенцијом и са правим народним родољубима изао у хармонији и у братском договору вршити и чинити увеше они — као што рекох — у руке своје, а њему рекоше: твоје је попе „паки и паки" а за друго те није брига! Наша срп.-прав црква била је од вајкада

народна црква па то је и данас. Она својим вјерним даје права да се и они мијешају у управу и живот њен — јер баш они су удови тијела Христове цркве — али они су даље отишли попут протестаната па јерархију сасвим ограничише, а то све на своју штету као и општу народну Баш у хармонији тој између јерархије и паства лежи срећа нашега народа — а ми је на велику жалост немамо!

Да је заиста баријак у рукама нашијех трговаца, навађам и ово као доказ, да сељак кад дође у варош, мора најприје дати највећа о владању свога попа, па онда истом чекати упуства од трговца како га има предусретати, како шћьим поступати, и колико му плаћати за разна чинодјејства. Ако је тај сиромах свештеник мало отвореније и слободније па се пред трговцем не либи и не клања, ал можда не пазарује код њега, онда боме тешко њему,

Свештеник је сада у рукама наше интелигенције као лопта којом се она добацује слободно по својој вољи, критикује га, осује, а на своју штету и свога народа. Она то може шћьим чинити јер вели: „па ако нас може сваг тужити суду он неможе и несмије.“ Мени се чини да г. Крнета није јео љеба на бисага, нити е послуживао сеоску парохију! (? Ур.)

Па ко има образа да од таковог човјека тражи да свијетли он народу и да буде со његова?

Прије свега дакле подигни тај сталеж на онај степен висине, на ком треба да стоји — па ако и видиш да је неког владање и понашање противно закону Божијему, и на саблазан народу, гледај па га приведи ти — али пријави га његовој надлежној духовној власти, која ће га зато строго казнити — а не труби свијету, и не казуј твоје сопствене срамоте и ругла: Паметан господар не дозвољава да се тајне његовог дома нанесу на сокак, јер зна ако то буде да је његова кућа постала спрдњом свјетском, а његов мир и спокојство сахрањена, ми износимо на овај сталеж који смо дужни љубити и поштовати и онаке ствари — и подмећемо њима и онака дјела, о којима они и не сањају — а добро видимо да други народ бризљиво крије све бруке и срамоте свога свештенства! Није ли тако?

О оче Крнета! Дај ми право реци што те је навело на ово гријешно дјело да ти црниш своју рођену — и даста понижену браћу? Какве су то могле бити нечастиве побуде, које те нато наведоше? Кад неби ја вјеровао у патријотарност г уредника „Српства“, морао би свакојако помислити на Јуду издајника и 30 сребреника његових, за које се је пошље као што знаш, објесио!

Да још нешто. Ти рече да свештеници не слушају свога Митрополита, да су спаљивали његове окружнице, да су га називали „лудом“ и незнам ши ја што ти ту још ненаведе.

Жао ми је да морам прах Нашега великога добротвора Блажено-покојног Митрополита Николајевића претресати, али тако дође на ред. Знаш ваљда ону латинску ријеч: „De mortuis nihil (nil) nisi bene.“

Свако друштво мора имати нужне дисциплине и послушности према старијима, ако тога нема онда је то знак да се друштво то уништава — пропада. А да се дисциплина одржи, нужно је више пута — крпица зарад угледа-најстрожије казнити. Наш добри владика није, као што ваљда знаш то могао: „говорећи лахко је човјеку шкодити али тешко му је помоћи.“

Његова Хришћанска душа и Његово племенито срце, није могло шкодити некоме — то је добро за приватна човјека а за Митрополита никида и никако. Он је отишао Богу на истину. — Отишао је као велики добротвор и као заслужан муж за цијело српство — али баш та његова велика доброта много је нашој цркви шкодила. А јесили ти драги оче Крнета, знајући те непослушности, учинио као прави родољуб и свештеник, кораке да се томе стане на пут — и кад си то писао — зашто прије нијеси пријавио такове непослушне свештенике духовној власти да се казне? Или тражио зато други начин?

И шта ћу још да говорим већ: „Пропаст твоја од тебе израјиљу“! И нама ће такова пропаст доћи, ни од кога другога већ од нас самијех, ако нас сам Бог не избави овога стања и положаја, и ако нам, својом милости не помогне — те нам непошље наскоро Архијереја свјесна мудра, научена, озарена[1]) благодаћу Божијом, који ће и хтјети и моћи брод наше цркве привести у тихо и мирно пристаниште, а избавити нас од пропасти. Ја мислим да то сви желимо — јер само са таковим Митрополитом, који је наоружан знањем и мудроћу и који неће гледати шта ће свака шуша и рогуша рећи о Његовом раду — и бојати се да га народ не анатемише — него који ће вјеру нашу православну чувати у оној чистоћи, и на оној висини, на коју је поставио Сам Њен Основатељ Исус Христос — и који ће г. Г. Крнете упутити да се таковијем и подобнијем писањем не налажу на поље књижевничко.

Ја не велим да у нашем свештенству нема и кукоља али да примим да су они сви листом саме моралне пропалице, не могу акцептирати, као ни то, да је баш то свештенство наше узроком, да морал и религија — односно религијско осјећање и васпитање пропада. Свака појединица има свога узрока, а овдје је узрок и повод ономе стању нашем: не свештеник, него стицаји и околности још од прије, а које се још и данас подржавају и у којима се свештеник управо напао везанијех руку. Истина је права, да имамо свештеника који нам заиста служе на саблазан, али шта треба у том случају чинити? Духовна наша власт дужна је такове — који служе на саблазан народну најстрожије казнити, и у том случају нечинити никоме — ма ни најмање милости.

„Проповједај ријеч, настој у добро вријеме и у невријеме, *покарај, запријети, умоли* са свакијем сношењем и ученьем“ (Тим. 4. 2.) Онај дакле ко-је прави љубитељ вјере и народа свога, ако опази каквијех личнијех грјехова на свом свештенику неће трубити то и приповједати — још мање своју сопствену бруку ширити по листовима, него ће то не из мржње према дотичном — него из љубави према вјери и Богу — пријавити надлежној духовној власти, која ће таковога позвати на одговорност, и по правди и правици судити му, и тако цијело свештенство излијечити те слабости болести — које — ја то на жалост признајем, има доста међу нама.

Али није то главни узрок и повод — јер као што рекох — тому ће се лахко помоћи само кад би се тако радило; али друго је нешто што нас у очима нашега народа, и у свачијим чини мањима, слабима и ниским, а то је на жалост завист и мржња наша, којом се гложимо и тражимо привиднијех дјела таме, који ће мо један другоме подмакнути, само да га убијемо

[1]) Реци: *и праведна и незлобива*. Ур.

и уништимо морално. Ми немамо оне љубави Хришћанске, којом треба да дишемо, и да сваки наш рад њоме задахњујемо, оне љубави којој смо ми јадни учитељи и проповједници! То је наша највећа жалост наша горка чаша, то је рак рана на тијелу наше живе цркве, која никако да зацијели већ шта више све се позлијеђује. А томе је дао свједочанство најбоље сам г. Крнета износећи у јавност своју браћу као неваљалце и највеће пропалице. — „Ни правих недостатака твога брата немој разглашњивати“ ова му је заповјед ваљда била непозната — него га гледај повратити ако се може!“

„Ко вели да љуби Бога а мрзи на брата свога, лажа је, јер како може љубити Бога ког невиди — онај — који мрзи на брата свог, ког види, вели нам Христос Спаситељ.

Зар нијесмо ми дакле овакови какви смо, постали мучитељи Христови и то већи од онијех што га на Голготи разапеше? Они су тијело Његово мучили — а ми мучимо и сада горим и већим мукама бесмртно Његово тијело — цркву Његову свету — не дајући јој оне науке коју Он учаше и оне хране, која јој је нужна да може живјети, а то је љубав „Јер каква је корист браћо моја, ако ко рече да има вјеру, а дјелâ нема? Зар га може вјера спасти? Ако на примјер брат или сестра голи буду или немају шта да једу, и рече им који од вас: идите с'миром гријте се и наситите се, а не да им потребе тјелесне, шта помаже. Тако и вјера ако нема дјелâ мртва је по себи.“ (Јак. С. II. 2. 15. 16. 17.

Рећеш драги у Христу брате „па то што ти говориш и пишеш писах и ја“ и ја, то велим, јест и ја то пишем да свештенство наше на велику жалост, свакога правога и искренога родољуба, не врш своју свету дужност онако, како би то светост и висина његовога звања захтјевала — али ја опет велим да то није свештенство само по себи криво, него наше стање, наши обичаји од прије, наша уредна општина, наше незнање и непознавање своје дужности — наша материјална незгода и патња, и најпошље наша списходљивост од стране духовне власти или краће рећи, од стране Митрополита, који је слаб — бар до данас — био, да своје свештенство заштити од неоснованих нападаја са многих страна. Оно дакле неврши своје дужности онако како се то од њега иште — али не својом кривицом већ ушљед других спољашњих утицаја и узрока, које ћеш ми дозволити да за сада прећутим, а да их на ситно не навађам. Ако си био на парохији, знаћеш их и сам добрано!

Ето што нама фали — ето видиш зашто опада религија и морал у нашем народу!

Али подићи то на онај врхунац на којем треба да стоји, сигурно неће онаково твоја једнострана писанија, као што ти учини, љубазни у Христу брате.

Дакле штаћемо рећи? Како ћемо подигнути тај опали морал и религију у нашем народу?

Прије него одговоримо на ова питања упитати ћу те — ђе и које свештенство наше толико се огријеши а наше јавне опште ствари — зар није то исто свештенство и данас још прави чувар вјере своје православне, зар то исто тобом тако осрамоћено свештенство у јавности — својим владањем и својом тешком муком борећи се са хиљадама неприлика и подметања свакојакијех, не остаје вјерно гласу своје матере цркве, и при свијем незгодама

и свијем унутарњим и спољашњим не стоји моћном својом десницом чувајући олтар православља — данас крстом часним — као што га је знало у друкчијим приликама бранити, уз крст, и сабљом у руци. — Зар није тако? Ах! доста нека буде за сада; и ако је овај предмет који си ти у Христу, брате Крнета покренуо на овако — чину недостојан начин — још много преопширан и неисцрпив, садржи чињеница које би се морале узети у обзир и да се довољно обради.

А сад само да речем завршну ријеч

Прије свега, овај ко хоће да учи друге, мора и сам знати шта и чему треба да учи, а друго и он сам мора бити примјером онога што тражи од другијех. Дакле свештеник мора познавати не само свето писмо скроз и скроз, него мора пратити и цијели развој културнога напретка и — просвјете — а друго морају они који су повјерени његовој пастирској власти слушати глас свога пастира и ићи за њим, они се морају покоравати својим наставницима, који чувају стражу над душама њиховијем — који ће за њих давати рачуна — да ријеч казују са *радошћу а не уздишући*. (Повинꙋйтесѧ наставникомъ вашимъ и покарѧйтесѧ: тій бо бдѧтъ ѿ дꙋшахъ вашихъ, ѧкѡ слово воздати хотѧще: да с'ъ радостію сіе творѧтъ, а не воздихающе: нѣстъ бо полезно вамъ сіе (Јевр. 13. 17). Јели ово све свештенику на расположењу, па да онда испуни достојно своју претешку задаћу бар код нас?

Колико има нашијех старих свештеника — који су себи стекли огромни заслуга, чувајући своју свету вјеру у тешка времена — располажу са нужним, знањем и гдје имадоше ти исти прилике научити све оне науке које су им потребне да одговоре у оној мјери свом високом позиву у којој би ти рад оче Крнета? Колико нашијех свештеника бави се књигом и науком сада, да се усавршује, да купи знања и душевног богаства па да то просипа своме стаду? А питам те још може ли то свештеник и чинити при јадном свом материјалном стању? Неможе — већ, шта више, мора сиромах сам орати и копати, а да оно дјечице може хљебом хранити? Зар још и данас нема таковијех? А што се другога тиче да ли и у колико наш народ — односно његово огледало, његова интелигенција (млађа) испуњава заповјед послушности и одавања достојног поштовања према своме учитељу вјере побожности и морала — према свештенику — то ваљда и ти оче Крнета добро видиш?

Па је ли право — метни руку на срце — и ти брате Крнета и ви браћо и сва жива црквo Христова — да иштемо од људи оно што нам они нијесу у стању дати, и што они немогу никако испунити све дотле, док им се зато непружи прилика Немој ме упућивати на св. Апостоле онда није било Дарвина и Волтера и Васе Пелагића и нашег сретног (?) подмлатка!

Дакле учините Ви, прави родољуби и Срби, свуда да вам свештеник сија и душевним и тјелесним преизредних особинама и врлинама, подајте му начина и срества да се узвиси и да Божанственом науком облагороди срце своје, изаберите за такове учитеље — људе прве из народа ако вам је стало до среће, људе мирне нарави, љубазне, научне, кротке и смирене — не високо-умне, подајте им довољно срестава да могу достојно своме чину живјети („Ко олтару служи, од олтара да живи,“) и бавити се искључиво науком, ширењем вјере, морала и просвјете у народу, недајте им да иду као просјаци с'коњем

кантаром и врећом купити бир по селу и тражити да им која планинка даде кашику масла ко просјацима, немојте у тај узвишени чин примати људе који су већ били и на ситу и на решету, и оне, који су своју каријеру тражили у занатима, трговини и механи — а може бити и у недостојнијем предзанимању, за свештенички чин, па кад им то није пошло за руком онда: Хајд у попове (дакле ви тамо бацате измет народни, а тражите да вам буду вође и чувари вјере и морала?) поштујте их и одајите им поштовање које им доликује, не само привидно, љубећи их у руку, него и срцем и душом, па ће те видјети да ће свештенство и хтјети и морати онда бити образац владања и ревни учитељ и проповједник вјере и љубави! А све дотле, док ствари овако стоје, грјешно је искати од човјека — макар то био и свештеник — чега он неможе дати, и чега он сам нема.

„Према глави се и капа кроји“ вели наша срп. пословица. Сваки народ имаде онаково политично, вјерско и социјално уређење, каково он сам заслужује. Нико други и недаје тијех уредаба, већ баш тај исти народ сам себи. Викати дакле на неколицину људи, да су они криви неком злу народном, а не на сав народ, значи издати самоме себи: Testimonium paupertatis.

Сума сумарум: Криви смо сви овом нашем злу и покору — криви смо зато што обично не вршимо своје дужности' како треба — већ своје опанке деремо а туђе послове радимо. Прихватимо се ми боље сваки своје дужности, а нека нас свијух руководи и у сваком раду љубав хришћанска, па ћемо видјети, да ће нам и мрски црни „попови“ (?) постати сасвим други људи, и да ће њихове мане — које нам се сада показују кроз увеличавајуће стакло Пречасног Господина Крнете: посне велике — наједиоч умањити!

Један из братије,
а за братију.

Један стари обичај и српске старине.

Прерађено по писању **Митра Поповића** бољанићког пароха.

Да ли је свукуд тако, незнам, но код нас постоји старински обичај, да дјеца и чобани у очи св. Петра пале машале од трешњове лиле. Сам сам примишљао од куда тај обичај међу православнима па и међу самијем р. католицима, па сам о томе запитао једном мога пок. оца попа Сафронију? Пок. отац о том ми је причао ово: „када је у Риму био распет св. Петар стрмоглан, онда су се многи анђели стекли над мученика и цијелу ноћ с трепетом облијетали труп свештитељски, а римљани су у граду као мртви били, па за успомену на то, што су анђели као мује осјењавали мртвог св. Петра, православно свештенство увело је обичај палења машала у очи Петров-дана сваке године. Мој пок. отац, запитао је једном владику Амвросију, који му је на конак дошао, и овај му је казао из својих уста, да је то паљење с тога у част св. анђела, и да се по томе зна ће станује православни народ, који има праву вјеру у Бога“.

У развалинама стародревне цркве у Карановцу нађен је стуб од часне трапезе. Као свештеник сам промишљао, да ту мора бити и часна трапеза. Једном путујући ради моје свештеничке дужности у Сочковац, понесем собом и гвоздену шипку и с овом почнем пробадати около мјеста, ће се нашао стуб трапезни. Одједном потрофим у камен, који је био земљом засут, за један педаљ, раскопам земљу и, збиљам, укаже се лијепа бијела камена плоча. Ја мјесто загрнем са земљом и кажем чобанима да ћу послије доћи извадити остале нешто, но младићи

нећеднју чекати него одмах сви радосно скоче и мјесто откопају и почну камен ћускијом дизати и, пошто је наваде, донесу је међу собом у село, али копањем мало окрњену. Одмах наредим Спасоји Марушића, да узме волове и плочу довезе цркви у Бољанићу. Трапеза је лијепо очишћена. Дуга је 5, а широка $3^1/_2$ педља**).

Козарац с околином.

То вам драги читаоци није Бог зна какав познати градић из прошлости у нашој љутој босанској крајини, да су се око њега крвавили страни народи, или да је из њега што знаменито произишло, што би засијецало у научну расправу, тако да би и велики научењаци морали своју мудрост показати и доказати у чему би истина била а у чему неби; али ипак што ћу овђе штованим читаоцима у кратким потезима о томе граду и његовој околини написати, то се надам да ће их у неколико и занимати а при том у будућност моћи послужити као грађа историји Босне поносне.

Козарац није од већ стари град али постојао је зацта прије Приједора а може бити да је онда кад су Љубија и Стари Мајдан те двије варошице које су данас опале биле, оног времена у највећем цвијету свог рада и трговине а биће по приликци и прије неког гласовитог Тајнул бега, који је како кажу у њему становао а кроз томруке (чункове) из села Бастаји вареника [село мало више Приједора, ђе су му становни марвени били] њему у Козарац долазила. Земље данашње око Козарца далеко од неколика сахата то је све његово било. Иза тога Тајнул бега постану капетани оног времена они, који су највише земље имали, да ни рајз беглуци (бадава раде кад капетан зажели), по градовима који су из њих потчињеном народу по свом ћефу дјелили правду, само су у томе били раднодушни што би ма које вјере био човјек а побјегне из друге капетаније у његову због каква злочинства, неби му капетан тај ништа учинио на макар да је православни убио мухамеданца, он је постао слободним.

Има и сад кула капетана козарачког која се налази у граду у потпуној цјелости, јер у њој станује породица посљедњег капетана.

Мухамеданских кућа што у граду и изван њега расутих по брдима, што се пружају испод планине Козаре, има око хиљаду и све с то окорели фанатици у својој вјери а особито хоће да се у јунаштву одликују супрот непријатељу — а то се види по томе што су у Камичанима више Козарца 1851 год. у прољеће дочекали султанову војску састављену све од самих дивљих Арнаута под предвођењем Омер пашиним, ђе су пораз велики претрпили а још више куће су им тада многе попаљене. Кога су год жива ухватили Арнаути, тога су и посјекли а нарочито мртвима уши одсјецали — као што је био случај са Синаном Куртовићем из Пухарске, који се у тој битки догодио и да би главу спасао, од страха пао међу мртве, те кад су војници почели да уши мртвима одсјецају каже: „није сам се смио ни макнути а он се раскорачи надамном па и мени одјече те их остави у торбу ђе у осталих [који је војник Омер пашин донио више одсјечени ушију, добивао би већу награду] и би ми тешко као да ме муха уједе [срећа догодила се оштра сабља]. Кад се Арнаут одмакао подалеко а ја ти се подигнем те некако четвероноге привучем се до међе а од међе се по исправим, и тако кући рањав побјегнем". Овај Куртовић све до смрти остатак од ушију замотавао је (носио подбрадач) само да народ не зна да је чуласт, јер зна да би га свијетина насмијавала. Опет уз ову задњу буну од 1875 — 8 год. много их је изгинуло у биткама са усташима особито на Брезовомпољу а такође у Козари држећи се свог проклетог фанатизма.

Што Ненадовић српски путописац и велики књижевник описује лијепо романтичне предјеле Швајцарске, то би више заинјело таквог или другог путника научењака романтичнији положај Козарца и његове дивне околине, која

*) Поп Митар моли конзерторију, да његове описе и цртежаване старина у „књигу одитама", да се старине побоброљују, што сво и чинимо, увјерујући, да нам по обећању и још што овоме слично достави.

Ур.

много болесницима помаже и у здравствено се стање поврате, који се не би покорио не само у Босни него и изван ње у другим мјестима. Тешко је наћи још које мјесто у поносној Босни да у њему има сваковрсног воћа које роди сваке године особито шљиве, које неће ни једне године преметнути да их ма колико било не буде а кад добро роде, онда их мјестни народ суши у сушанама и за њих лијепу суму новала прими — Што се тиче бостана, то је управ за њега земља створена, кад може бити у једној лубеници по 10 ока а по множину кола што довезу на пијацу приједорску и приједорцима по приличну цијену продају да своје тјело расхладе од велике љетне жеге.

Жито сваковрсно одликује се од других околни жита а кукуруз им је жући и слађи, а при том познато је да је и скупљи. Још је вриједно и то што ћу овђе опоменути да су пјетлови (звани гигови) козарачки на гласу због свог чистог, јаког и одушевљеног пјевања, којих се глас може ћути одвећ далеко, а то се и том може свак увјерити, што су се добри гигани козарачки могли у српском Биограду по златан цесарски дукат продавати све на јагму. И данас тих чувени пјетлова (гигана) козарачки имаде у Козарцу и околини по нешто, али их нема као до сад тако добрих и много.

Кад оно 15 породица србско-православних у том чаробном мјесту уживају, а како неће нешто више уживати мухамеданци и изван града, кад су им куће свака у своме воћу по брежуљцима расуте, те у свако доба године а понајвише љети уживају удишући свјежи планински ваздух опет кроз разноврсну воћку из својих кућа гледајући како је недогледна равница пукла пред очима засијата разним житом а по неђе око кућа у питомим воћкама засађено. Кад тај ђелатлија баци поглед сјеверу, то му у очи упада горостасна стијена а једна од тих звања козарачки камен, који је многог радозналца као што је и мене и моју породицу с тешком муком хватајући се за корјење од дрвећа и жиле што из тог камена провирују, извела на ту узвишену висораван, која је пространа колик арман (гувно). На њој се до данас много финих јела и пића с тешким напором и муком извукло а по том изјело и попило највише уживајући и посматрајући равнице, које се до Приједора протежу и ако има по неђе који брежуљчић.

Премда од Козарца до Приједора добром цестом имаде 2 сахата а до Бањалуке од 8—10 сахата рачунају, па се опет Приједор с тог камена добро невиди, него изгледа као да се магла по њему превукле, тај путник кад с тог камена сиђе и ако му је тешко он не осјећа ни за какав труд ни муку, док се сјети тог уживања на том камену.

Ако ли пак погледаш драги читаоче с тога званог камена козарачког с те висоравни источно, запиње ти за око горостасно на врху заошиљено стрменита стијена о којој се приповједа, а то је истина, да је одатлен све до пред окупацију неки Илија Жабић сељак из Бастај из тих грдниа рупетина некако са висине доље се спуштаво низ некакве гужве, које је он сам собом плео, са котлом на глави замотаних руку вадио из тих рупа соколове и по Приједору их по златан дукат продавао, али како он погину од усташа уз ову задњу буну, још се до данас нитко не изнађе, да би се смио усудити низ своје оплетене гужве спуштиги до тих рупетина да из њих соколове повади, јер плашиву се кожа најежи, срце од страха за мало да не престане куцати уз помућену свијест, гледајући са оне грдне стрменито заошиљене висине у неизмјерну провалију, из које нитко жив неби могао изаћи, него би онђе морао остати да га кљују орли и гавранови.

Од окупације до данас није се могло за сигурно дознати имали тих соколова још у тим рупама или не.

Ако пођеш са тих стијена низ брдо заџаду, добро знај читаоче, да ће те пут довести у ријеку звану Маџарушу, ђе су некад шокци, прозвани маџари, живили, који се и данас у овијем крајевима наше љуте крајине воле звати тијем именом, него ли којим другим. Тако пролазећи наићи ћеш опет на источни пут с којим се улази у село Балте, у којима измијешано живе срби православни са мухамеданцима те се у тежаклуку добро слажу, иначе су здрави и крупни.

Ако ли те жеља повуче, љубопитљиви читаоче, с камена козарачког управ граду, то те опет лијепи пут доводи на ријеку козарушу, која извире у планини Козари и пролази кроз

Козарац испред мухамеданских кућа и џамија на којој се неколика млина налазе и у том великом им олакшицу чине, што могу у свако доба године млети разно жито.

Путујући низ ту ријеку недалеко од моста њеног уз цесту, налазе се трагови од старинске куле турске, која је озидата каменом српске-православне цркве старинске из села Балта, још док је обијест турска владала и тирјанство проводила над мукотрпним српско-православним народом: али гле! по божијем промислу и наредби настушше боља времена и да се изврши оно по српској народној пјесми: „што је некад било наше, опет мора бити наше“, те добротом високе власти, слогом српско-православног парохијалног народа уз то прилогом добровољним житеља парохије и житеља поносне Босне и кршне Херцеговине, купи одбор црквени исту кулу, коју развалише, са придодатим материјалом доста лијепу са два звоника цркву озидаше уз настојање никад незаборављеног саданьег владиног савјетника Микулија и садашњег свештеника Гавре Стојановића, пароха исте цркве, на пространом земљишту покрај главног пута ниже града Козарца, која је украшена и с нужним утварима снабдјевена, а 31. маја, 1887 год. освећена од митрополита Николајевића. На том земљишту на коме је црква озидата, налази се једва познајући старински затрпани бунар, у ком су већ иструнуле кости давно изгинулих мученика калуђера, пролазећи кроз Козарац купећи милостињу за манастир од старог капетана козарачког. Божија милост, допирући до њега молитве кроз сузе србинове и тешки вапај српског народа, изли се на народ и допусти да се опет оно камење црквено што је у кулу било узидато, окади мномирним тамјаном, појући дивне свете православне божанствене пјесме, одајући свекогућем хвалу за лијепу утјеху молећи се за бољу наду свима православним србима.

Е, да ли може то нијемо камење што је узидато у цркву проговорити, пошто је било свједок једном и чемерном животу што га јуначки срби оповремени у проклетој кули подносише од великих зулумћара и крвожедних тирјана капетана козарачки, патећи их свакојаким мукама, само да се одрекну своје свете вјере праћедовске, али они вољедоше и иструнути у кули него то учинити, па да их потомство проклиње.

Кад би пак окрено путем јужно од цркве, то би дошао у село Аџимекић малу, у којој је све до задње буне постојала дрвена црквица, ће се народ околни само неколика пута у години скупљао на молитву, па ни то народу није било слободно, дочим су њихове куће већином измешане са мухамеданским, у својој гарварској јарости, изилазили би пред србе и дочекивали тукући их. Та дрвена црква била је начињена од брвана, које је с кољем и гужвама увезано а покривач од широке, дугачке у шљеме урезате даске био, само је на саставцима морала бити по једна а поврх тога преко свију уз дуж добело отесато дрво клинима приковато, да неби вјетрови поскидали. Врата од просте даске, багламе дрвене, така израда да оног времена није се смијело од турака употребити ни у цркви ни споља изван цркве ништа гвожђено, јер који би се то усудио учинити, био би објешен. Ето такова је била оног времена црква нашег чемерног народа у Босни већином, а можда по неће и у Херцеговини.

Премда је онда било чемерно стање не само народа српско-православног, већ још више свештенства, које је у том најопаснијем времену свој живот улагало одазивајући се својој дужности, утврђујући га да неклоне духом, трпећи од зликоваца велике и неописане биједе и невоље, а у том да несстане народ без пастира неки су од свештеника на парохији данашњој козарачкој у колико сам могао дознати, од свог оца свештеника пароха исте парохије, и мученички свој живот окончали, осим биједа и зулума. Зато ћу овђе овом приликом и ако у кратко живот описати, како су свој живот свршили борећи се с крвопијама српским, а то су: І. поп Стево Вазић, становао је у селу Аџимекић малој таман оног времена кад је француз Наполеон освојо већи дио свијета а уз то неки дио Босне-Поуње и дошавши до освајајући патрије у г. Јеловцу и пола Козаре планине, које има су данас осим историје, свједок и његови шанчеви. Овај свештеник изучивши у манастиру Моштаници часловац и псалтир по рукоположењу свом дође на данашњу парохију козарачку. Неколике године иза рата Наполеонова послужи је, али али удес као многом србину спријечи даље живити, јер једном путујући кроз Козару на врх Мраковице, одаклен

се види Бос. Градишка и Дубица, дочека га неки звани Вилен хоџа и посјече а коња му привеже за јелу зелену. Његова родбина тражећи једва га нађе пети дан на истом мјесту ђе је и посјечен. Туј га сахране на неком мјесту, ђе му се и данас гроб познаје, а коња одријеше и одведу. Родбина- пошто је више пута нападата, од турака, одсели преко Козаре у неко село. Ово се догодило некако оног времена, кад је поп Милетић побјегао с народом у Славонију од више Козарца са многим народом и свештенством, као што наводи Мане Грбић у свом карловачком владичанству.

Иза попа Стеве дође из ман. Моштанице и рукоположи се Стојан Панић родом из села Бабића више Козарца, мислећи да је боље среће него његов предходник, али се у том надању превари, јер га у вршењу свештеничке дужности ухватя неки Дервиш ага Мамуљин из Козарца и тукући једва га жива на молбу парохијана оставио, који је кроз неколика дана у тешким мукама своју патеничку али племениту душу испустио. Овај поп Стојан укопат је у селу Бабићи, ђе се и његова родбина копа, којих и данас има живих у том селу.

Иза попа Панића дошао је из ман. Моштанице и рукоположио се неки Миладин Алексић родом из села Бабића више Козарца, али није дуго живио, јер га зла судба задеси те га уби неки човјек од племена Панића[1]). Зашто је убијен није познато. Сахрањен је и он у бабићско гробље.

Кад је чуо у ман. моштаници Никола Лукић, да је поп Миладин умро, он се онда рукоположи и заузме исту парохију, а то је било некако иза куге. Он је родом из села Бабића био. Служећи и вршећи дужности свештеничке преко 50 година, ухвате га зликовци турци козарачки 1858 год. и одсјеку му браду, који је потље тога још неколике године живио трпећи зулуме турске, по том умре у својој кући селу Аџимекић м. у којој и данас унуци му постоје — живе. Он је сахрањен код горепоменуте цркве у Аџимекић малој, код које је за његова поповања два пута нападато на народ у збору код исте цркве. Исти народ на збору једном и другом одупирући се зулуму турском за част, вјеру и поштење, изгинуо је у великој множини од сеиза арапина слуге капепанова и његове дружине који је многе још и у бихаћку тавницу послао, да тамо још веће муке подносе.

Док се чуло да је поп Никола умро, то наступи на парохију поп Лука Милошевић из Пискавица, које се налази на путу из Козарца у Бањулуку, али и он не оста дуго на данашњој парохији козарачкој. По свршетку једне године свог службовања ухвате га зликовци турци Јукуповићи, тако га наопако истуку и испребијају само што душу у њему оставе, али поп Лука одмах остави парохију и отиде својој кући у Пискавице парохију. Ова парохија козарачка по одласку попа Луке била је без свештеника пола године, јер које гоћ познавао козарчане турке, није се хтјео примити због зулума турског. Тако оставши народ без свога свештеника, по препоруци митрополита тадашњег Дионисија заузме данашњу парохију мој отац Гавро Стојановић свештеник и парох козарачки на којој има већ 28 година како попује, све трпећи некад веће некад мање зулуме турске, особито уз ову задњу буну, кад је остао с народом немогавши парохијани од турака пребјегнути преко границе, тако и он остане вршећи свештеничку дужност све митећи зликовце којечим, само да у њег мирују, али некад то нијесу припажавали него и из пушака пуцали за њим, али његова срећа га послужи те промаши зрно а некад и аљинку му на тјелу пробије. Тако се то до окупације трпило и чемерало молећи се Богу за слободу, коју окупација донесе, па је свак миран свагђе како на путу тако и у кући, под заштитом Ћесара Фрање Јосифа I. Много је народа оставши због неких неприлика без молитве и причешћа само собом за свједочавало и потврђивало своју вјеру као н. пр. мом оцу Гаври Стојановићу приповједао неки Васо Росић старац од 80 година слуга Бејде Софтића мухамеданца у Козарцу, родом из Смољане, да је због глади дошао у Козарац у службу ђе је служио преко 30 год. Кад је мој отац једном уз часни пост дјецу причешчивао, дође му тај старац Васо да се и он причести, али на питање јеси ли се лани причешћивао, одговори да има неколике године да није, него преклани; па ко те исповједи, и причести? он одговори да се исповједо лијесци и пуп њезин поједем као причешће, а то сам чуо од оца и матере у врховини

[1]) У томе племену увијек има или надавицу или које будаласто чељаде.

Отац му рекне: кажи ми све по реду? а он настави казивати овако: Сушим у очи Ускрса, скинем капу метанишем код лијеске и кажем све лијесци што сам сгријешио ухвативши се за њу руком и казујући, по том кажем опрости ми лијеско, отргнем пуп с ње и изијем, те то ми је било причешће. На измаку године дођем тој лијесци и прегледам ју, ако се буде осушила, онда нијесам се право исповиједио, ако ли није, онда сам се право неповиједио и причешће примио. За то смо тако чинили, што није смо могли доћи ни цркви ни попу уз часни пост због даљине нешто а опет нешто због нападања турског по путу на нас и на свештеника.

Оној лијесци што се осушила неидем до године већ другој, ама добро се сјећам шта сам сгријешио, па оној што се осушила није сам казао, те овој другој оно што је остало кажем.

Прибиљежио:

Прибиљежио

Сима Стојановић,
парох мариенски.

Разно.

Царски имен-дан. На 22. Септем. о. г. као сваке, тако и ове год. прослављен је овде Имендан, Њ. ц. кр. Апостолског Величанства. Послије Литургије било је свечано благодарење у срп. правосл. новој Сарајевској цркви, Благодарење су одслужила: два архимандрита, тројица протâ, седам свештеника и два ђакона, а одговарало је овдашње срп. прав. црк. пјевачко друштво „Слога.“ Многи виши и нижи чиновници на челу са Преузвишеним Бароном Кучером присуствовали су свечаности. Високопречасни госп. Архимандрит Магарашевић изразио је нашу одност и захвалност наспрам превишњег престола царског.

Број чифута порастао је у Јерусалиму на 70.000 душа, па пошто се тамо у опште чифути са свију страна насељавају, у брзо ће сва Палестина бити чифутска. Иде де, неће ли и чифути једном своју државу стећи!

Турски цар поклонио је црногорском књазу велики морски пароброд.

Вида Вулетића Вукасовића, српског књижевника Србина-римокатолика, извољело је Његово Величанство одбарити златном колајном за заслуге. Од срца честитамо!

Патрон фотографâ. Сваки еснаф има свог патрона, е тога су и фотографи пуно разбијали главу, кога би од светитеља узели за свог свеца (славу). Овијех дана свршио се еретно тај избор. Фотограф Напољеон Конти предложио је да се за то узме св. Веронка, јер је на њеном убрусу остао лик Спаситељев, кад му је она утрла зној с лица при ношењу онога тешког крста на Голготу. Тврди се да Вероника никад ни било није. Та ријеч дошла је од латинског „vera icon“ (прави образ) те су хришћани с временом створили себи светитељицу Веронику.

Досад непознат светитељ јесте Србин поп *Никодим*, кога румуни светкују ради његових добри дјела и чудеса, која је у Румунији починио подижући на све стране цркве и манастире. Св. Никодим за њих је то исто, што за србе светитељ Сава. Св. Никодим родио се у Прилипу за владе силнога цара Душана. Отац му је био грк, а мати српкиња. У Влашку је, веле, побјегао зато, што се шћи неког турског војводе била заљубила у њега, као у млада и лијепа владику, е тога он побјегне у Влашку, и тамо настави започети св. рад. Тврди се, да је св. Никодим био рођени ујак нашег српског мученика Цара — Лазара*.)

Француска омладина против алкохола. У Француској је основано друштво под именом; *Друштво умјерености Француске омладине.“* Ко оне да буде члан тога друштва, несмије имати мање од 11, ни више од 20 година и мора зато имати дозволу родитеља или тутора. Сваки се члан обвеже да неће пити никаква жестоког пића, изузев болест и љечнички препис. За нове чланове та обвеза вриједи за 6 мјесеци и онда се сваке године обнавља. Прави чланови морају се без изговора подврћи љечниковој контроли.

*) Књижевник српски г. Чеда Мијатовић, који нам је ане овога досад мало познатог Србина свеца у „Мјлим Новинама“ објавио, истиче, да се томе светитељу и код Срба спомен држи и у календаре уврсти, што је и право.

Уредник.

Гласници вјенчања. С Цетиња јављају, да ће се, чим се сврши акт. вјенчања Књегињице Јелене с талијанским Престолонашљедником, 12./10. у Риму онога часа пустити четири голуба, да, из Италије однесу на Цетиње извјештај о вјенчању.

Канцел-параграф. У горњој кући угарског сабора, донешен је скоро параграф, по ком се казни сваки онај свештеник, који би држао огитационе говоре и проповиједи. Тај параграф већином гласова одбијен је, но, по свој прилици, за наше свештенство важи, ма да га никад ни било није!

Најстарија православна црква. Источно од Новог Пазара на 20 минути налази се *Петрова црква*, за коју се држи, да је најстарија од свију цркава у овијем крајевима. Народно предање говори, да ју је подигао Апостол Тит на 40 год. по Христовом Вознесењу. Још причају, да је у њој крштен први српски просвјетитељ св. Сава. На велику Госпојину о. г. служио је у њој архијерејску службу Рашко-призренски Митрополит Дионисије, наредивши, да се тај старо древни дом Божи у зид огради.

Конгрес женскиња, одржан је ове године у *Женеви* у Швајцарској, и у *Берлину* у Њемачкој Расправљало се: о васпитању младежи и школовању, трговини и браку. У Берлину је било преко 500 женски и доказивало се да је женска способна за све позиве, само за адвоката и предикатора не. И у *Бечу* је ове године отворена општа задруга женскиња. На тијем скуповима, осуђивана је данашња ношња женских, која смета ходу и диже прашину. Говорило се о женским трговачким помоћницима, добротворним установама, дворењу болесника, умјерености и о правном положају женскиња. — У Енглеској од више година, женске се немјештају за туторе сиротној дјеци. — У Америци има 1750 женских задруга. Американка има бирачко право и може свако звање обављати. Има их у државном савјету, има судија, а једна је и градоначелник. — Ако ово све и код нас једном завлада, људи слободно могу остајати код куће да кувају јело и дјецу забављају!

Старе Марке До сада се за поштанске плаветне марке Острова Марисија плаћало преко 5000 ф. али се највише досад платило за марку оштара американског Биченен-а. Један трговац у Сент-Лују платио је за њу 4400 долара. У Француској Енглеској и Америци љубитељи марака, плаћају за старе марке преко 1000 ф. по комаду. — Ко би реко да тако један мали и незнатан папирић има толику вриједност, но кад људи имају пара, тако је то!

Нов проналазак. Неком јапанском домородцу пошло је за руком, да од коре некаквог дрвета добија влакно (лик) посве слично свили. Кажу, да се тканина од те пређе одликује особитом мехкоћом и сјајем, те је са свијем налика свили. Француска и Италија испитаће ову нову материју.

Француска етикеција. Код Француза постоји службен записник, у коме су изложена службена правила о пристојности и учтивости у друштву. Тај записник допушта само женскињу фразу: „милостива“ и „част ми је назвати се ваш најпонизнији слуга.“ Француска учтивост изискује, да смо спрам сваког благи и предусретљиви, да спрам виших од нас нијесмо сувише укочени и понизни, а спрам нижи, да непоказујемо своју надмоћност, али да с њима нијесмо ни сувише својски. Што се тиче употребе *ти*, Французи и Богу у своме оченашу кажу *ви*. Отијен муж и жена говоре *ти* једно другом само кад су сами. Французи су особито учтиви према женскињу, тако да су им негда и краљеви скидали шешире, кад поред дворских слушкиња пролазе.! Ко је фини и изображенији, први ће поздравити другог, а само онај, који се нагло обогатио или је ненадно авансовао, предомишљаће се, да ли да он први поздрави кога.

Михајло Милановић, наш млади пјесник, вјенчао се 6. октобра у новој срп.-прав. сарајевској цркви са гђом. **Јованком** удовом пок. Теофила Наумовића из Бањелуке. Срећно!

Коњ за 100 хиљада форинти продат је у Бечу овијех дана.

Ћилим за 300 хиљада форинти. У једном светогорском манастиру налази се ћилим, за који се тврди, да је још из доба Александра Великога, који је живио на 300 година прије Христа. Тај ћилим велики је 5 квадратних метара и на њему су изаткани разни грчки богови још из незнабожачког доба. Један енглески путник нудио је за њега 10.000 фунти штерлинга, али га манастирски настојатељ није хћео продати ни за тако грдну своту новаца.

Највеће буре на свијету. У Фресну (Калифорнија у Америци) направио је неки бачвар буре 9 метара високо и 27 метара у обиму, у које може стати 260.000 литара вина.

Књегиња Јелена црногорска вјереница талијанског престолонаслједника, вели, добиће од матере руског цара *милион рубаља* у име мираза, а свадбене трошкове сноси ће руски царски двор.

Његова светост васељенски патријарх Антим VII. издао је једну наредбу, која ће пуно учинити за историју православне цркве. Пошто има пуно древних православних манастира, који су били од велике користи за цркву и просвјету, а данас се за њих ништа поближе не зна, наредио је свима владикама и игуманима патријаршеских и ставропигијалних манастира, да Му одговоре на ово troје:

1.) какви су манастири у њиховој епархији или под њиховом непосредном влашћу.

2.) који су манастири затворени или срушени и која су се свједочанства о њима сачувала у архивима;

3.) какви су манастири били у старини по усменом предању.*

Али сваки извјештај ваља потврдити и извором, из кога је црпљен, како би био научно достовјеран. Ову наредбу Његове Светости потакло је руско археолошко друштво у Цариграду.

(?) **Папа према англиканском свештенству.** Познато је, да папа позива све неримокатоличке цркве да се сједине; разумије се под његовом влашћу, а при томе увијек каже, да је то *лак* посао. Неколицина англиканских свештеника с познатим пријатељем сједињења свега хришћанства Гледстоном и с читавом странком Лорда Халифакса, ослањајући се на папине ријечи, пристаде да се сједини. Но настаде питање, да ли ће папа признати англиканске свештенике, који би се сјединили, за законите. На то питање одговорише многи француски епископи, да ће римска црква те свештенике признати за законите. Али папа друкчије мисли. Својим „апостолским писмом“, које је штампано у „Observatore Romano“ (његову органу) одговара да потврђује све декрете својих претходника; дакле органске *свештенике држи за незаконите. Сједињење с Римом иште безусловну покорност*, нашто англикански свештеници, Гледстон и Халифакс ништа не пристају.

Дакле римска црква не жели истин ит. сједињење, већ само *власт* и опет *власт*, с тога неће никад бити споразума.

Обољелог јајачког свеш. *Милана Глушца* замјењује у црквеним и парохијалним дужностима на расположењу стојећи јеромонах манастира Гомионице *Петар С. Иванчевић*, пошто је од Конзисторије, по потреби службе привремено одређен. —

„Ново Време“ у 80 своме броју доноси вијест по „П. Лоју“ како ће туђански митрополит *Никола Мандић* бити премјештен у Сарајево, за његова наслједника, а још мање за бањалучког епископа да се још и не мисли. — Нама је пуно стало до сарајевског митрополита, јер је то наименовање и сувише за нашу цркву нужно, док друга два мјеста могу и причекати. —

Црногорско посланство. Доноси глас с Цетиња, да је књез Никола подигао отправништво послова у Цариграду на степен *посланства*.

Царски споменик. Варош Љубљана, у Краљевој, ће да подигне споменик Његовом Величанству цару и краљу Францу-Јосифу I. за успомену Његове посјете. Споменик ће стати преко 10.000 ф.

Како је пјесма постала. Неки руски лист донио је занимљиву киргиску причу о постању пјесме. Када људи још нијесу умјели пјевати, пјесма је летила по ваздуху пјевајући, и тако су људи научили пјевати; али само у оним крајевима, у којима је пјесма ни ко летила, а ће не, тамо су људи остали без пјесме. Над киргијском пустаром летила је пјесма ниже но ње те су за то Киргизи најбољи пјевачи. Монголи су завидили Киргизима на тој срећи, за то науме да отму од њих тај дар божији. Пошаљу једног својег младића да слуша како они пјевају, па да и он тако научи, но младић бијеше лоше среће, јер су Киргизи били оставили, своје станове и отишли да траже себи друго мјесто, оставив иза себе једног рођог пса, који је ужасно урликао од глади. Млади монгол мислећи да је то пјесма сретних Киргиза, запамти је и тако научи своје суплеменике. Има још много народа, особито у Азији, који мисле да пјесма долази од Бога, за то је и поштују као божанствен дар.

Умро 5 октобра преминуо је у Београду бивши ниишки *епископ Мојсије* а сутра дан сахрањен у гробљу код цркве св. Марка. Био је ваљан Србин и честит слуга олтара божијег. Покој му души!

Трњине као лијек. Трњине се узберу и добро осуше. Ко пати од пролива и лаке срдобоље, треба да поједе по неколико осушених трњина. 2-3 прегрнути помијешају се са правом љутом комовицом. Што дуже стоји, то је и лијек јачи. По једну кашику у чаши млаке воде 2-3 пута узети, умаља бол.

Чудан тестаменат. Богати хотељијер Лове у Сусексу у Енглеској оставио је својој жени готова новца 3000 фунти штерлинга (преко 37.000 фор.). У тестаменту стоји да та жена на дан смрти мужевљеве мора њи боса са запаљеном свијећом у руци око цијеле пијаце у Сусексу и наглас читати извјестан лист, у коме су написана сва зла дјела, која је она за његова живота чинила и чим га је мучила. Послије тога мора јавно признати, да би живот њеног мужа био много дужи, да је она имала краћи језик и, да све жене имају да поштују и слушају своје мужеве и да их не љуте. Ако млада удовица не испуни те услове, добиће само 10 фунти штерлинга (око 120 ф.) а остали новац добиће рођак њеног мужа, кога она никако не може да трпи!

Српски епископи у Ст. Србији. „Пол. Кор." јављају са Цетиња, да је Министру спољних послова — Вуковићу пошло за руком, да добије начелно пристајање Порте, да се у Ст. Србији поставе два српска епископа.

Спаљивање милиона. На дуван се троше милијони. Свијет се тужи на оскудно стање, а овако баца у вјетар и на штету свога здравља толике милионе. Колики клет новац оде на проклети дуван, види се по томе, кад погледамо колико само вриједе они огорели остатци од цигара, што се бацају по улицама и кафанама. У Енглеској има нарочите њуди, који иду и купе те огореле цигаре, па их препродају, те се од њих прави бурмут. Енглеска статистика ухватила је рачун, да се зате огореле окрајке од цигара узима годишње *тридесет милиона динара.* — Кад толико вриједи оно, што је већ бачено биле, онда је питање, а колико се потроши за здраве цигарете и дуван, који се у лулама пуши?!

Двор турског султана. У једном енглеском часопису саопштено је о двору Султан Абдул-Хамида и о животу, тамошњем. Код оних добронамјерних реформа у погледу на економију, султанов двор кинти хиљадама беспосличара, који носе титуле; секретара, надворника, дворских чиновника и т. д. Њима стоје на расположењу царског двора уређена је невјероватно велељепно, 3—4000 робова, који се зову болтаџије. Кујна и о султанову трошку рани се у Јулдиз—Киоску најмање 8000 људи и жена. Говоре да се у кујни налази око 400 кувара и паракувара под надзором турских, француских и талијанских главних кувара. Султанов харем има 1500 робиња, које су подијељене у различне класе. Султан има четири законите жене, а уз то друге небројене фаворите. Већину од оних купе или отму од родитеља черкеских или ђурђијанских. Харемом управља султанова помајка, разборита женска, која и европски мисли, а врло је штедљива и уредна. Њена власт над женскадијом у харему безусловна је. Кад се изводи, прати је војничка пратња као и Султана. Врховна рианичарка, такође је разборита старија женска тако рећи, као краљица, која заступа валиде султану. Једна европљанка висока положаја, која може у хареме слободно да улази, вели, да се женске у харему већином носе по европејски. Одијело им је од најскупљих париских и бечких материја, и тако рећи, клецају под теретом накита од дијаманата и бисера. Међу женама у харему, има жена и од неколико паша, које за неко вријеме на измјенице врше службу дворских госпођа. У ову женску јерархију, спадају и жене дворских чиновника, које такође живе о султанову трошку. Женске у харему уживају више слободе, но што се обично мисли. Кад по пропису покрију лице, могу ићи куд им је воља, могу правити шапте, а често их човјек виђа и у главним базарима и у Пери на улицама и на шеталиштима. У љету борave по Босфору, на азијским Слатким Водама; у јесен и прољеће налазе се на европској страни, али их цијепце никад човјек не може видити. Ради њихове забаве, има у дворској башчи позориште, у коме се дају оперете и балети.

Сам Султан Абдул-Хамид живи врло просто и много ради. Он устаје у 6 часова и с једним секретаром ради до подне, па онда доручкује. Затим се шета или вози у кајику по дворској башчи. Кад се одатле врати, даје аудиенције. У 8 часова у вече обједује, кад-кад сам, кад-кад са својим великодостојником. У вече са својим од којих синова свира на клавиру какав комад на четири руке. Особито му је мила лака музика. Одијело му је као у европских Џентлмена; на његовом дугом црном капуту само о свечаностима има по какав већи орден. Он је први султан, који

у паради не носи дијаманте на фесу. Кад прима госте, ни пресједник сјевероамеричке републике нема мање церемонија. Свога посјетника посади уза се на софи, па му сам пали цигарету, којом га нуди. Пошто се службено претпоставља, да султан говори само турски и арапски, то разговор води уз посредовање тумача, премда султан потпуно влада и француским језиком. Узима се као султанов нашљедник његов млађи брат Рашид-ефендија. Њега са његовим харемом и двором чувају у дворцу Чичагану, као државног заточника. Није му допуштено доносити ни писма, књиге или новине, а још мање може примати посјете, тако да ништа незна што бива у свијету. Кад се узме и то, да су га васпитали само дворски лижисахани, онда се од прилике може замислити, на каквом је степену умног развитка и какав ће то да буде турски цар, — ако буде доспио до престола.

Руска застава. Руски лист „Стандард" јавља да је цар Никола потписао указ, којим се мијења ред боја на руској застави. До сада су боје биле поређане у водоравном правцу; бијела-плава-црвена, а у будуће биће ред обратан: црвена-плава-бијела, — као и српска застава.

Енглеска краљица Викторија стара је 78 год. Влада близу 60 година и тако је најстарија регенткиња у Европи. Толико ниједан енглески краљ није владао. Она и данас ужива најбоље здравље и привржeност свога народа.

Два споменика Сими Милутиновићу — Сарајлији. Чувени српски пјесник Јован Илић из Биограда предлаже у „Бранкову колу," да се Сими Милутиновићу подигну два споменика један у Сарајву, а други у Будиму. У Сарајеву на Горици, вели, да би требало подићи капелу, ђе би се о Тројичину дану држао спомен заслужном пјеснику Чубри Чојковићу, Сарајлији, а у будимским брдима да би требало ставити мраморну троугласту плочу окићену вијенцима, на којој би стајале ове ријечи: „Чубри Чојковићу, пјеснику Србијанке." Прво би могли да изведу Срби сарајлије, а друго „Коло младих Срба" у Пешти.

Први грб Србије. Овијех дана нађен је први грб Србије. Он постоји на једном великом округлом бакарном печату. Грб је окићен огртачем и краљевском круном, а на њему се налазе још и грбови: Босне, Македоније и Браничева, а над њима је насађен штит краљевине Србије: бијел крст у црвеном пољу са 4 оцила. У наоколо је натпис: „*Милошъ Обреновичъ, божію милостію перкій князъ сербскіи.*"

Нов мајдан злата. Руски листови јављају, да су Богдановин и Лемлакин (путници) пронашли нов богат мајдан злата у Ап-Чамаку у Сибирији.

Колико човјек да спава? У том погледу издао је скоро руски љекар проф. Манасеин нека правила. Код новорођенчета ваља пазити, да му се сан непрекида ни нехотице ни вјештачки; за првих 5—6 недјеља, дијете треба да је будно само по 2 сата дневно; једногодишња и двогодишња дјеца требају дневно сна 16—18 сати; трогодишња 15—17 четворогодишња 15—16 с; пет и шест годишња 13—15 с. дневно; дјеца од 6—9 година нека спавају 10—12 сати; од 9—12 год 8—10 сати дневно. У прелазно доба кад се дјеца развијају у младиће и дјевојке, нека се сан нешто продужи, али га при крају и опет треба скратити 7—9 с. дневно. Послије овог доба, нека се сан ограничи дневно 6—8 с. Људи зрелији (од 25—45 год.) могу се по нужди задовољити са сном од 5—7 сати; али само уз потпуно здравље. Код старијих људи треба да се сан управља по слабости и немоћи старачкој, али ипак не морају дуже спавати од 10 с. на дан. Спава ли човјек одвећ дуго, слаби му и тијело и дух. — *Вјештачка средства за успављивање, несмију се ниношто употребљавати.*

Молбенице цару поднешене дијеле се у три категорије и то према томе: јесу ли добиле превишњу сигнатуру или су пропраћене са ознаком: „Ab imperatore et rege" или присиљевају на краљевске канцеларије без икакве ознаке. — Превишња сегнатура значи, да се молба има подврћи подробном испитивању, те у погледу исте у сваком случају поднијети предлози Његовом Величанству. Ознака „Ab imperatore et rege" обвезује министра, да тачно испита садржај молбе и овлашћује га, да је сам ријеши и изради превишњу одлуку. Но и оне молбе, које се поврате без превишње одлуке, несматрају се одбијеним, јер за ове воде извиде власти, и у неким случајевима подносе предлог Његовом Величанству.

Руски цар пропутовао је Аустрију, Њемачку и Енглеску и 24. Септембра о. г. стигао у престолни град Француске републике — Париз. У Француској је дочек руског царског цара би

изванредно свечан. Досад ни један владар није тако одушевљено дочекан као цар Никола у Паризу. На украс тога свјетског великог града утрошен је грдни новац. Око 3 милиона самих странаца слегло се у Париз, да види моћног словенског цара.

Јавне благодарности

I.

Јавна благодарност. Пречасни господин, Ђорђе Марјановић, српско-православни свештеник, катихета и подпредсједник озренске општине, из Порјечине, наволио је даровати овој св. обители 15 фор. (петнаест) форинти а. вр. —

II.

Побожни христјанин и честити Србин, господин Нешелко Врачевић, из српског Милина села (манастирске парохије) даровао је покривач за св. часну трапезу у вриједности 42 фор. (четрдесет и два) форинта а. вр., а мајка истог, смирена старица-Српкиња Савица, поклонила је у вриједности од 2 (два) царека дуката „Распјатије Христово" „себи за спомен и опроштење грјехова", (овако је на подножју „Распјатија" пописано). —

III.

Благородне госпође: Персида Ј. Укропина и Милева Ђ. Пријатовић, из Брчког, извољеле су приложити по један скупоцјени покривач за „налоње".

Овима, горе поменутим врлим даровопољима, управа св. манастира овим изриче своју најособитију захвалност. Света Немањићева задужбина „Озрен-црква. на сред Босне славне", пред престолом свемогућега Бога, шиљаће своје топле и побожне молитве за драгоцјено здравље, дуг, срећан и задовољан живот поменутих дародавателя и дародавателица — којима нека је слава и вјечита захвалност!

Манастир Озрен, мјесеца септембра 1896.

парохија:	управитељ:
Васа М. Ћуковић,	**Илија П. Инђић,**
учитељ.	архимандрит.

Рукоположен

Димитрије Јевђевић, свршени ређевски богослов и милошевачки учитељ, родом из Голеша, пређе ове, а сад призренске епархије, добивши каноничан отпуст од свог Дјецезана, рукоположен је, на молбу ове Конзисторије, од Његова Високопреосвештенства Херцеговачко-захумског митрополита господина **Серафима** у Мостару 22. и 23. септембра т. г. за ђакона и свештеника, те му је повјерена упражњена парохија **Прача**, рогатичког котара — *у администрацију*.

Књижевне вијести.

Седам тајна новога завјета. од епископа Салвестра. С. руског превео В. Пр. **Митрофан**, Митрополит Црногорски и брдски. — С великом благодарношћу примили смо ово дјело Митрополског писца, које је посвећено Њ. Височ. Нашљеднику Књазу Данилу. Митрополит Митрофан ово своје дјело не продаје, него ли га поклања Црногорском свештенству учитељима и неким особама на страни. Књига садржи 252 стр. обичне осмине. Свака је тајна опширно описана са обзиром на њен постанак, учење и правила црквена, те као таква у истини ће од користи бити прави нашој. Хвала Високопреосвећеном Митрополиту Митрофану на великом труду, кога је уложио, да тиме унаприједи књижевну црквену страну и у нашему српском народу!

О узроцима злочина. Јаша Томић, српски књижевник јавља да је дао књигу у штампу под наведеним насловом. Књига је писана разумивим слогом и осврће се на прилике нарочито Срба у

Угарској и краљевини Србији. Пошиљке око 12 штампаних табака и стаје у претплати 80 новч. Претплата се шаље писцу у Нови Сад.

Рашко призренска Митрополија, и национално-културна Мисија краљевине Србије у Старој Србији и Маћедонији. Написао Архимандрит *Н. Дучић*. Биоград државна Штампарија краљевине Србије 1896. — Цијена $^1/_2$ динара (25. новчића).

Сточарство. I. дио. *Познаваље и неговање шћела наших домаћих животиња*, за ниже пољопривредне школе у краљевини Србији са 35 слика у тексту. Израдио Владимир Ђорђевић, наставник ратарске школе. Књигу је издало Министарство народне привреде. Величина је 8_0 стр I—IV. и 1—121. Цијена?

Турски женски лист. У Цариграду, под уредништвом Хабдул-Лаки Хамид бега, излази лист „Халмара Макеоне“ (женски преглед) за женске, на коме, веле, раде 15 туркиња као сарадници.

Босна и Херцеговина на Миленијској изложби у Будимпешти. Под тијем насловом примили смо у истини знамениту књигу, *издање Бос.-Хер. изложбеног уреда земаљске Владе*. Књига је штампана латиницом и ћирилицом упоредо на финој хартији и броји преко 20 табака велике осмине осим увода (I—XXII.) и огласа. — Под *општим дијелом* изложено је: рударство, сађење и производњење дувана, пољопривреда, умјетнички занати, графичке умјетности, штудије и слике, кућевна индустрија, школе, грађитељство, средишна казнионица у Зеници, павиљон шумарства, босанска кућа, чаршија и босан. кавана, Босанско-Херцеговачке жељезнице. *Шпецијална каталог* садржи: Рударство, дуванску управу, пољопривреду, умјетничке занате, штампарске умјетности и слике, кућну индустрију, оружје, одијело и накит, школе, грађевинство, цент. казнионицу зеничку, имена индустријалних приватних излагжитеља, босанске дућане, шумарство, лов и риболов, босанску кућу и босан. кавану.

Врједни и хвале достојни изложбени уред наше земаљске владе изнио нам је подробно у тој књизи све, с чим се и наша земља поноси пред страним свијетом, па чак ставља и нама домаћима пред очи оно, чим се занимамо и шта све у својој домовини имамо, — што многи од нас досад чак ни знао није. Хвала врједном одбору и његовом симпатичном Управитељу и савјетнику владином госп. *Кости Херману* на уложеном труду и толикој пажњи!

IV. коло, *књига српске књижевне задруге* за 1895. г. примили смо. У томе колу књиге су ове:

Басне Доситија Обрадовића свеска I. Написао Андра Николић

Друга Пјевања Змаја Ј. Јовановића св. I. написао Милутин К. Драгутиновић.

Нил сшарших шройоједака, написао Андра Гавриловић.

Тамо амо по Истоку св. II. прте дра. Милана Јовановића.

Бијески Роланда св. I. превод Драгише Станојевића.

Таршиф и шврдица превели: Јован Ђорђевић и др. Владан Ђорђевић.

Из науке о свјешлосши написао Ђорђе М. Станојевић (са сликама).

I. и VI. књига стоји 2, а све остале по 3 динара (за све 10 дин.).

Задруга је у прошлој години имала 6410 чланова.

VI. коло књига за ову годину биће до I. Децембра готово и о Божићу разаслаће се члановима. — Ко оће да до лијепе и красне збирке књига дође уз јевтину цијену, нека поручи све досад издате књиге, па ће имати лијепу и корисну забаву.

Једва једном!

9. октобра о. г. између тројице кандидата, изабрала је цариградска патријаршија за Дабро-босанског митрополита Високопреосвештеног господина **Николу Мандића**, као што „Цариградски Гласник“ јавља. — Срећно!

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића.

У српској
ЗВОНОЛИВНИЦИ
Ђ. Пл. БОТЕ синова
У ВРШЦУ

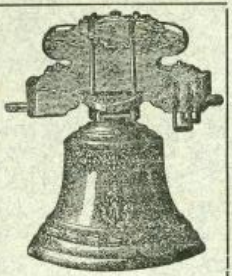

израђују се, по најновијем и старом систему са **гвозденим** и **дрвеним крунама** хармонично удешена **ЗВОНА**, по најумјереније цијени, са гаранцијом на више година. Такођер прима горња фирма стара, пукнута звона на преливање с исплатом на више година.

Ливене мустре звона, као и фотографије од оригинала шаљемо свима општинама на захтјев бесплатно.

Наруџбине израђујемо брзо и тачно, јер је радећа снага за израду увећана, а могу се звона сваке величине и тежине у два три и четир гласа саливати по православном стилу.

с поштовањем

Ђорђа пл. Боте синови,
ЗВОНОЛИЈЕ.

Звона има од 60 до 100 кила на стоваришту у свако доба.

ОД 1872. ГОД. САЛИВЕНО 1000 КОМАДА.

ОД 1872. ГОД. САЛИВЕНО 1000 КОМАДА.

В. МАРКОВИЋ И ПАВЛОВИЋ

РАДЊА ЗА ЦРКВЕНА ОДЈЕЈАЊА, УТВАРИ И СВЕШТЕНИЧКА ОДЕЛА.

Земун „ТРИ ГОЛУБА“ бр. 484.

Препоручују своје богато стовариште црквених утвари, као: Путира, Крстова, Полијелеје, Петохлебница, Венчала, Крстионица, Кадионица, Кандила, Сасуда за топлоте, Рипида, Дарохранилница, Мироносница, Свећњака, Икона, целивајућих и свечарских у разном формату, евангелија и свију црквених књига у малом и великом формату.

Црквеног шивеног одјејања у великом избору: Одежди (фелона), Стихара, Епитрахиља, Појасева и Наруквица, Плаштаница, Барјака, Неба, Покривача за часне трапезе и палоње, Набедреника, Орара и Наруквица, Архијерејских окрута, Митри и Бројаница.

Свештеничког носећег одела у великом набору:

Антерија од разне материје, чоје и первијана.
Џубета „ „ „ „ „
Раса „ „ „ „ „ по прописном крају.

Камилавки за монашко и мирско свештенство и Протојереје, Појасева: архијерејских, архимандритских, протеких и свештеничких.

Свега наведеног има готовог, а примају се и поруџбине, које се брзо извршују. Еспап је најбољи и даје се са гаранцијом. Број правилан и вештачки. Израда добра.

Иконостаса за цркве потпуно састављених; **иконе у строго православном типу под гаранцијом и стручним комисијским прегледом израђујемо.**

Примамо на оправку црквене утвари и одјејања, као и барјаке.
Све наведено продајемо и израђујемо по врло умереним ценама.
Очекујући многобројне наруџбине.

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ,

радња за црквена одјејања, утвари и свештеничка одела.

1908

БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ

ИСТОЧНИК

ВЛАСНИК:

А. Е. М. Конзисторија Дабро-босанска

УРЕДНИК:

СТ. Н. ДАВИДОВИЋ

протојереј.

НОВЕМБАР

1896.

СВЕСКА XI. ГОДИНА X.

Поклон
ЈОЦЕ ВУЛИЋА из Сент
УНИВЕРЗИТЕТ. БИБЛИОТЕКА
У БЕОГРАДУ

Прва српска штампарија Ристо Ј. Савића у Сарајеву.
1896.

САДРЖАЈ

1. Његово Високопреосвештенство Дабро-босански митрополит Мандић . 389
2. Новом Босанском митрополиту 392
3. Записи из пастирског богословља 392
4. Часови побожног размишљања 398
5. Размишљање или умно виђење 403
6. Набирци из „Б.-Х. Источника" 412
7. Бесједа преосвећеног Амвросија — на Преображење 414
8. О старинској књизи 416
9. Свештени сасуди 419
10. Св. рођење Христово I. 423
11. Св. рођење Христово II. 424
12. Прослава при освештењу цркве у Борцима 424
13. Прва ријеч и поука парохијанима 427
14. Ода Косовом пољу 428
15. Пригодница 429
16. Разно. 429
17. Књижење вијести 432
18. Јавне благодарности 434
19. Читула 435
20. Срдачно с Богом и српска хвала 435
21. Позив 436
22. На знање 436

I 908
УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 4839

БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ

ИСТОЧНИК.

Мјесечни духовни часопис за црквено-просвјетне потребе српско-православног свештенства.

СВЕСКА XI. Сарајево, новембра 1896. ГОД. X.

Власник: АЕМ. Конзисторија. Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

ЊЕГОВО ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВО

Архијепископ сарајевски, митрополит Дабро-босански, Егзарх све Далманије, притјажатељ ордена Фр. Ј. I. са звијездом и т. д. Господин Господин

НИКОЛА МАНДИЋ.

Превишњим рјешењем, Његова ц. и кр. апостолског Величанства од 26. октобра (7. новембра) т. г. потврђен је за српско-православног митрополита сарајевског.

Иза смрти блаженоупокојеног митрополита Ђорђа Николајевића, стајаше ова Дијецеза преко 9 мјесеци упражњеном. Пространа сарајевска епархија у многом је оскудјевана без свога црквеног поглавара и свак је с нетрпљењем очекивао час, кад ће се та осјетљива празнина новим црквеним поглаваром попунити.

Архијереја треба свештенство, српско-православне црквено-школске општине, толике цркве и народ, с тога га с толиком љубављу дочекујемо и поздрављамо са: срећно и добро нам дошао!

Његово Високопреосвештенство митрополит Мандић није овој земљи и народу стран ни туђин. Он је више година пробавно међу овијем народом као митрополит Зворничко-тузлански, а уз босанско-херцеговачки устанак примао је, потпомагао и закламање наше бјегунце као браћу своју, с тога се ми као познаници и предусретамо и, Високопреосвећени господин долази међу своје: сроднике, земљаке, штоватеље, пријатеље и познате. Па у колико господин митрополит све то лијепо и од прије познаје, у толико ће му бити облакшан и његов архипастирски рад на терану, на коме сад промислом Божијим отпочиње радити.

Његова спрема и опробано искуство, љубав према св. православној цркви и народу, мушка одважност и добро здравље; а, с друге стране, и љубав свега свештенства и народа, којом га свако жељно исчекиваше уз припомоћ божију, да ће му снаге, да лако узмогне подносити терете високе архијерејске дужности.

*

Митрополит Мандић родио се у Горњем Грачацу. По рукоположењу буде постављен за учитеља у богословском семинару и послије 5 година дође за свештеника у Грачац (Лики), а затим у Госпић, гдје постане протом и ту остане све до 1891. године. Пошто обудови, прими калуђерски постриг и постане архимандритом манастира Гомирја. Био је више година члан конзисторије а у више маха и посланником на српском народно-црквеном сабору, а у години 1892, и на угарском, као делегат хрватско-земаљ. сабора. У браку је имао и троје дјеце, коју је такође изгубио. Зворничко-тузланским митрополитом постао је у прољеће 1892[1]). Праведан, добар, искрен, симпатичан и у свему узор примјерна свештеника и архијереја, стекао је Високопреосвећени господин митрополит Мандић љубав народну и симпатије власти, што га је све и довело до тако високог положаја, кога је и заслужио.

Именовањем тако подесне личности за Дабро-босанског митрополита, нама је православним Србима у овој земљи дат поновно знак милости и благоволења од стране Његова ц. и кр, Величанства и високих му власти, на чему остајемо вјечно захвалношћу обвезани.

Полажући наде љепшој будућности и све товећем напретку црквеног нам живота, поздрављамо те владико свети са искреном добродошлицом: испола ети деспота!

---

[1]) Опширно о животу и дјелима Високопреосвећеног митрополита читај IX. свеску „Источника“ од 1892. стр. 429—455.

Браћо свештеници! и нама се указује сунце љепших дана. За духовног вођу сад добијемо мужа снажна и тијелом и духом, мужа и архијереја, који добро познаје стања наша, те ће их и унапредити; али и ми постајемо обвезанији нашој пастирској дужности. Не велим да се није и досад радило, но одсад треба и боље. Ко ваљано ради и ће се старији слушају и поштују, ту и Бог помаже. Да стечемо љубав и наклоност свога архипастира, дужни смо у свему бити савјесни. Нашим радом потпомажимо га у пословима црквене управе, вјерно испуњавајући налоге и непредузимајући ништа важнијег без питања и саизволења архијерејског. Учите народ у вашим парохијама, да се цркви и своме свештенику обраћа и да не срља стрампутицом, скрнећи св. закон и остале хришћанске светиње. Проповиједајте мир и слогу свима, јер нам је у томе и наш и народни напредак. Не мијешајмо и не плећимо се у туђе послове, оне, који се нас не тичу. Нашто је ко постављен, онога нека се и држи. Презиримо и осуђујемо љеност и друге пороке, као: лаж пијанство, клеветање, хулу и у опште развратан живот. Ко тако буде чинио, испуниће закон и задовољити свога архипастира, који ће своје добре свештенике удостојанати своје архијерејске милости и награде.

Црквени одбори нека су чврсто скопчани за своју јерархију, нека цркву и њезин иметак не сматрају као своју властитост, него ли као добро, које им је црква и народ повјерио. *Архијереј је главни надзорник свега што цркви припада;* с тога нека му се црквени рачуни на преглед поднесе и у свему у управи црквеној његова савјета и пристанка тражи. Слога и љубав нека влада међу одборским члановима и међу свима, а особито брачницима, који су једно другом на супружеску вјерност заклети, па ће то одлакшати посао и црквеној власти, пред којом се брачне парнице дижу.

Свештеници нека своју паству уче и добрим јој угледом предњаче, а ова опет нека своје духовне пастире пази и дужно им поштовање указује. Мјестимично размирице између народа и свештеника нека престану, јер то подрива срећу народа и доприноси назадак и у самој цркви.

У осталом држимо се сви прописа црквених; испуњавајмо и грађанске дужности и обвезе; дајмо „Богу божије, а цару царево“, љубимо истину поштујмо свачије право, живимо примјерним животом, па ће нам и други признати да смо људи и цијени ће нас по заслугама нашијем[1]).

[1]) Ову кратку биљешку на крају „Источника“ у прошлом броју *„Једно једном“* нијесмо могли ставити на достојно мјесто, јер је лист већ био завршен, с тога нека нам се то не замјери. Ур.

Новом Босанском митрополиту
ГОСПОДИНУ НИКОЛАЈУ

приликом његовога постављања

Страховити призор моје очи гледе,
Малу трошну лађу на широком мору;
Од таласа силни' попуцаше греде,
И разбит' је шћаху погодивши хору!
Јер на лађи слабој корманоша нема,
И већ сваки путник за смрти се спрема.
Ломе руке, плачу, погледају небу,
И моле се творцу а у срцу зебу;
„Створитељу силни избави нас бједе“!
А анђели на њих озго с' неба гледе.
Па са њиним молитвама шаљу молбе благе,
Да утиша бурно море и бијесне вале.
Свети Саво српски кад те муке виђе,
У смјерности благој створитељу приђе;
„О Господе! над војскама и десница твоја,
„У лађи су оној — српска чеда моја,
„Још за часак само — па су већ пропали
„А колико муке — зпаш — мене су стали!
„Од пометње, — страха, један другог злоби,
„Незна нико од њих, у несрећи што би:
„Један равна платно, други развољује,
„Пропаст један другом, на леђа свољује.
„Злоба — пакост — сатр' синке рода мога,
„Они тебе моле, свога милог' Бога.
„Та — смилуј се на њих, избави их сада,
„Да не буду овце изгубљена стада!
„Пошљи им пастира да их сада спасе,
„Српске цркве кандила да с' не гасе“!

Створитељу — тако збори свети Савва,
Српске цркве наше светитељска глава.
А анђелски хори пред престолом стоје,
И умилне пјесме божанствене поје. . .

„Нека буде и то“! — тихо рече Боже,
„Сада ћу их спасти то се јоште може
„Послаћу им вођу корманоша вјерна!
„То учини твоја молитвица смјерна.
„Поучи их само да слушају гласа,
„Апостола мога и њихова спаса;
„И да вјером живом својијех отаца,
„Сатру — злобу — пакост братоубилаца“!

И, ено, посланика к' лађи се креће,
У свету десницу знак спасења меће.
Благосиља лађу крста светог знаком,
А путници сретни растају се с мраком.

И утиша с' море, престадоше вали,
Помрчину силну сунашце разгали,
А путници сретни захваљују Богу,
Што учини милост таку им премногу!

Српске цркве свете лађа је то мила,
А у њој су чеда светог Саве била,
Корманош се нађе попут светог Саве,
Православна чеда да се не подаве.

И плови лађа у пристаниште благо,
А Србин грли — љуби — Србина драго.
Архијереја свога и своју дику,
Шири с' славо наша! свјету на видику!

п. П. у.

Записи из пастирског богословља.

III. О одношају пастира цркве ка друштву и друштвеном животу.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије **Архимандрит Борис**. Превео **Григорије А. Николић** свештеник у Митровици.

I). О домаћем животу пастира цркве.

„Подобаетъ епископꙋ быти непорочнꙋ, едыинѧ жены мꙋжꙋ, трезвенꙋ, цѣломꙋдрꙋ, благоговѣйнꙋ, честнꙋ, страннолюбивꙋ, ꙋчителнꙋ: не пїѧницѣ, не бїйцѣ. не сварливꙋ, не мшелоимцꙋ, но кроткꙋ, не завистливꙋ, не сребролюбцꙋ: свой домъ добрѣ правѧщꙋ, чада имꙋщꙋ, въ послꙋшанїи со свѧкою чистотою: аще же кто своегѡ домꙋ не ꙋмѣетъ правити, како ѿ церкви Божїей прилѣжати возможетъ“ (1. Тим. III, 2—5). На овом месту, узетом из пастирских посланица св. апостола Павла, пастир цркве расматра се у његовим одношајима према породици, и по овоме неће бити

безкорисно расмотрити овде подробније садржину те важне апостолске наставе.

„Подобаетъ быти единыѧ жены мѹжѹ[1]).“ Жена пастира има врло важно значење у делу његове службе. Она може или помагати му у испуњавању његове дужности и у одношају према цркви, или пак бити препреком за њега; јер ако није она с њим у његовом делу, тада ће бити против њега, одвуће га од дела. Тим начином, она може бити његовим добрим или злим генијем, јер она се налази око њега у тренутцима његове слабости и сете својим утецајем неопходно или јача, или слаби силу његове пастирске ревности. Коме није познат утецај жене у најразличнијим одношајима живота. Без увијања могуће је казати, да жена предаје свакоме народу овај или онај наравствени склад, који се открива у његовом друштвеном животу. Историја нам даје на стотине примера слабих мужевâ, који су показивали несумњиво грађанско јунаштво и то с тога, што су за њима стајале жене, које су их држале и храбриле не саветом само у овој или оној часној служби, него буђењем и јачањем у њима општега осећања дужности и саопћењем дотичнога правца њиховом частољубљу. Још чешће, мора се припознати, могуће је приметити, хрђави домаћи утецај, који човека од природе благороднога, часног и некористољубивога мало по мало преобрази у малодушнога, слабога и млакоњу, који свуда истиче себе као себичњака и гледа у друштвеном раду само средство ка достижењу властитога добитка и добра, — и све то јавља се посљедицом општења са женом, кад што јако добро васпитаном, верном женом, добром мајком, али у души које сасвим недостаје велика идеја друштвене дужности. И пастир није слободан од сличних утецаја.

Пастиру је у његовом делу саосећање истинито хришћанске жене нешто више него просто пријатељство, то је мила и драга помоћ срца, вернога божанственоме Учитељу, у часовима човечјих страдањâ и искушењâ, кад шта више и наравствено јак човек пада духом, а међу тим у близини његовој нема другога земаљскога друга и пријатеља, коме би исповедио о својој душевној борби, слабости и страдањима. Осим тога, има област у животу црквеном, где служба жене управо је неопходна и тешко се чим другим може заменути, на име — у религиозним саветима вернима њенога сопственога пола. Женама је природно откривати своју душу пред женама. И жене неких пастира беху „ђаконисама“ у апостолском смислу те речи, служећи као оруђе у привађању лица свога пола ка познавању Спаситеља.

Истинито хришћанска жена може помагати мужу такођер у делу назидања својим финијим и савршенијим разумевањем женске природе, сагласности женскога ума, примером живота, и својим, често врло важним практичким познањима, које је стекла у блиском обраћању с људма. Њено право појимање човечјих карактера често бива много проницавије и верније од спорих и често тешких размишљањâ мужа. Ипак главне обвезаности жене свештеникове, без сумње, односе се к њеној рођеној породици, а не ка парохији мужа.

„Свой домъ добрѣ правѧщѹ.“ Сваком дому, баш као и свакој управи, потребан је извесни органички закон, који му даје извесни ред и карактер. Свештеник је дужан старати се о томе, да учини свој

[1]) Реч „Єпископъ“ овде је употребљена у општем смислу — и епископа, и презвитера.

дом пригодним за службу великим цељима царства Христова. Поридица је мала парохија, у којој се свршавају први покушаји примењивања пастирске ревности, побожности и мудрости. Пастир је дужан старати се да у склад доведе своју породицу са својим делом, а не да их дели једно од другога; породица му је дата с тога, да му помаже у његовој служби, да буде оруђем за произведење већег утецаја при одправљању му обвезаности своје службе Његов дом дужан је бити посвећен религиозним цељима.

Свештеник је дужан управљати својом породицом не толико на основу права безусловног авторитета (ма да му припада неоспорни авторитет у породици, као њеној глави на земљи), колико на основу начелâ строго наравственога управљања на начелима истине, праведности и љубави Нови завет често говори о домаћој цркви (Рим. XVI, 4; 1. Кор. XVI. 19;) и породица свакога пастира дужна је бити малом црквом, где царује дух Христов, где влада извесни правилни поредак свакидањег живота прожман начелима религије. Домаћа побожност мора да се налази у свези и хармонији са свим религиозним животом породице. Она треба да буде као очитовање и израз општег и сталнога духовног живота и побожнога правца породице, у којој царује простота, весела пажљивост, дух марљиве послушности и љубави. Служитељи цркве кад што одвише слабо и немарљиво односе се према наравственом управљању својим укућанима — домаћом чељади, извињујући себе замршеношћу својих општих обвезаности; али нико нема права пренебрегнути себе и своје ради других, ако не жели навући на себе строги апостолски укор. И у наше време било је не мало пастирâ, сличних старозаветном Илији, ревност којих о дому Божјем није предупредила погибли њихових рођених синова.

„Честнꙋ, страннолюбивꙋ.“ Дом истинитог пастира, у свима крајевима и за сва времена, био је домом великодушног гостопримства и пробитачне наклоности. Он је био угледом ради подражавања парохији у указаним одношајима. Он је био двораном сиромашка. Да би могао одржати таково своје значење и још више утецати на живот народа, дом пастира нека буде обиталиштем у свима одношајима привлачним, са пријатним укусом, који сведочи о правилном развићу, премда и простим, уређењем. Дајте приступа утецају на њега такођер вештине, на пример, утецају музике, која узвишава и облагорођава.

Непромењиви поредак, правилност и тачност у свим подробностима свакидањег живота такођер помажу растењу и напредовању утецаја пастирева, потврђујући очигледно оно, што он говори с црквене катедре. Пре свега, свештеник није дужан теретити себе дужностима. Он може избегавати дужности, посвећујући део свога времена на какав частан и користан рад, који може служити за њега извором материјалне помоћи. Кад који упусти се у веће дужности, тада губи део своје слободе и независности. Он већ неможе ни слободно исказивати својих суђењâ, жељâ, нити чинити сагласно с њима, јер је пао у зависност од другога човека и никада неће бити кадар да се ослободи од сазнања те зависности.

Усрдност и тачност свештеникова у одношају према црквеним делима показују силни утецај на паству особито на људе обртнике и трговце, који се са уважењем односе према изводљивости и радиности

човека, било у чему да се покажу, јер та својства они могу најлакше појмити и оценити. Свештеник је дужан да се чува сваких погрешака у вођењу црквеног газдинства. Усрдно и једнако свршавање богослужења, брижљива пажња ка практичним обвезаностима, спојеним са управљањем црквеним делима или с каквим год часним делом, особито кад дође имати новчане рачуне или уплате, — све то јача утецај пастира на паству, откривајући његов високи карактер, његов нравствени навод, који неможе боље бити потврђује и јача у умовима верних учење о нравственој дужности, часпости и праведности. Ако ли се он вара и чини погрешке у тим, као што се види, незнатним стварима то ће народ, природно је, с тачке гледишта и разума, и Писма, закључити, да ће сличне заблуде и погрешке лако могуће бити и у предметима непамерно веће важности. Ми показујемо на та својства, која се захтевају од пастира, као на црте, које карактеришу човека: и ако се он одликује тачношћу и сталношћу у свом домаћем животу и у појединим делима, то ће тако исто и у својим односајима према цркви.

У питању, које расматрамо, о односају пастира ка својој рођеној породици, има једна особито важна тачка, то је одговорност свештеникова за духовно стање своје породице. Чудновито је, да смо ми често више способни да проводимо хришћански живот у друштву и пред туђим људима, него ли код своје куће и пред онима, које љубимо више свега. Зашто је то? Свештеник, свакојако, није дужан да чува своја религиозна блага искључиво само за друштва и да их узима од своје рођене породице. Нико не може бити светим на катедри и самољубивим, раздраженим и непријатним у посебном животу. У сваком случају мора се борити против показане наклоности — да се јавља добрим и светим само по захтевању случаја и пред очима света, а не код куће и не у свако време. Свештеник врло се често осећа потпуно убеђеним (особито после проповеди вам своје парохије,) да је испрпио сва средства, која му се налазе на расположењу, све напоре, да приведе људе ка царству небеском — људе, с којима се он, свакако никад више неће ни срести овде на земљи, па каква је вештина, какву одлучност по упоређењу са оним, што је он учинио за туђе људе, шта више не за своју паству, он је дужан усилити се, да спасе душе своје сопствене породице.

Породица пастирева служи предметом особите пажње и критике од стране друштва; и за сваког пастира, несумњиво је много је боље подносити ту критику са потпуном великодушношћу, него ли долазити од ње у забуну.

Будући независним у својим домаћим делима, пастир несме заборављати, да на његову породицу гледају, у неком смислу, као на породицу од угледа и примера, То га мора не само побудити да буде прост и благоразуман у својим домаћим делима, да избегава у свему крајности и да се свакако уздржи од раздражености гњева и других страсти таквога рода, него и да се користи указаном чињеницом, као средством да благотворно утиче на друштво, с циљи узвишавања у својој парохији умнога разшића, васпитања добрих навика, наклоности и осећаја, нарочито љубави ближњима и доброхотности. Религија у његовом дому треба у истини, а не спољашње само да господари над свима, да буде главним интересом живота; она је дужна да умекшава и блажи осећаје, да

узвишава нравствену висину породице, у члановима њеним да васпита вољу, да помаже образовању истинито-хришћанског карактера, и да испуњава дом пастирев атмосфером, свете, безкорисне љубави.

2. О одношају пастира цркве ка светским уживањима и забавама.

Опште правило, које одређује владање пастира цркве у одношају ка светским уживањима и забавама, може бити изражено овим начином: пастир је дужан да избегава сва она места и околности, где његов сан, достојанство или служба може бити предметом куђења и понижења. У одношају према том предмету, као и према свима другима, мора се узети у пажњу начело правилно схваћене хришћанске слободе; пастир има тако исто право да се користи том слободом, као и сви други људи. Ипак има неке врсте и места уживања, где, ма да он и неби осећао за себе штете од посећивања њихових, његово присуство било би неумесним и донело би више зла, него ли добра. Пастир више но ико, дужан је сећати се речи Апостола „све ми је слободно, али није све на корист," и још: „нико да не гледа што је његово, него сваки да гледа, што је другога" (1. Кор. X, 23. и 24.).

Ако ми будемо говорили о уживањима у опште, то без колебања можно је рећи, да је свет дужан да буде предметом научнога наслађавања тако исто, као и средством ради оживотворења нравствених циљева. Свет, који св. Писмо заповеда избегавати, није свет физички, који нас окружава, дивни Божји свет, приведен у биће по неограниченој благости Божјој. Речју Његовом и од Самога Створитеља признат дивним; није то и свет оних природних наклоности обвезаности, занимања, брига и радости; сред којих се ми рађамо и дужни смо живети и радити; него је онај нравствени и духовни свет, она виша област нравственог живота и рада, у којој царује дух зла дух противљења Богу. Свет, какнога је створио Бог, дат је ради наше користи, но под оним сталним условом, да, користећи се благама света, неби заборављали Самога Даваоца блага.

Много је у свету тако јавно предназначено за насладе, да је могуће казати, било би грешно шта више не користити се њима. Ко без задовољства слуша појање птица у рано пролеће, ко гледа разнолико преливање боја на цвећу при заласку сунчевом са мрачним, натуштеним лицем или ко није у стању оценити дивоте и лепоте живописних видова природе, која га окружава, више, но вол, који пасе траву на далеко од њега, тај не стоји у хармонији са благотворним и животворним циљевима природе и тешко би био сретан, шта више у Едему.

У св. Писму ништа се не говори за и против уживања, јер, ако природна тежња ка наслади припада броју уређених потребâ човечјега духа, који захтева за себе среће, како у вишој, тако и у нижој области бића, — то забаве дужне су бити признате законима и сагласно с тим подчињене су извесним правилима. Свештеник може и не осећати потребе у њима у оној мери, као његови парохијани; тим не мање хришћанство је не толико укупност правила владања, колико нов живот, виши идеал живота, религија љубави и слободнога избора, спојеног тиме, што је истинито, праведно и чисто. Чистоћа и уздржљивост јесу својства, неопходна у карактеру „дедевидела" (хришћана), и дах њихов

треба да се осећа у сваком делу и забави хришћанина. Св. Писмо нигде не устаје против каквога појединога вида забаве, нити шта више против јавних позоришта: ова су битисала у оне дане; јер ап. Павле' очевидно је, не једном је видео борбу у бегању или трчању, јер често повајмљује отуда приче ради објашњења нравствених истина „Гоню же, аще и постигнѣ заднѧѧ вѣсѫ забывалѧѧ предняѧжеѧ простираѧсѧ“ (Филип. III. 12—13) — ето примера, који је без престанка одушевљавао Апостола у току његовог многотрудног живота, који га не остави и пред смрт, кад је обазревши се на пут живота, који је прешао, писао ка Тимотеју: „подвигомъ добрымъ подвизахсѧ, теченіе скончахъ, вѣрѫ соблюдохъ, прочее вѣсѫ соблюдаетсѧ мнѣ вѣнецъ правды, егожде воздастъ ми Господь (2 Тим. IV. 7, 8). Говорећи тако, он је, очевидно је, гледао минули живот свој у угледу трка-лишта, а себе у угледу победитељ, који је достигао циљ опкладе, кога чека лаворов венац. На тај начин забаве саме по себе нису грешне, него оне добијају ову или ону нравствену цену и значење, кад се стављају у свезу са свим животом и владањем човека. Но њих је потребно гледати са више тачке гледишта. Но на који начин тежња ка наслади, усађена у природу човека, може довести ка духовном и телесном његовом благостању? Ево питање, које пастир неможе оставити и не решеним за себе и за своју паству. У решењу тога питања, без сумње је, да мора бити одељено важно место 'ради личне слободе и избора. Нико не може прописивати уживања другима. Ја могу да не подносем никаквога задовољства у забавама свога суседа, а он, обратно, у мојима. Једном се више допада возити се на коли, него ићи лађом, другоме — обратно. Заточник, живећи озбиљно, свим бићем својим улази у област религиозних размишљања, и сваки други, нижи облик духовних наслада, нема за њега ни најмање привлачности, — а у то исто време на исти начин и шта више најоштроумнији богослов налази свој одмор код тесарскога стола, у дељању дрва и другим телесним вежбањима. А други налази највећу насладу, кад седи на жарком летњем дану под ладовитим дрветима при обали реке или језера и прати покрете таласа и пеца рибу. У суђењу о тим предметима треба да је остављено на вољу нека слобода како пастви, тако и свештеницима Црква нема права да се пача у све подробности појединог, свакиданьег живота појединих лица и породица; у противном случају црква би се јавила као инквизиција и власт њена претворила би се у несносну тиранцију. А ако се каква забава може показати штетном усљед злоупотребљавања од њега, то у таковом случају тешко је праведно забранити у опште уживање од ње. Дужност је пастира свагда стајати на темељитој тачки гледишта и у слободи савести. Паметне забаве у породичном кругу, нису свагда спокојнога и духовнога карактера, као на пример играње и веселе игре, могу одстранити у младићима тежњу ка побудама много више опаснима; а одстрањење, на примјер, у одношају трезвености, ишчупавши у зачетку прве клице порока, има више силе, него права забрана. Тертулијан је учио, да постоји међу материјом и духом потпуно непријатељство и противност и да је душа затворена у тело, као у тврђаву; и овде лежи извор све његове лажне филозофије. Манихејство слично тертулијановом учењу, у потаји лежи у основи религиозних погледа многих од његових данашњих присталица, који у полемици с материјализмом сами навеш-

њавају још горе род материјализма, порицајући физичку страну човечје природе, створене Богом, истичући је седиштем зла и греха, међу тим како је Христос јасно показао, да „из срца људскога излазе мисли зле, прељубе, курварства, убијства крађе, лакомества, пакости, алоће, лукавство, срамоте, зло око, хуљење на Бога, понос, безумље; сва ова зла изнутра излазе и погане човека“ (Марк. VII, 21—23).

Часови побожног размишљања.

Покушаји **Том. А. Братића**, парох.-капелана.

(Наставак).

Социјализам и комунизам.

Међу умне болести нашега друштва, без сумње прво мјесто заузима модерни социјализам и његов најближи колега комунизам.

Социјализам, у строгом смислу ријечи, води своје поријекло из врло давне прошлости; постанак његов стар је, као што је старо и човјечанство, јер чим је створена прва породица, морало је, између чланова те породице, бити интимних односаја. Са нагнућем првих људи на раја, усљед прекршаја Божије заповиједи, људи су морали узајамно потпомагати један другога, да би лакше одољели непријликама из спољног свијета, а та помоћ и узајамно одупирање разним невољама и непогодам било је чисто социјално. У колико се човјечанство умножавало и у колико су његове невоље биле веће, у толико су се и социјалне идеје развијале и усавршавале, док их најпосље модерни социјализам није свратио на криви пут и довео до крајности. Постанак комунизма узалуд ћемо тражити и у најстаријем добу човечанства, осим ако бисмо усвојили Дарвинову теорију, па се винули у оно давно доба најпримитивнијег живота човјечијег — доба када је човјек био животиња. Али ни ту небисмо нашли зачетке комунизма, јер по Дарвиновој „борби за опстанак“ све је тежило да одржи само себе, а та је, „борба за опстанак“ најљући противник комунизма. Бацимо ли се на поље историјске науке, и та ће нам наука посвједочити и фактима доказати, да никада није ниђе било народа, који би живио по начелима комунизма. Комунизам је дакле најновија умна болест, која се појавила у Француској са намјером, да доскочи друштвеним невољама и помогне човјечанству. Клица комунизма није била баш у Француској, него у Енглеској, као штоћемо посље видјети, али ја узимам Француску за колијевку његову, ради тога, што се он ту развио у највећој мјери, те је постао тако јак, да су његове присталице биле узеле и државну управу у своје руке. 1871.

А шта је то социјализам, а шта ли комунизам.?

Модерни социјализам по коме поје, дипац не смије сматрати свој лични рад, као своје персонално средство, помоћу кога ће завладати материјалним предметима и и тиме створити приватну својину, од чије ће продукције он сам вући корист. Сваки члан социјалистичког друштва, мора сматрати свој рад, као дио друштвеног рада и остатак зараде, што преостане пза подмирења животних потреба, ставити на расположење друштву. Ово би био најкраћи одговор на стављено питање, а

дефиницију социјализма врло је тешко исказати, пошто је то начело пуно недоследности и долази у контраст са самим собом, те акоби ту теорију дефинирао са правога истинског гледишта, потпуном логичном дефиницијом, морао бих рећи: „Социјализам је чиста теорија краље, по којој би требао нерадин, ленштина и глупак, да приграби себи плод рада вјештака, прљежног и интелигентног човјека“ [1]). Али онда би ми се пребацило да немам објективности, што наводим закључак прије доказа, те сам казао, шта је социјализам, баш онако, као што би казао и највећи социјалиста [2]).

Комунизам је исто то, само мало друкчије — као што би рекао Вук.“ „Комунизам је начело економско и правно у исто вријеме. Као економско начело комунизам значи, да више лица уједине свој рад и своју имовину, да производи њиховог рада не буду ничија својина већ општа — заједничка. . . . Уживање тако је исто заједничко“ [3]).

Као што се види, разлика је, између социјализма и комунизма само та, што социјалисте, остатак своје зараде иза подмирења својих потреба, имају давати у друштвени фонд, који служи за друштвене циљеви; а комунизам одузима сву имовину и зараду, па из те заједнице дијели својим члановима. По теорији Шарла Фурија све би комунисте имале заједничке станове и ту би им било све заједнички, у одређено вријеме, а то би се вријеме означавало одређеним сигналима. [1]/[2] На тај би начин комунизам од човјечанства створио машину, која би се кретала као прости механизам. Ни код социјализма нема велике разлике у начину живота његових чланова, премда нешто мало попушћа отмјенијој класи људи [4]).

Прилике у којима се развијао модерни социјализам и комунизам биле су врло различите. Ту су биле комфузије различитих мисли и теорија; једне стијешњене вјерским апсолутизмом, нијесу смјеле сасвим добацити вјеру, а други су је уз пркос одбацили, и на тај начин хтјело се створити ново друштво; односно, хтјеле су се створити нове уредбе по којима би се друштво владало и на тај се начин ослободити од постојећих неприлика, које — по мишљењу социјалиста — смета у друштвеном прогресу. На тај начин социјализам је продукт посматрања тих комфузија: Чини ми се да је он био онај, који је покренуо точак Француске револуције и већина покретача те револуције били су надахнути социјалним идејама, и то баш идејама модерног социјализма; а циљ им је била, да револуцијом униште старе друштвене установе и створе нове, по којима ће се свијет управљати, по свршетку преврата „Појмови породични, религиозни, државни и економски морају се сви измењути, па тек да се друштво преобрази [5])“ Покретачи револуције. са социјалистичким идејама, нијесу пазили на идеје својих сурадника у револуцији, које су биле врло различите. Трансцендентални идеализам Кантове филозофије био је узбркан, са науком Фихтеовом, који је хтио да се отресе апстрахтног идеализма, те су струје имале својих привржсника у покретачима револуције, а њихови су појмови били савити и помешћени са Волтеровим и Хомбаховим материјализмом, који је имао

[1]) „Социјализам и радничко питање;“ срп. превео С. П. Б. Београд 1880. стр. 27.

[2]) Св. Марковић: VII. „Писма“ стр. 31.

[3]) Ibid. IV. стр 72.

[4]). Die indirekte Steuer und die Lage der Arbeiten den Klassen, von F. Lassalle, Libr. 6.

[5]) Св. Марковић: Цјелокуп. дјела. VII. стр. 29.

и чисто својих присташа. У исто вријеме ту бијаше људи и са комунистичким теоријама Морелија и Меблија, чији се зачетак може лако опазити у „Утопији“ Томе Моруса.

Сви људи, са тим разним начелима радили су на преврату, али како су им идеје биле различите, тако су им били различити и циљеви, које су жељели постићи са преврatом. Социјализам је хтјео да препороди друштво по својим идеама: материјалисте су хтјели да извуку за себе корист, а да у тој опћој забуни постану богатији; присталице апстрахтног идеализма замишљали су себи да ће створити нове друштвене уредбе, које се неслажу ни са идеама социјалиста, ни материјалиста, а комунизам је опет хтио да оствари своје идеје. Коловође преврата, да би боље успјели, морали су маси народа представити цркву и државу, као виновнике свега постојећег зла. Народ, задахнут вјерским идејама, није се могао одважити на грозно крвопролиће, јер је он волио овога свијети и трпјети да добије вјечно блаженство, после смрти, за то је социјализам и хтио избацити вјеру, пошто она смета социјалном развитку друштва. „Религија упућује човјека увијек на срећу, на ономе свијету, као накнаду за бједу, коју је овђе трпио; и стављала му у дужност, да, са обзиром на оностране блаженство, земаљску бједу трпељиво сноси. Тиме она смета човјеку, да својом снагом земну бједу надвлада и такову друштвену организацију створи, којом ће људи у опће земно благо, које једино има неке вриједности постићи, дочим је у наглед стављено блаженство онога свијета — просто уображенье“ [1]). — Ово је социјализам потпуно извршио, али није су социјалисте ништа постигле. Револуција се свршила, пошто је на шафот и жилатину (?) довела све своје покретаче, и опет је остало све status quo, јер су се све занешењачке теорије показале, као просте глупости, без вриједности.

Када је и социјализам и комунизам одиграо своју улогу без успјеха, онда се казало, да та начела нијесу крива неуспјеху, него су криви сами чланови покрета, „Велики људи, који се објавише, као вође претстојеће револуције у Француској показаше се крајње револуционарни. Они непризнаваху никакав ауторитет“ — вели Фр. Енгелс [2]).

У ту се сврху појавише нове социјалисте, да би оправдали неуспјех погинулих другова у револуцији, и одатле данашњи модерни социјализам води своје најближе порijекло. —

Први се појави Сен-Симон 1802. год. са својим дјелом: Писма женевског грађанина „својим савременицима.“ Он први поче да расправља питања о својини и капиталу и о неједнакој подјели рада у друштву, те у томе налази узрок сиромаштини. Он је у маломе нашо све оно, што је казано још у почетку, на питање: шта је социјализам, па је и сматрао за највећу врлину да помаже сиротињу. Како је био у неку руку наклоњен имагинацији, да је он створен у ту циљеъ, да поправи друштвене односаје, то је и сам искомбинирао нову религију „le nouveau christianisme.“

Оно што је код Сен-Симона било непотпуно, то је допунио Шарл Фури са својим дјелом: „Tableau du nouvel ordre domestique“ (Слика новог домаћег реда).

[1]) Др. А. Штекл: „Вјера је потребна“ („Глас Истине“ за 1884. бр. 20. стр. 159.

[2]) Фр. Енгелс: „Развитак социјализма“ стр. 3.

Фури доведе француски социјализам у систематски ред и даде му научни облик, али то је све била теорија, коју је требало привести у праксу, а то покуша богати енглес Роберт Овен. Он предузе управу кад једном фабриком у Шкотској 1800. год. и ту поче да остварa идеје социјализма и комунизма, а 1823. понуди се парламенту да у цијелу Ирску уведе комунизам и на тај начин да поправи благостање народа. Тај покушај испочетка напредоваше, али чим Овен поче примјену комунистичких теорија, рад се окрену наопако, а он, мислећи, да је томе крива вера, усвоји и социјонална начела Фуриева, па пошто на то потроши све своје богаство и изгра сам себе, заједно са социјализмом и комунизмом, остави Европу и оде у Америку, али тамо проће горе него ли у Европи.

Ти јалови покушаји, да се теорије комунизма и социјализма приведу у праксу, нијесу ни мало опаметиле социјалисте него су они и даље продужили обману свијета са својим начелима. Још један пут испаде им прилика, да се окушају на практичном пољу и да се освједоче о неваљалости својих теорија. То је било 1871. год. када су Пруси поразили Француске и заробили Наполеона, посљедњег цара Француског у тој опћој забуни, социјалисте и комунисте, докопају се владе, те је та влада позната под именом; „влада Париске Комуне," а крунисана је, са најгрознијим; деморализмом и крвопролићем. Али ни то није могло истријебити, те друштвене паразите, него се они и данас хвале и размећу, по свему свијету, са својим начелима, као једино спасавајућим теоријама друштва људског. Само нам је примјетити, да су се та начела данас поцјепала, те се њемачки социјализам и комунизам разликује од социјализма и комунизма француског. —

Као главну сметњу напретку човјечанства стављa, социјализам и комунизам, у првоме реду религију, приватну својину и садашњи облик брака, а у то троје концентрисане су све установе данашњег друштва.

О религији је говорено у другом одломку ових покушаја и ту је доказано, да без религије неможе бити говора ни каквоме друштву ни држави, нити човјечанство може опстојати без религије.

Приватна својина такође је потребна за опстанак друштва, а што социјализам и комунизам трабуни о пропасти свијета ради капиталиста, то су само шупље фразе. Истина је да је Малтус цифрама доказао, да се људство умножава у геометријској постепености, а средства за опстанак у постепености аритметичној, али то је само Малтусова теорија, која се још до данас није искуством посвједочила. Но, па када би та теорија била и истинита, шта би онда капиталисте биле криве? Узимо да нема капиталиста ни приватне својине, него је све опће и свак ради, опет би по Малтусовој теорији, дошло оно вријеме опћег сиромаштва, а фактично би дошло прије, него иначе, јер ту би се радило слабије и производило би се само толико, колико је за живот потребно, па када би дошла само једна неродица, пропаде цијело друштво, пошто нема капитала. Али није само капитал ради овога потребан, него је капитал потребан као средство, које унапређује културни живот народа. То признаје и сам велики поборник социјализма Ласан, па шта више он, ако и нехотице признаје, да неможе никако ни бити говора

о култури. „Народи, који су лично потпуно слободни, као индијска ловачка племена, не могу с тога никад до каквог капитала доћи, па следствено не могу никаква корака ни у култури учинити[1].“ Из ове изјаве, може се навести са свим правилан логични закључак, да је капитал неопходно потребно средство за човјечанство, али то ништа не смета баш самоме Ласалу и његовом колеги К. Марксу[2]. да на најгрубљи начин говоре о капиталу и капиталистима. —

Право на личну својину, лежи и у самој природи човјечијој. Душевне и тјелесне моћи, код људи су различите, па по јачини и развитку ових моћи, прибавља он себи и ствари потребне за живот, а онај који има развијеније моћи душевне и тјелесне, тај нешто заради више, него му је за живот потребно, и онда је са свим природно, да он има право на тај преостатак. Са тим се потпуно слаже и познати филозоф Шопенхауер,[3] и тако тврдња, да капитал смета друштвеном напретку, сасвим пада, као најпростија екстраваганција.

Социјализам Шарла Фурија није велики пријатељ ни цивилизације, јер сматра цивилизацију као чињеницу, која усавршава друштвене невоље. „Цивилизовани поредак сваки порок, који варварство у малом претставља, уздиже до таког савршенства, које је огрејало у лажи, двосмислености и лицемјерству[4].“ То Фури доказује тиме, што вели, да цивилизовани поредак треба раскоша, а раскош је узрок многоме злу, али то се дециднвно осуђује већ и тиме, што је позната истина, да цивилизација иде за тијем, да изобрази човјека умно и физички, а да ли ће човјек јести из сребрног или стакленог посуђа, или ће он носити одијела од злата и свиле. или од вуне и памука, то није посао цивилизације, него су то мајсторије, којекаквих гигерла, који се удаљују од цивилизације, а приближују се мајмунисању; осим ако су у стању да буду раскошни. У осталом, можда нам Фури, са тим отентатом на цивилизацију даје знак да идемо у шуму, као што нам је викао и Русо. —

До највеће глупости долази социјализам са својом теоријама о браку, а с њиме се слаже и комунизам. Фури у већ поменутом дјелу: „Слика домаћег реда“ некључује трајни брак, као штетан по друштво.

„Брак у садашњем друштву не пружа ни једног јемства, нити икоје среће, коју супруги неби могли наћи у случајевима потпуне слободе[1].“ — вели Фури, а његови најближи садругови Бакунисте, умствују, да се са браком присваја жена у личну својину, те се са тиме, с једне стране, окива слобода жене, а с друге стране, онемогућава се да и други могу уживати у љубави те жене, као и она у љубави других људи.

Социјализам и комунизам дакле неће брака, те најсветије друштвене установе коју је и сами Бог са својим благословом освештао.

Брак је најчвршћи темељ породице, а друштво је скуп породица, и тако је брак темељ друштва. Уништили се брак, уништена је и породица, а онда пропада и друштво. Слобода, у браку се ни мало не скучава, јер прије него ли се брак закључи, слободан је избор са киме ће

1). Fer. Lassalle: „Bastiat-Schulze,“ стр. 80.
2.) K. Marx: „Kapital.“
3.) „Parerga“ св. II. стр. 257.
4). Сравни Фр. Енгелса: „Развитак социјализма“ стр. 15.

1). Сравни: „Социјализам и — Хришћански брак“ („Истина“ за 1886. стр. 362).

се брак закључити. Најпосље, ако се и послије закључка брака, догоди несугласност између мужа и жене, те се која странка огријеши о светост брака, брка се може законито раскинути и онда права странка остаје слободна да по својој вољи ступа са другим лицем у брак. Борити се за еманципацију жена у хришћанском браку, нема никаква смисла, јер је ту жена добила једнак значај са мужем[1]). Они су у своме брачноме животу потпуно једнаки: „Али нити је муж без жене, ни жена без мужа у Господу; јер како је жена од мужа, тако је и муж на жене; а све је од Бога[2]). — говори апостол Павле, и тиме законом обвезује једнакост мужа са женом. Тражити већу слободу у браку, него је даје хришћанство, глупост је, јер се савршенији брак и са увишењицом цијели неможе ни замислити. —

Брак се склапао и у најстаријој прошлости, и миран брачни живот сматрао се за особиту срећу. По савршености брака данас се пресуђује интелектуални развитак старих народа. Сви стари народи имали су брак[3]), а код римљана муж је имао право и смрћу казнити своју жену, када би своју љубав другоме поклонила[4]). Брачни живот старих Германа као и словена, особито се је цијенио и држао у строгим границама моралности[5]). И код дивљих племена видимо ми неку форму брака и фамилијарности; само код најдивљијих племена, брак је онаки, какав би хтио модерни социјализам и комунизам а то су племена на најнижем ступњу културе, те канда би те теорије и нас хтјеле довести на тај ступањ дивљаштва—бацити нас, са идеалне висине, у безмјерну провалију, одакле већ неби било избављења.

Могу се темељно проучити сва дјела Сен-Симонова, Фуријева, велика историја Л. Штајна у 4. свеске, од које се прва свеска зове: „Begriff der Gesellschaft," Ласалова, Марксова и свих других социјалкомуниста. Онда се могу прегледати сви манифести њихови и све резолуције, и у свему томе неће се наћи ни једне тачке, која би оправдала ма и једну мисао у цијелој тој теорији. Из сваког тога дјела може се на најлакши начин освједочити, да би, једнакост, коју проповиједају те теорије, била једнакост опће несреће; а усрећење свијета, које стављају социјализам и комунизам, као своју циљ, било би у томе, што би цио свијет пануо у највећу неморалност и онда би наступио *звјерски грабеж и отимачина и, напосле: гладна смрт.*

Ето куда нас, води модерни социјализам и комунизам.

(Настаиће се).

Размишљање или умно виђење

Превео: **Мар. С. Поповић.** парох.

IV. У Сриједу.

О мукама за гријех и прва је мука Анђелима.

Знаш први гријех, који је био у свијету и прво мучење.

Анђели, који први од свијех створења бијаху узети из ништа и постављени на висини небеској, украшени благим разумом мудрошћу, благим изгледом, бесмртијем и светињом, — примљени да гледају Бога! устаде један дио од њих противу своме

[1]) Василија Великог прав. 9. и 21. и Зонарино тумачење на 48. прав. В. В.

[2]) I. Коринћанима гл. 11. ст. 11. и 12.

[3]) Dr. J. Jhiz „Das Ehrecht der orientalischen Kirche," Wien 1864. 224.

[4]) L. Lange: „Römische Alterthümer" Berl. 1856 I. стр. 100.

[5]) C. Taciti: De situ ac populis Germaniae, cap. 18. 19.

Господару, да одступе од Њега и да Га ране. Но одмах, чим је ово и помислио одступник — бивши вођа, који се бијаше погордио на Бога Творца и на све, збаци га с небеса Божија правда са свима његовим присталицама у највећу муку; те који бише најприје свијетли, потамнише. . . . Била их је толика множина да бројем превазилазе морски пијесак.

Господ им рече: Није им од тога корист, згријешили су, да иду сви у муку вјечну!

— Они су блага и боља створена од свијех другијех дјела руку Твојијех.

— То јесте, но они су гријехом постали несретни, да иду сви у пакао.

Само је један гријех у помислу.

— Истина је, но гријех је смртни; са чега их ја презирјех и омранух на вјекове.

— Подај им времена, да се размисле пошто нијесу видјели другога примјера да иде ко прије њих у муку, нити си икога устрашио, прије њихова осуђења у пакао. И биће Ти част велика, ако се смилујеш на њих, хоће Ти бесмртни приносити благодарења, измијениће гријехе своје, једном неисказаном побожношћу. . . ,

— Није друкчије! говори Бог, морају сви бити бачени у муку, јер погријешише.

О, Божија правдо! Колико си велика и неисказана, и опет да те се не боје људи?!?

Осуђена су господа Твога царскога двора, Боже превишњи — само ради једнога гријеха, а слуге им шљедују и гријеше непрестано без страха!!

2. Мука првог човјека.

Знаш први гријех, што га учини Адам. Знаш и зла, која онај гријех доносе у свијет и учини разумом твојим, као један појас — од свијех људскијех зала, која опасују живот наш.

Метни у њега: сиромаштво, свежи болести, мржње, ратове, зависти, трвења, глад, погубљења, биједе, борбе, распре; додај овоме све кости мртвијех људи, који су негда живили на земљи, начини брежуљак од њих, подигни очи своје и ужасни се на несрећу човјечију, говорећи:

„О колико велико зло постиже човјека само ради једног гријеха!“

Један само гријех, начинио је врата, куда улази толико велико зло у свијет које неби било, да не погријеши Адам, него би била; правда, тишина и радост крој сад живот наш. Један живот био би блажен у овом времену, а опет други би био блаженији, који би на свагда постојао.

О, колико је велико зло гријеха! који као велика ријека — ради једног преступка разли по свијету толико биједа и зала!

С тога оне сузе, које се од толике множине људи прољевају, ради свијех злијех страдања земаљских, колико би било боље, да се прољевају ради смртног гријеха, који је узрок толиким злим страдањима и злим догађајима.

— Но шта?

— Проклети гријех у свему је наличан љутоме јаду, чије дјејство пријеђа човјеку виђење, опљепљује га и одузима му зраке, да не види ове свете истине, но као слијепац, пада у дубоку јаму — великих и љутијех неправда и безакоња.

3. Мука само ради једног гријеха, колико је велика.

Знај да су сва више речена зла, као једно *„ништа,“* ако се осуди свагда постојећом муком, која мучи душу вјечно, само ради једног гријеха

Стани из далека над отвором оне горуће пећи и видећи толико осуђених душа за своје непоштење, — за оне гријехе, за које си и ти кривац, уздахни над њима и запитај себе: Дакле, само ли једно кратко срамно угађање тијелу, толиком великом и неисказаном — свагда постојећом муком плаћа се!?

— Тако је. Ово је злоба смртног гријеха, она је неисказана толико, да доводи човјека и достојним га чини, да се мучи мучењем до краја, а то је неисказана смрт вјечна!

Прошло је седам[1]) хиљада година од онога времена од како Каин стоји у зажареном пламену и још не види пристаништа. И пошље толикијех мука не исплати још ни једног оброка од онога великога дуга, кога навуче на се, својим гријехом.

Још ће проћи стотине и стотине хиљада и више година и неће Бог погледати на ону душу, коју је створио по образу и подобију своме, а она ће вапити у оном бездну паклепом и горућем огњу и пламену. Чуће звање, плач и викање његово, но не ће се смиловати нањ, нити ће му што показати од благоутробија свога.

Она срдачна дарежљивост толико милостива, која се труди и промишљава за створења своја — све до ситнијех мрава, тада ће толико жестока бити, да неће часа пропуштати, од вјечног чекања, да пошљедњу вољу изврши над својим створењима.

— Која ће жуч тада бити толико љута, од које једна кап само, може загорчати и пуно непрегледно море меда?

— Ово је жуч гријех.

[1]) У оригиналу стоји шест хиљада.

Преводилац.

— „*Пропаде Самарија, када уста против Богу своме!*“ Или да речем по другом питању: „Зато што прогњеви и огрчи Бога свога!“ А, ако ти није доста додај и ово: „да гријех не трпи муке и мучења, по заслуги својој.“ Ако ли би Бог стно послати мучења, — која муче све ђаволе и све осуђенике — на једну душу и само за један гријех, малена би била и ова плаћа, за тај један гријех.

Не може ли мишица Божије правде, да пошаље један потрес, или невољу за грјешника тако тешку, да се никада не умањи, нити да престане, па и ово је као ништа према кривици гријеха!

Ти сам размисли, каква је ствар разгњевити једног непостижимог Бога; јер да није Њега, од куда би ја узео боје и справе, или од куда би добио сјенку за сликање, да насликам на твом лицу — тако црни само један смртни гријех?:

Молитва.

Не, као да ја не знадох до сада о Господе мој! страшне злобе мога гријеха него је велика истина да га не могу познати ни сада! Још сам у броју оних, који не знају шта је оно, што учине, када Те огорчају; јер ако би ја шћео знати, да толико страшна мука није друго, осим једна мрачност злијех и осуђенијех за гријехе, које је у самој истини зло; и ако би знао, да ће моја грјешна душа свагда (осим да задобије неку милост) мучити се у огњу, — као што јој и приличи, од куда би ја икада грјешио?

Сада ако би искуством дознао извјесну истину у оној страшној ноћи, ће се дан неће никада видјети, с коликим би страхом и бојањем стајао и бојао се да не паднем у ону тамну, мрачну и страшну врлет, па ако би и стајао до врхунца неисказаног дна оне таме и мрака — теби даље при

пада благодат, о Господе мој! — тада би показао благоутробије своје, као што си на другима показао праву осуду, који Те од мене мање наљутише. Но Ти си Господе показао на мени дарежљивост милости Твоје и ја да се обратим пошље и да те разљутим пошље, — код толике Твоје доброте; не остави ме више ни за један гријех. Ако сам у прошлости и био премного слијеп, — љутећи ону благост неисказану и непостигнуту, којој пристоји од свијех гријехâ љубав и побожност, буди ми на помоћи, да погазим оно, што учиних. Самовољство баци ћу — ради велике моје користи, да постигнем блаженство.

А, Ти, о Беже мој! као што си до сада чинио милости својом самном грјешним, тако и до краја шаљи силу Твоју, против моме гријеху, — погуби га и уништи, не толико као моје зло, него толико као зло свога непријатеља, противника и ђавола свога срца, да се тако сачувам од проклетог зла — гријеха и муке, да Ти могу доћи, да пјевам на небесима најсветије име Твоје у све вјекове вјакова. Нека тако буде!

V. У Четвртак.

I. Дуг за гријех учињени.

Добро знај, да неисказани дуг примаш на се од Бога, када учиниш смртни гријех. С једне стране Божија правда захтјева, да платиш и виче: *„Плаћај што си ми дужан!“*

С друге стране: *„Ко може исплатити дуг, када застари?“* Ако би се шћели састанити и сви свети уједно с молитвама својима; ако би и сви анђели шћели сађи са својом љубављу; ако би и сама Мати Божија шћела у замјену дати сва своја достојанства и сва добра и срдачна дјела, не би могли уништити и очистити ни једног смртног гријеха.

Још замисли! Да је Бог свемогући најсилнијом својом ријечи створио из ништа свијет; ако би тијем Божанственим гласом својим створио друге свјетове — толику множину, колико има у морима пијеска, и када би их напунио све светим душама, па ако би и једна душа од њих превазишла најсветију царицу светијех — најблаженију Дјеву, ипак ни једна неби могла учинити довољно срдачнијех и добријех дјела за један смртни гријех.

Ово је истинито ученје свијех светијех отаца, учитеља и богослова, а ово говорим само, да приложим једну потврду за истину.

Ако би све свете душе шћеле безбројне хиљаде вјекова облачити се у покајничке хаљине; ако би чиниле поклоне; ако би постиле; ако би се мучиле; ако би своје дамаре резали да им крви нестаје и метали себе на запаљење ломаче; — сва ова дјела ако су и великог поштовања достојна, опет када би се метла на мјерило Божије правде, неби претегла толико, колико би претегао смртни гријех.

Нека ти не буде ово невјероватно, јер сва ова блага дјела — ако су и прилична величанству Божијем, неисказано су мања, кад би их сравнили према Богу и према величанству Његову, била би као *„ништа;“* осим да Бог буде презрен од свијех створења (која су дужна имати према Њему љубав и чинити му неисказано поштовање,) онда би се оно *„ништа“* промијенило у *„велико,“* и ако таква ствар која је неописано противна величанству Његову и благом дјелу његовом.

Да краће речем:

„Гријех је једна непрегледна величина, која вуче за собом неисказана зла, и толики

је бездан од зла, да се не може очистити ничијом побожношћу — свијех створења."

2. Христос плаћа овај дуг.

Видиш, да је теби било немогуће исплатити овај неописани дуг, па је дошао Господ твој, да за тебе плати. Постаде човјек ради велике доброте, да за твој гријех исплати дуг и за исплаћивање би жртва. Но Христос само једним уздахом — ако би шћео уздахнути на небеса, могао би тај дуг исплатити. Али да покаже мржњу према гријеху и да учини, да и ти познаш тегобу зла, наоруже примите на се толике унутарње и спољашње биједе — и нема разума, који би их могао постићи нити ријечи ,којима би се могле исказати!

— Ко може изрећи велика страдања Христова, који пострада ради нашег гријеха? Дознајемо из словесне цркве наше (из Еванђеља) да је страдање и смрт Христова љућа и тежа, него муке и смрт свију људи!

Прво дакле, Он пострада од свијех дјелова земаљскијех; од свештеника и старјешина, који тражаху смрт Његову; од књижевника и законодаваца пострада, који свагда клеветаху ријечи његове; пострада од фарисеја, који бијаху старци јеврејски; пострада од војника, који га бише, смијаше му се и ругаху, а најпошље га разапеше између два зликовца: пострада од жена, међу њима би једна слушкиња, која уплаши апостола Петра, па учини да се одрече Христа; пострада од апостола, Јуда га продаде, Петар га се одрече, а остали апостоли оставише га сама у рукама нечистијех и побјегоше од Њега; пострада од кнежева и царева, Пилат рече, да га разапну, а Ирод му се наруга; — и сви од нечистог рода јудејског смирише се, кад чуше, да Га могу мучити; пострада и од народа, пошто им у руке би предан, да Га разапну.

Друго: страдање Христово и смрт била је тежа и мучнија од свијех страдања и смрти свијех људи, пошто сва чувства, сви дјелови Његови трпљаху неисказане муке иневоље. И сваки дио и свако чувство имало је своје муке.

Страдаше Му глава од трнова вијенца, који Му 72 (седамдесет и двије) ране учини; страдаху очи које нечисти покриваху — смијући се, ругајући се и говорећи:

„*Погоди нам Спаситељу, ко те ударио?!*"

Страдаху уши слушајући хуле и непоштену досаду; страдаху уста, када Га жучи и сирћетом напојише; страдаше сво лице од шамара, пљувања и бијења, које подноси Христос ради дуга људскога; страдаху руке и ноге, које са четири гвоздена клинца бијаху приковане за крст; страдаше свето Његово ребро, када један од војника прободе га; страдаше и сво тијело Христово, када висаше три сата на крсту, голо и хиљадама рâна изгрђено, туга и страх обузимаше Христа, ради крста и смрти и жалосно говораше:

„*Тужнија ми је душа од смрти!*"

Додај овоме и унутрашња страдања и муке Христове несравњено теже, које је имао на срцу своме, на их размјери с мјером љубави, коју је имао према Оцу а и с мјером мржње, коју је имао према гријеху.

Неки црквени учитељи пишу;

„*Христос пострада толико, колико је требало да се мучи — од године на годину у овом животу сви гријехови свијетски од прошлости, садашњости и будућности*, и т. д. И ако је ово истинито, ко ће разумом постићи страдање његово? Ко ће да измјери дубину страдања Његова? Стога неки пророк, који виђе Његову слику, незнађаше сам, како да јој дâ друго име, осим једно непрегледно море, које нема приста-

ништа ни мјеста да је држи. Извјесно је, да осим каква крајњег чуда, — неби се могао живот Христов отети у сред толикијех мука. Но онај Господ, који учини многа чудеса, да се не муче и не страдају слуге Његове, пожеље сам да пострада теже, него се и вјеровати може.!!

3. Говори овако:

Ако би гријех шћео бити једино наличан злу смијеху и ако би шћео бити једно игралиште, а не велико зло, како би се Бог заузимао толико, да га уништи, да га тако страшно мучи, — не само људе, који гријеше, него и самога сина свога, не имајући на њему узрока, — те их за гријешне исплаћује. Несумњиво је, да Божија правда показује тијем свијету примјер, те бременом рана и тегобâ оптерети тијело Христово, које ако би шћео учинити, да звијезде раздроби на комадиће; или да претвори стихије горње и доње; или људе и анђеле да баци у муку, све то неби било — толико велико, пошто и најмања мука једног Бога, није једнака па да пропадну сва створења. На даље биће не једна лâкâ мука, него велика као океан, у коме ће се потопити досађени и мучени живот Вишњег Бога, који би човјек.

— О, колико је различно мњење гријеха (на небу), од онога мњења које бива на земљи! О таме и мрака! О, колико су различније божије терезије од нашијех мјера; јер Божије терезије никада криво не мјере!

Прва мјера (истина:) ако погријешиш пошље смрти Христове, догодиће се да га други пут разапињеш. Ово ја не говорим него св. Дух, а ево томе доказа: Пошто ти понављаш пред Богом таки гњев, који чиниш многим гријешењем и срамотиш страдање Христово, смрт крсну, за то ћеш примити праведну плату. С тога у твоме окаљаном срцу од гријеха опет ће се догодити друга Његова везања, бијења, клинци, пљување, поруга, осуђење, и крст.

Друга истина: Када погријешиш ослабиш, или тако рећи — пјеванјем својих пјесама — изгубиш силу страдања Христова и чиниш га недостојним спасења твога, и сметаш да учини ово величанствено дјело — најсплније промишљење Божије, да нас све спасе. Ово разумно виђење доказао је Христос на крсту, када с великом силом срдачнога плача из очију проли сузе, видећи, да је смрт Његова довољна да спасе све људе; и да гријех, кога Он погази и изагна с великом силом, хоће да нађе велико пристаниште у срцима толикијех грјешника, којима је спремно пребивање у рајском изобиљу. . . .

Молитва.

Када си се јавно као Бог милостив и дарежљив, сада је вријеме да јавиш милост своју о, Избавитељу мој! Онај који стоји пред Тобом, јесте једно неблагодарно и жестоко чудо. . . . Коју си ми бољу радост могао учинити, од оне, коју си учинио, да умреш за ме на крсту?

Ако би шћео куповати себи своје царство и власт, коју имаш на небу и земљи, неби већа цијена била од оне, којом си купио моје спасење.

— Шта ли су рекли они горе — небесни Серафими, када виђеше једног Бога прикована на дрвету између два разбојника? Шта ли су рекли, када виђеше да умрије један Бог, у сред толикијех мука и код толиког појења сирћетом и жучи, потопљен у мору неописаног мученја?

Каквим су чудом подигли високе умове своје, да гледају на једно величанство, у таквоме сиромаштву, — као да се не имаде ће смјешити, осим у једноме срцу — једне неисказане љубави; или због благодарности Његова величанства, или због моје неблагодарности?

Но Ти, Господару мој! ради мене толике си претрпио муке; толику си пролио крв; најпошље си и умро ради мене на крсту, а ја неблагодаран — код толикијех Твојијех доброчинстава могох да Те разгњевим, да повриједим свете ране Твоје, а новим гријесима да погазим пречисту крв Твоју.

Опрости ми несретнику! Када ли ћу остављени и неблагодарни имати једну муку равну мојој неблагодарности? Или када ли ћу моћи несретник, да ти дам за љубав покајање, за крв сузе, пошто од тога у мени ништа нема? Не преостаје ми даље други лијек, осим да трчим Теби, да Те зовем са свега срца. Но видиш Господе, како нијесам достојан, да ово сачувам. — Знај још и ово: Да ништа сăм без Тебе немогу учинити.

Знадем сам пасти, него не умијем да се дигнем; знам се удаљити од Тебе, но незнам да се повратим Теби; знам гријешити, но незнам покајати се!

У осталом истинити љубитељу душе моје, дај ми руку помоћи, подигни ме, утврди ме! Твога божанственог промисла желим; Тебе љубим од сваког блага и поради Твоје чисте љубави омрану ћу сваки зли гријех, а одређи ћу се гријеха, као узрока Твога страдања и смрти. Сада дакле да говорим Теби: Ове отворене ране, моме спасењу, да испросе милосрђе у Тебе, а ја бих волио умријети, него да се још повратим, да Те разгњевим. Заиста!

VI. У Петак.

I. Шта је смрт?

Јеси ли знао, шта је смрт? — Смрт је свагдање одвојење од овога свијета. Разумијеш ли даље?

У малом тренутку мораш да оставиш све оно, што ти је мило у животу овоме; оставити: родитеље, ђецу своју, другове, имање, васпитаче; оставити смрдљиве страсти, кућу своју, ће си живио, без икаква надања, да ћеш свето опет виђети; оставићеш све и отићи ћеш у друго мјесто. О, колико је друкчије од овог нашега! Тамо је ништа све оно, што се на нашој земљи чини да је велико.

Још мало, доћи ће онај дан смртни, у коме ћеш бити из јутра жив, а у вече обрешћеш се без душе; или у вече ћеш живити, а нећеш жив осванути. Метнуће те на дрвену постељу и однијеће те у цркву; за тијем метнућете у једну јаму и отићи ће од тебе, а најпошље ћете заборавити.

Твоје нечисто, безобразно и смрдљиво тијело сада је покривено богатим одијелом а тамо ће бити покривено црвима и служиће им за јело. Црви ће ти другови бити. Они ће ти земљаци бити, они ће ти и постеља бити, на којој ћеш се до краја уништити.

Нестаће твоје мекано и слатко тијело, које толиким јелима, пићем и посластицама хранио — живећи у сваким свјетским угодностима, а тијем приправљаш красну трпезу за црве, да се у гробу хране тијелом твојим, једући те.

Реци ми дакле, јесу ли истините ове ствари, што ти казах? Не говорим ја оне ствари, које не видим својим очима, а тијем те молим, ради твога добра.

Сваку вече — од сада — у напријед када легнеш, да спаваш, прије док не заспиш, леви на леђима с очима затвореним, с ногама свезаним, с рукама и прстима превитим и говори себи:

„Вакн ћу биши заиста, за кратко вријеме!“

Али ти се домишљаш о овоме, но живиш, као да нећеш никада умријети!

2. Смрт је извјесна и неизвјесна.

Знај, да је ово раздвојење, које се смрт зове извјасно и неизвјесно. Извјесно је да ће свагда бити неко.

Но ће су сада старјешине земаљске? Ће су цареви? Ће велика господа? Сви су ови слављенци на земљи са множином сиромаха

На овој великој свјетској *„Њиви,“* смрт својом косом покоси заједно — у једно вријеме и цвијеће и траву. Ово дакле, добро знамо.

С друге стране: Ко ће од нас знати како и када ће ова жетва бити?

Знаш ли ти, или можеш ли ми рећи у које ће вријеме и у који час изаћи твоја душа из тијела? Хоћеш ли умријети у ноћи или у дану? Ове године, или идуће? Реци ми: хоћеш ли имати времена, да се исповиједиш и хоћеш ли имати исповједника, да те тада заступи?

Ми не знамо друго осим, да ћеш умријети и неће проћи много, — а када? То не знамо! Или, ако би шћео Бог да од свога анђела дознаш, које ћеш године умријети, о колику ли би побожност, колико покајање, и колика ли би добра дјела чинио тада! Зар се неможе догодити, да умреш овог мјесеца, или другога, па да те погребу? На што се не кајеш и не чиниш добра дјела?

Ми не мислимо о томе, да је извјесно, како ће ово несретно дрво скоро са жилама пасти и на свагда га нестати; него један између нас говори?

„Ја хоћу, ову моју вољу да учиним!“ Други говори:

„Хоћу да освешим ову моју досаду!“ Трећи опет више: *„Ја хоћу ону и ону ствар да купим!“* И тада наненада дође смрт и посијече дрво с лишћем, које је имало свој коријен само у њетру. . . .

Можете ли дакле наћи горе лудило него то што ће скоро наступити? О празнијем стварима овога свијета ваада мислити а о ономе, што неће никада краја бити и не сањати т. ј. о вјечном блаженству и о безкрајном животу, никада немислити?!

3. Смрт само једном бива.

Познато ти је да растајање од свијех видећих створења и овај велики прелазак из нашег свијета у други, небива више осим једног; а то је: ако једном зађеш с пута, као да си свагда зашао; или дакле, падне ли дрво на јужну страну, или на сјеверну и ће год падне — говори Бог — ондје ће бити до вијека. С тога ко умре у злу једном, неће се повратити опет, да други пут умре у добру. Но, ако себи задобијеш једно мјесто, које си стекао дјелима на земљи, тако ћети бити и тамо; јер човјек се једном рађа, па једном и умире.

Ето с коликим страдањем треба да се труде Хришћани о овоме, да дрво добро падне на десну страну спасења; а ко је рад, да му при смрти падне на десно каква му је корист, да га у животу уклања на лијево!?

Врло је тешко грјешнику да од почетка — кроз сав живот свој живи у злу, па најпошље да умре у добру; као што је платно једнако, — кад га кројиш, ако је с почетка црно, па ако буде тако и до половине, и до краја неможе бити бијело.

У многоме је истина, да ако ко од почетка до половине живота живи у злу,

и свршетак ће му зао бити. А пошто је ово истинито, шта чиниш ти мој љубљени читатељу, да умреш у добру? Или да вако речем: Зашто се не стараш да добијеш вијенац мученички и трудни? А, ако га не добијеш у знаменитој побједи над душевним ђаволом твојим, удунуће се слава твоја!

На даље: Зашто кањаш душу своју са хиљаду нечистота најутро, па до у вече? Зашто живиш у смртном гријеху од почетка године, па досвршетка? Зашто стојиш по цијели дан над једним гријехом, као врана над стрвином??

Разуми ме, што ти говорим: Дочекаћеш свако ало, ако се не покајеш; јер ако још поживиш у злу — без сумње у злу ћеш и умријети.

Измијени дакле живот и иди правим путем да не будеш осуђен.

— „Шта човјек посије, оно ће и пожњеть!“ говори апостол Павле Галаћанима (у 6. гл.) т. ј. који живи у злу — без покајања, у злу ће и умријети. . . .

Молитва.

Најмудрији у савјести мојој и једини лекару болести, са коликим промислом учинио си, да буде сакривен дан смрти моје! као да ја незнам казну, да свагда живим са звојем и стараљем, чувајући се да ме ђаво не ухвати и да не пропуштим који било дан без оружја у рукама, ако би био и пошљедни дан у моме животу.

На ово исто говориш и у св: Писму *„Ако још поживиш неразумно, смрт ће доћи као крадљивац!“*

Ово ми чиниш, да искуством познам казнени час, да изумру изненада они, који овладаше мноме и да видим како су се удаљили од мене — од овог свијета и отишли у други, па да се поправим.

Ја несретник, поред свега добра, кога ми чиниш, ако и знам врло добро, да смрт стоји на пољу и чека да ме ухвати; и ако знам, да се сваки час ближе мени примиче; али ја као безсловесно — неразумно живинче — које је угојено да се закоље, — смијем се, играм и веселим се — висећем мачу виш мог врата, као да нећу никада доћи у задњи предјел — у смрт, па се не приправљам на ону крајњу осуду и на оно страшно пузење и одлазак, кога се много и свети бојаху и као ступови љуљаху се под великим теретом.

А, ће је моје старање, да могу себи приправити оно мјесто — милостињом, молитвама и покајањем? У мене нема ништа од овога, но је све противно и неваљало! Не помишљам ништа друго, осим да направим зграду на пијеску, за коју знам да ће за мало пасти; мјесто да сазидам ону, која ће непомично стајати на вјекове, у којој Еклесијаст у глави 12 говори:

„Пође ће човјек у кућу вјечну.“

Али, ако и бијах тако слијеп у прошлости, нећу да тако будем у будуће. Знам, да си ради овога оставио ми Господе ово вријеме, које ћу живити. да се приправим, да умрем у добру. Тако ћу и радити, а ово ће бити боље од свијех другијех дјела мојијех. С тога ми је само једна потреба, као што и св: Еванђеље говори: *Једно је на потребу.“*

А, Ти Господе помози ми најсилнијом Твојом благодати, да заборавим на сва она времена у којима живих, па да чекам и иштем живот вјечни, који да постигнем том Твојом благодати. Нека тако буде!

(Наставиће се).

Пабирци из „Бос.-Херц. Источника“

У престолу св. моштн могу бити и не бити, те га освећује архијерej и јерej; но у антиминсу св. моштн бити морају, те га освећује само архијерej. — Било у престолу св. моштију, или не, у антиминсу, који је на престолу. бити морају.

А зашто у престолу св. моштн могу бити и не бити?

За то, што се св. божја литурђија, без св. антиминса свршавати и свршити не може и не сме; па како у антиминсу има св. моштију, то се на њему св. литурђија може и сме свршити баш и на престолу, у ком св. моштију није, као што се св. литурђија са антиминсом може и сме свршити и на ком другом, пристојном месту и дому. А ако је св. моштију и у антиминсу и у престолу — не чини ништа, грех није никакав.

Но треба знати, да се баш и са антиминсом — у коме су, да кажо, св. моштн — св. божја литурђија само у цркви, а на престолу свршавати и свршити може и сме. Тек у изванредним приликама дозвољено је са антиминсом св. литурђију свршити изван храма, у дому. А онај свештеник, који би у редовним приликама, службу божју свршавао и свршио изван храма, у дому, ма и на антиминсу, — смртно би згрешио и од претпостављене власти црквене строго, па и најстрожије кажњен био. —

Дакле: био храм „потпуно или непотпуно освештан“, антиминс има бити „тронисан“. —

Но рећи ће ко год: лепо, лепо, но шта ћемо са „рукописном Србуљом“; шта ћемо са „Номоканом“; шта ћемо са „кормчијом“ Та ето се ту прети строгом казни оном, иже, кои знаетъ јако церковь нѣсть тронисана и прѣкшвытъ и поетъ съ малимъ антимисомъ.

Ево шта о овоме вели О. Х-р: „По овој опазки из Србуље, не смије се тронисани антиминс ни употребити чак као обични мали антиминс, него као што се види и оиље, ће је неопходно нужда, да буде тронисани антиминс, т. ј. у неосвјештану храму или дому, ту још мора бити и обични мали антиминс, који се у обично вријеме има развити, јер је у сваком случају тронисани антиминс сама часна трапеза, досљедно дакле, кад је св. трапеза, ту мора бити још и антиминс, без којег се није служити св. литурђија не може?

Ове речи, О. Х-ра доста су нејасне; шта он ту управо хоће да каже, то је тешко знати. Колико ја преведене речи О. Х-ра разумем и разумети могу, рекао бих, да он разликује два антиминса: мали (обични) и велики. Мали, обични антиминс био би онај — по њему названи — нетронисани антиминс, у ком нема св. моштију, јер вели, да се „тронисани антиминс не смије употребити чак ни као обични мали антиминс“; а велики антиминс, то би био „тронисани антиминс“.

Него, кад је „у сваком случају тронисани антиминс сама часна трапеза,“ онда „тронисаног антиминса и нема: нити бити може. Или ће се зар „тронисани антиминс“, у коме има св. моштију, постављати на већ „тронисани антиминс“, часну трапезу, у коју су св. моштн уложене?

А је ли и у оном „случају тронисани антиминс сама часна трапеза“, када у часној трапези св. моштију нема? Дакле ипак има и бити мора „тронисаног антиминса“ т. ј. таковог антиминса, у ком су св. моштн уложене, ушивене.

Трапеза не може бити антиминс, него на трапези има бити антиминс. Антиминс је место трапезе, замењује трапезу, те по томе трапеза не може бити антиминс, јер трапеза сама себе замењивати не може.

Да би могли дознати, шта је велики а шта мали антиминс, навешћу и први део споменуте „Србуље“: „Иже къ нетронисанѣ церкви къ ходитъ свящєникъ съ дїакономъ къ олтарю и вдѣваютсѧ къ свящєнѣ по[illegible]обичаю и тогда прострѣтъ великы Антимисъ и мали разєваютъ по чтєнїѣ Єванґелїа и по съвръшенїи святые слоужби, съвивлютъ мали и велики антимисъ, и вивлетъ съвръшенїе святые слоужби“.

Реч је о томе, како и на чему се има свршавати служба у „нетронисаном“ храму; и ту се каже, да се одмах, пре почетка службе „простире велики антиминс, а мали се антиминс развија после читања јеванђеља“.

На овога мало час и онога пређе наведеног места „Србуље“ хоће О. Х-р да дозна, какав антиминс има [illegible] уно“, а

какав у „непотпуно освјештаном храму“; и на основу та два места закључује, да „у тронисану храму тронисани антиминс не треба“, него да „тронисани антиминс“ има бити само у потпуно неосвјештану, у нетронисану хриму“.

По из горњих места „Србуље“ не зна се и знати се не може, какав антиминс има бити у „тронисаном“, а какав у „нетронисаном“ храму. Из тих се места види и дознаје само то, да се у „нетронисаном“ храму не може и не сме служити само на једном малом, него на два, великом и малом антиминсу; — а какав је велики, и какав је мали; има ли у оба антиминса, или само у једном, и то у ком, великом или малом антиминсу св. моштију — то се из тих места дознати не може.

Да дознамо, шта је велики, а шта мали и какав је велики, а какав је мали антиминс треба по „Избѣстїи оучителномъ“ да видимо шта има бити на престолу: „На престолѣ (осим антиминса) подобаетъ быти срачицѣ единой, второй їндїтїи, сими бо престолъ ѡдѣбаетсѧ до земли: на верхꙋ же лїтонъ ѿ тонкагѡ и гꙋстагѡ платна, или шелковый, на немже антїмїнсъ простираетсѧ, и мѣрою таковыйже, каковий антїмїнсъ“.

Дакле на престолу има бити: срачица, врх срачице индитија, па индитију долази литон, који је „по мери“ као и антиминс, и којим се „обично омотава антиминс“. („Литургика“ Н. Гр. Живковића стр. 9.)

Тај „литон“, то и ништа друго јесте „велики антиминс“, у који је антиминс омотан, и који се „простире“ на почетку службе. А „мали антиминс“ то је прави антиминс, који се развија по читању јеванђеља“.

Да у „литон“, као у антиминсов омотач св. мошти доћи не могу, — јасно је и разумљиво по себи; а да у антиминс св. мошти доћи могу, управ морају — видесмо напред.

Оба приведена места „Србуље“ казују само то, да свештеник при свршавању св. литурђије треба на престолу, да има и велики антиминс (литон) и мали, прави антиминс; и да греши, ако службу божју свршава и без литона, а без антиминса се св. литурђија свршити и не може и не сме, па био храм „тронисан, или само освећен. —

Осим тога мислим да се у другом делу „Србуље“, — који сам ја прво навео — оно тронїесана“ нема узети у строгом смислу, него у смислу „освећена“ црква.

У новосазиданој цркви не сме се свршавати и свршити св. литурђија, док је није осветио (троносао) сам архијереј, или док је не освети од архијереја овлаштени јереј. Па опај свештеник, који би знао, да црква није ни онако, ни овако освећена, па би ипак дрзнуо у тој цркви св. литурђију свршити — да како да би грдно згрешио и под тешку одговорност и казан потпасти имао. —

Узмемо ли пак, да се оно тронїасана церковъ“ има разумети у строгом смислу речи, онда би могли и морали мислити и закључивати, да се пређе сваку цркву архијереј осветио („троносао“), као што би то, по правилу, и требало да буде. —

*

Име и назив „антиминс“ не трпи, но свакако не потребује никакве ближе ознаке никакова додатка, никакова придева. Називати антиминс „малим“ за разлику од — тобож' — „великог“ антиминса — није потреба, јер „Србуљски“ велики антиминс — као што видесмо — није ништа друго до ли „литон“. Па како тај т. зв. велики антиминс има своје посебно име: „литон“, које су у литургикама употребљује, — то кад се рекне „антиминс“, сваки ће разумети и мислити на „антиминс“ у строгом смислу речи, а на „литон“ нико ни помишљати неће моћи. —

Називати антиминс „тронисаним“, и тиме хтети рећи, да су у антиминс св. мошти уложене — није дозвољено, јер се тиме указује на „нетронисани“ антиминс, у ком св. моштију није, а таког антиминса нема и бити не може и не сме. — У антиминс имају св. мошти уложене бити, па било да ће он доћи на престол „тронисане“ или „нетронисане“ цркве. На престолу „нетронисане“ цркве има бити антиминс са св. моштима за то, што се св. литурђија само на моштима св. мученика свршити може и сме; па кад честица св. моштију није у престолу, имају оне бити у антиминсу. На пре толу „тронисане“ цркве има бити и опет антиминс са св. моштима за то, што има и може бити случајева, да се св. литурђија, у св. цркви отпочета, прекинути

и на другом ком пристојном месту наставити и свршити има; таки су случајеви: рат и оне прилике, у којима би се црква могла срушити, те које прете свештенику опасношћу живота, а те су: ватра, бура, земљотрес и др. Такав је случај и дуже времена унутарња оправка цркве, коју је наазвао који од горњих случајева или сама старост цркве.

Строго узев, у „тронисаном" храму могло би се служити и на антиминсу просто освећеном, без св. моштију; као што се може служити и на престолу са или без св. моштију. Но то би могло бити само онда, кад би знали и увјерени били, да дотични храм не може снаћи ни један од горе побројаних случајева; или бар кад би знали дан и час дотичног случаја. Но како је то знати савршено немогуће: то је антиминс без св. моштију потпуно немогућ и црква је морала служење св. литурђије на антиминсу без св. моштију по све забранити. Према томе, онај архијерej, који је — по речима О. Х-ра — „расподлао неколико комада само освештаних антиминса" у неке „тронисане" цркве, свакако је — згрешио; ако само О. Х-р добро зна, да у тим антиминсима није било св. моштију, а што исти архијерej св. моштију у то „неколико комада антиминса" пред О. Х-ром и на његове очи „уметнуо није": то још не би значити морало, да у тим антиминсима св. моштију доиста било није.

Одговор, *новосазидани храм* (цркву) *може освештити „(троносати)" архијерej, и том приликом св. мошти у часну трапезу уложити; али га може освештити и јерej (протојерej), да како благословом, дозволом и влашћу претпостављеног архијереја; јерej освећујући храм не може, те и не улаже у часну трапезу св. моштију.*

У храму, који је освећао архијерej, или јерej, има бити на престолу антиминс, у који су св. мошти уложене; у првом („тронисаном") због разних случајева, који могу проузрочити, да се св. литурђија и цијели храма, на ком пристојном месту наставити, или бар и цијела — од почетка до краја свршити — може; у другом („нетронисаном") због тога, што се св. литурђија само на моштима св. мученика свршавати и свршити може и сме, а без ових — никако.

Да се у „нетронисаном" храму на антиминсу, у ком св. мошти уложене нису, св. литурђија свршавати и свршити не може и не сме — јасно је по себи, јер антиминс без св. моштију и није — „антиминс".

У Тарашу, (Банат) у очи „светих и првоврховних апостола Петра и Павла", 1896.

Југ Станикић,
парох.

Бесједа

преосвећеног **Амвросија***.) архиепископа харковског на Преображење Господње.

(Наставак)

О испитивању сама себе у вјери.

С тога гледајте, има ли у вашим душама трагова и непобитних доказа за Христову силу и по њима расуђујте, је ли у вама Христос и јесте ли у вјери. Све, што имамо добро у себи, Његово је, јер све бива по Његовој заповијести и с Његовом помоћу, као што каже: *изъ мене ничтоже творити можете* (Јов. 15. 5.). А добро, које у нама чини Христова сила, лако се позна по слагању наших дјела с Његовом науком.

Исус Христос *покрыт* нам је Оца нашег небеског (Мат. 11. 27) кад нас је Њему посинио силом Своје крсне жртве и дао нам је благодат Светог Духа, која уздиже напа срца и побуђује у њима молитвене уздисаје. Оцу небеском с ријечима дјетинске добродушности и љубави: *Авва, отче!* (Рим. 8., 15.) Отац пак, *иже ест на небесѣхъ!* Најпослије, Христос је у вама, кад се молите и љубите ријеч Божију као глас Оца небеског, по Спасовој ријечи: *Мое оученіе нѣсть Мое, но пославшаго Мя* (Јов. 7, 16.), или, како су се изражали црквени оци „писмо Оца нашег небеског нама" (св. Тихон Воронешки). Христос је у вама, кад вас муче јади због учињених гријеха, кад тражите

*) Преосвећени Амвросије јесте један од најпаћих и најдаровитијих данашњих проповједника руских. Он устаје против лажне науке у својим бесједама, из којих се види да добро познаје све о болести вјерних. Он је у проповједима посве самосталан. Без икаквих увода приступа теми, а нигдје у проповједи не можемо наћи, да се за дјаку одступа на страну. Нема у њега лиричког изражавања, језик му је чист, реченице просте и логичне. (Пр. преводиочева.)

покајања и освећења Духом у тајни причешћа, а при томе осјећате у своме срцу позив Спаситељев: прїимитє, їадитє, сїє єсть тѣло моє. . . . Пїйтє ѿ нїѧ всї, сїѧ єсть кровь моѧ.

Христос је у вама, кад љубите Његову свету цркву, коју је Он сазидао (Мат. 16, 18.), коју је Он стѧжалъ кровїю Своєю (Дјела ап. 20. 28), је ли вам је жао, кад је снађе невоља, ако настојите, да се рашири и процвјета, ако поштујете њене свете установе и уставе, ако вас радује њена љепота, њено свечано послужење, молитве и пјесме, накићени свети храмови и т. д. Све то дише Христовим духом, јер је Он још као дијете назвао цркву кућом Свога Оца (Лук. 2. 49.). и најпослије, гонећ оне, који су опако вријеђали светињу храма, узвикнуо је: дома 'Отца моєго нє дѣлайтє домомъ торговли (Јов. 2, 16.).

Исто тако без сумње је Христос у вама' кад љубите оне, које и Он љуби и дате нам врлине; милосрђе, благост, смиреност, праштање, увреда, трпљење у искушењу, послушност вољи Божјој и свакој прилици у животу, паметно владање, уздржљивост у опће, она хришћанска савршенства, којима по ријечи апостоловој воображаєтсѧ въ насъ Христосъ (Гал. 4. 19.). Сви ти знаци слике Христове, који су упечаћени у личности сваког човјека, који право вјерује у Христа, дали су му већ од првих вјекова хришћанских име, „истинског хришћанина[1]).“ Та хришћанска савршенства била су жива проповијед о Христу тако да су незнабошци, по ријечима апостола Петра видећ добра дјела њихова повјеровали у Бога истинога“ (1. Петр. — 2. 12.). А што је особито поучно за наше вријеме, то је, што исти апостол заповиједајућ да хришћанске жене живе у врлинама, полаже наду, да ће тиме обратити Христу своје мужеве, који се не покоравају јеванђеоској ријечи: „да би се задобили они животом својих жена, који се не покоравају ријечи“ (1. Петр 3, 1.).

Том науком о вјери, коју познајемо *испитивањем* разјашњује се, како ће се ум хришћанина наћи у вјери *лицем у лице* или *богословској*. Апостол Павле назива јеванђелије Христово „силом Божјом на спасење сваком вјерноме“ и уједно учи, да у правом хришћанину ѿкрываєтсѧ правда Божїѧ ѿ вѣры въ вѣрꙋ (Рим. 1. 16. 17.), т. ј. у њему вјера, као Божји дар, са свима заједно врлинама расте у свакоме погледу и степену, па дакле и у знању и духовној просвјети. Лудо би мисле, да они хришћани, који нијесу образовали у вишем степену, остају „мрачни“ људи. Они су заиста само онда јадни, кад им се не проповиједа „јеванђелије Христово,“ т. ј: кад остану без поуке у вјерским истинама из ријечи Божје, чему су криви лијени пастири цркве и виши сталежи хришћанског друштва, која су се лажно образовала и која се не брину о правом народном благу. Но и при недовољном познавању вјерског учења и и недостатку тачних појмова о догматима, ипак се унутрашње просвијете Божјом благодаћу помоћу опћег духовног развитка, по Спаситељевој ријечи: блажени чистїи сердцемъ, їакѡ тїи Бога ꙋзрѧтъ (Мат. 5. 8.). Стална рукуводитељица њихова за све њих и за сва времена јесте света црква, коју они јако љубе, и која их просвјећује при богослужењу читањем ријечи Божје, молитвама, пјесмама, иконама и свима обредима и символичким радом, који им слика Христа и држи њихова срца с Њиме у вези. Учени људи који познају наш народ, диве се доброме и простом здравом мишљењу, вјерноме расуђивању људи, добрим савјетима, које дају младим и невјештим људима, знању, како умију васпитавати дјецу у Божјем страху. Догађа се, кад њихове пресуде о опћем реду и државном животу у многоме стоје над појмовима *преучених* у људској науци младих покољења. Ко их просвјећује? — Христос.

Но ко без предодређења̂ проучава хришћанску историју и глада на споменике хришћанске просвјете без пакосне невјере и сумње, тај види просвјету простих хришћанских споменика унутрашњим просвјећењем као што је и Исус Христос просвијетио апостоле: тогда ѿвєрзє имъ ꙋмъ разꙋмѣти писанїѧ (Лук. 24. 45.). Путници, који се не учаху по школама, постадоше учитељи многих тисућа људи, што им долажаху ради савјета̂ и упућивања̂, те побјеђива и учене јеретике, проницаху у унутрашње људске мисли, виђаху догађаје, који се дешаваху на удаљеним од њих мјестима, предсказиваху будућност, одговараху на писма и не распечатив их[1]) и Господ их удостоји чудних виђења и откривења то више начело и стање духовне просвјете избраних Божјих угодника, који су постигли највише знање

[1]). Бл. Теодорита бесједа на 65. гл. прор. Исаије.

[1]) Серафим Саровски.

молитвом и свестраним усавршавањем духа, у свој пажњи издржали су истински хришћани и код научног испитивања вјере и при зближивању њеном с људским наукама у опће.

Не без основа вјера се у хришћанској науци назива богословском врлином успоредо с љубављу и надом (I. Кор. 13. 13.). До вјере лицем у лице не долази се потпуно књигама и ваљским упустима. Она се зачета зачиње и развија у човечјем духу тако постепено, као и свака друга врлина; тако се чува од опасне сумње и невјерија као на пр. цјеломудреност од искушења и развратних мисли. Зачетака вјере, која размишља и тражи истину, имамо примјера у јеванђелију. Тако је отац несрећног бијесног сина, кад је чуо о чудотворној моћи Христовој, дошао да Га моли, да бо̀ног исцијели и изразио је молбу своју са сумњом: „Ако што можеш, смилуј нам се и помози нам.“ Али кад је Господ рекао, да исцјељење бо̀ног зависи од вјере његова оца: „Можеш ли само вјеровати, па је све могуће вјерноме,“ и овај се препао, да ће пропустити нада у спасово исцјељење, изрече за навијек поучну молитву за оне, који се колебају у вјери: вѣрю, Господи, помози моемоу невѣрію (Мар. 9. 22. 24.). Сами апостоли, видећ чудна дјела свога учитеља и већ му одани свим срцем смјетено питаху, кто ѥ́ст Сій, іако и вѣтри и мори послоушаетъ ѥ́го; (Мат. 8. 27.). Тако дивећ се Његовој науци, али не знајућ Га као што би требало, мољаху: Господи, приложи намъ вѣрѫ (Лук. 17. 5.). Но ми видимо, да и при највећој просвјети они не одступаху силом науке Христове од господа и тада, кад га маловјерни остављају, налазећи да се Његова наука о тајни причешћа не слаже с њиховим тијесним појмовима, већ на питање Спаситељево не хощете ли и вы ѿти, одговарају на Петрова уста: Господи къ комоу ѿдемъ; глаголи живота вѣчнаго имаши (Јов. 6. 68.). Исту су љубав апостолску потврдили свим срцем Лука и Клеота разговарајући се са Спаситељем на путу у Емаус и како су лијепо рекли не горѣло ли въ насъ сердце наше, когда Онъ говорилъ намъ на пути и изъяснялъ намъ писанія; (Лук. 24. 32.). Тако ријеч Христова утиче на душе, које га љубе. Утицај Христов тако им је угодан као што је било за апостоле знање ријечи Божје на Тавору: као што Петар одушевљено вели: Господи! добро ѥ́сть намъ здѣ̀ быти (Мат. 17. 4.). Ето, гдје је унутрашња веза двају врлина — љубави и вјере; осјећењу мира, радости, среће у дружењу с Христом предшествуетъ и сопутствуетъ. Срце, које љуби, не отпада од вјере и у сумњама, у нади, да ће се у будуће просвијетити, као што је то изразио највећи богослов, свети јеванђелист Јован: љубљени! мисмо сад дјеца Божја, али још се није открило, шта ћемо бити (I. Јов 3. 2.). Вјера загријава љубав срца, а побожно срце држи разум у смирености и покорности Христу и његовој науци (2. Кор. 10. 5.). У томе је тајна сједињења или измирења високог богословског знања светих отаца и црквених учитеља с опширним научним образовањем, које су стекли обичним путем по законима човјечјег знања, али при томе се нијесу одрекли од простоте и вјерске искрености. Они су очистили срце подвизима исправљања сама себе, завољели Христа, у унутрашње ушли друштво с Њиме; ови су осјетили, да својевољно уклањање ума од тачног исповиједања вјере пријети опасношћу, да ће се уклонити од правог пута у животу и даће се раскинути жива веза с Христом.

[Свршиће се.]

О старинској књизи, коју можемо назвати зборник бесједа, или слова преподобнога оца нашега Јеврема Сирина.

(Наставак*).

Слово 207

„О покајању и љубави, кртењу и исповиједању, и похвали крста у будућем суду“

Пречудно јављење лица божијег и страшно оно чудо, које ће се збити у пошљедњи дан, не бјеше од створења свијета, нити ће до онда бити, јер многе ће муње и громови бити па, зар да се онда сви не устрашимо и запламени попадамо, а колико ћемо, још више претрпити, кад будемо чули страшно вијуће с' неба трубни глас,

*. Види „Б.-Х. Источник“ свеска 7. и 8. стр. 335. од 1893.

који ће избацити и од вјекова умрле праведнике па, и они сви који су у зду чуће глас трубни, те ће с трудом тражити свој драги састав. Тада ћемо видети сваку твар — састављене дјелове човјека, који ће се од разних мјеста и разних крајева земље сабирати, јер ће по заповјести великог судије земља морати издати све мртве своје, на било да их је звијер растргла, или тица разграбила или риба прогутала. Дакле, сви ће се у тренућу ока искупити и судији престати у пуном реду тако, да ни једна влас с главе фалити неће.

Кад видимо огњену ријеку, која ће, са страшном буком од истока поћи и, као бјесно море тећи те запаљивати горе и равнице и сагорети сву земљу, и сва дјела, што су на њој грјеш божији и суд назвали, тада ће, браћо моја, од оне јарости пресанути извори и ријеке, а тако јер и море ће усанути, ваздух се издрмати, звијезде ће с неба спасти, *сунце ће помрачити и мјесец се у крв претворити*, (прор. Јоиил 2: 31) а небо ће се савити као хаљина. Кад видимо да послани анђели сабирају народе од земаљских крајева; кад видимо ново небо и нову земљу; кад видимо велељепни и пречудни великог судије престо приуготовљен; кад видимо на небу сина човјечијег знамење животворног Крста, који просвећава све, тада ћемо сваки од нас разумјети моћи, да ће се велики цар одмах по том јавити; тада ћемо одмах, с' страхом помишљати, како ћемо Христа цара предусрести, а како одговор дати. Ако буде савјест неспокојна грјешна стајаће, као жалосна очекујући осуђење. Свако ће моћи видјети дјела своја пред лицем својим, била пак добра, или зла.

Тада ће сви они, који живише у покајању, оставивши свјеско уживање и земаљске сласти, те идоше тјесним и невољним путем т. ј. који трпите разна искушења ради спасења душа својих; и сви милостиви, и странопримци и гостољупци стајати весело, с' радошћу очекујући божанствено појављење великога Бога и спаса нашега И. Христа, који ће их обрадовати вјечном радости за трпљење у бдењу и молитвама, за храброст у постовима, за одушевљење у пјенију духовном; који ће доћи, да овјенча милосрдне за милосрђе; да плачуће за своје грјехе ублажи и утјеши; да страдајуће и сиромашне, који ради имена његова неприволење се овоме свијету подигне, јер остављши све њему, слеђоваху; доћи ће, не са земље него с неба као страшна муња. Тада ће велики плач с јауком бити: гле, женик с неба долази; гле, судија се приближи; гле, велики цар јавља се; гле, судија над судијама показује се; гле, свију вјекова Бог јавља се, да суди свој васиони и да сваком да по дјелима његовим.

Тада, браћо моја, од онога плача и јаука велике ће забуне бити и према томе сва блага и богатства земаљска изгубити важност и ништа бити, јер их је то и окренуло на плач и јаук. потрешће се море и све дубине; тада ће браћо сваког човјека спопасти страх и ужас, које од плача и јаука, које од очекивања судије, а нај више од гласа трубнога; тада ће се силе небеске покренути; тада ће муње пресретати редове анђелске и архангелске; тада ће се свети и праведни спремајући се радовати доласку судије; тада ће многоочити херувими и шестокрилати серафими одушевљено пјевати: *свет, свет, свет је Господ сведржитељ, који долази, који испуњава небо и земљу;* тада ће свака твар и на небу и на земљи и подземљом што је, с' крјепошћу подвикнути: *благословен је онај који долази у име Господње.;* Тада ће се отворити небеса и јавиће се цар царствујућих и Господ господствујућих, где долази, са силом и славом многом и небројном; тада ће га смотрити свако око, и сва кољена земаљска угледаће га, *па и они који га проболоше* (Јов. 19; 37).

Тада ће небо и земља гледати да избјегну, као што св. Јован богослов предсказа: *И видех велики бијел престол и онога, што сједаше на њему, од чијега лица бјежаше небо и земља . . .* (откр. Јов. 20: 11.) и тада ће доћи Господ на престо славе своје, као што је и сам прорекао, пред којим ће се сабрати сви народи.

Која душа тада да претрпи славни и величанствени, али и страшни за грјешност призор, кад види постављен престо и судију на њему, кад се књиге отворе, тада ћемо видити небројне, ангелске силе, гдје са страхом около стоје и служе.

Тада ће се свачија дјела и пред анђелима и људима открити и прочитати; тада ће, се испунити што пророче пророк Данил: *видех, гдје се постављаше престоли и старац сједе, на ком бијаше одјело бијело као снијег и коса на глави*

као вуна чиста, престо му бјеше, као огњени пламен . . . . . И ријека огњена испред њега тецијаше, на иљаде служаше и десет по десет гиљаде стајаху пред њим; судије посједаше и књиге се отворише (Дан. 7; 9, 10.). Тада ће брашо велики страх бити, кад се страшне књиге отворе у којима су уписана сва дјела наша што починисмо на овоме свијету. Према томе ако би хтјели неможемо ништа сакрити ни затајити од Бога, јер тај и мисли и тајне срца људског види и познаје.

О колико нам суза треба, помишљивши на онај час, а опет се лијенимо, јер искреним сузама, као и милостињом загладити и покрити може се мноштво грјехова у оној страшној књизи. О колико нам пута треба узданути и љуто заплакати, кад видимо очима свијима неисказано царство оно., а' с друге пак стране страшне муке, поред ових сваку твар човјечанску, од првога па до пошљедњег оног дана; на пошљетку видићемо их много и небројено гдје му (Христу) се ничице клањају, да се по св. писму изврши: *Живу аз глаголет господ, јако мње поклонитсја всјако колено небесних, земних и преисподних*; апостол Павле опет каже: *да ће сваки језик — народ признати да је Господ Ис. Христос син Божији на славу Бога оца* (Филип 2: 10—11). —

Тада благочестиви и радознали слушаоци замолише учитеља, да им приповједи и остало што ће бити, и. он по жељи њиховој настави.

Тада ће све човјечанство стајати између паклета и суда; између живота и смрти; између радости и туге, и сви ће се доље ничице поклањати пред судом, који ће их горко испитивати, а особито оне, који у љености живот свој провађише. Не само, да ће сваки помишљати и сјећати се на своја дјела добра, или зла, него ће их пред собом сва гледати. Тада ће сви они, који лукаво и без покајања живише с плачем говорити: о зашто се ми безумни не покајасмо, него свој живот на земљи узалудно, у игрању и поруци проведосмо: зашто не бисмо опрезни на молитву; зашто не постисмо; зашто не бисмо милостиви сиромашнима; зашто слоју браћу — ближње презирасмо. Ох, ја грјешни — сваки ће на посеб рећи: — зашто се не покајах, док бјеше вријеме кајању. Јест, али се смијах и ругах се томе, а живот свој доврших, тражећи уживање у јелу и пићу и игрању и страсном весељу. Шта да чиним сад, кад покајању изчезе вријеме, кад ме постиже страшни овај час, за који сам много пута чуо, али га немишљавах; шта грјешни, да учиним сад, кад се књиге отворе, које ће судити свима. За оно сви ми помишљајући чућемо глас неумитног судије, који ће нам викати говорећи: дођите, дајте и покажите дјела своја да примите плату, јер дође вријеме оно, од којега предсказано. Тада ће се смести и узбунити сви редови Хришћански; епископи, свештеници и ђакони и сав ред прекени, јер св. ап. Павле говори: *Сваки ће по овом реду устати, да ода славу Богу.* —

Тада ће се уз велики страх смести цареви и силни, богати и сиромашни, јер наста вријеме да свако своја дјела открије, да свако пожње што је посијао.

Саслушавши, пажљиво све ово христољубиви слушаоци и опет замолише с ријечима: блажени слуго божији, кажи нам шта ће по свему овом бити, а блажени им учитељ одговори: љубезни слушаоци тешко ми пада, скоро сам клунуо, да вам све испричаћедим, али ћу се ипак с' страхом одважити, јер ово се без уздисаја и суза не може лахко исказати. —

Покажимо се браћо спасења свог ради; чувајте и свето држите завјет, обиљежје, којим се сваки знаменосте у св. саборној цркви крштењем, јер кроз крштење добисте чисту вјеру и залог благодати, што и пред многим свједоцима признасте говорећи; *одричем се сатане и свију дјела његових*, дакле, не једнога дјела, ни два ни пет него свију дјела сатанских. Ово исто одрицање поновљено ће и напомануто бити *у онај час* те ће се сретним и спокојним сматрати сви они хришћани, који буду у чистоти сачувани онај завјет, који су одрицањем при св. крштењу положили, који су далеко били од ђаволских дјела: нечистоте, зависти, разбојништва, курварства, ждерања и пијанства, лажи, крађе, врачања, напраситости, злопамћења, скарадних ријечи, гордости, срамних пјесама и смијања, узимања интереса. Дакле од овог се хришћанин одриче и за ово одрицање сви ћемо одговорни бити къ онъ часъ.

(Настаниће се)

Свештени сасуди потребни за службу јесу слиједећи:

Путир[1]) или чаша, дискос,[2]) звијезда[3]) и и жличица[4]). За те су судове потребна три покровца[5]). Један, којим се покрива путир; други да се покрије дискос, а трећим обадвоје. Ти покровци треба, да су начињени од часне тварн, чисти и цијели.

Та четири сасуда треба, да су златни или сребрни или јоштер од олова. Не смију бити од какве мједи, или жељеза, нити дрвени;[6]), јер свештенике, ако у таковима служи, гријеши, и подвргава се укору епископском.

[1]). Путир или св. чаша са стопом, у којој се приноси на литурђији пречиста крв Христова на жртву Богу и даје се њеринма да се њом причешћују употребљава се управ од времена тајне вечере а означава у тајности. смислу не само ону чашу, коју је спаситељ на тајној вечери употребио него и гроб, у којем је положено било пречисто тијело Христово. У св. писму означава напајствено и част напајства; затим биједе. које Бог људима шаље а особито невољама болове и страсти Христове (Пс. X. 7. XV. 5; — Исаија LI. 17; пс. LXXIV, 9; — Jes. XXIII, 33; — Мат. XX; 22 и т. д.)

[2]). Тањир, на којему се приноси свети хљеб на литурђији, василе у доба апостолско, и означава у тајнос. смислу јасле у које је било положено младенац Исус и одар, на који су Јосиф и Никодим поставили пречисто Христово тијело, пошто су га скинули с крста. То двојако значење дискоса оснива се на томе, што се на литурђији спомиње сва земаљски живот Христов од рођења до смрти. У руској цркви осим дискоса употребљују се још два тањирића без стопа. Један са сликом крста ради св. агнца; други са сликом Богомајке ради вађења на њему честица у част свети.х за живе и мртве.

[3]). Овај св. сасуд стављa се на дискос, да се покровцем не поврљају честице на дискосу. Почетак јој је од времена св. Јована златоуског, а означава ону звијезду, која је довела волхве Христу. Полагањем звијездице на дискос прослављa се Христово рођење. (Сим, Солун.)

[4]) Води почетак од Јована Злат. а означава клијешта, којима је Серафим узео угљен са крајестола небеског и дотако се уста пор. Исајије те тим очисто грјеховнеговне (VI 6—7.)

[5]) Они покровци према светости св. тајне причешћа треба да се на свом мјесту држе и не смију се употребљавати на друге сврхе н. пр. покривати сто при литији и т. д. као што се гдјегод из немарности свештеникове догађа. За то, свештениче, не давај ни једној тварн туђу одјећу, него сваког своју, нали увијек гријешно, помишљајућ, да и најмања зрадештуи грјеши ти на путу у живот, а покрај тога знај, да је и наш српски народ добар судац у цркви.

[6]) У прошјем њековима сасуди правили су се од разних тварa. Тако н. пр. путир правио се од дрвета или камена. У Срнјему нашао се је један камени путир (види Шематизам карловачке архидијецезе за годину 1884.) Томе је било узрок спромашно стање предјашњих хришћ. цркава. Ну по негде било је још у нрвим њеконама златних и сребрних сасуда. Ну послије гоњења улегоше особито у употребу златни и сребрни сасуди, јер Хришћ. владаоци су особите љубави према цркви стадоше таковим сасуда у велике дарнвати. Такови се и увеђоше посуда, а дан данашњи особито; не смије се пак ни један дрвени сасуд употребљавати јер ушија у себе вино и воду и тако се не може чисто држат, те дошљедно не употребљују се сасуди ни од других ковина или камена и т. д.

Књига служебник[7]) свакако је потребита за службу. Свештеник не смије молитве на памет говорити, Јер, ако свештеник узаслужи на памет без књиге, смртно грјеши; будући да се дешавају многе сметње, незнање и запријеке, а неможе да упозна, што ради и говори и поражи сумњу код људи и чини јавним онај пророк, који се скрио: Томе треба да су на пријестолу при божанственој литурђији четири горуће свијеће[8]) бива на жртвеннку пред иконама дније на истоку. У великој пак потреби двије или једна. Ако се пак усуди свештеник спремати св. дарове без свијећа, смртно грјеши.

Напокон пак, мора бити свакако у олтару послужитељ мушки; ако пак свештеник припомаже сам себи у олтару особито при божественој литурђији, понизује божествене тајне, и самога Христа, који пребива у њима, а невјсуту пак његову цркву, чије лице носи на себи у онај час омаловажава и тако смртно грјеши.

У цијелој служби божественне литурђије свештеник мора бит кротак, тих, миран и благостив мотрећи умним очима на своја владику, пред којим стоји, којему служи, и чије обличје на себи носи.

Треба да чита молитве са потпуном благостивношћу, како треба, часно и веома помљиво марљиво и потпуно не остављајући ништа, знајући за стално, да Бог из његових уста као неки многоцјени бисер прима те молитве.

[7]) Ова књига, коју употребљава свештеник и ђакон при вршењу свагдашњих служаба и чија се садржај односи дубокој старини, добила је свој данашњи вид тек у XV. тај. Приобштно сложен је у грчкој цркви. На славенском језику појавио се међу нрвим богослужбеним књигама трудовима св. Кирила и Методија. Ун улане молитве разних отаца цркве особито св. Василија и Златоустог. Ову књигу мужно је да сваки свештеник има пред очима, јер и најбољи могао би лаки с пута и погрешит, прескочит у молитви. На то се не треба ослањати, као што чине дан данашњи, из томе да дотични који прелази стуљеве јерархије на памет без књиге говори. Знање клирика може се и на другом мјесту искусити.

[8]) Паљење свијећа при богослуженју у хришћ. цркви почиње од појављења самог богослужења; јер је било расвјетљења она соба, у којој је Ис. Хр. свршио тајну вечеру, пошто је свршена у вече. Осим тога за врјеме гоњења било је нужно паљење свијећа у новеним црквама [катакомбама]. Запаљене свијеће означују у симболичком смислу свјетлост, коју нам је даровао сам Ис. Хр. која просвјећива сваког човјека; још признавање да смо ми хришћани; поштовање према Богу, који свјетлости и сину који је свјетлост свијету; плантењу љубав нашу Ис. Христу. За све то морају се свакако палит свијеће.

Свештеник је дужан служити са страхом и трепетом, смиреним мотрењем очију, поднашајући благо са страхом Божјим руке и потпуно смирено дјелујући; а побожно и богоугодно стојећи својим изванским станем[1] треба да покаже унутрашњу своју вјеру, која нас крјепко извјешћује да је пријестол сједиште небеснога цара, судије живих и мртвих, на којему он истинито[2] сједи а безбројне чете анђела невидимо га са страхом окружују.

О твари тајне самога тијала Христова.

Твар тајне тијела Господа нашега Ис. Христа је хљеб од чисте пшеничне муке, замијешан водом простом, чистом, природном и добро испечен, квасан, непресољен, свјеж и чист, укусан, бива, да има посебни укус пријатан за јело да се пријатно може јести. Пријесни хљеб и ако је пшеничан никако се не може употребљавати у цркви светој источној православно-католичкој (саборној) као материја, бива као сама твар тијела Христова; зато нико не смије на таквом хљебу служити[3].

Другчи хљеб разма од саме пшенице, квасни од сјемена сваког дугог жита не може бит тварју тјела Христова. Свештеник пак, који се усуди служити на каквом хљебу од другог сјемења, или и од пшеничног брашна и природне воде и квасном, али само помазаном млијеком или маслом или јајем, који је прешао спљескао се или изгрчао или тврд или је много престојао, занста тешко гријеши и потпада свргнућу, јер се св. тајна не свршује на таковим видовима хљеба.

О твари крви Христове.

Твар крви Христове је вино од лознога плода, бива исцијеђено из гроздова винове лозе; то вино треба, да има својствени окус и мирис и пријатан за пиће и чисто мора бит, не смијешаноса каквим драго пићем другим осим онога, које је из грожђа. При принашању пак дарова треба улити мало воде у вино и по освећењу тајне мало топле воде, како је прописано.

За вино се не могу употребљават сви сокови од различног воћа и јагода исцијеђени, бива јабучни, крушњеви, вишњеви, трнови, малинови и други тима подобни. Ако се пак ко усуди служати осим самога виноградноga вина на другим вретима или соковима или на вину, које се је услиједе киселости увоштило или које је с чим смијешано, на никакви начин не сврши.

[1]) То стање мора бити побожно и Богу угодно; не смије сличити оном римских свештеника, који не могу прста помакнути нити руке подићи ни очима погледати него како је у маса прописано тако да цијела римска служба није ништа друго доли механичко кретање, које ти се чини као некаква театрална представа. Тога у православној цркви при служби имошто не смије бити, него свештеник самим својим стојањем мора показати слушаоце да окреће мисли своје царству сједилости.

[2]) Православна црква за супрот протестаната вјерује да Христос пра тајни јеванрастије невидимо присутствује битно и хљеб и вино претвара у право тијело и крв. Хр. и пребивајући на пријестолу са. частице сам Христос увијек пребива, и не само док се преподавају вјерницма.

[3]) Да хљеб треба, да буде пшенични, потврђује то, што су таки употребљавали обично Јудеји за вријеме Исусово, који је установио тајну јеванрастије, а такви је и св. њима црква увијек употребљавала. — Треба да буде чисти јер то захтијева сама узвишеност и светост тајне. — Наконом треба да је квасна а непријесни, какви обично употребљују Латини за тајну јеванрастије јер: а) на квасном хљебу а не на пријесном свршио је најприје св. тајну сам Господ Исус Хр. Без сумње је установио Христос ту тајну прежде празднака Јудејске пасхе (Јован XIII. 1.); стога јер је другди дан био суђен (Јоан. XVIII. 28), предан на смрт (Јоан. XIX. 14.) и скинут с крста (Јоан XIX. 31.); када су Јудеји још употребљавали хљеб квасни и справљали се празновању пасхе. Христос је дакле установио тајну јеванрастије у 13-дан мјесеца Нисана вечеру; а Јудејима је закон допуштао започети прасновање пасхе употребљавање пријесног хљеба само с вечера 14-ог Нисана (Изх- XII. 6—8; XVIII. 19), тако, да је први од седам дана, у које се имао јести пријесни хљеб почевши по пасхи и од ког дана морали су Јудеји трсити из куће сваки квас и употребљават само пријесаше, био је тек 15-ти дан Нисана. Да је Господ установио тајну исваго завјета (Марк. XIV, 24) на новој твари, на хљебу квасном, у том нас уфјеђују и јеванђелисти, када свједоче, да је он прізлъ хлѣбъ ѵ҃ ѳ҃ѵсаѵ и благословивъ, преломи и даяши ученикомъ и рекъ: прімѣте, ядѣте: сіе есть тѣло мое (Мат. XXVI. 26) бина хљеб који се подигао, уврастао дошао у квас ἄρτος од ἄἴω подижем) ако што су разумјевали ту рјеч, сагласно са оном употребом сами апостоли и спасител (Мат XVI. 6—11) а не хљеб бесквасни, који се за разлику од квасног обично називано само пријесним ἄζυμον, или ако се икад називао ἑλλικὸν ἄρτος, то без икакве примјетбе — ἄζυμος (Чисел. VI. 19; суд. VI. 20). — б.) На квасном хљебу служила се литургија у пријеме апостолско јер: а) тај хљебъ ἄρτος-ом а не ἄζυμον-ом је на ἄζυμος-ском (Дјеј. II 42, 46; XX. 7; I. Кор. X. 16; XI. 20); —в.) у јеванрастији учествовали су тада и сва ново-обраћена Христу Јудеји (Дјеј. II. 22, 41, 42, 46); а Јудеји којима је важни налагао да употребљују пријесни хљеб само седам дана у години а ваше нигда неби пристали на то, да примају тајну на пријесном хљебу но кад дан (Дјеј. II, 42, 46) поште апостоли нијесу рјешили како имају Хришћани сматрат ив обредни закон Мојсејев. в.) употреба пријесног хљеба била је прописана законом Мојсеовим, али то више било примљено у цркви Христовој, за то треба, да то прође као тѣнь законныя.

b) На квасном хљебу увијек се постојан; свршавала јеванрастија и кров све слиједеће ва тим вријеме у ц.ркви Христовој. Твар за тајну потребита као што је познато обично се приносила у храм из својих домова хљеб обичан, квасни, од чега се један дио употребљавао за тајну, други на вечере љубави а остало се раздавало бједнима [I. Кор. 11, 21, 22].

шује тајну, него свештеник тешко и смртно гријеши и подвргава се свргнућу са свештеничке службе.

Када пак свештеник у приношењу св. дарова иде проскомидији говорећи ове ријечи: ѣкѣ ѩзѧ крѣкъ и кодѣ, не улије мало воде, још пак по освећењу св. тајне у своје вријеме, када ставља у св. путир дио св. агнеца, ако не улије мало топле воде, или мјесто топле улије хладну, гријеши смртно, као пријеступник св. предања.

Уливајући пак воду, при приношењу св. дарова, или пошто се сврши исто у путир, треба пазити веома помњиво, да се не измијени онак укус, који је вину својствен у водни кус, јер тајна на таквом вину, које се претворило у водни окус не сврши се, и онај, који тако служи тешко и смртно гријеши[1]).

О случајевима, који се могу десити, за вријеме службе св. литурђије, у тварима, у свршавању и служитељима.

У твари тијела Христова, бива хљеба, може се десити слиједеће:

Ако свештеник служећи прије освећења позна, да је хљеб на пријестолу на дискосу, за освећење назначени и постављени, много престојао или из каквог житног сјеменја или мало у квас дошао или пријесан, тада свакако мора уклонити тај хљеб и узети други свјежи и чисти пшенични, и да над њим тихо говори: Къ конецъ

[1]) Друга твар, која се употребљује при тајни јевхаристије јест вино чисто виноградско; јер је на правом вино гроздом вину свршено тајну јевхаристије сам Христос Спаситељ. Давши ученицима својима чашу и казавши им: піѣтѣ отъ нея вси: сія бо есть кровь моя новаго завѣта, он је непосредно придодао: глаголю же вамъ, яко не имамъ пити отнынѣ отъ сего плода лозняго, до дня того, егда е пію с вами новое во царствіи Отца моего [Мат. XXVI. 26—29]. И у Палестини се обично употребљавало красно виноградско вино [Бит. XLIX. 11; Втор. XXXII. 14] и на таквом напоком вину свршио је тајну сам Господ Исус Христос. За то и црква већ од давна употребљава за јевхаристију красно виноградско вино только вино, што оно својим видом изображава за чувствене очи крв Христову. То вино које је назначено за јевхаристију, као и хљеб, мора да буде чисто колико је већма могуће, јер тога захтијева узвишеност и светост тајне. Ну данас за жалост по многим крајама не нађе се на то, не гледа се нипошто својство вина него се употребљује оно, на божју каю народ принесе. За то већ се свештеници мало боље побрину и осврћу на горе речено, знајућ да им све то на души лежи и да на осуду своју пију, јер пијућу цркву — народ. Вино треба, да буде мало растворено водом за то што: а). и Христос, како сједоши предаше, [Иост. Апост. VIII, 12] при установљењу јевхаристије употребио је вино растворено водом, као што се особито и употребљавало у Јудеји.

миленїй Господа Бога,[2]) и све остало што припада приношењу истог што се тиче св. агнца треба обично, да извади агнец[3]) и пошто га је поставио на св. дискос, да исти жртвује и пробада. И тако с онога мјеста, на којем је пред освећењем престао, треба да почне и да освети, те тако обичну службу сврши.

Ако пак то увиди пред изреченьем божествених ријечи, треба да започне од молитве: Съ силы ѣлы блаженныхъ ѣлѣлы[4]) понављајући ју и тако да сврши све по реду.

Овако дакле ради, ако се послије приноси пред великим ходом, или по ходу на макар какви начин не нађе агнец на дискосу било каквим чудом или га изјели и однијели миши или испао, те се никако не може наћи.

Ако пак по освећењу овако што опази, треба исто да ради онако како се прије казало: узев просфору другу пшеничну свјежу и пре[illegible]вши над њом све што припада приношењу, треба да извади агнец и да започне од молитве ъ силы блаженныхъ ѣлѣлы те по обичају освети и службу сврши.

Први агнец послије причешћа божественим тијелом и крвљу или пак на жртвенику са остацима божествене тајне пошто тамо однесе, мора употребит.

Ако пак при самом причешћу употребивши честицу ко опази, треба да се влада по ономе што је прије написано, бива, да уме свјежу пшеничну просфору, па пошто прочита над њом и сврши све, што захтијева приношење дарова, да уме агнец, закоље га и прободе и започне од овога мјеста: къ нежѣ предаѣ сыкаше,[5]) те да

[2]) Види чин исклицка литургіи или проскомидіи у истом служебнику.

[3]) Агнец (јагње) вадиле се четворокутно пачче, за то што он до освећења свога представља Ис. Христа као што сп је у Ст. завјету представљало плећалцо јагње, које је било његов прообраз; за то и еликају Исуса Христа под символом јагњета.

[4]) Ова молитва находи се у литурђији св. Јована Златоустог и Василија Великог одма послије: ѣкѣтъ ѣкѣтъ ѣкѣтъ и т. д.

[5]) У силѣ нощь, къ нежѣ предаѣ сыкаше (1 Кор. XI. 23) са свима дванаест ученицима дође Исус у Јерусалимску горницу (сеоа гдје је свршио тајну), која је била приправљена као је сам хтио. Ту сједе за трпезу са ученицима својима и прије свега стршљи спиоваљетну вечеру (Лука XXII. 15); затим умива ноге ученицима учећи их смирености и узајамној љубави (Јована XIII. 3—15); затим казује им опет о својим страстима, које се приближују и самога предаоца (Мат. XXVI 21—25. Лука XXII. 16—27) и напокон установљује тајну јевхаристије и т. д.

овори ријечи Господње, само над хљебом, које се односе нато (над чашом пак ништа не говорећи треба да пређе то, пошто је све било изречено). Читајући пак молитву: *полиющеѥ оубо*: и *твоѥ отъ твоихъ*[1]), треба да поднесе само тањир са божественим агнецем. Тада читајући молитву: *еще приносимъ тебѣ*[2]) и *Господи изи прикатаго твоего доуха*[3]) са стиховима треба да говори над агнецем. Кад свршује освећење: и *оуткори оубо хлѣбъ сиі честное тѣло Христа твоего, приложивъ его доуголъ твоимъ скатымъ*[4]) треба да чита и молитву: *никоже имѣти причащающимъ*. Све то има говорит тајно, не гласећи ништа друго; и тако нек се причести божественим тијелом и крви Христовом те редовно сврши божествену службу.

Ако пак прије освећења упозна, да хљеб није прикладан да се на њему свршује тајна тијела Христова, а другога хљеба не може тадар наћи, треба да престане служити.

Ако то опази послије освећења, те не буде другога хљеба, нека не престаје служити него нека свршује св. службу

С тога да би избјегао сваки такви случај (особито пак кад му пријети смртни гријех) свештеник треба да назире пећаре, који пеку просфоре, да их пеку од доброг и чистог брашна пшеничнога, а не од задахнутог и смрдљивог или каквог другог, које не приличи тајни и сувишну просфору ради тога треба да искључи.

Осим тога нико се не смије усудити никада да служи на просфори тардој, која је од више дана. И још прије него почне приношење дарова, свештеник треба, да узме у руку просфору, те да ју разгледа, из чега се састоји па да се још боље осviједочи, треба, да и једну саму преломи. А сазнавши да је потребит тај хљеб, треба да врши службу и приноси дарове мирном и чистом савјести без икаквог устезања и сумње.

Додатак о твари крви Христове.

Ако свештеник прије освећења крви, пошто је осветио тијело, опази, да нема вина у чаши него саме воде, мора излит ону воду у неки чисти и часни суд и затим улит вино и мало воде говорећи: и *єдинъ отъ конихъ копіемъ ребра сиѣ прокоде*[5]). Затим треба да почне од оних ријечи: такожде и чашу по вечери глагоља и т. д[6]).

Ако пак пошто изрече ријечи опази да нема вина у св. чаши, него само воде, тако исто треба да чини и говори, као што се рекло.

Ако при самом причешћивању то опази, треба да излије воду у други суд а у чашу да улије вино и мало воде говорећи: и *єдинъ отъ конихъ копіемъ* и т. д., те започиње од ријечи такожде и чашу по вечери, глагоља: *піите отъ нея вси* (Све то треба да говори тихо). Тада молитву: *полиющеѥ оубо* и т. д.[7]) и подносећи чашу говори: *твоѥ отъ твоихъ* и т. д. и молитву: *еще приносимъ тебѣ* и т. д. а на свршетку моли се; *Господи изи прикатаго твоего дѣга*. Изостављени оно што се говори над св. хљебом, има говорит: (благослови владико! ако је ђакон): и *єже къ чашѣ сіи* и т. д. и благосиљајући само чашу треба да говори: приложив є *доуголъ твоимъ скатымъ* и остале све молитве до причешћа. Пошто се тако причести треба, да сврши као обично божествену службу.

Ону пак воду, по свршетку божествене службе и пошто употреби остатке божествених тајана, мора улит у свету чашу мјесто оне којом би је опрао, и тако ју употребит.

Ако пак при приношењу дарова свештеник заборави улити воду у вино у свету чашу, а

[1]) Види службеник послије: *піите отъ нея вси* и т. д. у божеств. литурђији Василијевој и Златоустовој.

[2]) Службеник; послије *тебѣ полиющеѥ оубо* и *благословиши* у т. д. у литурђији св. Златоуста.

[3]) Одма послије ове молитве, коју смо сад споменули, налази се ова молитва у истој литурђији.

[4]) Тим ријечима (придодан и оно што се односи на вино) претвара се хљеб и вино у право тијело и крв Христову а не као што Латини уче да се то претварање збива при молитви, коју је схоластичко састављо (види литургију Григорија великог Двојеслова (590—664) искључујућ ријечи горње, које је Господ изрекао. Пра тој умрла горепоменутој молитви наравно потињој, јер је ту речено само о освећењу хљеба претварају се дарови у тијело и крв Христову. О томе говори у Посланици источних патријараха о правосл. вјери чл. 17. овако: ми вјерујемо, да умрав у сваке оно вријеме, када свештено-служитељ, сједињујући по заповједи спасителњевој тајну јенхаристије призивајући духа светога на принесене дарове, благосиља их с молитвом Богу ону: *оуткори оубо хлѣбъ сиі честное тѣло Христа твоего, а єже къ чашѣ сіі честное кроѵь Христа твоего, приложивъ Дѣгомъ твоимъ Скымъ*, хљеб и вино битно претварају се у тијело и крв Христову надахнућем духа светога тако, да премда и послије тога ми видимо хљеб и вино на св. трпези, али у самој суштини својој невидљиво за чувствене очи, то су тијело и крв Христова у истини битна, ну само под видом хљеба и вина.

[5]) Ове ријечи изговара свештеник а ђакон одма сипље вино у свету чашу што заједно са водом за знак да је на Христових ребрах, која му је један војник пробо, истекло крви и воде.

[6]) Мат. XXVI. 26—28, Марко XIV. 22—24. — I. Кор. XI. 23—25. Лука: XXII. 19—20.

[7]) Види службеник: литурђија Златоустова.

спомене то прије освећења св. чаше, треба да улије мало воде говорећи; єдинъ отъ воинъ копіемъ ребра єму проводе и абіе изыде кровь и вода, и то пошто је видио: ако пак не улије споменувши да није улио, смртно гријеши.

Послије освећења, ако то спомене, не треба да улијева него само обичну топлу воду у своје вријеме.

С тога треба да свештеник и ђакон, када хоће да улијева вино, опрезно мотри на сваки такви случај, да нерадећ не погријеши смртно, бива да неби било вино оцтено или се спљеснило или загнило (узљутило) те с чега да неби непријатно било. Јер ако видиш, да не вриједи, не усуђуј се служити; него треба прије промишљати како ће боље Господу Богу угодити сваки Хришћанин, јер је и рекао: Со страхомъ да трепетомъ спасение свое содѣвайте[1]). Који занемари ту страшну службу и не побрине се да што боље искуси њезине саставне чести, жестоко ће пострадати.

[Свршиће се]

Св. рођење Христово I.

Дв҃а днéсъ пресѹ́щественаго раждáетъ, и҆ землѧ вертéпь непристѹ́пномꙋ принóситъ, а҆́гг҃ли съ пáстырми славословютъ, волсви́ же со звѣздою пѹтешествѹютъ насъ бо рáди родисѧ Ѻ҆трочѧ̀ млáдо, превѣчный Бг҃ъ (Кат. праз. гл. 1)

Силни ћесар Август звани,
У свем царству заповједа,
Подајници да се пишу:
И да му се попис преда.

*

Из вароши Назарета
На тај попис Јосиф пође,
А са њиме света Дјева
У Витлејем срећно дође.

*

Ал' Витлејем пунан св'јета,
За њих нема преноћишта,
Залуд свети Јосиф тражи,
Нема крова ни огњишта.

*

То га тешко ражалости
Јер не знаше што ће сада;
Страх га бјеше, света Дјева:
Да без куће непострада.

*

Али тада близу града
Пећину су угледали,
Пастири су своје стадо
Понекада ту спраћали.

*

То се они саклонише
И ту ноћ се Христос роди,
Од гријеха праотачког
Да род љуцки ослободи.

*

Тад звијезда над пећином
Своје сјајно лице јави;
Од сјетлости хоће њене
Пастир сваки, да се страви!

*

Ал се Божји анђел јави
Уплашеним пастирима:
„Ја вам јављам радост вељу
Што ће бити свим људима.

*

Јер се Господ Христос роди
Да род љуцки ослободи,
Повијен је у јаслима,
Господ и спас народима!“

*

Кад им анђо рече ово,
Милом Богу хвалу даше,
А анђели тада скупа
Дивну пјесму запјеваше.

*

„Слава Богу на висини!
А на земљи мир нек буде!
Добра воља нек овлада
И нек буде међу људе“!

[1]) Св. ап. Павао говорећи о дјеловању јеванђеоске проповиједи међу људима и плодовима, које она приноси, уцућује и поучава благим жаљама Хришћане, који су већ примили јеванђеоску проповијед и постали Хришћанима, овим ријечима: со страхомъ и трепетомъ спасение свое содѣвайте. Богъ бо есть дѣйствоуѧй въ васъ и еже хотѣти и еже дѣѧти о благоволеніи (Фил. II 12. 13).

*

Тад пастири зачуђени
Пећину су походили[1]),
Небеском првијенцу
Смирено се поклонили.

*

Сад децембра двадест петог
Успомену славе ове,
Ми славимо и славиће
Човјечанство све вјекове.

Св. рођење Христово II.

Хрⷭ҇тосъ раждаѥтсѧ, слⷱвите. Хрⷭ҇тосъ съ їисъ срѣщите. Хрⷭ҇тосъ на земли, возноситсѧ. Пойте Гⷭ҇деви всѧ земл҃ѧ, и весел҃ѣмъ воспо́йте лю́дие. ꙗкѡ прослⷱкисѧ (Кат. праз. гл. 1.)

*

Христос се роди! Слава ти боже!
Освану ево жељени час,
Марија Дјева, невина, чиста,
Месију роди, да спасе нас.

*

Христос се роди! Слава ти боже!
Чекању давном јутрос је крај,
Јутрос се роди спаситељ благи
И нама опет отвори рај.

*

Христос се роди! Слава ти боже!
Анђелском и ми здружимо пој:
„Нека је слава Богу на небу
Мир међу људе на земљи свој!“

*

Христос се роди! Слава ти боже!
Изброји дане праоца смрт,
Анђелски престо, небо и вертеп
И рајски Витлејем поста врт.

*

Весело браћо, весело сестре,
Пророштва света испуни Бог:
„Христос се роди! Вајстину роди!„
Славимо милог Господа свог.

Прослава при освештењу новосаграђене цркве на Борцима код Коњица.

1. Септембра ове 1896. год. забиљежиће се у повјесници златним словима кршне земље херцегове, војводини св. Саве.

Данас је довршена са знатном припомоћи високе земаљске владе у Сарајеву нова црква на Борцима, коју је истог дана његово Високопреосвештенство гос: АЕ. и митрополит Серафим Перовић освештао у славу и част светих апостола Петра и Павла.

Свечаност је овијем редом текла.

У петак је 30. августа било све у реду припремљено за дочек гос, АЕ. и митрополита С. Перовића, као и за другу очекујућу позвану господу.

Црква је на врло лијепом пољицу борачком међу романтичним планинама и брежуљцима, које су окићене сваковрсном шумом, као: јеликама, борјем, смрчама, буковином и другим, а около поља по подножју планина лијепијем бијелијем сељачкијем кућама кулама и чардацима бега Ајановића и Агића, различитијем питомијем воћем и виновом лозом и дубокијем језером, у коме се огледају китњати висови. На једном брежељку, у врло лијепој романтичној шуми, наднешеном над плаветно језеро, види се издалека Њ. В. барона Бенка вила, као лабуд, на којој се, при доласку одличне господе и светковином, лепрша застава.

Пут који води из Коњица цркви борачкој, од цркве на 10 минута даљине па до цркве, све је са обје стране окићен зеленилом и тробојницама. Близу цркве подигнута су два славолука, окићена зеленилом, српским тробојницама и црно жутим барјацима, један од сјеверне стране, са које долази Њ. в. преосвештенство АЕ и митрополит Серафим. На њему стоји, међу тробојницама

[1]) Пастири су били код стуба звана Едером, који је удаљен био од пећине пола сата, и одатле су пошли и поклонили се Господу. Близу Едерома, чувао је некад своје стадо св. цар Давид, и ту је свијекао неке псалме. 2, Пиг.

у зеленилу „добро дошо“! На другом, од сјевероисточне стране цркве, стоји у зеленилу надпис „добро дошли мили гости“. Около црквени врата врло је лијепо окићено зеленилом и барјацима. Више врата у зеленилу стоји, међу тробојницама надпис „благословен грађи во имја господне“. Истога дана т. ј. у петак 30-г августа у јутру до осам сати, сакупило се још код цркве мало и велико мушко и женско, са Борака, Бијеле, Куле, Чичева и другијех оближњије мјеста све заођевено у свечано рухо. Између њих од 30—40 коњеника са барјацима кренуше у Коњиц са својим парохом пречасним госп. протом Димитријем Јовановићем, да на колодвору дочекају свога старца владику, опште возљубљеног госп. Серафима. Таман стигоше на колодвор у једанест сати прије подне, ту бјеху сви чиновници, са госп. мајором, као и сви грађани без разлике вјероисповједи, да дочекају и поздраве високог госта.

Црква православна у Коњицу, бијаше окићена српскијем тробојницама и царским црножутим. У три фрталја на дванес указа се влак, звона зазвонише у част високопреосвештеном, народ се уреда по упуству свога проте, влак стаде, из њега изиђе — Високопреосвештени АЕ. и митрополит господин Серафим, ту га поздрави пречасни госп. прото са кратким говором. Послије говора заори се трикратно: живио!

Ту су га поздравили још Г. Г. чиновници и часници са своим вођама. Православни је народ приступао св. десници архипастирској и цјеливао. Пошто су сви цјеливали и благослов примили, отишло је Њ. В. преосвештенство пјешке на ногама, са свом пратњом у стан протин, ђе су се одморили.

У два сата послије подне, истог дана, кренуло је Његово Високопреосвештенство на коњу уз пратњу четерес коњеника, звоњење звона православни и римокатолички на Борке, новом честом, са тробојницама. Коњеници су гледајући међу собом своја владику, радосно два и два српске пјесме пјевали, пуцајући из пушака и леворвера кроз густу шуму уз Врабач. На Врабчу су са благословом свога дијецезана сви одјели са своји добрих коња пред кућом Томе Станковића, ту ји још Томо почастио различитијем пићем, кафом и студеном водом. Одатле кад су кренули, поздравише честита ербидија, код цркве окупљена, из поменутије села, пуцњавом топова, које није престајало, док није Његово Високопреосвештенство стигло пред цркву. Док су топови запуцали, одма се народ укомјеша, пође се завиривати и намјештати, ближе цркви долазити, јер им пуцњава даде знак да се ближу примако одавна жељан и Србин архипастир и од ђетинства у народу опште возљубљени Саво“, сада Серафим, кога жељно очекују да ји благослови својом светом десницом — коњеници наставише своје српске пјесме и пуцање из пушака; а међу њима на два зечка поигравају узор свештеници пречасни гос. Никола Којо из Калиновика, који није пожалио труда ни трошка доћи увеличати ову ријетку духовну свечаност и пречасни господин С. Правица, тајник и ђакон митрополитов, који је својим милозвучним и анђелским гласом при служби божијој слушаоцима улијево у срца побожност. Ејвала Вам узор свештеници и искрена браћо!

Кад је Високо преосвештени наступио на поносно борачко поље са својом пратњом уз пуцњаву пушака и топова, одвоји се од њи пречасни гос. прото Јовановић и оде цркви прије њи. Када је Високопреосвештени господин дошао са пратњом и прошли испод славолука близу цркве, одјели су са своји коња и дошли пред нову цркву, пред којом бијаше мноштина народа у свечаном руху, мушки сви гологлави и оружници у парадном одијелу на челу који је бијаше честити штражмештар госп. Франц Рајх. Пречасни госп. прото стајаше у црквено одијело обучен, држећи крст у руци на црквенијем вратима, одакле поздрави Високопреосвештеног митрополита са подужим, али значајним говором, предајући часни крст у свету десницу свом архипастиру са цјеливањем исте. По свршетку говора заори се трипута: живио са метцима из топова и пушака. Свети владика поче присутни пород крстом у десници благосиљати, а свештенство са осталим клиром присутним запоп „испола ети деспота“. Народ је тискао један мимо другога, ко ће прије цјеливати часни крст и св. десницу и примити св. благослов од свога архипастира. Пошто је народ благословио, уљегло је Његово Високопреосвештенство у цркву, цјеливао свете иконе, прегледао цркву, за тим пречасни прото изговорио је кратку јектенију и отпуст.

Високопреосвештени је по обичају благословио св. десницом присутне, а клир је одпоjо „исполаети деспота“.

Изишло је Њ. В. преосвештенство пред цркву, народ је опет приступио св. десници своме архидијелезану. Ту је Њ. В. преосвештенство поучило присутни народ, од прилике овијем ријечима; „Драги народе! Врло ми је драго што међу вама влада оно сјеме, које сам ја међу вама преклани каноничном посјетом посијао, т. ј. слогу, мир и љубав, те сте у тој слози, миру и љубави, сазидали овакi благољепни храм божи. — Захвалите Богу, што сте живи и здрави ви са вашим домаћим. — Дужни сте свагда у потпуној вјерности, молити се Богу, за здравље Његовог Величанства нашега ослободиоца, премилостивог цара и краља Франца Јосифа I., који преко високе немаљске владе за Босну и Херцеговину, као миле свиј нас вјерни подајника мајке, очинску бригу о нама води, те нас овако усрећава и жеље нам испуњава“.

31. августа, послије одслужене јутрење, благоизволело је Њ. В. преосвештенство са присутним свештенством пречасном протом Јовановићем, Ристом Кретићем, парохом пазарићким, Николом Којом, парохом Калиновачким, Стефаном Шиниковићем, парохом бјело-пољским, Васом Меданом, парохом габелским и Стефаном Правицом својим тајником и ђаконом освештати црквене утвари, одјејанија. сасуде, неколике иконице и звоно (које је дошло из Тријеста у Коњиц 29. августа о. г).

У суботу у вечер т. ј. 31 августа у очи недеље, у седам сати зазвони на вечерњу, (било је и бденије), на којој је његово Високопреосвештенство чинодејствовало са свештенством. Било је осветљење црквеније прозора, славолука, оружничке постаје, кула и чардака беговскије Аџовића и Агића, по висовима и брегoвима огромне ватре пламтијаху, а по пољу неброjне машале, би рекао, да све у пламену гори, цијелу ноћ до ране зоре. Милина је било гледати, како млади момци, ђевојке и снаше у колу играју, а међу њима тамбураш уз тамбуру српске пјесме попијева. Онамо опет гуслар међу средовјечним људима у стиховима историју српску прича, те га слушају. Старе баке и ђедови, држећи своје тојазнице у рукама подупирући се на њи, често пута низ образ оборе сузу радоснicу, ђе су дочекали оно, што су и њихови прађедови желили а нису нигда мислили дочекати ни доживити: свети храм божи и милозвучно звоно, под кулом и чардацима бега Аџовића и Агића. Мехмедбег Аџовић и Зајм бег (Зајко) Агић, врло су своју уљудност у дочеку при овој свечаности указали. Они су за своје породице оставили само по једну собу, а остале су са свим намјештајем и простирком издали странијем гостима, са одличном вечером, ручком и кафом, без икакве награде за то. Ејвала им као својој једнокрвној браћи.

У нећељу 1. септембра у девет сати изјутра, започело је Његово Високопреосвештенство освештавати цркву са пет поменутијех свештеника и ђаконом, које је трајало са божественом литурђијом до дванест сати.

При светој литурђији поучило је Њ. В преосвештенство присутни народ красном и дугом бесједом. Од слушаоца ријетко је остао који, да није суву низ образ пустио. —

По свршетку службе божије није се могло одморити Њ. В. преосвештенство од многог народа, који се трпаше један преко другога, који ће прије цјеливати часни крст и св. десницу, да га светом водом покропи и благослови.

У један сат послије подне, скинуло је Њ. Високопреосвештенство са себе архијерејску одјећу и сјело за приуготовљен обед, који је био на црквеној ливади, под нарочитим зато направљеним ладником. За обед су, уз Њ. В. преосвештенство сјели сва г. г. свештеници, изасланици котарског уреда, г. Врдољек, Б. Петровић, управитељ бјелимићке испоставе г. Раих и остале господе, у све 68 особа.

При обеду, подигло је Његово Високопреосвештенство чашу у здравље Њег. Величанства, желећи му здравље и дуги живот, уз бурно клицање живио! метцима из топа и звоњење звона, за тијем су биле многе здравице; као за њихове преузвишености, г. г. министра Калаја, барона Апела, барона Кучеру и за барона Бенка.

У четири сата послије подне, исти дан, зазвони на вечерњу. По свршетку вечерње опет је народ пред црквеним вратима приступао десници свога архипастира да јн благослови, — тако је благосивајућији све до мрклога мрака са народом разговарао, храбрећи јн у вјери православној и народности српској — и т. д.

2. Септембра у понеђељак, послије свршене јутрење, кренуло је Његово Високопреосвештенство на коњу, са својом пратњом, множином коњеника и пјешака са барјацима уз звонење звона, пуцњавом из топова и пушака у Коњиц. Уз пут до Коњица разлијегала се је шума од српскије пјесама и пуцњаве из пушака све до колодвора; ђе се је Његово Високопреосвештенство, подијеливши свима свој благослов и пожелећи своме народу сва добра, са препоруком, да уздрже оно сјеме, које им је прије и сад у срца њихова посијао: слогу, мир и љубав, од кога ће красан плод привременог и вјечног живота примати, — растало.

У Коњицу, 12. септембра 1896.

J. T. Д.

Прва ријеч и поука парохијанима.

Сачинио и говорио постриженик гомионички **Петар Стеванов Иванчевић**, јером. привр. парох

„Ти иди, вјера те твоја спасла."
— Лук. 17, 19. —

Србадијо!

— Као што видите, ето, Божја воља и промисао Божји хтједе, а усуд досуди, да се ја — бар неко вријеме назовем вашим законошом, духовником, парохом, и како то ви браћо све кажете.

Па као војник Христов, а пастир српског и православног рода и народа, мислим, да је дошао свој међу своје! И мислим Србине брате, Српкињо селе, да је дошао „свој своме" те да ћемо се слушати и пазити, као браћа Срби и православни хришћани, као што нам и наша православна српска црква и наш премилостиви небесни Отац — драги Бог заповиједа! . . .

— Ја вас браћо прво и прво свију, без разлике спола и рода, поздрављам са: „Живили и Господ Бог вас и све, што се ваше назива, помагао! . . .

— А сад ћу вам благочестиви Хришћани, као Србин, српски калуђер и ваш духовник прву ријеч и поуку рећи, а по дужности прва ријеч биће ми о нашој прадједовској православној вјери; ал' браћо прво свега молим вас, послушајте ме и примите моје ријечи своме српскоме и православноме срцу!

— Како нам оно вели, она српска народна пословица? „Што је од Бога, слађе је од меда." Па и вјера је од Бога, и то је један најдрагоцјенији дар Божји, што га је Бог човијечијем роду дао

— Ми браћо, имамо таку срећу, какву мало ко на свијету, а та је срећа над срећом, миље над миљем, добро над добрим, слава над славом — е смо *православне вјере, а од српског рода и порода*. . . .

— И има ли што узвишеније, племенитије, слађе? него ли бити Србин православне вјере!!!

— Заиста нема, па нема! . . .

— Наша нас православна вјера учи право, здраво вјеровати и познавати драгог Бога. Па за то се баш и каже, православна вјера, јер право и славно чува Божји закон, и установе наше свете православне матере цркве, која је „једина, саборнаја и апостолскаја, а глава наше православне цркве јест сам наш Спаситељ Исус Христос[1])." . . .

— Наша православна вјера најстарија је вјера на свијету, она т. ј. православна вјера нема и нетрпи никаквих новотарија нити промјена. Православна вјера и православна црква најбоље и најчистије чува све истине и закон Божји, науку Христову, Божја и апостолска предања.

— Знајте браћо Срби, и ви Српкиње, *да нема славља, без православља, а креста без три преста*. Само наша православна црква може рећи, и вели о нашој православној вјери:

„Сија вјера апостолскаја, сија вјера православнаја, сија вјера отеческаја, сија вјера вселенују утверди[2])."

— Србадијо, мила и чила! Ми као припадници православне вјере и свете српско православне матере цркве дужнисмо: 1. брижно чувати нашу прадједовску православну вјеру; 2. владати се по правилима наше православне вјере; 3. клонити се свега оног, што није по духу наше православне вјере, и што нам забрањује закон

[1]). Кол. 1, 18. Ефес. 5. 23.

[2]) Ускршња Посл. Њ. В. г. др. Н. Милоша. —

Божји и закон наше православне свете матере цркве; 4. дужнисмо, као прави Срби православне вјере, да испуњавамо двије највеће заповиједи Божје — наиме:

„Љуби Господа Бога твога свијем срцем твојим, свом душом твојом, а и свом мишљу твојом; љуби ближњега твога, као и самога себе.[1])“ 5. да сваке Недјеље и празника бар (ако не више,) једно чељаде из сваке куће у цркву дође, помоли се Богу за се и другу чељад, која не могоше доћи, због каквих домаћи послова.

Браћо, висте у овијем крајевима измијешани са другим вјерама, па треба да чврсто држите наше српске обичаје, и све што је српско, а осо бито у множини да долазите у цркву, гдје ћете чути Слово Божје, а у светоме писму стоји: „Благо онима, који слушају Слово Божје, и чувају га.“ . . .

Срби браћо, чувајмо нашу вјеру, будимо чврсти и челични у свему, што је наше српско, и нека не буде што је наше лоше. Пазимо и настојмо, да се удостојимо онијех Христових ријечи: „Ти иди, вјера те твоја спасла.“ . . . Амин! . . .

У Јајцу. на Покров пресвете Богородице 1896. године. —

Ода Косовом пољу

Код цркве Лазарице на Видов-дан 15. јуна 1896. год.

Усред убавог бљеска див-душановог доба,
Када се сјај шираше по свој Европи
Црн демон чини се пророком гнуснијех чина,
Једа их преда у наручја клетоме брату,
Гнусноме удесу казат, штаћ, бити у рату. —

У читуљи вјерној вјекова кад било горих
уначки мријети, на бојном *Косову пољу*,
Тад мука пјевала своје тренутке; ал' непоклекло
Косово, ширећ се вјековно по српству своме,
Пратећ страдања, а ходећи ка циљу своме. —

Ко поклепу љуби, гази светињу образа,
Презире олтар, славу и сву своју светињу, —
Ил' муке нису за мушко вриједне чути?!
Дробити јунака̂ кости, а живот дигнути,
Милога спомена синова србинства имати.

Варвар се тјеши ледним срцем своје злобности
Наметнут, муке на младо и старо свуд с реда,
А кад га савјест угризат стане у своме срцу,
И бичем јада по срцу да га јаче мине,
Гадни му дух у устима и срцу свему згине.

Ал' свето *Косово* покаја јунаштвом грјехе —
Вјечито бесмртнијем херојма српства,
Казујући покаљенма славу *Косава*
Та то је илустрација давнијех пламенова,
Кој' Србину створише славље и доба ова.

Слави се ти свето *Косово поље* јунац'ма
Које вјекови немогли срушити нит ће моћи,
Већ живљет на славу дику, бесмртног српства,
Ког спомена он дао да с' славе вјекови давни,
С' чим нам предци свуд постали и бјеху славни.

Силнога Мурата сав шатор се с кроз блистао,
Санка нес'но, даћ' му српском руком крв покуљати,
Тадај највећега у свијету моћника пророкова;
Ал' кликнула вила подић' Обилићу мишицу,
Сатрат од, пакост и злобе ивицу. —

Јуначким срцем разгоријева освету троје
Милош, и смишљао ју је у дјело привести.
Ништа му не могло супрот стати да то не чини,
Зато је то *Косово* дјелословљења љуцког —
Достојно хвале, љубави и штовања сваког.

Ликуј свето *Косово* бесмртне јунаке твоје,
Који не штедише животе дати их жртви, —
Отаџбини својој дјелом да на славу буду,
За славна дјела, која вјекови казују,
И српству еројством славу причају.

Нека светог *Косова*; оно је Србину мило;
Вазда мирисом ко таково свуда му то било.
Ког вјечити спомен Србина он свладавао,
Напастника ко немани де не било свијетом,
Господе! штит, Косово, и брини се о том!

Јован Шарић,
парох церањски у Далмацији.

[1]). Мат. глава XXII. стих 35—46. Зач. 92. —

Пригодница*)

Његовом Високопреосвештенству господину господину **Дру. Никодиму Милашу**, православном епископу Далматинско-Истријанском, приликом каноничне посјете, *у Церанма* 22. маја 1896. год.

Гледамо т' дико —
Узоре часни,
Умилна зоро —
Сјају нам јасни.

Доласком твојим
Ка нама данас;
Радосног дана
Доба је за нас! —

Ступај нам мили,
Владико свети,
С' дјелим' ти врлим' —
Светој ти мети.

Брани нам вјеру, —
Подижи народ,
Цркве нам чувај
Брини се за народ.

А ми ћем' за те
У ватру, воду,
Летити с' тобом
Добру и роду.

Цар нам је с' тобом
У томе свети;
С тобом нам вјера —
Лети ка мети.

Здравим те за то
Ка' оца свога,
Штитника српства —
Народа твога.

Радосним чувством
Ево нас сада,
Кликнути Живио!
Демон нек пада!

Одани и понизни:

Јован Шарић,
парох.

Разно.

Имен-дан Њезина Величанства царице — краљице Јелисавете. 7. новембра о. г. прослављен је свечаним богослужењем у новој срп. правосл. сарајевској цркви. Благодарење су одслужила, двојица архимандрита, тројица прота, седам свештеника, један протођакон и један ђакон, Црква је била пуна чиновништва војног и грађанског сталежа на челу са Његовом преузвишености ћенералом Густас-ом и пресвијетлим госп. бароном Бенком, административним директором вис. земаљске владе, ученицима свију мјесних школа с њиховим наставницима, друштвом „Слога“ и другог побожног народа. — Висопречасни архимандрит Магарашевић, администратор Дабробосанске дијецезе изјавио је на крају нашу оданост прејасном дому царском.

Слава храма стародревне и историчне старо срп. сарајевске цркве на дан св. архистратига Михаила 8. новем. т. г. прослављена је свечаном службом божијом, коју служише: 2 прота, 3 свештеника и 2 ђакона на челу са Високопреч. архимандритом Николиновићем. Српско-правосл. црквено пјевачко друштво „Слога“ и ђаци из препарандије одговорили су свечаној служби складно. Млади свештеник Љубо Николић, држао је на „причасну“ одушевљен говор о крсној слави црквеној. Старе клисаре замијењене су новима, као и сваке године на тај дан.

Високопреч. госп. Никифор Дучић, архимандрит и књижевник српски, одликован је одархијерејског сабора митром, коју може при богослужењу носити. Честитамо заслужноме мужу!

Поплаве. Крајем м. октобра од многијех киша наступиле су велике поплаве у околини Вишеграда, Зворника, Бијељине и Горажда. Дрина, Ржава и Лим толике су набујале, да су порушени многи каменити мостови, разорене куће и народу занешене многе штете. Доста људи платило је животом. Њез. преузвишеност пл. Вилма Калај, кренула је сама овијех дана из Беча, да прегледа штету и невољницима помоћ пружи Њ. ц. и кр. Величанство, Њих. преузвишености: поглавар земље барон Апел и барон Кучера, земаљ. влада, сарајевско градско поглаварс. брчанска штедионица и т. д. дозначише знатније новчане припомоћи страдајућем становништву.

---

*). Његово Високопреосвештенство г. Др. Никодим Милаш у овој години благоизволио је посјетити протопресвитерат задарски, скрадински и кнински. Том заиста трудном каноничном посјетом, посјетио је 36 цркава, био у Кистанам Книну и Сиљету. Највећи и најсјајнији призор љеноте пратио га је на Косовом пољу код Лазарице цркве код Книна, гдје се бјеше стекло до близу 10 хиљада Србадије а међу њима његово високопреосвештенство г. Др. Никодим Милаш. Доносимо горњу пјесму као пригодницу му.

Мировина за чиновничку сирочад и удовице у Босни и Херцеговини, потврђена је са највишег мјеста и почетком идуће године ступа у живот. Удовице чиновника VIII. дн. разреда, има ће 800 фор. IX. дн. раз. 600 и т. д.; а дјеца ће им добијати додатак до њихове 24. год живота за нужно школско васпитање. *А шта ли је, мој Боже, за чланове конзисторијалне? Да ли се они сматрају чиновницима и да ли и за њих важи та благотворна уставова земаљска?*

С миленијске изложбе. Многи уреди, заводи, школе, творнице па и приватне особе, добили су награду изложбену: почасном дипломом, великом миленијском медаљом и изложбеном колајном. Г. Јово Митрићевић, златар сарајевски, награђен је за свој посао миленијском медаљом, а г. г. браћа Векићи, Ристо Ђ. Бесаровић, (из Сарајева) Стеван Козачевић и Сава Којдић (из Брчког), Ђорђе Костић (из Дервенте), браћа Кашиковић, Ристо Чоловић, Г. Р. Билић (из Мостара) и Ђуро Вукановић (из Гацка) одликовани су изложбеном колајном. и т. д. П. Т. Кашиковић, уредник „Босанске Виле“ и АЕ и М. конзисторија Дабро-босанска *добише диплому признања*.

Нов проналазак Теслин. Наш славни Тесла пронашао је начин, да се могу два човјека на телефону од више стотина миља не само разговарати, него ли и видити. Први покушај, док се та чудна справа још усаврши, чини ће се између Њујорка (у Америци) и Лондона у (Европи).

Горостасна лијеска. Јавља се да код Рогатице има велика лијеска висока 24 метра, а $6^1/_2$ метара у обиму. Кад роди, даде пуна 2 товарљешника који су крупнији, него ли са обичнијех лијесака.

Хватање лептирова. Има људи, који ништа друго и не раде, него ли ноћу у пољу или шуми поред запаљених фењера хватају лептирове и од њих праве велике збирке вриједне по 10—20.000 фор. Неки ради тога ова путују чак у Индију, Јапан и Америку, и тако се људи користе са свијем, што на свијету постоји.

Ћирићево позориште од дуже времена настанило се у Сарајеву и даје врло поучне представе; чувених свјетских писаца, преводе са француског и српског народног живота. Особље му је валано. Труд се заиста велики улаже, али публика сарајевска то и нагњађује својим марљивим похађањем, а особито срби ђаци овдашњих виших и средњих завода. Зграда циркуса у коју се представе дају, електрички је осивјетљена и угодно топла.

Рашко-призренски Митрополит Дионисије остаће преко ове зиме у Пљевљу.

Одликован. В. преч госп. Архимандрит Теодосије, управитељ манастира Милешева за своју ревну 28-годишњу службу, одликован је од Рашко-призренског Митрополита, прилком посјете у манас. скупоцјеним напрсним крстом. Честитамо!

Зашто се порумени? Француски психолог Мелино расправљао је скоро о томе, те вели, да човјек порумени с тога, што му се на лицу у једанпут мале крвне ћелице прошире и приме усе, већу количину крви. Четири су главна узрока, што човјек порумени, а ти су: скромност, понизност, стид и гњев. Човјек обично првени пред другим. Црвенило дају и неке луте ствари или вјештачко удисавање амилнитрита. Ко од стида или скромности румени, знак је да је добар и да нежно прима утиске особито пред старијима.

Освећење патријаршеско-дворске капеле у Карловцима обављено је на Митров-дан ‘о. г. као на дан крсне славе Његове светости српског Патријарха Георгија. Свечаности су присуствовала и Високопреосвећена г. г. епископи: *Мирон* пакрачки и *Гавриило* вршачки.

Против двобоја. Грађани у Готи, како њемачки листови јављају, издали су позив на њемачки народ, да дигне свој глас противу двобоја и да траже да се двобој законом забрани. И право је!

Европска војска. У париском „Журнал-у де Деба“ неки стручњак израчунао је војску троји двојног савеза по овијем резултатима; *Француска* има свега 4,950,000 људи, од којих одмах може да изађе пред непријатеља 2,200.000 *Русија* има 13,587,000 војске, од које може у рат поћи 2,575,000. *Њемачка* има 6,400.000 људи од који је одмах готово 2,364000. *Аустрија* има 3,000000 људи од којих је за рат 1,590.000. *Италија* има 2,931.000 од којих је спремно на борбу 935.000. но снага војске не рачуна се по броју, него ли успјех у рату зависи од ратне среће, оружања, одијевања, издржавања војске и од стратегичног положаја у вријеме боја.

Милинијска изложба у Будимпешти закључена је свечаним начином 22. октобра.

Српско-правосл. црквено пјевачко друштво „Слога“ у Сарајеву давало је на Аранђелов-дан у вече о. г. забаву са пјесмама, декламацијама и преставом „Сан краљевића Марка“ у згради циркуса у корист друштвене благајне. Пјесме „Поход“ и „Двори даворови“ отпјеване су складно са опстојавањем, а „Пјесмо моја“ од Качића у мјешовитом збору, довела је публику до усхићења, те ју друштво и по трећи пут мораде отпјевати. Гђице: Вера Дескић (у народном одијелу) и Зорка Х. Костић изведе су своје декламације „Крст“ и „Наши јади“ на најпотпунији задовољство. „Јунаштво Милоша обилића“ срп. нар. пјесму отпјевао је г. Р. Максимовић својим милозвучним гласом како треба. Алегорија „Сан Краљевића Марка“ даје пуно поуке и црта стање српских пашња у дугогодишњом робовању. Г. Г. дилетанти уложили су већи труд око тога комада на коме су постигли потпун успјех. Нека је свима и од наше стране лијепа братска хвала! Музика је свирала више српских комада, што је улијевало радост, особито нашој српској младежи. Први дио забаве свршен је око поноћи, а младеж се и даље забављала играма и пјевањем.

Кукуљевића прослава. Беловарски велики жупан — познати пријатељ и овијех земаља *госп. Др. Милутин Кукуљевић* прослављо је 17. октобра о. г. 25. годишњицу своја службовања. Славно и 50-годишњицу — ако Бог да!

Умножавање петица. Министар финансије наредио је, да се направе још 3 мплиона петица (од 5 фор.) пошто се осјећа оскудица папирног новца. Да су и сад фориште папирне у промету не би шкодило.

Плате европским владарима. *Њемачка* издаје годишње на владајуће породице 35. милиона фор.; *Турска* на Султана 33,600.000 фор.; *Русија* на царску породицу 25,725.000 фор. не рачунајући приходе од златних и сребрених рудника, које ужива руски царски дом. *Аустро-угарска* издаје цару и краљу и његовој породици 9,500.000 ф. *Енглеска* краљица и њена породица примају годишње 9,450,000 ф. *Италија* издаје краљу и породици му 6,930.000 фор. *Шпанија* плаћа годишње свом владаоцу 4,200,000. *Португалија* издаје за краља 1,333.932, *Шведска и Норвешка* плаћају краљу 1,233.960 фор. *Данска* издаје владаоцу 651.000 ф. *Холандија* даје својој краљици 661.500 фор. *Србија* плаћа краљу 655.200 фор. са апанажом бившег краља Милана. *Румунија* издаје краљу и породици му 504.000 ф *Грчка* даје краљу 441.000 ф. Предсједник *Француске* републике прима само 252.000 фор.

Цигарете за краљицу Викторију. Краљица не пуши нити иког трпи да у њеној близини пуши, али ипак годишње потроши преко хиљаду најфинијих Буелто-абаја цигара, које се за њу нарочито израђују. Те су цигаре врло скупе, тако да се ни у Хавани не могу добити ниже од 2 фор. комад. Радници за сваку израђену цигару добију по 75 новч. Сваки се лист пребере и нарочито испита. Те цигаре раде најстарији и најнјештији радници и, кад највећма пазе, могу да израде по 30 комада на дан. Лијепа заслуга!

Лијечење бјеснила у Хини. Кад кога кинеза уједе бијесан пас, он одмах мора убити пса и појести му живу не кувану прну цигарицу. Тврди се да је то сигуран лијек и да су га чак и неки европски љекари са успјехом употребљавали.

Здравствене заповиједи. Др. Лаза Димитријевић прописује ово 10 заповиједи за здравље, које су и за наше селке прилике особито подесне: 1). Не леи зими у соби на земљу, но подигни кревет и лијежи на сламњачу;). 2 Собу 2 пут годишње окречи и увјек послије болесничког оздрављења; 3). Не умивај се у соби ће народ живи и ноћива; недај болеснику (и спиљивцу) да пљује по соби, но у леген или у какав суд; 4). Не прегријевај собу, а боље се покри; кад излазиш зими из собе, огрни се губером; 5), Не суши обућу и пелене у соби ће чељад спава; 6). Недај да чељад свршава нужду око куће; 7). Чим дијете устане, умиј га и дај му варена млијека, са добро печеним љебом. Воће и бостан не дајн забајле дјеци; 8). Трипут на дан провјетравај собу, а болесника добро покри; 9). Кад болесник има у прсима ватру, узми велику женску кошуљу, покваси је у хладној води, добро исциједи и обави око груди и леђа, па га добро покри да зјетар не залази. Онако мијењај кошуљу, док ватра не прође; 10). Оно није никакав родитељ, који пушћа дјецу у зими у гаћама, без чакшира, на поље, као и оно што није никакав муж, који своју жену бар 3—4 дана послије порођаја не остави да одлежи, но је онако сирову одмах на рад ћера.“

Преч. госп. Лазар Богдановић, наш вриједни сарадник и досадашњи парох варађинski изабран је једногласно за пароха осијечког. Честитамо живио!

Богословска зграда на Халки, која оно прије 2 године бијаше порушена земљотресом, подигнута је поново трошком погреног србина Павла Стефановића, париског трговца који је притекао у помоћ са знатним прилогом од 22.000 турских лира, Зграда је почетком октомбра о. г. освећена.

Нови грчки Митрополит. Дана 17. октомбра о. г. била је свечана интронизација новог атинског Митрополита *Прокопија*. На свечаној служби, коју одслужише: 5 владика, 24 свештеника 4 ђакона и 5 архимандрита, присуствовали су краљица, престолонаследник, министри и страни посланици. Особито је пала у очи приступност и католичког бискупа Ангелија. Нови Митрополит држао је лијеп говор о дужности црквеног поглавара.

Спава дванајест година. Из Бремена (Њемачка) јављa се ова чудновата вијест: једна млада дјевојчица од 4 године заспала је прије 12 година, па се још ни до данас није разбудила. У почетку је кад-што осјећала спољне утиске, но послије је и тога нестало. Храње је вјештачким начином, и, што је чудновато, жваће и гута као и на јави. Сви љекарски покушаји, да је разбуде, показали су се безуспјешни. Кукавну дјевојку надгледају родитељи и друга родбина. Она не само што не слаби, него, на против правилно се развија. Ако се још у вријеме пробуди, моћи ће се одмах и удати, само је жалост, што не умије говорити, а незна ни друге кућне ,послове. Чудновато заиста.“!

Женске гимназисте. До сада су се и женске примале у Србији у гимназију и, која је год хтјела, могла је свршити нижу гимназију, а према препоруци професорског збора, похађале су и више разреде. Према најновијем распису министра просвјете, женске више немају права учити вишу гимназију.

Робинзоново острово. Ушљед јаког земљотреса, тога чувеног острова више нема; утонуло је у море.

Стигло писмо послије 30 година. Неки дански лађар стигао је скоро из Исланда у Копенхаг, и ту добије с поште писмо, које је у јулу 1866. на њега управљено било. То писмо тражило је по свијету адресата равнијех 30 година и дошло му је у руке неповријеђено. Лађарева жена док је још дјевојком била, писала му је то писмо, па је сад, као његова супруга, присутна била, кад га је примио.

Богат портир Недавно умро је у Француској при једној бери парискоj. Иза себе оставио је вилу (зграду) и 250.000 франака готовине које је за 30 година своја службовања уштедио.

Кисељење купуса. Црвени или модри купус бољи је за кисељење од бијелог. Осим тога купус који се не залијева или на сушној години расте, боље се сачува, јер је тврђи, ма да су му главице мање. Баштовански купус бујан је и брзо расте, но с тога се и брзо квари — труне.

Књижевне вијести.

Писма из Москве *са крунисања руског цара Николе II. и царице Александра Фёдоровне са више слика*. Написао А. Пајевић у Новом Саду, свеска I. Књига износи 208 страна обичне осмине и цијена јој је *60. новч.* Дјело садржи XVI. писама с крунисања из Русије с насловним сликама руског царског пара. Чист приход ове књиге намијењен је фонду дра. Ђорђа Натошевића за удовице и сирочад учитељску. Госп. Пајевић познат је српском читалачком свијету са својих досадашњих књижевних дјела, особито његови путописи писани су лаким слогом и јасношом, да читатељу преставља ствари, мјеста и догађаје, као да то очима гледаш, те сваку његову књигу читаш у еласт и с највећом занимљивошћу; једно то, а друго сваког мора да занима и поучи писање о моћној Русији, красним и богатим црквама а нарочито при тако значајном дјелу као што је крунисање цара словенског. Још једна или двије свеске „Велике Пајевићеве Споменице из Русије“ изаћи ће, па у име реченога, а у име и добротворне цијели, којој је књига намијењена, препоручује се сваком пријатељу и љубитељу српске књиге, да како ову, тако и друге књиге

госп. Пајевића набавити не пропусти. Људи троше хиљаде на путовања, а ми се ето за мали број крајцара можемо наслађавати и све то лијепо, с једног мјеста у врућој соби читајући, гледати.

Позив на претплату. Рад сам дати у штампу збирку својих проповједи под насловом: *Глас пастира*, те се с молбом овим путем обраћам на Пречасну браћу свештенике обојега реда, на богословску омладину и све пријатеље српске књиге и православља, да ме претплатом и скупљањем претплате у овој намери подпомогну.

Књига ће изићи до 12 штампаних табака велике осмине, а цена ће бити за претплатнике 1. круна (1. динар 20 пара дин.).

Рок претплати стављам до конца децембра о. г. па како сам рад и имена претплатника штампати, то молим, да се са именима претплатника и новац до означеног рока на потписаног пошаље, како бих могао штампу у напред платити.

Скупљачима претплате дајем једанајсту књигу у име награде.

Уједно молим славна уредништва српских листова, да би имали доброту позив овај на претплату безплатно у својим листовима прештампати.[1]).

У Митровици (Срем) 7/19. Новембра 1896.

Григорије А. Николић,
протопреп. помоћник.

„Босанска Пошта“ *лист за политику и народно господарство*, отпочела је у Сарајеву 15. новембра о. г. п. н. и латиницом штампана излазити, и то: уторком, четвртком и суботом на читавом табаку. Годишња је цијена 8 форинти. Претплату прима Администрација „Бос. Поште.“ у Сарајеву. До 31. о. г. Децембра плаћа се 1 фор.

Индијске пјесме књига 1. превео Симо Поповић. Цијена 80 новч.

Петар II. Петровић Његош, написао Л. Томановић, цијена 1 фор. Те обје скоро изашле књиге могу се добити у књижари П. Рамадановића у Котару.

Српски Магазин за год. 1896. издаје и уређује Игуман Дионисије Миковић. Цијена *1 фор.* за претплатнике. Књига има 254 стр. обичне 8°. Садржина: Писмо Клаудије Прокула, Изабрани суд, старе српске и јуначке пјесме, приповиједтке из српског живота, историјски дио, razni opisi, животописи, путописи, стара писма, срп. народ. приповиједтке, књижевни прикази, оцјене и привреда. Препоручује се српском читалачком свијету.

Косово, опис земље и народа г. Бранислав Ђ. Нушић, срп. конзул у Приштини спремио је за штампу дјело под горњим насловом. Књига ће бити украшена са лијепим илустрацијама. Претплату прима и уредништво „Бос. Виле“ у Сарајеву. Цијена?

Три сирочета, или како пролази породица умрлог сиромашног србина занатлије, написао г. Јован Л. Богдановић у Срем. Карловцима. Књига ће напијети више од 3 штампана табака и дућанска јој је цијена 25 новч. Препоручује се српским занатлијама.

Госп. Стеван Ј. Јевтић, намјерава почетком идуће 1897. год. отпочето издавати сав свој дојакошњи књижевни рад, на коме се бавио 28 година. Он издаје *осам* књига, од који ће свака напијети по *20 табака* средње осмине. Књиге ће излазити у размаку од 3 мјесеца једна за другом, Свака књига стаје 4 динара или круне, а ко се у напријед упише на све 8 комада, добива књигу *динар јевтиније*, дакле све 8 комада за 24 круне или 12 фор. Новац се полаже кад се књига прими. Рок пријаве траје до конца новембра о. г. Поруке се шаљу на писца — *краљевска српска Реалка Београд.*

Путне успомене од Дра. Полита-Десанчића. Издање српске књижаре Браће М. Поповића Нови Сад. Цијена 80 новчића.

Војвођанин лист за забаву, просвјету и привреду. Излази у Ст. Бечеју сваке недјеље. Одговорни је уредник Љуба Милованов. Годишња цијена 4 фор.

Зврцало лист за шалу. Уредник Тривун Црнић, Главни сарадник Сремац. Цијена 3 фор. годишње. Излази сваког 1. и 15. у Ст. Бечеју.

---

[1]) Штованим Читаоцима „Источника“ познат је наш вањски сарадник г. *Григорије А. Николић*. Неколико његових бесједа изашло је, осим осталог, на страницама овог црквеног листа. Госп. Николић ради марљиво, а што је нашим свештенству и досад корисно, то му се мора признати. Његове крепке бесједе пуне су схватљивости, богословски обрађене и поучне; с тога и његову књигу „Глас пастира“ ради тога, а и ради невалне цијене од *50 новч.* нашему преч. свештенству топло препоручујемо.“ Претплату ће примати и уредништво овога листа. — Ми рад г. Николића нијесмо имали чим досад наградити с тога потпомогнимо га бар са **једном круном**, и то не забадава, него ли и опет у своју корист — *за ранких 40 проповједи!*

Уредништво.

Правила православне цркве с тумачењима од преосвештеног Епископа далматинског дра Милоша П. књига изашла је и добива се у наклади књижаре А. Пајевића у Новом Саду. Први дио ове књиге изашао је у прошлој години, а сад је ето готов и други. Обје књиге садрже сва правила наше св. православне цркве (921.). Друга књига садржи IV, 569 стр. вел. 8$_0$ и цијена јој је *3 фор. 50 новч.* На крају књига налази се подробни азбучни преглед. Оба дјела стају *7. ф. 50. новч.* и топло се препоручују пречасном свештенству и богословима, да непропусте то важно црквено дјело набавити.

Историја српске цркве. Познати пријатељ и велики познавалац српскога народа француски књижевник и дипломата барон Adophe d' Avril пише у последње вријеме и историји српске цркве. Досад су штампана два велика одјељка. Први је посвећен постанку српске патријаршије и историји цркве краљевине Србије, а другим српима у Црној Гори, Босни и Херцеговини; трећи, који је у штампи, посвећен је историји срба у Аустро-Угарској. Свеске се набављају код париског књижара E. Leraux-a и стају свака по 2 динара.

Нов лист. Г. Н. М. Косанић, штампар у Панчеву, почео је од I. октобра о. г. издавати лист „*Грађанин*“ за автономне, просвјетне и материјалне потребе срп. народа. Излазиће недељно једанпут и стаје 4 фор.

Одговор римској пропаганди на њен „Балкан“ о јединству и братској слози. Одговора Синиша, Српска штампарија у Загребу. Цијена 10 новч.

О миразу с хришћанског гледишта. Јавно предавање на духовној бесједи црквено-пјевачке дружине „Станковић“ у дворани велике Школе 2. Јуна 1896 Говорио Атанасије М. Поповић предавач Богословије. Штампарија Петра К. Танасковића у Београду.

„Народна школа,“ лист за учитеље и све пријатеље основне наставе. Излази двапут мјесечно на табаку. Цијена 4 динара годишње. Претплата се шаље уреднику и издавачу Мих. М. Стефановићу учитељу у Пожаревцу (Србија).

„Ласта“ лист за дјецу. Цијена? Излази у Београду.

Вартоломејска ноћ, роман руса Крижановскога, почео је у Београду излазити у свескама у српском преводу. Биће око 20 свезака. Свеска стаје 20 пара динарски. Нељељно ће излазити по 2 свеске.

Српска-талијанска граматика. Написао Никша Иванковић у Дубровнику. У меком повезу стоји 1 фор. 80 новч. а тврдо укоричена 2 фор. 50 новч. Добива се у српској штампарији у Дубровнику.

Господа сељаци, приповијетка од Тадије П. Костића свештеника у Гор. Милановцу (Србија) Цијена 1 динар. Изиће око 8 табака обичне осмине и биће готова до половине октобра о. г.

Црни књаз са Семеча, доживљај из босанске окупације. Књигу од 4 табака изда ће Пера Данкулов из Вел. Бечкерека у корист споменика пок. глумца Тоше Јовановића. Цијена је 50 новч. Пошто ће и нас босанце занимати та књига, препоручује се за набавку.

Јавна благодарност

Јавна благодарност. Висока земаљска влада „за Босну и Херцеговину“ покрај очинске велике бриге и неописате учињене милости ново-подигнутом храму у Билећи, благоизволела је и овај пут излити своју велику милост, даровавши истом св. храму доље слеђеће богате утвари црквене:

1. фелон, 1 патрахиљ, 1. појас, 1. стихар, 1. наруквице, 1. покровац за св. путир, 1. за дискос, 1. покровац за обоје. То су једне хаљине од фине црвене материје. Друге хаљине су од бијеле материје. 1. фелон, 1. патрахиљ, 1. појас, 1. стихар, 1. наруквице, 1. покровац, за св. путир, 1. за дискос, 1. покровац за обоје. За Ђакона, 1. стихар, 1 орар. 1. наруквице; 2. велика чирака пред двери, 2. трикира, 2. свијетњака. 1. путир, 1. дискос, 1. звјездица, 1. копље, 1. кашика, 1. кутија за св аганац, 1. кутија са свим прибором за св. честица, 1. већи дискос са стопом, сви сасуди од сребра са позлатом; 1. Велико кандило. 3. мала кандила, 1. полијељ, (цвијет) 1. кадионица, 1. Евангелије, 1. Апостол, 2. октоиха (1. 2. дио), Све књиге су у фином тврдом кожном повезу с позлаћеним дивот-коринама; а све хаљине су од красне богате фине израде од чисте (златотканине). Овај красни поклон краси нашу св. богомољу.

Ниже потписани, у име црквене општине и у име овомјесног народа изјављује нашој даровательици — високој земаљској влади, синовску вјерност и лојалност и највећу и нај уљуднију благодарност, за много цјењени милодар, колико за ови високи поклон, толико још што је наш св. храм и подигла са новчаним прилозима. Оно је први ктитор и приложник овог св. храма, кога је и дигла и у красила.

Свемогући отац небесни нека живи нашег ослободитеља Његово Апостолско Величанство најмилостивијег Цара и Господара Франца Јосифа I. и Његов прејасни сретно владајући дом!

Живила наша висока даровательска земаљска влада!

Из срп.-прав. протопрезвитерског Уреда.
У Билећи, 25. октобра 1896.

Надзиратељ протопрезвитерата:
Ђ. Периновић,
свештеник.

Јавна благодарност. Честити срби и српкиње изволили су нашу срп-правосл. цркву, храм св. у Билећи приложити сљедеће утвари црквене, и то су г. г. приложници;

Никола Илић ц. кр. Сатник у Билећи 1. Икону св. о. Николаја, у вриједности 25 фор. Мато Јововић рођен у Рисну а сад овђе обућар, 1. красну стародревну икону св. Богоматере, богато израђену са оковом чистом ермом Вриједност јој није позната. Мато Јововић каже: да се ова красна икона налази у кући честите српске породице Јововића од 300. година, а по предању његових стари да је иста икона из св. Софије донешена. Ристо Дунђић учитељ из Сарајева, 2. мале старе иконице 1. велики Зборник, 1. мали Псалтир. Јованка Милићевић (Лакић) 1. Павте са каницом од срме са позлатом, 2 старе Иконе, 1. св. Благовештеније, а 2. св. Богомајка, 1. мали Бакрач за водицу, 1. велики стол. Ана Ђуковић из Дубровника, супруга честитог србина и трговца г. Михајла Ђуковића: 1. велики фини пјат од чистог сребра. Андријана супруга г. Петре Попаре трговца овђе 1. покровац за проскомидију, у вриједности од 6. фор. Стана Кекић рођ. Петковић из Гацка: 1. Покровац за св. часну трапезу у вриједности 8. фор.

Усљед тога подписати сматра за свету дужност овим путем изјавити своју благоадрност и усрдну захвалност свима наведеним приложницима, за које молићу се преблагом Христу Спаситељу да им за њихове прилоге иљодоструко надокнади, и да им дарује лијепо повољно здравље и подпуно задовољство, дуг живот њима и породицама њиовим, пак нека би се и друга браћа Срби и сестре српкиње угледали на горње приложнике скоро освећеног храма св. Саве.

Из српско-прав. протопрезвитерског уреда.
У Билећи 25. октобра 1896.

Надзиратељ протопрезвитерата
Ђорђе Периновић,
свештеник.

Читула

Његоово краљ. Височанство војвода Виљем Виртемберг заслужни ратни борац, нашљедни принц Виртембершки, бивши поглавица Босне и Херцеговине и т. д. и т. д. умро је 25 октобра о. г. у 69. години свога плодотворног живота. Уз окупацију Босне и Херцеговине судјеловао је у рату са својом дивизијом имајући задатак. да на десном крилу заузме западни дио Босне. 24. Јула 1878. сузбио је усташе на Рогољима више Варцара, а 26. и м. потукао их је потпуно и заузео стари босански град *Јајце*, 30-тога мјесеца и *Травник*. 26. и 27. Августа р. г. заузео је Кључ и одатле кренуо с војском преко Бугојна. и Купреса. 16. Саптембра освојио је и *Лијевно*. У јесен 1879. поло му је удио, да с војском, посједне и ново-пазарски санџак и тако је пок. Војвода положио темељ уређења и мира у посједнутим земљама. Повјесница босанска сачуваће на вијекове име тога великог ратног мужа, који је пуне 34 године у побједама славу свога имена уживао.

Нека му је и од нас слава и вјечни покој!.

СРДАЧНО С БОГОМ И СРПСКА ХВАЛА!

Пригодом мога поласка у Јајце, као замјеник — јако обољелог пароха г. Глушца, показали су ми топлу српску љубав многи и многи родитељи мојих бивших милих ученика; чим су чули, да сам премјештен, једнако су ми долазили, доносили милоште, и изјављивали своја саучешћа.

— Ја им овијем паричем српску хвалу и срдачно с Богом! . . .

Особиту благодарност и вјечито признање заслужио је мој добри духовни отац, преподобни јеромонах Герасим Кочић, који је кроз шест година мога боравка у манастиру Гомионици у сваком погледу био ми као рођени отац, а по своме чистом и човјекољубивом срцу управо ми био мелем у свакој прилици. . . .

Хвала, узорном и честитом тежачком дому мога кума Николе Мајсторовића и браће му, који су још од првог дана, чим су почели дјецу у школу давати, имали љубав према мени, и увијек ме као свој свога у свој поштени дом примали, помагали; а и при поласку лијепо ме и усрдно испратили и братски даровали! . .

Не мање захваљујем и Бишћанину Јови Филиповићу, терзији и ситничару у селу Кмећанима — код манастира, који ме је — као земљак, сваком приликом, братски потпомагао и назад ми на руци бивао! . . .

Хвала, честитом и добродушном трговцу у Бањојлуци г. Науму Димитријевићу, који ми је увијек наклоњен и искрен био, па у свакој прилици на руци ми бивао, а без икаква свог интереса, и шта више, сад при моме поласку, постарао се и кола за ме и моје ствари и слугу Алексу нашао и братски ме испратио! . . .

— Свима и сваком пријатељу и поштоватељу овијем из српских груди кличем! „Срдачно с Богом и српска хвала“! . . .

У Јајцу, крајем септембра 1896. год.

Петар С. Иванчевић.
постриженик гомионички, јеромонах. привр. парох.

ПОЗИВ.

Сви претплатници, који овај лист држе, умољавају се да у што краћем року пошаљу овогодишњу дужну претплату на „Источник.“

Протопрезвитери и надзиратељи у Босни и Херцеговини, нека се пожуре и најдаље до половине децембра о. г. покупе овогодишњу претплату од подручног свештенства, и конзисторији пошаљу поштанском напутницом, а у засебном допису назначе име и презиме свештеника, који је положио претплату.

ВЛАСНИШТВО И УРЕДНИШТВО.

На знање.

Долазак Њег. Високопреосвештенства АЕ. и Митрополита Мандића 7/19. дец. у 1 с. по подне у Сарајево, а у недељу 8/20.дец свечана служба архијерејска са инсталацијом.

УРЕДНИШТВО.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића.

РАДЊА ПОСТОЈИ 200 ГОДИНА.

У српској
ЗВОНОЛИВНИЦИ
Ђ. Пл. БОТЕ синова
У ВРШЦУ

израђују се, по најновијем и старом систему са **гвозденим** и **дрвеним крунама** хармонично удешена **ЗВОНА**, по најумереније цијени, са гаранцијом на више година. Такође прима горња фирма стара, пукнута звона на преливање с исплатом на више година.

Ливене мустре звона, као и фотографије од оригинала шаљемо свима општинама на захтјев бесплатно.

Наруџбине израђујемо брзо и тачно, јер је радећа снага за израду увећана, а могу се звона сваке величине и тежине у два три и четир гласа саливати по православном стилу.

с поштовањем

Ђорђа пл. Боте синови,
ЗВОНОЛИЈЕ.

Звона има од 60 до 100 кила на стоваришту у свако доба.

ОД 1872. ГОД. САЛИВЕНО 1000 КОМАДА.

ОД 1872. ГОД. САЛИВЕНО 1000 КОМАДА.

В. МАРКОВИЋ И ПАВЛОВИЋ

РАДЊА ЗА ЦРКВЕНА ОДЈЕЈАЊА, УТВАРИ И СВЕШТЕНИЧКА ОДЕЛА.

Земун „ТРИ ГОЛУБА“ бр. 484.

Препоручују своје богато стовариште црквених утвари, као: Путира, Крстова, Полијелеје, Петохлебница, Вешала, Крстионица, Кадионица, Кандила, Сасуда за теплоте, Рипида, Дарохранилница, Мироносница, Свећњака, Икона, целивајућих и свечарких у разном формату, евангелија и свију црквених књига у малом и великом формату.

Црквеног шивеног одјејања у великом избору: Одежди (фелона), Стихара Епитрахиља, Појасева и Наруквица, Плаштаница, Барјака, Неба, Покривача за часне трапезе и налоње, Набедреника, Орара и Наруквица, Архијерејских окрута, Митри и Бројаница.

Свештеничког носећег одела у великом избору:

Антерија од разне материје, чоје и первијана.
Џубета „ „ „ „ „
Раса „ „ „ „ „ по прописном кроју.

Камилавки за монашко и мирско свештенство и Протојереје, Појасева: архијерејских, архимандритских, протских и свештеничких.

Свега наведеног има готовог, а примају се и поруџбине, које се брзо извршују. Еспап је најбољи и даје се са гаранцијом. Крој правилан и вештачки. Израда добра.

Иконостаса за цркве потпуно састављених; **икона у строго православном типу под гаранцијом и стручним комисијским прегледом израђујемо.**

Примамо на оправку црквене утвари и одјејања, као и барјаке.
Све наведено продајемо и израђујемо по врло умереним ценама.
Очекујући многобројне наруџбине.

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ,

радња за црквена одјејања, утвари и свештеничка одела